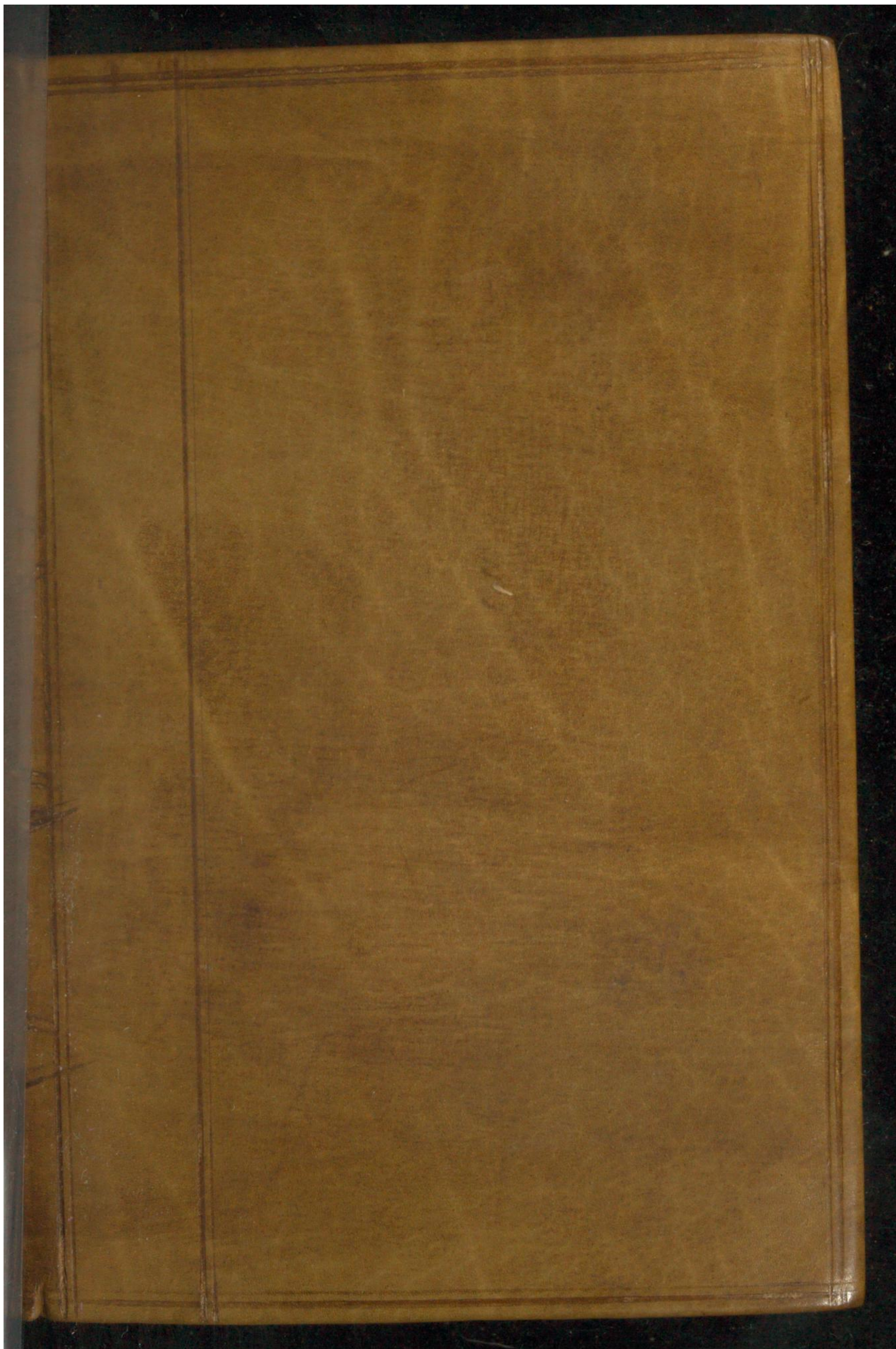

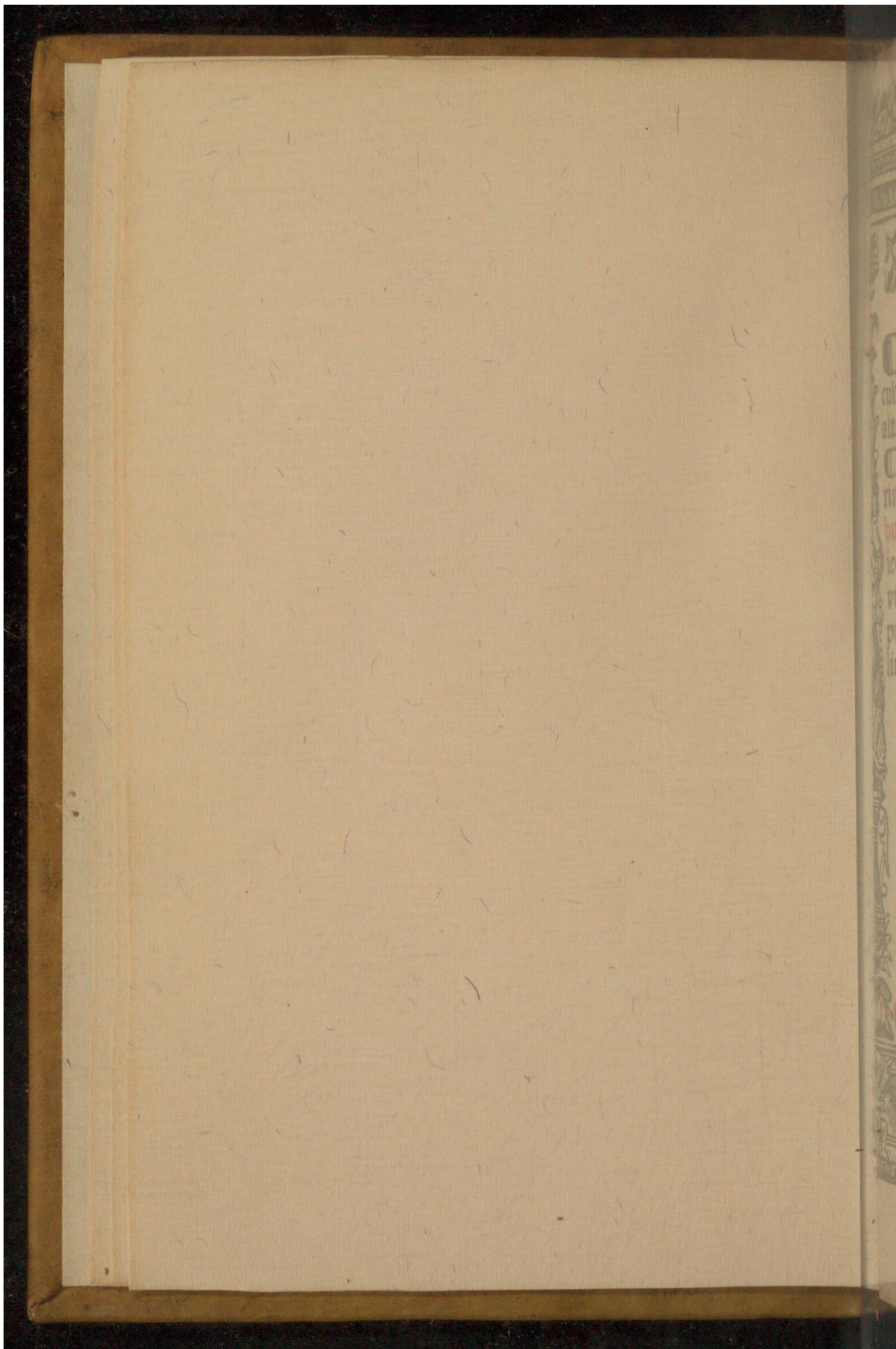

AVENZOHAR
ABHOMERON
1531

Abhomeron

¶ Geminũ de medica facultate opus, studiosis oĩbus vtilissimũ, alterũ Abhomeron Abynzohar.

¶ Colliget Auerroys reliquum nuperrime diligenter correctũ, et marginalibus adnotamentis nunq̃ hactenus adiectis illustratum. Addita est preterea vtriq; operi propria tabula omnium capitum, quo que scire volueris tibi facilius occurrant.

1 5 3 1

¶ Venũdant Lug. ab Jacobo de Giũta.

FIDE ET FORTITUDINE.
The Right Hon.ble Algernon Capell,
Earl of Essex, Viscount Maldon, &
Baron Capell of Hadham. 1701

Tabula tractatuum et capitulorũ Abhomeron Abynzohar.

Finis Tabule.

¶ Hieronymus surianus artium ac medicine doctor Domini Magistri Jacobi suriani de Arimino physici p̄clarissimi filiꝰ lectori salutem plurimam dicit.

Multa hucusq̄ candide lector labore maximo correcta tibi tradidimꝰ opa tam quidē in logica ac philosophia q̄ etiam medicine facultate. Habebas et enim eas albertucij q̄stiones quas in celi ediderat libros tanto squalore sordentes vt nullum pene verbum studiosus quātūcunq̄ intelligere valeret. Nec meliꝰ erat in posteriorum primum apolinaris opus dispositum. Ac pariformiter tria hec Jacobi opera sup̄ Afforismos videlicet Hyppocratis: primi canonis fen duas: necnon tegni libros: q̄q̄ pluries impressa fuissent tantis erroribus offuscata erāt: vt auctoris sensus nullatenus innotesceret. Que omnia summo labore: diuturnis vigilijs atq̄ sudoribus maximis: luce clariora deo opitulante reddidimus. Nuperrime vero in errorum foueam latētes languentesq̄ necnon auxilium prestolantes duos ex antiquis medicine auctoribꝰ cōspexi. Quorū alter Abhomeron Abynzohar. Alter vero corduba natus Auerroys erat. Hic theysir libros tres cū Antidotario breui valde: ille vero colliget libros septē manibus gerebat. His sane plurimum compassus (& si fessus iam mentem meam ab einscemodi inenarrabilibus diuertissem laboribus) tamen virorum attenta conditione statui & hec pro posse in lucē redigere. Tot nanq̄ (deū testor) errores fere comperio quot & linee existunt: in multis enī locis q̄ prius facte erant impressiones quatuor ac quādoq̄ lineis quinque diminute erant: sensus quoq̄ sepissime variatos ac corruptos labore non paruo ad competētem deduxi sensum. Qd tamen absq̄ iustissimis copijs hec mihi annuentibꝰ facere ausus non sum. Qui diligenter priorem cum hac nostra comparauerit impressionem, facile concernet quia sordens illa: hec vero nitens existit. Uale.

Incipit liber theizir dahalmodana vahaltadabir. cuius est interpretatio rectificatio medicationis et regiminis editus in arabico a perfecto viro Abymeron abynzohar.

Incipit prohemium auctoris.

Ixit servus regis scilicet abhomerō abinzohar. deum testor quod non compilavi hunc librum nisi vi et conamine multarum precum: et causa fortis et continue impulsationis: et cum hoc temperavi et rectificavi id quod erat de difficultate in quaternis corruptis qui erant apud plures studentes in scientijs et in via alia scientiali et in rebus medicine rationalis: et omnino dimitto compilationes scientales antiquorum verborum quaternalium et non sufficiet mihi in hac cōpilatione exprimere necessarias tantummodo: sicut feci in libro quem cōpilavi de decoratione tempore mee pueritie: qr locutus fui ibidem in intentionibus prostratis tali modo: qr nunc erubesco de quibusdā vocabulis ibidem locatis quando locutus fui de causis mali et corrupti odoris: unde turbatus fui ex hoc defectu. Sed nunc in isto libro incedam via precogitata et examinata servando mediocritatem meo posse in hac mea cōpilatione: et rectificabo intātū quod non incedam in predicto errore in quibus dixero eundo inter duas vias: et equando inter duas res. Et dum incepissem hoc opus supervenit mihi constabilis qui prepositus erat super hoc negocio: et non placuit ei id quod precogitaveram in hoc: et dixit quod utilitas istius operis longe erat ab illo qui nō esset multum provectus in sciētia medicine: et quod nō erat secundū preceptum miramamolini: nec secundum intellectum sue nobilitatis. Tunc subtraxi me ab illo ordine: et declinavi ad generalitatem: et compilavi eum coactus excundo a via precogitata: quāvis invite hāc cōpilationem feci. ita lucide et apte qō nihil loccultatur in infirmo: neq; ad stante.

Dixit abhomeron abynzobar regis. Laus et gloria sit omnipotenti deo: cuius omnia que apprehenduntur sensibus retinicāt suam potentiā et unitatem. Et eius misericordia sic sup oēs pphetas iustos: et cōservet deus honorē et nobilitatem domini mei miramamolini. Post hec incipiam compilare res nobiles aggregando medicinas convenientes sinthomatibus et causis inducentibus passiones que leviter et sine difficultate poteris invenire convenientes servis dei et puris per viam levem in perfectione breuitatis. Et hoc non faciam deliciositatis timendo laborem: sicut illi qu

Auctoris de pcatiōe

intendunt viuere delitiose: et incipiam cum voluntate diuina a rebus conseruantibus sanitatē.

Onuenerunt omnes medici: quod in habendo ventrem mollem, conseruatur sanitas nutu dei. Quod autē leuius hoc facit: est vt dissoluatur ex tamarindis pond⁹. x. aureorum in aqua calida: ⁊ ex reubarbaro recenti cōquassato pondus ponēs trium aurei: et sic dimittes per. xxiiij. horas. deinde cola et adde ibi. ℥. j. sirupi facti de cortice citri. ⁊ da bibere. ¶ Rememorati sunt medici: quod qui bibet dragmaꝫ vnam tyriace alforet. i. liberatricis. i. magne ante cibum cum aqua calida omnibus decem diebus tēpore hyemis: euadet nutu dei a febribus putridis: et ab epilepsia ⁊ a colica: et conseruabitur sanitas omnium membrorum. ¶ Et dicunt quod tardat canos: et qui hoc continuauerit per annum non ledetur a morsu animalium venenosorum: nec a veneno nec a medicina pestifera cum adiutorio dei. ¶ Et qui bibit tyriacaꝫ securus est a nocumento potus male aque. ¶ Et si homo recesserit a generatione: ⁊ ipsam sumpserit secūdum ordinem predictum generabit nutu dei. Et hoc idem dico de muliere. Et mulier que fetum pre dolore parere non potest: si receperit aur. semis ex tyriaca pariet nutu dei. ¶ Et si de ipsa receperit mulier que non impregnatur exagium semis cum aureo vno limature eboris causam habebit impregnandi. ¶ Et qui habet colicam causa frigoris: vel ex vētositate: vel ex retētiōe fecū et pōd⁹ vni⁹ aurei ex ipsa recepit ieiuno stō liberabit. ¶ Et si biberit ex ea hñs scabiē minutā ⁊ magnam que vadit et redit confert ei. Et si cum ea linieris vel epithimabis dictam scabiem liberabitur omnino. ¶ Et si aliquis fluxum magnum patietur causa alicuius medicine acute: vł ex aliquo humore venenoso seu malo curat ex eo. ¶ Et qui habuit predictū fluxum si ceperit pondus nonē granorūꝫ ordei ex smaragdo trita ⁊ subtiliter cribellata cū aqua calida ieiuno stomacho curabitur ex ea. ¶ Et est necessarium ei qui recipit tyriacam vel smaragdum vt tardet a potu ⁊ cibo vsq; quo transeant hore. 7. vel parum plus vel minus ab ipsorum receptione. ¶ Item si smaragdus suspendatur ventri fluxum habenti vel lienteriam liberabitur inde. ¶ Item nota qđ tyriaca recēs cōfert vlcerib⁹ ⁊ proprie pulmonis: ⁊ si non habere nisi de veteri dabis eam cum decoctione vel aqua cornularum. ¶ Et quod premonituꝫ est de tyriaca vt non admisceat cibo in corpore humano intelligendum est si necessitas non affuerit ex causis nociuis fortib⁹: velut ex morsu serpentis: aut potus alicuius veneni: aut potus alicui⁹ medicine mortifere: quoniā in istis ⁊ sibi similibus necessitas nos inducit ad ipsam propinandam. ¶ Et causa monitionis non miscendi tyriacā cum cibo est quod deus dedit sibi virtutem expellendi noci-

nas causas obuiando: et ipsa recepta non est obediens membris facientibus digestionem. Et cum iam sit mixta cibo: tūc recipit cibus dispositionem ex hoc quod est difficilis dige=stionis: vnde accidit bibenti inquietudo ꝛ dolor: donec expellatur cibus antequam corpus recipiat nutrimentum: ꝛ amitti=tur cibus pre dolore ꝛ angustia patientis. Sed tempore necessitatis leniter poterit tolerare ta=lem dolorem ꝛ inquietudinem.

¶ Conuenerunt medici quod exercitium temperatuꝫ siue fiat pedibus siue equo adiuuat in conseruatione sanitatis: dum=modo tempus non excedat in calore. ¶ Item scias quod intrare balneum moderate secun=dum quod conuenit hoc in .x. diebus semel ieiuno stomacho dummodo non sit famelicus et indigeat cibo vehementer: va=let in cōseruatione sanitatis: dū tempus sit temperatum: ꝛ nō excedat in caliditate nimis. ¶ Et dicunt iterum quod balneum aque dulcis temperatum inter caliditatem ꝛ frigiditatem ieiuno stomacho sanitatem conser=uat. ¶ Et scias quod a medicis prohibetur distilare siue spar=gere aquaꝫ tepidam proprie super caput: immo precipiunt vt sit calida quantum potest sustinere. ¶ Et dicunt iterum frica=re dentes cum radice nucis se=mel in quinqꝫ diebus mundificat caput: ꝛ clarificat sensus: ꝛ itellectum acuit. ¶ Et similiter dicunt: ꝛ est verum quod comedere panem bene fermentatuꝫ conuenienter: ꝛ optime malaxatum: ꝛ coctum eodem die: post recessum tamen caliditatis ac=quisite ab igne iuuat in sanita=tis conseruatione. Et quemad=modum panem frigidum post diem vnam comedere prohi=beo: ita et calidum: eo quod si calidum comederit infunditur ipsius calor igneus in stomaco: ꝛ ipsum corrumpit: ꝛ stomacho dominatur: quare difficilis di=gestionis valde existit: ꝛ hoc iō quod digestio stomaci non effi=citur: eo modo quo putāt ignorantes: qui dicunt quod omnis caliditas digestionem procu=rat: sed sicut ipsi errāt: sic ꝛ alios errare faciunt: membra vero ci=bum digerunt suo calore radi=cali et natura liquem ab epate recipiunt: et cibus diuiditur ab ipso ꝛ mittitur: ita proportionaliter cibus omnibus membris: secundum quod melius vide=tur conuenire precepto dei cui=libet membro. Panis vero qui steterit post decoctionem sui vl=tra diem vnam: suam temperatam complexionem perdit in=quantum est panis: ꝛ incipit recipere alterationem: et quanto magis induratur eius digestio grauior reperitur: ꝛ grossi humores ex ipso oriuntur: ꝛ quia pa=nis quanto plus moratur tan=to plus induratur: ꝛ eius indi=gestio multiplicatur ꝛ eius sic=citas augetur: quare humores sicci ex ipso procreant: vnde ipꝫ comedere prohibeo. ¶ Et dicūt qd comedere carnem recentem statim post eius necationem est bonum valde: ꝛ confert: caro vero que est ex animalibus habē=tibus duras carnes velut sunt

turtures: grues: et anates silue-
stres: et silia coedi dz post neca-
tionem ipsorum .xij. horis in hie-
me . estate vero .vij. horis . Et si
hoc declarare deberem prolon-
garetur nimis sermo noster: et
propter hoc abbreuiare inten-
do vt seruem precepta honora-
ti regis. ¶ Et dicunt iterum qd
fructus qui habent stipticita-
tem non excedentem sicut sunt
granata . muza suggere post ci-
bum confert eis quibus cibus
in stomacho corrumpitur corru
ptione fumosa: vel corruptione
simili odori ouorum putrido
rum. Illi autem quibus acescit
cibus in stomacho omnino a ta
libus cauere debent. dulcia ve-
ro granata eis non nocent.
¶ Dicit seruus regis experimē
to noui: quod omnia habentia
fortem stipticitatem: sicut sunt
pontica naturaliter sunt sicca
grossa et dura terrestria dolorez
stomachi generantia: quanuis
in eis virtus aliqua confortan-
di stomachum reperiatur: quia
non conferunt stomacho habē-
tia fortem stipticitatem: sz tem-
peratam: sicut sunt rose et simi-
milia: habētia vero grossam sic-
cam terrestrem substantiam: si
bene decoquantur minus no-
cent stomacho exceptis fabis in
quibus decoctio non remouet
nocumentum. ¶ Et dicunt me
dici: et experientia hoc testatur
quod squinzabin propinatus
cum decoctione yringorum om
ni mane ieiuno stō preseruat a
pleuresi . ¶ Et recordor qd pa-
ter meus bone memorie mihi
dixit quod habentes ventrem
solubilem non valde pluretici
fiūt: hoc mihi dixit: et multa alia
bona ab ipso didici: et ab eo tem
pore vsqz quo hunc composui li
brum experimento cognoui.
¶ Experientia testat quod sma
ragdus stomachum confortat:
et confert appoplexie si collo suspē
datur: et si teneatur in ore den-
tes confortat et stomachum.
¶ Et prospicere firmiter et acu-
te in oculis asini siluestris con-
seruat visum et confert descen-
sui aque ad oculos: et in hoc est
proprietas mirabilis: et diuina
data ad conseruationem sanita
tis oculorum: et sic est sine dubio.
¶ Certum est et approbatum
quod comedere capita leporum:
quot inueniri possunt: confert
tremori membrorum. Et iam ex-
periētia noui quod iuuant val-
de priuationi motuum mem-
brorum: et ipsorum sensus: et hoc
aliqui ex antiquis minime sunt
memorati . ¶ Dixerunt medici
quod bibere cum vasis factis
ex ligno tamarisci . conseruat ab
ab egritudine plenis et ab aliis
accidentibus malis spleni su-
peruenientibus . ¶ Et iterum
experientia noui: quod bibere
decoctionez masticis preseruat
ab egritudine stomachi et epis.
¶ Et dicunt iterum quod bibe-
re decoctionem seminum melo
num conseruat et prohibet ge-
nerationem arene in renibus.
¶ Et si instrumentuz cum quo
ponuntur alchol . idest pulue-
res oculorum in oculis fuerit
ex puro auro confortat vi-
sum . ¶ Et ponere dena-
rium auri puri post ipsius ab-
lutionē in coquina ad coquen-
dum prestat fortitudinem co-
quine et iuuabit toti corpori.
¶ Et abluere oculos multotiēs

cum aqua rosata cõseruat ipsos a generatione lippidinis: ⁊ madefacere eos quotidie cũ aqua rosacea zucharata donec corpꝰ sit mundum a superfluitatibus confortat visum. ¶Et iam passus fui in oculis meis causa fortis vomitus qui mihi preabundauit: et incurri dilatationem pupille in ambobꝰ oculis:quare timui valde: et apparuit mihi in somnis homo ex medicis oculorum:qui mihi precepit vt ex aqua rosata vel syrupo rosaceo pluries in oculis ponere deberem:et tunc temporis studebam in scientia medicine: sed nondum eram expertus in ea: et recitato hoc patri meo sibi dimisi: qui cogitans post horam vnam mihi dixit:surge ⁊ fac qđ preceptum est tibi in somnis:et ego feci illud statim et contulit mihi valde: et non cessaui in hoc agere:vsquequo istum composui librum. ¶Item longo tẽpore expertus sum:quod gariofili puluerizati et subtiliter cribellati et sparsi super prorã capitis in nocte in hieme prohibent descensum aqueitatis et humiditatis cerebri ad nares. Et illud idem macis: sic preparati facere possunt: et mentastrum quidem et cortices citri hoc idem facere dicuntur. Quãtis mentastrum minus gariofilis operetur in hoc casu: ita et cortices citri minus quam macis conferre probantur. ¶Item dicunt quod assidua inunctio spine cum oleo oliuarum abluto conseruat hominem ne in senectute curuetur. ¶Item oleũ amigdalarum ad hoc multum conferre probatur. ¶Et aliqui etiam affirmant quod oleum sisaminum hoc idem facere valet:sed oleum amigdalarũ longe plus predictis ad hoc valere dico. eo quod subtilioris substantie esse reperitur. habens in se modicum stipticitatis. ¶Et scire debes quod stiptica et subtilia omnibus principalibus membris conferunt. quare in eorum medicinis omnino ea ponere non desistas. ¶Et dicunt iterum medici: et probatum est quod comedere cerebra passerum :et maxime masculorum excitat coitum. Et rape similiter si comedantur cocte sine cum carnibus siue sine: illud idem faciunt. Et experimento compertum est: quod comedere rapas visum habet acuere et subtiliare. ¶Et dicunt etiam quod comedere pastinacas coctas vel crudas coitum habet promouere. Et brodium etiam cicerum rubeorum illud idem facere dicitur. Et certum est et probatum quod comedere pullos columbinos non valde magnos nec paruos non potentes ambulare seu volare mouet coitum mirabiliter. ¶Et asserunt iterum quod comedere columbos siluestres est medicina propria relaxationibus omnium membrorum scilicet totius corporis: hoc est illis qui trahunt post se crura et pedes: et confert priuationi sensus et motus membrorum ⁊ tremori ipsorum et cui accidit amissio loquele. ¶Et dicunt etiam quod odorare anhelitum columborum: et id quod ex naribus sine corporibus ipsorum de vaporibus resoluitur: morando in

Cerebra passerũ mascu lorũ: comeden excitat coitũ.

cameris siue cauernis suis ppe loca vbi quiescunt et redeūt. dū modo non recipiat odorem ster coris ipsorū specialiter in esta te cōfert omnibus supradictis. ¶ Et dicunt quod abluere anū multotiens cum aqua dulci te pida prohibet emorroidas eue nire. ¶ Et dicunt etiam quod comedere auellanas et nuces cū ficubus existit tyriaca paruis venenis: et alliū in hoc fortius reperitur esse. ¶ Et dicunt etiā quod induere pelles leporum confortat membra omnia senū et iuuenum. Et pelles agnorū similiter pueris conferre probā tur. ¶ Et dicunt et probatum est quod odorare anhelitum gatto rum habet consumere humidi tatem radicalē pulmonis et to tius corporis. ¶ Et dicūt etiam quod assuescere acetum in poti bus et cibis suis prohibet ad= uentum febrium putridarum: et piper hoc quoque facere proba= tur. ¶ Et dicunt quod comede re carnes antiquas et veteres est materia egritudinum. ¶ Et dicunt id quod magis nocet se= nibus ex cibis sunt pisces. Et dicunt quod bibere zuccarum cum aqua frigida remouet si= tim. ¶ Et dicunt quod siquis re ceperit filum lane marine et cū ipso suspendens serpentem suf focet ipsum: et collo suspendēs ipsum portet securabitur a squi nantia. Al. filum vermis seriti= ci marini cum quo strangulata fuerit vipera si suspensum fue= rit supra illum qui patitur squi nantiam sanabitur. ¶ Et dicūt etiam quod frequentare flobo= tomiam cefalice prohibet apo= stemata capitis seu cerebri eue= nire. ¶ Et flobotomare media= nam prohibet apostemata cor poris procreari. ¶ Et dicunt quod frequentare potus aque ther= marum est securitas ne priue= tur sensus et motus membro= rum. ¶ Et dicunt quod qui vti cas visus fuerit comedere et cū carnibus et sine: securus erit quod arena nō generabitur in ipsius renibus. ¶ Et dicunt quod comedere raphanos vel caules remouet raucedinem vo cis. Et dicunt quod comedere citonia assata post cibum ha= bet letitiam generare et pigri= tiam remouere. ¶ Et dicunt quod comedere cortices citri cō fortat cor et omnia mēbra prin cipalia: et semina eorum ha= bent venenorum acuitatem re= mouere. ¶ Et dicunt iterum quod sumere cortices paruarū lima= ciarum in potu et cibo paruis confert venenis. ¶ Et dicunt quod bibere decoctionem ser= chani quod filix in latino dici= tur: habet ex intestinis educere cucurbitinos. et etiam longos lumbricos. ¶ Et dicunt quod almuri factum ex fermento vel ordeo cum aceto prohibet gene rationem vermium in vētre fie ri. ¶ Et iterum probatum est quod ponere guttam paruam olei sinapis in aure non au= dientis de tertio in tertium li= berabitur eger nutu dei. ¶ Et comedere persica cognitum est: quod quamuis sint multorum nocumentorum habent oris fe torem remouere vitio stomaci procedentem: et nullum aliud scitur in eis iuuamentum. ¶ Et yringi hoc idem modicum exer cere dicuntur. ¶ Et probatum est quod intrare balneum olei tepidi sanat ab omnibus dolo= ribus

Pelles lepor. indue re oia mem= bra cō fortat.

rionis totius corporis deo dante. ¶Et scitũ est ꝙ si applicetur asa fetida ano sanat apostemata ipsius dissoluẽdo ipsa. ¶Et dicunt etiam ꝙ apponere yringos pistatos super apostemata dissoluit ea. ¶Et scitũ est ꝙ pinguedo erach.i. anatis calida vł frigida confert doloribus. ¶Et probatum est ꝙ suspẽsio stercoris adip super locũ doloris habet colicã remouere. ¶Et dicũt etiam ꝙ coagula habent solutionẽ ventris cõstringere. ¶Et suffumigatio cuꝫ pelle ericij in retentione vrine dissoluit eam. ¶Et dicit seruus regis. dummodo illa retentio vrine nõ procedat ab apostemate vel lapide viam obturantibus.s.n.ex aliquo istorum non procedat pro certo liberabit deo dãte. ¶Huc usqꝫ recordatus sum res conseruantes sanitatem et remouentes egritudinem sua proprietate: quemadmodum experimenta mihi testificata sunt. amodo incipiam loqui in causis ꝛ curis egritudinum breui tractatu ꝛ receptionibus paruis ꝛ notis medicinis.

¶Tractatus primus qui est de egritudinibus capitis: et est cõtinens capitula duodecim.

¶Capitulum primum. Quod est de scabie capitis qđ sagrum nominatur.

Dico quod i egritudinibus capitis est hec egritudo q̃ scabies vel sagrum nominatur: ꝛ paruis maxime euenire videtur. Magnis autem raro accidere reperitur: ꝛ causa huius egritudinis vtplurimum est abundantia flatis. ¶Et cura huiusmodi est: cum est parua et fluens regere cũ regimine desiccatiuo: scilicet dando ei turtures et aues paruas nemoris assatas veru vel in testo cum aceto et almuri: ꝛ da ei panem bene fermentatum: cuꝫ oleo et parũ salis et aceto. ¶Et sufficit in cura huiusmodi linire caput patientis cum aceto et spergere desuper puluerem cartharum adustaruꝫ. ¶Et si infirmus hoc poterit sustinere propinabis ei de tertio in tertiũ diẽ mirabolanum vnum indũ tritũ et cribellatum ad bibendũ cuꝫ aqua mane ieiuno stomacho. ¶Et si scabies fuerit dura: dabis ei ẜm quod conuenire poterit suis ãnis vł sue etati de yera pigra: in pondere prout videbitur conuenire omnibus decem diebus semel: et inũges cũ melle: postea ablues eaꝫ scilicet scabiem cum aqua dulci tepida: deinde asperges super eam hunc puluerem. ℞. Turis adusti partem vnam: ꝛ eris vsti quintam partem vnius: et incorpora cuꝫ aceto ꝛ exicca in sole: demũ subtiliter tere et cribella et desuper sparge. et si infirmus fuerit humide complexionis et mollis: ablues ipsum cuꝫ aqua mellis. demum desuper epithimabis hoc cerotum. ℞. olei rosati ꝛ cere ablute: quod sufficit: et dissoluatur cera in oleo. postea misce cum eo quartam partem ipsius pulueris caliginis fumi: seu furni vel camini. et epithima cum eo caput i sero. mane vo ablues cum aqua mellis. et iterum apones de predicto.

Sca-ies marie pue= seue irevi etur.

¶Cap.ij. Quod est de tinea cutis capitis.

Cura tinea prolixior ē q̄ scabies.

Ccidit qñqꝫ capiti tinea : et est passio grauior supradicta : ⁊ cura prolixior existit. Conuenit ergo huic patienti vt abstineat ab oībus que habēt flegma generare. Et ciba eum pane optimo fermentato et turturibus ⁊ paruis auibus preparatis cuꝫ aceto et almuri vel assatis : et da ei comedere etiam panem cum aceto oleo et sale. Et ablue caput eius cum aceto et melle calefactis : et pone in nocte super caput ipsius pulueris thuris adusti mixtum cuꝫ decuplo sui mellis dispumati. et si patiens fuerit puer : dabis ei ad bibendum de yera in decem diebus semel pondere sue virtuti ⁊ etati conueniente. ⁊ si iuuenis fuerit dabis de eadeꝫ yera aureos tres cum aureo vno pulueris agarici mixti cum aqua in qua infusa fuerit pulpa coloquintide tandiu quod mutet saporeꝫ et colorem. Et abstineat a cibo quousqꝫ purgetur ex ea. et hoc pluries facere debes donec corpus bene mundetur. Demum super caput asperges hunc puluerem. prius facta ipsius ablutione. ℞. Caliginis fumi seu furni vel camini et vngule equine thuris vsti. et alcāne. añ. partes equales: fiat puluis: quoniā hic puluis generat carnem viuam et facit cutim.

¶Capitulum tertiuꝫ. Quod est de alopicia.

Cias ꝙ hec egritudo generatur ex fl̄ate subtiliori et non ita grosso. sicut est flegma: ex quo tinea generatur. Ex quo quidem accidit depillatio cutis capitis ⁊ casus capillorum. et ideo dicitur alopicia: quoniam vulpibꝰ hec passio sepe accidere consueuit. Et sufficit in hac cura purgata materia cum medicina laxatiua predicta i capitulo de tinea vngere locū cum antiquo oleo nucum. vel cum oleo de cherua et cibare eum sicut diximus in tinea.

Ex te s tili gñe alop cia.

¶Cap.iiij. Quod est de thiria.

Cias iterum qđ si flegma adhuc in minori quantitate in corpore abūdauerit q̄ in predicta egritudine: et fuerit subtilioris substātie: accidit inde egritudo q̄ thiria nominatur. Et dicitur thiria eo quod depilatio cutis fit perviam tortam. et causa istius tortuositatis est paucitas flegmatis in quantitate cum non vltima subtilitate. Quoniam si esset in subtilitate vltima fieret depilatio per viam rectam: sicut facit aqua quando cadit super terram. sed quia retinet aliquid grossitudinis et non est equale. Accidit eniꝫ ei quod accidit aque: quando aliquid luti ei superspargitur. quia cū cadit in terram facit viā tortuosaꝫ ⁊ nō rectā: et propter hoc ab antiqs noiat̄ noīe serpētis. s. tyria. ⁊ cura huiꝰ est lenior cura alopicie: qm̄ rectificādo eū in cibis ⁊ potibus: quemadmodum dixi=

Cura tyria lenio est al picie

mus in predictis. ⁊ inungendo locum cū oleo de cheruavel oleo nucum vel oleo oliuarum veteri bulito in vase ereo tandiu donec ad nigredinez deueniat: sufficiet in cura istius.

¶ Capi.v. Quod est de caluicie occipitis.

alui isca iti.

Accidit capiti caluicies que si in iuuentute pronenerit sufficit i cura ipsius inūgere caput cū oleo amigdalarum dulcium: quoniā illud habet acuitatem humorū remouere. Et si in senectute acciderit impossibilis est ipsius cura.

¶ Capi.vi. Quod est de scissura capillorum.

Capil lorum scissura.

Capill' accidit scissura et scindūtur in partes duas. ⁊ causa huius est multitudo siccitatis. ⁊ huic egritudini confert oleum seminis lini: et oleum amigdalarum dulcium ⁊ oleum oliuarum dulciū. Ita tamen qd in vnoquoq; isto rum oleorum apponas aliquid de laudano dissoluto cū eis bulliendo: et qñ scinduntur capilli dealbantur eoꝛ extrema qd est cōtrariuz eius: qd est in canicie in qua dealbantur radices: cib' illorum sit panis bene fermentatus cum brodio galline et cum amigdalis vel zuccaro: ⁊ carnes castratine elixe cum modico sale et oleo.

¶ Capitulum. vij. Quod est de sahaphati.

Sahaphat est egritudo rubedinisq̄ accidit i carne co lo2is pulmonis cum paruis pustulis: ⁊ accidit in cute capitis hec egritudo sicut i facie: ⁊ non generatur nisi ex colera mixta cum aliqua grossitie: qm̄ si esset subtilis valde nō adhereret illi loco. ⁊ cura ei' est primo enumerare corpus gñali euacuatione sicut flobotomia si virtus fuerit fortis: ⁊ puto de cefalica. postea mūdifica corp' cum medicinis educentib' coleram ꝓprie: ⁊ nō des solum infusionem vel virtutes ipsaruz: sed cū tota substātia ipsas ꝓpinare debes: ⁊ medicine q̄ habēt coleram purgare note sunt: ⁊ que ex eis magis laudatur est scamonea cuz lacte cartarmi ⁊ lacte ficuuz equali pōdere. Hec eṁ medicina optime purgabit hūc humorem dño concedente: ⁊ q: humor iste colericus existit. iō non ponim' aliquam pinguedinis vnctionem: sed ponēde sunt medicine q̄ habeant cōsumere ⁊ caliditatem egritudinis remouere: ⁊ q̄ magis ex istis cōmendantur sunt rose recentes: ⁊ si nō inueniūtur recipies quartam partem ipsarū de siccis: ⁊ tantūdem de narges. ⁊ pistentur: et misce cum equali quantitate farine ordei: et si times ordeum propter suam viscositatem. ℞. rosarum ℥.ij. ⁊ floris narges. ℥.5. et floris camomille quartam partem. ℥. vnius ⁊ decoquantur in aqua ⁊ aceto eiusdem quantitatis tandiu donec mutauerit colorē: addendo huic decoctioni ex succo citrolorum. ℥. vna et si non inueneris pone loco ei' de succo cor

Quid sit sahaphat.

nularũ: vel de succo plãtaginis: vel de succo memithe et made fac petiam in hoc liquore et pone super locũ: ꝛ cũ desiccatur itera. ¶ Et rectifica cibum eorum ꝑcipiendo eis vt nõ comedant dulcia: sed ciba eos lactucis cũ aceto: quia ingrossant humores inuiscãdo: ꝛ quia sunt acetose: sꝫ acetum huic nocet si solũ sumitur: ꝛ a portulacis omnino abstinere debẽt: ꝛ ab omni gñe lactis et ab omni etiã re que ꝑpter moram saporem suum mutauerit ꝛ abstineant a fructib⁹ preterq̃ a granatis dulcib⁹: ꝛ ab interioribus cucumerũ saracenorum. i. anguriaꝝ. qñ a comestione istorum minime ledũtur. immo humorem malũ per vrinam educere ꝑbantur: ꝛ caueant etiã ab oĩbus in sartagine assatis: ꝛ ab oĩbus frixis: ꝛ ab omni genere piscium ꝛ ouorum: q: ista diuersimode inferunt nocumentum: ꝛ fac eos odorare cõtinue rosas vł mirtulam vel nenufar: ꝛ precipe eis ne faciẽ cõuertant ad radios solis vel ad ignem ꝛ similia: et sic faciẽdo ꝛ cõtinuãdo q̃ diximus liberabitur omnino nutu dei.

¶ Cap. viij. Qđ est de canicie capillorum scđm diuersa loca.

T capiti accidit ꝙ in quibusdã locis capilli dealbãtur: q̃ dealbatio a vulgaribus morphea nominatur. et possibile est vt mutẽtur capilli ad citrinũ vel turpiorem colorem. et hoc accidere potest ante natiuitatem ꝛ post: et qñ accidit post natiuitatem. causa hui⁹ est humor frigidus sparsus ad locũ illum mutans naturam ei⁹ ad frigiditatem: ꝛ scđm mutationẽ vel alterationem loci mutat colo: capillorum scđm plus ꝛ minus: ꝛ cura ei⁹ est ordinare regimen cũ calefacientibus exiccantibus temperate: ꝛ comedãt in cibis suis turtures et auiculas paruas assatas et elixas ꝛ vtantur exercitio ante cibum: ꝛ quiescant post: ꝛ vngatur locus cum oleo de cherua: vel cũ oleo persicorum: vel cũ oleo corticis citri: aut cum oleo de xaunim ter in die: aut plus aut minus secũdũ magnitudinem et paruitatem egritudinis.

Capil li in q busdã locis capiti dealbãt.

¶ Cap. ix. Quod est mala dispositione et figura capilloꝝ capitis.

Ccidit etiaꝫ capillis qñꝙ figura innaturał quãdo oriuntur tortuosi: et postmodũ q̃ si reuoluuntur ꝯsus suã radicem. et hoc accidit propter multã cutis siccitatem: ꝛ põt esse ꝙ in quibusdã locis sunt tortuosi ꝛ in quibusdam non: scđm ꝙ siccitas in loco plus ꝛ minus abũdare reperitur: et cura hui⁹ est assidue vngere locum cũ oleo de vitellis ouorum ꝛ oleo amigdalarum dulcium: et oleo seminis lini equali pondere: et liberabitur.

Qñ capi oritur tortu si.

¶ Capi. x. Quod est de furfuribus capitis.

Cciditq̧ cuti capitis vt in ea sił'ia furfurib⁹ generẽtur. ꝛ hoc est ꝑpter expulsionẽ flobotomatis grossi ad locũ. ꝛ cã hui⁹ est multa replõ ci

bi:⁊ comedere ea q̄ flobotomia
generāt:⁊ quiescere ante cibū et
post exercitari:⁊ qd plꝰ hoc age=
re potest est exercitiuz immedia
te post cibum.⁊ etiā balneare se
extra stufam in aqua frigida vel
tepida.in calida ꝟo minime no
cere iudicatur. et cura hmōi est
exercitium ante cibū ⁊ ante bal
neum:⁊ comedant turtures p̄pa
ratas cū aceto ⁊ aues paruas et
abstineāt omnino a potu aque
simplicis nisi ei admisceat mel
vel vinum coctum ⁊ purgentur
conuenienti katartico.¶Et qd
laudatur magis est aloes ⁊ colo
quintida. ⁊ hec ꝯfectio similiter
multū ad hoc valet.q̄. ℞. Aloes
sucutrini ⁊ semis vꝛtice et yꝛeos
ante.aur̄.i.mastic.aur̄. 5. sarco= Mltū ad hoc vz hec confe=ctio.
colle. partem tertiā aurei vniꝰ.
interioꝛis coloquintide octauā
partem aurei vnius. Coloquin
tida quidem minutim incidat:
et alie res subtiliter puluerizen
tur:⁊ addes ex puluere dragagā
ti ⁊ amigdalarū dulcium ad pō
dus omnium:⁊ misce totū mala
xando cū sirupo squinzibin ad=
dendo ei ex scamonea pondus
trium granoꝝ oꝛdei:⁊ dosis hu=
ius est pondus aur̄.v. cuz ciato
vno aque decoctionis ysopi ⁊ al
lei:abstinendo sicut cōuenit in
laxatiuis:⁊ abluatur caput eius
cū aceto vini epithimando ip̄m
luto seu terra cū qua yltramari=
ni capita sua abstergunt: ⁊ si cū
aceto miscueris mel ⁊ caput ip=
sius cum ipso lauabis melius
erit.¶Itē si ex subtili alchitran
in hyeme caput lauabis vel vn=
ges liberabitur:⁊ ablutio etiam
ex aqua scithile vel ex aqua cen
tauree minoꝛis hanc remouet
passionem.

¶Capi.xj.Quod est de pe=
diculis.

Ediculi autem ac
cidunt capiti. Et
gal.dicit ꝙ exitus Exitꝰ pedi=culi est inter carnē ⁊ cutim ꝼz gal.
eoꝛū est inter car=
nem ⁊ cutim.⁊ aliȷ̄
dicunt ꝙ ꝑcrean=
tur ex sudoꝛe viscoso existente su
per cutim.Sed quocunqȝ modo
sit:hec est veritas qd generātur
ex humoꝛe liquido valde:cui ali
qua caliditas est admixta cum
aliqua ex speciebus putredinis:
et nō dico putredinem cōpletā:
sed q̄ est in fieri.Cura huius est
eis dare yerampigram cū aqua
lactis qd coagulatum sit cum se
mine vꝛtice:vel cū lacte ficus.Et
pone super caput desiccantia:et
si fuerit in estate sufficit tibi ace
tum in quo bullita sit cētaurea
minoꝛ. in hyeme vnges caput
eius cum alchitran:qm̄ destruit
humoꝛem facientem pediculos
et ipsos necat.

¶Capi.xij.Quod est de len=
dinibus.

T superueniunt
quādoqȝ capillis
capitis lendines:
ex generatōe qua Opi=niões diuer=se.
rum diuerse a me
dicis reperiuntur
opiniones.Et cura earuz est vn
gere caput cuz eis que diximus
scilicet cum centaurea minoꝛi ⁊
cum alchitram.Et nō amplius
generabuntur. Et fac eos assue
scere balnea: et multotiens ca=
put abluere destruit ipsas. Et
qui vult causam vel materiam
earum remouere:opoꝛtet vt a ci
bis inconuenientibus absti=
neat.Et sit contentus comedere
gallinas vel turtures decoctas
cum aceto vel agresta vel succo
berberis. Et iam non remanet

nobis aliquid memorare de his
que capiti extrinsecus accidere
possint: nisi q̃ ab extrinseco ha=
bent prouenire. Nũc autem in=
cipio tractare de his que eisdez
habent a causis extrinsecis pro
uenire.

¶ Incipit tractatus secundus
continens vnicum capitulum
quod est de egritudinibus capi
tis accidẽtibus, ab extrinseco si
cut a percussione.

De e=
gritu=
dini=
busca
pitis.

T accidit
capiti per=
cussio ex fer
ro vl' lapide
vel ligno: et
ex similib⁹.
Et ea que ex
ferro fit abs=
q3 incisione
cutis minime saniem habet p=
creare vt plurimum: et si fit: hoc
est in modica quantitate: et re=
mouetur hoc nocumentũ abluẽ
do locum cum aqua mellis post
capitis abrasionem et desup po
nendo emplastrum halneleli: et
est vnguentum seu emplastrum
de palma. Et si percussio fuerit
ex lapide vel simili supple sine
incisione pro certo habet saniez
generare. Et cura eius est sicut
diximus excepto quod magis p
longatur. Et incisio facta ex fer=
ro si tendit vsq3 ad panniculum
qui craneum exterius tegit. do=
lorem fortem habet generare: et
inde febrem procreare. Conue=
nit ergo in hoc casu corpus eua
cuare cum flobotomia cefali=
ce partis opposite: quoniam in
hoc casu semper intendo flobo=
tomare de opposito. Moderni
vero medici innituntur dictis
cuiusdam medici senis qui in si
bilia morabatur nomine bens=
fausages. quia videbat sibi suf=
ficiens inclinatio facta a supe=
riori ad inferius: et in hoc casu
flotomabat medianam: dicens
quod hec contrarietas sibi suffi
cere videbatur. Sed pater meus
minime hoc asserebat. immo iu
bebat ambas opiniones serua=
re: qui pater meus seruus regis
nominabat. Et hec est mea opi
nio et eam seruaui et seruo ⁊ ser
uabo temporibus vite mee: et
experientia quotidie hanc co=
gnosco esse veritatez. Postea ha
beas lanam vel cotum inunctũ
oleo rosato aromatizato et tepi
do: et desuper pone: et hec conti
nuabis donec apostema loci re
moueatur. Et si dolor fortis exti
terit et non remouetur cuz hoc:
adde predicto oleo medietatem
ipsius de oleo ex vitellis ouoꝝ:
cognoscendo quod vulnus isti=
us panniculi non est parum ti=
mendum: eo quod ex radice ⁊ or
tu ipsius accidunt homini acci
dentia grauia ⁊ periculosa: ⁊ p=
pter hoc sollicite intendẽdũ est
ne apostema procreetur. Et cuz
securus fueris ab apostemate re
di ad curam predictam. Sed p
pter siccitatem panniculi opor
tet vt decoquantur cum aqua
cortices glandium interiores
vel cauda equina: et cum eadez
decoctione fac aquam mellis cũ
qua vulnus abluere debes: ⁊ po
ne super vulnus vnguentum
seu emplastrum de palma: et
hoc medicamen continuare de
bes donec conglutinetur. Et si
vulnus ex lapide fuerit cum fra
ctura panniculi cooperiẽtis cra
neum: ita quod tendat vsq3 ad
ipsum: non fit, in cura additio

nec diminutio: nisi quod tẽpus magis plongatur. Sed si vulnus fuerit ex ferro acuto: ita qđ incisio tangat seu perforet craneum absq̃ penetratione ipsi⁹ sufficit adhuc tibi cura p̃dicta. ❡ Et si incisio vsq̃ ad pfunduz penetrauerit. tunc omnino indiget cirurgico ⁊ operatiõe manus. Et hoc primo incipere debet scilicet pãniculuz a craneo excorizare. faciendo primo incisionem in cruce: secundũ quod docet Gal. i libro. de ingenio sanitatis. Sed in hoc tẽpore nostro pauci qui hoc facere sciant reperiuntur. et specialiter qui sciant hanc artem experientia: et ratiõe: quia impossibile est tale opus solum verbis exercere. ❡ Et tibi dico vt inuenias hominem perfectum in hac arte: qui sit ex illis qui habent intellectum ⁊ consuetudinem. ⁊ qui ex natura sua et complexiõe habilis sit huic arti: et qui expert⁹ sit in ea tempore longo. quoniã nõ debet recipi aliquis ad hoc exercendum. nisi longo tempore fuerit discipulus cum magistro optimo perfecto: et ipse per semet longo tempore fuerit practicatus. Et facta incisione et excoriatiõe cranei remoueatur os quod fractum esse reperitur. Hoc facto exiccare seu abstergere debes optime saniẽ repertaz super pãniculũ cũ coto. postea desuper pone cotum madefactum in oleo ro. tepido: ⁊ vuln⁹ carnis omni die abluere debes cũ aqua mellis quousq̃ ab apostemate ipsius dubium remoueatur. Et postea curabis vulnus quod est in carne cum emplastro anaclis quod latine dicitur de palma secunduz quod

irur ic⁹.

tibi videbit scilicet si fuerit delicatus et carnem mollẽ habuerit misce cum predicto emplastro aliquid olei rosa. et si non. soluz predicto emplastro vti debes. Et si caro eius fuerit dura in vltimo tunc predicto emplastro addere debes aliqua que fortiter habebant consumere. sicut est calcãtum idest vitriolum. Et custos cure istius considerare debet dispositionem infirmi et tempus ⁊ habitudinez ipsius et eius naturam et complexionem. ❡ Sed si fractura fuerit ex ligno: vel lapide: res erit periculosior valde: eo quod si os fractum esse reperitur indirecto cõtusionis impossibile est quin in circuitu ꝯtusiõis scissure minute et parue vel ꝑpe fiãt que scissure propter earum subtilitatez sensui sunt occulte. Et etiam quin pãniculus sub craneo repertus idest dura mater corruptionem corporis et nocumẽtũ habeat ex fortitudine percussiõis. Et ex illis quibus hoc accidit nocumẽtum pauci euadunt quin corruptionẽ et perturbationem mentis et intellectus nõ patiant. cũ tarditate et pigritia sensus et motus: ⁊ vix: aut nũq̃ a tali ꝑcussiõe liberantur. Et q: est imẽsi ꝑiculi ⁊ terroris sicut dictum est: iõ oportet te esse sollicitũ i remouẽdo os fractũ: ⁊ iponẽdo cotũ madefactuz in oleo ro. tepido. ⁊ in ablnẽdo vuln⁹ cũ aq̃ mellis. ⁊ hoc facere debes quousq̃ videbis q̃d de⁹ facere voluerit. quoniã hec res isto nr̃o tp̃e grauis existit. q: nõ vidimus neq̃ audiuimus cyrologũ aliquẽ in hoc nr̃o tp̃e q̃ sit ꝑfect⁹ in hac arte. q: si aliquis esset ꝑfectus: nemo ex fractura

fractura ex ligno vel lapide.

cranei solius moreretur. Et sicut ex gratia dei esse cognoscitur illi cui perfectus in tali necessitate vel simili medic⁹ aduenerit vt ipsum liberet. sic ex sententia diuina esse dicitur: quando alicui superuenerit imperitus ꝛ inde moriatur. Sed si cum fractura cranei dura mater aliquam receperit lesionem: medicationē aliq̄ꝫ in talibus ponere non in¬vendo. cum moderni in leuioribus insufficientes esse reperiātur: q̄to magis in grauioribus esse possunt. Et si cum hoc etiā pia mater lesionem habuerit. impossibile est ipsos liberari sicut a medicis esse probatur.

¶ Tractatus tertius de egritudinibus capitis incipit. continens capitula sex.

¶ Capitulū .j. Quod est de dolore capitis ex frigiditate.

De capitis dolore.

Ec quidem accidit egritudo capiti ex frigiditate extrinseca superueniente. ꝛ cura huius est vngere caput cum oleo de acanen et camomilino: q꞉ calida existunt. Et si frigiditas intensior fuerit. non nocebit predictis admiscere medietatem ponderis eorum ex oleo seminis sinapis. et ex oleo seminis nigelle. ꝛ si oleū balsami haberemus: longe melius laudaretur omnibus predictis.

¶ Capitulum .ij. Qd̄ est de dolore capitis ex caliditate.

T si dolor capitis ex caliditate fuerit. curatur cū oleo ro. in puteo infrigidato distillādo ip̄m ex alto cum vase habēte cannulam subtilem: ꝛ si caliditas fortior predicta extiterit: ꝛ fuerit in estate: et etas fuerit iuuentutis misce predicto oleo succū lactucarū: ꝛ cucurbitarū: ꝛ cucumerū: ꝛ pone succū cucurbite in hoc casu propter grossiciē sui: ne cito ad ꝓfundū capitis valeat penetrare: immo ꝑmanere faciat medicamē ī loco tādiu. vt suā possit facere operationē. ꝛ ne cito conuertatur in caliditatē membri calidi. queādmodū faceret res subtilis ꝓpter caliditatē fortez capitis. Et si acetum huic medicamini addideris: erit forti⁹ in hoc opere. Et p̄parare debes cibum infirmi secundū sui conditionem scilicet dādo ei lactucas elixas ꝛ cucurbitas et portulacas cum aceto conditas: et odoret nenufar recētem vel violas vel cucurbitas recentes. Et caueat sibi ne maneat in loco vbi sit ignis vel fumus vel in aere calido donec liberetur.

¶ Capitulū .iij. Quod est de dolore capitis ex humiditate.

Būdātia hūiditatis nō facit dolorē intēsum sed grauatiuū ꝛ cum extēsione laboriosa et gemitu insano. Et cura ei⁹ est paucitas cibi et pot⁹: ꝛ in estate remouetur hic dolor: cum aspersione sandalorum cum aqua ro. super caput. et in hieme eum odorare faciēdo fumum ligni aloes vel blacte bizantie vel galbani: vel sandarus indi. vel sandarus de septa. Et odorare alkitraz in hoc est optimum.

¶ Capitulum .iiij. Qd̄ est de dolore capitis ex siccitate.

Ed si siccitas cuz frigiditate abundauerit. non habet dolorem capitis procreare. sed vigilias cum perturbatiõe sensus. si siccitas exuberauerit. Et cura ei⁹ est introitus balnei aque dulcis in camera mediana. Et etiam balneatio extra stupham confert. ⁊ continuatio etiam aspersionis aque calide super caput habet hanc egritudinem remouere. Et comedere amigdalas dulces cum pane et sine pane hoc idem facere potest deo dante.

¶Capitulũ. v. Qđ est de apostematib⁹ pãniculorũ capitis.

Ste vero egritudines sũt q̃ fiũt absq̧ causa extrinseca scilicet apostemata q̃ fiũt in panniculis: sed apostema qđ fit ĩ pãniculo qui exterius craneum tegit leui⁹ ceteris esse indicam⁹. Et cura ipsius est flobotomia cephalice: abstinendo cũ omni sollicitudine ab appositione frigidorum illi loco ne faciat redire materiam ⁊ lesionem nobiliori membro. i. cerebro. Et accidere etiaz potest pãniculo duro existente sub craneo qui dicitur dura mater apostemata. ⁊ hoc accidit ex humoribus acutis. et propter hoc patiuntur fortissimos dolores cum rubedine oculorum. vigiliis: ⁊ perturbatione sensus ⁊ intellectus. Istis quidem extrahere debes de sanguine secundum quod ibi videbitur expedire. et si fuerit mediocris etatis et tempus fuerit tendẽs ad caliditatem. ciba eos solũ ptisana ordeacea rationabiliter facta cum modica q̃titate mice panis frumenti. et medulle seminis cucumeris saraceni. vł cum lactucis elixis vel citrillis similiter elixis cũ modico aceto. Et purgabis ipsum cum mirabolanis citrinis: tamerindis et scamonea secundum quod tibi videbit̃ ꝯuenire. Sed si fuerit iuuenis et magni corporis ⁊ vene ipsius fuerint large. ⁊ tẽpus estatis vel veris flobotomia eum de vena cõmuni dextri brachij. Et non cibabis eum vsq̧ ad. vij. dies nisi solum ptisana ordei rationabiliter facta. vel lactucis elixis vel portulacis q̃ ceteris laudabiliores existũt. ⁊ hec oĩa aceto condiantur Et medulle etiam seminum citrolorum et cucumerum saracenorum eis vtiles valde existũt. Et isto regimine vti debes donec apostemata et eorum accidentia remoueantur. Et etiam postq̧ cessauerit apostema cuz omnibus suis accidentibus. non cibabis eum carnibus nec aliquo alio cibo multi nutrimẽti. sed propia ei subtilia gradatim ascendendo ad grossiora. donec ipsuz esse cognoueris in suo esse naturali. Et post cibuz ei dabis semp aliqua stiptica temperate. sicut medulle alhaosceg. ⁊ vue quãdo incipiunt esse varie. ⁊ similia. quia ista habẽt stomachũ confortare. et nocumẽtum predictoruz ciborum remouere. Et laudatur etiaz istis sugerem succum citoniorum. et pirorum masticando similiter post cibum. et si tempus non fuerit magni estus zuccarum rosatũ in hoc casu conueniens esse dicitur. Sed scire debes qđ

Quãdo fuerit iuuenis

si virtꝰ debilis extiterit. vel fuerit etatis vltra annos quadraginta: paucissimis talium tale apostema ex pura colera et naturali esse reperitur. et si acciderit: eius curam impossibilē esse dicimus. Et scire debes qđ omnia apostemata que fiunt in cerebro ꝑ maiori parte sunt: aut ex colera mixta flegmati aut econuerso. talibus autem precipimus omnino flobotomiam facere: sed in modica q̄ntitate. Et post sunt purgandi cū agarico et aloe et violꝫ et syrupo violaceo et squinzabin. Sed si apostema fuerit in pāniculo predicto scilicet dura mr̄e iterare debes minutionem spiritualiter

Medicus. si cognitum fuerit a medico ex pulsu et alijs signis sanguinez exuberare. Et non desistimus a memoratione signoꝝ sanguinis. nisi quia hic noster liber nimium prolongaretur. Et si ea poneremus: egrederemur a precepto domini regis. Et fac eum abstinere a cibo grosso ꝛ q̄ntitate multa. et fac eum odorare rosas et genufar ꝛ siľia post aspersionem ipsoꝝ cum camphora dissoluta cuz aqua ro. ꝛ ciba eum mica panis bene fermentati clirata in aqua cū modica q̄titate aceti. vel cum aqua ordei cum modico aceto. ꝛ sic age donec omnia accidentia remoueantur. ꝛ etiam post remotionem ipsoꝝ non cibabis euz grossioribus subito sed paulatine. Et si apostema predictum ex flegmate fuerit q̄uis hoc raro habeat prouenire ꝑpter duriciem et firmitatē predicti pannicuii impedientem penetrationem erit si fuerit ex flegmate subtili pro maiori parte. Incipe ergo in cura istorum a flobotomia. eo quod ex ipsa eorum iuuamen velociter manifestatur. et postea purgabis eos cum aqua infusionis seminis cartami. coloq̄ntide. et seminis vrtice. cui admiscebis modicuz aque in qua steterit mastix tādiu donec colorem mutauerit. et ex squinzabin et syrupo squinanti. quod tibi videbitur conuenire. Et abstinentia sit sicut fit in alijs laxatiuis et abstinere eos facias a cibis grossis. Et sufficiat eis recipere aquaz mellis subtilem in vltima subtilitate. vel syrupum squinzabin factuz ex melle puro. Et si vis eis panem propinare: dabis micā panis optime fermentati ablutam cuz aqua calida: cui addes aliquid ex syrupo squinzabin facto ex melle. et vltima q̄titas panis sit. ℥. ij. ¶ Sed si ex melēcolia acciderit: hoc ex subtili melencolia esse reperitur: quoniam grossa minime potest ibi penetrare propter duritiam et grossitiem pāniculi. quare etiā istos minuere consulimus. Et purgabis eos cum epitimo et sene. Sed eleborum prohibemus omnino. et huic medicine adde aliquid ex succo pomorum si habueris. et si non: syrupum eorundem ponere debes. Et non cibabis eos cibis grossis nec multi nutrimēti donec omnia eorum accidentia remoueantur quemadmoduz superius diximus. Et laudabiliorem cibum eorum esse dicimus amigdalarum clarum et si indiges eis panem propinare: dabis eis in modica quātitate.

Et scias qd nõ generatur aposte-
ma in hoc panniculo: nec in ali
q̃ alio loco ex vno simplici hũo-
re cui etiam alius hũor non sit
ammixtus. sed denominatio fit
a maiori ver. gratia scz qñ dici-
mus quod est ex cola: non intel
ligas quod sit ex pura cola sz cũ
aliis hũoribus mixta. sed eam
colam nominamus. quia aliis
humoribus preualet i q̃titate
virtute & natura. & scias quod
signa apostematis colerici hic
sũt scz acuitas febris & eius for
titudo. & multitudo sitis: & per-
turbatio sensus. & quod infirm⁹
loquitur vana et inordinata. et
quod in seipso fatigat cuz mul-
ta inquietudine & giratione de
latere in latus & aliquando se-
debit in lecto & abundantiã vi-
giliarum hẽbit cum multo dolo
re capitis & rubedine albedinis
oculorum: & est sine timore. Et
multotiẽs seruis seruitioribus
vociferat & exclamat absq; cau
sa & pulsus eius est serinus. Et
signa exuberãtie sanguinis co-
gnosces ex conuersione albedi-
nis oculorum in ruborem & pal
pebre etiam ipsorum illud idez
habere videtũr. & sitis. sed mi-
nor q̃ in cola & perturbatõ sen
sus: & alienatio adest cõiter: quẽ
admodum in colico: sed agita-
tio de latere in latus et sessio et
motus minor q̃ in predicto re-
peritur esse. Inquietudo quidẽ
& vigilie equales esse dicuntur.
Sed accidentia flatis sunt hec
scilicet grauedo capitis que
dolori non similatur. sitis iper-
ceptibilis. & multitudo sõni cũ
multo gemitu & grauedine i eo-
dem. sicut ebriis accidere cõsue
uit. & non excitatur a somno le-
uiter. sed cũ grauedine capitis.

Acci-
dẽtia
fleg-
mati⁹

febris quidem est quieta & lẽta:
& eius pulsus moll' sine duricie.
Et iaz dixi tibi quod impossibi
le est apostema cerebri ex hũore
vno simplici fieri. sed ex duob⁹
vel plib⁹ mixtis. quare acciden
tia apparebunt secundum do-
minium peccantis humoris. et
hoc scribere distincte & sigillatim
secũdũ q̃titatem vniuscuiusq;
mixtionis esset impossibile. sed
medicus in hoc prudens esse dz
& ista cognoscere a seipso secun-
dum sui doctrinam & expientiã
& faciat qd sibi videbitur. & hoc
ei sufficiens indicatur. ¶ Et sci
as quod quando predicta mala
accidentia infirmo superuene
rint. quod apostema erit i dura
matre vel in panniculo ipi⁹ no-
biliori scz pia mre. Et debes ẽt
cognoscere & preuidere si p̃dicta
accidentia a stõ veniunt scilicet
a fumositatibus vel vaporibus
resolutis ab aliquibus humori
bus in stõ exñtibus caput ascẽ-
dentibus. qd si fuerit: accñtia
appebunt sz naturam & quali-
tatem illius hũoris a quo fit re
solutio. Sed si accñtia predicta
ex stõ fuerint. scit q: recedũt & ve
niũt secũdũ ascẽsum & descẽsum
febris. ¶ Sed si ex apostemate
panniculorum cerebri fuerint.
permanent firma donec fuerit
apostema. Et possibile etiam ẽ
vt apa in pia mre generet. & est
panniculus subtil' circundans
corpus cerebri. Quod si sic fue-
tit: necesse ẽ medico vt flõmet in
firmũ de cefalica dextri brachii
extrahẽdo de sanguine in q̃ti-
tate multa. & sic pote erit qd eger
liberetur omnino vel qd natura
expellat materiã ad ignobilius
mẽbrũ in gradu scz ad duram
matrem. et si sic euenerit erit si

Cere-
brus.

gnū fortitudinis virtutis ꝛ liberatiōis īfirmi. Et econtrario esse dicimus si hūoꝛ faciēs apā a dura matre ad piam expellitˀ: vel deriuatur. quod est signum debilitatis īfirmi ꝛ mortis ipsius. nisi deus eum voluerit liberare. Sꝫ accidentia prouenientia ex apāte pie matris sunt fortiora ꝛ velociora ꝛ magis mortē significatiua ex quocūqꝫ humore fuerit illd apā omnibus aliis apostematibus euenientibus in aliis pāniculis cerebri: ꝛ flōmia omnibus est cura generalis cum abstinentia ab omnibꝰ cibis grossis ꝛ multi nutrimenti tenendo euꝫ in regimine subtili in vltima subtilitate ꝛ si tempus fuerit estiuum ꝛ infirmus iuuenis ꝛ robustus. sufficit ipsi aqua tamarindorum per viam cibi ꝛ nutrimenti. donec cessent ꝛ quiescant fortia accidentia et allenietur apostema.

¶ Capitulum .vi. Quod est de apostematibus cerebri.

Ipsi cerebro ēt accidere potest discursio seu sparsio humoris vnius seu pluriuꝫ in suis ꝯmissuris: vnde apostema ꝑcreatur in sua ꝓpria substantia. Et huius apostematis accidentia sunt fortiora ꝛ magis grauia ꝛ citius interficiētia. ꝛ cura huius est flomia ꝛ subtilis dieta. Sed dubito qḋ deficiet propter pessimitateꝫ accidentium anteqꝫ possis ad curam peruenire. Et huius apostematis accidentia sunt defectus motꝰ voluntarii. ꝛ amissio virtutum pro maiori parte. ꝛ relaxatio totius corporis. ꝛ moritˀ propter defectionem lacertoruꝫ pectoris. Et vt breuiter dicam: postqꝫ confirmatum est apostema penitus moritur. ꝛ propter hoc in cura eius nō prologo sermonem. Et accidit sine accidere pt sitˀ apostema in reti cerebri. quod quidem rete in anteriori parte cerebri versus faciem reperitur esse. ꝛ a medicis dicitur esseretis mirabilˀ ꝛ nominatur cerebri mater. Et cognitio huiꝰ apostematis est difficilˀ valde. cuius accñtia ita sunt inseparabilia ꝛ certa sicut vmbrositas et nebulositas existit tempore pluuie. ꝛ sunt ista scꝫ rubedo albedinis oculoꝝ: ꝛ grossities palpebrarum ipsorum cuꝫ difficultate motus ipsoruꝫ. ꝛ fortitudo febris. qꝫuis huic aliquid flātis sit admixtum ¶ Cura eius est flōmare cefalicam cum multa extractiōe sanguinis. Et postmodum mihi videtur quod trahendum sit etiā de vena pulsatili que in manu esse reperitur ī modica quantitate scꝫ non minus vna. ℥. nec plus. ℥. vna et dimidia. et rege eū leniter ꝛ subtiliter. Et sufficit ei aqua infusionis tamaridorum propinando eam successiue vna vice post aliam. Et si cum hoc corpus mollificatur. cura existit laudabilˀ. Et fac eum odorare mirram et sandalos ꝛ rosas ꝛ bollum armentum subtiliter dissolutum in aqua. Et cum recesserint accidentia vel multum fuerint alleuiata: cibabis eum medullis citrulorum vel cucumerum saracenorum. donec ab eo omnia accidentia predicta sint ablata. Post dabis ei aquam ordei. Et postmodum illa remota dabis ordeum ipsum decoctum in eadem: dispōne que ordinatur a

De cura apā tibꝰ rebri.

medicis. Et cum fueris certificatus de eius liberatione: sibi propinabis panem lotum cũ aqua. vel panem in furno decoctum cum seminibus cucumerum saracenorum excorticatorum vel cum piris. Et cuȝ fuerit optime liberatus semper propinabis ei pruna ante cibum.

¶ Tractatus quartus de egritudinibus aurium cõtinens capitula q̃nq̧.

¶ Ca. j. Quod est de apostematibus aurium.

Incipe curam ei9 a flebotomia cefalice: quoniam ipsa remouet ipsum. omnino q̃n incipit euenire. Et rege eum subtili regimine. et in aurem distilla omni die ex oleo rosato ⁊ anetino ana. et sit tepidum: et ciba eum cum aqua ordei. vel mica panis abluta cum medullis citrulorum vel cucumerum saracenorum et agresta. vel cũ aqua ⁊ sirupo squinȝabin: donec acuitas egritudinis et accidentia remoueantur. sed si apostema taliter non remoueatur: sed ad saniem deriuatur cura eius tunc est lenis. Et si dolor fortis efficitur: et timebis mortem infirmi ex acuitate eius: aut superuenit ei tortura oris propter nimiam siccitatem euntientem ꝓpter ei9 abũdantiam vigiliarum: subueni ei cum immissione in aurem ex oleo de vitellis ouorum: q̃m incõtinenti remouet dolorem. ⁊ ꝓperat exitum saniei. Et iam recordor cũ eram iuuenis q̧ misit ꝓ me hali filius ioseph: qui mihi fuerat ⁊ erat inimicus: vt ad eũ cordubam irem: causa vnius apostematis quod ei in aure acciderat: ⁊ in vesperis cordubam perueni: et inueni eum cum dolore fortissimo: et a tremore appetentem mortem: vel q̧ ab aliquo occideretur propter dictum dolorem. et hoc erat quia ipsum apostema erat i radice nerui venientis a cerebro ad sensum auditus. et iam spasmari incipiebat: et tunc ei impleui statim aurem ex oleo vitellorum ouorum tepido. ⁊ cum permansisset sic ꝑ magnam horam incepit dolor mitigari. et cum pertransissent tres hore tota sanies inde emanauit. Et postea incepi abluere aurem cum aqua mellis facta cum decoctione corticum subtilium glãdium et cande equine. Et postea precepi ablutionẽ fieri cum aqua decoctionis limature ferri collate. et syrupo squinȝabin simul: et ipsam ablutionem faciebam cum penna caude galline voluendo eam circum vice vna post aliam donec totũ euacuabatur et optime mundificabatur: et sic consumpta sanie fuit curatus perfecte. Et scire debes quod apostema auris ꝑ maiori parte non generatur nisi ex humoribus calidis ⁊ subtilibus ꝓpter siccitatem complexionis auris. et propter elongationem ipsius a receptione grossarũ rerum naturaliter. et potest etiam aliquando recipere humorẽ flobotomaticũ aquosum et subtilem. Et differentia que est inter hoc apostema ⁊ illud quod creatur ex humore colerico subtili est: quod si fit ex colera est cũ dolore acutissimo et fortissimo tinnitu: quod non accidit quando fit ex subtili flobotomate ⁊ aquoso: sed est cum grauedine ⁊ pon-

Ablutio.

derositate maiori: sed difficulter audire est accidēs commune in ambobus.

¶ Cap. ij. Quod est de dolore auris.

Olor absq humore etiā accidit auri ex vapore aliq̄ intercluso: quare si in aure istius posueris de pinguedine gruis vel anseris vel sturnelli. et dicitur zarzur aut oleū camomillinum vel anetinum quodcunq eorum volueris vel habueris. credo quod liberabitur deo dante. Et cum hoc rege eum subtili dieta abstinendo a carnibus. Et cura propria illi⁹ qui patitur tinnitum auriū: est remouere eū ab omni cibo multi nutrimenti ⁊ superflue humiditatis. Et ciba eum cibis subtilibus et desiccatiuis.

¶ Ca. iij. Quod est de grauedine auris.

Nota cura.

Ec egritudo accidit auri ex hūore grosso et viscoso ibi exuberante. Et cura ei⁹ est purgare corpus multotiēs cū yerapigra. ⁊ ponere ī aure oleū de lilio mixtum cū oleo de scannix. i. de nigella modice quātitatis. et liberabit omnino. et potest in hoc egritudo accidere ex multa quantitate superfluitatis auris que ibi cōgregatur et conglutinatur ex negligentia patientis in extrahendo et mundificando eā a loco. quare hanc egritudinem curare debes mundificando aurem a dicta superfluitate. ponendo ibi oleum amigdalarum amararū: quoniā purgat et abstergit optime dictam superfluitatem extrahendo ipsam. et est tutum et remotum ab omni periculo et nocumento.

¶ Capi. iiij. Quod est de percussione auris.

Ifficultas auditus auribus etiā accidit ex percussione lapidis vel similium. Et cura huius est flobotomare cefalicam incontinenti. et distillare intus in aure ex oleo rosaceo tepido. Et si dicta difficultas audit⁹ fuerit ex antiqua percussione tunc in eam distillabis oleum liliacum vel anetinū vel de acanem vel de iascimino vel de medullis ossium persicorum ex quacunq quodcūq horum inueneris. et inde curabitur cum adiutorio dei. Sed si ex percussione facta intus in aurem sanguis emanauerit impossibile esse dico difficultatem auditus remouere etiā si. G. curare eam deberet.

¶ Capi. v. Quod est de grossitudine auris.

T possibile est qđ auris egreditur a naturali dispositione in quantitate magnitudinis ex superabundantia cibi et potus. Et cura hui⁹ egritudinis est subtiliare regimen. et vngere locum cum oleo rosato.

¶ Tractatus quintus de egritudine nasi, continens capitula quatuor.

¶ Capi. j. Quod est de priuatione odoratus.

Ec egritu=
do in naso
accidit ex
opilatione
facta in fo
ramine os=
sis:qd a me
dicis dicit
colatoriu &
illud foramen est tortuosum et
subtile in ultimo. ita q oculis p
cipi non potest. Et cura hui9 est
odorare nigellã vel acetũ. & hoc
sm q cognoueris conuenire ab
etate complexione et tẽpore. Et
potest etiam accidere ab aposte
mate facto in panniculo ibi exi
stente et. in illo etiam pãniculo
est foramen subtilissimuz quod
sensui visus penitus occultat:
sed ab intellectu testificatur qd
ibi omnino esse debet. & genera
tur in hoc panniculo apostema
sicut in aliys pãniculis. & efficit
hoc apostema ex supfluitate fle
gmatica descendente a catarro
que ibi retinetur et congregat:
et inde dictũ apostema procrea
tur :, quare scire debes q quãdo
priuatio odorat9 ab apostema=
te efficitur nihil oĩno de sensu
odoratus remanere reperit. vñ
tales egent regimine lõgo sub=
tiliando eorũ dietã. & vtẽdo me
dicinis que habent subtiliare &
incidere dictũ humorẽ. sicut est
oximel cõpositũ factũ cũ passu=
lis. vel cũ yreos. & nõ odorẽt oi=
no odores acutos: sicut scaunix
que nigella dr: sz odorare debẽt
flores de iassemi: vel de narcisco
eo q hi cõueniẽtiores esse dñr
in hac egritudine. & sunt de ba=
silica flobotomãdi. et nõ remo=
uet hec egritudo seu opitulatio
p maiori pte nisi ex narib9 exie
rit sanies cũ sanguie mixta: qm
natura istius mẽbri est nõ posse
terminare saniem ad albedinẽ
perfectã. Et sic continuãdo oia
que diximus liberabitur deo dã
te. Et hoc etiã nocumẽtum acci
dere põt ex flegmate quod assi=
milatur flegmati aquoso qd di=
stillat ex narib9. Et est sine apo
stemate & opilatione foraminis
predicti ossis: sed tegit foramẽ
predictũ a pdicto humore: qua=
re dicta procreatur egritudo. Et
curã hui9 leuis existit: quoniaz
fit solum distillando in narib9
oleum dulcium amigdalarum.

¶ Capitulum. ij. Quod est de fe
tore narium.

Ec egritudo na=
ribus procreat ex
humore putrido
cõgregato & retẽ=
to ibidẽ. quare i=
possibile est fető=
rẽ remoueri. donec humor pre=
dictus totaliter expellat. Et nõ
accidit hec egritudo pro maio=
ri parte nisi habentibus nasum
simum. quoruz nares superius
arcte existunt: sed alibi hec la= nasus simus
tius declarabo. Cura quidẽ hu
ius est distillare in nares aquã
infusionis centauree assidue et
curabitur inde nutu dei.

¶ Ca. iij. Quod est de excoriatio
ne et scabie que fit in naribus.

Atiõabiliter hec
egritudo narib9
habet superueni
re: eo q sunt trãsi
tus et via super=
fluitatuz. Sed in
hoc loco curã eius ponere non
intẽdo: intẽdẽs eã reseruare do
nec tractabo de cura excoriatio
nis in vniuersali et scabiei.

¶ Capitulum. iiij. Quod est de
polipo quod multotiens / vel

qui multiplex nominatur.

Ultotiēs hec egritudo naribus accidit ex humore melancolico qui profundat intus in carne nasi, et ibidem inuiscatur. Et curatur hec egritudo bibēdo assidue squinzabin de melle pluribus dieb⁹. Et euacua corpus seu purga cū isto medicamie. qd tibi dico. qd ℞. alloes succutrini agarici: turbith: salis ⁊ allei. añ. auř. j. collo quintide. et nigelle recētis. epithimi confecti cum speciebus ⁊ violarum. añ. quartam partem aurei vnius. amigdalarum dulcium excorticatarū ad pondus omnium cuz quarta parte ipsorum ex gūmi arabica et pistentur omnia perfecte: et misceant cum syrupo squinzabin. ⁊ dosis huius est pondus. v. aureorum cum ciato vno aque decoctiōis modici halasce cum octaua parte aurei vnius ex diagridio. ⁊ tā tundem masticis. Et si non fuerit cōuenienter purgatus ex dicta dosi. propinabis ei aureum vnum de eodem seruando optime abstinentiaz: sicut conuenit in laxatiuis. Et ciba eum pane optime fermentato: et turturibus et auibus paruis conditis cum aqua et sale et modico olei et aceti et coriandri. Et propinabis etiam ei acetosa: et blete similiter decocte cum carne castratina. et sine carne ⁊ modico olei et aceti sunt ei conuenientia. Et naribus impones licinium infusum in melle ⁊ aceto simul: ⁊ facta purgatione predicta et positione predicti licinij distillabis in nares succum de scabaich anahamā: et est rosa que in frumento nascitur in campis: vel succū blete ⁊ vtatur his donec liberetur.

gūma arabica.

Incipit tractatus sextus de egritudinibus oris continens capitula octo.

Capitulum primum de diminutione et corruptione sensus ⁊ saporis lingue.

Ec egritudo pricipaliter euenit a comestione rerū supflue salitarū et acetosarū ⁊ acutarum in vltimo. Et cura huius est abstinere a predictis.

Cap. ij. Quod est de apostemate seu inflatione lingue.

Ccidit ēt i ligua apostema absq3 dolore: qd si vis apostema ipsum potes noiare et si nō: nominabis inflationē egredientē a natura. ⁊ ppter hoc retinetur lingua ⁊ impeditur in tm̄ q̄ minime loqui pōt ꝯueniēter absq3 difficultate. ⁊ cum hoc nō mutatur seu alteratur color ipsi⁹ lingue aliquo mō. Et he sunt egritudines que maxie appropriantur. Et cura huius est tenere in ore et conducendo per ipsum rē que lingua dura noiat: ⁊ in arabico dicitur hanalnathaga: distēperata cuz oleo rosato: ⁊ cib⁹ eius subtilis sit ⁊ leuis: ⁊ nō pgrescat omnino in cura sui.

Cap. iij. Qd est de duritie et difficultate

difficultate motus lingue.

Lingue ẽt accidit diminutio ꝛ diffi cultas mot⁹ ꝛ sen sus propter nocu mẽtũ proueniẽs in radice sensuuȝ ipsi⁹: aut propter nocumẽtũ vel egritudinem existẽtẽ in mẽbro in quo sensus ꝛ motus ipsi⁹ lin gue hȝ euenire. Et cura hui⁹ est cura quã dicturi sum⁹ in cura= tione vl'i de dimnutione sensus toti⁹ corporis: ꝛ relaxatiõe ipsi⁹ et medicamen propriũ ꝛ princi pale ipsius lingue est masticar= re piretrũ ꝛ staphisagriã ante ci bum: ꝛ ducat per oleum ex corti ce citri: ꝛ totũ hoc declarabo in suo loco deo concedente. Et hec egritudo. s. difficultas: et dimi= nutio nõ accidit lingue pro ma iori parte: nisi ex toto priuetur. Et hoc accidit ꝑpter infusionẽ humiditatum venientium a ce rebro in neruis ipsius.

ura diffi ulta= mo= s li= ue.

¶ Capitulum. iiij. Quod est de apostematibus amigdalarum gule.

Generant autem hec apostemata i amigdalis gule existentibus pro pe epigloti. Qua re si suspenderis asam fetidam collis istorum re= mouebitur eorum egritudo nu tu dei flobotomando eos tamẽ prius ex cephalica et subtilian do taliter eorum regimen: sicut tibi videbitur conuenire. Agen do similiter circa humorem effu sum in loco secundum naturaȝ ipsius humoris: prout tibi me= lius videbitur exigere.

¶ Capitulum quintum. Quod est de bothor.

Bothor etiaȝ acci= dit in ore: et sunt pustule parue et rubee cum exco= riatiõe: sicut et in aliis mẽbris eue= nire consueuerũt. Et cura hui⁹ est vt accipias ex nucibus recẽ= tibus: ꝛ teneris cum corticibus suis. ꝛ pistentur optime: et bul= liantur in aqua et colluatur os multotiens cum eadem: ꝛ mora et vinum eorum decoctum sunt similiter medicina appropriata in hoc casu.

¶ Cap̄. vj. Quod est de cõquas= satione dentium.

Conquassant den tes ꝛ perforantur et denigrant. Et hoc eis accidit ꝑ maiori parte ab humore flegma= tico. Et cura horum est prĩo flo= botomare basilicã. ꝛ hec est cu= ra pricipalis in hoc casu. ꝛ post= moduȝ flobotomare venas que sunt sub ligua. Et colluatur os cum decoctione radicis hele: et radicis sparagi: quarũ ꝑtes sint equales: ꝛ si tẽpus fuerit hiema le: et eger senex extiterit: ablua= tur os ꝛ gargarismum faciat cũ alkitrã subtili: ꝛ fricare facias dẽ tes illorum cuȝ isto puluere qui habet dentes cõfortare ꝛ abster gere ꝛ dealbare. cuius hec est re ceptio. ℞. ex humiditate seu gũ ma: que exit ex medulla seu cor= de arboris dactiloꝝ facta sciffu ra seu incisione in suo cortice: et comburatur: ꝛ ex ista combusta ℞. ℥. ij. yreos etiam quartam. ℥. vnius. zuccari ad pondus om= nium: et fiat puluis terendo qđ libet per se: et cribellãdo subtilis sime. et fricentur dentes cũ isto

Cura princi palis.

ante cibum: et abluatur os cum aqua tepida: et abstineat omnino a comestione et potu eorum que sunt calida actu superflue vel frigida.

¶Cap. vij. Quod est de perforatione dentium.

Dentibus etiã euenit perforatio. et iam diximus id quod habet hoc nocumētū remouere: et ala chic. i. corniola: quoniam si facto puluere subtili ex ipsa et fricatione dentium ex eadez in principio generatiōis foraminis exerceatur. poterit dictum nocumentū remouere. Sed si perforatio et corrosio confirmata fuerit: et de substantia dētis deperdita fuerit. nihil in remouendo egritudinem cōferre videbitur sed solum conseruabit ne vlteri⁹ perforatio et corrosio fiat.

¶Cap. viij. Quod est de stupore vel alligatione vel cōgelatione dentium.

Dentibus accidit hoc nocumentuz ex comestiōe acrum minuz. Et probatū est experientia q͡ comedere fructus habentes stipticitatem vel vnctuositatem vel viscositatem conferunt in hoc casu. et hec alligatio dentibus proprie accidere reperit. s. sensus isti⁹ alligatio stupor vel congelatio: q͡d nulli aliį membro esse reperitur Et firmauerunt etiam q͡ comedere portulacaz similiter habet hoc nocumentum remouere: et a me magis cōmendaretur hoc remouere si fieri pōt cuz aliqua alia re nō habēte acetositatē: q͡s cū portulaca vel ei simili ꝓpter sui acetositatē. Et si vsus fuerit aliquis fricatiōe dentiū multotiens cū dulcib⁹ nō cōgelabunt dētes de leui ab oib⁹ acetosis.

¶Tractatus septimus de egritudinibus labiorum et oris: cōtinens capitula sex.

¶Ca. j. Qd̄ ē de scissur͡ labioꝝ.

Et accidit labijs hoc nocumentum plusq͡ oib⁹ alijs mēbris ⁊ hoc ꝓpter humorē malū existētē in istō ⁊ gñatuz a comestione ceparū. Et hic humor ex sui nã calidus grossus ⁊ putrid⁹ existit. quare ex eo ascēdūt vapores et fumositates ad superiora. vñ dicte scissure procreantur. Consulimus ergo talib⁹ syrupū squinzabin de melle dari: ⁊ lambere etiam ipsum dieb⁹ multis. ⁊ deinde eos purgari cū yerapigra multis vicib⁹ et sic libabūtur nutu dei. Et sit contentus de purgatione facta ex yerapigra: eo q͡ oīa laxatiua que habēt violenter ⁊ impetuose laxare trahūt humores a toto corpore ad stomacū: ⁊ purgāt totū corp⁹ stomacho repleto manēte. Et cū hoc etiā talis medicina habet totū corpus desiccare. quare humor malus in substātia stomachi imbibit⁹ h͡z remanere. et propter hoc ab antiquis electa est yerapigra in purgatione stomachi pre omnibus laxatiuis seruãdo abstinētiã: sicut fit multotiens in alijs laxatiuis. Et vnge labia multotiēs cū oleo amigdalarū dulcium: et liberabitur deo dante.

¶ Cap.ij. Quod est de alcola.

Alcola aũt sunt pustule parue pungitiue q̃ intus in ore oriuntur. cura harũ est tenere in ore oleum pinearũ recentium: ꝛ remouetur etiã hec egritudo cũ omni medicina stiptica absq; mordicatione.

¶ Cap. iij. Quod est de nigredine lingue.

Denigratur lingua ꝛ scinditur in febribus acutis ꝓpter acuitatem complexionis epatis. Et cura hui⁹ est curatio febris madefaciendo linguã multotiens cum aqua rosata: in qua infusa sint semina citoniorũ diu. ꝛ sic curatur.

¶ Ca.iiij. Qđ est de fetore oris.

Hec quidem egritudo gñatur ex humore corrupto existente in stomacho vł circa dẽtes. Et cura hui⁹ est mũdificare stomachum cũ yerapigra: ꝛ fricare dentes cũ cortice arboris nucis: et abluere os cum decoctione coriandri.

¶ Cap.v. Qđ est de tortura oris.

Ista egritudo in arabico dr̃ lachoa et est relaxatio facta in vna partiũ faciei: q̃ pars relaxata sana visui esse videtur: cũ non sit: sed relaxat pars infirma: ꝛ facit sanam totam apparere. Cui⁹ curã memorabor cũ tractabo de curis relaxationũ mẽbrorũ. Hic aũt intendo ponere curã ꝓpriã istius. Et est euacuare: seu mũdificare os et mẽbra ei adiacẽtia mastican do grana de ramã: ꝛ post abluere os cũ oleo corticis citri. Sed remouere causam ꝛ radicẽ egritudinis est res vniuersalis toti corpori. Et hoc ostensurus sum cũ tractabo de purgatione toti⁹ corporis in capitulo de diminutione sensus ꝛ relaxatione vniuersali omnium mẽbrorũ. si de⁹ voluerit. ꝛ nobis ad illud cõcesserit deuenire. (Curaz ꝓpriã)

¶ Cap.vj. Quod est de corrosione labiorum.

Corrodũt et labia sicut alia mẽbra aliqñ corrodi ↄsueuerũt. quare ipsi⁹ curã postpono donec tractabo d̃ cura vniuersali oĩm corrosionũ totius corporis ꝛ oĩm causarũ earũ. Hucusq; igitur breuiter et sufficiẽter ꝑtrãsiuim⁹ de egritudinibus ꝛ earũ curis oĩm mẽbrorũ capitis: remanet nobis solũ de passionib⁹ oculorũ determinare quibus completis complebitur sermo omniũ capitis passionum.

¶ Tractat⁹ octau⁹ de egritudinib⁹ oculorũ q̃ sunt multe. et est cõtinens capitula trigintatria.

¶ Cap.j. Qđ est de halahol ꝛ est vt res vna videatur due.

Scias q̃ oculis accñtia mixta seu egritudines mixte eueniũt: ex q̄bus vna est halahol. cui⁹ due sũt spẽs. vna est i neruo carnoso occ̃to q̃ gñat ꝑ grossaz ↄplexionẽ patiẽtis. ꝛ pt̃ et accidere ꝑ grossaz mãm ibi fixã ꝛ ↄgregatã. Cura hui⁹ ẽ post purgationẽ si passio non fuerit (Halahol sũt due spẽs.)

innueterata iniĳcere in oculuz ex oleo rosato. Aut partes duas recipias de eodem.s.oleo rosato.⁊ tertiā de anetino.⁊ misce simul. ⁊ distilla in oculum vice post vicem donec liberetur.

Cap.ij. Quod est de innersatione palpebrarum.

Accidit etiā oculis vt palpebre īferiores innersent: in tm̄ vt rubedo in loco illo nō modica videat. Et h̄ egritudo generat ex grossitudie materiei si qua intus in palpebris oritur. Et potest etiā ex siccitate exuberante in loco euenire: sed hoc raro accidere reperitur. Et cura illius q̄ ex grossitudine materiei generatur. est cura quam p̄scripsimus de halahol.s.distillatio in oculū olei rosati. vł rosacei ⁊ anetini simul: quemadmodum diximus. Sed que ex siccitate oritur: vix aut nunꝙ curari potest.

Cap.iij. Quod est de pustulis et exituris oculorum.

Palpebris etiā accidunt oculorū pustule aliq̄n et sunt ex humore pessimo. Quaruz spēs sunt quatuor. vna est ex humore qui melli assimilatur. Alia ex humore est qui lacti sil'is existit. Tertia ex humore q̄ pultib⁹ farine sil'is esse videtur. Et q̄rta ex humore q̄ lacti coagulato assimilatur. Et ingrossant etiā palpebre superiores preter naturā. ⁊ hoc accidit ex humore viscoso coagulato sil'i lacti coagulato. Et oritur etiam aliq̄n intus in palpebris egritudo q̄ halbarda in arabico noīatur ⁊ sunt grana q̄ grandini assimilantur. Et potest sil'r eis scabies superuenire. ⁊ cōglutinatio. etiam palpebrarū adinuicem. ⁊ duricies lapidosa. ⁊ cura pustularū est vt cibetur patiens subtiliter. ⁊ purgetur multotiens yerapigra. ⁊ pone sup pustulā peciā vnā charobarū recentiū mutādo eā omni die semel: ⁊ sic liberabit deo dante. ⁊ hec cura cōuenientior esse videtur ꝙ illa q̄ fit cū incisione ex ferro vel seta seu aliquo pilo. Sz extrahere hāc pustulam cū penna alicuius auis sicut alie pustule extrahi cōsueuerunt a me indicatur incōueniens. ⁊ he pustule in oculis generantur sicut et in aliĳs membris oriri cōsueuerūt. Sed qn̄ accidūt oculis: graues et periculosas valde eas esse iudicamus cū sit membrum subtile ⁊ delicatum pre ceteris membris. Et cura harū est purgare assidue corpus cū laxatiuis cōuenientibus vnicuiꝗ speciei. et vngere locum cū oleo rosa. facto cum oleo amigdalarum dulciū. Et si sic nō liberatur cirurgia indiget. quare si perfectus erit cyrologus optime eas poterit remouere. ⁊ cura ingrossatiōis palpebrarum p̄ter naturam est epithimare ipsas cum rebus stipticis subtilib⁹ cōfortantib⁹. sicut sunt rose recentes ꝑpter nobilitatem oculi. Et etiam vngere ipsas cum oleo rosato: qd̄ factū sit cum oleo amigdalarum dulciū. Sed si ingrossatio p̄dicta fuerit ex humore colerico acuto: nullo modo tunc eas vngere debes oleo aliquo. prohibitum em̄ est in omni membro vbi colera dominatur. Sed epithima eas cū

foliis rosarum recentib⁹ cõquas satis.ꝛ si nõ posses habere de recentibus fac cuꝫ rosis siccis mixtis cũ aqua rosa. Et inflatio superioꝝ palpebrarum a medicis scarnahe nominari consueuit.ꝛ cura eius vniuersalis est purgare corpus cũ yerapigraꝛ coloqntida donec allenietur egritudo. et rege eũ regimine subtili et desiccatiuo. sed in remotione eius cum ferro mihi valde timorosuꝫ existit.

¶ Capi.iiij. Quod est de scabie oculorum.

Palpebris etiã intrinsecis oculorũ accidũt granulaꝛ scabies. Que granula dura sunt vt lapides.ꝛ etiã scabies aliqñ valde dura esse reperitur.ꝛ quedã aliqñ minus dura.ꝛ deterior omnib⁹ est illa que corticib⁹ ficuũ similatur.ꝛ est inuiscata ꝛ conglutinata intus in palpebris.ꝛ granulosa quidem gñata est ex humore grosso duro cõpacto ꝛ in palpebris inuiscato. Cuius cura est subtiliare regimen ipsius. et ex cibis magis laudatis in hoc casu sunt aues parue ꝑparate cũ almuri. et aceto.ꝛ decocte cum aqua oleo ꝛ sale.ꝛ turtures etiã vtiles existũt: ex oleribus blete cõmendant.ꝛ vngatur locus assidue cuꝫ oleo rosato facto cum oleo amigdalarum. Et si egritudo grauis facta extiterit ꝑpter insensibilitatem eius a principio: aut ex negligẽtia curationis eiusdem. tunc cirurgicus scindendo vel aperiendo cutim extirpando ipa granula vel scabieꝫ exterius curare debet. Et necessarium est omnino vt cirurgi peritissimi atq; docti pre ceteris existãt in anothomia membroꝝ.ꝛ in cognoscendo vtilitatem seu iuuamentum cuiuslibet eoꝝ.ꝛ numeroꝝ eoꝝ.ꝛ suã positionem ꝛ situm. ad hoc vt in errorẽ minime cadere possint. Cura quidem scabiei est. primo corpus purgare totũ post digestionem humoris factam cũ digestiuis ꝛ incisiuis.ꝛ qꝺ magis a nobis cõmendatur est syrup⁹ squinꝫabin fact⁹ cũ passulis enucleatis ꝛ seminib⁹ vitrice.ꝛ ciba eũ pullis. Et si indigueris frica scabiem cũ ꝫuccaro duro valde.ꝛ facta fricatione ꝛ abrasione. pone desup aquã rosatã in qua steterint semina cithonioꝝ. quousq; ab inuiscatiõe fuerit inspissata. postq; fuerit collata. Et sic agere debes plus ꝛ minus ꝑm fortitudinem ꝛ debilitatem scabiei. Sed si lapidea fuerit. hoc ẽ granulosa ad modum grãdinis. cũ difficultate dissoluit. Et in hac intendere debes ipm regẽdo cũ regimine subtiliatiuo ꝛ desiccatiuo.ꝛ purgãdo corpus cũ eo qꝺ cõuenit.ꝛ si nõ sufficit cura ista. ad cirurgiam redi: vt. s. cuꝫ ferro extrahatur.

¶ Cap.v. Qꝺ est de cõiunctione seu sigillatione palpebrarum.

Quandoq; sigillantur palpebre ꝛ cõiunguntur adinuicem. Cura hui⁹ est leuis.ꝛ fit separando palpebras seu diuidendo vnaꝫ ab alia manu: vel incidendo inter ipsas cũ virga aurea facta ad modũ cultelli. et facta incisione pone super ipsas vel intus albumen oui conquassatum cum oleo rosa. facto cum oleo amigdalarũ. Et nullus medicorum preter

Granu ꝛ scabies i oculis

Cura scabiei i oclo.

Galenus. Galenus de hoc oleo rosa. facto cum oleo amigdalarum mentionem aliquam facit: sed cum sim expertus ipsum cognosco: et suã vtilitatez pluries iam probaui. Sed quando palpebra in angulo lachrymali albugini oculi cõiungitur: tunc cura difficilis valde existit. Et hoc accidit pro maiori parte post incisionem vngule. Et cura huius est ingeniose palpebram anguli lachrymalis ab albugine eleuare vel separare. et hoc fieri dz paulatine suauiter et plane ponendo spacium inter vnam eleuationem et aliã. et hec eleuatio fieri debet cũ spatula auri hoc est cum instrumẽto auri habente latitudinem et planiciem in sui extremitate valde positam: sed hoc minime facere debes: nisi corpus optime mundificatum atq; euacuatum extiterit. ita vt omnem certitudinem inde habere possis ne apostema vel aliqua collectio in loco fieri possit. Et hoc facto desuper ponere debes oleum rosarũ factum cum oleo amigdalarum continuando donec fuerit liberatus.

Cap. vi. Quod est de pilis palpebrarum inuersis.

Inuersantur quandoq; pili in palpebris: ita vt videant reuerti ad suam radicem: et intrant in oculis. vnde sequitur magnum nocumentũ. Cura huius est corpus multotiens cum yerapigra mundificare. Et si infirmus fuerit robustus et fortis misce cum yerapigra aliquid de colloquintida. et extirpando trahe pilos quotienscunq; oriuntur. Et semper post extirpationem vnge locum cum sanguine vespertilionis. Et scire debes q aliqui medicorum hanc egritudinem curãt hoc modo. s. inuersando palpebram versus superiorem partem conglutinando eam ibi cuz glutine: ita vt non redeat donec facta sit cauterizatio cum virga auri in radice pilorum. tamen a me non collaudatur cura talis: sed extirpare pilos et radicit' ipsos euellere. et desuper sanguinem vespertilionis sicut dixim' ponere cura laudabilis valde existit: sicut dixim' in hoc casu. Et aliqui sunt qui incidendo scindunt palpebram. s. cutem desup in radice pilorum. Et per illam incisionem desuper euellunt pilos: et deinde suunt cum filo subtili valde crude sete. et postmodum pili redeunt ad statuz suũ vel oriuntur modo debito et naturali. Et aliqui etiam ex cirurgis sunt qui mirabilem curã inuenerunt. et est ista. s. vt capiatur manibus cutis subtilis palpebre superioris. eleuando eaz superius. et ponẽdo eã inter duas petias arundinis modo debito preparatas: ligando eas extra q parte stricte. et dimittatur donec putrefiat. et segregetur et consolidetur per se. considerãdo tñ ne cutis palpebre in tantum eleuetur vt ipsa inuersata posset remanere. et attendere debes circa complexionem oculi regẽdo eum cum aqua rosata. et cum collirijs factis cum aqua rosata. et deforis ponendo super palpebras emplastrum ex folijs rosarum factum: et dietando eum subtiliter donec fuerit liberat'.

Capi. vij. Quod est de casu pilorum palpebrarum.

Uando hec egritudo accidit palpebris curari debet cũ lapide lazuli trito ⁊ pulnerizato ⁊ ex eo fctõ alchool ⁊ oculorum palpebris ponendo quotidie ⁊ rectificando cibum.

¶Capitulum.viij.Quod est de gñatiõe platularũ i palpebris.

Ec platule oriunt̃ i palpebris ex superflua humiditate. Cura hui⁹ est corpus mundificare ⁊ oculis alchool ponere desiccatiuum. subtiliando cibum faciens eũ declinare ad siccitatem.

¶Cap.ix.Quod est de ordeolo in palpebris.

T palpebris accidunt pustule sices grana ordei que ex humorib⁹ acutis pcreãt Et cura horũ est cura pustularum predictarum.

¶Cap.x. Quod est de fistula lachrymalium.

Ec egritudo p maiori parte accidit post apostema lachrymalis ⁊ aperitur in lachrymali. Quare si pigritia et negligentia fuerit in curatione huius corrumpetur os.et aliqñ rũpet̃ apa seu apit⁹ int⁹ i naso ⁊ ide sanies eũat̃.⁊ potest etiã accidere q̃ pdictũ apa rũpitur int⁹ in tunicis oculoꝝ ⁊ ide corrũpunt̃.Cura autẽ hui⁹ est. pmo corp⁹ vl'r eũare cũ flõmia: et i purgatiõe sufficiet ei yerapigra ɔtinuãdo eã.Et q2 hoc foramẽ siue fistula subtile valde existit.iõ tãgi ibi minime põt.quare in eodẽ foramine ponere debes hoc medicamẽ. ℞.thuris adusti triti ⁊ et puluerizati.et distẽperet̃ cum aq̃ rof.donec ad ptectã nigredinẽ deueniat.⁊ colet̃.⁊ i foramine distillet̃ quotidie donec liberet̃.Sz si infirm⁹ puer fuerit vl' mulier:tũc thus ifra pdictũ cõburi dz addendo ei aliq̃d de puluere cartaꝝ adustarũ.Et si patiẽs asper dure ac terrestris cõplonis fuerit:tunc predictis medicinis addere debes de caligine furni vel camini distẽperando.cum aqua ro.⁊ colando vt dictum est:⁊ continuando hoc medicamẽ donec integre liberetur.Sed si sanies per nares exierit.tunc succ⁹ centauree maioris vel marrubij vice post vicem naribus inijciat̃ donec exiccetur. Et si pdicta sanies de sub oculo emanauerit foris:graue ⁊ periculosum esse valde iudicam⁹.quare eos bis tãtũ predictis purgare debes. Et sit⁹ eius p maiore parte esse dz capite inclinato versus ptez añriorẽ.cauẽdo oĩno ne reiect⁹ iaceat siue supinus:ne sanies redire possit ide ad cerebrum. Et comprime oculũ manu tua vel digitis leniter et suauiter. donec sanies tota prout possibile fuerit egrediat̃ faciendo oculo curas suprascriptas. Et desuper ponendo emplastrum stipticum et confortatiuũ factum ex rosis et balaustijs tritis mixtis cum aqua.i.frãgendo stipticitatem balaustiarum cũ mucilagine semis citoniorũ ɔtinuãdo talia donec fuerit liberatus. Succ⁹ cẽtauree.

¶Cap.xi. Qđ est de carne addita in angulo lachrymali.

Tiā ab antiquis exptuz est ⁊ vidieum esse probatū ꝙ apponi halassarū in oculo: confert fistule ipsiꝰ: ⁊ etiam carni addite in lachrymali. ponendo etiam ibidem alchool cum instrumēto seu stilo apto ad hoc desiccatiuum et abstersiuuz. Et qđ a me magis laudatur. est illud: qđ fit ex ere vsto exercendo illud donec fuerit liberatus.

Alchool.

¶Ca.xij. Qđ est de diminutiōe carnis in lachrimali.

Ec quidem egritudo accidere potest ex appositiōe continua medicinarum acutaruz vel ex incisiōe facta ibidem cum ferro. Cuiꝰ cura est ī loco illo ponere emplr̄m factum ex thure masticato cum penidijs. qm̄ ꝑfectissimum existit in hoc casu.

¶Cap.xiij. Qđ est de egritudinibus accendentibus in ipso oculo.

Ec quidez egritudines generalit̄ grauiores ac duriores et profundiores predictis existent: ⁊ ex istis etiam alique sunt que grauiores alijs esse reperiuntur. ⁊ certum est ꝙ oculus ꝯpositꝰ est ex partibꝰ diuersis. quaruz vna p̄ ceteris obtinet principatum. et oēs alie sibi sunt seruiētes: ⁊ ad suā vtilitatez totalr̄ ꝓcreate. Et hec quidem ps siue oculꝰ dicatur. siue ipsius pars nominet̄. est illa pars de qua loquit̄ Gal'. Qđ si in eadez egritudo suꝑuenerit: ꝺstruet̄ ipa pars nobilis seu principalis. Et dr̄ esse excellētior alijs partibꝰ. vel prioritate tēporis. vel nobilitate. ⁊ istis duabus rationibus a ph̄is vna queq̧ res alijs excellens vel excellentior esse nominat̄. ⁊ super hoc Ga. edificauit suū sermonē in hoc casu. Quare cum egritudo in ista parte ꝯfirmat̄. si aliq̄ de causa in cura error aliq̄s acciderit eā oīno incurabilē esse iudicamꝰ. Et scire debes ꝙ ꝑtes oculi sunt multe: ⁊ scire atq̧ cognoscere vtilitatē seu oꝑationē cuiuslibet earū difficile valde tēpore Ga. erat in tm̄ ꝙ Gal'. i cor de suo ꝓposuit: non reddere rōnē singulariter de p̄dictis: nec earū cās ⁊ vtilitates declarare ī lib. suo quē fecit de iuuamēto mēbrorum: sz solū de egritudinibus ꝑtractauit: q̄rū ꝺmōstratiōes erāt manifeste. Ergo cum sic etiā illo tp̱e q̄to minus isto nr̄o inueniri debēt: q̄ cū sciant medici sint atq̧ rari q̄ studeant in sciētijs. tū ꝓpter intētiōes q̄s hn̄t circa sectas seu fides suas. tū ēt ꝓpter ītētiōes ⁊ studiū q̄s hn̄t circa mūdū. Et tales sunt q̄ vituꝑant ⁊ deridēt illos q̄ secuz nō ꝯmiscēt ⁊ secū nō ꝯmorātur in suis potionibꝰ atq̧ cibis. qui nō ridet ⁊ trufant cū eis. atq̧ q̄ in plateis secū nō ꝯmorant̄. Et q̄ ꝑ ciuitatē secū nō īcedūt eūdo ⁊ redeūdo. Nunc autem rememorari intēdimꝰ sub breuitate accendētia q̄ ipsis ocl'is habēt suꝑuenire: p̄termittēdo eorum causas. ponēdo tm̄mō q̄ ad ipōrū curas necessaria eē ꝓbant̄.

¶Ca.xiiij. Qđ est de cōpositiōe oculorum.

Culus siquidem compositꝰ esse ꝓbat ex diuersis tunicis.pria q̄rũ ꝓpe craneũ commorat.ꝛ est pellicula quasi supra carnē inuestita.Et post illā versus ꝑtē anteriorē est alia tunica q̄ dr̄ secũdina:ꝛ post illā.sir̄ sequit retina. Et sunt etiā i oculo hũores seu humiditates ꝑtes.q̄rum principalior ꝛ nobilior est grādinosa: et illa principalr̄ instr̄m visus existit:cui ex ꝑte interiori ṽsus craneũ hũiditas vitrea apodiatur amplectēs ipsam circulariter.ex illa parte deferēs sibi nutrimētũ atqꝫ pabulũ.vñ nutrit. ꝛ hec ipsius natura existit atqꝫ vtilitas.ꝛ ex parte exteriori versus aerē albugineꝰ est ãplectēs grādineũ circlariter.ꝛ ei clipeꝰ atqꝫ tutamē existit.ꝛ illð quod circũdat ꝛ coopit albugineũ ex exteriori:est tunica vuea habēs colorē nigrũ tendētē ad viriditatē.Et post sequit ex eadē parte tunica q̄ cornea nominatur. et ē coopiēs atqꝫ circũdas vueā vndiqꝫ.Et in exteriori ꝑte posita est cõiũctiua nõ cõprehēdēs vueā atqꝫ corneaꝫ totalr̄ ex omni parte.Et nũc dimitto hic ponere ortũ et ḡnationē istarũ.ne mens tractatus nimium ꝓlonget.Et hoc manifestũ est.et eis cõuenire videt cyrurgicis ꝛ manibus operantibus.Dico quidē ꝙ humor grādineꝰ est radix ꝛ subiectũ sensusvisus recipiēs spm̄ visibilē per neruum obticũ veniētem a cerebro.ꝛ vnusquisqꝫ oculus habet duos neruos veniētes a cerebro:ꝛ inde oriũtur et sunt ambo obuiantes se in via.et postea diuiduntur abinuicem.Et cuilibet oculo protenditur neruus qui tele retine coniungitur . que est circundans vitreum . Et iste neruus postmodum diuiditur ꝛ spargitur et extenditur et subtiliatur et coniungitur cum venis pulsatilibus ꝛ non pulsatilibus ex quibus est retina contexta precepto diuine prouidentie.Et q̄libet neruus ex istis neruis q̄n spargiturꝛ extēgitur habet operimentum defendens ipsum a nocumentis:sicut tunice vasis apponuntur.et sunt etiam sustentacula sustinentia ipsos:sicut fibule ponuntur in manubrijs cultellorũ.Et tunica quidem vuea vue assimilatur:habens foramen vnum a quo lux extra emanat.Et sub ista est humor albugineus simul cum spiritu qui spiritus tendit ab humore grandinoso ad tunicam corneam.Et dicte tunice ꝛ humores omnes sunt defendētes grādineum a nocumentis.Et cum dico spiritus:intendo spiritum visibilem:ꝙnis q̄libet aer valde subtiliatꝰ spũspossit nominari secũdum sententiā medicorũ:ꝛ nõ loquor de spiritu secũdũ sniam dialecticoruꝫ.ꝛ ista dixi de spiritu vt ex equiuocis minime possit errari.Nunc seq̄tur tractare de proprijs egritudinibus oculorum.

Cap.xv.Quod est de pustulis ꝛ paruis apostematibꝰ oculorum.

Ustule: ꝑua apata q̄ oc̄lis accidũt ꝓ maiori ꝑte rubea existũt. Sed pustule q̄ i alchornea ꝓcreātur ad albedinē tendũt.et ḡnat ibi.s.i

De pustulis.

alchornea sanies sicut fit ī alijs
membris causa alicuius pustu
le. Et potest etiā euenire ex cor=
rosiōe. Et fit diuersificatio ī pu=
stulis paruis: secundum diuer=
sitatem suarum specierum. hoc
est in duricie ⁊ mollicie: qm̄ du=
ricies seu dura pustula est: quā=
do procreatur sub pāniculo ter
tio. ⁊ mollis quando sub primo
oritur. Sed pustula que sub cor
nea oritur. si non est in directo
pupille: non habet visum remo
uere. Sed si in directo fuerit vi
sum remouet: atq₃ priuat omni
no; ⁊ laniatur cornea atq₃ ocu=
lus exterius eminet.

¶ Cap. xvj. Quod est de vario=
lis oculorum.

Ariolarum q̄daz
sunt parue quare
cura earu₃ leuis
existit. Et quedā
magne: quarum
cura difficis exi=
stit. Quedam medie existunt. ⁊
fortior ex speciebus istarum est
illa que eminet in tm̄ ꝙ tangit
pilos palpebrarum exterius et
capiti caluuli similatur et isti⁹
cura impoſſıbılis existit. S₃ si ꝑua
fuerit erit poſſibilis hec cura eius.

Inter pustulā ⁊ variolaʒ differētia est

¶ Et scias ꝙ differentia est in=
ter variolam ⁊ pustulā: quoniā
variola albedini ꝑtinere vr̄: s₃
pustula in sui radice nullā albe
dinē vr̄ hr̄e. Et iterum ex vario
la poſſe est vt pupilla torqueat.
et a sua exeat rotūditate. Qua=
re si ꝑua fuerit tortura: sufficit
tibi in cura collirium rosarum:
siue sief rosarum fricatum sub=
tilissime cu₃ albugine oui. ⁊ po
natur in oculo gutta post gut=
tam. Et subtilia regimē. ⁊ pur=
ga corpus cum eo quod conue
nit. Et quod magis laudat in
purgando caput est yerapigra
sola si corpus fuerit debile ⁊ tē=
pus obuiauerit: siue non fuerit
aptum purgationi. ⁊ yerapigra
cum coloquintidis et medulla
amigdalarum si corpus fuerit
forte et tempus temperatū ma
gis ceteris collaudatur: sed at=
tende quod ante purgationem
icipere debes a flobotomia ba=
silice si corpus robustum fuerit
extrahendo de sanguine in q̄ti
tate magna. ⁊ si debile fuerit: et
tempus non fuerit temperatū.
minue ex cephalica trahēdo ī
modica q̄titate. Et cōuenit in
hoc casu istō sief. qō ℞. seminis
rosaꝝ ⁊ corticis subtilis granoꝝ
pini ⁊ caude eq̄ne. anna aur̄. v.
ticij ⁊ croci. an̄. ℥. j. sarcocole. ℥. v.
ʒ. seminis citonioru₃. q̄rtā par=
tem ponderis totius predicte
receptionis. pistent optime et
cribellentur subtilissime vna=
queq₃ res sigillatim per se. de=
mum plures simul reducuntur
et sub aqua rosata cooperian=
tur et permaneant in ea sic. iiij.
horis. et malaxa optime: et de=
inde permitte sic quiescere et
aqua rosata clara que superna=
tabit remoueat. et qō spissum
est et turbidum in vase vitreo
recōdatur ⁊ permaneat sic do=
nec induretur. et tunc informē=
tur grana ad modum seminis
coriādri: ⁊ cū necesse fuerit dis=
soluant cum albugine oui ⁊ in
oculo distillet. terrestreitas vō
⁊ grossicies illa q̄ remāsit a tur=
bido ⁊ spisso predicto in fundo
vasis iteꝝ pistet. ⁊ cū aqua rosa
ta misceatur. ⁊ super folia vitis
extēdat ⁊ clauso oculo desuper
ēplastret. Et in sūma dico ꝙ cū

ra istius est subtiliare regimen continuando donec fuerit liberatus. Et scias quod quelibet varola que in vuea oritur curabilis existit. preter illam que capiti clauuli similatur.

¶ Capitulum. xvij. Quod est de dilatione pupille et eius constrictione.

Hec quidem egritudo scilicet dilatio pupille. et eius constrictio maxime pueris habet euenire propter fletum eorum: sed possibile est quod cōstrictio ipsius sit naturalis. et illud tunc est valde bonum: eo quod spiritus visibilis coadunatur et simul constringitur et non in exitu disgregatur: sed cū simul multus inde cum fortitudine exit. Et dilatatio quidem iterum accidit vel accidere potest ex concussione. seu percussione aut ex multa retentione anhelitus sicut accidit mulieribus in partu. Sed quando dilatatio est innaturalis. curatione indiget. et hoc cum sief sibi conuenientibus et cum alchool. Et attende quod diuersificatur cura ratione etatis et sexus: quoniam cura infantium et mulierum est cum scief. et senibus et his qui sunt in vltima iuuentute cura sit cum alchool desiccatiue. Et scief. infantium et mulierum est hic. ℞. succi corticis granatorum. ℥. vnā scedenegi indi. aur. iiij. mandragore. camomille. seminis lini. aña. aur. iij. croci aur. seminis citoniorum. ℥. j. psilij. S. i. Terātur species subtilissime et cribellentur per pannum spissum. deinde misce hunc puluerem cum succo predicto corticum granatorum. et cum. ℥. v. aque rosate. et cum aur̄. x. succi memithe optime colati: et pone ad lentum ignem. et decoque donec inspissentur ad modum paste. et fac inde pillulas ad modū ciceris. exiccentur in vmbra: et cum necesse fuerit dissoluatur vna cum lacte mulieris recenter mulso. et ponatur quottidie gutta post guttā in oculo. Sed si cum hac hac egritudide apostema fuerit. incipere debes a flomia et a purgatione si etas non obuiauerit: et virtus fuerit fortis et tp̄us conueniens extiterit: et quando sic est: de basilica extrahere debes et in quantitate magna. Sed si virtus fuerit debilis et tp̄us ineptum fuerit: tunc de cephalica minuere debes: et in modica quantitate. Collirium.

¶ Collirium competēs illis qui sunt in vltima iuuentute et senibus: et etiā qui in senio sunt cōstitui. ℞. antimonij abluti: et thucie ablute lapidis ematitis lapidis lazuli et margaritarum. et floris balaustiarum: aña. aureos. v. vnunquodque per se sigillatim optie terak: et cribellek subtilissime et misceantur malaxando oīa cū aqua decoctionis. iiij. aur̄. floris mirtelle c seminis citoniorū et croci et seminis rose canine. ana. aur̄. iiij. et fenugreci et viole. aña. aur̄. ij. omnia p̄dicta cōquassenk et bulliantur in duabus libris aque lēto igne. donec ad vnam libram veniat. et colenk p pānum spissum valde: et cum hac decoctiōe miscere debes malaxando puluerem predictarum rerum: postmodum exiccentur. et iterum cū p̄dicta decoctiōe misceantur et exicētur. et hoc decies fieri debet: et deinde exiccenk et terantur et cribellentur subtilissime et de isto puluere distempe=

ratū cū aqua rosata in oculo dz poni mane et sero donec fuerit liberatus. Et hic puluis non solum confert illi qui dilatationē pupille patitur ab egritudine. verum etiam qui eam habuerit natura. Sed si cum dilatatione fuerit apostema. prio euacuare debes corpus c flebotomia. ꝛ postmodum cum laxatiuis: sicut predirimus emplastrando oculum desup cū floribus rosarum recē tium vice post vicem: vel cū cotonio nouo madefacto in aqua rosata optima ꝛ odorifera valde. donec sedatū fuerit apostema. Et postea vteris collirio seu puluere senibus: sief: pueris sicut prediximus. Et procerto habere debes quod si negligentia in cura extiterit pro maiori parte ad descensum aque in oculum habent deuenire.

¶ Cap. xviij. Quod est de descēsu aque ad oculum.

Disgrecta tip visus.

T signa descēsus aque ad oculum sunt disgregatio visus: ꝛ quod apparēt añ oclos ipsorū quasi musce volantes vel cimices. ꝛ hec vniformiter eis apparent. tam ieiuno stomaco quā repleto. Et hec aqua generatur ex fumositatibus ꝛ vaporibus ascendētibꝰ a stomaco ꝛ corpore superius successiue vice post vicem. et simul coadunantur ꝛ conuertuntur in aquā. sicut manifeste apparet i balneo quod ex vaporibus a fumositatitus resolutis fit ascēsio ad superficiem. ꝛ ibi congregātur. ꝛ i aqua cōuertunt q̄ inferiꝰ guttatim cadit. Et cōuenit tibi in curatiōe huiꝰ egritudinis vt sis studiosus in purgādo corpꝰ

Huiꝰ egritudinis cura.

cū medicinis laxatiuis: ꝛ nō sufficit tibi purgatio facta in hoc casu cum yerapigra solum: nisi cum ea misceat aliquid de collo quintida ꝛ aloe ꝛ semine feniculi ꝛ in arabico dicit besbeg. ꝛ sale et mastice ꝑ cōfortatione stomaci. ¶ Sed si virtus fuerit fortis ꝛ tps ꝛ etas conuenientes extiterit. incipere debes a flobomia: ꝛ postea predicta purgatio sub sequi debet. Et in summa dico scire debes et minime obliuioni tradere etiam si egritudo requirat ꝛ fortis existat virtus et tempus ꝛ etas coadiuuauerint vt nullatenus flōmes corpore stiptico existentem. Quoniam si feceris ad incommoda ꝛ nocumē ta multa, infirmus poterit peruenire. Quare in tali casu puenire debes adiuuando eum cū rebus mollificatiuis. Et cuz dico mollificare: non intelligo relaxare. cum hoc nomen equiuocum existat. Et tibi conuenit scire quod mollificare stomacū et intestina nō est idem quod purgare. sicut in hoc multi errauerunt credentes quod purgare ꝛ mollificare idem existat: qm̄ per mollificare intēdimus id quod educere habet feces lubrificando que i stomaco ꝛ intestinis reperiunt: sicut, mercurialis oleo condita facere nouit: vel incidēdo ꝛ abstergendo ꝛ aperiendo sicut fit almuri facto ex farna ordei vel frumenti vel incidendo solum sicut cum aceto solo. et sinapis etiam feces et superfluitates stomaci et intestinorū educere potest. et pro tāto talia minime purgare dicuntur. qm̄ purgare ꝓprie dicit expulsio facta a medicina cum electione. ꝛ abstineat a cōtrarijs vino. ꝛ ci-

baeum pullis assatis cum modico pane optime fermẽtato comedendo parũ. et in sero ad cenam. s. minime comedat. et comedere pullos elixos cum brodio in hebdomada tantum semel non nocet. Et si cocti fuerit cum rapis donec dissoluantur consueverunt quoniam rape oculis nõ medicam proprietatẽ habere comprobãtur. & multotiẽs firmiter aspicere in oculis siluestris asini expertum est atq certũ mirabiliter eis valere. ¶ Et iterum rememorati fuerunt optimi ex medicis antiquis quod inclinare faciem apertis oculis super decoctionem croci eis cõferre probatum est miro modo. & si cõtinuabitur hoc multotiẽs possibile est vt ille vapor ide dissoluatur et liberetur omnino.

¶ Sed postquã facta est descensio aque in oculum nõ est laborandum tunc circa eum donec coaguletur & digeratur & ad terminum mediocrem inter subtilitatem & grossiciem deueniat. ¶ Et postquam digesta fuerit: & ad terminũ cõueniẽtẽ deuenerit. tunc artifex laborare debet in extrahẽdo ipsam post purgationem vlem totius corporis et partialeʒ capitis. Et est necesse vt hic artifex in hoc sit aptus & subtilis valde. & multotiens expertus: ne in hac operatiõe aliquam lesionẽ inferat alijs partibus oculorum.

¶ Cap. xix. Qd est de extratione cataractarum ab oculis.

Oportet quideʒ vt extrahatur cataracta post ipsius perfectã digestio stionem & coagulationẽ: qm̃ si ante feceris redibit aqua vt pri⁹. Et cum dico extrahere cataractam intellige sane qd impossibile est eam extrahere sicut multi crediderunt: sed profundatur cum acu inferius in spissitudinem oculi. Et facta profundatione ipsi⁹ extrahatur acus de oculo. Et postmoduʒ debet esse infirmus in loco remoto: & quieto cum omni abstinẽtia ab omni operatione & exercitatione & ab omnibus que aliquam grauedinẽ facere possunt. & sic possibile erit vt liberentur cõplete. Acus

¶ Cap. xx. Qd est de constrictione pupille naturalis & non naturalis.

Et scire debes quod cõstrictio pupille naturalis & a natiuitate ẽ laudabilis sicut prediximus: eo quod confert visui coadunando spiritum visibilem: qꝫ si post natiuitate hec puenerit ex siccitate dominante ibidem vel ex humore aliq̃ acuto locũ illũ desiccante. sicut apparet i pellibus seu corijs perforatis: quia quando exiccantur & constrigũtur foramina. Et siccitas quidẽ accñtalis huic membro accidit sicut omnib⁹ alijs membris generaliter accidere potest: & quãdo accidit in quocunq mẽbro fuerit difficilis existit curatiõis & quasi impossibilis: & nisi hoc esset: posset artificialiter curuitas in senibus remoueri. ¶ Sꝫ laus sit & gloria altissima creatori qui posuit hoc esse impossibile ad certitudinem significatiõis senectutis. Quare medic⁹ ꝯtent⁹ esse dꝫ i hũmectãdo solũ modo tantum vt naturalis seu radicalis humiditas conseruari possit. & vlteri⁹ minime possit

ericceari. ¶ Collirium conueniens huic. ℞. violarum buglosse añ. ℥. vnaz nenufar. partes tres vnius. ℥. omnia hec ponantur in aqua pluuiali vel i aqua dulcis fontis ⁊ in cōuenienti vase: ita vt optime submerse sint sub aqua. et illud vas in altero vase maiori pleno aqua ponatur. et ad ignem bulliat tandiu donec aqua colorem mutauerit. ⁊ predicte res taliter sint dissolute: vt ad moduz paste deueniant. Et postmodum extrahantur et pistentur fortiter ⁊ ponātur in pāno denso subtili ⁊ fortiter exprimantur i parapside vitrea ⁊ mūda valde. ericcetur collatura illa in vmbra. et postmodum informentur grana ad modum coriādri. et cum necesse fuerit dissoluantur cum albumine oui colūbe. ⁊ in oculū mane ⁊ sero distillētur. Et hoc colliriū multū vtile existit mulieribus pueris ⁊ senibus. Sed omnino siccitatem remouere impossibile esse dicimus. Sed humectabitur membrum ad suam naturalē humiditatem conseruandam. ⁊ iterū albumen oui columbe cum viscositate gummi arabici in oculum distillatum confert similiter in hoc casu.

¶ Capitulum. xxi. Quod est de debilitate vis⁹ ex penuria ⁊ pauptate spiritnū visibilium procedente.

HEc quidem egritudo pro maiori parte senibus accidere consueuit et coitu superflue vtentibus. Et illis qui assidue firmiter in sole aspiciunt vel in locis multum radiosis: aut superflue splendentibus. Et cura hui⁹ est continue comedere oua columbar in decocta cū rapis. aut vitella ouorum galinarum elixata in aqua comedere cum sale. Et iterum in hoc casu confert comedere pullos columbarum siluestrium absq; capitib⁹ ⁊ collis coctos cū rapis. Et galline etiam cum predictis pullis et rapis decocte conuenientes in hoc casu existunt: absq; collis ⁊ capitibus suis: eo quod capita istorum proprietatem probātur habere in faciendo cecitatē. hoc est non videre post occasuz solis omnino: sicut cerebra ipsorum predictorum proprietatem habere dicūtur in augendo seu multiplicando intellectum. Et ius etiam predictorum pullorū columbarum siluestrium ⁊ gallinarum predictis conferre dicitur. Et comedere etiam grana pini conquassata ⁊ posita in succo malorū vtilia sunt in hoc casu. Et precipe ei vt multotiens odorent mala odorifera: quoniā multū confert eis. Et hec sunt ea que augent seu multiplicant visibilem spiritum.

¶ Capitulum. xxii. Quod est de constrictione nerui optici.

Ec quidem egritudo accidit ex humore grossor viscoso opilante ipsum foramen seu canalem ipsius nerui: vñ spūs visibilis hz pertransire. vel ex concussione vel percussione ipm cōstringente: seu obturante. Quod si opilatio parua fue

rit: sequit inde debilitas visus: et si magna et completa fuerit: omnino patiēs efficit sine visu: et signū hui⁹ egritudinis est: q: si cōpresseris digitum super pu pillaȝ infirmi: pupilla alterius minime dilatat. Et potest etiaȝ accidere q opilatio erit in loco intersecationis vnius nerui super alterū. et tunc in ambobus oculis visus ex toto amittit. Et ex hoc admirantur medici q in vna hora priuatur visus: ⁊ ex toto amittitur in ambob⁹ oculis. Sed nō est admiratio illis qui sciunt anothomiam: quoniam isti duo nerui oriūtur a cerebro et extenduntur ad anteriora: et in medio frontis coniungūtur et vniuntur: et ibi intersecātur: quare si opilatio fuerit in loco intersecationis et vnionis ipsorum adinuicem fiet perditio visus in ambobus ex toto simul ⁊ semel. Et de hac egritudine dicit Gal. q est impossibile ad sanandum. Sed mihi videtur q flobotomia cephaltre: et purgatio corporis totius: ⁊ capitis: et epithimare caput cum coto madefacto in oleo rosato: ⁊ liliorū: et aneti mixtis et tepidis optimam facient operationē in isto casu. Et distillare etiaȝ predicta olea calida ex alto super capitis partem anteriorem per subtileȝ cannulā non modicum conferre videtur. Sed in principio opilationis conferre dicimus multū oleum rosatū: quo renouate fuerint rose recentes pluribus annis. Et cibi eorum sint subtiles et qui habent stomachū et intestina ipsorum mollia conseruare: et lubrica retinere. et exerceas in istis toto posse: quoniā iuuare poteris si opilatio fuerit debilis. Et possibile est etiaȝ quod predicta opilatio fiat ex apostemate: quare ex predictis dissolui potest: et inde videbis profectum istius cure si aliquid de visu remansit: et opilatio nō fuerit ex toto completa et cōfirmata. Quod si fuerit opilatio ex toto firmata et completa: ⁊ ex toto visum amiserit: tunc desperatus sum: sicut Galenus. Sed cum hoc toto abstinendum est a contrarijs. et non soluȝ in ista egritudine. verum etiam in omnibus totius corporis: quoniā in egritudinibus pedum abstinentiam seruamus. Quāto magis in ista cuius sanitas tā necessaria existit? Et scire debes q omnia acuta habent caput replere ex vaporibus et fumositatibus: sicut sunt cepe: et allea et his similia. quare visui potissime nocent: et materia omnino existunt cecitatis. Gale.

¶ Capitulum vigesimumtertiuȝ. Quod est de humiditatib⁹ oculorum.

Diminutio visus in oculis multarum est specieruȝ que fit i humiditatib⁹: seu in humoribus oculorum. Et diuersificantur in grossitudine: ⁊ subtilitate: et in qualitate et quantitate. quoniam possibile est vt ingrossentur predicti humores vltra debitum sue nature. vel subtilientur aut multiplicet in quātitate in eis humiditas accidentalis: ⁊ inde visus pturbat turbatōe leui. Et cū dico ingrossatio vel subtilia-

tio: aut excessus in quantitate aut qualitate: non intelligo vt sit elõgatio in his supflua multum a naturali dispositiõe: sed ꝙ incipit fieri elõgatio. quoniã quando exitus a naturali dispositione in predictis fuerit completus atq₃ firmatus: tunc cura difficilis valde efficitur: quia differentia non modica existit inter rem que incipit ingrossari: ꝛ eam que iaz est ingrossata atq₃ firmata. Et medicus per se cognoscere oportet signa istarum rerum ex accidentibus infirmo reruenientibus. ꝛ studeat toto posse vt infirmus ad pristinã et naturalem redeat dispositionem remouẽdo accidentia innaturalia omnino. Et ista que dicta sunt sufficiunt illis solum modo: qui diu in predictis egritudinibus per se pluribus vicibus operati sunt: vel illis qui lõgo tempore studuerunt in logica ꝛ in scientia naturali. ꝛ experti sunt in cognitione rerum generabilium et corruptibilium ꝛ huiusmodi: et cum predictis se iuuabunt: et non abbreuiaui hunc tractatum non ponendo particularia cõueniẽtia in hoc: nisi ne multum prolongaretur sermo in ipso. Et quãuis operationes manuales omnes particulariter integre et perfecte cognoscam: quia tamen ex sola visione alicuius vulneris animus meus debilitatur in tantũ ꝙ ad immensam syncopim deuenio. ideo hunc tractatum ab breuio predicta ꝑticularia omittendo.

Cura valde difficilis.

¶ Capitulum vigesimumquartuz. Quod est de egritudinibus que fiunt in mutina seu albedine oculorum.

Et accidũt in albedine apostemata: sicut in alijs membris accidere cõsueuerunt: ꝛ cura hui⁹ est in principio flobotomia. ꝛ subtiliatio regiminis ponendo in oculum aquam rosatam in qua steterint in mollia licium et semina citoniorũ tãdiu donec aqua colorem mutauerit: ꝛ postmodũ coletur et misceatur cũ ea aqua albumen oui. ꝛ deinde in oculum quotidie distilletur donec liberetur.

¶ Capitulum. xxv. Quod est de inflatiõe cõiunctiue absq₃ apostemate.

Et accidit hec egritudo coniunctiue et pro maiori parte senib⁹ propter debilitatez sui caloris innati. et fit etiam ex punctura musce: vel alterius sibi similis. Et cura hui⁹ est ponere cotum vel ꝑeciam lini madefactã in hac decoctione que. ℞. floris camomille ꝛ seminis lini. ana auř. j. aqua. ℥. ij. decoquatur vsq₃ ad cõsumptionẽ quarte partis: ꝛ coletur: ꝛ in illa colatura apponãtur de albumine oui. auř. ij. optime miscendo et distilletur in oculo quottidie gutta post guttam ea existente tepida: deinde cotum madefactum in eadem desuperponatur.

¶ Capitulum vigesimũsextuz. Quod est de tassa que est gutta rubea que fit in albedine oculorum.

Fit etiã

Jt etiaȝ hec egritudo in coniūctiua. s. macula rubea: vel gutta rubea ex percussione panni vel sibi similis. Et cura huius est flebotomia cephalice si infirmus poterit sustinere et flebotomare pullum columbarum sub ala: et illum sanguinem calidū distillare in oculum quotidie donec fuerit liberatus.

¶ Cap. xxvij. Quod est de granulis generatis in albedine oculorum.

Ec etiā granula in albedine generātur: sicut in pupilla ꝛ in aliis ptib⁹ oculi fieri cō sueuerūt. Et cura huius est flebotomare cephalicam in principio: ꝛ purgare corpus ipsius cum yerapigra. Et post infundere semina citrinorū in aqua rosata ꝛ ipsam tepidam quotidie in oculū distilla. et si post. iiij. dies in oculo aliquid remāserit: in pdicta aqua rosata miscebis aliquid licij et croci. ꝛ q̄to vetustior fuerit egritudo tanto magis addes de licio ꝛ croco. ꝛ q̄to diminuit egritudo tanto minus de croco ꝛ licio. Et quod minus de his poni debet est vt in. ℨ. pdicte aque ponas de vnoquoq; octauā partem auꝛ. vnius. Et si multum prolongaretur egritudo. nō nocet addere aliquid de mirra. Et postq̄ egritudo incipit declinare ꝛ remanet in oculo de spissitudine granuli ꝛ de colore ipsi⁹ vtere abstersiuis ꝛ mundificatiuis que sint absq; mordicatione: addendo aliqua que habēt oculum confortare. Et si inueterata fuerit egritudo multū: fiat hoc alchool. ℞. spume maris eris vsti. ana auꝛ. v. anthere ꝛ seminis florum malorū granorū aū. aureos. ij. dardachic. auꝛ. x. pistetur vnaqueq; istarū per se: et cribellentur subtilissime ꝛ misceantur cum aceto: ꝛ postmodum exiccentur: ꝛ iterum terantur ꝛ cribellentur et misceantur cum succo feniculi. ꝛ iteruȝ exiccentur ꝛ terātur quinquies ꝛ misceantur cuȝ aqua rosata valde aromatizata terendo ꝛ exiccando. ꝛ postmoduȝ cribellent subtilissime per pannū spississimū. et conseruentur optime in vase vitreo. ꝛ cum necesse fuerit mane et sero de eodem in oculo ponatur donec fuerit liberatus. Alchool.

¶ Caplm. xxviij. Quod est de sebel.

Et etiam hec egritudo in coniūctiua euenire reperitur multotiens. ꝛ est quedam contextura rubea facta in superficie coniunctiue seu albedinis oculorum: ꝛ nominantur in arabico vene althebeu: et non sunt vene procedentes ab epate: nec arterie a corde venientes: sed venis assimilantur que inuolute sunt et contexte supra albuginem. et aliquando intantum extenduntur q; nigrū cooperire reperiūtur. Et conuenit medico in principio istius egritudinis vt sit studiosus in purgando infirmum ꝛ flebothomādo ipsum ꝛ apponēdo oculo alchol abstersiuum sicut illud qd nuper supradiximus: ꝛ subtiliare regimē: et sic liberabitur deo dāte. Et si in cura pigritia fue- Althebeu vene.

rit aut aliqua de causa regimē eius fuerit ineptum: augebitur egritudo et ingrossabitur: ꝛ indurabit donec visui inferat nocumentū: quare cum sic fuerit de necessitate erit vt per manus cirurgý habeat pertransire. Et tales in arabico collectiões scebellium nominantur.

¶ Capl'm.xxix. Quod est de cōiunctiua cū apostemate ꝛ sine apostemate.

Ccidit etiam coniunctiue repletio cum apostemate et sine extensione venarum: ꝛ repletione ipsarū: et cum rubedine ipsius coniunctiue et grossitie palpebrarum cum abundantia lachrymarū: ꝛ habens hoc non potest aerem inspicere: quare flobothomiam multum cōferre dicimus: ꝛ purgatio etiam vtilissima existit: et pone super oculum cotum madefactum in aqua rosata tepida vice post vicem: et sit in predicta aqua aliquid licij dissolutum: ꝛ si in naribus iniicies collirium de memithe: inde magnum videbitur iuuamentū.

¶ Cap.xxx. Quod est de nimia subtilitate spiritus visibilis et ipsius grossicie.

Scias quod egritudines et accidentia ipsarum oriuntur in particulis membrorum: et etiam in sustentātibus ipsa mēbra: sicut accidit in spiritu visibili: quoniam si fuerit subtilis plus debito videbit solum prope et nō a longe. ꝛ si grossus vltra debitum videbit a longe et non prope: et cura vniuscuiusqȝ istorū est reducere vnūquodqȝ ad suam naturalem et propriā dispositionem: et non solū mēbra: verumetiam sustentantia ipsa. Et scias quod vnicuiqȝ predictarum particularū sunt propria accidentia: et non declaraui ea omnia: ꝛ eorum curas particulares: eo quod hic noster liber nimium prolōgaretur. Sed scripsi ex accidentibus manifestiora: in quibus sub qualibet suarum specierū multe species continentur. Et posui curas generales ipsarum: ex quibus cure omnium particularum existentium sub eis intelligi possunt.

¶ Capitulum.xxxi. Quod est de his que ab extrinsecis cadunt in oculos vel in nares vel in aures.

Et non remansit mihi iam ad rememorandū aliquid de his que mēbris sensuum pertinere videntur nisi de his que ab extrinsecis habent prouenire: sicut est palea subtilis: et lapides parui: et arena: et his similia. Quare si subito i principio predictorum euētus studiosus fueris: leuis erit ipsorum cura. et si non periculum eminet. et id qđ in oculo cadit de leui curatur: dummodo non inuiscetur ibidem: et in tunica non diu steterit inuiscatum. ¶ Sed si in aurem aliquod semen vel granum ceciderit: sicut frumentum vel granum ordei vel his similia: illud leue minime indicamus: quoniam attrahit ad se de humiditate ibidem existente: ꝛ inde augmētatur: quare in membro illo calefactio ꝛ ebullitio generatur: et inde putredo: ꝛ inde praua accidentia consequūtur

ppter nobilitatem membri: et propter propinquitatem ipsius nocumenti ad cerebrum quod radix omnium sensuum existit: et fit inde supercalefactio in toto corpore: et aliquando oppilationes patiuntur: febres inordinatas ab aliis febribus: et omnia ista fiunt propter pigritiam extrahendi illud in principio sui casus: et aqua etiam quando in aurem cadit: et ibi longo tempore moratur: magnum facit nocumentum quamuis eius substantia subtilis existat. Quoniam quando ibi longo tempore moratur: ingrossatur: et postmodum alterat naturalem complexionem cerebri. Sed quando aqua aut ventus in aurem subintrauerit dolorem parit. Quare studiosus esse debes in reparando complexionem ipsius naturalem: et innaturalem remouere quocunque modo fuerit: sicut tibi videbitur conuenire. Sed quando aliquid in oculo ceciderit: illud est leue remouere in principio: et hoc cum picicarolis vel stilo: seu cum tenta vel cum filo: et turbatio que inde sequitur in oculo remoueatur cum albugine oui apposita. Sed si id quod in oculo cecidit fixum fuerit in eo atque firmatum vel inuiscatum. Tunc eger indiget vna ex predictis curationibus que scripte sunt in cura scabel. Et vngula etiam cum in oculis euenerit simili modo curatur. s. vt eam incidat ille qui optime in illa curatione vel operatione est expertus: et illi cui aliquid in aurem de nouo ceciderit aurem ipsius impleri iubeas ex oleo sisamino tepido: et postmodum fac eum sternutare ponendo sternutatoria in naribus ipsius: et exibit incontinenti. Sed si id quod ceciderit diu illic fuerit: ita quod iam alterationem receperit: et ipsum conatus fueris extrahere violenter vel remouere: facies ibidem inflationem et apostema euenire: cum illud membrum in dispositione maximi sensus existat: et de leni ad dolorem intolerabilem ipsum poteris prouocare: intantum quod ad defectum inde posset peruenire: vel prope: quare cum omni sollicitudine intendere debes in mitigando dolorem ipsius apostematis: et incipere a flobotomia cephalice: et a purgatione ipsius infirmi: sicut ei melius conuenire videbitur: et postmodum pone in aurem infirmi oleum rosatum cum tertia parte ipsius olei anetini: et cum cognoueris apostema optime esse digestum: ipsum fac sternutare sicut supra diximus et exibit.

¶ Capi. xxxij. Quod est de animalibus subintrantibus in aurem.

Et scias quod quando animalia auribus subintrant, inde labores maximi et inquietudines habent prouenire: quare si predicta animalia fuerint parui corporis: sicut sunt pulices vel eis similia: tunc aurem implere debes oleo tepido: et sic mortua exibunt euacuando. Sed si animal fuerit magnum non est conueniens tunc ipsum mortificare: quoniam inde maximum consequitur nocumentum. Sed tunc implere debes aurem ipsius succo foliorum persici mixto cum aqua tepida: quia ex illo omnino fugatur: et postmodum aquam euacuare studeas: ponendo ibidem oleum anetinum: et ipsum euacuan-

Margin notes: Aqua in aure (left, partly cut off); Pulices. (right)

do et exiccando. ⁊ euacuat etiā predicta aqua ponendo in aurē granum frumēti q ab omni putredine ⁊ perforatione sit remotum in pecia ligatum: q̄m violēter exiccando aquam predictā extrahere est probatum. et sicut dictum est in auribus ita intelligendum est et operādum in naribus.

¶ Capitulum. xxxiij. Quod est de sanguisugis nares subintrātibus.

Sanguisuga.

ET receptio quidem aliquorum animaliū extrinsecus per nares lōginquum valde a veritate esse videtur: sed multotiens bibendo aquam naribus sanguisuga subintrare reperitur. Quare sternutatio ipsam expellere probatur: et si in naribus visui apparuerit: ipsam cum pizegarolis extrahere debes. Et ea que ipsas occidere habent numero plurima reperiuntur: ex quibus est seratura ligni rubei: ⁊ succus marubij: et centaurea dissoluta cum aceto. ⁊ carscelion adustū: ⁊ multa alia que rememoratus ero in egritudinibus gule. Et q̄ hic dicta sunt mihi sufficere videntur. Et tamen scias quod fumus marrubij tractus per os vel per nares fortissime eas habet pernecare.

¶ Tractatus nonus qui est de egritudinibus cerebri. et est continens capitula viginti.

¶ Capitulum. j. Quod est de egritudinibus anterioris partis cerebri.

ET alteratur hec pars in caliditate: frigiditate: siccitate: et humiditate. Et incipiemus nunc primo determinare de alteratione facta a caliditate. Et ille cui hec qualitas in anteriori parte superabūdauerit: loquitur inordinate: ⁊ consequitur corruptio eidē in imaginatiua: intātum q imaginatur ea que vera non existunt. Et ego quidem vidi hominem: qui imaginabatur se videre quēdā amicum suū volentem occidere ipm. ⁊ hec corruptio erat in imaginaria: q̄ quidem corruptio seu egritudo eidē superuenerat ex lōga ⁊ multa equitatione per calorē solis. ⁊ sine dubio p̄dicta caliditas nō erat euacuata a siccitate. Et primo post equitationem p̄dictā, per solem passus fuit effimeram. ⁊ post eā corruptionē imaginatiue. Et cū facta fuisset infusio multa capitis ipsius ex aqua rosata ⁊ aceto cū succo corticis cucurbite et oleo oliuarum dulciū infrigidato in puteo conualuit incontinenti: ⁊ ad pristinam rediit sanitatem. ¶ Sed si in eadē parte corruptio imaginatiue ex frigiditate fctā fuerit. inde maximum consequitur impedimentum: q̄m infirmus nullatenus potest imaginari aliqd quod subtilis intellectus existat Et si cū frigiditate humiditas fuerit associata: accidit infirmo superfluus somnus et aliquando dormiendo oculos tenet apertos. Et potest etiam eidem accidere: q cum difficultate valeat

palpebras elevare. Et in somno similiter fortissime ꝓfundatur: et sequitur inde aliqn̄ dissolutio catarri cum opilatione narium. q̄re si dicta egritudo ex sola fuerit frigiditate: dicimus ꝙ inunctio facta ex oleo de benvel de spica nardi est cura optima ⁊ perfecta: qm̄ temperate calefacit: ⁊ est necesse vt nō obliuiscaris omnino eorum que p̄diximus scilȝ ꝙ membra principalia de necessitate requirūt in suis medicaminibus ea que subtilia sunt ⁊ stiptica. ⁊ q̄uis egritudo omnino requirat aperitiua pororum: minime tamen desistere debes ab appositione stipticarum ⁊ subtilium medicinarum ad cōseruationem naturalium virtutum ipsi⁹ membri. Et medicine etiā que sunt aromatice maxime habent principalia membra cōfortare: quare ipsis egent pre ceteris in omnibus suis necessitatibus. Sed si frigiditati humiditas fuerit associata: oleū de spica cum modica quātitate olei rosati dicimus ei sufficere.

¶ Cap. ij. Quod est de egritudinibus medie partis cerebri.

Et scias ꝙ pars media cerebri vere cerebrum existit ⁊ illud qđ ibi existit est recte cerebrum naturale. ⁊ potest etiam ei euenire quelibet predicta spēs male complexionis. Sed accidentia que ex istis cōsequuntur fortiora valde existunt prioribus: qm̄ si ei solummodo acciderit intensa caliditas: cogitatiua tunc fortissime perturbatur. et in omnibus suis cogitationibus instabilis esse reperitur: et omnia ei communia esse videntur: et perseuerabit sic donec illic posueris que dictam malam qualitatem habeāt remouere. Sȝ scias ꝙ pars ista media cerebri minime sustinere potest virtutes medicinarum fortium sicut potest anterior. ⁊ adhuc longe minus q̄ posterior: eo ꝙ cōmissura cranei que indirecto istius partis reperitur: est rarior valde et minus cōiuncta seu sigillata alijs commissuris: ergo postq̄ ita est virtutes medicinarum facilius possunt per hanc commissuram ad cerebrum pertransire q̄ per alias commissuras aliarum cellularum. Et quia cum hoc etiā cerebrum quod in hac parte media existit: magis est humidum atq̄ molle: ideo ipsi⁹ mala qualitas citius ⁊ leuius dissoluitur et remouetur. Et cum hec pars sit minera ⁊ radix atq̄ fons aliarum cellularum inde cum maiori diligentia et omni temperantia est medicanda: abstinendo ab omni appositione fortiū medicinarum: et specialiter ab his que in suis qualitatibus nimiū excedunt ⁊ maxime in frigiditate: quoniam hec pars om̄ino minus potest frigiditatem sustinere alijs cellulis. Media pars cerebri.

¶ Cap. iij. Quod est de mala cōplexione in media cellula interioris cerebri.

Et accidit cogitatiue ex mala complexione frigida tarditas cū raritate et eius cogitatio instabilis omnino efficitur: et postmodum redit ad primam cogitationem cum omni duritie et tarditate. Et cura hui⁹ est temperate hanc partem calefacere: quamuis hec pars magis caliditatem possit sustinere q̄ frigiditatem cum ei fuerit neces

se. Et si cum frigiditate humiditas preabundauerit: quamuis raro contingat: tunc tibi sufficiet in cura oleum de halchaon id est de cotula fetida: vel oleum corticis citri. vel epithima ex corticibus citrorum recentium factum: aut ex macis conquassatis et mixtis cum aqua dulci. Et si siccitas cum frigiditate affuerit: turbatur intellectus aliquando: et aliquando non: et operatur inordinata. Et generaliter dicimus quod cura siccitatis membrorum quasi impossibilis est: et specialiter istius cum sit principale. Quoniam si conatus fueris curare eum cum humidis absque obuiatione cum stipticis timeo quod induces eum ad relaxationem totius corporis: quare sufficere dicimus in curatione huius ea que prediximus: sciendo quod cerebrum minime potest sustinere ea que sunt in excessu frigida sicut prediximus et specialiter cellula media.

Cura siccitatis membrorum quasi impossibilis est.

Cap. iiij. Quod est de passionibus que fiunt in parte posteriori cerebri.

Scias quod ista pars melius potest sustinere et facilius virtutes et potentias medicinarum alijs partibus ipsius cerebri. Et ratio huius est: quia ossa que in hac existunt parte duriora ac densiora valde sunt ossibus aliarum partium cerebri: et pori etiam istius partis longe densiores et corpulentiores et duriores ceteris partibus cerebri reperiuntur: et propter hoc virtutes medicinarum intus per illam partem penetrare non possunt: nisi cum difficultate. Et cura excessus qualitatum in ista parte fit: sicut diximus in predictis: sed securius operari potes in ista quam in alijs postquam cognoscis quod facilius potest hec pars virtutes medicinarum sustinere alijs partibus cerebri. Sed hec pars intantum differt ab alijs: quoniam si hec pars superflue infrigidatur: accidit inde infirmo difficultas memorie. Et si infrigidatio in eadem parte in vltimo facta fuerit: priuabitur memoria infirmus ex toto: sed possibile est dictam memoriam recuperare calefaciendo istam partem cum emplastris et vnctionibus et cibis sibi conuenientibus. Et cerebrum quidem leporis in confortatione memorie et ipsius reparatione maximam proprietatem comprobatur habere. Et inunctio etiam facta ex castoreo vel ex oleo ipsius: et ipsum similiter odorare memoriam potissime habet recuperare. Et huic parti posteriori memoria appropriatur quemadmodum cogitatiua medie: et anteriori imaginatiua deputatur.

Capi. v. Quod est de egritudinibus et omnibus suis accidentibus prouenientibus ex destructione seu corruptione complexionis totius cerebri.

Et possunt quidem he egritudines et accidentia prouenire cum humoris vitio: et sine humoris vitio: et quocunque modo fiat sequitur inde corruptio vel destructio in virtute regitiua totius corporis. Et ex istis egritudi-

nibus eſt apoplexia:ſiue corru=
ptio complexiōis fuerit ex ſub=
ſtātia ipſiꝰ cerebri:ſiue ex aliȷ̃s
membris hoc ei habeat prouenire.
nire. Et iam cognitum eſt atqꝫ
ſcitū qꝺ appoplexia eſt ſpaſmꝰ:
⁊ ſpaſmꝰ eſt attractio neruorū
ꝯſus ſuā radicē. Et quādo hec
actio eſt volūtaria:tūc natura=
lis eſt:⁊ quando innoluntaria
exiſtit:illud ex pluribus et di=
uerſis cauſis habet prouenire
ſcilicet aut ex ſuperflua ſiccita=
te membris aduenīete:ſicut in
carne ſalſa apparet euidenter:
quia contrahitur ex ipſa ſiccita
te:⁊ in coriȷ̃s que fortiſſime in=
criſpantur ex eadem. Et poteſt
etiam ex humiditate ſpaſmus
euenire ſcilicet ab humore hu=
mido a natura egrediente.⁊ qñ
ex eodem vapor groſſus oritur
et reſoluitur:⁊ efficitur ille va=
por ex ſubſtātia aquoſa:⁊ ex ea=
dem predictus vapor efficitur,
quare repletur mēbrum intā=
tum quod non poteſt cerebrum
predictum humorem ſuſtinere
vt prius:ſicut apparet ī vtribꝰ:
quoniam quando in edem vi=
num ebullit non poſſunt vinū
ſuſtinere ſicut ante ebullitionē
eo quod ante ebullitionez ipar=
tes cōiuncte exiſtunt:⁊ in ebul=
litione in aeritatem ⁊ vaporoſi
tatem conuertuntur:quare lo=
cum maiorem habere indigēt:
vnde vter contrahit̄ ⁊ tumeſcit:
intantū ꝙ non videtur poſſe ſu
ſtinere. vnde ex omnibꝰ dictis
ſpeciebus ſpaſmus efficitur:et
ex ipſis membra cōtrahuntur.
Et fit ſpaſmus in corpore ſeu
in ſubſtantia neruorū qui a ce=
rebro progrediunt̄:quare intm̄
eſt ſpaſmus:inqꝫtuz infuſio in
eiſdē facta eſſe reperit̄. Et ſi i ra
dice oīum neruorū facta eſſe re
peritur:tunc ſequitur vniuerſa
lis ſpaſmus in toto corpore. Sꝫ
ſpaſmus ex ſiccitate ꝓueniens
efficit̄ a ieiunio vel a ſuperflua
abſtinētia:⁊ ex labore vel exer=
citatione:et ſuperfluis vigiliȷ̃s
et nimio coitu:et ab omni ſup=
flua euacuatione deſiccante:et
ex intēſa ⁊ ſuperflua caliditate:
quare ſi ex ſiccitate dn̄ante ſolū
modo fuerit:curā ipſiꝰ difficilē
eſſe iudicamꝰ:tn̄ fieri pōt ꝯuis
cum difficultate ⁊ paulatine et
poſt tēporis longitudinem. Et
ſcias ꝙ humiditas eſt nomen
equiuocū:eo ꝙ q̄dā humiditas
eſt cuiꝰ potētia ⁊ ſubſtantia eſt
hūida:⁊ q̄dā hūiditas reperit̄:
q̄ licet ſit humida actualr̄:ſicca
tn̄ potētialiter exiſtit:ſicut cole=
ra ⁊ acetū:quorū vtrūqꝫ potētia
liter ſiccū exiſtit:tn̄ in ſui ſubſtā
tia ⁊ actualitate humidū ⁊ flui
dū eſſe reperitur. Quare dico ꝙ
ſpaſmꝰ efficit̄ ſiue fieri poteſt ex
qualibet hūiditate actuali ſiue
eius cōplexio et potentia fuerit
ſicca:ſiue humida:eo quod quā
do in ſubſtantia nerui aliqua
humiditas infunditur:ſiue illa
fuerit potētialiter ſicca et actu
humida:ſiue hūida actu ⁊ potē
tia:neruus contrahit̄ ⁊ coadu= nerꝰ.
nat̄ ⁊ ingroſſat̄:ſicut in rebꝰ ex=
trinſecis eſt videre:qm̄ qn̄ hūi=
ditatibꝰ īfundunt̄:augmētant̄
in groſſitudine⁊ diminuunt̄ in
longitudine:⁊ tali modo efficit̄
ſpaſmus. Et fit etiaꝫ ſpaſmꝰ ex
pūctura nerui:eo ꝙ ibi generat̄
ap̄a ꝓpter multam ſenſibilita=
tem ipſius:⁊ ꝓpter ipſiꝰ habili
tatē recipiēdi ap̄a et nocumen=
tum:ſit etiā attractio vſqꝫ ad ra
dicē eiuſdē ibidē:et idē ſpaſmꝰ
generatur. Et ſi ſtudioſus fue=

ris in principio in curatione di
cte puncture nerui annihilabi
tur spasmus ita qd nō eueniet.

¶Capitulum.vj. Quod est de
curatione puncture nerui.

T curatur siqui-
dez hec egritudo
cū rebus calīs et
siccis ex sua com
plone et natura.
et habentib⁹ sub
stantiā subtilē:sicut est sulphur
et euforbium.Et ego iam cura-
ui quēdā ex pūctura:ponendo
sup eā sulphur tātum:et curat⁹
fuit incōtinēti.Et scias ꝙ quā-
do infundit humiditas i quā-
titate pauca:q̄ q̄dē magne qua
litatis idest potētialis humidi
tatis:tūc non efficitur spasmus
sed inde relaxatio vel eius spe-
cies oritur:eo ꝙ neruus diffici-
lius potest hanc qualitatem sci
licet humiditatem aliīs qualita
tibus sustinere.Et salmus vlīs
est qui a radice oritur scilicet a
cerebro:⁊ particularis q̄ in mē-
bris efficitur particularib⁹.Et
quia iam sufficienter rememo-
ratus sum de spasmo:nunc de
epilentia volo facere recorda-
tionem.

Spas-mus vni-uersa-lis.

¶Cap.vij.Qd est de epilentia
pcedēte a cerebro.

pilentia quidem
tunc efficitur quā
do humor grossus
diffunditur ⁊ spar
gitur in canalib⁹
et meatibus cere-
bri:⁊ humor grossus esse nō po-
test:nisi sit flegma aut melanco
lia.Et quando p̄dictus humor
opilat canales seu meatus ce-
rebri:tunc contrahitur cerebrū
vt expellat a se nocumentum:⁊
inde sequitur contractio totius
corporis:et tremunt membra
omnia:⁊ fit in eo gemitus et ru
gitus ꝑpter relaxationez ⁊ de-
bilitatem virtutis motiue volū
tarie:nec dilatatur pect⁹ ⁊ mo-
uetur solito more.Et accidit ei-
dem mentis perturbatio cū di-
minutione ⁊ anihilatione ālhe-
litus: intantū ꝙ quasi suffoca-
tus esse videatur:et cum cona-
tur attrahere aerē:illud facit cū
impetuositate valida atꝙ forti:
vt restauret deperditum:⁊ facit
illud stertēdo propter pondero
sitatem et grauedinem cerebri
ab humore extraneo atꝙ gros-
so comprimente ipsum:sicut in
somnolgraui efficitur:⁊ dū dis-
soluitur humor ille:separatur
spasm⁹.¶Et diuersificatur hec
egritudo ſm diuersitatē grossi-
tudinis humoris ⁊ ipsi⁹ subti-
litatem.Et non solum ex humo
re opilante ventriculos hec ori
tur egritudo:verūetiam a vapo
re et fumositate ascendente ad
cerebrūz resoluto ab aliquo hu
more corporis extraneo ⁊ horri
bili.Et fiunt in hac egritudine
paroxismi sicut in febrib⁹ fieri
cōsueuerūt ex operatione ⁊ vir-
tute de supcelestiūz corporum.
Que quidem corpora a deo vi-
uo:⁊vero perfectionem ⁊ influē
tiam habere ⁊ recipere sciuntur
certissime et comprobantur.Et
videtur nō modicum:id quod
operatur luna in corporib⁹ in-
ferioribus q̄ a globo lune infe-
rius existunt.Nōne hic manife
statur in cucumeribus ⁊ cucur-
bitis:intantum quod a vulga
ribus consecularibus scitur cer
tissime atꝙ cognoscitur:et ita si
militer operatur etiam in om-
nibus aliīs rebus inferioribus
huius mundi:Quis nō ita cer-

tissime cognoscat. Et nonne cri sis sequitur motum lune: atq3 ex eodem efficitur. Eodem modo ꝛ species epilentie dicimus effici atq3 currere motu eiusdez atq3 cursu. Et scias quod epilentie que in senectute efficitur cura difficilis valde existit. Et que in somno accidit ꝛ dormiendo ex leui causa efficitur. quare ipsius cura leuis similiter esse probatur. Curam istarum duarum specierum vnam et eandē esse dicimus: nisi intātū quod diuersificantur in fortitudine ꝛ continuatione. ¶ Et principiū curationis istarum est rectificare regimē istoꝛu3: dādo eis pullos gallinaceos paruos: quoniam absolute ceteris carnib⁹ eos laudabilioꝛes esse dicim⁹: et panem mūdum ꝛ optime fermentatum: ꝓpinādo eis omni mane ad bibēdum decoctionem radicis lilioꝛum: ꝛ capillorum veneris: et radicis de ben: addendo in eadem decoctione postq̄ fuerit colata de melle in tāta q̄titate quod possit amaritudinem et sapoꝛem ipsius malū remouere. Et hic quidem medicina in hoc casu peroptima existit: purgando eos cū eadē vice post vicē pluribus vicib⁹: prout eis videbitur conuenire. addēdo eidem ea que virtutem ipsi⁹ medicine capiti habent depoꝛtare remouendo ab hoc omnez pigritiam. que. ℞. aloes agarici optimi ꝛ perfecti: turbith mūdi: besbeg idest polipodij recētis in grossitudine mediocris: epithimi cretēsis. añ. auř. vnū lapidis lazuli: et succi liquir. q̄ in arabico dicitur robtassus: benifseg. idest viole. salis communis añ. partes. iij. auř. vnū interioꝛis colloquintide: et sticados. añ. iiij. partē. auř. j. Incidatur colloquintida subtiliter: et cetere medicine pistentur. ꝛ infundantur omnes medicine ꝑter colloquintidam in aqua: in qua abluti fuerint coꝛtices seu squāme eris que in arabico dicuntur tubelhagonaz: cum tantūdem succi pomoꝛum dulciuz: et pone ad solem: ꝛ cum fuerint exiccate: iterū infundantur vt prius. ꝛ exiccentur: ꝛ deinde recipias colloquintidam predictam: cui addes auř. vnū amigdalarum dulcium pistatarum cū quarta parte auř. pulueris dragagā. ꝛ misce cū predictis. Et dosis hui⁹ medicine est pondus. v. auř. cum sero lactis: aut cum aqua distemperata cū decima pte sui sape. ꝛ bullita vsq3 ad spissitudinem mellis. Et si non purgabitur sufficienter cū hac dosi: addes in sequēti dosi q̄titatem secundum quod tibi videbitur conuenire: considerādo tempus: etatem: et complexionem recipientis: dietādo eū et rectificando cibum eius ꝓut tibi videbitur conuenire: ꝛ purgabis eum pluries cum dicta medicina: quonia3 iste humoꝛ pessimus ꝛ hoꝛribilis non euacuatur vice vna. Et suspēde ad collum eius radicē peonie. Et smaragdus in hoc similiter magnum effectum probatur habere. Et ia3 tibi memoꝛatus sum quod iste humoꝛ vnde hec oritur egritudo non potest esse nisi flegma aut melācolia. S3 ex quo istoꝛum oꝛta fuerit ista egritudo cognosces suis signis specialibus scilicet quia si etas infirmi fuerit senectus: signū est abundantie melancolie. Et si

Smaragd⁹

fuerit decrepitas flegmatis. Et
iterum aspicias personam pa=
tientis: considerãdo primo co=
lorem ipsius: quia si nigri colo=
ris fuerit et capilli ipsius simi=
liter nigri fuerint: testantur su=
perabundantiam melencolie:
et lenitas cum mollicie carnis
superabundantiam flegmatis.
Et iterum labor ꝛ exercitium ꝛ
paucitas comestionis: abundã
tiam melencolie significant: si=
cut delitie et quies et ociositas
testantur superabundantiam
flegmatis. Et scire debes quod
medicine que proprie habent
meliam trahere ꝛ purgare sunt
iste: scilicet epithimuz: lapis la
zuli: eleborus niger: et polipo=
Fle= dinm. ¶ Et que naturaliter fle=
gma. gma attrahere habẽt et purga=
re sunt interiora coloquintide
cartamus: bdelium: ꝛ semẽ vrti
ce: et aloes etiã purgat: atqꝫ ex=
pellit illud flegma quod coram
se reperitur esse: et flegma quan
do grossuz valde existit: tũc me=
lẽcolie assimilatur. Quare si di=
ctas medicinas ĩ laxatiuis suis
miscueris optimum erit. Et est
conueniens miscere antequam
purgationẽ facias: ꝛ non suf=
ficit miscere eas siccas: nisi mi=
scueris eas cuz aliqua re fluida
atqꝫ humida siue molli que in
se colligat virtutes earum per=
manendo sic in eadem per diez
ĩtegrũ ad hoc vt virtutes ipsa=
rum sese valeant penetrare et
intra se sic optime fermentent:
et postmodum ad solem exiccẽ=
tur: et demũ eis vtere sicut de=
cet. Sed si epilentia inuaserit
vigilando: tunc cura eius gra=
uis et difficilis valde existit: et
paroxismi eiꝰ longi valde exi=
stunt: et cura impossibilis est: ꝛ
maxime sensum. Et cura supra=
dicta alleuiat egritudinem et
diminuit paroxismos adiuto=
rio dei.

¶ Capitulum. viij. Quod est de epilentia procedente ex colli=gantia aliorum membrorum a cerebro.

Fit etiam epilen=
tia in cerebro ex
colligantia quo=
rundam membro
rum corporis in=
firmorum ad cere
brum: quoruz vie et canales ab
ipsis ad cerebrum existunt: vn=
de fumositates et vapores reso
luti ab humoribus malis ꝛ hor
ribilibus ad ipsum ascendere
possunt. Et cum ad ipsum ascẽ
dunt efficitur ab ipsis vapori=
bus spiritui animali id quod
accidit lumini solis ex fumosi=
tatibus et vaporibꝰ et destruũt
complexionem cerebri alteran
do animalem complexionem.
Et contrahitur cerebrum vt ex=
pellere possit a se nocumentum
veniens ad ipsum a mala com
plexione p̄dictarũ fumositatũ ꝛ
vaporũ: ꝛ inde efficit spasmus:
q̇ qdẽ epilẽtia nominat. Qua=
re si cognoueris ꝙ p̄dicta egri=
tudo ꝓcedat a manu vel a pe=
de: tunc ligare debes dictũ mẽ=
brum fortiter stringendo ante
aduentum paroxismi: qꝛ ex hoc
accidentia fortissime minuunt
studẽdo semper purgare corpꝰ
sicut diximꝰ: ꝛ rectificãdo regi=
mẽ ip̄oꝝ sicut preordinauimꝰ.
Et ꝯfert etiã alterare mẽbrũ. vñ
egritudo ꝓcedit post purgatio
nẽ: incipiẽdo a fricatiõe ipsiꝰ cũ
manu ante cibũ: ꝛ postmodum
cum pãno aspero: ponendo sup
ip̄m ex medicinis calīs ꝛ subtie

sibꝰ: sicut sulphur ⁊ similia. Et si fuerit delicatus valde solum modo pone oleum anetinum et sibi simile. Et propina ei ad bibendũ ex aquis termarum post quam fuerint infrigidate: et si non posses ex ipsis habere: da ei ex aqua mellis optime despumata: preseruando a cibis grossis: ⁊ sic liberabitur cum auxilio dei. Et est necesse omnino vt ꝓhibeas in omni specie epilentie ⁊ etiam in omni accidente malo cerebro superueniente alleũ ⁊ cepe ⁊ his similia: quoniã proprietatem habent magnam cerebrum perturbare: ⁊ abstineãt a fabis: quoniam ⁊ ipse proprietatem habent in perturbando ⁊ destruẽdo cogitatiuam. Et scire debes quod colligãtia maxima existit inter stomacuz ⁊ cerebrum: ⁊ hec certissime manifestatur: quãdo humor acutus ac inflammatus valde in stomaco esse reperitur: quia intellectꝰ destruitur: ⁊ infirmꝰ totaliter alienatur. et similiter videre potes quod quando in cerebro alicuius colera superabundat: multotiens coleram vomet ⁊ in stomaco sentiet mordicationem. Et spasmus quidem qui epilentia nominatur: possibile est vt ĩ fine perducat vel deueniat ad perturbationem intellectus: et specialiter cum fuerit ex melencolia: vel ecõtrario perturbatio intellectus faciat venire epilẽtiam. Et hec erit secundum humorem peccantem: ⁊ secundum preparationem membri ad recipiendum: quoniaz non omnis epilentia orta ex melencolia facit perturbationez intellectus: nec omnis perturbatio intellectus ex melencolia habet inducere epilentiam. Sed hec reperiuntur euenire solum quando humor est melencolicus. Et ex flegmate minime. Et possibile est etiam quod perturbatio intellectus fiat ex humore colerico ⁊ acuto qui in principio adustiõis existit: ⁊ ex hoc impossibile est epilentiam procreari. Et istius epilentie tres sunt spẽs. Quarum prima est que ex melẽcolia orit. Secũda que fit ex flegmate. Tertia que ꝓcedit a vapore seu fumo resoluto ab humore aliquo malo ⁊ horribili existẽte in aliquo membro inferioris corporis ad cerebrum ascendente. ⁊ perturbatio quidem intellectus accidit ex melencolia que profundata est in venis ipsiꝰ cerebri: ⁊ in substantia eiusdem: ⁊ potest etiam euenire ex humore melencolico in stomaco existente. Et istius speciei est alia que est leuis: et alia que grauis existit. Illa vero ꝑturbatio que est ex melẽcolia profundata in venis ipsius cerebri possibile est: vt in eisdem solummodo existat: ⁊ possibile est etiam vt idez humor horribilis non solum in eisdem: verumetiam in ipsis et in substãtia ipsiꝰ cerebri esse reperiat. Et que ĩ venis tm̃ existit: eius curã leuẽ esse dicimus: cognoscẽdo qd accidẽtia istiꝰ egritudinis grauia atqꝫ leuia existũt: secundum ꝓpinquitatẽ et elongationẽ ipsius materiei ad substãtiã cerebri. Quare ĩ curatione istiꝰ incipere debes ab infusione capitis cũ oleo amigdalarum: cõtinue odorãdo poma aromatica: ⁊ comedat amigdalas que nocte vna fuerint infu- Oleo amigdalarum.

ſe in aq̄.⁊cibꝰ eos teſticulis gal
lorum minuentum ⁊ alis ipſorum.
Et fac eos iacere in molli lecto:
elongando eos ab omnibus ac
cidentibus fatigantibus ani-
mum .⁊ elongando eos ab om-
nibus cogitatiōibus malis. Et
propina eis ad bibēdum aquā
infuſionis liquiritie .conquaſſa
te.⁊ panis ſit albiſſimus ⁊ flora
tus valde. ⁊ ſic liberabitur cum
auxilio dei. ¶ Et ſi ſcieris qđ
dictus humor ſit profundatus
in ipſa ſuba ipſiꝰ cerebri.⁊ ſcies
hoc ex fortitudine accidentium
⁊ continua perturbatione intel
lectus tunc cura difficilior val-
de exiſtit. ⁊ tempꝰ prolixius ad
curandum: tamen cum eodem
preſcripto regimine eſt curan-
dus.Et melancolia in toto cor-
pore fortiſſime ſuperabundaue
rit.quod cognoſces ex colore ſan
guinis extracti ex baſilica ſini-
ſtri brachij qui niger valde exi-
ſtit: quod ſi ſic fuerit minue de
eo prout etas ipſius requirit et
virtus ⁊ complo ⁊ regio et tem-
pus.Sed ſi ſanguis dictus val-

Sanguis rubeꝰ ñ eget minutione.

de rubeus fuerit non eget tunc
aliqua minutione.Et cū cogno
ueris ſenguinem nigrum in ve
nis abūdare:ſtudeas primo an
te flōmiam corpus humectare.
et humorem ſubtiliare: et fac ei
hunc ſyrupum compoſitum in
quo virtꝰ liquiritie et vue paſſe
⁊ iniube ⁊ flos bugloſſe preabū
dare reperiatur ponendo cum
predictis id quod totuz corpus
habeat confortare.⁊ſpeccialiter
cerebrum : ſicut maſtix. et pone
etiā cū eodem que habeant ſub
tiliare abſq̧ calefactione :ſicut
eſt flamula:⁊eupatorium:⁊ que
ſint aromatica et confortantia
ſpiritū animalem ſicut ſunt po-
ma: ⁊ non eſt in pomis id quod
in flamula et eupatorio de ſicci-
tate. Et in hac egritudīe ſiccita
tem conſiderare debemus pre
ceteris rebus : elongando nos
ab. ipſa toto poſſe: ſed de ne-
ceſſitate oportet nos vti ea in
hac egritudine . Aliquando
propter eorum ſubtilitatem : ſi-
cut eſt flamula ⁊ eupatorium.
¶ Et hec eſt compoſitio ſyrupi
rememorati.℞.liquir . paſſula-
rum enucleatarum: iniube:flo-
ris bugloſſe. ana. ℥.vnā. capil-
lis veneris . flamule.eupatorij.
ana.partes.iij.℥.vnius . maſti-
cis.℥.ß.que ſunt conquaſſanda
conquaſſa:⁊ponantur in.xv. li-
bris;aque per noctem vnam.et
mane ponātur ad lentum ignē.
⁊bulliant vſq̧ ad cōſumptionē
tertie partis et colentur.Et mi-
ſceantur illi decoctioni ex ſucco
pomoꝝ aromaticorum libre.iij.
cui miſcebis zuccari libras.x. ⁊
bulliant vſq̧ ad decoctionem ſy
rupi. de quo propinabis īfirmo
omni mane.℥.ij.cum.℥.vj.aque
ad bibēdum.Et infra diem ali-
quid partuz de eodem miſcebis
cum aqua ad bibendum quan-
do ſitit.Et hec eſt medicina la-
xatiua que competit huic egri-
tudini.℞.polipodij recētiſi ſub
tilitate⁊ groſſitie mediocris:epi
thimi.lapidis lazuli . ana aur̄.
duos. elebori nigri et beneſteg.
ideſt viole ana aur̄. vnum inte-
rioris coloquintide albe⁊ matu
re.⁊ diagridij.⁊folia colo quinti
de.⁊ ſal.⁊.℥℥.et allei.ana quar-
tam partez aur̄.vnius.Incidat
colloquintida ſubtiliter:⁊ miſce
cum ea duplum eius medulla-
rum amigdalaꝝ:⁊ tm̄ q̄ntū eſt
coloquintida ex puluere dragg.
alborum et miſce omnia predi-

eta cum electuario facto ex po-
mis odoriferis confectis cum
zuccaro. Et de hac confectione
recipere debes pond⁹ aur. viij.
cum aqua calida. Et si ista dosis
non facit operationem suā cō-
pletam adde eidem aur. I. Et
cum optime purgatus fuerit:
ciba eum gallina elixa in aqua
cum modico sale et oleo ꝛ pane
optimo fermentato. Et si vult
potest buglosam in predicto iu-
re elixare: ꝛ ipsaz cū pane come
dere: ꝛ si non reperietur buglo-
sa loco eius ponat siclas scilicet
bletas condiendo eas cuz oleo
amigdalaruz: elongando se ab
omnibus cibis grossis ꝛ ab om
nibus fructib⁹ exceptis passu-
lis enucleatis. Et si vult masti-
care lambendo succum pomoꝝ
aromaticoruz facere potest. Et
bibat syrupum prescriptum in
cibo ꝛ extra cibum sicut dixim⁹.
Et in lebete in quo sua cibaria
decoquuntur apponatur liga-
tia bizanciorum vna puri auri
donec decoquuntur.

¶ Capitulum. ix. Quod est de
mirach que fit a partibus infe-
rioribus.

Ed pertur-
batio intel-
lectus que
ex stomaco
habet pue-
nire: aut ex
mirach: aut
a calidita-
te forti pce-
dente ex aliquo mēbro pncipa-
li: esto certus ꝙ illud fit causa
colere ignee: aut ex apostemate
facto intestino ꝙ fundo stoma-
chi est cōiunctum: vnde humo-
res aduruntur. Qui quidem hu
mores colere nigre demū ptin-
gere videntur: et exinde puenit
inflatio oris stomachi ppter de
bilitatem vtutis digestiue: ꝛ ru
gitus in vētre: ꝛ anxietas in ho
ra digestionis. ꝛ aliqñ euomit ci
bum indigestum. Et causa hoꝝ
accidentiū est calor extraneus.
Et iam declaratum est ꝙ calor
extraneus impedit operatiōes
caloris naturalis: eo ꝙ calor na
turalis coquit ꝛ digerit cibum ꝛ
calor accidentalis adurit ipm: ꝛ
conuertit in fumos malos. ꝛ ex
istis vaporibus ꝛ fumositatib⁹
accidit simile ei quod accidit ex
humore adusto coniuncto cere-
bro. Et sequitur ex hoc pturba-
tio intellectus ex melācolia. Et
diuersificantur accidentia secū- Diuer
dum diuersitatem vaporum et sitatē
differentiam specierum vniuscu vapo-
iusqꝫ in grossitie et subtilitate. ꝛ rum.
sm appropinquationem natu-
re ipsorum ad naturam fumi ca
lidi valde vel ad naturam fumi
non multum calidi. Et quidam
infirmi sunt qui timēt id quod
nihil prodest, eis scz mortem. et
quidā sunt qui omni affectu de-
siderant mortem ipsam. Et qui-
dam sunt qui conātur toto pos-
se iactare seipsos in aquam. Et
quidam qui cogitant ea q̄ sunt
valde peruersa et extranea: sicut
quidaz qui cogitabat facere pla
centulam in vno puteo: et fecit
emi salmam vnam farine. ꝛ ius-
sit seruientibus suis vt ipsaz in
puteum proijcerent et pedibus
ipsaz optime malaxarent: quod
facere noluerunt. Sed cum ille
fortis et probus esset accepit ar
ma sua: et illi territi suam fece-
runt voluntatem scilicet proie-
cerunt farinam in puteo: sed in-

tus intrare minime voluerunt.
Et cum hoc vidisset infirm⁹ in=
trauit ipsemet nudus:ꝛ incepit
miscere farinam suis pedibus.
deinde exiuit ꝛ conuocatis pro
pinquis suis ordinauit vt de il
la comedere deberent. Qui cuꝫ
hoc vidissent timuerunt ne se=
ipsum occideret et ligauerunt
eum ꝛ duxerunt ipsum ad me:ꝛ
curaui euꝫ. Et alios vidi quam
plures habentes perturbatio=
nem intellectus:qui loqueban=
tur de rebus quas nunquam vi
derant:ꝛ imaginabantur se eas
vidisse. Etiaꝫ recordor cū essem
cum patre meo studens coram
ipso in medicina: qui vocatus
fui ad eundum ad fratrem de
bētamin dominum sibilie:ꝛ in=
ueni eū qđ iam cogitauerat qđ
mors ipsum detinuerat: et non
poterat loqui nec se mouere mo
tu locali: sed pulsus eius mini=
me manifestauit priuationem
motus ipsius immo complexio
nem calam ex humore calido
existente in stomaco demonstra
bat. Cui propinaui ad bibendū
aquam rosatam cum succo po=
morum:ꝛ aquā mente cum mo=
dica quātitate pulueris sanda=
lorum et masticis. Et inde alle=
uiatus fuit aliquantulum ab
egritudine: tamē illa imagina
tio fantastica nō recessit. Et ego
non poteraꝫ cogitare quid hoc
esset: et cōtinuaui stare cum eo
die ꝛ nocte:ꝛ cognoui quod egri
tudo ipsius aliquando augmē=
tabatur et alleuabitur aliquan=
do. Quare autumaui quod hoc
esse nō poterat nisi a re extrin
secaꝫ ꝛ querēs eū cum toto posse
nō poteram inuenire. Sed qua
dam die querens bibere porre=
xerunt mihi potum in vase ipso
cum quo frater bentamin bibe=
re cōsueuerat:ꝛ percepi in aqua
illa extraneum saporem: quare
ipsam non modicum abhorrui:
et dicta aqua erat aromatizata
cū modico odore horribili:qua=
re non cessaui fortiter exclama=
re dicēs. Quomodo poterit iste
domin⁹ liberari cum quotidie
eum potetis toxico? vnde qui=
dā ex ministris suis mihi cepit
fortiter supplicare vt tacere de=
berem: et non abstinui propter
hoc eo quod si tacuissem: maxi=
ma fuisset proditio: quare scitū
fuit quod in aquam cum qua
ipsum potabant ponebant car=
nem putridam ꝛ fortiter exicca=
tam ꝛ tritam ligatam in pecia:
ꝛ quādiu aqua illa putrida mo
rabatur in stomacho ascende=
bant ab ipsa vapores mali ad
cerebrum ꝛ perturbabant intel
lectum. Et medici omnes illius
regionis laborabant circa cura
tionem illius: et non potuerūt
eum curare: donec frater ei⁹ cuꝫ
elongauit a sibilia: et pro certo
tunc remota fuerunt ab eo illa
mala accidētia: quoniam illud
faciebant sub spe auferendi pe
cuniam ipsius. Et ego eum vi=
di post remotionem eius a sibi=
lia optime liberatū: ꝛ in suo in=
tellectu restitutum: ꝛ hoc recita
ui vt sit tibi similitudo qđ quē=
admodum perturbatio intelle=
ctus accidebat illi a vapore ascē
dente a stomaco ad cerebrum
ex aqua illa infecta ab extrinse=
co recepta: ita euenire pōt ptur=
batio intellectus ex humore cor
rupto in stomaco continue exi=
stente: aut ab humore veneno=
so fixo in carnositate stomachi

vel in vilis eiusdem: qui quidē
in stomaco tandiu perseraue
rit: donec in ipso mala sui com-
plexio infigatur & confirmetur.
Et quando dicta complexio val
de mala existit: tunc ibidē apo-
stema oritur & confirmatur. & qñ
ibi diu perseuerauerit: ascēdūt
ab eodem ad cerebrum fumosi
tates male: et fiunt ab eisdez in
cerebro accidentia mala ſm na
turam ipsarum: sed ipsa mala
complexio non remouetur a ce-
rebro nisi cum magna difficul-
tate: & post longitudinem tem-
poris: et nunc intendo comple-
re curam perturbationis intel-
lectus que a stomaco et suis co-
herētibus habet prouenire. Et
est hoc quod primo incipere de
bes ab his que infrigidare ha-
bent temperate. Et cuz hoc sint
humida in sua cōplexione quā
uis infirmus humide comple-
xionis existat: apponendo cum
predictis omnino stiptica habē
tia modicam subtilitatem pro-
pter proprietatē iuuamenti sti-
pticitatis tēperate vnicuiqꝫ mē
bro: et maxime stomaco. Et con
fert etiam syrupus iste. ℞. liqui
ri. mūdate. ℥. iiij. et pone eam ad
lentum ignē cū libris sex aque.
post infusionem ipsius in dicta
aqua per noctem vnam. et bul-
liat vsqꝫ ad consumptionē ipsiꝰ
medietatis et cola eam. et adde
illi colature de vino malorū gra
natorum dulcium libras tres. &
succi pomorum dulcium libras
duas: & de decoctiōe prunorꝫ col
lata lib. j. succi pirorum. ℥. iiij.
masticis: et ligni aloes. añ. aur.
ij. tere has duas res. et pulueri
za. et liga in pecia. et pone om-
nia ad lentum ignem cum se-
ptem libris zuccari. et bulliant
spumando ea continue donec
bullierint: et bulliāt vsqꝫ ad spis
situdinem. Et de isto propina-
bis ei omni mane. ℥. j. cum. ℥.
iij. aque ad bibendum: et cum
sitierit, infra diem dabis ei de
eodem ad bibendum valde tē-
peratum cum aqua frigida: et
stude in regimine ipsius equā-
do eum dando sibi pullas ma-
gnas decoctas cum vino grana
torum: et succo pomorum: po-
nendo aquam simplicem cum
eisdem cum tanta quantitate
ipsius aque rosate: non ponen-
do aliquid de speciebus nisi so
lum de coriandro. addendo ali
quid olei cū valde modica quā-
titate salis: abstinendo a come-
stione rerum dulcium in exces-
su. et a rebus salsis: et ab omni-
bus grossis in sua complexiōe.
Et de fructibus comedere po-
test granata dulcia solum: et nō
nocet ei masticare post cibum
de piris lambēdo solum de suc-
co ipsoruz. Et si putas quod in
stomaco eius sit humor horribi
lis calidus aut in concauitate
ipsius: aut imbibitus in substā
tia et carnositate eiꝰ: aut inuis-
catus seu coniunctus in orifi-
cio portonarij inferioris stoma
ci: propinabis ei ad bibendum
aur. ij. ex aloe. Et si fuerit fortis
virtutis dabis ei tres cum octa-
ua parte aur. vnius ex scamo-
nea et octaua parte aur. ex ma-
stice cum aqua lactis et succo
pomorū añ. Et si lac fuerit coa-
gulatū cum flore cardonis gar-
zi erit melius in hac egritudi-
ne cauendo omnino ne medici
naz laxatiuam exhibeas donec
egritudo fuerit i sua fortitudie

et augmento eo q laxatiuum quãuis fuerit rectificatum ꝛ tẽperatũ quãtũ plus possibile fuerit: impossibile tñ est quin propter acuitatem ꝛ motũ ipsi⁹ nõ cõmoueat et generet grossitiem et duritiem similem apostemati:cũ adiutorio humoris mali q̃ in stomacho existit. Et cum dico grossitiem similẽ apostemati:intẽdo grossitiem que in mẽbro preter naturã generatur:sicut accidit in manibus illoꝝ qui vogãt seu nauigãt de tumore:ꝛ illis quibus in aliquo mẽbro ponitur id quod tumorẽ generat:sicut est ptasia:ꝛ synapis. et similia.Et cuꝫ dico apostema intendo humoreꝫ vel humores coadunatuꝫ vel coadunatos in aliqua parte corporis ꝛ ex quib⁹ pori illius partis corporis opilant intantũ q nõ fit pulsus in illa parte sicut prius . Et omne apostema est tumor pter naturam:sed non cõuertitur.s.q omnis tumor pter naturã sit apostema . Et postquam quieuerit fortitudo grossitiei que apostemati assimilatur:qd ignis persicus nominatur: vel gutta rubea tunc post spacium temporis remittitur eius acuitas ꝛ rubedo ipsi⁹ manifeste diminuitur:qm quãdo collectio alicuius humoris in aliqua parte corporis existit absq putredine ꝛ corruptione:tunc natura intendit ad dissolutionem tantũmodo:sed si illa collectio cum putredine ꝛ corruptione fuerit:illud fit ex calore naturali ꝛ accidentali simul qui in eo existũt:ex quoꝝ actiõe et operatione digestio efficitur et completur in predicto humore:eo q calor naturalis solus nõ conuertit humorem ad saniem: sed ad nutrimẽtum appropriatum nature membri soluꝫ: ꝛ ita calor accidentalis solus nõ põt humorem aliquem ad saniẽ deriuare:sed facit speciem complete corruptionis: quam quidem corruptionem natura paulatine a membro expellit ꝛ eliquat eam et dissoluit:et tũc cessat fortitudo caliditatis illi⁹ propter actionem caloris naturalis.Et cum dico calor naturalis intendo spirituꝫ cuius fundamentũ est epar ꝛ cor:ꝛ hi calores ambo sunt custodes et conseruatores corporis totius et calor accidẽtalis impedit operationes istorum inquantum potest:ꝛ aggrauat corpus : et contristat ipsum et fatigat. Et iste calor innaturalis aliquando fortificatur in tantũ q facit euenire febres diuersas cuꝫ paroxismis:ꝛ alique ex eis sunt interpolate:ꝛ alique sunt continue permanendo sic donec liberantur: vel moriunt. Et ex isto calore accidentali putrescũt corpora mortuorũ: ꝛ dissoluuntur continuitates membrorum ipsorum. Et quãdo deficit calor naturalis a regimine corporis alicuius:accidit illi id qd euenit corporibus mortuorũ a calore putrido accidẽtali de liquefactione ꝛ dissolutione continuitatis membroꝝ.Sed laus sit altissimo creatori: qui posuit calorẽ naturalẽ ad tutelam ꝛ defensionem predictorũ.

¶Cap.x. Qd est de opilatione.

Hec egritudo multotiens accidit cã sparsionis seu deriuationis humorũ ad aliqua mẽbra parua q̃ opilãt loca suarũ expirationũ et fenestras

nestras ipsorum: intantum quod calor naturalis ibidem non potest peruenire. quare de necessitate illic oritur calor accidentalis. Quapropter velociter denigratur membrum illud: et putrescit. et separatur continuitas illius. Et si ipsum tetigeris in principio sue denigrationis inuenies id calidum. et istud est manifestum quod hoc est propter calorem accidentalem ex quo membrum putrescit. Et hec opilatio multas habet species.

¶ Caplm. xj. Quod est de apoplexia.

Hec egritudo quando accidit alicui velociter atque subito motum ipsius atque sensum habet auferre quare si priuatur ex toto sensus et motus. moritur infirmus omnino antequam possit iuuari a medico: et suffocatur propter priuationem motus pectoris. Sed si de motu voluntario aliquid remanserit ille motus expellit suffocationem. Et quia in hac egritudine frigiditas super ipsam complexionem dominari reperitur. ideo minor quantitas anhelitus sibi sufficere poterit: quam tempore sue sanitatis facere consueuerat. eo quod frigiditas habet multum minuere necessitatem anhelitus. Et apoplexia quidem oritur ex sparsione humoris grossi: qui in vltima frigiditate existit: et grossicie ad loca nobilia cellularum cerebri donec integre repleantur et quanto humor faciens istam egritudinem maioris fuerit frigiditatis: tanto tardius accidit et paulatine efficitur. et accidentia lentius et tardius oriuntur et non subito. Ergo oportet te studiosum esse in cura istius incipiendo abvnctione capitis cum oleo rosato in quo sit decima pars ipsius de balsamo postquam fuerit calefactum et desuper pone peciam vnam lane vnctam ex eo que sit aliquantulum grossa. et fac eum odorare odores bonos calidos: sicut est alkitram et muscum vnumquodque per se. Et si cum alkitram miscueris aliquid de musco: inuenies illud maxime iuuamenti. et odorare nigellam similiter multum valet: et etiam odor sigilli sancte Marie confert multum. et si cognoueris quod aliquid possit deglutire distempera aureum semis de tyriaca alferum antiqua cum melle. et propina ei. et vnge extremitates eius cum oleo masticino dando ei etiam de eodem aliquid ad bibendum et ablue pedes eius et crura cum aqua calida. Et si de anhelitu fuerit alleuiatus fac eum sternutare semel vel bis tantum cum licinio posito in naribus: et si videtur meliorari non tardes purgare eum cum medicina laxatiua que istum humorem habeat euacuare. Et quia hec egritudo non expectat digestionem humoris et incisionem eiusdem ideo necesse est tibi vt in sua medicina laxatiua apponas ea que fortiter habeant incidere: sicut est acetum et sinapis. et ea que deferant virtutem medicine ad caput: sicut alleum. Medicina perutilis ad hanc egritudinem. Rx. oppoponacis: seminis vrtice: polipodij: bdellij: passularum enucleatarum. salis. et sinapis. ℥ʒ. an. aur. j. medulle. cartami: et seminis feniculi recentis. an. quartam partem. colloquintide femine: et ma-

Medicina.

ture:tertiam partez aur.vnius. grana catapucie duo. Incide colloquintidem ⁊ misce eam cũ tantundem plueris dragagã.⁊ misce omnia predicta ad modũ electuarij cũ syrupo facto ex cortice citrorum.et masticis. añ. et dosis eius sit aure. v. Et si non est sufficiens purgatio.adde aureum vnũ et distemperetur cuz aqua decoctionis masticis in qua sit odor eius sufficiens. Et esto certus quod hoc est bene ex laxatiuis isti egritudini conuenientibus. Et caue tibi omnino ne misceas aquam cum aliqua re quã capiti apponere volueris. Nec potabis eum nisi sitim habuerit validam: et spero si egritudo non interficit subito sed expectauerit aliquantulum et ipsum purgaueris cum predicta medicina: quod alleuiabuntur accidentia: et continuando hanc curam liberabitur omnino.⁊ scias quod ille qui patitur apoplexiam: si magnum spaciũ habuerit inter vnum anhelitũ et alium.et illum fecerit cuz duritia ⁊ grauedine: mors eius est propinqua. Et ciba eos columbis siluestribus quorum capita et colla sint abscisa: et decoquũtur lento igne.⁊ postmodum pistentur carnes earum et colentur: et propinatur ius illud eis: quoniam hec medicina est eis cibus conueniens valde. Et si possent comedere da eis carnes eorum: quia est eis medicina appropriata: et passeres etiã assate vel subfrixe in sartagine cum almuri eis vtiles valde existunt. cauendo eos ab omni cibo frigido et grosso.

Silue strib⁹ colum bis.

¶ Capitulũ.xij. Quod est de cõgelatione.

Hec egritudo oritur ex complexione frigida que dominatur super cõplexionem cerebri. Et cura eius lenior existit cura apoplexie prescripte. vnde sufficit tibi fricare caput eius mantili. et postmodum desuper spargere puluerẽ subtilem gariofi. precipiendo odorare muscum et ambram et confert etiam in hac egritudine eis odorare dendrolibanum et sansucum et mentam et basilicon et subfumigare eum cũ galbano et ambra: et ciba eum passeribus ⁊ pullis columbinis volantibus siluestribus: et canabir: et anatis assatis vel decoctis in sartagine cum almuri. aut in sartagine decoctis in furno. et frica corpus totum fricatione communi inter fortem ⁊ lentam. et aqua eius ad bibendum sit aqua termarum si poteris inuenire. Si nõ posses habere de hac aqua: fac ei sirupum de cortice citrorum et masticis añ. cum zuccaro. et da ei ad bibendum cum aqua. Spero enim quod isto regimine redibit infirmus ad propriam sanitatem deo dante.

¶ Capitulum.xiij. Quod est de subet.

Hec quidem egritudo oritur quãdo hũiditas mala multa abũdauerit in substantia cerebri cum fortitudine et ei aliquid frigiditatis fuerit associatum. Sed si qualitas humiditatis fortiter dominatur absq; dominio aliarũ qualitatum. s. frigidita-

ris et caliditatis:sed fuerint due temperate et equales:aut caliditas parum ab equalitate fuerit egressa:tunc nõ oritur subet: sed generatur somnus magnꝰ atqȝ plirus et profundus. Et scias qꝫ subet nõ fit sine gemitu vel stertatiõe: sicut apoplexia similiter non reperitur absqȝ forti et graui stertatione et gemitu: sed leuis stertatio seu gemitus sicut passus fui longo tempore nõ est aliqua significatio super his. Et cura huius egritudinis est odorare pentafilon et semen basiliconis et gariofilos:et rutam. Et iterum omnia predicta pistẽtur subtilissime: et spargantur super cutem totius capitis. Et distilla in aurem infirmi parum balsami. vngẽdo similiter nares ipsiꝰ cum eodem. Et propina ei omni mane ieiuno stomaco ad bibendum quartam partem aur. j. de optimo balsamo. Et combure coram eo de tamarice et scala. et fac impastare panem eius cum aqua infusionis maratri. et da ei ad comedendum de dianiso. Et si cognoueris qꝺ humiditas p̃dicta fuerit ex abũdantia flegmatis in stomaco. purga eum cum hoc catartico. ℞. seminis vrtice et agarici. ãn. aur. iiij. polipodij. aur. ij. colloquintide quartam partem aur. j. Incide eam subtiliter: et misce eam cum granis pini bene pistatis:deinde istam cum omnibus predictis malaxa. et fac magdaleonem cum decoctione feniculi. et de hac confectione da bis ad bibendum infirmo aur. v. cum decoctione feniculi calida. Et si non purgatur sufficienter adde aur. j. Et fac custodiam sicut conuenit laxatiuis: et fac enim sternutare ponendo in naribus suis licinium coti. extirpando aliquando pilum vnum vel duos ex naribus. Et fac euȝ subfumigari cum alchitran et thure.

¶ Capi. xiiij. Quod est de firsen calido cum alienatione.

Ec quidem egritudo generatur ex aliis egritudinibꝰ et suis causis:quare accidens earuȝ ipsam esse dicimꝰ. Sed postquam in cerebro cõfirmata fuerit indiget cura speciali et propria. Et accidit, hec egritudo aut ab humoribus acutis et mordicatiuis existentibus in stomaco: a quibus resoluuntur fumi et vapores: qui ascendendo ad cerebrum colliguntur in eo. aut oritur a febre acuta valde calidissima atqȝ forti: que facit fumositates caput ascendere: aut forti caliditate sol': aut ab aliis causis facientibus vel procreantibus immensam caliditatem. Quare si confirmata fuerit egritudo et accidentia ipsius fuerint fixa atqȝ mansiua: indiget cura speciali. Sed si non fuerit confirmata egritudo neqȝ fixa: remouetur remota causa ipsius. vnde in illa que fit a caliditate solis sufficit tibi apponere capiti ipsius oleum rosaceȝ:in quo rose pluries sint iterate: et infrigidatum in puteo: iterando pluries et frequenter:et sic omnino liberabitur. Sed si fuerit ex caliditate ignea procreata ab humoribus acutis et calidissimis existentibus in stomacho non suf-

Cura.

ficiet cura predicta: sed oportet vt sis studiosus ad infrigidandum stomacum. Quare si predicti humores fuerint in concauitate stomachi euacua eos p vomitum: et tunc remouebitur causa. Et si fuerit a caliditate ignea procreata a febribus intensiuis siue fuerint conclusе et inseparabiles: siue non: tunc omnib9 modis, oportet te cōplexionem ei9 infrigidare: cum magna cautela atqз studio: eo quia febris si fuerit ex putredine: et tu multiplicaueris infrigidantia in curatione ipsius: ingrossabis materiam: et etiam si esses tam excellentissimus in scientia medicinali sicut fuit archilinus: non posses plenarie frangere febrem putredinalem solum cum frigidis absqз lesione et nocumento caloris innati: si hoc feceris cuз virtute primarum virtutum vel operationū. Et si infrigidabis temperate: possibile erit φ franges fortitudinem febris sine nocumento caloris innati. Et etiā hec frigida temperate non debes exercere nisi post apertionē opilationis cum rebus subtiliatiuis et incisiuis et digerentib9 humorem. Et ea que faciūt hāc operationem sunt medicine calide: quoniam operatio calidarum rerum adiuuat ad conseruationem caloris naturalis: et ipsum auget: et remouet radicē putredinis. Et ista non possunt fieri cum medicinis predictis frigidis temperate nisi eis miscueris incisiua et aperitiua: et hoc non facimus vt calefaciamus naturam: cum sit superflue calida sed intendimus causam putredinis remouere aperiēdo opilationes et subtiliando atqз scindendo humores. Sed si intendis frangere fortitudinē caloris innaturalis absqз putredine: fac cū medicinis infrigidantibus: que non transcendant finem secundi gradus. Et esto cōtentus in his specialiter in ista egritudine. Et miscere acetum cū istis medicinis est valde vtile. Quoniam est vehiculum et delator aliarum medicinarū ad membra ad que minime ptrāsire possent absqз eo. Et est necesse vt he medicine sint frigide actu et potentia. et non sufficit frigiditas earum potentialis nisi īfrigides eas ponēdo ipsas in aerem frigiduз scilicet in puteo frigido: vel ad ventum. Et cum fuerit egritudo pone petiā lini madefactam in niue super caput eius. Et non tradas obliuioni φ cerebrum inquantum est cerebrum est frigide complexionis: et propter hoc non potest sustinere frigiditatem actualem in excessu sicut possunt alia mēbra que nō sunt frigida. Et esto memor que et qualia accidētia pessima ipsi cerebro habeant puenire ex superflua frigiditate: et pro tanto non debes frigida in excessu in ipso superflue iterare. Et potabis eum cum aqua rosata et aqua citrulorum. quaruз partes sint equales cum quarta parte ipsarum de aceto: et cum isto potu etiā potes ponere micam panis lotam ad comedendum. Et erit ei cibus vtilis valde et medicina et longinquus ab omi putrefactione. Et si hoc syrsen fuerit ex causa seu egritudine alicuius alterius membri nervosi: non poterit remoueri vllo modo nisi remoueatur causa. Et si fuerit ex apostemate visibi

li apparente in aliqua parte corporis:et non fuerit infirmus in principio sui flobotomatus:emplastrizabis locum hoc emplastro.quod.℞. floris camomille: seminis lini pulnerizati et farine ordei.Et misce cum oleo rosato.et si cũ hoc dissolnitur est bonum.ergo illo vti debes. Quod si dictum apostema ad saniem deuenit: stude in maturatione eiusdem:ꝛ postmodum aperies ipsum euacuando saniem: et facta apertione cum euacuatione saniei remouentur accidentia. Et quod remanet post apertionem:stude ad digerendum cuz mica panis albi impastata cuz decoctione pedum arietis. Sed si predictũ apostema ad saniez non deuenerit:tunc primo ipm flobotomare debes:ꝛ postmodũ circa resolutionem intendere debes frangendo caliditatem ipsarum cum predictis.addendo ꝑdicto emplastro sticados et radices yringorum. Quoniam sticados admirabilis efficacie reperitur esse in hoc casu:et iam tibi sufficiēter ꝺclarata est cura isti⁹ egritudinis:que est perutilis oibus febribus cũ quibus est apostema siue fuerit intus: siue extra. Et cibus eorum sit farinata ordei vel panata clara:aut mica panis pluries lota:sumendo in potu aquam ordei.

¶Cap̄.xv. Quod est de priuatione intellectus ex frigiditate.

Erturbatur quidē intellectus ex mala complexione frigida ꝛ sicca qñ iaz est fixa et radicata in ipsa substantia cerebri. Et accidũt ex ea vigilie: sicut ex necessitate vmbra seu tenebrositas tempore plunie esse reperitur:cui subueniendum est ponendo oleum ro. super caput patientis in maxima quantitate. Et etiam de eodem apponere debes in naribus et auribus eiusdem. Et balnea eũ in aqua tepida dulci inducendo ei letitiam toto posse.et fac ei omnem quietem et suauitatem elongando eum a mulieribus. Et fac eũ odorare linguam bouinam : et mala aromatica. Et non obliuiscaris cum hoc toto ipsum purgare ab humore frigido ꝛ sicco. et hoc facere potes cum polipodio recenti optime conquassato : ponendo id ad coquendum cum gallo veteri : cui crura sint fracta et omnia alia sua ossa cũ suis pulpis sint optime contusa in aqua dulci cũ modico olei et salis:et coriandri recentis : et cum perfectissime fuerit decoct⁹ exprimendo fortiter coletur : et in illa colatura iterum decoque ℥.j.polipodij:recentis ꝛ postmodum cola:et propina illam infirmo ad bibendum in ieiunio. Et si cum hac non purgatur decenter:scias quod eius egritudo est male dispositionis:quare oportet te redire ad purgandum ipsum cum medicinis laxatiuis predictis purgantibus melencoliam.

Polipodio

¶Capitulum.xvj. Quod est de mania.

Accidunt hec egritudo: scilicet mania et destructio intellectus ex mala complexione vaporum ascendentium ad caput:siue sint calidi:siue frigidi. Et si causa fuerit calida sunt oino sine timore: et specialiter si caliditati siccitas fuerit associa-

ta. Quod si dicta mala complexio fuerit vniuersalis toti corpori: ita quod sit insita et radicata in corde: tunc quando sanguis eius ebullierit: mania efficitur pessima atq3 fortis: et si perseuerauerit mania tandiu quousq3 ad timorem aque deueniat infirmus: et ab ipsa fugiat: mors eius est propinqua. Et hec accidunt pluribus animalibus: scilicet leonibus: canibus: equis: mulis et asinis: et iã accidit q̃d quidam mulus voluit mordere quendam hominem: et homo versus est in fugam vadens per viam vnam strictam,: et mulus sequebatur eum: qui cum peruenisset ad introitum talis stricti et breuis infixit se ibidem: et cũ non potuisset exire propter stricturam et breuitatem: mortuus fuit ibidem. Et hec egritudo transfertur ab vno animali ad aliud eiusdem speciei: et etiam alterius speciei: et hoc accidit secundum preparationem complexionis et nature vniuscuiusq3 ad recipiendum dictam malam complexionem: sicut apparet in ramis arborum quoniam habiliores sunt ad recipiendu3 actionem ignis quam grosse arbores: et oleum etiam citius recipit complexione sua et natura sua operationem ignis qua3 faciat semperuiua que frigida existit. Et in hac mania quod dam mirabile reperitur: quia si collectum fuerit de vrina istius in quantitate multa in vrinali vitreo: videbis quod clarificabitur vrina: et sine dubio videbis intus formas calculorum natantes: et si ipsam colaueris per pannum subtilem nullum vestigium illorum seu signum in pecia poteris inuenire. Et si dictam vrinam iterum in vrinali repones: et ibidem aliquantulum permanserit: veraciter iterum videbis eos vt prius. Et super hoc libenter causam ponerem si meus intellectus esset sufficiens. Sed si mala complexio fuerit in cerebro solum simpliciter sicca non fit inde mania: sed solum perturbatio intellectus: et cogitationes male ꝛ pessime. Et fit etiam perturbatio intellectus ex diminutione proprie substantie cerebri: sicut accidit illis qui superflue vtuntur flobotomia. Sed hoc esse videtur ex sententia diuine prouidentie. ¶ Et si quis dixerit respondendo quod senibus diminuitur intellectus propter ipsorum cerebrorum diminutionem: ergo pueri secundum istam rationem: perfectiorem intellectum et meliorem multum habere; deberent omnibus aliis etatibus: cum habeant cerebrum proportionaliter plenius et non est ita. Respondeo quod sicut senibus diminuitur et destruitur intellectus propter paucitatem substantie ipsius cerebri: ita infantibus vel pueris impeditur et destruitur eorum intellectus propter multam admixtionem que fit in substantia eorum cerebrorum ab humiditatibus preparatis ad applicationem et nutritionem substantie cerebrorum ipsorum propter exuberantiam nutrimenti ipsorum: et in hoc tempore: seu etate augetur humiditas naturalis: et etiam superfluitates: ꝛ propter hoc prolongan-

Mors ppinq̃ (margin)

Mania. (margin)

Rñs. (margin)

tur somni eorum:et etiam sup=
fluitates que exeunt ex narib⁹
eorum:et ex corporibus sunt in
quantitate multa. Quare sum=
marie tibi dico:quod puer do=
nec fuerit in hoc esse:non pote=
rit esse perfecti intellectus:do=
nec fuerit completus:quoniaꝫ
sicut membra eorum non sunt
completa in mensura et quan=
titate:ita eorum intellectus nõ
est completus: donec veniant
ad etatem perfectam. Sed quã
do senibus accidit perturba=
tio intellectus propter diminu
tionem substantie cerebri:tunc
cura impossibilis est. Tamen
rege eos propinando eis amig
dalas dulces ad comedenduꝫ
cum pane bene fermentato:et
zuccaro: quoniam ista augent
substantiam cerebri: et etiam
vua passa est eis vtilis: quia
impinguat epar. Et hic defect⁹
qui fit in cerebro: fit in parte
anteriori: et propter hoc ima=
ginatiua soluꝫ pro maiori par=
te senibus destrui reperitur:et
interdum etiam eis destruitur
cogitatiua: quando consumi=
tur cerebrum quod in media
cellula existit: et etiam memo=
rialis quãdo diminuitur sub=
stantia ipsius cerebri: que in
posteriori cellula collocatur.
Quare ad restaurandum hanc
humiditatem:da eis amigda=
las cum zuccaro sicut dixi:⁊ vn=
ge caput ei⁹ cum oleo amigda
larum dulcium cui sit admixta
decima pars ipsius de oleo ma
sticino:eo quod membra prin=
cipalia non sustinent medici=
nas in quibus non sint ea que
habent confortare: ꝯuis acci=
dens egritudinis ea nõ requi=
rat:quoniam intendere debes
ad confortandum et fortifican=
dum partem illam in qua egri
tudo reperitur. Sed ex istis tri=
bus partibus cerebri:posterior
citius exiccari deberet ratio=
nabiliter propter sui naturam
et complexionem ceteris aliĳs.
Sed quia aer leuiter ad eam
pertingere non potest:propter
grossitudinem et soliditatem
ossis continentis ipsum. Et quia
est omnino ꝯclusum absq; om=
ni foramine et porositate:ideo
minorem recipit desiccationeꝫ.
Sed pars anterior cerebri: eo anterior ps cerebri.
quod os eius continens ipsum
est apertum et porosum:et aer
ad ipsum per anhelitum cito
pertingere potest: ideo citius
desiccatur:et etiam citius quaꝫ
cerebruꝫ quod in media cellu=
la esse reperitur:eo quod aer ad
ipsum non ita cito potest perue
nire nec ita leuiter. Et quia os
continens ipsum similiter est
obtusum solidũ et absq; porosi=
tate sicut est os posterioris par=
tis cerebri:ideo longinquum a
siccitate esse reperitur. Et quan
do siccitas cerebri superuenit
in ista parte anteriori: vel in
aliĳs oĩb⁹ partibus:simul cura
erit difficilis valde iuuenibus:
et etiã aliĳs qui sunt in maiori
etate:ꝯuis sit possibilis. Sed
decrepitis est impossibilis om=
nino:vnde intẽdas in curatiõe
istius partis vel omniũ partiũ
cũ medicinis supradictis. Sed
attende q̀ qñ os cranei vel vbi
os ipsius fuerit densum solidũ
⁊ absq; porositate tũc vti debes
fortioribus medicinis:eo quod
grauiter et difficulter possunt
penetrare. Sed vbi inueneris

cranenm porosum ꝛ non ita solidum:citius possunt medicine intus penetrare. Quare leuiori bus indiges medicinis ꝛ debilioribus.

¶ Capitulum.xvij. Quod est de humiditate que oritur in cellula anterioris cerebri et circa cerebrum.

Cias quod humiditas subtilis que oritur in cellula āterioris cerebri et circa ipȝ est immēsi fetoris:ꝛ ex illo intellectus perturbatur.ꝛ non potest infirmus caput suum sustentare.ꝛ non loquitur nisi cum difficultate magna:ꝛ quando interrogatur de aliquo tarde et pigre ꝛ cum perturbatione respondet:ꝛ pro maiori parte non intelligitur:ꝛ est absq intellectu. Et ego tempore meo vidi quendam cui supuenit hec egritudo:ꝛ nulla medicina ei prodesse potuit:ꝛ mortuus fuit inde. Et hec egritudo multotiens accidit ouibus: et ouis illa que habet hanc egritudinem a pastoribus dicitur matronia. Et cura huius egritudinis est caput cauterizare:ꝛ sine dubio cirugıj multū errāt: cauterizantes omnes in capite quibus accidit perturbatio intellectus:ꝛ sequitur inde maximum nocumentum: quoniam si causa egritudinis fuerit caliditas ꝛ siccitas:vel caliditas solum:aut siccitas solū:aut fuerit causa ex diminutione substantie cerebri:considera quid inde contingere potest. Sed in hac egritudine sine dubio cauterizatio est cura vtilior alijs quia desiccat horribilem humiditatem:et eam extrahit ad partes exteriores. Et si posueris in naribus ipsius succum rose canine:que arabice dicitur secaicanahamaȝ multum confert. Et etiam alia medicamina que a medicis assueta sunt inijci in naribus faciendo caput purgari:sicut est aqua sicle:et aqua cucumeris agrestis:et similia. Et cōtinuando has medicinas et rectificando regimen ipsius poterit liberari:et desiccabitur inde humiditas illa nociua:et liberabitur deo dante.

Cura huius egritudinis

¶ Capitulū.xviij. Quod est de scothomia que in arabico dicit abscedar.

T accidit aliquando homini quod stando et supersedendo apparet ei q omnia circūuoluātur do nec cadat. Et oritur hec egritudo ex vaporibus subtilibus et acutis colericis ascendentibus superius per arterias ad cerebrum replendo ipsum:et accidit spiritui naturali motus malus. Et predicti vapores ascendunt superius propter amplitudinem arteriarum:que tales a natiuitate existūt. Quare predictis cōfert incidere arterias: que sunt post aures. Sed si dicti vapores ascendunt per arterias retis vel retine miraculose modicum inde sequitur iuuamentum. Et si prouenerit dicta egritudo ex amplitudine aliarum arteriarū tunc confert incisio pdicte arterie. Et debet medicus infrigidare complexionem huius infrigidatiōe tem-

Medicus.

perata scilicet propinādo ei lactucas elixas ad comedenduz: et ad potandum aquam ordei cū agresto: nisi stomacus fuerit immense sensibilitatis: et potabis eum etiam aqua ordei: et aqua frigida cum aqua rosata. Et ab omnibus fructibus abstineat: preterꝗ̄ a medullis seminum anguriarum et citrulorū: q̄ ei exhibere debes postꝗ̄ cognoueris qđ dicti vapores ab humorib⁹ colericis fuerint generati. Sed illa que a stomaco procedit ad cerebrum potest ex humore vno oriri: vel ex pluribus ex quibus generātur vapores ascendentes ad cerebrū. Et cura huius leuis satis existit scilicet purgando stomacū cum aqua infusionis mirabolanorum citrinorum: et scamonee et violarum. Et confert etiam hec decoctio: que purgat stomacū a colera. ℞. seri lactis coagulati cuz lacte fici libram. j. ⁊ infunde in eo auř. iiij. corticis mirabolanorum citrinorum ⁊ violaruz auř. v. Alchacar sicci auř. v. et permaneant omnia simul in dicto sero vsqȝ mane: et tunc colentur optime fricando et exprimendo: et in predicta colatura adde quartam partem auř. vnū ex scamonea miscendo ei auř. x. syrupi mastic. et. x. syrupi citoniorum. da bibere et tardet cibuz quousqȝ compleuerit op⁹ suum. Et si modicum assellaret ex dicta potione da ei ad bibēdum de dicto sero: expectando sicut in aliis medicinis. et ciba eum pane optime fermentato cum pullis vel carnibus edinis decoctis cum vino granatorum ⁊ agresto. Et femine laudabiliores in hoc casu existunt masculis: et ex ipsis adhuc meliores sunt albe. et post que varie existunt. Et aquam ordei bene preparatam cum aqua dulci eis similiter conferre dicim⁹. Sed si dicta egritudo ex humoribus putridis orta fuerit: tunc yerampigram cum sero lactis vtilem et sufficientem eis esse dicimus: et etiam aloes solum cum sero confert: et si ei miscueris aliquid agarici erit melius. Sed si predicta putredo in stomaco fuerit inde oriť fetor oris et fissura labiorum: et est possibile quod ex dicta putredine eueniat cerebro calefactio subita cum horribilibus cogitationibus: et propter impetuositatem et fortitudinem accidentium impediuntur spirit⁹ animales intantum quod vrere videntur et eleuantur: et conculcantur subito: et mouentur extraneis motionibus: et inde sequitur scotomia. Et hoc multo tiens vidimus quod quando alicui subito euenerit aliquid quod immutet fortiter spirituz animalem quod illud facit euenire scotomiam. Et cura huius est cura prescripta faciendo eū odorare rosas cum mirtela madefactas in aqua rosata. Quoniam liberabitur cum adiutorio dei. scotomia.

Cap. xix. Quod est de dolore totius capitis: qui qđē in arabico dicitur baidda.

T dolor fortis qui accidit in capite aliquando est continuus: et aliquādo est cū interpolatio-

ne habẽs paroxismos. Et qui habet ipsum non potest sustinere voces & vociferationes fortes propter debilitatem nerui audibilis: et propter debilitatem etiam totius cerebri: et sine dubio tales voces excitant dolorem. Et non mireris quia quando dolor fortis est in aliquo membro augetur ex forti voce. Et causa huius est aer motus a forti voce qui percutit membrum dolorosum: & inde dolor augetur. Et hec est opinio Gale. etiam in egritudinibus oculorum: cui quidam in hoc obuiauerunt: medici vero minime: immo sententijs ipsius totaliter adheserunt. Et qui habet hunc dolorem similiter non potest aspicere in magno splẽdore: eo quia sicut neruus per quem auditus ad cerebrum tendit non potest fortem sonum ferre: ita neruus opticus per quem species visibilis venit ad oculum non potest magnum splendorem & lumen sustinere: eo quod quando tam fortis dolor est in toto capite: impossibile est quin etiam oculi non sentiãt. Remanet ergo nobis inquirere: vbi et in quo loco seu parte capitis iste dolor principaliter existat: et absque dubio dictus dolor inuentus est in panniculo qui sub craneo moratur idest dura matre vel in illo qui est post istum circundans cerebrum idest in pia matre: et quando in aliquo dictorum est dolor non potest ferre vocem magnam: nec lumen intensum.

Galenus.

Restat adhuc scire quid sit dolor: et causa eiusdem. Jam ergo declaratum est quod dolor nil aliud est quam sensibilitas cõtrarie qualitatis existentis in membro: quare cum perseuerauerit perducet ad solutionem continuitatis. Et solutio continuitatis accidit aut propter extrinsecam: sicut incisio ensis vel percussio facta a re aliqua: aut ex contusione. Et potest etiam esse solutio continuitatis ex extensione valida facta a superflua repletione: aut ex ventositate vaporosa. Et si ventositas dicta vaporosa facta fuerit a frigore: potest etiã ex eadem dolor fieri fortis: eo quod quelibet res que habet subtilem naturam pungit: quãuis sit frigida. Et tu scis quod vapor natura sui subtilis existit: et hac de causa prouenit solutio continuitatis: sicut apparet in rebus extrinsecus: quod quando extenduntur fortiter vltra debitum laniantur & rumpuntur. Et acuta etiam quando recipiuntur sunt causa solutionis continuitatis. Et argilla similiter seu terra malaxata optime cum forti aceto: et exterius epithimata soluit continuitatem cutis. Et etiam siccitas cũ in corpore superflue exuberauerit cũ modica extẽsione illud idẽ leuiter facere põt. Et qñ frigiditas supauerit intãtum quod congelatur membrum & induratur: sequitur inde solutio continuitatis. Et etiã ex rebus calidis et acutis receptis per os vel exterius emplastra

tis: sit solutio continuitatis: sicut ex sinapi et tapsia: q2 ex sua subtilitate profundantur: ꝛ corrodunt et soluunt continuitatem. Et nos videmus quod acetum quamuis id quod in sua cõplexiõe dominatur sit frigiditas sicut dicit Gal. frãgit vtres ꝛ perforat eos: et rũpit vegetes. Et fit etiam solutio continuitatis ex coagulatione sicut cera et pix. quia quando sunt coagulata franguntur ex leui extensione vel a percussione ab aliqua re dura. Sequitur ergo quod iste dolor tam difficilis et fortis sensibilitatis esse non potest nisi a superflua repletione ꝛ extensione existente in membro valde sensibili. sicut est dura mater et pia mater. Et quando fuerit ex vapore frigido ibi recepto dolor erit validus atq3 grauis. Et si fuerit ex calido vapore existente in locis predictis leniter illum cognoscere potes. eo quod dolor erit acutus valde ꝛ mordicatiuus. Et tactu etiã ipsum cognoscere potes. Et signum illius qui fit a frigiditate vel a vapore frigido est quia infirmus delectatur in appositione rerũ calidarum actu ꝛ potẽtia super caput: ꝛ videtur ide recipere iuuametũ et sentit in capite dolorem magnum cum grauedine ꝛ ponderositate: atq3 mordicatione et punctione. Et qui fit ex caliditate est dolor difficilis atq3 fortis cũ punctione et mordicatiõe. ¶ Et cura generalis istius doloris est rectificare regimen ipsius comedendo ordinate ꝛ debitis horis. Quod si fuerit dictus dolor ex repletione cũ grauedine. cura eius propria est flebotomia. considerando tempus: etatem: consuetudinem: regionẽ: et complexionem. Et qui fuerit ex vapore frigido: curatur vaporãdo caput cum sticados: ꝛ si fuerit ex calido: confert ei bibere aquam rosatam confectam cũ psilio integro: quoniam medici prohibent pistationem ei9. Quod si fuerit predictus dolor ex repletione multa sanguinis: flebotomandus est ex cephalica. Medici.

¶ Et si ex arteria flebotomaueris: longe melius erit: sed scire debes quod sanguis ille cum magna difficultate retinetur et solidatur: et propter hoc tecum habere debes ea que habẽt sanguinem fortiter retinere: sicut sunt pili leporis minutissime incisi mixti cum albumine oui et gipso: aut folia mirte subtiliter puluerizata cum psilio integro mixtis cum aqua rosata: et ponere super locum similiter stringit.

¶ Et cum vis incidere arteriam: ipsam stringe versus radicem sui: ne superflue sanguis exire possit: incidendo eam cũ re frigida: et non cum igne.

Et si cognoueris flegma cum sanguine abundare: fac eum vti exercitatione temperata cibando eum cibis declinantibus ad caliditatem temperatam ꝛ siccitatem: sicut sunt turtures et passeres: ꝛ his similia. Abstinendo ab ouis ꝛ piscibus: ꝛ a panata que in arabico dicit caride: et ab aqua frigida val- Turtures passeres.

de: sed quando vis eam propinare miscere debes cum ea aliquid mellis vel zaccari: aut rob vue passe decoctum vsqz ad spissitudinem mellis: faciēdo vt recipiat eaz tepidam. Et si cognoueris manifeste quod dictus dolor a vaporib⁹ calidis procedat: incide arteriam incisione frigida: faciendo eum abstinere ab omni re calida: ꝛ ciba eum gallinis elixatis in aqua cum modico olei et salis ꝛ aceti. Et potes etiam eam coquere cum cucurbita: non ponendo gallinam cū cucurbita. nisi post decoctionez cucurbite. Et potest etiam decoqui cuz succo granatorum: ꝛ fac eum multotiens odorare mirtellam cum ligno aloes ꝛ sandal'. ꝛ purga eum cum sero lactis coagulati cuz lacte fici addendo ei aliquid scamonee. Et cum fuerit purgatus numera sellas: et quot vicib⁹ assellauerit: tot diebus quiescat post purgationez: ꝛ postmodum facies eum vomere: et post vomitum iterum eum purgare debes. Et iam superi⁹ declarauim⁹ loca que apta sunt recipere hunc dolorem: quamuis videatur quod dolor in osse existat. Et quomodo hoc eē posset: cum secundum opinionem quorundam os omnino careat sensu? Et ego dico quod si aliquid habet os de sensu: est valde grossum: ꝛ propter hoc impossibile est quod illic dolor percipiatur. ꝛ iam inuenimus Gal'.
Gal'. dixisse que adinuicem sunt opposita: quando dixit quod ossa omnino sunt absqz sensu: ꝛ alibi dicit quod dentes habent sensum: ꝛ non grossum: immo valde intensum. Et opinio magnorum medicorumz est quod sensus non sit in aliquo membro: nisi veniat in eodē per neruos subtilissimos diuisos: et contextos ibidem. Quare cum ossa non videantur habere talem texturaz neruorum: sensum habere non debent. Et ergo sicut cerebrum mittit virtutem sensibilem per neruos omnibus membris: ita epar sua virtute naturali mittit nutrimentum per venas omnibus membris. ꝛ si ossa ideo carent sensu: quia nerui in eisdem non sunt diuisi ꝛ contexti minutissimi: vt capilli eadem ratione omnino absqz nutrimento ꝛ augmentatione esse deberēt: cū vene capillares diuise in eis non reperiantur: neqz virtus naturalis fortior esse reperitur i introitu membrorumz quam animalis immo animalis valde fortior indicatur. Et tu vides quod ossa quandiu sunt in corpore animato permanent sine putredine ꝛ corruptione: ꝛ etiam omnes cartilagines. ꝛ cum priuatur corp⁹ a vita: corrumpuntur omnino. Ergo quid est illud quod cōseruat ossa in corpore animato a putredine? Non potest negari quin illud sit spirit⁹ vitalis procedens per arterias ad omnia membra que arterie i membris ipsis minutissime diuiduntur. ꝛ eodem modo ossa recipiūt nutrimentum propter vicinitatem venarum nō pulsatilium Quare ergo hac eadem ratione ꝛ via non possunt recipere sensum ossa propter vicinitatem neruorum. sed naturaliter ossa inquantuz sunt ossa multe existunt siccitatis. ꝛ propter hanc sunt grossi ꝛ debilis sensus: ꝛ apparet hoc in

plantis pedum rusticorum: q: quāuis lente ꝛ debiliter recipiant sensuz: tamen non omnino a sensu priuantur: quoniam vides quod quādo aliquid ex ipsis inciditur ferro quamuis non sentiant dolorem: de quo sit curandum: tamen sensum habere probātur. Et quia ossa duriora ꝛ sicciora existunt plantis pedū rusticorum: ideo lentius et tardius et grossiori modo sensum percipiunt. Et si aliquis dixerit scriptum esse quod ossa careant sensu. diximus quod illud dictum est eo modo quo dicitur quando aliquis habet collum breue: quod careat collo: ꝛ quod quando aliquis habet debilitatem visus quod careat visu. Et ista que dixi dico secūdum meā existimationem ꝛ intellectum: ꝛ est veritas omnino: ꝛ inuestigare hoc per viam experimenti in animalibus est difficile valde quoniam quando in aliquo mēbro inuestigando procedes: incides primo carnem: et postmodum neruos. demum pelliculā que cooperit os: ꝛ scire debes q𝔡 omnia ista acutissimi sunt sensus. ergo cum peruenitur ad os incidendo vel rascando quomodo sentire debet cuz sit debilissimi sensus: et hoc certissime scire debes auctoritate ypocratis: q𝔡 quando duo dolores simul fiūt: maior denigrat alterum. et absq dubio ossa habent sensum quamuis modicum. et quomodo non debet occultari dolor in osse cum sit debilissimi sensus: post immediatam. incisionem factam in carne neruis et pelliculis q̄ sunt mēbra tanti sensus certe sic esse debet absq ylla dubitatione.

¶ Capitulum. xx. Quod est de emigranea que in arabico dicit sechichia.

Emigranea est egritudo capitis i qua dolor comprehendit mediam partez capitis. quare scire d𝔟es in qua parte sit egritudo p̄dicta. Et scire debes quod esse non potest in aliqua parte capitis nisi in panniculo qui cooperit craneum exterius: vel in illo qui est sub ipso: qui dicitur dura mater aut in illo qui est circundans cerebruz: qui pia mater nominat. Et differentia que est inter istam egritudinem et prescriptam que dicitur baidda. est quod illa est in toto capite. ista vero solum mediam retinet partem. Et oritur hec egritudo aut a ventositate calida: aut ex repletione superflua. et que ex ventositate calida procedit: fit subito ꝛ cum extensione forti: ꝛ sentit infirmus acuitatem humoris. vnde resoluitur vapor i loco in quo est: sed si fuerit ex replōne: sentiet infirmus grauedinem in loco cū rubedine oculorum ꝛ faciei. ꝛ potest etiam euenire ab humorib⁹ existentibus in stomaco a quibus vapores ꝛ fumositates resoluuntur qui ad caput ascendūt: ꝛ ibi percipitur incendiū ꝛ mordicatio valida. Et flobotomia q̄dē cōfert. qñ fuerit ex repletiōe et infrigidatio corporis etiam

Emigranea.

Baidda.

cum rebus notis pscriptis. Et ciba eum pullis et gallinis decoctis cum succo granatorum acetosorum. Et potet aquã ordei: et abstineat omnino ab omnibus procreãtibus fumos vel vapores acutos: sicut est vinū coctum et vinum passularum et similia. Et abstineat etiam a pomis granatis dulcibus: quoniam cito in coleram vertuntur: et sic eis non modicum nocere videntur. Et quando dicta egritudo ex repletione fuerit sola flobotomia aliquando potest liberare. Sed quãdo causa fuerit ex superabundãtia calidorum humorum existentiū in stomaco a quibus vapores superius ad caput ascendunt. Cura eius propria existit euacuare illos cum laxatiuo conuenienti: aut cū vomitu leui: et sufficit hec purgatio. ℞. mirobalanorum citrinorum et chebulorum et indorum: et violarum: et nenufar. añ. auř. x. conquassentur optime: et ponãtur in feruentem aquam per noctē vnam: et in mane colentur exprimendo fortiter: et illi colature adde quartam partem aurei vnius ex scamonea trita. ʒ. j. syrupi acetosi. ʒ. j. syrupi facti ex cor. citrorum. et. ʒ. j. syrupi masticini: et propina ei ad bibendum: et si non purgabitur sufficienter: da ei ad bibendum de predicta colatura: solum regendo eū sicut cõuenit medicamini: dando ei in cibis si superabundauerit humiditas in stomaco que habeant eam exiccare prout tibi videbitur conuenire. dãdo ei semp post cibum aliqua stiptica confortãtia et cõuenientia stomaco vt sunt pira assata: vel citonia: vel alia similia.

Cura ppria

¶ Tractat⁹. x. de egritudinib⁹ colli: et est cõtinens capitula decem et octo.

Scias q collum compositum est ex mẽbris simplicib⁹ et cõpositꝫ. et ipsa officialia cõposita sunt ex consimilibus: et inquantum collum compositum est ex cõsimilibus eueniunt ei egritudines cõsimiles: et inquantum collum compositum est ex officialibus membris eueniunt ei egritudines officiales. Et nos intendimus dicere egritudines que possunt ei euenire.

¶ Capitu. j. Quod est de opilatione.

Hec quidem egritudo: scꝫ opilatio accidere potest i venis: neruis: et in ipa nucha. Et cura huius est manifesta. s. cum rebus aperitiuis et subtiliatiuis humorū: et hec cura est generalis opilationibus omnium membrorum.

¶ Capitulum. ij. Quod est de relaxatione.

Hec quidem egritudo accidit in collo maxime accidentaliter: scilicet pter apostema qđ fit vel oritur in nucha: et inde sequitur sub apate relaxatio omnium mẽbrorꝫ gñalr: et si fuerit apa magnū valde: vel forte interimit subito. Sed si fuerit apa

paruum cum modico dolore et tumore: non inde efficitur relaxatio. et si apostema cum tumore factum fuerit solū immediate nuce priuabitur inde sensus solum in media parte corporis scilicet exposito: sed mot⁹ remanebit i parte apostematis. quare talibus in principio consulimus fieri flebotomiam si virtus fuerit sufficiens: et postmodum inungere locum cum coto madefacto in oleo rosato tepido multotiens: et ipsum cotum sic madefactum per totam noctem desuper tenere vsq̧ mane. Et esto certus quod si confirmabitur apostema deueniet infirm⁹ ad priuationem sensus et motus: vt supra dictum est. Et scire debes quod opinio quorundam antiquorum medicorum fuit: qđ priuatio sensus vel motus: vel vtrinsq̧ simul non fit: nisi ex frigiditate soluz. Sed nos dicimus quod possibile est priuationem sensus et motus fieri in corpore temperato: et etiaz in illo cui caliditas modicū excedit: et absq̧ dubio egritudo hec euenire potest ex diuersis causis: et etiam ex frigiditate.

¶ Capitulum tertiū. Quod est de spasmo.

T fit quidē spasmus in collo sicut i alijs membris accidere cōsueuit. Et ē duarū specierū. s. ex siccitate et humiditate: et spasm⁹ qui fit ex siccitate possibilitate est vt accidat successiue et paulatine: et possibile est qđ fiat subito propter intensam euacuationē humiditatum factam subito. Sed spasmus qui fit ex humiditate: semper subito habet puenire: et huius humiditatis sunt due species: vna quidē que non conuertitur in vaporem: sed remanet sic infusa in neruo vnde ingrossatur: contrahitur: et abbreuiatur: et sic spasmus efficitur. et est etiam alia humiditas: ex qua resoluitur vapor: et inde spasmus efficitur: eo quod mēbrum quod ferre poterat dictaz humiditatem antequam cōuerteretur in vaporem post conuersionem eius minime potest eaz sustinere: quare inde spasmus habet deuenire. Et si quis nobis obijceret dicēs quod in eadem hora in qua humiditas resoluitur in vaporem: dolor inde percipi deberet: et non sentimus illum: dicimus quod vapor donec in motu existit pro maiori parte non facit dolorem: nisi figatur: quoniam si vapor fuerit acutus et mordax: non tamen ex eo percipitur dolor: sed incendium solum et mordicatio inde habet prouenire. Sed spasmi qui fit ex siccitate: cura est generaliter humectare corpus totum: et specialiter membrum spasmatum: et si fuerit ex humiditate purgabis eum cum yera pigra: et similibus: et vnge locum cum oleo de iasemini et camomillino: et oleum de lilio est medicamen proprium spasmo qui fit ex humiditate: et si fuerit dicta humiditas in vaporem conuersa: et inde factus sit spasmus: purgabis eum cum medicinis predictis: et vnge locum oleis predictis addēdo eis

yera pigra

ysopum recentem.

¶Ca.iiij. Quod est de tremore.

Hec egritudo oritur in collo sicut in alijs mēbris: et est pugna ⁊ tēptatio victorie: que fit inter pōderositatem membri et virtutem quam deus prestauit motui membrorum animaliū: quoniā quādo dominatur grauedo et pōderositas membri supra virtutem ipsius inclinatur inferius: et si virtus preualebit ponderositati et grauedini eleuabitur superi⁹: et sunt duo motus qui fiūt successiue: ⁊ isti motus diuersi cum coadunātur simul dicuntur tremor: et collum quidem preparatum est recipere tremorē ex qualibet leui causa adueniēte virtuti motiue propter grauedinem ⁊ pōderositatem capitis: quoniā caput preceteris membris hominis granius et ponderosius extitit. Et scias ꝙ tremor accidit aut post egritudies: aut post euacuationē superfluā aut ab extrinseco propter frigiditatem aeris: aut propter percussionē: aut ex vulnere adueniente capiti consolidato aut non cōsolidato: ex quibus virtus motiua debilitatur: vnde fit tremor. Et capita leporum elixata cum aqua et sale et oleo rosa. comesta iuuant mirabiliter: sicut experimento probatur: et hoc iuuamētum faciūt virtute diuina in hac egritudine que virtus dicitur virtus occulta: seu a tota specie. Et iā aliqui veteres conati sunt loqui super hac virtute: ⁊ ego dico ꝙ impossibile est scire certitudinem ipsius: quoniam intellectui humano adeo sublimi et glorioso impositus est termin⁹ vltra quē

Quare accidit tremor.

impossibile est ipsuz pertrāsire. Et o ꝗ̄ bene dixit Galen⁹ quādo dixit ꝙ ista scire pertinet ad solum deum altissimuz ⁊ omnipotentem: quia videmus ꝙ medicamina vlcerum: pulmonis: ⁊ pustularum ipsius: in hoc mūdo reperiuntur: ⁊ nos ipsa ignoramus: tamen pecudes ipsa cognoscunt: quia quando aliqua ouis habet vlcus in pulmone separatur ab alijs: et vadit querēdo res. Et dicunt pastores ꝙ ipsa querit herbam vel herbas ad comedendum: et incontinēti post comestionem liberatur a vulnere liberatione perfecta: et ego iam vidi in pulmonib⁹ pecudum signa solutionis continuitatis cum consolidatiōe integra ⁊ perfecta: ⁊ non cognoui nec cognosco herbam illā hucusqꝫ neqꝫ etiā aliqui ex p̄decessoribus nostris ipsaz cognouerunt. ¶Syrupus conferens tremori et confortat omnia membra: et caput ꝓprie. ℞. rubee tinctoris sticados: et corticis citri: et corticis exterioris fisticorum ana. ℥.j. thuris puri: masticis et rosarum ana aur. v. ⁊ liquiritie pondus quarte partis omniuz predictoruz: conquassentur oīa et infundātur omnia preter mastic. in. xv. libris aque feruentis per noctem vnam: postea adde masticem: demum bullias lento igne ponendo cuz predictis ad bulliendum aur. j. puri auri. et bulliant vsqꝫ ad consumptionem medietatis: et cola optime exprimendo in dicta colatura pone libras quinqꝫ syrupi facti cum decoctione corticis citrorū et zuccaro. decocti ad spissitudinem et libram vnā mellis dispumati: et bulliant simul vsqꝫ ad spissitudinē

spissitudinem sirupi:et bibat ex isto syrupo patiens omni mane ʒ.ij.cum.v.ʒ.aque in qua extinctum sit ferrum purum mundū et limatum:⁊ omnino absq͡ erugine.et euentatum ab omni cinere:seu puluere vel sordicie.q̄ consueuit ferro adherere:⁊ tandiu debet ipsum calefieri et in ipsa aqua extingui:donec aque medietas cōsumatur:⁊ postmodū coletur:et cum ipsa syrupus debet distemperari. Et inunge nucham et collum descendēdo inferius per spinā vsq͡ inferius cum oleo de ben aromatizato:⁊ si non inuenis illud:quāuis nō sit ita vtile facias cum oleo sinapis. Et est necesse medico considerare et subtiliter attēdere oīa ista scilicet complexionē patientis/etatem/tempus/regionē/⁊ consuetudinem/⁊ regimē eius tempore sanitatis.i.si homo laboriosus sit et assuetus pati vigilias/aut non:et ꝑm quantitatem coadunationis predictorū facere debet medicus prout melius sibi videbitur conuenire: addendo vel diminuendo. Et scire debes quod differentia est inter cibum et medicinam: eo quod medicinam mensurare debemus ꝑm tempus/etatem/ cōplexionem/et consuetudinem/ ⁊ regionem/⁊ egritudinem:sed cibus minime sic est mensurandus:quoniam si complexio cibi elongata fuerit valde a complexione patientis:quāuis talis cibus frangat complexionem et causam egritudinis.tamen inde corpus non recipit nutrimētum:sed expellitur cum fecibus et superfluitatibus: quare oportet vt cibus sit cōplexiōis equalis:neq͡ eum conuertere debes ad oppositū cause faciētis egritudinem:verbi gratia.vt si sit senex frigide complexiōis:⁊ in tēpore frigido:et non assuetus labori et exercitio: et cibes eum cibis calidis : non inde recipient nutrimentum membra sua:immo repudiabunt. Et si quis dixerit q̄ mel est cibus calidus et senibus laudatus : dicimus q̄ꝺ quāuis sit calide complexionis non tamē multum in caliditate excedit.et non calefacit corpꝰ nisi in tantū quantū recipit de caliditate a corpore:eo quod nō multum elongatur a complexione naturali corporis nisi in tantum decoqueretur quod eius sapor ad amaritudinem deueniret:et tunc membra senis:⁊ etiā aliorum non recipient nutrimētum. Mel autem cum sit dulce non multum elongatur a cōplexiōe equali: ⁊ senex est animal: ⁊ inquantum est animal habet caliditatem actualem:mel vero cum sit calidum eius tamen caliditas est potentialis:⁊ caliditas aīalis est manifesta: et mellis caliditas est occulta:⁊ ꝓpter hoc nutrire potest. Res aūt que excellēter calida existit neq͡ prestat nutrimentū senibus neq͡ aliīs. Et etiā si iuuenes qui calidas patiūtur egritudines nutrire volueris rebus frigidis in excessu:non inde nutriētur:immo repudiabūtur talia a natura sui corporis:q̄uis talia cause egritudinis sint cōtraria:quoniam si talem infirmum nutrire volueris foliīs mandragore: non restaurabitur:neq͡ nutrietur aliquid ex eis. Sed in lactucis est res laudabilis valde: q̄ quāuis eiꝰ frigiditas fortis exīstat eius tamen substantia non

Caliditas mellis.

est grossa: quare cito a corpore incipit passionem: et omnia que hic diximus: sint tibi in memoria in omnibus aliis egritudinibus tanquam necessaria.

¶ Cap. v. Quod est de egritudinibus spondiliū colli.

de spōdilibus colli.

Accidit spondilibus colli ut recipiāt humores viscosos: mucillaginosos qui diuidun tur et sparguntur inter coniunctionem ipsorum spondilium: et accidit ex hoc quod ipsa spondilia profundētur intrinsecus vel extrinsecus promineant. Et quando exterius pro minent leuis tunc cura existit: quia inde nucha non recipit lesionem: sed quando intrinsecus profundantur: tunc necē inducunt: quia inde sequitur squināntia pessima et mortifera: et quando a medico causa talis cognita perfecte fuerit: purgare debet corpus generaliter ab hoc humore: et hoc facere poterit cū colloquintida et bdellio: quia sunt optima in hoc casu. Et stude in exiccando illum humorē dissoluendo ipsum. Et pone sup spōdilia colli puluerem gariofilorum: et macis mixtum cum vino ad modum emplastri: et liga desuper: et da ei ad degluttiendum ea que sint lenia aliquantulū grossa: sicut est mica panis optime fermentati: et similia. Et fac eū sternutare inclinato capite: quoniam inde recipit iuuamentum. Et in summa dico quod cura istius egritudinis est primo corpus totū euacuare generaliter ab humore: et specialiter seu particulariter masticando grana catapucie expuēdo exterius flegma quod inde exierit ab ore: et desiccando humorem: seu consumendo: ponendo desuper emplastrum predictum ex macis: et gariofilis distemperatis cum vino: et stude paulatine ad redeundum spondile: vel spōdilia ad locum suum naturale: cognoscēdo quod hec egritudo naturaliter periculosa est valde et festina. Et propter hoc studiosus esse debes in cura: prestando remedia absque dilatione.

¶ Cap. vi. Quod est de dislocatiōe spondilium colli.

Dislocant hec spōdilia: aut versus partem dextram: vel versus sinistrā. Et hec dislocatio est valde grauis: et inde accidentia fortia et difficillima consequuntur: et si dicta dislocatio vel tortura fuerit parua: modicū inde infirmo sequitur nocumentum. Sed si fuerit magna dislocatio: forma eius erit sicut angulus rectus vel lauda Λ et efficitur inde relaxatio totius corporis: aut squinantia et spasmus: et hoc accidere potest aut ex casu: vel apostemate: que faciunt exire spondilia ex locis suis. Ex dislocatione spondilium veniunt accidentia hec quoniam si fuerit dislocatio solum absque lesione nuche: accidit ex hoc paruitas membrorum et priuatio nutrimēti ipsorum: et prouenit ex hoc sicut accidit arbori imperfecte fracte: in qua nutrimentum tortuose procedit: et potest etiam ex tali dislocatione infirmus fieri gibbosus. Sed

dissloeatio facta fuerit solum in vna parte: cum hec fuerit parua aduenit inde membris paucitas nutrimenti: sed si fuerit magna fit inde relaxatio medietatis totius corporis: propter extensionem que fit in alio latere: eo quando spondili accidit extensio: sequitur inde spasmus absque dubio: et quodlibet istorum accidentium per se potest inducere necem: et multo magis si omnia simul fuerint congregata. et ego puto relaxatio illa que causa humorum fit: mortem infert suffocando propter priuationem anhelitus pectoris. Et omnibus predictis egritudinibus confert flobotomia propter dubitationem apostematis: et resoluere id quod infusum est de humore: et deriuare ad aliam partem illud quod nondum est infusum: et confortare locum lesum seu percussum: et id in quo omnia prescripta iuuamenta simul sunt coadunata: est oleum rosatum in quo rose recentes vicibus pluribus sunt infuse: et sufficit illud ad inungendum locum: et si res fuerit aliquantulum dilatata ad dissolutionem humorum: adde oleum de lilio et de iasemino si poteris inuenire. Sed si egritudo fortis extiterit operatio erit inanis. ¶ Et postquam locutus sum de spondilibus: nunc loqui intendo de nucha. Et scias quod nucha est sicut fons a qua mittitur omnibus membris que sunt sub ipsa sensus et motus: et nerui sunt sicut riuuli qui oriuntur ab ipsa.

¶ Capitulum septimum. Quod est de egritudinibus nuche.

Et accidit in nucha aliquando stupor qui fit a medico propter appositionem frigidarum rerum desuper: aut propter equitationem factam per magnam niuem: et fit inde quedam species egritudinis: que in arabico dicitur alchadar: in qua priuatur sensus et motus membrorum existentium sub ipsa. Et huic egritudini confert inungere locum cum oleo nucum cui additum sit in qualibet ℥. ipsius octaua pars aurei vnius ex euforbio: et si non haberes oleum de nucibus: pone loco eius oleum de lilio mixtum cum oleo oliuarum: et oleum de ben etiam mixtum cum oleo de iasemino similiter in hoc loco confert valde. Et adde predictis oleis ad confortationem caloris innati de oleo balsami: et alia olea confortantur accidentaliter calefaciendo ipsa ad ignem: et sic agendo operabitur tua medicina perfecte. Et scias quod id quod patitur nucha de egritudinibus patiuntur etiam nerui qui oriuntur ab ipsa. Et mihi iam accidit id quod dicam tibi: scilicet quod eundo precepto regis in abuzachadria cum frigore vehementi et forti pluuia et vento: qui quidem ventus mihi adueniebat parte sinistra pede meo ex illa parte existente discooperto durante illa tempestate sic per totum diem: et sic eundo mihi cecidit patitus de pede: et non potui ipsum intus reducere eo quod non poteram mouere coram: quare alius mihi posuit ipsum in pede: et iterum cecidit: et reiteratus fuit mihi: et tertio iterum cecidit

Alchadar.

et mihi ab alio impositꝰ fuit: eo ꝙ minime coxam ⁊ crus mouere poteram: ⁊ tūc cognoui ꝙ a pede crure ⁊ coxa priuatꝰ erat motus ⁊ sensus. Et cum veni ad patrem meū nō potui ire sed ductꝰ fui ab aliis: quare inunctus fui in coxa ⁊ spondilibꝰ inferioribꝰ cū oleo illo qđ apportaueram cā illius infirmi ꝑ quo veneram q̄ quidē erat paraliticus: ⁊ in quo priuatus erat sensus ⁊ motus: ⁊ in illo oleo erat balsamū. Et feci mihi aerem rectificari cum forti igne ⁊ magno: ⁊ adueniente die fui liberatus: et ꝑ certo scias ꝙ nerui citiꝰ valde apti nati sunt recipere egritudines ꝙ̄ ipsa nucha: ꝙ̄uis nerui sint duriores ⁊ solidiores ac densiores ipsa nucha: tn̄ quia sunt subtiliores ip̄a ideo citius ⁊ leuius possunt recipere passiones. Et etiā quia a diuina ꝓuidentia nucha hꝫ de sensorium ad sui custodiam ⁊ cōseruationē cū sit sicut radix: eo ꝙ a destructione et corruptione ipsius destruūtur omnes nerui qui sunt sub ipsa: ⁊ non conuertitur. s. ꝙ a destructione alicuiꝰ nerui: vel neruorum destruatur nucha vel corrumpatur.

Balsami.

¶ Cap̄. viij. Quod est de apostemate nuche.

Thec egritudo accidit nuche aut in substantia ipsius aut in pellicula que est circūdans ipsam: ⁊ potest hoc accidere ab humoribus diuersis sed ꝑpter acuitatem ⁊ velocitatē egritudinis oportet te esse sollicitū circa flobotomiam: etiam si virtus debilis fuerit. Quod si fuerit debilis minues de quantitate: si fortis fuerit in maiori quātitate extrahere debes: ⁊ postmodum purgare humorem illum quē videris vel cognoueris abūdare cum medicinis sibi appropriatis: et postea inunges locū cum oleo rosaceo calefacto ad ignē: vel cū oleo rosaceo mixto cum oleo de lilio: aut cum oleo de iasemini: aut cum oleo de alchachoen: quodcunq̄ eorū inueneris magis apte: eo ꝙ id qđ inuenitur in ipsis non est res de qua medicina magnam faciat sollicitudinem. Et esto certus ꝙ scientia medicinalis non operatur ab aliquo perfecte nisi post longam et multam consuetudinem: ⁊ longam experientiam in ipsa: ⁊ nullo modo cum sophisticationibus vel sophismis logicalibus. Eo ꝙ si aliquis sophisticādo se voluerit intantum subtiliare in medicinis laxatiuis: vt inueniat in ipsis quantitatem ⁊ qualitatē purgationis proportionaliter: vt egritudo et quantitas humoris vel humorum exigere videtur: et non excedat in plus vel minus vno pilo: intantum perturbabitur eius mens ⁊ intellectus ipsius taliter deuiabit: ꝙ tardabit in curatione infirmi intātumꝰ ꝙ infirmus inde ad mortem poterit deuenire.

Malicia sci

¶ Capi. ix. Quod est de opilatione nuche.

Et quidē opilatio que fit in nucha accidit ab humore grosso: et potest fieri in vna ꝑte ipsiꝰ nuche vel in tota nucha: ꝙ si fuerit in parte: erit relaxatio corporis eiusdem partis secundum diametrum: et si fuerit in tota nucha: erit relaxatio totius corporis ab illo spondili inferius. Et si dicta opilatio

fuerit debilis atq; parua: accidet inde solum duricies & pigricia sensus et motus absq; relaxatione completa. Quare medico conuenire videtur: propinare in hoc casu ea que sunt aperitiua subtiliatiua et incisiua: et vrine prouocatiua. Et iam est cognitum quod quodlibet aperitiuum et incisiuum abstersiuum existit: et non conuertitur quod quodlibet abstersiuum sit aperitiuum et incisiuum. Et scias qd syrupus squinzabin squiliticus factus: cum melle distemperatus cum quatuor tantum ipsius aq̄ rosacee in hoc casu multum cōmendatur: et si in eadem aqua rosacea decoctum fuerit aliquid liquiricie mundate erit lōge melius: quia remouet acuitatem & ponticitatem aceti: et inde etiā remouet nocumentum quod in neruis habet generare. Et si cōposueris ei hanc medicinā erit valde vtilis. R. yreos: pollicarie eupatorij: asari. ana. auī. j. centauree maioris quartam partem auī. j. seminis melonis mundati ad pondus medietatis omnium predictorum: liquiricie quartam partem totius predictorum: conquassentur que sunt conquassanda: et pone ad lentum ignem cum. ℥. xv. aque donec redeat ad medietatem: & coletur optime exprimendo: et pone in illa colatura de syrupo citri: et de syrupo squinanti. ana. ℥. j. et bibat ex illo septem diebus vel decem et poterit esse qd cum eo liberabitur: quod si non liberaretur ex eo prepara te ad purgandū ipsum ex illo humore. Et hec medicina est valde cōueniens in hoc casu. R. almuchel et est bdellium: et iansie qd est armoniacum: et ales beneg: idest serapinum. ana. auī. j. coloquintide quartam partem auī. vnius. Incide coloquintidam minutim: et misce cum ea auī. j. ex medullis amigdalarū mūdatarum et quartā partem auī. j. ex puluere dragg. & omnia malaxa cum syrupo squinabin. in magdaleonē: et propina ex ipso auī. v. cum aqua calida ad bibēdum: et si non purgaretur sufficienter: distemperabis de reliquo cum aqua calida et dabis ei: & fac eum seruare custodiam quemadmodum conuenit in alijs laxatiuis: et inunge nucham in loco vbi cognoueris esse opilationem cum oleo de iasemini: vel rosaceo: de quocunq; melius habere poteris: quoniā ista habent opilationem eius remouere cum auxilio dei: & esto certus quod ita est de nucha: sicut de alijs membris corporis: eo quod si elongata fuerit a sua complexione naturali: oportet te laborare vt ipsam redire facias ad eandem: et non debes eam curare cum rebus multum remotis a temperamento vel equalitate. Et medicamēta que in eis facies non debent penitus secundum gradū pertransire: sed secure vti poteris his que sunt calida a pncipio primi vsq; in fine secundi gradus ponendo semper cum predictis confortantia cū aliqua stipticitate faciendo aromaticitatem: et aromatica exuberare cum predictis vltra posse: quoniam est perutile in hoc membro absq; dubio. Et oportet te etiam cum omni sollicitudine preuidere et considerare in hoc membro: vt minime ei applicare facias que

Medicina valde bona.

Medicamēta.

sunt calida vel frigida: sicca vel humida: intantum ꝙ membrum non possit ea faciliter sustinere.

¶ Ca. x. Quod est de apostematibus que fiunt circa guttur.

Et fiunt circa collum ⁊ guttur apostemata: et pro maiori parte fiunt prope caput: ⁊ communiter ab omnibus nominantur ista que in istis locis oriuntur

Sāzirra. sanzirra .i. scrofule. Materia vero harum est flegma: et istud flegma aut est grossum: aut viscosum: aut est flegma grossum desiccatum vltra id quod sue cōplexioni pertinere videtur: ⁊ cōuersum quasi ad naturam melēcolie. Et potest etiam fieri a tali flegmate cui humor adust⁹ habens acuitatem naturaliter sit admixtus. Quare dissolutio et maturatio in tarditate et breuitate istarum erit secundum naturā predicti humoris ⁊ mixtionem ipsorum adinuicem: qm̄ si in dictis apostematibus nulla rubedo apparuerit: firmus esse debes in tua opinione: qđ omnino sunt absq̧ mixtione alicui⁹ humoris acuti: ⁊ si cum hoc dura fuerint: significatur ꝙ melenra fuerint: significatur ꝙ melencolie habent pertinere: ⁊ si mollia fuerint scire debes ꝙ flegma naturale dominatur in eisdem.

Emplastrū. Cura horum est emplastrizare ea in principio cū camomilla: et farina ordei: ⁊ rosis mixtis cum aceto: eo ꝙ acetum hȝ flegma incidere et subtiliare: et suis nocumentis obuiare: et frangit acuitatem humoris acuti si ex eo aliquid est in causa: ⁊ da ei ad bibē dum syrupuȝ squinzabin ad incidēdum flegma cum decoctione liquiricie et passularum enucleatarum: eo quod liquiricia et passule habent nocumentum: quod potest prouenire ab acuitate ⁊ siccitate squinzabin remouere. ¶ Aliud emplastruȝ est qđ eas dissolnit. ℞. radices alcharscaunia: et credo quod sit ciclamen: et karobe porcine: et distēpera cum decoctione camomille: et fac emplastrum: considerādo: vt non insistas in istis soluȝ cum resolutiuis: ita vt non misceas cum eis aliqua humida: sicut est flos lingue bonine q̄ est valde vtilis in hoc casu: ⁊ etiam succus pomorum eo qđ si vsus fueris resolutiuis vaporabitur subtile ⁊ remanebit grossum qđ indurabitur ⁊ conuertetur ad lapideitatem: ⁊ nos videre possumus simile in operationibus illorum qui intendunt absstergere et mundificare canales aquarum a reb⁹ duris ⁊ grossis existētibus in eis: qm̄ ipsi nō insistūt solum in extirpando et abstergēdo: verumetiam cum sparsione aque in maxima quātitate vt ille grossicies vndiq̧ mollificent: et cum eadem aqua defluendo recedant: ⁊ hoc idem faciūt medici ⁊ facere debent. s. ponere humectantia: et mollificantia: cuȝ resolutiuis: ad hoc vt adequentur sicᵗ materie: ⁊ vt citius resoluantur ⁊ euaporētur equaliter. Et purga infirmū ab humore illo a quo tibi videᵗ cōuenire: ⁊ nō indiges flobotomia in hac egritudine ꝑ maiori parte: qm̄ raro a sanguine ⁊ colera habent ꝓuenire. Et si fuerit aliqñ ab istis vel ab aliquo istoꝝ est valde raruȝ: ⁊ hoc cognoscere potes suis signis: prout iam supra determinatum est: et si sanguinem cognoueris exuberare minue ex

llo: prout tibi videbitur conuenire secundum virtutem patientis: et complexionem ipsius. Sed si infirmus cum predictis scrofulis sic perseuerit: et steterit longo tempore absque regimine aliquo et consilio medicorum nec vsus fuerit resolutiuis subtiliatiuis et incisiuis tunc omnino ille ad saniem deriuabunt quare propera cum omni sollicitudine ad eius generationem faciendam: et si complexio infirmi humida fuerit: fac emplastrum ex pasta fermentata mixta cum butiro: et si eius complexio ad aliquam siccitatem deriuauerit: et tunc habeas micam panis: malaxa eam cum decoctione pedum arietis. Et cum maturatum fuerit apostema aperi locum in loco ipsius pendenti: vt inde sanies facilius et melius possit mundificari. Et hoc si optime cognoueris et sciueris anathomiam membrorum: et caue ne decipiaris in incisione scilicet vt non facias eam in loco vene: vel arterie: aut nerui: ita vt ex illa incisione possit longe maior egritudo oriri priore: eo quod si sciam anathomie penitus fueris ignorans: ita quod eam non fuisti expertus nec eam vidisti: sed solum ex ea scis aliquid ex auditu: impossibile est vt veritatem huius possis cognoscere certissime: et perfecte: et maxime in membris paruis: et propter hoc si fueris sic ignorans caueas tibi ab incisione facta cum ferro omnino: sed pone super locum quem intendis aperire stercus columbarum malaxatum cum brodio pedum arietis: si fuerit delicatus et mollis complexionis aut puer. Sed si infirmus fuerit rusticus vel senex: miscebis et malaxabis dictum stercus cum sapone molli. Et si fuerit infirmus mediocris complexionis et etatis: miscebis cum butiro antiquo: quoniam faciet locum aperiri in breui. Et rege infirmum subtili regimine longo tempore scilicet cum pullis paruis: et tassea facta cum aceto: et pullis plenis amigdalarum et panis madefactus in oleo cum modico sale et comestus confert valde. Et facta apertione primo pone intus tantam inuolutam in melle per diem vnam et alijs diebus pone tantam optime tinctam ex vnguento de palma dissoluto cum oleo rosaceo: et fac prout tibi videbitur conuenire: considerata etate infirmi et sua complexione: et secundum quantitatem consolidationis vulneris in tantam debes diminuere donec fuerit liberatus cum adiutorio dei.

¶ Cap. xi. Quod est de solutione continuitatis colli.

T quia collum est membrum compositum: ideo ei accidere potest solutio continuitatis sicut alijs membris accidere consueuit: et hoc ei euenire potest: aut ab extrinseco: aut ab apostemate. Et scias quod multe egritudines oriuntur in collo ex dissolutione continuitatis: et maxime in neruo nominato in arabico neruus retrogradus: et quando egritudo ibidem generatur: destruit vocem: eo quod partes epigloti non claudunt debite et conuenienter: nec dilatant: et efficitur eius vox rauca ad simi- neruus retrogradus

litudinem vocis hominis fortiter infrigidati:et si dict⁹ nervus fractus fuerit:cura ei⁹ tunc est impossibilis. Sed si fuerit dicta egritudo ex apostemate: tunc curabitur curato apostemate. Quare studeas in removendo ipsum sicut diximus scilicet cum evacuatione:et purgando humores: et resolvendo ipsos:et faciẽdo omnia predicta tempore cõvenienti. Sed si fuerit ex opilatione evacua corpus cum laxativis:ꝛ postea studeas in dissolvendo opilationem: et in aperiendo eam cum oleo anetino et similibus: donec redeat membrum ad statum suum proprium miscendo cum predictis aliqua que sunt stiptica et aromatica. Sicut recipiendo ex oleo rosaceo partez unam in tribus partibus olei anetini:et ex eo inunge locum. Sed si dicta causa processit a mala complexione frigida nervo eveniente que eidem supervenerit a nive vel vẽto:aut pluvia:vel aliquo alio frigido aere aut ab appositione medicinarum frigidarum et narcoticarum:sicut imperiti medici facere consueverunt:tunc cura tua esse debet cum rebus calefaciẽtibus: et inq̄ntum causa fuerit frigida actu et potentia intantum ei resistere debes cum rebus contrariis calidis scilicet actu ꝛ potentia. Et quia ex predictis causis coagulatur sanguis ille qui in nervo predicto existit:ideo insistere debes cum rebus calefacientibus ꝛ aperiẽtibus actu et potẽtia:sicut sunt ista et his similia scilicet oleum anetinum:ꝛ oleum de narcisco: pinguedo de alchorac.i.grue:ꝛ alcharac. aliquãtulum pinguedinis gallinae:misceantur omnia supradicta:et calefac istud unguẽtũ: ꝛ inunge locũ pluries sic faciẽdo:et madefac cotum in eodez tepido et suppone. Et scias q̄d omne mẽbrũ existẽs in p̄ncipalitate ꝛ nobilitate nervi:minime sustinere põt cõtrarietates medicinarum existentiũ in ultimo absq̧ medio: eo q̄d q̄nis fuerit membrum densum: solidum atq̧ firmum:cuz hoc toto destruitur eius virtus:et perditur et adnihilatur: ex appositione taliũ medicinarũ existentium in ultima cõtrarietate. Et hoc cognoscere debes ex dictis antiquorum ꝛ vera dicunt loquẽdo de dẽtib⁹.s.id quod eis magis nocere ꝑcipit:est quãdo extrema eis accidant absq̧ medio.s.comedere:vel bibere calida actu in excessu post frigida actu in excessu:ꝛ tamen substãtia eoruz est dẽsa:solida atq̧ dura ad recipiendum passionem et intantum sunt dure substantie:q̧ aliqui antiquorũ medicorum crediderũt quod essent impassibiles ꝛ absq̧ sensu:ꝛ tñ veraciter sunt sensibiles. ¶ Quãto ergo nervi qui sunt molliores et magis delicati debẽt magis recipere passionem et perturbationem ab extremis ipsis dentibus:et absq̧ dubio quando medici ponunt hãc comparationẽ principaliter in dẽtib⁹: nõ intelligũt solũ de dentibus: sed de omnibus aliis membris corporis. Sed cũ hoc nocumẽtum ꝑcipit in dentib⁹:qui sunt tã dure et dẽse substantie:quanto magis in aliis que sunt mol-

lioris valde et rarioris substantie percipi deberet: regimē ergo eius dz' ad caliditatem modicā pertinere. Et omnes alie medicine sint temperate: vel ad modicam caliditatez pertinentes quēadmodum supra diximus: sicut in cibis eorum propinare turtures et minutas anes nemoris: et etiaz passeres in estate elixatas: et in hyeme assatas in veru: vel decoctas cum almuri vel suffrictas in sartagine: sz scias quod ea que sunt in vltimo assata magis medicine habent pertinere ꝙ ad cibum vel ad nutriendum.

¶ Cap. xij. Qđ est de inflatione facta in epigloto.

Toritur quidem i epigloto apostema ꝛ diximus curam: sed non nocet spālem huius hic rememorare. Quare primo flebotomare debes infirmū de cephalica brachij dextri: et extrahere de sanguine secundum quod tibi videbitur conuenire. Et si videbis epiglotum fortiter rubere ꝛ in tactu calidum da ei ad bibēdum paulatine aquam rosaceā in qua diu steterint semina cittoniorum cum zuccaro et modico aceti: ita vt non percipiatur sapor eius scilicet aceti. Sed si fuerit absqꝫ caliditate et rubedine manifesta: tunc fac eū gargarizare rob de moris mixtum cum aqua rosacea: et etiam de illo paulatine et successiue atqꝫ continue deglutire: et subtilia cibum eius propinando ei solū eis pulli cum pane optime fermentato. Et si apostema fuerit magnum ꝛ multi nocumenti: omnino flebotomare eū debes. Et etiam si nocumentum ipsius fuerit debile: penitus flebotomare debes: eo quod sanguis secum ducit humores: et tempus est breue: et nocumentum quod est minutione sanguinis habet ꝓuenire: cito poteris restaurare. Sz si timuerit infirmus minutionem: purga eum cum purgatione leui: scilicet cum hac decoctione. que ℞. mirobolanorum citrinorum: et violarum: et seminis cartami: ꝛ seminis angera. i. vrtice ꝛ liquiritie ana ptes equales. Et omnia ista pone in aqua decoctionis masticorum: cuius quantitas sit ad mutationem coloris aque: ꝛ fac omnia predicta morari in eadem per totam noctē et diē: et postea cola eam exprimendo fortiter. Et pone in eadē colatura de sirupo tamarindorum vel de sirupo squinzibin prout tibi videbitur cōuenire: et de hac decoctiōe propina infirmo prout tibi videbitur conuenire: seruando custodiaz infirmo sicut fit i alijs laxatiuis. Et si non percipitur in loco calor manifest⁹ vel rubor: fac infirmum gargarizare sirupum squinzabin tepidum: et rob mororum: et aliquid aceti cū quatuor partib⁹ aq̄ dulcis. Et stude vt eius cōplexio ꝑmutetur ꝛ alteret ad siccitatē scilicet dādo ei panē optime fermētatū cum pullis assatis: ꝛ etiaz ex farina ordei vstulati, fit cibus q̄ dicit alzasu. i. pultes: ceu iuscularuz est factus ex farina dicta ordei

Decoctio.

vstulati cũ aqua ⁊ modico zuccari: qui est valde vtilis in hoc casu. Et si color epigloti fuerit similis colori melangiarum et in epigloto ipso apparuerit tumor magnus valde cum duritie. dubitãdũ est valde de suffocatione infirmi: quare propera re debes ad flebotomandũ infirmum: sciendo quod ille sanguis q̃ exierit erit grossus atq; niger. Et sic securabitur a timore suffocationis. Et purgat' infirmum cum lapide lazuli: vel cũ lauatura ipsius lapidis lazuli: secundum quod virtus infirmi poterit sustinere: vel cum decoctione facta cum polipodio epithimo: ⁊ elleboro nigro: ponendo cum predictis aliqua q̃ siccitatem predictarum habeãt remouere: sicut sunt viole liquiritia ⁊ nomifar. Et etiam ponere debes q̃ habeãt dolorẽ mitigare: quoniã de consuetudine huius loci et egritudinis est dolere: ⁊ pũctionẽ sentire: sicut sunt

flores sticados: succus pomorum.

flores sticados: ⁊ succus pomorum: quoniam hec conferũt dupliciter. s. q: frangunt siccitatem ⁊ remouẽt dolorẽ. Et si cognoueris q humor sit mltẽ magnitudinis: tũc dare debes p̃dictas medicinas laxatiuas cum tota substãtia frãgẽdo siccitatẽ ipsarũ cũ oleo amigdalarũ dulciũ: vel cũ sirupo squinzabin facto cum passulis enucleatis: et maxime si ifirm⁹ fuerit quadragenari⁹: ⁊ coloris bruni ⁊ pilosus: et nerui ipsi⁹ lacerti sint pleni grossi atq; lati: ⁊ vt cõsuetudo infirmi sit esse solitarius cuz multis cogitationib⁹: q: cuz sic reperiẽ ꝓ certo talis erit melancolicus. Sed si infirmus fuerit iuuenis: ⁊ non fuerit cõplexionis melãcolice: quod scies quia color ei⁹ erit albus: et erit bone conuersationis: ⁊ ꝯsuetudinis: tũc scire debes q ille humor nõ erit multe grossitudinis. Quare talibus dare debes decoctionem medicinarum soluz absq; substantia rectificando ipas cũ medicinis sibi proprijs: ⁊ cõuenientibus: vt nature amicabiliores existant prout tibi meli⁹ videbiẽ expedire scilicet cũ sirupo de melle: aut cum sirupo citri: si intendis subtiliare humorem et confortare naturam: aut cum sirupo pomorum: si intendis complexionem rectificare: ⁊ si certus fueris quod humor faciens egritudinem sit sanguis: tũc flobotomia est ei cura principalis. Et si aliquis alius humor vel humores fuerint vel erunt in causa: et etiam ex acutis scies in vnoquoq; quid erit faciẽdum ex predictis. Et quotiẽscũq; in epigloto: aut i vuula magnum fuerit apostema dilatatum non potest esse secur⁹ q̃n infirmus ad suffocationẽ possit deuenire.

¶ Capitulum. xiij. Quod est de squinantia.

ET scire debes qđ squinãtia potest fieri ex vno humore vel ex plurib⁹. Et hoc scire poteris ex accidẽtib⁹ q̃ ab egritudine fiũt. Quoniã si ex vno humore fuerit: accidẽtia erunt significantia super illo: ⁊ si ex pluribus erunt composita accidentia atq; mixta. Et q̃uis forte hoc difficile sit cognoscere tamen si optime fueris perscrutat⁹ ex dictis accidẽtib⁹ optime

poteris cognoscere atq; scire vnde ꝛ ex quo humore dictū apostema fuerit generatum: et iam tibi significaui in precedēti capl'o signa ꝛ accidētia simpliciū: et ex ipsis poteris satis leuiter composita cognoscere atq; scire Quare si apostema fuerit compositum ipsum purgare debes cum medicinis compositis: ꝛ si simplex cū ipsis medicinis simplicibus supradictis: sed scias quod aliquādo apostema vuee talis conditionis existit: quod nullatenus curam alicuius medicine recipere potest: ꝛ q̄n sic est tūc ad ferrū.s.ad cycurgiā te redire oportet. Et q̄uis hoc sit cōtra nostram intentionem.s. curare cū ferro: tamē volo vt scias a me quod si eam incideres radicitus: inde grauissime egritudines habent prouenire scilicet quia aer ad pulmonem velociter tendit absq; obstaculo ꝛ defensione aliqua que possit frigiditatem aeris frangere: et eius contemperare compl'onem: vnde sequitur debilitas virtutis cordis: ꝛ illa de causa virtutes debilitent: ꝛ dissoluitur reuma: quare infirmus velociter ꝛ subito ad mortem inde poterit peruenire cognoscendo q̄d si assaz fetidam suspenderis ad collum patiētis apostema vuee vel squinātiā confert ei valde ex sui natura ꝛ proprietate.

¶Ca.xiiij.q̄d est de apostematibus accidētib⁹ cāne pulmonis.

Oriuntur etiā quedam apostemata in canna pulmonis quemadmodum in meri fieri consueuerunt: et omnia ista apostemata: siue que fiunt in meri: siue que in cāna pulmonis oriuntur: sunt pungitiua ꝛ multi nocumenti. Et si hec apostemata nō perueniunt ad magnam magnitudinem sicut talia apostemata que in largis locis nascuntur: hoc non est nisi propter strictuæam loci: quia nō possunt in eisdem locis dilatari. Sed sicut dictum est in apostematibus epigloti de causis: signis: et curis: sic et in istis que in hoc oriuntur membro intelligere debes excepto quia hec membra scilicet cāna pulmonis ꝛ meri: propter siccitatem ꝛ maciem ipsoꝝ non recipiūt humores qui sunt grosse substantie valde. Et propter hāc maciem que est in canna pulmonis quādo in ipsa oritus apā: exeūt amigdale ex locis suis q̄ sunt obuiātes aeri: et absq; dubio hac de causa inde oritur tussis falsa: eo quod non inuenit aer obstaculum ꝛ obuiationē: quare inde hoc accidens hz ꝑuenire. Et q̄n in meri accidit hoc apā. inde duo magna nocumenta habent prouenire. vnum est difficultas deglutiendi: et aliud est intensus loci dolor: ꝛ quādo certus fueris quod in aliquo predictorū membroꝝ fuerit apā: non tardabis flōmiā vllo modo propter breuitatem tp̄is hui⁹ egritudinis: ponēdo postmodum super locuz ea que habeāt ipsum apā aspargere subtiliando ꝛ resoluendo: et faceuz gargarizare aquam rosaceam cum decoctione de cassia fistula ꝛ rosarum. Et iste etiā ꝛ silia cōferunt apostemati cāne pulmonis: et specialiter odorare ipsa calida: ꝛ aerez predictoꝝ calidū

Duo magna nocumēta.

intus trahere inſpirando mol-
lificando corpus cum his que
humori peccanti tibi magis vi
debuntur expedire. Et dico cer-
tiſſime: ⁊ hoc habeas pro con-
ſtanti: quod in his apoſtemati
bus ⁊ in omnibus aliis exiſten
tibus intra corpus ſomnus eſt
peſſimus ⁊ nocinus: ⁊ pro tan-
to quantum eum remouere po
teris ab eodem tantum illud fa
cere debes donec humor ad diſ
ſolutionem ceperit deuenire, ci-
bando eum ſubtiliter abſq; in-
tenſa moleſtia: ⁊ extrahere eũ a
ſomno pacifice ⁊ quiete: recitã-
do ei noua delectabilia atq; pla
cida: ⁊ ſi iſta non ſufficerent: fac
ei omnia que ipſum a ſomno
poterũt remouere. Quare ſi iu-
uenis fuerit ⁊ tempus eſtatis:
fac eũ odorare canforã: quia fa
cit eum vigilare abſq; moleſtia
et impedimento: ⁊ ſi ſenex fue-
rit et tempus eſtatis: ſufficit ei
tantũ odorare aldeheben. ideſt
ſticados cum aliquantulo cãfo
re: ⁊ quod facit ſticados facit ru
ta. Et quemadmodum ſomnus
adiuuat apoſtema fortiſſime
diſſoluere: quando eſt in decli-
natione ⁊ in via diſſolutionis:
ita ⁊ ipſe ſomnus quando apo-
ſtema eſt in principio et in via
generationis ⁊ confirmationis
potentiſſime adiuuat ad ipſiꝰ
confirmationem ⁊ augmenta-
tionem: et ſic eſt cauſa ſue mor-
tis. Et iam ſuperius tractaui et
mentionem feci de apoſtemati-
bus que in iſtis locis oriuntur:
⁊ eorũ curas ſufficiẽter ordina-
ui. Quare cum ad breuitatem
intẽdã curas ſingulares vniuſ-
cuiuſq; omitto: et eorum acci-
dentia: eo quod cura vnius eſt
quaſi cura omnium aliorum.
Et propter hoc non poſui curã
ſquinantie ſcilicet illã que de-
bet fieri cũ inciſione canne pul-
monis ad quantitatem forami
nis naris vel parum minus: et
illud omiſi: quia eſt difficile val
de: nec tempore meo vidi aliquẽ
qui eam fuiſſet exercitatus: ſed
quando diſcipulus eram in hac
arte: volui perſcrutari dicta mo
dernorum huius artis in hac
cauſa qui dicunt quod Gal. nul
lam fecerat mentionem huius
cure: ſed mẽtiti fuerũt: eo quod
G. ipſam poſuit vbi precepit in
cidere ſcilicet: ⁊ ſcindere cannã
pulmonis: ⁊ propter hoc volẽs
experimentare ſumpſi capram
vnam: ⁊ inciſi corium: ⁊ pellicu-
lam que eſt ſubtus: ⁊ de canna
pulmonis etiam aliquid minꝰ
lupino ⁊ lauabam vulnus cum
aqua mellis quotidie: et quan-
do vulnus incipiebat cooperiri
carne: deſuper ſpargebam pul-
uerem ſubtiliſſimum nucum ci
preſſi donec fuit liberata. Sed
quia meo tempore non vidi ali
quem qui hanc feciſſet: propter
hoc eam nolui primo ordinare.
Et accidit quãdoq; canne pul-
monis debilitatio vocis ꝓpter
multam vociferationem: vel ꝓ-
pter intenſum laborem: ⁊ illa de
cauſa ibi oriuntur granula par
ua: ⁊ huic cure ſufficit gargariza
re aquam roſaceam. Et debili-
tatur etiam vox propter ingroſ-
ſationem que fit a multa infu-
ſione humiditatis ſtatis viſco-
ſi in pelliculam canne pulmo-
nis: ⁊ huic cauſe ſufficit deſica-
catio.

Capitulum. xv. Quod eſt de

Alde-
hebẽ.

raucedine vocis.

Cura vero huius egritudinis est comedere aliqd de raphano cum modico zuccari: & ius etiam caulium vel brodium eorum in hoc casu confert multum. Et oritur quandoque hec egritudo ex aspitate & siccitate canne pulmonis. Et cura illius est comedere amigdalas excoriatas dulces cum succo liquiricie. Et postquam deriuat⁹ sum ad tractandum de raucedine vocis que fit ex influxione humiditatis flegmatis viscosi in cannam pulmonis que descendit a cerebro vicio reumatis vel catarri: & hoc non solum medici sciunt: immo etiam & vulgares istud intelligunt et cognoscunt nunc autem intendo tractare de raucedine que vt vicio alterius egritudinis sicut accidit ex stri ctura gule cum aliqua instita: vel sibi simili intantum quod costringitur inde neruus retro gradus & comprimitur & sequitur raucedo. Et fit etiam a causa intrinseca scilicet ab opilatione facta in ipso neruo retrogrado: & hoc fit raro & i minori parte. Ergo studeas festinanter inungere locum stricture cum aliquibus oleis resoluiuis si egritudo fuerit antiqua: sicut cum oleo nucum antiquarum et oleo de iasemino & de narcisco cum pinguedine anatis. Et pre omnibus istis expertus sum pinguedinem stornellorum qui comedunt oliuas. Sed si egritudo fuerit recens & in principio sufficit tunc inunctio cum oleo rosaceo aromatizato. Si autem iam transierit egritudo. xx. dies: tunc vti debes pdictis oleis mixtis. Et non obliuiscaris subtiliare regimen infirmantis: & ipsum diminuere: quoniam si sic feceris recupabit vocem infirmus oino domino concedente: sed si lesio aliqua facta fuerit in viis vocis ex dicta strictura: cura eius tunc est impossibilis. Et fit etiam dicta raucedo ex apostemate facto in neruo retrogrado. Et cura eius est cura predicta: subtiliando regimen. Et si superius nominaui olea plura & diuersa: et in vnum collecta huic egritudini conferentia non credas me fecisse illud absque preuisione et cautela: quoniam omnes medicine que operantur intrinsecus vel extrinsecus si fuerint plures vnius cōplonis & vnius nature: & i vno gradu simul mixte: reperiunt maioris virtutis & efficacie in omnibus egritudinibus: quam si dederis vnam solam illius cōplonis & nature: et illi⁹ grad⁹ in vno eodem pondere: Vbi gratia: qm si recipies medicinam vnam simplicem que sit calida vel frigida: sicca vel hu. in pncipio scdi gradus: & decōposita sumpseris in eadem quantitate: que in illo eodem gradu fuerit cōplonata: inuenies cōpositam longe maioris efficacie quam simplicem intantum quod. ʒ. vna de composita plus operatur quam. ʒ. x. de simplici: & hoc non recipitur solum in virtutibus pris: verumetiam in scdis & tertiis: certissime istud idem inuenitur: & quamuis causa huiusmodi sit manifesta: tamen ipsam ad presens omitto intendens breuitatem seruare: sicut in principio hui⁹ libri promisi: nihilo Gradus.

minus hec et alia in sequentibus vtilia ero rememoratꝰ deo concedente: et iam superius memorani quod opilatio fieri potest in neruo retrogrado: sicut i alijs neruis fieri consueuit: ex qua raucedo oritur ⁊ generatur. Et etiã in duobus neruis opticis a quibus lux oculis delegatur fit opilatio: et intantum qd quando clauditur oculus vnus nullatenus pupilla alterius dilatatur. Et quando sic est medici sunt desperati de cura huius egritudinis: hoc iam declaratũ est in tractatu oculorũ. Sed de hoc quod medici dicunt quod cura aliqua non prodest in illo casu nullatenus sum cum eis: nec eis assentio vllo modo. Et sicut dico de ista opilatione: ita dico de opilatione facta in neruo retrogrado: quod cura non est impossibilis omnino: immo medicine ꝓ certo eis debent valere ⁊ eos iuuare si debite exhibeantur. Quare inungere debes locũ cũ predictis oleis simul mixtis: non omittendo purgationẽ vlem totiꝰ corporis: ⁊ etiam particularem capitis: sciẽdo quod materia egritudinis non trahitur a capite nisi medicine ⁊ virtus ipsarũ illuc deferantur: vnde consulo vt alie a dictis medicinis preparentur que deferant virtutes ipsarum ipsi capiti velociter propinando eas distemperatas cum aqua mellis: ⁊ hãc viã ⁊ doctrinam adinuenit paternꝰ: ⁊ fuit valde bona: ⁊ postquam ipse obijt ego posui aliũ nuncium delatorem medicinarum ad caput: quamuis de hoc cum eo minime fuissem locutꝰ. Et non diffidas omnino quando beneficium ⁊ iuuamen istarum medicinarum non apparuerit velociter ⁊ subito: quoniã aliquando excitando ipsas nõ tantum signum aliquod beneficij ⁊ iuuaminis apparebit: sed interdum liberabitur subito deo dante.

Nerui optici.

Aqua mell.

¶ Ca. xvj. Quod est de pustulis in meri seu in ysofago.

Et oriuntur pustule in meri ex comestione rerum acutarum: sicut est sinapis et similia: vel ex assumptione medicinarũ fortiũ ⁊ acutarũ que recipiunt a medicis ad occidendum sanguisugas existentes in gula. Et fiũt hac de causa ibidem pustule rubee parue ⁊ minute. Et cura huius est succus requilitie cum mucillagine: seium cittoniorũ cũ aqua rosacea dissolutorũ retetꝰ in ore ⁊ paulatine sugẽdo ⁊ lãbẽdo deglutire.

¶ Ca. xvij. Qd est de corruptione ⁊ putrefactione in gula ⁊ meri: et eorum ptibus adiacentibꝰ in tempore epidimie.

Oritur etiã i istis membris ⁊ i suis partibus adiacẽtibus putrefactio tempore magne epidimie ⁊ pessime mortalitatis: sicut i alijs mẽbris fieri consueuit: quare ptes gule corrũpunt. Et hoc nõ accidit nisi qñ ẽ epidimia pestifera pessima ⁊ maligna: ⁊ nõ est mirũ: qm̃ aliqñ in tali tpe corrumpunt nerui pedũ qui sunt membra solida ⁊ cadũt. Et qñ tractabo de epidimia: ⁊ de egritudinibus que fiũt in ipsa: et de suis

accidentibus: tunc curam omnium ponam cum adiutorio dei.

¶Capitulum decimumoctauū Quod est de priuatione sensus et motus et relaxatione meri' et ysofagi.

Accidit etiam aliquando in neruo illo in quo insita est virtus deglutiendi spēs relaxationis et priuationis sensus et motus. ꝛ potest etiam hoc nocumentū euenire in ipso neruo a quo dictus neruus recipit influentiā ꝛ virtutem sensus et motus. Et hoc ei accidere potest propter frigiditatem complexionis sue. vnde paratus est recipere dictā lesionem. Et hoc ei cōtingere potest: aut ex assumptione narcoticarum medicinarum: aut ex potatione aque frigide in magna quātitate: et specialiter illis qui non sunt assueti bibere eam: et potest aliquando hec egritudo subito euenire: ꝛ interdum paulatine efficitur. Et quando fit ex potatione aque multe frigide: tunc fit subito. Et quando continue et paulatine vsus fuerit frigida: tunc successiue ꝛ paulatine huiusmodi egritudo efficitur: et quando sic est: incipit cuꝫ dolore leui: et cū difficultate deglutiendi que paulatine et successiue augmentatur donec deuenerit ad priuationem deglutiendi perfectam. Et hoc accidens quando accidit est pessimum valde: quoniam infirmus non potest vllo modo cibuꝫ nec medicinā deglutire: quare oportet cum omni sollicitudine properare ad eius sanitatē recuperandam: aut in breui morietur. Et quando ad hoc deuenit: curatur pluribus modis. primus modus est vt apponas cānulā argenti vel stanni in gulam. Et sit cānula habens caput quod ponitur intus in ore strictum: ꝛ illud quod remanet in manu a parte exteriori sit latum valde. Et scias quando appones cannulam in gulā: mouebitur stomachus ad subuersionem ꝛ vomitum naturaliter quare eā tūc subtrahere debes: et stare donec cesset vomitus: et iterum eam intus ponere: et cum subuersio et vomitus vel motus superuenit subtrahere: et sic facies donec ex consuetudine remoueatur. subuersio et motus: et quod sit absq; abhominatione infirmus ex appositione ipsius cannule. Et tunc sicut dictū est pone latus strictū int' in gula: tenendo latus ampluꝫ in manu: et inde lac proijce recenter mulctum: aut pultes ex farina tritici: tantum ex aliquo istorum quod inde possit infirmus nutriri: studendo semper in remouendo causam egritudinis cuꝫ quibus tibi videbitur conuenire: cognoscendo quod ex tali cura sequitur non modicum nocumentum: scilicet quod inde debilitantur virtutes membrorum gule omnes. Secūdus modus curationis huius egritudinis est ponere infirmum nudū in tina lactis: quod sit tepidum et recenter mulctum: aut in tina plena ex pultibus farine tritici q̄ sint liquide cocti. q̄m opinio quorundā medicoruꝫ est vt illud nutrimētum ingrediatur per partes inferiores corporis. et etiā per poros toti' corporis ipsi':

Prima cura.

Secūda cura.

sed hec opinio debilissima valde existit atq; friuola. Tertius quidem modus est: et est rectus certus: atq; verax: scilicet quod tali modo nutritur infirm⁹ absq; dubio: et est talis: scilicet vt recipias lac vel pultes ex farina tritici liquide decoctas: in vesica vna capre: vel eius simili: et sit in collo ipsius ligata vna cānula argenti ad modum clisteris: et facta mundificatione intestinorum perfecta cum clisteribus abstersiuis et mundificatiuis: pone dictam cānulam intus in ano: et exprime dictā vesicam diligenter cum manu: donec totū lac vel pultes in intestino recto ab infirmo recipiat: et sic inde dictum intestinū sugendo recipit nutrimentum: et ab ipso aliud intestinum sibi cōtiguum rapiendo sugit: ⁊ ab illo aliud donec sic successiue ad fundum stomaci dictum nutrimentum habet deuenire: inde stomacus recipit quod sibi conuenire videtur: et ab eo nutrit. Et iam quidam reperiūtur medici qui nituntur probare quod nutrimentum nullatenus recipi potest per clistere in itestinis vt ad stomachum possit deuenire: et hec per dicta Gal. qui dicit quod clistere iniectum per inferiora in intestinis nō potest vllo modo ad stomachum pertingere et deriuare. Et sic arguēdo affirmant quod nec nutrimentum inde iniectū vllo modo ad stomachum poterit peruenire: sed isti tales decipiūtur et errāt comparando ⁊ equiparādo medicamina iniecta per clistere nutrimento p̄dicto iniecto ſm modum determinatum: quoniam certum est quod violentia ⁊ impulsio que est in clisteri non est tanta neq; ita fortis: quod possit medicamina iniecta p ipsū vsq; ad stomachum prouicere et delegare: eo quod virtus attractiua intestinorum et stomachi ipsa medicamina abhorret: et propter hoc non attrahunt: sed expellunt: sed cum corpus indigeat nutrimento vehementer ⁊ intestina a fecibus competēter sunt depurata: ideo nutrimētū inde iniectū virtute attractatiua in ipsis fortiter vigēte attrahitur de intestino ad intestinū vsq; ad stomachum. Et neq; in medicaminibus clisteriorū reperitur virtus vn̄ habeant ascēdere a partibus inferiorib⁹ ad superiora natādo: sicut inuenit in colera acutissima que quādo descendit: aliquādo interi⁹ vsq; ad fundū ani. ⁊ ibi facit magnā punctionem: ⁊ voluntatē egerēdi: sicut dicit Gale. potest esse q; homo se abstinet et retinet, propter aliquā necessitatem: vel qr est in platea associat⁹: vel in mēsa. Quare illa colera redundat ad superiora: ⁊ sic ascendēdo potest vsq; ad stomacū deuenire. Et cū sit odiosa ⁊ abhominabilis per superiora vomēdo eijcit. Et qūo nō possumus imaginari q; lac ⁊ ius gallinarum: ⁊ pultes iniecta per clistere sicut dictū est q; virtute attractiua forti mediāte intestinorū et stomaci non possint vsq; ad stomacū de intestino ad intestinū peruenire: cum semina que existunt in olla vel aliquo vase terreo existēte iuxta aquam attrahāt nutrimentum et humiditatem manifestissime vltra ip̄m vas. ¶ Huc vsq; iā determinaui modos nutritionis huius patiētis: quorū hic vltimus

Tertia cura. — Gale.

hic vltimus conueniētior: ꝛ verior ꝛ magis eligēdus a me esse indicatur. Nūc aūt ingeniū curationis hui⁹ intēdo hic breuiter pertrāsire. Et dico ꝙ est necesse inungere locū exterius cū oleis aromaticis et subtilis substātie que nō habeāt superfluā caliditatē: sicut est oleū rosaceū factū ex oleo oliuarū: et oleū de iasemino: ꝛ oleum amigdalarū amararū: ꝛ hoc fiat ſm ꝙ medic⁹ egritudini videbitur expedire scilicet inungere locū cum vno illorū simplr: aut simul mixtis. Et vbi ordinaui ponere lac vel pultes: in illo et eodem casu potes adeo bene assuescere brodiū pullorū: vel turturū: vel colūborū masculorū: sed illa principaliter ordinauerā: eo ꝙ hoies isti⁹ partis illis frequētius vtūtur: ꝛ etiā q: in hac egritudine sunt loco cibi et medicine valde innatiue. Et est necesse vt oia predicta sint tepida: et studeas cū omni sollicitudine: vt nō sint frigida nimis actu: neq; calida actu in excessu: quoniam cibi: et medicine qñ sunt actu imnēse seu superflue caliditatis: habēt destruere calorē naturalem: qui quidē calor est instrumētū oīm virtutū corporis: ꝛ est ipse calor naturalis sicut agēs: ꝛ calefacere brū cū rebus aromaticis subtilibus tēperate caliditatis. Et id quod magis laudatur ꝛ plus est expertum in hoc casu est balsamū. ꝛ si nō posses balsamū cōpetēter habere inuenies de carpobalsamo: quāuis apud nos difficilius reperiat q; ipsum balsamum: et iterū oleū de granis pini cōmēdatur: ꝛ similiter oleū de alchaoen. i. de cotula fetida multum valet. Et si in qualibet vncia alicuius predictorū oleorū ponatur auī. j. optime: ꝛ pure ambre: erit effectus maioris valde ꝛ tutioris in omnib⁹ deo dāte. Et postq; breuiter expeditus sū de egritudinibus colli: nūc intēdo determinare de his que sibi contigue existant: sicut est pulmo et meri.

¶ Tractatus vndecim⁹ de egritudinibus pulmonis: ꝛ est cōtinens capitula tria.

¶ Cap. j. Quod est de egritudinibus pulmonis.

Scire debes ꝙ pulmo est mēbrū porosum ꝛ spongiosum valde: ꝛ ꝙ i suis porositatibus ineniūtur anuli similes anulis cāne pulmonis: q tendūt vsq; ad extremitatē ipsi⁹ pulmonis: et inde vadit aer: seu anhelitus per totū pulmonē. et hec experiētia probatur in animalibus mortuis: scilicet sufflādo fortiter intus per cānā pulmonis: inflabitur enim pulmo totus manifestissime: ꝛ cum inde aer exierit: detumescendo cōtrahitur pulmo: et simul partes eius constringuntur. Et descendit etiam aliquando flegma et catarrus a cerebro ad pulmonē et exinde prouenit tussis et strictura anhelitus. Et cura huius est mūdificare corpus a flegmate cum pulpa coloquintide ꝛ similibus: et confortare caput cū aromaticis calidis ꝛ siccis. sicut sunt gariofili: et macis: et cinamomum electum: ꝛ consuetudo est conficere emplastrum ex predictis et ponere super caput.

De pulmone

Nota cura.

Sed ego expertus sum quod fa cere puluerem ex istis subtilissi muz:et spargere super caput est longe maioris efficacie et effe- ctus in hoc casu: et hoc fuit di- ctum ⁊ consilium patris mei in fine sui sermonis. Et ego exper- tus sum quod recipere de vna- quaqꝫ dictarum specierum per se:et subtiliter qualibet pulueri zare singulariter:et miscere eas omnes simul cum aliquibus ex istis succis prout complexioni ⁊ nature vniuscuiusqꝫ infirmi ma gis videbitur conuenire:scilicet si hyems fuerit cū succo de na- hāna:idest mente: vel cum suc- co merzanzium: idest maiora- ne:aut cum succo de berēgeme- sca: idest basiliconis gariofila- ti:et si tempus fuerit calidum ⁊ febricitauerit infirmus:tūc mi- sceo dictas species solum cum aqua frigida:aut cum aqua ro- sata propter sui aromaticitatē:⁊ est melius:et facio eas exiccari: et postea iterum eas pulueriza ri:⁊ demū super caput spargere qm̄ sic faciēdo virtutes earū me lius simul coadunantur ⁊ vniū tur. Et quia hoc experimentuz sic pluries et pluries probaui: propter hoc ipsum collaudādo pre ceteris recommendo. Et est conueniens vt alteres comple- xionē infirmi conuertēdo ipsaz ad naturam siccitatis cum ali- qua caliditate:⁊ hoc fieri potest cibando euz passeribus assatis et turturibus:vel ipsis factis in tassea:et similibus. Et scias qđ flegma quod descendit in pul- monem nō de facili inde potest exire. Et hoc ideo quia aut illđ est flegma subtile ⁊ liquidū val de: ita quod pulmo non potest ipsum exterius expellere: eo qđ quando anhelitus et aer spargi tur per pulmonem diuiditur di ctū flegma et infunditur ⁊ im- bibitur in ipsuz: quare aer exit: et illuc sic imbibitum remanet: vel erit illud flegma grossum et viscosum valde. Quare propter sui viscositatem intantum ad- heret ipsi pulmoni quod nō po test inde expelli: nec euacuari: ergo si cognoueris quod illud flegma sit liquidum et subtile: studeas ipsum ingrossare toto posse:et hoc facies recipiendo ex dragaganto albo:et gumma arabica alba:et pillulas fac cuz decoctione iniubarum ⁊ vnam teneat post aliam continue in ore. Et quod inde eliquatur et dissoluit paulatine deglutiat. Sed si scieueris quod flegma sit grossum et viscosum tunc fac istas pillulas. ℞. amigdalarū: et succi liqritie: et besseartusba. quod est flania in ligua Hispa- nie:et pistētur omnia. et misceā tur cum sirupo facto de cortice citrorum:⁊ fac pillulas: ⁊ teneā tur sub lingua: et si fuerit vlti- me viscositatis: misceantur cuz sirupo centauree minoris opti- me decocto:et fiant pillule vt di ctum est:et teneantur in ore: et abstineat a multa repletione ci bi ⁊ potus:et non comedat fru- ctus nisi illos quos dicam.

Experimētuz est.

Capitulum secunduz. Quod est de apostemate pulmonis.

Oritur in pulmo ne aliqñ apā si- cut i alijs mēbris accidere consue- uit. Et illud apo stema fieri pōt ex vno humore solo aut ex pluribꝰ

Sed secundum naturam sui corporis impossibile est in ipso fieri apostema ex solo flegmate propter conuersationem continuã flegmatis cum ipso pulmone. Neqꝫ ex sola colerica propter subtilitatem sui: ⁊ propter largitatẽ pororum corporis pulmonis nõ potest ibi diu permanere: quin inde defluat et discurrat: quare ille humor ex quo orit̃ hoc apostema est sanguis: ⁊ hoc est quia grossitudini aliquantulum pertinere videtur: quare ibidem potest aliquando diu permanere: ⁊ non est etiam pulmo sic assuet⁹ ipso quin possit ex ipso ibidem fieri apostema. Et scias qđ pulmo est omnino absqꝫ sensu: et si habet est occultum valde: sed illa pellicula que est circundans ipsum: quamuis sit subtilis valde: tamen neruosa existit: vnde sensum habere probatur: et iterum est sciendũ ꝙ pulmo et sue pellicule sunt absqꝫ neruis: sibi ferentibus et prestantibus motum: ⁊ cum mouetur non mouetur per se: sed motu pectoris. Et dicunt quidam medicorum ꝙ si pulmo haberet sensum perfectũ hoc est si esset perfecti sensus: ad vltimum languesceret propter sui motum continuum: eo quod vita animalium existit ĩ anhelãdo seu inspirando aerem et expirando. Sed hec opinio mihi friuola atqꝫ omnino vana videt̃: eo quod pectus est magni ⁊ perfecti sensus atqꝫ acuti: quia ad ipsum nerui magni multi deriuantur: ⁊ continue ⁊ assidue mouetur: ⁊ mouendo se mouet etiã pulmonem: ⁊ tamen non fatigatur nec languescit: quare ratio ⁊ opinio predicta vacua et nulla esse videtur: sed hoc non intẽdo ad presens in hoc loco soluere. ⁊ declarare. Immo redeo ad illud quod pretermisi: ⁊ dico ꝙ quando apostema est ĩ pulmone: tũc infirmus patitur continue stricturam anhelitus validam atqꝫ fortem: et acutam febrem et continuam propter vicinitatẽ ipsi⁹ pulmonis cum corde: et tussim violentam: et impetuosam: ⁊ facies eius est rubea valde: et specialiter poma maxillarũ: ⁊ anhelitus eius est frequens et velox atqꝫ calidus valde: sed cum hoc est mediocris inter magnitudinem et paruitatem: et pulsus ipsius est velox et frequens: ita quod valde subito vna percussio aliam sequi videtur: sed non ex necessitate pulsus durus esse reperitur in hoc apostemate: ꝙ̃uis de natura apostematis talis esse deberet. Sed quia pulmo est membrum molle: ob hoc oportet qđ pulsus ad molliciem habeat declinare: ⁊ quia non est neruosum etiam: ⁊ hac de causa multa talia accidentia occultãtur et annihilantur q̃ apparere deberent quantum est de natura apãtis q̃ non apparent: ⁊ hec est causa quare durities pulsus nõ reperitur in hoc apãte qñ est in carnositate ipsius pulmonis. Sed si apostema fuerit in pellicula que est circundans ipsum: tunc pulsus habet ad duritiem pertinere: sed est omnino absqꝫ dolore. Et qñ febrem videbis acutam: ⁊ tussim violentam: et cum tussi aliquid non screabit: ⁊ oia signa que p̃scripta sunt: in vnum collecta fuerint: pro certo habeas quod apostema est in pulmone. Et iam supradictum est quod istud apostema non fit ex puro flegmate: neqꝫ ex colera

Vana opinio.

Pulmo molle mẽbrũ

simplici: sꝫ generatur ex sangui
ne: vel ex sanguie ⁊ colerica mi-
xtis: et est longinquum etiā val-
de qđ apostema oriatur in pul-
mone ex melēcolia eo ꝙ pulmo
eaꝫ odit et abominatur valde ꝓ-
pter ipsius grossitiem ⁊ acetosi-
tatem. Et scire debes qđ pulmo
non nutrit nisi ex sanguine sub
tili claro rubeo atqꝫ lucido.. Er-
go postquam videris infirmo
oīa suprascripta signa in vnū
collecta flobotoma ipsum: consi
deratis tñ conditionibus notis
s. etate: complexione: tpe anni: et
regione. Et in summa dico ꝙ oī
no est minuēdus quādo sic est.
Sed ꝓuisio esse debet in minuē
do plus vel minus: prout meli⁹
videbitur cōuenire. Sed flobo-
tomia esse dꝫ ex basilica dextri
brachij vel ex saluatella manus
Azis-fac sal natel-la ma nus.
que in arabico dicit azissac. Et
sit studium tuum in cibādo euꝫ
ex rebus que nō excedant in fri-
giditate superflue: sed sint con-
fortantia dupliciter. s. cum aro-
maticitate ⁊ stipticitate: sicut cū
rosis et stipitibus myrti humi-
de. Et subtilia regimen ei⁹ dan
do ei solam aquaꝫ ordei ordina
te factam et colatam. Et si fue-
rit debilis virtutis vel nature nō
transeas vltra panatam: et fac
eum abstinere ab omni specie
carnis oīno: quoniam si sic fe
caris remouebitur apostema: et
liberabitur infirmus totaliter
deo dante. Et iam videre potes
manifeste quod deus sublimis
et gloriosus propter hoc pulmo
nem creauit cum substantia ra-
ra: et cannalibus largis et dila-
tatis: vt superfluitates et viscosi
tates inde valeant faciliter per-
transire. Et quia ipse pulmo vi-
cinus cordi existit. Quod quidē
cor est membrū sicut iam sciui-
sti ꝙ est conseruatiuum vite in
omnibus corporibus ex suo spi-
ritu vitali qui in eo quotidie ge
neratur ⁊ conseruatur. Et q̄ ser-
uit huic spiritui est anhelit⁹. Et
cor ꝑm dictū philosophi est prin
cipium ⁊ radix omnium virtu-
tum totius corporis: ⁊ ab ipso fit
effusio ⁊ delegatio omnib⁹ mem
bris. Et quidam sunt qui dicūt
ꝙ cor non est radix ⁊ fundamen
tum nisi virtutis vitalis solum:
et epar virtutis naturalis: eo ꝙ
per ipsum totum corpus nutrit
et augmentatur: ⁊ cerebrum silr
per seipsum solum est principiū
et radix spiritus animalis et ab
ipso ꝓcedunt virtutes sensus et
motus. Sed he opiniones non
sunt medicine multe vtilitatis:
nec est res necessarium omnino
medico ad sciendum ipsam: eo
ꝙ est res difficilis et obscura val
de: ⁊ ꝓpter hoc fuit hec conten-
tio et disputatio iam sunt mille
anni inter quosdam. Sed id qđ
necessarium est ad sciendū in ar
te medicine: ⁊ absqꝫ cognitione
cuius nō est medicus nominan
dus est certissime scire et cogno
scere ꝙ cor est fons ⁊ principiuꝫ
spiritus vitalis ⁊ vite in anima
libus. Et ꝙ quiescēte motu cor-
dis cessat vita omnino. Et ꝙ ce-
rebrum est fundamētum ⁊ prin
cipium spiritus animalis. Et si
aliqua de causa cerebro accide-
ret solutio continuitatis morire
tur animal in breui. Et epar silr
est origo ⁊ fons spiritus natura
lis: in quo est radix ⁊ principiuꝫ
nutritionis: ⁊ ab ipso tanquam
a fonte et origine hec virt⁹ om-
nibus membris dirigitur ⁊ dele
gatur. Et si accideret ei solutio
continuitatis: non diu animal

cum vitā posset pmanere: q̄uis nō ita cito moreretur: sicut si in supradictis duobus mēbris accideret ⁊ eueniret: et causa hui⁹ est qr materia virtutis cordis est spūs vitalis: qui quidem spirit⁹ est instrm̄ vite in omnib⁹ membris: sicut dictū est. Quare qñ destruitur ei⁹ operatio cessat vita omnino: sicut qñ remouetur vel cessat lux solis vel lampadis sequitur tenebrositas ⁊ obscuritas subito ⁊ incōtinenti. Et hoc idē dicim⁹ de cerebro. Sed quāuis epar sit princeps spūs naturalis: ⁊ ab ipso ceteris mēbris dirigatur: sicut ab aliis duob⁹: sc; corde ⁊ cerebro sui ppriȷ spiritus diriguntur: tñ cum isto spū naturali vadit sanguis ad omnia membra nutrienda. Qui quidē sanguis indiget conuersione et mutatione: ⁊ mutatur et alterat de colore in colorem ſm naturā vniuscuiusq; membri recipientis: quare hic spirit⁹ grosse substantie existit respectu p̄dictoꝝ: et hec conuersio coloris in colorem ⁊ substātie in substantiā nō fit nisi in tempore determinato ⁊ non subito. Sed operatio q̄ fit a duobus aliis p̄scriptis membris principalibus agitur ⁊ operatur ex subtili substantia eorūdē. Quare si acciderit alicui istorum solutio continuitatis: priuatur subito coꝝ operatio ⁊ beneficium absq; mora: sicut claritas diei cessante sole: ⁊ etiam in obscuro cessante splendore lampadis incōtinenti sequitur obscuritas et tenebrositas per se absq; dilatōe aliqua. Ergo manifestum est ex predictis q᷒ oīa predicta tria membra sunt principalia .s. cerebrum: cor et epar: eo q᷒ non solum habere vident et reperiuntur virtutem innatā tantum qua se ipsa regunt: verumetiam et influentem habere cōprobantur: ex qua fit influētia omnib⁹ aliis membris corporis: ⁊ sine qua diu membra permanere nō possent: neq; vita in corpore. Et quodlibet istoꝝ est in se ⁊ per se principale: et nō est differentia inter ipsa nisi in tpe: q̄uis pho aristoteli videatur q᷒ solū cor sit principale membrū: et vna ex principalibus causis ipsius ad hoc cōfirmandum est q᷒ cor est primum membrum qđ generatur in corpore animalis: et talis questio est philosophica et naturalis. Sed medicine nihil cōferre videtur. Et ego nō intendo hic declarare nisi ea q̄ medicine principaliter habeāt ptinere: ⁊ que nocumētis corporis possunt obuiare. Et quia iā elōgatus sum huc usq; a ppria intētione: nūc ad presens ad ipsam redire intendo. Et dico q᷒ pter colligantiam et vicinitatez que est pulmonis ad cor febris q̄ fit pter apostema pulmonis est pessima valde ⁊ acuta: ⁊ ob hoc natura conatur toto posse ad expulsionem nocumentoꝝ faciendam quam citius potest. Quare euacuo que fit p flebotomiaz est necessaria valde in principio huius apostematis: ⁊ hoc secure fieri potest: eo q᷒ hec egritudo acuta est ⁊ breuis: propter molliciem substantie corporis pulmonis: ⁊ propter caliditatē ipsi⁹ quam habet a vicinitate cordis et a colligātia ipsius: ⁊ quibusdam apostematib⁹ aliqñ accidit strictura ⁊ coartatio fortis anhelitus. et hoc fit vna duarum causarum: aut ex nimietate putredinis facientis stricturā anheli

Qō phica

tus:sicut sepe contingit in apostematibus epatis: aut ex cõuersione humoris in saniẽ q͛ fit ꝓpter grossitudinem membri et obedientiã humoris:vt est sepe videri in pleuresi. Sed apostema pulmonis semper fit cũ strictura forti et cum magnitudine febris. Et curatio huius leniter efficitur et complete. ⁊ hoc propter raritatem membri ⁊ largitatem viarum. Et quando apostema non resolnitur :impossibile est quin vna duarum causarũ eueniat:videlicet solutio continuitatis in pulmone:vnde fit febris ethica et consumptiua:aut exiccatio substantialis humiditatis pulmonis:ex qua fit defectio ⁊ pthysis: ⁊ in arabico dicitur alcal. Et quando istis accidit inflatio pedum tũc mors est vicina. Et si dictum apostema ad saniem deuenerit:⁊ in sui exitu laudabilis apparuerit sanies alba scilicet ⁊ mediocriter spissa absq͂ odore malo: prolongabitur egritudo:⁊ fiet cronica. Sed si non fuerit alba: nec substantie mediocris:⁊ color eius ad rubedinẽ declinauerit:adhuc longior efficietur. Et si ad nigredinem deuenerit: scias pro certo quod infirmus morietur. ⁊ etiã si post nigram albam ⁊ laudabilem spuerit:non pro tanto est confidendum quin ad vltimuz moriatur. Et scias quod solutio continuitatis que fit in pulmone est difficilis valde ad coadunandum ⁊ consolidandum propter continuum motum ipsius: et propter ipsius substantie raritatem : cognoscendo etiam quod pulmo est membrum maximi iuuamenti. Quare si apostema eius saniem generauerit:

Curare leniter.

et ipsa sanies fuerit viridis vel nigri coloris : morietur infirm⁹ omnino infra.xx.dies. Sed si sanies predicti apostematis alba fuerit : prolõgabitur infirmitas tempore longo absq͂ liberatione et euasione secundum sentẽtiam medicorum: ⁊ fit inde ethicus ⁊ pthysicus cum screatione continua et tussi inseparabili: ⁊ diminuitur caro eius continue et paulatine : et conuertitur ad colorem fuscum:⁊ intantum macrescit ⁊ extenuatur donec cutis eius efficitur tota rugosa et contracta:et oculi eius fiunt concaui:et nares acute:et vngues incuruantur:et ad vltimum nõ potest palpebras superius eleuare: et hoc non accidit propter somnum:sed ꝓpter defectum virtutis non potentis ipsas eleuare. Et cum ad hanc deuenerint dispositionem:tunc mors eius est vicina. Et multi ex istis de pulmone sanguinem eijciunt et nõ moriuntur pro maiori parte nisi post inflationem pedum ipsoꝝ. Et quibusdã ex istis accidit fluxus ventris propter debilitatem virtutis retentiue : vel propter debilitatem virtutis immutatiue:et tunc velociter moriuntur. Qđ si dictum apostema saniem non procreauerit tunc flobotomia cura est ei perfecta: ⁊ liberabitur cum ea deo dante:⁊ subtiliare regimẽ in hac egritudine confert multum quemadmodũ supradixim⁹. Et assuescat infirmus ea que habeant subtiliare et aperire. Et ex istis que experta sunt et plurimum approbata in apostematib⁹ pulmonis alcharscainna.i.panicald vel yringi ⁊ cusbaralbeer idest capilli veneris et capilli veneris quidem

conferunt in hoc casu:eo quod complexio eorũ temperata existit et ob hoc conferunt pre ceteris aliis medicinis in dissoluẽdo apostema pulmonis:et proprietatem habent in omnibus egritudinibus pulmonis:et cõferunt tussi. Et misce eam predictis medicinis que habeãt ventrem mollificare:sicut est raunt: sciendo quod istud raunt:quod isto meo tempore reperitur non solum habet mollificare ventrẽ: verum etiam ipsum purgare: quamuis illud qd antiquit⁹ inueniebat strigere diceret. ¶ Medicamẽ conueniens huic egritudini. ℞. liquiritie:et panicald in alia carsene:et capilli veneris:et flauie. añ. aur̃. ij. violarũ. aur̃. j. raunt recentis. aur̃. 5. q̃libet per se cõquassentur sicut cõuenit:et ponant omnia ad lentum ignem ad bulliẽdum preter reubarbarum in. xv. ℥. aque et bulliant vsq ad consumptionem medietatis:et colentur exprimendo fortiter:et cũ hac decoctione dissoluantur aur̃. viij. medulle cassiefistule addendo. ℥. ij. sirupi de mastice miscendo huic prescriptum reubarbarum subtiliter puluerizatum:et propina infirmo ad bibendũ:quoniã hec medicina suauiter corpus mollificat atq purgat: et nõ indiget illa custodia que in aliis laxatiuis fieri consueuit: sed propina ei ad comedendũ de pane. ℥. ij. vel. iij. si vis eum vberius reficere:attendendo quod quando tu das medicinam laxatiuam siue istam vel aliam: eam tepidam dare debes:eo qd si frigidam dederis actualiter: nocebit infrigidando calorem naturalem:et coagulando humores: et si calidam superflue dederis inflammabit calor accidentalis:corrigendo infirmũ ne in somno superflue profundetur. Et ego spero in deum qd cum hac cura et via erim⁹ sufficientes in dissolutione et curatione huius apostematis. Et cum videris acuitatẽ febris lentescere et quietam fieri:et anhelitus malus nõ affuerit:et tussis similiter mollis et lenta fuerit: scias pro certo quod apostema tunc est eliquatum:et cum fuerit infirmus ex tali egritudine liberatus:secure ppinquis dicere poteris quod optimam curam in ipso es operat⁹. Et si cũ hoc nõ secut⁹ fueris intẽtionem tuã:hoc est q apa conuertat ad saniẽ:et cũ infirmus spuit screat saniem tussiendo:que sanies si nigra fuerit vel viridis:vl istis coloribus pertineat:nõ est sperandum nec attendendum in alleuiatione et curatione accidentium infirmi:sed anteq iudices de hoc facto prius cõsiderare debes tenorẽ virtutis infirmantis:et fortitudinem egritudinis:et dies creticos:et indica a principio screationis hui⁹ saniei:qm quãto citius et tempestiuius screare ceperit talem saniem:citius morietur: sciendo qd pro maiori parte principium screationis saniei nõ fit nisi in die creatica. Quare dico quod si screatio talis saniei fuerit:vel inceperit in tertia die a principio egritudinis q ĩfirmus non trãsierit p maiori pte sextã diẽ a pñcipio egritudinis:sed si vt⁹ fortis fuerit moriet ĩ octaua die egritudinis:et si screatio saniei ĩceperit ĩ sexta die:ĩpossibile est q ĩfirm⁹ trãseat decimã diem.

Et cum ero locutus de diebus creticis: tūc memorabor de his omnibus tractatu breui. Et sanies illa que coloris est melongiarū vel que viriditati habeat pertinere mixta nigredini: magis mortis est significatiua q̄ illa que est rubei coloris: et aliorum colorum: eo qđ illi colores significant mortificationē innati caloris. Et scias qđ sanguis nō exit nisi postq̄ apa est apertum. Et cum sic est signum est certissime laxitudinis et debilitatis nature non potentis digerere et conuertere sanguinē illū ad saniem: quare hic non percipitur esse aliqua digō. Et cum dico sanguis: non attendas qđ intelligam sanguinem purum: sed est mixtus cum alijs humoribus: sed denomino ipsum sic a dominio et a colore. Sed cum sanies apparuerit alba et mediocriter spissa: et exierit leniter et absq̄ difficultate: tunc secur⁹ esse poteris quod prolongabitur egritudo. Et si studiosus fueris valde in curatiōe ipsius regēdo eum perfecte prout sibi conuenire videtur: proficies ei non modicum: et efficietur vita eius melior atq̄ lenior: et alleuiabūtur eius accidentia: et sic operabitur infirmus omnes suas virtutes naturales: exercebit artez suaz: et possibile erit q̄ recedēte ab infirmo omnia sua accidentia: intantū qđ ab omnibus putabitur esse liberat⁹: et ipsemet se putabit esse sanū pfecte. Medicus autez certissime scire debet: si illa est vera opinio vl' nō. O quaz dignus est laude talis medicus cum sic operatus fuerit faciendo totuz quicquid de arte fuerit faciendum. Infirm⁹ vero taliter permanebit: donec terminus eius fuerit: et talis homo dici non potest absolute sanus nec infirmus. Et regimen saniei apatis pulmonis esse dz cum rebus abstersiuis et mundificatiuis: et non calefactiuis cum aliqua incisione et desiccatione: sicut est terra sigillata q̄ a proprietate confert pulmoni: et q̄uis stipticitatem habeat: pro tanto non amittit virtutem cōfortandi membra intrinseca: et capilli veneris vsus post quartumdecimum diem confert ei: et besbege. i. macis etiaz postq̄ fuerit ablutuz in aqua pluries est valde bonuz: et cortices citri similiter conferūt valde in hoc casu: eo quod fortitudo virtutis mirabiliter valet in hac egritudine: et he medicine quas diximus multum valēt habētibus saniē in pulmone confortādo. ℞. ergo ex vnaquaq̄ istarū partes equales: et bulliant in aqua: et propina infirmo ad bibēduz cū sirupo facto ex scariolis: aut cum rosis recentibus. Et ex rebus multum conferētib⁹ huic egritudini est hic scilicet vt capias bolum armenum et ponas eum in vase aliquo terreo cum carbonib⁹ ignitis: et sit vas habens coopertoriū quod in medio superficiei habeat foramen vnuz: vnde fumus possit exire: et asperge ibi aquam rosaceā: et recipiat infirmus illuz fumum per os tēperate pluries in die: istud confert: quia aromaticum confortando pulmonem et cor: exiccando pulmonem: et rege cum subtili regimine. Et meli⁹ regimē istis est panis bene fermentatus cuz zuccaro rosaceo. Et iam recordatus sum quod

medicus dignus laude

ater meus dicebat mihi: quod ater suus habuit quẽdam hy-panum in cura q̄ patiebat̃ hãc gritudinem: et extenuat⁹ fuit ntantum tota caro eius con-umpta fuerat: et auus meus psum totaliter curauit scilicet quia cibabat eum pane bene ermentato. cum zuccaro rosa-ceo: et pane similiter bene fer-mentato cum oleo oliuarum: et taliter resumptus fuit: et suam recuperauit humiditatem: nec ei superuenit aliquod accidẽs malum: ⁊ vixit postea tam lon-gum tempus quod medicus q̄ curabat eum scilicet auus me⁹ obijt ante ipsum: et postea diu remãsit in manib⁹ patris mei. Et obijt ad vltimũ ex alia egri-tudine et nõ ex ista. Et mihi si-militer quando incepi practica-re superuenit ad manus meas quidam qui patiebatur talem egritudinem: et innui ei regi-mẽ dictũ: et sic recessit tussis ab eo: ⁊ impinguatus fuit: ⁊ redijt ad operandam artem suam: et ad exercendum omnes actiões suas: et sic vixit postea lõgo tẽ-pore: ita quod eo tempore fuit epidimia in illa regione: ⁊ ipse mortu⁹ fuit in ipsa ex febri acu-ta. Et iam inuenim⁹ quod Ga-lenus precepit dare tyriacam magnam in ista egritudine: et confert multum: lac etiaz asine recenter mulctum: ita quod in-continenti cum exit ab vbere re-cipiat eum infirm⁹ nec ab aere inficiatur. Et quia lac asine et carnes eius non est licitum sa-racenis comedere: ideo precipi-mus sumere lac capre: q̄ sit per-fecte sanitatis loco eius. Et est necesse vt propines ei ad come-dendum crura de helo: et me-dullam de auseg: et oculos ra-morum ⁊ folia ipsorum. Et vua passa ad comedendum lauda-ta est valde in hoc casu. Aqua vero quam bibere debet sit mũ-da et pura et remota ab omni mala qualitate. Et ego dico q̄d omnes species carniũ sunt ma-le in hac egritudine. Et q: sto-macus patientis hanc egritu-dinez est debilis: ideo ei debes dare de cibo in quãtitate tali vt eum possit digerere absq̃ diffi-cultate magna. Et dixit etiam Gale. q̄d cancri fluuiales opti-me abluti ita quod eorum hor-ribilitas sit ablata ⁊ conquassa-ta decoquantur in aqua diu: postea colentur fortiter expri-mendo quod illa decoctio mul-tuz valet in hoc casu. Et postq̃ Gal. hoc affirmat certissime cre-dendum est quod sic sit: cum sit talis ⁊ tantus in hac arte. Sed hanc non faciunt actionez sua complexione sed a sui proprie-tate: eo quod inter complexio-nem ipsorum et pulmonem exi-stit similitudo: et quia nõ sunt grosse substantie: ⁊ sunt haben-tes humiditatem i sui comple-xione: ⁊ sunt mundificatiui hu-morum: ideo in summa sunt cõ-ferentes in hac egritudine. Et commendauit similiter Gal. da-re in hac egritudine trociscos andaracharon: quoniam sunt iuuatiui valde. Et aliquando sanies oritur in pulmone absq̃ apostemate: nominato in ara-bico varam: que fit quãdo adu-nant̃ humores in corpore pul-monis qui non possunt vere sa-nies nominari: eo quod sanies vera non est nisi in loco in quo est inflatio atq̃ tumor. Sed sa-nies q̄ fit absq̃ apãte fit ex hu-

Gal.

Gal.

moꝛibꝰ deriuatis in pulmone ab aliis mēbꝛis q̇ inuiſcant̃ ibi. Quare mēbꝛū debilitat̃ intm̄ ꝙ non poteſt ipſos a ſe expellere: et pꝛopter hoc diminutio motꝰ generatur ab anhelitu in loco illo vbi humoꝛ dictus fuerit inuiſcatus:et continetur hic humoꝛ in commiſſuris ſuis. Sed vera ſanies generatur quando tumeſcit pulmo:⁊ inflatur ex ſolutione continuitatis:que oꝛta eſt in eo ex diſpoſitione aliqua mala innata ei. Et generatur ſolutio continuitatis in pulmone ſicut in aliis membꝛis. Et accidentia pꝛopꝛia que accidunt ex dictis cauſis eſt extenſio qn̄ tuſſit:eo quod conſtringitur pectus ſuper pulmonem:quando repletur aere. Et poſſibile eſt ꝙ hec egritudo in pulmone accidat ex vna duarum cauſarum quas nunc diximus. Et poteſt etiam pulmoni euenire ſolutio cōtinuitatis non a ſeipſo:ſed a ſupfluitatibꝰ malis ibi deriuatis queādmodum nunc diximꝰ de apatibꝰ:⁊ pōt ſimiliter i ip̄o oꝛiri coꝛroſio ex humoꝛe acuto illuc delato et infuſo:q̇ humoꝛ ibi aduritur ex caloꝛe accidētali:aut ex ira:vel ab anguſtia et fatigatione ſupflua ſpirituum: quare ab illo coꝛrodit̃ locꝰ ⁊ viCura. cerat̃. Et cura huiꝰ eſt cura apatis eiꝰ excepto ꝙ hec eſt grauioꝛ ad curandum:⁊ quod pꝛincipaliter cōuenit in hoc caſu:eſt tēperare complexionē:⁊ mitigare moꝛdicationē cū rebꝰ cōueniētibꝰ ſibi:ſic̄ cū viſcoſitate ſeminū citonioꝝ:⁊ cū ꝺcoctiōe iniubaruꝫ ⁊ liquiritie:⁊ bibat ip̄aꝫ: et fit etiam ſolutio cōtinuitatis in pulmone ex foꝛti extenſione facta i ipſo ab impetuoſa ⁊ valida tuſſi:vł a clamoꝛe foꝛti:aut a ſuperfluo onere atq̧ graui vltra ꝗ̄ ſua poſſibilitas exigit et requirit:vel ex caſu a loco alto aut exvrtatione et impulſione facta cū pectoꝛe valida atq̧ foꝛti:et iſti tales eiiciunt pꝛio ſanguinem feruentem abſq̧ maxima tuſſi. Et ſanguis ille q̇ eiicitur eſt lucidus et rubeus non groſſus ſed ſubtilis. Et cum dico de ſanguine feruente:intellige quod ſit ampuloſus et ſpumoſus. Et cura hoꝛum eſt pꝛimo flobotomare infirmum ex baſilica dextri bꝛachii:minuendo de ſanguine ꝓut virtus eiꝰ exigit et requirit: et ſubtiliare regimē eius multum:et nō exercitet̃:nec moueatur:ſed q̇eſcat: et caueat a riſu:et a ſuperflua locutiōe:et ſpiritualiter ab alta vociferatione:et cum videris ꝙ tuſſis violenter inquietat eum: pꝛecipe ei vt omni modo et ingenio abſtineat ab ipſa toto poſſe: et teneat pillulas leues ſub lingua continue: quas dicturus ſum hic inferius:deglutiēdo eas paulatine:donec mitigetur tuſſis:⁊ curando tuſſim curabitur ſimiliter cā ip̄a q̄ facit ip̄am egritudinem. Qꝺ ſi cā fuerit tēſio fctā a ſupflua repletiōe:cura eiꝰ ꝓpꝛia eſt flōmia:⁊ ſi fuerit caſus vel ꝑcuſſio inunges locū cum oleo roſaceo tepido. Qꝺ ſi tuſſis fuerit ex catarro:tūc curādꝰ eſt pꝛio catarrus ſicut cauſa pꝛimitiua:⁊ antecedēs huiꝰ egritudinis:⁊ medicine q̄ cōferūt i hac egritudine.ſ. catarro ſunt medicine ſtiptice ſubtiles:qm̄ ſua ſubtilitate de facili poſſunt ad pulmoneꝫ de=

nare: ⁊ stipticitate sua habent ipsum ⁊ partes suas constringe ⁊ coadunare atque confortare: superfluitates ad ipsum venientes recipiat: ⁊ seruando viam hanc quam ordinauimus: absque dubio non modicum infirmo proficies deo dante. Et iam supra diximus quod flomare debes basilicam dextri brachij in hac egritudine: ⁊ mihi videtur quod facta flomia basilice flomanda sit vna ex arterijs que eis magis vicinatur: ⁊ subtilia regimen eius dando solum ptisanam ordei: et liga coxas eius istitis vnanquamque per se ligatione forti: faciendo eum quiescere absque labore: ⁊ propina ei omni mane aliquid ad bibendum: quod habeat confortare cum stipticitate aliqua: sicut est sirupus rosaceus cum aqua dulci: et si aqua fuerit ex fonte qui respiciat versus orientem erit laudabilior: ⁊ extingue in aqua illa calibem purissimum atque mundum tan diu donec ad minus ex aqua diminuatur quarta pars ipsius: sternendo in domo eius folia vitis ⁊ myrtelle ⁊ similium: ⁊ odoret citonia ⁊ rosas: ⁊ ea que habeant cor confortare ⁊ dilatare: ad hoc vt sanguis diuidatur et spargat ad exteriora corporis: ⁊ non prohibeas ei somnum: nec exerceas te multum in prouocando ipsum: sed dimitte illud nature. Et si cognoueris quod humor a capite dissoluatur: ⁊ inferius distilletur ad pectus et ad pulmonem: ⁊ tempus fuerit hyems ⁊ complexio eius humida ⁊ frigida extiterit: tunc prepara ei hoc medicamen. ℞. macis partem vnam: et gariofilorum partem semis: ⁊ piperis nigri partem decimam: fiat puluis subtilissimus: ⁊ sparge super partem anteriorem capitis: quoniam multum confert in hoc casu: ⁊ specialiter quando primitiua causa huius egritudinis fuerit ex catarro. Et calefacere partem anteriorem capitis temperate quocunque modo fiat prodest multum in hac egritudine. Sed si causa huius catarri fuerit ex aere calido: omnino abstinendum est ab omnibus predictis medicinis: nec spargere debes super caput aliqua que sint complexionis calide ⁊ sicce in excessu: sed sufficiunt ea que sunt temperate complexionis: cum modica siccitate ⁊ aromaticitate: laborando in remouendo tussim toto posse: cognoscendo quod quando totum quicquid comeditur ⁊ bibitur semel ⁊ absque dilatione deglutitur more solito: non peruenit virtus illius ad pulmonem nisi per viam resudationis: videlicet eo modo quo videtur in vasis recentibus terreis quando implentur aqua: quoniam tunc trapellando ⁊ resudando per poros ipsorum exterius ad modum roris effundit atque manat: ⁊ propter hoc ordinamus pillulas ad tenendum continue sub lingua: ad hoc vt medicamen ipsum paulatine deglutiendo possit ad pulmonem deriuare: ⁊ virtus harum pillarum esse debet confortatiua cum modica stipticitate ⁊ siccitate: pertinens ad aliquam frigiditatem temperatam. Catarrus.

¶ Confectio pillularum conferentium in hac egritudine. ℞. gummi arabic. et dragg. ⁊ seminis citoniorum: et antere. ana. quartam partem. ʒ. vnius: terre sigillate aur. ij. terantur vnumquodque per se: ⁊ cribellentur: ⁊ conficiantur cum sirupo li- Confectio pillul.

quiritie:et fiant inde pillule ad modum lupini:|et teneantur in ore die ⁊ nocte::deglutiẽdo pau latine quod dissoluitur ex eis: ⁊ bibat ex his que superius dixi=mus: abstinendo a motibus la boriosis:⁊ a vociferatione forti: ⁊ a decubitu in locis duris:⁊ma xime qui non sunt assueti:eo qđ quãdiu infirmus iacet in lecto duro:vene ⁊ arterie comprimũ=tur:quare sanguis inde euacua tur⁊ spargitur per totum corp⁹: ⁊ quia forma venarum tam pul satilium quam nõ pulsatilium que sunt in pulmone contraria existit forme omnium aliarum venarum totius corporis:eo qđ vene pulsatiles que sunt in pul mone similes existunt omnib⁹ alijs venis non pulsatilibus q̃ sunt in toto corpore: in subtili=tate cum sint solummodo vni⁹ tunice:⁊ vene non pulsatiles q̃ sunt in pulmone sunt duarum tunicarum:et propter hoc arte=rie pulmonis citius scinduntur ⁊ laniantur alijs venis non pul santibus que sunt in pulmone: ⁊ hac de causa solutio continui tatis que fit in pulmone est pra uior ⁊ difficilior valde ⁊ pericu=losior ceteris alijs que fiunt in toto corpore et magis remota a liberatiõe:vel impossibilis:qua re studiosus esse debes cum om ni sollicitudine ad cõsolidatio=nem faciendam cum his que di ximus : antequam ad saniem habeat deuenire: cognoscendo quod si ad consolidationẽ hui⁹ vulneris pulmonis per te infir=mus poterit deuenire : dignus eris laude ⁊ gloria valde ex hac cura . Et non credas quod hoc vulnus consolidetur ex proprio sanguine sicut vulnera aliorũ membrorũ fieri consueuerunt: sed si consolidatur non fit nisi post longum tempus. Et postq̃ visum fuerit quod consolidatio huius sit expleta ⁊ confirmata: non debes desistere ab vsu me=dicinarũ ad min⁹ vsq; quo trãs=acti fuerint sexaginta dies . Et si non consecutus fueris inten=tionem tuam : hoc est quod ad saniem conuertatur: iam supe=rius dictum est quid agere de=bes. Et iaz audiui a patre meo quod ad eum venit quidam ex officialibus hispanie: qui patie batur hanc egritudinez scilicet quod eiecerat sanguinez a pul=mone:⁊ pater meus studiuit eũ ⁊ fecit ei omnia que visa fuerã ei conuenire:intantuz quod ad tantam conualescentiam deue nit:quod putabat se esse libera tum integre ⁊ perfecte:⁊ incepi facere facta sua:⁊ agere omnia que cõsueuerat in sanitate sua ⁊ pater meus correxit eum in iungendo ei a quibus se absti=nere debebat: ⁊ maxime ab vsu mulierum: et a superfluo cibo ⁊ potu:⁊ a violentis motibus ⁊ la boriosis: ⁊ ab equitatione equo rum qui sunt semper robusti at q; fortes. Et procedente tempo=re equitauit quadam die equaz vnam:⁊ cursitauit eam violen=ter : et eadem die reiecit de san=guine in magna quantitate. Quare ex hoc ⁊ ex vsu mulierũ ⁊ alijs erroribus multis quos fecerat obijt in breui . Sed quã diu seruauit regimen sibi impo situz: sane vixit:⁊ bene fuit hoc per septem annos.

¶ Capitulum . iij . Quod est de tussi que prouenit a mala com=plexione et de omnibus alijs speciebus.

T sciās q̄d pōt ī pulmone euenire cōplexio, calida aut frigida vel sicca ex q̄ orit tussis. Et cura huius est remouere illā malā cōplxonem: cōuertēdo īfirmū ad oppositū eius qualitatis extranee. Et iam scias q̄ q̄dā rex habebat tussim. Et nihil per ipsam spuebat: vel eijciebat. Et cū medicus suus vidisset ipsum p̄cepit ei vt cū fibulis suis clauderet scissurā capitij sui anteriorem: et ablata fuit ab ipso tussis icōtinēti. Et causa tussis illius erat frigiditas q̄ attingebat pectus exterius: vnde pulmo inde lesionē recipiebat: et virtus expulsiua conabat expellere illud nocumentū ab illo mēbro. Quare hec tussis nō erat nisi ex qualitate mala frigida. Et accidit multotiēs tussis etiā illis q̄ supflue exercitant currēdo vel nauigādo seu vogādo: et maxime si nō sunt assueti. Et cā huius est: q: ex tali exercitio laborioso stomacus eorum supcalefit et exiccatur: et exiccant etiā loca vnde aer inspirat: et ex tali siccitate p̄reat tussis icōtinēti: quēadmodum videre potes q̄ accidit tussis subito illis q̄ odorāt camphorā cum sit frigida valde. Et pōt etiā esse causa tussis illorum q̄ supflue fatigant currēdo vel nauigādo dissolutio humorū q̄ dissoluunt a supfluo motu: et cadunt vel descendūt ad pectus vel ad pulmonem. Et ira simili ter promouet tussim duabus de causis scilicet caliditate et siccitate: et cum scieris cām tussis: primo studere debes in remouēdo ipsum cum suo opposito: et id quod dixi tibi de rege habeas pro exemplari in omnibus. Et adhuc itero tibi id q̄d superius dixi et scripsi in capitulo pulmonis: scilicet q̄ quando ipsi vlcus superuenerit et curatus fuerit: sicut diximus ordinare possibile erit quod viuet sic diu: et forsan ad vltimum morietur alia egritudine. Et pōt etiam tussis euenire sicut aliqui ex antiquis protulerunt medicis causa vermiū qui assimilantur muscis q̄ oriūtur in pulmone: et ex illis fit tussis valida atq fortis. Et cura huius est trahere per cannam pulmonis fumum centauree et aristologie longe. Sed hanc egritudinem nunquam vidi: tamen memorationem facio de ipsa: sicut quidam antiqui fecerunt medici. Et fit etiam tussis quando procreantur pori seu claui in membris que sunt propinqua pulmoni: ex quibus cōprimitur pulmo: et inde sequitur tussis. Et fit tussis etiā a tumore splenis et grossitie ipsius et hec non remouetur nisi remota causa. Et fit etiam ex apostemate epatis et duritie ipsius. Quoniam quando est magnum fit tussis: vnde oportet dictā causam remouere. Et fit etiam ex pleuresi q̄ fit aut sub costis aut supra costas. Et etiam generatur tussis ex hydropisi. Et fit similiter ex tumore stomaci q̄ fit ex vētositate magna in ipso vel ex superflua repletione eius cibi et potus: que fit quando paciens est gulosus: specialiter q̄n repletio est talis quod non inuenit stomacus vnde habeat expirare: quare conatur stomachus

Stomachus

expellere: quod poteſt: ſicut apparet quando aliquis ponitur in aliquo paruo loco vndiq; et fortiſſime clauſo: ita quod non poteſt eijcere a corpore quod ſibi nocere videtur nec expirare eo quod non habet locū in quo poſſit ſe dilatare et aerem conuenientem ſpirare: donec aperiatur locus: et aer ille incluſus et peſſimus euentetur: et nouus et cōueniēs inſpiretur: et huic etiā ſimile accidit illi cui in vltimo ſtomacus repletur: quia quādo ſic eſt etiam a ſtomaco non poteſt aliquid vomere nec ſuperius eijcere donec a virtute digeſtiua aliquid digeratur: et inferius aliquid deſcendat: et inde ſpacium acquirat ſtomachus: et hac de cauſa accidit tuſſis propter talem repletionem ex vicinitate ipſius ad pulmonē: propter cōpreſſionem: et multotiēs moriuntur homines ſuffocati propter talem cauſam: et fit etiā tuſſis ex ſubita mutatiōe aeris ad oppoſitū ſui. Et fit etiā tuſſis ex aſſumptione quarundam rerum quarū proprietas eſt nocere pulmoni: ſicut ſunt fungi mali qui naſcuntur in pede ſeu prope radicem cuiuſdam arboris: q̄ quidē arbor dicitur arabice helecaminum. Et fit etiam tuſſis cā mali pulueris. Hucuſq; ſufficiāt que diximus de egritudinibus pulmonis. Nūc autem intēdimus determinare de egritudine cordis.

¶ Tractatus. xij. de egritudinibus cordis: et eſt continēs capitula ſeptem.

¶ Capitulū. j. Quod eſt de egritudinibus cordis in generali.

Oriunt egritudines in corde: aut a ſeipo aut ab alijs mēbris. Quoniam quādo paſſiones generātur in quibuſdam membris patitur etiam cor: ex compaſſione ipſorum et inde parua atq; grauia generantur accidentia. Et iam ſcis quod cor eſt princeps et dominator in toto corpore: et virtutes eius ſunt potentes: et operatiōes eius ſunt manifeſte apparētes. Et opinio magni et excellētiſſimi phi: et q̄ ſunt ex ſua ſecta honorata: eſt quod cor ſolum eſt princeps inter omnia membra corporis: et dominator omnium: ſed Ga. ſentit quod ſit ſolū princeps et principum ſpiritus vitalis: eo quod animal aliquod non moritur niſi quando deficit ſpiritus vitalis qui eſt in corde. Et ſcias quod creatio ipſius cordis et eius forma eſt excellens in bonitate omnia alia creatiōe et forma ceterorum mēbrorum que ſunt in toto corpore: cum ſit ſolidus et denſius reliquis membris omnibus: et eſt habens duas vacuitates ſeu cōcauitates: quarum principalior eſt que eſt in latere eius ſiniſtro: eo quod plus habet et retinet de ſpiritu vitali alia vacuitate vt ex eius ſubſtantia exeant ſeu procedant arterie que mouentur motu continuo et non locali ſm motionē ipſius cordis. Iuuamentum autē iſtius motus eſt manifeſtum in attrahendo aerem frigidum: et in expellēdo calidum ſuperflue et fumoſum.

ñ nisi esset talis enectatio: suf caretur eius calor naturalis: extingueret in eo. Et a corde fm Ari. procedūt motus voluntarij et naturales: eo q credit epar et cerebrū recipiant influentiā ab ipso. Sed mihi videtur q cor sit nobili⁹ ceteris principalibus. s. cerebro epate et testiculis. Et quia est nobilior et magis principalis: ideo qñ vult fieri apa in ipso: anteq̄ cōfirmet: moritur patiens oino: et deficit.

Caplm. ij. Quod est de tremore cordis qui arabice dicit altades.

Cias q accidit in corde tremor sicut et in alijs mēbris cōsueuit euenire. Sed ille qui fit in alijs mēbris generatur a vaporib⁹ et tumositatibus qui ascendunt et attingunt musculos seu lacertos et cutim. Ille vero tremor qui est in corde accidit propter multā repletionē que est in eo: et ab ipsa prouenit motus ille extraneus et horribilis qui dicit altades. Et cura hui⁹ est flobotomia cū multa extractione sanguinis. et postea confortare cor cum illis que habent ipsum cōfortare: sicut cū margaritis et lingua bouina et auro puro et similibus.

Medicamē ad hoc cōueniēs valde. Rx. margaritarum et sete crude: et seminis basiliconis gariofilati: et seminis boraginis: et lingue bouine. añ. auī. x. corticis citrorum: scedes indi: gariofilorum macis. añ. auī. iiij. pure ambre atq̄ pfecte. auī. ij. terat vnaqueq̄ harū medicinaꝝ optime per se: sed seta pri⁹ incidi dz minutim quanto plus fieri pōt: postea teri optime dz simul cū perlis: et demū cū alijs misceantur medicinis: et postmodū puluis oim dictarū malaxet optie cū aqua rosacea in parapside q̄ sit perfecte vitreata: ad vltimū laminā auri puri aliquātulum grossam: et frica super eā fortiter virgā puri auri pri⁹ lamina ma defacta cum aqua rosacea tandiu donec vestigiū auri i medicinis appeat manifeste: abluendo dicta lamina auri super medicias cū optima aqua rosacea vel cū succo pomorū miscēdo dictū aurū cum predictis medicinis simul: et addendo huic recepte pōdus medietatis ipsi⁹ de electuario pomorum dulciū: et postea confice cum sirupo facto de lingua bouina bene cocto cōtectiōe bona: et propina infirmo de hoc medicamine omni mane ieiuno stomaco pōd⁹ auī. v.

Cap. iij. Quod est de chardiaca.

Ec egritudo euenit in corde: et est mot⁹ magis impetuosus naturali: et fit aut ex cā extrinseca: velut a forti ira: qm ab ipsa fit ebullitio valida: et augmentatur calor in corde: et hec est principalis cā ipsius. Et fit etiam accidentaliter a terrore: eo q quando aliquis timet superflue: non spargitur calor naturalis per totum corpus: sed constringitur intus et languens diminuitur: et debilitatur: et ex tali constrictiōe trahitur sanguis ad cor simul cū alijs humoribus: sicut apparet in reb⁹ extrinsecis: vt qñ auditur in aliqua ciuitate rumor terribilis ex quo cōmuniter pane-

scunt homines: quare omnes trahuntur ad regem tanquam ad radicem ad manutenenduz eum: ita et sanguis cum calore naturali et spiritibus et cũ aliis humoribus trahitur ad cor: et inde sequitur coquassatio in eo et fit chardiaca. Et fit similiter ex sollicitudine nimia quam aliquis habet causa perducẽdi aliquid ad effectum: et hec sollicitudo dupliciter diuiditur: qz aut vertitur circa vindictam faciendam: et hoc ponitur et continetur sub ira: vel erit sollicitudo causa acquirendi aliquod magnum lucrum: vel causa consequendi aliquid in quo multum delectetur: et tunc dilatatur cor et spargitur calor naturalis et spiritus ad exteriora: intantum qđ debilitatur cor ex illa inanitiõe: et sequitur inde chardiaca. Et fit etiam a superflua debilitate virtutis: ita quod ex quolibet leui motu vel labore chardiaca excitatur: quia scitum est certissime et manifeste quod omnis motus excitat calorem: maxime cum est fortis et subitus: et si patiẽs est debilis quilibet motus q̃ est in eo est cũ maiori difficultate et labore: eo quod graue est debilem mouere: vnde nõ fit nisi cum difficultate et labore: quare calor in eo fortis efficitur: et sic chardiaca generaẗ. Cura huius egritudinis est regere eum cuz cibis et potibus temperate: et odorare aromatica frigida q̃ habent confortare mẽbra principalia et spiritus: sicut est myrta que confortat sui natura et cõplexione: et rose: et sandali: et nenufar: et sirupus de sandalis factus cum tribus partibus sui ex aqua rosacea: et tantundem

Chardiaca.

Cura.

de aqua dulci: et propinetur ei ad bibẽdum sufficit ei: et medul la citrulorum: et cucumeris saracenici habent curare hãc egritudinem sui complexione: et cõfortando sui aromaticitate. Et est inuenta qualitas in his ad hanc egritudinem quam ignoramus omnino: sed experientia hoc certissime manifestatur. Et generatur etiam aliquando in corde sanguis adustus: vnde fit chardiaca illa dicta ex natura ipsius et sui acuitate. Et oritur similiter chardiaca ex mordicatione que fit in ore stomaci: quãdo in ipso inueniẗ humor mordicatiuus vel acutus propter vicinitatem ipsius ad cor. Et hac de causa antiqui nominabant os stomachi cor. Et cum cognoueris in hac egritudie melancoliam abundare: conforta cor cum his que prescripsimus de confortantibus cor: et margarite maxime hoc facere norunt. Et cura illius que fit ex mordicatione oris stomaci est euacuare illum humorem ab eo cũ vomitu vel solutione.

¶ Cap. iiij. Quod est de aqua que congregatur in marsupio cordis.

Et generatur aliquando in marsupio cordis humiditas aquosa q̃ assimilaẗ vrine: et accidit ex hoc infirmo consumptio et diminutio carnis paulatine: sicut fit i ptisi. Sed ego nunquam vidi hãc egritudinem: nec curaui ipsam nec inueni quod Galienus de eius cura aliquam fecerit mentionem.

tionem: tamen si aliquid debet valere in hoc casu: valēt ea que sunt subtiliatiua et resolutiua ꝛ desiccatiua cum aromaticitate: sicut est aqua feniculi: ꝛ hoꝝ similium.

Capitulū.v. Quod est de pelliculis que fiūt in marsupio cordis.

Generantur siquidē in quibusdaꝫ additiōes in marsupio cordis que sunt ad modum cartilaginū ꝛ pellicularuꝫ adinuicem mixte: sed nulluꝫ ante nos locutus fuit de hac cura. Tamen si aliqua medicamina possunt valere: erunt illa que sunt subtiliatiua ꝛ dissolutiua et aromatica cum quadam humiditate.

Capituluꝫ.vj. Qđ est de ethica cordis.

Hec egritudo oritur ī corde ex mala complexiōe sicca que fit in ipso: et hec febris desiccat substantialeꝫ seu radicalem humiditateꝫ que est in porositatibus membroꝝ condēsata vt cambiatur ꝛ pars membri fiat. Et cura huius est si fuerit in principio ꝛ ex siccitate sola cū rebus humectatiuis: et olfaciat poma aromatica: ꝛ bibat lac capre medie etatis sicut exit ab vbere. Et continuet intrare quotidie in tinā aque dulcis tepide plenaꝫ vt non sudet. Sed si cum siccitate dicta caliditas fuerit: tunc magis cōfert odorare nenufar: et violas quā dicta poma. Et cuꝫ tractabo de ethica: latius de hac cura loquar.

Capitulum.vij. Quod est de apostemate qđ fit in marsupio cordis.

Hec egritudo cuꝫ accidit in marsupio cordis nō fit nisi ex causa calida: sed si medicꝰ fuerit studiosus et sollicitus valde ad hāc egritudinem remouendam: poterit in breui curari: ꝛ hoc fit flobotomando eum citissime: minuendo de sanguine in maxima quātitate: et velociter postea infrigida complexionem cordis, cōfortando eum: ꝛ hec fit recipiēdo de sirupo myrte; parteꝫ vnā: ꝛ de sirupo sandalorum partes quatuor: et tempera cum aqua rosacea: et da bibere. Et continuo fac eū odorare myrtam recentem et nenufar. Et si negligēs fuerit medicus aut tardus in hac cura: morietur infirmꝰ in breui: eo quod marsupiū est circundans cor: quod est membrū tam nobilissimum et principalissimum sicut scis. Hec autem q̄ scripsi hucusqꝫ de corde sunt ꝓm sententiam predecessorū nostrorum medicorum. Nunc autem intēdimus dicere a nobis que ab aliquibus non sunt scripta de eo. Et dico quod quādo infrigidatur cor vltra id quod conuenit sue complexioni naturali sequitur inde in corpore toto pigritia et tarditas et debilitas in omnibus suis actionibꝰ ꝛ operationibus. Et si cum hoc siccitas preualuerit plus eo q̄ꝫ sua natura exigit: ꝛ requirit: erit patiens sollicitus atqꝫ andax ꝛ non potest aliquid qđ sibi non placeat sustinere. Et si cum dicta frigiditate: prescripta sicci- Marsupiū.

tas invltimo abundauerit:non solum dicta accidentia infirm⁹ patietur:verũetiam ei superueniet egritudo,que arabice dicitur dubul:⁊ latine nominat̃ sinthesis. Et est quãdo siccitas profundata est tantum membris quod illa humiditas radicalis que parata est ad cambium vt pars membri fiat cõsumitur ex toto et desiccatur. Et ego vidi quendam infirmum meũ qui patiebatur hanc egritudinẽ cuius caro erat diminuta et consumpta in vltimo:et erat studio sus sollicitus et curiosus in vltimo:et omnino impatiẽs: ⁊ omnes actiones ⁊ operatiões suas agebat sicut in sanitate facere consueuerat: et permansit sic in hac dispositione donec fuit mortuus:⁊ causa sue mortis fuit hec scilicet quia voluit intrare tinã aque calide :;et ego prohibui sibi quãtum potui:sed noluit me audire : et cum intrasset in eam non diu stetit quod leuiter. mortuus fuit.

¶ Tractatus.xiij.de egritudinibus epatis:⁊ splenis et est cõtinens capitula sex.

¶ Capitulum primũ. Quod est de epate et de tribus speciebus hydropisis.

Scias quod epar est vnũ ex principalibus membris corporis:sed Aristoteles sentire videtur quod operationes ipsius procedant a caliditate cordis tamen sententia medicorum est quod epar per seipsum est principale:et operationes eius a seipso procedunt absq̃ influentia alicuius alterius membri in ipsum. Et propter hoc dicit Hyppocras quod bonitas et hylaritas vite a sanitate perfecta epatis habet euenire:et epar est fons et principium virtutum naturalium : que sunt virtus attractiua : retentiua : digestiua et expulsiua :.et he virtutes influunt ab epate ad vniuersum corpus et in omnibus membris : et ab ista influentia omnia membra singulariter.dictas virtutes naturales habent exercere:et nutrimentum membris totaliter assimilare et eis vnire. Quare he ;virtutes omnes ab epate procedunt ad omnia membra corporis: vnde si debilitas inuenitur in corpore in virtute mutatiua orietur in eo egritudo ꝫm illam debilitatem: sicut hydropisis cum suis tribus speciebus. Una quarum dicitur carnosa : in arabico halahami. Secunda vero dicitur asclites vel vtrosa : que arabice dicitur cebli. Tertia autem noiatur timpanites: et arabice vocatur zachi : et timpanites fit etiam quidem a debilitate epatis. Et ego tractabo de vnaquaq̃ istarum specierũ tractatu completo :' et incipiemus a carnosa que a nobis dicitur yposarca. Et dicimus ꝙ quando debilitatur virtus digestiua epatis tunc nutrimentum efficitur crudum et indigestum :ita quod nõ potest in sanguinem conuerti : et sic remanet flegmaticum. Et tu scis ꝙ quotiensc̃uq̃ secunda digestio que est in epate errat in digerẽdo,:tunc impossibile est ꝙ cete

Arist.

ra membra possint illud nutrimentum digerere: et in sui substantiam conuertere et assimilare. Et postquam digestiua epatis deficit: et alia membra om̄ia de necessitate deficiunt: atq; errant in digerendo: ⁊ sic sequitur inde hydropisis que dicitur yposarcha. Sed timpanites oritur quando epar incipit digerere chilum̄ ⁊ non potest sufficienter eum complere: et immutare in omnibus suis qualitatibus sicut conuenit propter debilitatem sui: et non potest perfecte dissoluere quod dissoluendum est: nec preparare ad expellendū quod expellendum est. Quare conuertitur in vaporem siccum atq; grossum: qui quidem mittitur ad concauitatem ventris: et inde efficitur in eo inflatio cum duritie: eo q̄ quãdo debilitatur epar conuertit chilum et immutat s̄m complexionem ⁊ naturã malaz que ei appropriatur in illa hora. Et hic impossibile esset nobis dicere: que qualis: ⁊ quãta sit ista conuersio: sed scitū est perfecte atq; cognitum: q̄ quilibet calor siue naturalis siue accidentalis: tam si fuerit extrinsecus siue intrinsecus: si inuenit rem aquosam in quam agat: cõuertit illam in vaporem: et illud quod est grossum in esse remanet: subtile autem euaporat: et
par. recedit. Epar autem quãdo est in sua cõplexione naturali optima et perfecta est causa vniuersalis conuersionis nutrimenti in omnibus membris secūdum naturam et cõplexionem vniuscuiusq; ipsorum. Sed quando debilitatur calor naturalis in eo ita quod non potest hanc operationem complete agere generantur inde vapores multi qui conuertuntur et coadunantur in concauitate ventris: et fit hydropisis que dicitur timpanites. Et pro maiori parte est hec egritudo cum grossitie et duritie splenis magna: eo q̄d quando epar non agit in substãtiam nutrimēti id quod debet de sui proprietate ⁊ natura: hoc est mutare dictam substantiam in rem aliam que omnimodo in omnibus assimiletur sue substantie ⁊ qualitati. Et quando hec operatio exit a natura versus aliquaz partem caliditatis: tunc superealefit nutrimentum et aduritur: et natura illud mittit ad splenem: eo quod omne adustū pertinet ad melencoliam: et sic inflatur splen atq; tumescit: et hac de causa pro maiori parte non inuenies timpaniticū absq; egritudine et tumore et inflatione splenis. Sed hydropisis siquidem asclites generatur q̄n non possunt renes attrahere aquositatem que generatur in epate cum sanguine qui consueuit descendere ad renes per vias vrine: quia cum remanet in epate cum sanguine: repudiatur a membris: vnde sanguis ille aquosus ab ipsis membris expellitur ad ventris concauitatem: et inde fit asclites. Nota tamen quod si hic error fuerit principaliter ab errore et debilitate epatis: non potentis sequestrare purum ab impuro: et specialiter aquositatem dictam: fit primo hydropisis que dicitur yposarcha: et secunda: scilicet asclites a debilitate et egritudine renuz habet prouenire. Sed considerare debes vtrum illa egritudo vel debilitas re-

Asclites.

num fiat vel procedat ab epate: vel sit causa alicuius ꝑprie egritudinis que est in ipsis renib⁹: q᷑ si peccatum non fuerit in epate sed est sanum omnino: ⁊ debilitas et egritudo fuerit in ipsis renibus: tunc principaliter fit hydropisis que dicitur asclites. Et debilitas quidem virtutis epatis euenire potest a mala cõplexione que fit in ipso. Quorū species. viij. sunt sicut est manifestum: quatuor. s. simplices: et q̄tuor composite. Et cura vniuscuiusqꝫ est reducere epar ad suā complexionem naturalem cum quibus cõuenit. Sed debilitas epatis que fit ab egritudine q̄ est in ipso corpore epatis est opilatio vel apostema. Et apostema est egritudo cõposita ex cõsimilibus et officialibus. Cura si quidem opilationis est cū aperitiuis: apostematis vero cum remouentibus causam ipsius. Et accidit etiam in epate durities causa potatiõis aque frigide vltra debitum: vel debilitas virtutis ipsius causa vsus aceti superflui. Et cura duriciei que fit ab aqua frigida non est solum cum calidis simpliciter: immo indiget cum eisdem que sint confortantia stiptica et aromatica: sicut camomilla: et flores rosarū: et similia. Et nota quod species hydropisis sic componi et misceri possunt adinuicem quemadmodum et species febriū simul componuntur. Quare si medicus subtiliter et studiose perscrutatus fuerit in cognitione simplicis: leuius poterit cognoscere compositam ab eadem. Et q̄ curam simplicis perfecte sciet operari inde absqꝫ difficultate ⁊ curam composite optime sciet exercere. ¶ Confectio cõueniēs valde ad hoc. ℞. lacce lignorum mundate: florum camomille et rosarum: cinamomi electi: masticis: gariofi. et sticados. ana. ℥. j. seminis lini modicum vstulati: oliuarde idest rute caprarie: acreuan idest scolopendrie. añ. ℥. ß. Teratur vnaqueqꝫ istarum per se: et cribelletur subtiliter et cõficiantur cum sirupo de charscaina: et propina patienti omni die ieiuno stomacho ex ipso aur. v. vel circa illud et inunge epar cum istis oleis equaliter mixtis: scilicet de alchocal et de iasemino: et de granis viridibus: et ciba eum pane bene fermentato cum turturibus: ⁊ passeribus: et pullis perdicum elixatis in aqua ⁊ sale. Sed si debilitas epatis fuerit ex vsu aceti superfluo: tunc cura illius est sirupus iste. ℞. passularum enucleatarum: et liquiritie mundate, ana, libram. ß. panichal. ⁊ carsene et gafet: et oliuarde, ana. ℥. iij, masticis. ℥. j. conquassentur quelibet per se: et infundantur omnia in sufficienti aqua per noctem vnam: mane autem bulliant lento igne vsqꝫ ad consumptionem medietatis: et colentur exprimendo fortiter et optime: et adde huic colature zuccari libras decem et mellis libras. v. et decoquantur vsqꝫ ad spissitudinem sirupi: et da patienti de isto omni mane ieiuno stomaco. ℥. ij. cum. ℥. vj. aque dulcis tepide: et cum aur. v. mellis rosacei. Et inunge epar cum oleo de granis viridibus: et camomille ana.

Con ctio na.

Sir pus

¶ Capi. ij. Quod est de apostemate epatis.

Ccitur quandoqꝫ in epate apostema. Quod si fuerit in substantia sue carnositatis: ꝛ ad saniem deuenerit: non spero ꝙ infirmus inde in perpetuum possit liberari: eo ꝙ epar est membrum principale ꝛ fons potentissimus: vnde quando taliter patitur priuantur eius virtutes omnes et destruuntur et sequitur velociter mors.

¶ Cap. iij. Quod est de opilatione epatis.

Cura huius egritudinis est aperire opilationes ipsi⁹ cū decoctione oliuarde: panicald ꝛ scolopendrie et similib⁹: ꝛ succus feniculi est maximi iuuamenti in hoc casu.

¶ Capi. iiij. Quod est de dolore epatis.

Ccritur aliquando in panniculo epatis extēsio sicut in aliijs membris consueuit euenire: vnde sequitur dolor fortissimus quasi intolerabilis: et apparet patienti ꝙ epar sit qđ doleat. Et est sensus huius panniculi acutissimus propter multitudinem paruorum neruorū in ipso contentorum. Ego autem
a. passus fui hunc dolorem: et curaui me inungendo locum cum oleo de vitellis ouorum: et nucum equaliter mixtis: et liberatus fui in ipsa die: sed factus fui inde ycterictus. Et de ipsa inferius loquar domino concedēte.

¶ Capi. v. Quod est de egritudinibus splenis.

Scias ꝙ splen est membrum quod habet ad se trahere superfluitates melēcolicas: ꝛ trahendo illas nutritur ex subtiliori et puriori parte ipsarum. Et generantur in ipso quandoqꝫ egritudines sicut in aliijs membris fieri cōsueuerūt. Et non est splen ex mēbris principalibus corporis: nec habet multas operationes in corpore exercere: nisi quia trahit ad se superfluitates grossas: sicut renes trahunt subtiles et aquosas: et istud membrum augmentatur et ingrossatur multum. Et cura huius est cura suprascripta in epate. Et scire debes quod splen sustinere potest fortiores medicinas valde ipso epate. Et non tradas hec obliuiōi: scilicet quādo vis dare medicinas pro splene vt admisceas eis semper ea que habeant acetositatem: eo quod istud membrum proprie nutritur isto sapore: et propter hoc attrahit acetositatem et rapit eaꝫ violenter: et hac de causa miscenda sunt acetosa medicinis splenis vt deferant virtutes earuꝫ citissime ad ipsum: ꝛ acetum habet dictas medicinas citissime ipsi spleni ferre et deportare. Et iam est notum quod quando ingrossatur splen intantum quod non potest ad se trahere grossitiem sanguinis atqꝫ eius fecem remanet tunc dicta fex cum sanguine et spargitur per venas in vniuersum corpus: et alteratur inde complexio epatis et debilitatur: et ex ipsa debilitate sequitur vna ex speciebus hydropisis vel plures. Et de hydropisi et suis tri-

bus speciebus superius breuiter pertransiui: nunc autem intendo complere tractatum.

Cōfectio. ¶ Confectio sirupi conferentis valde duritiei et magnitudini splenis. ℞. camomille ⁊ corticis radicis tamarisci: oliuarde al's gasec: thymeni: al'. sticados et iahade et flazia: al'. capilli veneris: et scolopendrie et asarabachara. añ. ℥. j. rubee tinctoris. ℥. ʒ. radicis de alzaru. ℥. j. corticis radicis feniculi: ⁊ corticis radicum caparis. ana. auř. v. masticis auř. iiij. croci auř. j. liquiritie mundate pondus medietatis omnium predictarum medicinarum: conquassentur que sunt conquassanda per se: ⁊ infundantur nocte vna in. xxiiij. libris aque calide: et mane bulliant lento igne vsq; ad consumptionem medietatis aque: et colentur fortiter exprimendo: et illi colature adde. viij. libras mellis dispumati: et libras. ij. zuccari: ⁊ bulliant iterum lento igne donec incipiant spissari: ⁊ tunc adde aceti vini fortissimi libras. ij. et bulliāt vsq; ad spissitudinem sirupi: et reponantur in vase vitreato: et cum opus fuerit: da de eo patienti ab. ℥. j. vsq; ad. ij. mane ieiuno stomaco cum ter tanto aque dulcis calide: et cū duobus auř. mellis rosac. et cibetur cibis subtilibus et de carnibus dentur ei pulli parui et columbini: et si vis dare ei gallinas vna die dabis: et alia non: et rege eum taliter donec fuerit liberatus. ¶ Et emplastrum (Emplastrū.) istud iterum spleni superponatur: quoniam confert valde. ℞. radicis tamaricis et camomille: ⁊ florum narcisci: ⁊ florum de iasemino. ana. partes equales: radicis caparis quartam partem: farine ordei vel spelte quātum est quarta pars omnium medicinarum et incorporentur cum aceto et aqua equaliter mixtis: et pone calidum super splē nem: et liga super hoc emplastrum folia viridia ficus: ⁊ comedat infirmus ante cibum pomitella caparorum (Pomtella) postquam fuerint madefacta in aqua cum sale et aceto: quoniam sunt magni iuuamenti in hac egritudine: et teneat dictum emplastrum in nocte: et in die inungatur bis cum oleo de lilijs et rosaceo. Sciendo quod aliquando hec egritudo certificatur per vrinam turbidam quando mingitur in quantitate magna. Et hoc ideo quia quando splen nō potest trahere dictam superfluitatem ad se: remanet cum sanguine: et expellitur inferius per vrinam. Et aliquando dicta superfluitas expellitur a natura ad cutim exteriorem corporis: ⁊ fiunt ibi vestigia nigra lata vel coloris violacei: et incontinenti post apparitionem dictorum (Spl) vestigiorum remouetur duri ties et grossities splenis: et hoc vidi pluries proprijs oculis: sicut multotiens vidi yctericiam citrinam in cute fieri quando colera exterius expellitur ad ipsam: et quando iste humor per secessum emittitur non curatur ab omnibus: sed quando in cute apparet: tūc ad medicos currūt velociter pre timore.

¶ Capitulum sextum. Quod est de ycthericia citrina.

Hec egritudo i corpore generatur quando colera simul exterius ad cutim expellitur: vt vertitur color eius in similitudine coloris citri: et album oculi similiter. Tamen considerare debes vtrum hic patiens prius pateretur acutam febrem vel non: et si patiebatur: vide si post istam expulsionem remaneat alleuiatus a febre vel non: aut si erat prius sine febre: sed apparente yceritia fuit febris: et iterum si erat cum febre considera vtrum dicta yceritia apparuit ante septimum diem vel post. Quod si in septima die euenerit: spera bonum de infirmo: eo quod facta est ista expulsio post digestionem materiei. Quod si apparuerit dicta yceritia in principio febris: timendum est de ifirmo ne habeat apostema calidum in epate: vel in suis pelliculis. Et quando sic est omnes humores ad epar deriuantes in coleram conuertuntur: et inde color totius corporis inficitur atque intingitur ab eadem. Et cum fueris certificatus quod hoc apostema est in epate confirmatum: fac tunc omnino patientem abstinere ab omni re calida atque dulci: ab oleo oliuarum et ab omni pinguedine et vnctuositate: quia si dederis ex istis aliquid interficies infirmum omnino. Et studeas potare eum aqua cucurbite: et ciba eum panata decocta in aqua ipsius cucurbite: non admiscendo ei speciem aliquam nisi coriandrum vel succum. Quod si virtus fuerit debilis: dabis ei cucurbitas coctas cum perdicibus: et infrigida eas in puteo vel niue. Et si certus fueris quod in epate non fuerit apostema: considera si oppilatio aliqua fuerit in canali: seu meatu superiori vel inferiori cistis fellis vel verruca seu pustula in aliquo ipsorum generata. Quod si fuerit tunc colera extenditur atque spargitur per totum corpus cum sanguine: et membra sui acuitate et amaritudine repudiant ipsam: et expellunt eam ad cutim: que est membrum debile: et est membrum creatum a deo sublimi ad defensionem corporis totius: sed expellitur in eam a natura propter melius. Et cum scieris quod non fuerit in epate: sed est i aliquo predictorum canalium fellis: regendus est infirmus sicut diximus addendo et minuendo prout tibi videbitur expedire: faciendo tamen curam blandam atque quietam donec dicta pustula fuerit digesta vel dissoluta. Et si veruca fuerit ibidem: impossibile est quod diu moretur quin dissoluatur vel corrodatur: cum colera quotidie inde transeat: et sui acuitate habeat ipsam dissoluere rodere et desiccare. Sed si yceritia fuerit ex liberatione colere que propter sui multitudinem et abundantiam spargitur per totum corpus: que abundantia facta est ex multa comestione rerum calidarum sicut mellis et similium. Tunc cura eius est leuis: quia non indiget nisi frangere caliditatem corporis totius: et hoc cum aqua cucurbite: et citrulorum et anguriarum: et cum aqua rosata: propinando ei predicta ad bibendum

veruca.

poſtquā fuerint infrigidata in
niue vel ī puteo. Et da ei ad co-
medendum lentes decoctas in
aqua cucurbite: ⁊ aceto: quoniā
eſt cibus in hoc caſu valde vti-
lis et perfectus: et fit etiam icte
ritia ex potu alicuius rei mali-
tioſe. Sicut accidit azir filio ali
qui erat cōteſtabilis regis: qui
miſit pro me: vt ad eum ſibilie
ire deberem: et inueni euꝫ glau
cuꝫ in corpore toto: ſicut eſt cor-
tex citri: et amiſerat appetitum
comedendi ex toto. Et conſide-
rando cum omni ſollicitudine
ſuper negocio: graue mihi val-
de videbatur inueſtigare ⁊ cer-
tificare me de cauſa huius egri
tudinis: et hac de cauſa nō au-
debam ei curam adhibere. Et
conſiderando precedentia in-
firmantis: non videbam quod
ex ipſis iſtud accidens habe-
re debuiſſet: eo quod in eodem
inſtanti in quo habuit ictiritiā
habuit ſimiliter et caſum appe
titus. Cogitauit quod bibit et
comedit rem venenoſam: de na
tura cuius erat conuertere com
plexionem corporis totiꝰ in co-
lericam. Et dixi quod hec con-
uerſio erat ex proprietate rei di-
cte: et non ex ſua complexione:
quare conuerſus ad deum con-
fidens totaliter in eum rogaui
vt ei minime plus nocumenti
inferre poſſem quaꝫ illud quod
habere videbatur. Dedi ergo ei
ad potādū pondꝰ triū granorū
ordei de bezehard. Gloſa.

Beze-hard. ¶ Nota quod magis propriuꝫ
bezehard et vtiliꝰ ceteris eſt il-
lud quod prope oculos ceruorū
oritur in partibus orientis tali
modo. Sciendum eſt quod cer-
ui magni iluꝰ partis comedūt
aliquando ſerpentes vt fortes
fiant: et antequam recipiāt in-
de nocumentum currūt ad flu-
mina dulcia: et intrāt intus tā-
tum donec aqua attingat eis
vſqꝫ prope os ⁊ totum iſtud do-
cumentum habent a natura: et
tantuꝫ morantur ſic abſqꝫ vlla
potatione aque. (Quod ſi bibe-
rent aliquid de aqua morere-
tur citiſſime) donec oculi eorum
incipiunt lachrymare: et illa la-
chryma inuiſcatur et coagula-
tur ſub palpebris: et intantum
ſic morantur: et oculi tantuꝫ ſic
lachrymātur donec illa lachry-
ma creſcit et augmētat ad quā-
titatem caſtanee vel nucis: ⁊ cū
ſentiunt venenum receſſiſſe et
nocumentum: exeūt inde: ⁊ va-
dunt viam ſuam: et illa lachry-
ma ſic indurata vt lupis frican
do cadit: et inuenitur ab homi-
nibus: et eſt bezehard perfectiꝰ
⁊ vtiliꝰ ceteris bezehard. cum
ʒ. v. aque cucurbite. Et poſui
aquam cucurbite ad reprimen-
dum furioſitatem illius calidi-
tatis acquiſite: et bezehard ad
expellendum venenū: et ſic po-
ſui complexionem cucurbite fri
gidam contra complexionē ca-
lidam patientis: et proprietatē
bezehard cōtra qualitatē et ꝓ-
prietateꝫ veneni: ⁊ ſic inde per-
fecte fuit liberatꝰ. Unde ex hac
cura fui mirabiliter commēda-
tus. Et qui viderunt et audie-
runt venena pro nihilo repu-
tabant faciendo illud. Et iam
ſciuiſti quod antiqui medici di
xerunt quod ictericia que fit
in pricipio egritudinis eſt ma-
la valde: eo quod fit ante di-
geſtionem materiei. Sed ego
dico quod eo quia ictericia fit
ex humore acuto eſſe debet ve-
locis motus in omnibus ſuis

actionibus et passionibus: vnde non videtur esse longinquū nec extraneū: si recipit digestionem in secunda die ꝛ magis in quarta: et maxime in iuuentute: et in regione calida: ꝛ in tempore calido: et quādo flant venti orientales vel meridiani⁹.

¶ Etiam hucusq; locutus sum de ictericia prout mihi videtur sufficienter. Nunc autem intendo tractare de laniatiōe ꝛ scissura sifac: ꝛ exitus intestini quod est supra ventrem.

¶ Tractatus .xiiij. de egritudinibus que fiunt in sifac: ꝛ est cōtinens capitula duo.

¶ Capitulū .j. Qd' est de scissura sifac: ꝛ exitu intestini.

Sifac aliquādo scindit: aut ex percussione facta cum ligno vel lapide ventre repleto existēte: aut ex saltu valido post repletionem: vel ex impetuosa et continua tussi: aut ex superfluo pondere: et horum similium. Et scias qd' quando scinditur sifac q̄uis in principio sit parua et modica quotidie augmentatur et dilatatur: ꝛ in tantum sic multiplicatur donec intestina exeāt: nō habentia q̄d sustentet ipsa nisi cutim exteriorem: et inde sequitur dolor ventris: et rugitus: et dispositio īfirmi tota mala efficitur: ꝛ maxime illis qui vtuntur exercitijs laboriosis: sicut est equitatio et cursus equorū: et operatio artium que fiunt cū difficultate et labore magno et similium. Quare in istis qui laboriose et quotidie sic exercitantur quotidie dilatat̄ i eis scissura. Cura autem huius egritudinis est quies: specialiter illis q̄ hanc sustinere possunt: cū modico cibo et potu: et cōtinuo iaceant super dorsum: abstinendo a forti vociferatiōe. Et si tussiunt abstineant ab ipsa toto posse: et studeant vt eam quietam faciant atq; lentā: euitando sternutationem quantum possunt. Et postmodum reducatur intestinum in locum proprium: ligando desuper emplastrum stipticū non tamen grosse substantie nimis: et cōtinuādo optime omnia ista possibile est quod liberetur deo dante.

¶ Sciendum tamen quod consolidatio huius sifac est difficilis valde: eo quia eius situs est in loco humido valde: et cum mouetur corpus: semper cū eo mouetur et conquassatur sifac. Ego autem tempore meo vidi quendam amicum meum qui passus fuit hanc scissuram: ꝛ recessit ab eo hac de causa possibilitas exercēdi omnia que agere consueuerat. Et erat tunc iuuenis. Et cum illa superuenit ei dolor validus in ventre causa multe comestionis vuarum et pomorum: et iterum in toto corpore acutissimos habuit dolores: ita quod nullatenus poterat se mouere: nisi cum difficultate et labore maximo. Studui ergo circa eum in remouendo dolores: et precepi ei vt minime comedere oberet: nisi modicum panis bene fermentati cū passerib⁹ decoctis in tassea tam diu decoctis donec carnes

eorũ dissolui ab ossibus videan tur. Et sic tenui eum cũ isto regimine iacendo supin⁹ p duos menses: ita quod non poterat orare more sarracenoꝛuꝫ nisi in corde suo: ⁊ sic remoti fuerũt doloꝛes remota materia eorum: et liberatus fuit ab eis integre et perfecte. Et remotis doloꝛibus cepi laboꝛare circa rupturã: sed fessus ⁊ fatigatus pre longitudine tempoꝛis dimisi eum precipiens ei vt quniesceret tempore longo iacendo supinus: ⁊ sic stando cũ dieta modica ac subtili: rediijt intestinum in locũ suũ pmanens vacuũ: et sic cõstricte fuerunt partes: ⁊ consolidatus fuit pfectissime absqꝫ cura alia. Et quod rememoꝛatus sum de isto non feci nisi vt sit exemplũ aliijs cum contigeret casus similis.

¶ Capitulũ .ij. Quod est de vulnere ventris.

de vulnere. vẽtris

Quando autem in ventre fit vulnus ex ferro: ligno: vel lapide: ita vt zirbus inde exeat. tunc pꝛimo medicus laboꝛare debet: vt ipsũ zirbum intus remittat et redire faciat: et si super ipsum apparuerit puluis: vel pilus: vel segatura alicui⁹ ligni: pꝛimo est optime abluendus cum aqua tepida: et postea quiete intus reponatur. Et si aliqua pars zirbi denigrata fuerit vel coꝛrupta incidatur: et cum fili sete suatur: et ponatur intus: ponendo super suturam ea que habẽt cõsolidare subtiliando regimẽ vt superfluitates minime ibi possint abundare. Quod si ex vulnere sanguis in quãtitate multa non emanauerit: fac infirmũ ex basilica que arabice dicitur halchaka flebotomari: quoniam est cura generalis in omnibus vulneribus pꝛohibens fluxum humoꝛum ad locũ vulneris. Et si ex vulnere intestinum exierit absqꝫ vlla lesione sui: tunc studeas cum omni festinatiõe et sollicitudine vt ipsum leniter atqꝫ plane redire facias: eo quod si aliquam moram extra faceret: inflaretur: et non posset postea redire vnde exiuit. Qud si ex moꝛa foꝛsan ad inflationem deuenerit: habeas tunc aquam dulcem calefactam tepidam in vltima temperantia. Et sparge ipsaꝫ super oꝛificium vulneris vice post vicem: donec inflatio remoueatur: postea cum omni planicie ⁊ suauitate laboꝛa vt ipsum intus redire facias: iniungendo ei quietem cõtinuam: et vt abstineat ab omni vociferatione clamoꝛosa: et a superfluo cibo et potu. Et cibus eius sit: cuius modica quãtitas multum nutriat: et sufficiant ei in cibo duo testiculi galli decocti in tassea. Et studeas in remotiõe humoꝛum: et in elongatione ipsoꝛum a loco vulneris: et inunge partes que remote sunt aliquantulum a vulnere in circuitu cum oleo rosaceo odoꝛifero atqꝫ aromatizato et non moueatur infirmus vsqꝫquo vulnus fuerit consolidatum. Sed si cum vulnere pfoꝛatũ fuerit intestinum: ⁊ fuerit ex gracilibus: ĩpossibile est meo iudicio vt libereẽ ⁊ ꝯsoli

dex. Qd si fuerit i grossis ipoke
erit vt viuat infirmus: ꝛ si sola
vna ex pelliculis itestini fuerit
pforata vel exlaniata: poterit in
de bene liberari deo dante: et si
vltra fuerit perforatum: diffici=
lis erit cura atq; grauis: ꝛ possi
bile erit forsan vt viuat infirmꝰ
sic in ista dispositione. Sicut vi
sum est ab hominibꝰ de quibus
dam animalibus. Et vidi tem=
pore meo hominem a quo ster=
cus per vulnus exibat: qui vixit
sic in ista dispositione mala lon
go tempore: faciendo facta sua:
ꝛ acquirebat vnde viuebat cꝫ=
nis malez cũ difficultate. ¶ Huc
usq; ego declaraui sub breuita=
te accñtia huiꝰ mẽbri. Nũc aũt i
tẽdo determinare de accidẽtibꝰ
stomachi.

¶ Tractatus. xv. de passioni=
bus stomachi: ꝛ continet capi=
tula sex.

¶ Capitu. j. Quod est de ethica
stomachi.

Ec egritu=
do qñ acci=
dit alicui: p
modesiccat
stõcs pan=
latine: ꝛ sub
tiliat corpꝰ
eius: intm:
donec ad
subtilitatẽ pãni deueniat: ꝛ de=
bilitat inde stomacus: ita qd nõ
põt cibũ digerere. Et hac de cau
sa primo inter egritudines sto=
maci de ista volui ptractare: qꝛ
medicis occulta valde esse pba
tur. Attende ergo in cura huiꝰ
egritudinis: ꝛ caue neutaris ali

quo modo in hoc casu cõfortan
tibus stomacum cognitis q̃ ha
beãt stipticitatẽ ꝛ siccitatẽ: Ne
forte stomachus ab eis supfluã
recipiat calefactionem. Signa
quoq; huiꝰ egritudinis sũt hec
s. abñtia vomitus: ꝛ q in somno
nullã eijcit humiditatez ex ore:
ꝛ debilitas ꝛ casus appetitus ꝛ
debilitas maxima digestiue: ita
qd in stercore ipsius nulla dige
stio esse reperitur: ꝛ est absq; ma
lo odore: et intantum pmanet
non mutatũ qd assimilat cibis
comestis: nec habet patiẽs eru=
ctationes: ꝛ si aliqñ eructat: illd
facit debilissime et sentit nocu=
mentum a cibis desiccatiuis:
pulsus vero ipsius est durus: et
paruus: et absq; diuersitate et
variatione. Et cum hec signa in
aliquo apparuerint: certus esto
quod est macies ꝛ ethica stoma
chi: ꝛ maxime cum dormierit in
firmus supinus: si apparuerit
concauitas in loco stomaci tũc
firmꝰ esse debes i illa opinione
omnino. Et si posueris manum
tuã cõprimendo sup stomachũ
in illa concauitate: et ibi perci=
pies duriciem esse ꝛ acuitatẽ si=
ne dolore patientis ex illa cõpsi=
sione: ꝛ percipies pulsuz sub ma
nu tua ꝛ percussionez: tunc cer=
tissime ꝛ absq; vlla dubitatione
hec passio ẽ macies ꝛ ethica sto
machi: eo quod perceptio sen=
sus pulsus non est nisi ex arte=
ria que est in orificio stomachi
que minime sentiretur vllo mo=
do nisi corpus stomaci magni=
fice esset extẽuatũ. Incipe ergo
in cura huiꝰ egritudinis ab inũ
ctione stõi ipsius cũ oleo amig= Cura.
dalarum dulcium: ꝛ oleo grano
rũ viridiũ. j. alzaru: sintq; l. ʒ. j.

olei amigdalarum. auř. ij. olei granorum alzarũ: ⁊ decima pars ipsorum aque dulcis tepide: et cibetur cum pullis paruis doc-ctis in tassea: ⁊ oleũ eius sit oleũ amigdalarum dulcium: et pro speciebus vtatur masticibꝰ bullitis in ferculis suis: et cerotum ad ponendum super stomachũ sit factum ex pice nauali mollificata cum oleo amigdalarũ dulcium: quod super stomacum tenere debet tantũ per dimidiã horam parum plus vel minus: quoniam si diu ibi permaneret non modicum infirmo nocumẽtum haberet ifnerre. Et remoto emplastro incontinenti inungatur stomachus oleo amigdalarum dulcium: et oleo rosaceo: que ambo sint recentia minus vnius anni: ⁊ propinetur ei lac capre ad bibendum: quod sit tã recenter mulsum quod nullam infectionem ab aere receperit: cuius quantitas sit ab. ℥. j. vsqꝫ ad. iij. ⁊ ciba eum pullis ⁊ testiculis gallorum quoniam testiculi huic infirmo laudabiliores existunt ipsis pullis: et cibetur in die ter. Et studeas vt cibi eiꝰ sint facilis digestionis: prohibẽdo ei oĩa sicca: siue sint calida siue frigida. cognoscẽdo ꝙ calida sunt maioris nocumẽti: ẽt si sint hũida: eo qd̃ caliditatis ẽ dissoluere: ⁊ postquam ita est per accidens habent desiccare: quamuis humida sint natura: et hoc apparet in aqua calida: quoniã quamuis humectet: ⁊ actu ⁊ potentia manifeste: tamẽ propter ipsius actualeꝫ caliditatem de substantia membri habet aliqd dissoluere: ⁊ nos debemꝰ in hac egritudine euitare cum omni sollicitudine que habent et pñt dissoluere ⁊ desiccare: immo intentio tua tota esse debet in humectando hoc membrum: ⁊ eiꝰ digestionem confortãdo. ¶ Et nota quod stomachus est mẽbrum nobilissimum velut principale propter colligantiã oris stomachi ad cerebrũ: ⁊ propter multam quãtitatem neruorum qui sunt ibi: ⁊ hac de causa sollicite intendere debes in confortando ipsum et manutenendo etꝰ virtutẽ: ponẽdo in oĩbꝰ suis medicaminibus stiptica: ⁊ aromatica: ⁊ si habcrent aliquam amaritudinem: sicut est amaritudo rosarum non noceret: immo cõferret multũ: ⁊ pulle sue ⁊ testiculi gallorum: quas comedere debet: debẽt esse cocte multum: ⁊ panis eius sit optime fermentatus: parum vel quasi nihil habens de sale: ⁊ sit ex perfectissimo frumẽtoꝝ, quod optime sit masinatum: ⁊ buratatum: et malaxatum perfecte cum dulci aqua tepida: ⁊ oleum quo vti debet: sit oleum amigdalarũ dulcium: vel oleum sisaminum: tamen scire debes quod oleũ amigdalarum dulcium est conuenientius: ⁊ magis laudabile: eo quod oleum sisaminum habet membra debilitare vtentibus de eo multũ: cũ careat omni stipticitate: ⁊ habet fetorem oris procreare cõtinuãdo illud multum: ꝙuis nõ noceat aliqñ recipiẽdo de eo bis vel semel i ipsa hora qñ extrahit. Et nõ nocet ei abstinere a potu quando comedit. Oleũ vero oliuarũ si fuerit ablutum ter vel quater: in hac egritudine cõfert etiã. Et aqua ordei cõueniẽter preparata modice exhibita valet. Iã ergo mihi videtur hucusqꝫ sufficienter-

Emplastrũ.

declarasse que ad curam huius egritudinis habent pertinere: volo tamen modo addere istud modicum scilicet quod oportet te omnino euitare ea q̄ sunt magne stipticitatis: ⁊ amaritudinis q̄uis stomacus inq̄ntū est stomacus requirat stipticitatem temperatam cū modica amaritudine: tamē tam propter egritudinem quam propter naturā mēbri debet euitare omnia acetosa. Sed vt deferatur virtus medicinarum ad villos stomachi: oportet aliquando vt misceas suis medicinis aliqua acetosa. Et citonia assata multum valēt in hac egritudine: quoniā sua humiditate siti remouēt: ⁊ sua stipticitate ⁊ aromaticitate habent virtutes confortare: et sua acetositate faciūt peruenire virtutes ad villos stomachi. Et sic completa est remoratio huius egritudinis: que occulta est valde pluribus medicis: ⁊ paucos de eo inuenimus tractauisse.

¶ Capi.ij. Quod est de apostemate stomachi.

Et hec quidem egritudo in stomaco aliquando euenire pōt sicut in alijs membris euenire consueuit. Sz scire debes qd̄ omne apā qd̄ fit i partib⁹ stōi inferiorib⁹ est minoris doloris: ⁊ ei⁹ accn̄tia leuiora valde sunt q̄s ei⁹ qd̄ fit in orificio stomaci: sed id qd̄ fit i fundo stōci maioris est magnitudinis quam id qd̄ accidit vel oritur in orificio ipsius. Et cura quidem horū omniū apostematum generalis est. Primo ex basilica flebotomare: ⁊ frequēter clistrizare: ⁊ regimen multū subtiliare vtendo narcoticis. s. stipticis frigidis in principio multū cum paucis resolutiuis: ⁊ quāto plus perseuerauerit apostema tāto diminēda sunt narcotica: ⁊ resolutiua augmentanda. Et narcotica conuenientia in hac egritudine sunt sicut citonia: ⁊ pira: ⁊ quia ista sunt cibus: ideo conuenientiora sunt quā pura medicina. Et que sūt narcotica simul et resolutiua: sunt sicut zuccarum rosaceum. Et que sunt fortis resolutionis in hac egritudine sunt sicut zuccarum rosaceum mixtum cum modico flore camomille: quoniā camomilla de sui ꝓprietate reperta est ac probata dolores intrinsecos mirabiliter mitigare. Quare firmiter dico qd̄ si infirmum taliter rexeris a principio apparitionis apostematis scilicet cuz narcoticis dictis vel similibus ⁊ resolutiuis liberabitur infirmus absq̄ magno labore ⁊ dolore: si dictum apostema fuerit in fundo stomaci generatuz. Sed si ortum fuerit in orificio eius: prouenient infirmo accidentia pessima: sicut cardiaca: que si perseuerauerit diu perducet ad sincopim ⁊ ad defectum virtutis. Febris quoq̄ semper est accidens coniunctū huic egritudini cuius fortitudo vel debilitas est secundum nobilitatem loci ipsius apostematis: ⁊ secūdum naturam humoris eius: curando hanc egritudinem si peruenerit ad saniem: dummodo apostema in fundo stōi fuerit generatum: infirmus diu poterit viuere: eo quod virtutes ipsius vitales ⁊ ῡ gn̄ales inde in multuz debilitātur: sed

naturales penitus debilitantur: eo quod stomachus minime digerere potest cibum propter dictum apostema: quemadmodum antea facere consueuerat. Et postq̄ in ipso non bene digeritur: impossibile est quod in epate digeratur: cū sit in hoc opere ipso debilior. Si autē apostema in orificio ipsius stomachi fuerit: ex eo multum patiens debilitatur: ⁊ vix absq̄ sincopi esse reperitur: tamen virtus digestiua longe melior in isto reperitur: q̄ in illo ī quo efficitur in fundo: eo quod fortior ⁊ melior locus digestiōis stomachi est fundus ei⁹. Et possibile est quando in superiori parte stomachi fuerit apostema: q̄ etiā singultum patiet̄. Quare dico q̄ si diu perseuerauerit hoc apā sine liberatiōe in breui deficiet infirm⁹: ꝑpter debilitatē virtutis: et ꝑpter frequētiam prauorum accidentium que successiue fiūt in ea: et si in fundo eius fuerit prolongatur infirmitas diu ⁊ forsan liberabit̄ ex eo: ⁊ si non moritur post longum tp̄s. Qñ vero sanies ī hoc apāte apparuerit: da ei ante cibū abstersiua ⁊ mūdificatiua ad potādū: sicut alreza et ea que habēt stomachū ↄfortare: sicut mastices: quoniā ꝓprietas masticorū maxima est in cōferendo nocumentis stomachi: sicut liquiricie ꝓprietas est dolorem eius remouere. Et oīa medicamina istius passionis confecta sint cū zuccaro: quia si vsus fueris melle longo tempore: corrumpes stomachum. Et attēde quod quādo propinas hec medicamina infirmo: ⁊ non sentit inde dolorem: certissime scire debes quod

alreza mastices.

loc⁹ vlceris coopertus est sanie multa: vnde tūc non sufficit vti debilibus abstersiuis ⁊ mundificatiuis ac incisiuis: immo indigeseorum que faciunt dictas operationes cum fortitudine et violentia. sicut est centaurea: et q̄ fortiter incidit absq̄ caliditate est agresta decocta. ipsa enim proprietatem habet conferendi stomaco: ⁊ electuarium factum: ex cimis vitis cum ꝓpriētate et virtute confert in hac egritudine. Et vtere huiusmodi īcisiuis prout videbitur infirmo cōueniēt re. vez si infirmus ex istis mordicationē pateretur abstine ab istis: ⁊ sis cōtentus regimine superdicto: q̄m pro maiori parte si apostema fuerit paruum: et regimen fuerit ordinatū: euadet patiens omnino. Si autem magnum extiterit: impossibilis est cura eius.

¶ Capi. iij. Quod est de veruca que oritur in stomaco.

Et generatur quandoq̄ in stomaco veruca sicut in aliis membris. Et ego quidē vidi hāc passionem cum essem in carceribus de halli: vni de familia sua: et ipse non digerebat cibum: et febricitabat febre inordinata: que aliquando fortiter inualescebat: et interdum debilitabatur: et habebat solutionem non magnam: et ille egestiones erāt varij coloris: et non bene cognoscere poteram causam sue egritudinis: et cum tetigissem pulsum eius inueni ipsum inordinatum: et non magnum: cognoui ergo ex hoc q̄ apostema erat in membro multorū neruorum: ⁊ specialiter q̄r erat ferin⁹: et debilitas ṽtutis patiētis ob-

niabat magnitudini ipsius pulsus. quare ista manifestabāt; verucam esse in ipso stomaco: & q̄r non erat multe velocitatis pulsus signum erat manifestum q̄ non erat de genere calidorum apatum: et paulatine quidē ei9 caro diminuebatur quotidie: et cum posuissem manum meam super fundum stomachi inueni duriciem ibidem ad quantitatem vnius pomi absq̄ sensu alicuius doloris: & cum fortiter compressissem manum: tūc sensit modicū doloris. Et quotiēs iterabam compressionē: fortius dolebat. Cognoui ergo certissime quod erat moriturus: tamē ipsum quotidie confortabā: faciendo ei ea que habent egritudinem mitigare: quamuis essē de eius curatione desparatus: eo quod virtus ipsius quotidie debilitabatur. Et quadam die cum assellasset: assellauit quoddam rotundum quod habebat formam pomi cum radice vna: et erat solidū. Et quotiēs postea assellebat egerebat sanguinem in magna quantitate: & sic perseuerauerit pluribus dieb9. Et cognoscebam certissime q̄d moriebatur: tamen verecundabar sibi dicere. Quadam autem nocte vocauerunt me & inueni eum quasi mortuū: & indignatus fuit contra me credēs quod ego quia eram in carceribus domini sui non curassem de eo diligenter: quāuis sibi purissime & fideliter seruiuissem: deus nouit. Sed debilitas vertutis ei9 & prauitas & fortitudo egritudinis obuiauerunt curationi sue cum omnia in manibus dei existant. Et quāuis de domo mea & possessionibus meis me extraxisset: non fui culpabilis ꝑpter hoc deus nouit. vnde domin9 patientis precepit vt affligerer illa de causa quare conuersus sum ad dominum: & dixi: fiat voluntas dei. Et cum essem in introitu ianue carceris dixi illi q̄ ducebat me: qui erat de maioribus ciuitatis. iste dominus intendit me molestare absq̄ causa: deus nouit. Et iam sunt plures dies quod proposueram ei dicere veritatem. s. q̄ nō poterat euadere ab egritudine ista vllo modo: sed verecūdabar contristare animam patientis. Nunc autē q̄r video q̄ intendit me pro nihilo aggrauare: dico vobis q̄ non viuet vltra. xij. dies. Ira autem & perturbatio animi quam habebam me intantum coegit q̄ dicta verba taliter dixi q̄ infirm9 me itellexit: & seriose illud feci: & sic positus fui in carcere: A septem autē diebus in antea cecidit vrtus eius manifestissime: ita quod misit pro vxore sua & filijs: & in nona die mortuus fuit. Et quod memoratus sum de hoc casu non feci nisi vt exēplum sit vobis in alijs: tamen si virtus eius fortis extitisset non erat impossibilis cura eius: nisi forsan alias multas verucas in stomacho habuisset: et absq̄ dubio hec veruca non oritur nisi ex humore melencolio: vel ex flegmate grosso viscoso. Et accidunt hec ex comestione carnium camellorum antiquorum et similiū: et ex comestione etiā crudarum carnium. Et cū procurabam marestan. i. hospitale infirmorum inueni quendam qui ibi habebat verucam in stomacho. Cuius egritudo aliq̄n fortis erat: & interdum debilis

Exemplum.

non permanēs in vno statu: nec ex assellatione alleuiabatur. Et cum consumptus esset a carne: mihi venit ad curandum: et ex consilio meo et cura alleuiatus fuit: et incepit carnem restaurare: et demum incepit comedere contraria cibaria: ⁊ mortuꝰ fuit antequam ad magnam cōsumptionem deuenisset: et absq̧ dubio hec veruca erat prope orificium stomachi: et ideo velociter mortuus fuit propter dissolutionem et casum virtutis quemadmodum dixi.

¶ Capitulū. iiij. Qđ est de ficu qui fit in stomaco que in arabico dicitur dubelati.

Et procreatur aliquando in stomaco quedā species apostematisq̄ arabice dicitur dubelati: ⁊ ego iam vidi tempore meo quendā qui patiebatur hāc egritudinē: q̄ erat iuuenis in fine etatis illiꝰ: ⁊ cōmuniter erat bone virtutis: cuius cōplexio erat calida ⁊ sicca: et erat multe comestiōis: ⁊ absq̧ custodia aliqua. Cui superuenit debilitas magna in suo corpore toto cū multa macie ⁊ extenuatiōe: ⁊ cum hoc toto comedebat ea que in sua sanitate cōedere consueuerat: et erat absq̧ febre: ⁊ bene cibū suum digerebat: neq̧ medicis obediebat in custodiēdo se a malis cibis. Et cū non potuisset ire: decubuit ad lectum: et tūc mihi facta sua recitauit. Et ego steti tēpore bono quod nolui ei consulere: demū precibus suis coactus incepi eum regere et curare: et quādiu in meo regimine permanebat: bene erat ei: et cum a regimine elōgabatur: corrumpebātur facta sua. Et tā diu sic perseuerauerit donec ad speciē ethice deuenit cum magno calore: ⁊ ad vltimum febris illa conuersa fuit ad paroxismos manifestos: tamen inordinatos: ⁊ quādo comedebat non morabatur diu quod pulsus eius ad duritiem conuertebatur cum modica velocitate: ⁊ exinde cepit apparere in fundo stomaci corpꝰ apostematis: et ex sua inordinatiōe cibi in breui apparuit apostema in grossitudine pomi granati magni manifeste: et cepit habere fluxum ventris: et exinde cepit habere stomacus motus malos; quoniā superuenit ei spasmus: et singultus: et mortuus fuit ille cum prauis ⁊ forti bus accidentibus: scilicet cum dissolutione virtutis et sincopi frequenti et successiua: et nunquam illud apostema apertum fuit. Et miratus fui non modicum quod infirmus ille potuit tantū durare: donec apostema dictum ad tantam magnitudinem habuit peruenire: sed pro certo hoc non fuit nisi, q: ipsum apostema erat ex humore ꝓprio melācolico: aut ex flegmate qđ erat in vltima grossitudine: ⁊ signū huius erat: quod erat quasi omnino absq̧ dolore nec vnquam putredo aliqua ab apostemate in stomaco resoluebatur: nisi quādo morti appropinquauit. Et hoc ideo quia aliquares non mouet aliquid nec mutationem facit: nisi qn̄ mouet: ⁊ pro maiori parte hec egritudo incurabilis est propter grossitiē humoris ⁊ ipsiꝰ malitiā: ⁊ hac de causa resolui nō pōt. Sed si hec egritudo ex lenibꝰ fuerit: et medicus

Cura.

Sig. mu

medicus fuerit studiosus pote
rit paulatine eā dissoluere: hu=
mectādo dubellati intꝰ ⁊ extra:
qm̄ rem grossam impossibile est
dissoluere nisi prius humectet:
et cū humectata fuerit leuiꝰ dis
)edi solueť. Medicus aūt postea mi=
is. scere dz has medicinas simul ⁊
tēperare eas: ⁊ iterare ipsas diu
donec fuerit liberatus. Si autē
apa dictū: ad apationem et eru=
ptionē deuenerit: tūc cura eius
erit impossibilis ꝓpter malitiā
humoris qui erit ab ea: ⁊ ꝓpter
nobilitatē ipsiꝰ mēbri qd̄ est im=
mēse necessitatis ⁊ magne opa=
tionis in corpore. Et pn̄t etiā ex
hac egritudine alie īfirmitates
in corpore fieri: ⁊ hoc est ꝙ cōple
xio epatis ab ipsa alteratur hoc
mō: qꝛ cibꝰ in stomaco patiētis
nō bene digeritur: ⁊ si in ip̄o nō
digeriť impossibile est ꝙ in epa
te digerať: ⁊ sic epati inducit le
sionez sicut vides ꝙ qn̄ aliquis
hō granū frumēti integrū non
decoctū nec vlulatū vel cōtritū
deglutierit: ꝙ stomachus nō po
test ipsum digerere: et si stoma=
chus nō potest hoc facere: ergo
quō epar facere poterit? Et sic
de alijs cibis: quia quando sto=
machus nō pōt ipsos digerere:
nec epar. Et hoc alias latius de
clarabo deo concedente.

¶ Cap̄. v. Qd̄ est de humoribus
diuersis imbibitis in flegmati=
co stomaco.

T i stomaco qui=
dē aliquādo im=
bibiť flegma mi=
xtum cum colera
in tunicis stoma
ci: et in ipsiꝰ gros
sicie: quare sequitur īfirmo hac
de causa debilitas virtutis di=
gestionis: et conatur vomere: et
nō eijcit res de q̄bꝰ sit curadū: ⁊
hz eructatiōes. Qd̄ si eructatio
illa fuerit acetosa: scias pro cer= Cura:
to ꝙ cuz illo flegmate mixta est
melēcolia: propina ergo īfirmo
oī mane ad bibēdum de sirupo
squinzabin: ⁊ de sirupo feniculi
ana cū tāto aque decoctiōis ma
sticis calide ⁊ sufficiet. Si autē
dicta eructatio fuerit fumosa ꝓ=
pter comestionē rerū siccarūz et
dissolutiuarū: et abstinētiā rerū
humectatiuarū: scias pro certo
ꝙ colera est imbibita in ipso sto
maco. Et signū huiꝰ certissimū
est motus inferioris labij. Et cū
hoc cognoueris: incipias eua=
cuare colerā cuz scamonea ⁊ aq̄
lactis coagulati cū semie carta=
mi: vel cū mirobalanis citrinis.
Et q̄uis Gal. de hoc nō fecerit Gale.
mētionē. s. ꝙ habeāt virtutē coa
gulādi lac experiētia tn̄ nos do
cuit: et laudauit ꝙ optimi sunt
ad coagulāduz ipsum. Et si ista
colera non fuerit ex illis q̄ pro=
cedūt ab epate: sed fuerit ex spe
ciebꝰ colere eruginose vel prassi
ne: accidētia tūc erūt fortiora et
īpetuosiora: quare non sufficiet
purgare solum cuz scamonea et
lacte dicto: immo oportet vt mi=
sceas cū predictis de lapide la=
zuli: aut infusionem lapidis la
zuli in lacte. Postea dabis ei ad
purgandum ea que ducunt hu
morem grossum: sicut est scamo
nea cum quarta parte ipsius ex
bdellio cum aqua cucurbite: vel
cum aqua lactis. Et quia iste
humor ad siccitatem declinat:
ideo non debes ei dare aliquaz
medicinam: nisi sit mixta cum
re humida: sicut aqua cucurbi=
te vel aqua lactis. Et aloes etiā
cum scamonea mixta cū re hu=
mida cōfert in hoc casu. Si autē

cruciatio fuerit acetosa: et cum hoc patiens habuerit tremorez labij vt dictum est: scias pro certo quod hic humor imbibitus in ipso stomaco: primo fuit colericus: postea fuit ibi adustus: & conuersus est ad melencoliam. Purgabis ergo ipsum quemadmoduz inferius declarabo. Si vero id quod infusum est et profundatum in corpore stomachi fuerit flegma: dabis ei primo ad bibendum sirupum squinzibin factum ex melle. Quod si fuerit iuuenis: sufficiet tunc ei dare sirupum squinzibin simplicem cum sirupo feniculi. viij. diebus vel decem. Regimen quidem eius sit panis bene fermentatus cum pullis vel turturibus et passeribus factis in tassea. Et si colerica fuerit materia decoquantur predicta cum aceto. Flegma autem purgabis cuz semine vrtice et cartami bdelio et oppoponaco & serapino añ. partes equales: pulpe colloquintide minutim incise: et infuse in lacte amigdalaruz tanto quod sit decima pars. Misceãtur omnia predicta cum sirupo squinzibi facto ex zuccaro: et da infirmo ad bibendum secundũ virtutem patientis a quatuor aureis. in quinq3. Si autem fuerit: estas: et patiens iuuenis: omnia predicta misceantur cuz oleo amigdalarum dulciũ: quoniam est bonum. Quod si certificatus fueris: quod humor sit melencolicus: et istud scies ex motu labij: et ex motu stomaci ad vomendum: et quod quando stomachus eius est vacuus eueniunt ei ymaginatiões terribiles et somnia varia: et pro

Regimen.

maiori parte somnia eius sunt vera: hec sunt propria signa huius egritudinis. Igitur postquam hic humor est melencolicus non sufficit ad incidenduz illum cum sirupo squinzibin solo: immo oportet vt addas amigdalas amaras: et sirupum de centaurea: et sirupum feniculi: cui dabis omni mane ad bibẽdum cum aqua tepida vsq3 ad quindecim dies. Et postea purgabis cum ellebo ro nigro: quia illud proprium est in attrahendo hunc humorem in hac egritudine: sed primo rectificabis eum hoc modo: scilicet pones eum primo per noctem vnam in oleo amigdalarum recentiũ: & decoctione polipodij recentis et ad remouendum angustiam ellebori nigri addes aliquid de sticados: et cum hoc etiam adiuuat ad euacuationem dicti humoris: et pone similiter modicum de lapide lazuli: aut de aqua in qua fuit ablutus lapis lazuli. Quod si estas fuerit dabis solum infusionem harum medicinarum. ¶ Aliud medicamen ad hoc. ℞. polipodij recentis: florum nenufaris ana. ℥. vnã ellebori nigri: epitimi. ana aureos quinq3 violarum et liquiritie ana aureos decem. et ℥. vnã aque infusionis ex lapide lazuli optime trito: que sunt conquassanda conquassentur: & infundantur per noctem vnaz in aqua feruenti: & colentur fortiter exprimendo et in oĩbus. x. ℥. huius colature ponat. ℥. j. colature dicte infusionis lapidis lazuli: &. ℥. ij. sirupi liquiritie et ℥. j. sirupi masticini. Et propina ad bibendũ cum duob9 granis

ordei scamonee non multū tri-
te. Et fac custodiri infirmum in
hac purgatione sicut fit in alijs
laxatiuis. Et quia hic humor cū
difficultate nō modica mouet: ꝛ
eradicatur ex loco suo: ideo opꝫ
vt iteres hanc medicinam plu-
ries atq; pluries: ponendo spa-
ciū inter vtrasq; tot dieb⁹ quot
sellas fecerit ex ipsa medicina.
Aliud medi-camē. ¶ Medicamē aliud. ℞. lapidis
lazuli: polipodij: epitimi: viola-
rum. añ. aur. j. ellebori nigri in-
fusi p noctem vnā in oleo amig.
dulcium: et folia colloquintide
añ. quartam partem auř. vni⁹:
scamonee pondus duorum gra
norum ordei. Teratur vnaqueq;
harum per se: pter folia colloqn
tide: q incidi debent cū forficib⁹
minutim: addendo pdictis me-
dicinis ex pulvere dragaganti
ad pondus ipsarū: et tantūdem
ex amigdalis dulcibus munda
tis ꝛ bene tritis ꝛ misceantur cū
sirupo masticino: cui dabis ex
ipso medicamine auř. iiij. facta
abstinentia a contrarijs: et ppa-
ratione dicta cum. ℥. j. oximellis
simplicis: ꝛ tribus. ℥. aque cali-
de: regendo eū prout cōuenit in
laxatiuis. Et est possibile q ille
idem humor q est imbibitus in
stomaco: sit etiā in ipsa cōcauita
te ipsius: tñ qd purgat vnū pur-
gat ꝛ reliquū. Si vero dicti hu-
mores varij fuerint ꝛ diuersi in
specieb⁹ ꝛ cōplexionib⁹: difficul
ter cognoscuntur et medicātur:
verbi gratia. ponatur q flegma
imbibitū sit in villis stomachi:
et in concauitate ipsi⁹ sit colera
vel melencolia: ꝛ ista quidem co
lera q erit in cōcauitate: genera-
ta erit ex cibis calidis et siccis:
aut deriuata erit ibidem a kisti
fellis. ꝛ si fuerit melencolia erit
a splene. Signa autem quando
colera est in ꝯcauitate ꝛ flegma
imbibitū in substantia ipsi⁹ sto-
machi sunt hec. s. q stomacus cō
tinue mouetur ad vomitum: et
qñ vomit: reijcit coleram: et est
absq; motu labiorū ꝛ tremore: eo
q flegma imbibitum remouet
acuitatem colere. Sed etiā non
est longinquū quin sitim patia
tur validam atq; fortem: eo q co
lera illa mouet sui natura: ꝛ fle-
gma q est imbibitū in villis sto
machi. phibet sensibilitatē aque
ꝛ aliorū potuum qui bibuntur: ꝛ
oīa q in stomaco intrant miscē-
tur cū colera ipsa ꝛ incorporant
et ppter acuititem ipsius colere
et mordicationeꝫ q semp mordi
cūt atq; pungit: pulsus efficitur
paruus atq; durus: ꝛ cui hec ap
paruerint accidentia: fac eū vo-
mere cum aqua mellis mixta cū
succo raphani: quoniam hec fa-
ciunt vomere coleram: et edu-
cūt etiā aliquid ex flegmate im-
bibito in stomacho. Et propina
ei de sirupis predictis hoc est de
sirupo dicto qñ flegma est imbi
bitum in substantia ꝛ villis sto-
machi: ꝛ purga eū cuꝫ laxatiuis
supradictis: nec diminuēdo ali-
quid nec decidēdo. De melēco-
lia aūt q est in cōcauitate stoma Melē-colia.
chi inferi⁹ determinabo. Si ve-
ro fuerit econtrario. s. q colera q
deriuata est ab epate ad stoma-
cum: aut ab ipso stomaco gene-
rata erit in substantia ipsi⁹ im-
bibita: flegma aūt repertum in
sui cōcauitate. Qd quidem fle-
gma ibi discursum fuerit a cere
bro: aut in ipso stomaco genera
tum ex comestione ciborū gros-
sorum ꝛ frigidorum valde ꝛ hu-
midorum: aut ex superflua et
nimia comestione: aut erit ibi

procreatum propter etatez ipsi⁹ patientis: et sui complexionem. Tunc signa horum erunt ista. s. ꝙ mouetur quotidie ad vomendum vice post vicem: ⁊ hȝ motũ validum labiȷ inferioris: et sitis eius est fortis: et maxime quando flegma viscosum tēdit ad salsedinem: quia de natura salsedinis et ꝓprietate est inducere sitim: ⁊ propter viscositatē flegmatis: qm̄ viscositas flegmatis adherens fundo ⁊ parietib⁹ stomachi nō permittit deuenire aquā vel alium potum ad ipsum stomacum. Et colera q̄ est imbibita in substātia: ⁊ in villis stomachi manifestum est ꝙ hȝ etiam sitim ꝓcreare. Cum aūt certificatus fueris ex predictis ꝙ sic fuerit sicut diximus: incipe in curatione istius dare ei decoctionez raphani cuȝ syrupo squinȝibin facto ex forti aceto: ⁊ fac eum vomere cum isto medicamine pluries ⁊ pluries: et postea euacua coleram cum his que prediximus superi⁹ in isto capitulo qn̄ colera est simpliciter imbibita: qm̄ colera mouetur ad expulsionez. Quod si certus fueris ꝙ dicta colera redundata fuerit ab epate ad stomacum: tunc credo ꝙ dare infirmo aquam anguriē ⁊ citrulorȝ liberabit eū educendo coleram exterius: partim per vrinam ⁊ partim per sudorē rectificando cōplexionem villorum stomachi: ⁊ frāgendo mordicationem quā facit colera in ipso stomaco. Si vo colera generata fuerit in ipō stomaco: nō ꝓficit aqua anguriarum: ⁊ citrulorum p̄dicta: sed indiget euacuationis cū his q̄ diximus que habēt coleram euacuare: qn̄ simpliciter ibi colera dominatur.

Cura.

Item ponatur ꝙ melencolia sit in fundo vel in concauitate stomachi: et colera vel flegma sit imbibita in substantiam stomachi. Qđ si colera est imbibita in substantiā ipsi⁹ stomachi: tunc tremor inferioris labiȷ est magis fortis ⁊ manifestus: ⁊ apparens. Et accidit infirmo instātia vigiliarum: ⁊ cuȝ excitatur a somno mouetur cum timore et perturbatione: ⁊ appetit⁹ comedendi in eo fortis existit: sed cuȝ modica quantitate cibi remouetur appetitus ille: ꝓpter naturā colere: et digestio tarde efficit̄: et pulsus ei⁹ est durus: ⁊ accidunt infirmo angustie interdū: quas ipse idem ignorat vn̄. s. ꝓcedāt. Et cū videris ista: incipe in cura istius euacuare melēcoliam: cognoscendo ꝙ melencolia q̄ est in stomaco nō potest esse dēsa neqȝ dura: ꝓpter ipsi⁹ acetositatē: qm̄ acetositas hȝ ipsam dissoluere ⁊ eliquare sicut aqua qm̄ si sic nō esset nō posset moueri. Et credo ꝙ purgando melencoliam non indigebis purgare coleram que est imbibita: q: cito per se mouebitur ⁊ euacuabitur: ⁊ ea que habent melencoliam purgare iam dixi in egritudine hac simplici. Et si forte melencolia fuerit imbibita: et alius humor fuerit in cōcauitate: hoc accidit raro ⁊ in minori parte. Et vere dico ꝙ mihi impossibile esse videtur: ⁊ hoc ideo quia membra ipsam abhorrent sui natura: ⁊ cū ꝓprietatem habeat desiccandi qn̄ est in cōcauitate: ꝓpter sui ponderositatez nō recipit a poris corporis ipsi⁹ stomachi: ⁊ nō potest intus penetrare donec virtus expulsiua stomachi fortis fuerit. Si aūt virtus expulsiua membri debilis

Colera.

fuerit: et virtus cõseruatiua ipsi⁹ defecerit in cõseruando et in expellendo: tunc humor ibi putrescit ppter defectum cõseruatiue tunc inde febris efficitur: et qñ hec egritudo cum febre efficitur hucusq nõ sum rememoratus: sed qñ de febribus determinabo ibi tunc determinabo de hac egritudine q̃ fit cum febre. Sciẽdo q quemadmodum hec passio accidit propter humores qui eueniunt in stomacho: ita accidere potest ex mala complexione simplici vel composita q̃ generatur ibidem.

¶ Cap̃. vj. Quod est de motu stomachi qui dicitur in arabico solab: latine vero singultus.

De singultu.

Scias q singultus põt accidere ppter fortem caliditatem igneã: aut ab intensa frigiditate: aut propter nimiam siccitatem: sed impossibile est q possit accidere ab humiditate sola: etiam si flegma liquidum in stomaco abundauerit: non enim oritur inde singultus: sed accidit ei voluntas vomendi: sicut dixi quã do flegma in stomaco superabũdat. Et scias q pro maiori parte singultus accidit propter malam complexionem simpliciter calidam: aut a complexione mala calida et sicca: vel a mala complexione calida et humida: non q humiditas aliquid ad hoc faciat. Curatur quidez singultus q̃ accidit a sola caliditate ignea cum aqua frigida sola. Quod si corpus patiẽtis fuerit extenuatum: et virtus erit debilis. misce cum aqua aliquid mellis: vel de syrupo liquiricie prout tibi melius videbitur conuenire secundum naturam patientis. Et caue ne des mel nisi perfecte fuerit dispumatum: quia stomacuz potenter posset debilitare. Sciẽdo quod zuccarum est magis cõueniens quam mel. Et da infirmo ad comedendum de pulpa citrulorum et cucumerum: seu anguriarum: quia cum istis perficies intentionem tuam in remouendo caliditatem: et nõ diu permanent in corpore: immo exeunt per vrinam et sudorem trahendo inde coleram: et comedat etiam lactucas decoctas per se aut cum carnibus. Et quamuis lactuce in corpore habeant permanere: humor tamen qui ex ipsis generatur non est malus: cum sit subtilis ad modum aque: et pro tanto non facit ventositatem sicut faciunt poma: cucurbita autem quamuis infrigidet et inde nobis in hoc videatur satisfacere: tamen quia ex ipsa humores grossi generantur qui sunt tardi motus: non sumus securi quin in fine faciãt nocumentum: maxime si comedantur antequam decoquantur: intantum quod ad vltimam dissolutionem deueniant. Si vero singultus fuerit ex causa frigida: da infirmo ad bibendum syrupum de mastice cum aqua infusionis liquiritie: et inunge stomacum cum oleo de ben: in quo positum sit aliquid de gallis: et si non inueniretur illud: fac inunctionem cuz oleo de alscarij. Quod si singultus prouenerit a siccitate sola que fortis in stomaco fuerit: hoc non accidit nisi post cõsumptionem humiditatis radicalis que est in corpore in gradu secundo. Quare oleum amigdalarum dulciũ in hoc casu multum valet cum

Cura. Alia cura.

adiutorio dei. Et bibat sirupum
liquiricie rationabiliter factū.
Et ponere manum delicatā sup
stomacum tenendo eam tantū
donec percipiat calorem intus
in corpe stomachi penetrare cō-
fert valde. Et cibus eius sint te-
sticuli gallorū decocti in taffea
cum oleo amigdalarū dulcium.
Et si infirmus aliquantulū for-
tior fuerit dabis ei extremitates
alarum ꝑparatas in taffea cum
medulla panis bene fermētati:
et auis que dr alscamam : et est
auis parua ꝛ alba ꝛ assimilatur
azacir . i . stornello si cōpetenter
decoquatur confert in hoc casu.
Et galline etiam tenere decocte
cū lacte similiter cōferunt. Et bi
bere aliquantulum lactis capre
iuuenis tepidū sicut erit ab vbe
re multū valet morando tñ tan-
tum a receptione alteri⁹ cibi do-
nec lac fuerit digestum: et bibat
aquam infusionis liquiricie mū
date:ꝛ potest etiam bibere aquā
infusionis vue passe:q̄ non mul
tum steterit in ea:ita vt modicū
vel quasi nihil mutet colorem: ꝛ
bibere similiter aquam ordei te
pidam cōfert: dūmodo cū siccita
te stomachi nō fuerit frigiditas
Et balneum tine aque dulcis cō
mendo in hac egritudine:tñ in-
trare stupham : seu siccum bal-
neuz minime laudo. Et dz infir
mus se elongare a cogitationi-
bus superfluis : et a vigilijs silr
superfluis toto posse. Et scias ꝙ
oritur etiam singultus aliquan
do a spasmo qui fit in stomacho
ipso propter subitam inanitio-
nem:ꝛ intensaz que fit in stoma
co:ꝛ inde spasmatur. Et potest
etiam singultus euenire a timo
re nimio qui accidit alicui pro-
pter terrorem superfluū alicui⁹

Singul tus euenit a timore.

magni viri:vnde humores om-
nes redeunt ad partes cordis: ꝛ
inaniter stomacus ꝛ alia mem-
bra a calida substātia:ꝛ inde ꝓ-
uenit singultus ꝓpter frigidita
tem que stomaco subsequitur cā
ꝑdicta:ꝛ maxime si cōplexio sto
machi patientis frigida fuerit
naturaliter:aut infrigidat⁹ fue-
rit accidentaliter:ꝛ hac de cā qñ
aliquis subito terret̄:vel treme
scit:accidit ei singultus:qm̄ sto-
macus a calore naturali ꝛ spiri-
tu inanitur:ꝛinde infrigidatur.
Et mihi etiā videtur ꝙ qñ alicui
aliquid magni terroris seu tre-
moris accidit:euenit ide in sub-
stātia cerebri spasmus:ꝛ oritur ī
illo panniculo qui diuidit cere-
brum in duo media motus inor
dinatus : ita ꝙ nō mouetur suo
motu naturali : eo ꝙ iūgit̄ pars
cogitatiua parti cōseruatiue seu
memoriali:ꝛ inde in eis accidit
motus inordinatus:ꝛ ꝓuenit ex
illo singultus ꝓpter colligātiaꝫ
cerebri ad stomacū:ꝛ etiā vomi-
tus. Et hec cause a me rememora
te sunt q̄ magis veritati vicine
esse vident̄:qm̄ scire has res cer
tissime nō est necessariū in arte
medicine. Sed sciētia naturalis
et diuina hꝫ harū rerū certitudi
nem ꝛ veritatem subtiliter inda
gare:ꝛ ꝓpter hoc ego non assero
has res esse veras certissime et
omnino:qm̄ impossibile est eas
sic scire:et solus deus q̄ eas crea
uit et fecit eas veraciter nouit et
cognoscit. Sed ego nomino hec
accidentia vt veniam ad remo-
tionem cause . Cura autem est
postquam fuerit singultus: bi-
bere sirupum pomorum factū
cū succo mēte:aut sirupū masti-
cis. Et studeat comedere ea q̄
habēt ꝯfortare mēbra principa-

Nota cura.

na ꝛ ꝯfortantis spiritū animalem:ꝛ odoret poma aromatica: et ambram ꝛ muscū:ꝛ similia secundum tempus in quo fuerit. Considerando etiam cōplexionem et consuetudinem patientis:dicēdo ei ea q̄ habeāt ipsuz letificare et cōfortare: ꝛ dare ei spem firmam velocis et cite liberationis:ꝛ fac ei recitare ea q̄ faciunt dilatare cor:ꝛ risum fortiter prouocare:ita vt mēbra moueant simul cū aīa:ꝛ calor naturalis ꝛ spiritus dilatētur ad exteriora tali modo vt vincant et dominent super mēbra. Et cuz dico anima intelligo spiritum animalē:qm̄ anima non scit ab aliquo nisi a deo glorioso q̄ eaz fecit ꝛ creauit:ꝛ a me ꝛ ab illis q̄ sapientiores sunt me ignorat q̄d ipsa sit:nisi qꝛ scit ipsaz esse ex effectib⁹ ꝛ virtutib⁹ ipsi⁹. Et fit quidem singultus a vaporibus subitrantibus in villis stomachi:ita q̄ qñ hō superflue comedit cōtrahit stōcus ꝛ coadunatur versus illā partē vbi vapor existit:ꝛ inde sequit singultus. Sed qñ ꝯhit ꝛ coadunatur tot⁹ stomacus nō fit singultus: sed ꝑuenit inde vomitus. Cura aūt hui⁹ singult⁹ est euacuare stomachum:ꝛ postea assuescere dz resolutiuis et calefacientib⁹ tēperate i emplastris ꝛ electuarijs: sicut sunt cortices citri et mastix:et horum similia. ¶ Et postq̄ sufficienter hucusq̄ de egritudinibus stomachi determinaui: nunc ad egritudines pectoris intendo redire:eas ꝑtranseundo sufficienter cū adiutorio altissimi.

¶ Tractatus.xvj. de egritudinib⁹. pectoris et diafragmatis continens capitula septem.

¶ Capitulū.j. Quod est de apostemate pectoris et priuatione anhelitus.

Ectus quidem membruz est habens multos neruos et caro ei⁹ est dura et dēsa. Et qꝛ sic est:ideo in eo fit apostema ex humore grosso valde:et fit etiam in pectore difficultas ꝛ priuatio motus ipsius scilicet quādo in nucha oritur egritudo:vel in neruo qui procedit a nucha ad pectus a quo fit mot⁹ eius. Et cū hoc etiam quando fit egritudo hic remanet homo viuus donec studeatur in cura ipsius cōpetenter. Et hanc curam memoratus fui quando determinaui de egritudinib⁹ neruorū: et nunc secundo hic de ipsa volo determinare. Incipias ergo inungere in posteriori parte capitis scilicet in nucha cum puro balsamo. Et si nō inuenitur inunge cum oleo de carpobalsamo:vel cum aliquo alio quod habeat substantiam subtilem ꝛ calefactiuaz:sicut est oleum de granis alzarij cum oleo rosato: quorum partes sint equales cū aureo vno optime ambre dissolute in ipsis. Et si non haberes ambram:pone de laudano purissimo et aromatico:tamen ambra longe melior existit: et istud est melius cōsilium a quo incipere debemus scilicet inūgere nuchā incipiēdo a puppi capitis descendendo vsq̄ iferi⁹ ad cingulū:qm̄ si curaueris fontē

Cura valde bona.

virtutis motiue curabitur egri
tudo omnino. Et aliquādo ac-
cidit vt priuet anhelit⁹ subito
propter accidentia difficillima
et pessima que veniunt in nu=
cha super locū vbi oritur neru⁹
motiuus qui mouet pectus: et
quando hoc accidit infirm⁹ de=
ficit ꝛ morit suffocatus.

¶ Capitulū .ij. Quod est de vl-
ceribus et scissuris que fiunt in
pectore.

de pe-
ctore.

T fit siqui-
dez in pecto=
re vlceratio
vel vlcus et
scissura a cau
sis extrinse-
cis. Et quan
do hoc acci-
dit absq; scissura panniculi est
vulnus sicut sunt cetera vulne=
ra. Et ego memorabor de ipsis
quando de vulneribus pertra-
ctabo: si autem dictus pannicu
lus fuerit scissus: tunc patiens
non poterit anhelare tādiu do=
nec illa scissura ꝑmanebit absq;
clausiōe. Sed si a medico clau=
sa fuerit: vel ab ipō infirmo: aut
ab aliquo alio: tunc subito sibi
tussis eueniet: ꝛ redibit ei anhe
litus quam diu vulnus permā
serit clausum: ꝛ possibile forsan
erit vt liberet: et totū hoc perti=
net ad capitulu3 de vulnerib⁹:
ꝛ ego tractabo de his qn̄ tracta
uero de vulnerib⁹.

¶ Capitulum. iij. Quod est de
scabusia idest de pleuresi.

T oritur siquidē
in pectore aposte
ma in parte inte-
riori ipsi⁹ sub pā=
niculo itrinseco:
quod arabice di-
citur scausca. latine pleuresis: ꝛ
potest fieri ex vno humore vl ex
plurib⁹. Et cura hui⁹ est flōma
re infirmū ex pasilica brachiū
oppositi: q̄uis quibusdam no-
uis medicis nr̄i tēporis videa-
tur q̄ sit minuendus ex eadem
parte egritudinis: inducendo
super hoc verba logicalia et so=
phystica: qd̄ mihi nullatenus
videt esse rationabile: neq; ve=
rum: immo credo certissime qd̄
facere illd̄ omnino est mors in
firmi: ꝛ fac infirmum abstinere
ab omni specie carnis: ꝛ a pane
frumenti. ꝛ pre omnibus aliis
rebus debet euitare carnes: et
cibus eius sint pultes furfurū:
que pultes sic debent prepara-
ri. recipiat furfur ꝛ ponatur in
aqua dulci: ꝛ tādiu ibi dimitta-
tur donec aqua mutet colorem
multum: et postea coletur forti=
ter exprimendo: ꝛ decoquat do=
nec fiant pultes subtiles valde:
ꝛ propina infirmo prout tibi vi
debitur expedire: quoniam in
principio ei⁹ egritudinis suffi-
cit satis iste cibus: ꝛ inunge lo=
cum patiētis in principio cum
oleo rosaceo: et post tertium diē
inūgat cū oleo anetino et oleo
rosaceo quarū partes sint equa
les. Et si videris qd̄ tussis non
affuerit: s3 recessit: ꝛ dolor simi-
liter nō remāsit in loco: ꝛ febris
quieuerit: vel facta fuerit lenta:
tūc muta infirmū ad comeden-
dū chist ordei decoctum simplr
cū aqua dulci: ꝛ hoc ad minus.
4. diebus. Et postea muta ipm
ad comedendū micā panis de-
coctā in aqua: ꝛ hoc ad minus
vsq; ad octo dies: ꝛ postea cibet
pane bn̄ fermētato madefacto
in iure scicle: ꝛ cuiusdā herbe q̄
dicit arabice armol: ꝛ sunt atri- arm
plices: et est necesse vt omnino herb

abstineat a pullo vsq ad q̄dragesimum diem a pricipio egritudinis: et istud est consiliū conueniens atq perfectissimū. Et ab inde in antea cibetur pullo: et paulatine donec perduces eū ad suā cōplexionem naturalem. Sed si non fueris ad infirmum nisi post generationez saniei in ipo apostemate: operare queād modū dixi in sanie pulmonis: cognoscēdo quod mollities seu lenitas et albedo saniei est signum laudabile in pleuresi: viriditas aūt et q̄ ad nigredinem pertinet cum diuersitate partiū ipsius sputi et saniei est signum malū et illaudabile. Et si post reiectionē saniei sanguinez p os emiserit: scias q tūc infirm9 in breui morietur. Et qr has causas sufficiēter determinaui in egritudinib9 pulmonis: ideo ipas hic ponere pretermitto: attēde tū qd si in aliquo dierū creticorum saniem spuerit albam et cōiūctā sicut in die quarto (q̄uis istud i minori parte fiat) est laudabile signū: qr fortitudinē virtutis hz significare: vel si fuerit in q̄nto: vel in septimo: seu nono: aut vndecimo: vel in quartodecimo: aut decimoseptimo vel vicesimo: in omnibus istis est signum bonum: et quanto in minori spacio tpis dicta sanies laudabilis i colore et substātia i diebus creticis appuerit: tanto egritudo erit breuior et salubris et q̄to tempus fuerit prolixius: tanto plus significat super debilitatem virtutis: cognoscēdo tū q q̄ncūq sanies laudabilis apparuerit in diebus creticis non est superflua debilitas virtutis: immo semper sperare debes de salute infirmi. Sz si dicta sanies fiat illaudabilis in colore et substantia: aut fuerit diuersorum colorz et substantie: non solum significat super debilitatē virtutis infirmi: verum etiam super malitias humoris vnde procreatur siue oritur ipa sanies: sciendo certissime quod tempus et etas adiuuāt in longitudine et breuitate egritudinis: videlicet q si tps fuerit tēperatū: vel calidū: erit digestio breuior. i. velocior. Et si temp9 fuerit frigidū cū siccitate plongabitur digestio: et sic i estate abbreuiabitur egritudo: in hieme aūt plongatur. Et si fuerit patiēs iuuenis: similiter digestio erit velocior: et si fuerit senex: fiet tardior. Et si decrepitus: ipossibile est quod habeat digestionē pfectam: et in pueritia similiter fit tardior q̄ in iuuentute. Sciendo certissime quod q̄to infirm9 fuerit fortioris nature: tanto magis eius digestio acceleratur et ecōtrario. Et visis atq cogniti signis laudabilibus suprascriptis: sit tunc regimen patiētis cuz pultibus predictis. Excepto quod non subtilietur regimē in vltima subtiliatiōe. Et da ei ad bibendum hanc decoctionem. ℞. alcharscaina et est panichald. i. spēs yringoz: et focha: et camomille. et liquiritie: et algeffeth. i. eupatorij: et capilli veneris. ana. partes equales: et decoquantur vsq ad consumptionez medietatis partis aq̄: vt virtus earū optime extrahatur et da ei ad bibēdū hāc decoctionem cū sirupo scariole: et i omni potu suo fac vt sit liq̄ritia. Sciēdo q lac amigdalaz i hoc casu multū confert: eo q facit leniter spuere: et adiuuat ad digerēdū

Sanies illaudabilis.

Lac amigdalarum.

reliquias egritudinis:et remouet mordicationem:⁊ prouocat somnū. Et etiā postꝙ̄ facta fuerit mūdificatio vulneris apostematis:non nocet istud regimē exercere:ꝙ̄uis febris recesserit: et tussis: et dolor similiter non affuerit:non decipiaris q̄n etiā hoc modo exerceas regimē:sicut dixi:quoniam veraciter credo ꝙ hoc accidens non potest perfecte remoueri ī minori spacio ꝙ̄.xl.dieb⁹. Et pro tanto nō est regendus regimine sani añ istud tempus:⁊ postea nō cibet nisi extremitatibus pullorū decoctorum in tassea cū modico panis bene fermētati:⁊ hoc pluribus diebus: deinde paulatine ad regimē sanorum est perducendus.

¶ Capitulum.iiij. Quod est de apostemate lateris.

De la tere.

Ttoritur quādo ꝙ apā in pectore scilicet in carne q̄ est iter vnā costā ⁊ aliā:q̄ q̄dē egritudo arabice dicitur datalgenebr.i.egritudo lateris. Et cura ipsi⁹ est flōmare infirmū in principio egritudinis ex latere opposito apātis:et regimē quidez cibi ⁊ pot⁹ ipsi⁹: et cura eius sit quēadmodū prediri in pleuresi:operando illud regimē donec fuerit liberatus. Et dñia q̄ est inter pleuresim et hanc egritudinez est:q: dolor q̄ fit in pleuresi est dolor extēsiu⁹: ⁊ acut⁹:⁊ pulsus ei⁹ est durus:⁊ serinus:et febris in pleuresi est intensior valde ꝙ̄ in ista:⁊ maioris periculi:et quanto apostema fuerit vicinius cordi:tanto erit maioris periculi:⁊ est maioris sensibilitatis:et ꝙ̄uis caro sit multe sensibilitatis:et fortis et specialiter quando in ea sit apostema:non tamen est equiparanda sensibilitati que fit in pleuresi: eo quod locus ille est circundatus ossibus duris et villis:seu pāniculis. Quare cū ibi sit apostema:etiam quod sit paruum est magne angustie:⁊ inquietudinis cum dolore graui et istud apostema lateris scilicet quod fit ī carne que est inter costas pro maiori parte est paruum: et nisi fuerit error in cura ex parte medici vel ipsius infirmi:liberabitur infirm⁹ omnino deo dante. Incipe ergo in cura istius a principio egritudinis:quēadmodum superius dixi in pleuresi scilicet in flobotomia:et cibis:et medicinis:exercendo omnia ordinate quātū potes. Et iam vidi senem patrē meum bone memorie:cui deus misereatur: qui curauit vnam mulierem ex hac egritudine:et ingeniatus fuit extrahere humorez ad partes exteriores:ita quod manifestum fuit apostema exterius cū tumore:et apertum fuit exterius:⁊ inde curata fuit cura perfecta. Sed ego nūꝙ̄ perueni ad hoc opus tam perfectum ⁊ miraculosum:nec adhuc sum:nec perueni ad illum gradū. Sȝ si ꝓcesseris in hac cura:sicut dixi ī pleuresi:credo ꝓ certo ꝙ liberabis infirmū añꝙ̄ apā deueniat ad saniem nutu dei. Et subtilia regimen tā ī cibo ꝙ̄ in potu:quēadmodum dixi in egritudine pulmonis. Et si sanies inceperit appere inunge locum cum oleo rosaceo aromatico et anetino:quorū ptes sint equales:⁊ sic opaberis donec fuerit liberatus.

Cu

¶Capi. v. Quod est de scissura venarum pectoris.

Et fit quidem aliquādo in pectore vlceratio et scissura sicut in alijs membris accidere consueuit: et de his tractabo quando de vlceribus aliorum membrorum determinabo: et fit etiā in pectore interdum scissura venarū: vel alicuius vene. Quod si scissura dicta fuerit arteria erit periculosum valde propter multam exuberantiam sanguinis: qui inde emanat: et iste sanguis i medio facit cadere dubitationem propter similitudinem que est inter istum et sanguinem qui exit a pulmone: quia iste sanguis qui exit ab arteria pectoris: et q̄ exit a venis pulmonis ambo sunt rubei clari et subtiles: et signum distinctiuum est: quod quando est a scissura arterie alicuius que est in pectore: infirmus sentit pūctionem et dolorem in directo illius partis: et qui exit a pulmone omnino est absq; dolore. Et scias quod natura huius egritudinis exigit multun minutionem: seruatis tamen conditionibus minutionis: non tradendo obliuioni dispositionem: et etatem patientis: et naturam ipsius: et alia: et da ei ad bibendum sirupū infrigididatū factū cum decoctiōe sumach in aqua rosacea ana partes equales: et fit syrupus ex syrupis stipticis sicut syrupus factus de zuccaro. Sed syrupus de mirtella nō est dandus in hoc casu: quia propter sui grossiciem et dēsitatem virtus eius non potest ad saniē egritudinis deriuare: et maxime qui factus est de folijs et stipitibus. Qui autem factus est de extremitatibus et cimis ipsarū: bene potest dari. Quod si tempus et etas conueniunt in hoc: et virtus et complexio nō obuiauerint: pone cum syrupo aliquid cāphore: quoniam erit maximi iuuamenti: et liga coxas fortiter stringendo cum institis subtilibus: et fac odorare infirmum rosas et sandalos cum aqua rosacea: et modico cāphore. Quod si non bene dormierit fac ipsum odorare violas et nenufar: et da ei modicū terre sigillate cū syrupo: aut cū aq̄ rosacea: et cibus eius sit pullus paruus infrigidatus in puteo: cum pane similiter in puteo infrigidato. Et syrupi omnes supradicti: et omnes potus sint taliter infrigiditati. et fac vt custodiat se infirmus a labore nimio: et a vociferatione superflua. et possibile erit q̄ liberetur isto regimine: tamen talis consolidatio fit difficulter: quia est in arteria. et si consolidatum fuerit hoc vulnus isto regimine dignus eris laude et gratia. Quod si dictum vulnus fuerit in vena non pulsatili: cura eius erit facilis: et sufficiet tibi satis cura prescripta: q̄ si cōstrictus fuerit sanguis: et ex loco ipsius vulneris sanies emanauerit: non desperes saniem curare: tamen sis certus quod impossibile est quod ad plenum curetur: si per longitudinem temporis non mūdificatur sanies ad vlcus pulmonis deueniet: et fiet ptisicus. Cognoscendo tamen q̄ ex sola apertura vene pectoris non morietur infirmus: sed alia accidētia mala et pessima pōt inde superue-

Cōsolidatio difficilis.

nire: vnde moritur. Sed si in pectore aperitur vel scinditur arteria magna ex arterijs pectoris: ex superfluo fluxu sanguinis ꝛ impetuoso in breui infirm⁹ ad mortem potest deuenire. Quod si constrictus fuerit sanguis ante superfluum exitum ipsius: esto certus quod non inde infirmus patietur lesionem: nec ad malum finem illa de causa debet deuenire.

¶ Capi. vj. Qđ est de apatib⁹ q̄ fiunt in panniculo quod diuidit pect⁹ in longitudine in duo.

Et fit siquidē aliquādo in hoc pāniculo apa: q̄ pro maiori pte ē ex humore qui partinet ad subtilitatem: ꝛ est ex apatib⁹ calidis. Et sequit ex hoc apate tussis cōtinua successiua: ꝛ dolor extēsiuus in longitudine: ꝛ pturbatio anhelit⁹: ꝛ febris acuta: ꝛ pulsus serinus propter naturam apatis: q̄d est in tali membro neruoso et panniculoso: ꝛ est diuersus propter nobilitatem membri: ꝛ vicinitatem ipsius ad cor: ꝛ sentit infirmus inflāmationem: cum valida siti atq̄ forti: ꝛ ex inspiratione frigidi aeris magis mitigat sitis: quaꝫ ex potu aque frigide: ꝛ anhelit⁹ eius est paruus ꝛ frequens: vnde in huius curatione: flomia est necessaria valde i principio. Et non determino in hac egritudine ex qua fieri debeat: quia ex quacūq̄ parte fiat confert valde: dummodo fiat ex basilica: minuendo de sanguine secunduꝫ dispositionem infirmi quam inuenis: considerātis tamen conditionibus. s. etatis: complōnis: regiōis: ꝯsuetudinis: ꝛ tpis: ꝛ minue đ eo plus vel minus ꝑm debilitatē ꝛ fortitudinem patientis: ꝛ fac infirmum abstinere a cibis grossis: leniēdo eius intestina. Jam fecit te scire superi⁹ quod differētia est inter lenitiuū ꝛ laxatiuū. Et postquam lenieris itestina: purga euꝫ: prout tibi videbitur conuenire: ꝑm acuitatem ꝛ naturā humoris peccātis. Et put mihi videtur apa hoc non accidit nisi ex colera subtili: ꝛ purga eum cum sero capⁱno coagulato cum lacte fici: ꝛ pone in sero dicto dē reubarbaro ꝛ de mirobalanis citrinis: et violarum: ꝛ liquiritie: ꝛ nenufaris: et modicū de mirobalanis indis: q̄ꝛ forsan aliquid de humore est adusto: ꝛ pone etiam in isto laxatiuo aliquid de scamonea cum his que habent suam malitiam frangere: ꝛ proprie cum confortantib⁹ stomacum: sicut acetosa ꝛ sticados. ¶ Receptio vtilis valde in hoc casu. ℞. seri capⁱni coagulati cū lacte fici. lib. j. ꝛ in ipso infunde ex mirobalanis citrinis ꝛ liq̄ritie: viol. nenufaris. aā. auꝛ. v. idorū. aur. iiij. reubarbari recētis. aur. j. ꝛ cōquassentur optime: ꝛ permaneant sic in dicto sero per noctem vnam: ꝛ colentur optiē exprimendo: ꝛ adde huic colature. syrupi masticis. ℥. ſ. et octauam partem aurei vni⁹ de scamonea: et da infirmo hoc ad bibendum: mollificato corpore pri⁹ cū medulla cassie fistule distemperata cum decoctione scolopendrie sicce: ꝛ cum sirupo rosaceo facto ex rosis recentibus. Quod si tempus fuerit siccum:

da ei de ſirupo violaceo: ⁊ come
dat pruna ante cibum: ſed poſt
cibum minime. Et da ei panē ab-
lutū: et poſtea in aqua infuſum
donec tumeſcat. Poſtea infrigi
da eū in puteo: ⁊ pota eum aqua
i puteo infrigidata: ⁊ hoc facias
donec quieuerit tuſſis: et febris
fuerit mitigata: ⁊ dolor ſimiliter
mitigatus: ⁊ nō dimittatur iſtō
regimen: donec dolor ⁊ febris ⁊
tuſſis ceſſauerint: demum da ei
aquam ordei rationabiliter fa-
ctam ad bibendum. Sciendo
quod moderni medici multum
ſunt longinq̄ ab opinione Gal.
in faciendo aquam ordei: eo q̄d
ipſi frangunt ipſum piſtando
antequam buliat: ad faciēdum
iſtam aquam: ⁊ iſti errant a via
veritatis: eo quod i vnoq̄q3 ſe-
mine inquātuz eſt ſemē eſt vita
naturalis: antequam accidat ei
aliquid quod deſtruat ipſum.
Et ſi poſueris ordeum in aqua
frigida: velociter attrabit ad ſe
aquam: ⁊ aperiuntur pori ipſi9
⁊ quando ſic ponitur ad ignem
iam aperti ſunt pori ipſius: et
eius partes dilatate: ⁊ ignis fa-
cit in vijs apertiones: ita quod
nulla opilatio remanet i eo. Si
autem ordeum fractū fuerit ſi-
mile eſt mortuo: vel infirmo: et
quia aſſimiliatur infirmo: opor
tet quod partes eius cuz fuerit
fractum: non dilatantur: nec at-
trahit in ſe aquam ſua virtute:
quam deus benedictus preſti-
tit ſibi ⁊ donauit: quod ſi dixeri
mus ipſum eſſe mortuum: tunc
ab ipſo penitus nulla fit attra-
ctio. O quam bene dixit Gal. de
ordeo ſicut ſcies: q2 ſi decoqua-
tur cum cortice eſt maioris ab-
ſterſionis: ergo mihi videtur q̄
ſic debeat fieri aqua ordei. Acci
pere debes ordeum integrum ⁊
munduz ab omni mixtura om-
nium aliarum rerum: ⁊ pone eū
in aq̄ dulci frigida: ita q̄d vno-
q̄q3 i pōdere ipſi9 ordei ſint duo
pondera aque: ⁊ ſic permaneat
in modio per vnā vel per duas
horas: ⁊ poſtea pone ad ignem
⁊ bulliat tādiu donec aqua fiat
rubea: ⁊ depoſitum ab igne co-
letur: ⁊ poſtea ponatur iſta cola
tura in puteo donec infrigide-
tur infrigidatione vltima: et ſic
eam dabis ad bibendum: et re-
ge infirmum iſto regimine: vel
ſimili pluribus diebus: et poſt
ea muta infirmum ad biben-
dum pultes ordei preparatos
cum aqua dulci ⁊ munda: abſq3
eo quod ſentiat aliquid de calo
lore ignis. Et poſtquam omnia
accidentia fuerint ablata: et ſe-
curus fueris omnino de egritu
dine: da ei paulatine ad come-
dendum panem bene fermen-
tatum: nec conſenties ei come-
dere oua gellinaruz decocta in
taſſea cū pane fermentato. Nec
facias eum redire ad regimen
ſuum naturale: donec tranſeāt
xl. dies a principio egritudinis
deinde gratim ⁊ paulatine re-
ducēs eum ad cōſuetudinē na-
turalem. Quod ſi dictū apoſta-
ſtema iaz ad ſaniem deuenerit:
eo quod a principio non fuiſti
ad infirmū: vel quia humor pro
pter ſui ſubtilitatem de leui re-
cipit paſſionem: vel quia virtus
fuerit fortis: ita q̄d cito potuerit
ſaniem generare: aut propter vi
cinitatem duorum fontium ca-
liditatis ſcilicet cordis ⁊ epatis
quoniam quelibet iſtarum cau
ſarum eſt cauſa velocis genera
tionis saniei in ap̄ate: ſicut acci
dit mihi cuz eſſem iuuenis: q̄m

passus fui laborem maximum a propinquis:⁊ ab illis qui erãt de cognatione hali,ꝑpter quod dãverbum dictum a patre meo cum essem iuuenis: qui voluit vlcisci de me modis quibus potuit:⁊ ob hoc sustinui laborem et angustiam maximam de eo quod non consueueram agere vel pati: quia necesse fuit mihi ire pedes quamuis illud nunquam probauissem:⁊ cum posui me ad decubitũ percipi dolorem in panniculo predicto:et tunc tussis et dolor inceperunt inualescere valde:⁊ iueni pulsuꝫ meum valde durum: et febrem patiebar acutam ⁊ egritudinẽ. Quare misi in quarta nocte pro flõmatore:⁊ feci extrahi de sanguine circa quantitatem libre vnius:⁊ permansi sic.s.cum febre valida:⁊ tussi forti: et dolore per totam noctem. Mane vero de necessitate oportuit me ire:et equitare cum angustia:⁊cogitatione:⁊ magno timore ⁊ dolore.

Hali. Et cum perueni ad locum vbi erat dictus hali: ex dolore ⁊ fatigatiõe:⁊ vigilijs que passus fueram:dormiui:⁊ i illo somno dissoluta fuit ligatura flõmie:⁊ inde sanguis multus emanauit. Et cum excitatus fui a somno: remansi cum maxima debilitate virtutis:et inueni locum vbi iacebam repletum sanguine totũ:⁊ posito digito super flõmia: vocaui ⁊ feci me ligari:⁊ permãsi taliter per totam illam diem: s.cum illis accñtibus:sed nõ fuere augumentata Sequenti vero die ieci saniem cum sputo que erat bõi coloris ⁊ substãtie: ⁊ demũ audiui noua que multiplicauerunt super me tristitias et dolores:⁊ inde amisi sensum et intellectum: ⁊ ita quod nihil potui postea intelligere: et procurare super negocijs meis ⁊ remansi sic quod non potui meipsum regere: ⁊ non comedebã aliquid nisi quia propinabant mihi de aqua predicta:eo quod antequã egritudo inualuisset: ꝑceperã ministris vt mihi semper de illa aqua dare deberent: ⁊ ego multum de ipsa bibebam propter magnam sitim quã habebam. Et transactis diebus septem incepi sentire ⁊ cognoscere:⁊ imaginabar qđ mater mea seruiebat mihi in hac egritudine demum recordatus fui quod erat mortua: et sic de omnibus alijs cepi ducere ad memoriam et ad vltimum quesiui quid factum fuerat de patre meo:⁊ mihi dictuꝫ fuit quod iuerat vltra mare:⁊ inde creuit mihi angustia atqꝫ dolor:⁊ visum fuit mihi quod essem perforatus in pectore:et superuenit mihi dolor maximus in capite ex illo timore:⁊ timui ne me occiderẽt:⁊ supplicaui astantibus vt me occultarẽt:ita quod non sciret de me aliquid nisi essem viuus. Et lõgo tempore post istam magnaꝫ afflictioneꝫ remote fuerunt iste perturbationes a me. Sed illud quod passus fui:fuit apã quod generatum fuerat in pãniculo diuidente pectus⁊ pulmonẽ in duo media ⁊ ex illo apate ascenderũt vapores acuti ad cerebꝝ quare tũ ꝑpter varias cogitationes⁊ frequẽtes quas habebã ex predictis:tũ ꝑpter dictos vapores acutos⁊ malignos:q̃ ferebãtur circa cerebrum:ortũ fuit mihi in vno panniculorum cerebri

apostema calidum: et ex omnibus istis non remansit quin facerem omnia necessaria predictis egritudinibus: ꝛ demū incepi expuere saniem: et non solum ex apostemate pectoris: verumetiam ex illa que descendebat a capite ad pectus: ꝛ postea cognoui causam meorū accidētium: ꝛ redij in sensum meū perfecte: et delectatꝰ fui in illis diebus cum ferculis predictis ꝛ cibis: ꝛ cū ex toto fui alleuiatus a sanie: incepi assuescere aquam ordei: et postea redij ad pultes furfuris: ꝛ sic paulatine conuersus fui ad meam consuetudinē naturalem. Et quod hic scripsi de ista mea egritudine: feci solū modo vt sit exemplum in omnibus alijs similitudinibꝰ. ¶ Etiam dictū est superius quod in hoc apostemate ꝑperat sanies velociter: et cum cognoueris ꝙ conuersum sit ad saniem: fac de regimine quemadmodum dictum est superiꝰ. Et da ei ad bibendum omni die decoctionē yringorum et liquiritie: quarū partes sint equales. Item ista decoctio similiter confert. ℞. flaxiola pars .j. ꝛ decima vniꝰ partis de yreos recipiatur: ꝛ fiat decoctio: et propinetur cū sirupo scariole: vel yringorū: fm quod tibi videbitur conuenire. Et dico quod in egritudine mea non recordabar aliquid quod essem facturus: nec mecum habui aliquem: qui sciret mihi consulere nec me regere: sed in principio docueram ipsos qualiter me regere deberent. Sed a voluntate diuina processit illud quod nō intendebam in me agere: scilicet de euacuatione multa sanguinis: et illa fuit causa mee liberationis: eo quod eram iuuenis: atqꝫ fortis.

¶ Capitulum septimū. Quod est de passionibus diafragmatis.

Omplete sunt cū adiutorio dei rememoratiōes de egritudinibus et accidētibus que fiunt in pectore: ꝛ nunc intendo in hoc loco rememorationem facere de passionibus diafragmatis quod cortina dicitur. Scire itaqꝫ debes ꝙ oīa que dixi accidere de egritudinibus et accidentibus in passionibꝰ pectoris accidere ꝛ euenire similiter possunt: et in hoc scilicet mēbro. Tamen accidentia que in isto emergūt sunt grauiora ꝛ periculosiora accidentibus que fiunt in pleuresi et in apostemate lateris. Et hec accidentia sunt febris: ꝛ dolor pungitiuꝰ. et tussis. Et dolor in ista passione extendit ad latus tarthora q̄ sunt ossa pectoris simul coniuncta: quorum locus est supra ossa que dicuntur carsuf: et sunt ossa pectoris que non sunt adinuicē coniuncta. Et esto certus ꝙ apata q̄ fiūt in isto mēbro longe sunt grauiora ꝛ periculosiora apatibus que fiūt in alijs mēbris et partibus pectoris: eo ꝙ in hoc apate fit continuo perturbatio mētis: ac si esset in pāniculo cerebri. Et cura huiꝰ est cura predicta: scꝫ cū flobotomia et mollificatiōe ventris: ꝛ cū laxatiuo prescripto: ꝛ da ei sirupū de panicald. s. yringorum: et oīa ista fiant cū regimine iā dicto: ꝛ si placuerit deo glorioso ꝙ resoluatur apostema dictum: absqꝫ eo quod deueniat ad saniem:

Cortina.

Cura predicta.

erit infirmo profectus maxim⁹ et innamẽ. Qđ si deuenerit predictũ apa ad saniẽ: ꝗuis illud fiat tardius ꝛ rari⁹: agere debes queãdmoduꝫ docui in aliis. Et caueas tibi ne sequaris appetitũ patiẽtis in cibis suis: ꝛ custodiat etiã ne ministri ꝛ astantes moueãt eũ: vel permittãt facere incõueniẽtia: qm̃ modicus error in ista egritudine esse potest cã magni nocumenti et egritudinis. Et postꝗ̃ cognoueris ꝙ sit liberatus: reduc eũ ad suũ regimẽ cõsuetũ cibi ꝛ potus paulatine non largiẽdo ei subito. ¶ Et nota ꝙ in quocũꝗ membro neruoso fuerit apa: pulsus in ipso erit serin⁹: et in oĩ apate orto in aliquo mẽbro pectoris: vel ĩ suis pãniculis: ꝛ in diafragmate: erit anhelit⁹ paru⁹ ꝛ frequẽs oĩno: ꝛ maxime in apate pulmonis. Et hucusꝗ iã locut⁹ sum sufficiẽter de mẽbris superiorib⁹: nũc autẽ incipere intẽdo tractare de mẽbris inferioribus.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipit liber secũdus qui continet tractatus septẽ: quorũ tractatuuꝫ primus est continens capitula sex.

¶ Cap. j. Quod est de egritudinibus intestinorũ generalib⁹.

Dicit seruus regis: ꝙ in intestinis fiunt aliquãdo egritudies. s. apostemata: q̃ generant̃ in viis vel canalibus: vñ cibaria habẽt pertrãsire. Et hoc in intestinis gracilibus: vel

De intestinis.

in aliis: ꝛ dolor qui sequitur in istis est continuus: ꝛ maxime si apostema fuerit ex colera: vel ex sanguine: et est possibile ꝙ hoc apostema fit absꝗ febre et siti. Qđ si ex apostemate fctã sit opilatio cãnalis ex toto: dolor erit fortissim⁹: ꝛ q: nutrimentũ non poterit inde transire necesse est vt vomitu eiiciatur: quare morietur infirmus subito: tũ propter intensum dolorem: tum propter prohibitionem transitus nutrimenti per intestina. Et si dictũ apostema fuerit ex flegmate: infirmus nõ sentiet inde magnũ dolorem: et possibile erit vt dissoluatur illud apostema: ꝛ maxime si fuerit ex subtili flegmate. Qđ si fuerit ex flegmate grosso: assimilabitur humori melencolico: excepto quod non percipies aliquam caliditatem: sicut percipitur in humore melẽcolico. Sed melẽcolia que ex colera adusta generatur: est subtilioris substantie omni modo oib⁹ aliis speciebus melencolie: ꝛ lenioris: ꝛ velocioris mot⁹. Et illa que fit ex flegmate grosso est tardioris motus valde: ꝛ grossioris substãtie. Qđ si fuerit ex sanguine adusto: erit mediocris ĩ subtilitate: grossitie: tarditate ꝛ velocitate. Apostema autẽ quod oritur ex melencolia est grossioris et densioris substãtie valde apostematibus aliorum humorum: eo quod melencolia est grossior aliis humorib⁹. Et modus apostematis melẽcolici est quia illud apostema ad magnã deuenit magnitudinẽ: ꝛ est absꝗ forti dolore: et ille dolor similatur punctioni formicarũ. Cognoscẽdo firmiter ꝙ apostema factũ ex melẽcolia nullaten⁹ põt recipere

recipere digestionē. Et scias qd cū dico flegmaticū vl' ex flegmate: colericū vel ex colera: sanguineum vel ex sanguine: melencolicū vel ex melencolia nō intelligo vniformiter. Qm̄ cū dico ex flegmate: intelligo ꝙ cōplexio ipsius ap̄atis sit humida ⁊ frigida in potentia. Et cū dico flegmaticū: possibile erit ꝙ sit humidū in potētia: sed nō erit frigide cōplexiōis: ꝓpter caliditatem acquisitā a putredine. Et similiter cū dico ex colera: intelligo illud qd est substātie subtilis: ⁊ eius cōplexio est calida et sicca. Sed cū dico colericū: intelligo ꝙ sit cōplexionis calide et sicce: ⁊ eius substātia nō erit subtilis: sicut qd fit ex colera vitellina ⁊ suis similibus. Et ita dico ꝙ cū dico ex sanguine: intelligo ꝙ sit complexionis calide ⁊ humide temperate: proportionate complexioni hominis. Et cum dico sanguineum: intelligo humorem deriuatū ad aliquā rubedinem absq; perfecta conuersione ipsius humoris in sanguinem: aut intelligo de sanguine naturali: qui propter excessum alicuius superflue caliditatis ad aliquā declinat adustionē. Et eodē modo intelligendū est de melēcolia. Quoniam cum dico ex melēcolia: intelligo humorē frigide ⁊ sicce complexiōis: qui est vnū ex quatuor elemētis vel humoribus corporis. Sed cum dico melencolicum intelligo de quocunq; humore conuerso ad melencoliam: non per viam nature laudabilis et perfecte: sed qui deuiauit ab ordine naturali: ex aliqua adustione: ⁊ hic humor nō est naturalis: nec ex elementis corporis: flegma autem quod est frigidum et humi. aliquando ex vlteriori digestione cōuertitur in sanguinem naturalem: qui est vnum ex elementis corporis: qd nullatenus fieri pōt ex aliis humoribus adustis: eo ꝙ cinis qui per adustionē est incineratꝰ: non potest ad tēperiē reduci. Sic ⁊ humores qui per excessum digestiōis ad adustionē deuenerūt: no p̄nt ad equalitatem ⁊ temperiem digestionis vllo modo conuerti: et quia hucusq; deuiaui ab intentione propria: nunc ad eam redire intendo. Quod si infirmꝰ senserit dolorē in parte illa que est sub stomaco: ita quod ille dolor sit continuus et perseuerās: et cum hoc febricitauerit continue: scias quia tunc erit apostemo in aliqua intestinoꝝ: quare flobotomia est necessaria: minuendo de quantite: prout tibi videbitur expedire: consideratis tamen conditionibus supra dictis. s. virtute: etate: tempore: cōsuetudine: regione: et da ei ad bibendū electuarium quod sit resolutiuum et mitigatiuū: sicut est electuarium factū ex flore camomille et rosis recentibꝰ: ⁊ flagia quarū partes sint equales croci: ⁊ sem̄. lini ana decima pars predictoꝝ: pistentur que libet per se: ⁊ cribrentur: ⁊ conficiantur cum sirupo de scariola. Dosis eius sit pondus triū aureorum cum aqua rosa. in qua cocta sint panical: que est species yringorum et masticis: tandiu bulliat donec mutet saporē: colorem et odorem: et abstineat ab omnibus cibis grossis: abstinendo similiter a carnibus omnino: et ponat super ventrem oleum rosa. aromatizatum tepi

Cura.

dum cum magna quãtitate co-
ti intus madefacti desuper: et
itera illud scilicet cotum calidũ
madefactum in dicto oleo plu-
ries. Et sufficiẽt ei in cibo prout
mihi videtur in die duo oua. Et
cum dolor fuerit mitigatus: et
febris fuerit diminuta: vtere
etiam isto eodem regimine: do
nec omnino accidẽtia sint abla
ta: sciendo iam quod optimam
curaz adinuenisti: postea reduc
eum paulatine ad suam cõsue-
tudinem naturalem: vsquequo
pfecte fuerit liberatus. Et scias
quod omnia apostemata quan
to fuerint ppinquiora stomaco
tanto sunt periculosiora. Et ite
rũ ista apostemata possunt fie-
ri in intestinis magnis ꝛ in gra
cilibus seu paruis: et que fiunt
in gracilibus sunt maioris peri
culi quam que fiunt in magnis
et cura est cura prescripta.

¶ Capl'm. ij. Quod est de debili tate virtutis expulsiue intestinorum.

Et istud accidẽs vel egritudo põt aliquando accidere in vno intestino vel in duobus aut in pluribus quod nõ potest vel que nõ possunt expellere superfluitates retentas in ipsis: quamuis istud videatur impossibile pluribus medicis. Sed Gal. hanc egritudinẽ esse affirmauit: quã do dixit quod virtus expulsiua intestinorum aliquando debilitatur intãtum ꝙ non potest expellere feces et supfluitates per inferiora: ꝛ hoc non vlterius declarauit: nisi intantum quia dixit quod hoc non est occultum medicis. Et hec egritudo quando accidit est valde periculosa: q̃re indiget subtili perspicatiõe ꝛ consideratione eo quod dicta debilitas virtutis expulsiue: q̃uis accidat a debilitate virtutis expulsiue naturalis: non tamẽ est a debilitate virtutis expulsiue accidentalis seu voluntarie. Uirtus autez naturalis est illa que prouenit principaliter ab epate: vnde retentio que prouenit a debilitate istius virtutis: solo modo facit accidere dolorẽ fortem: eo ꝙ intestina non possunt expellere feces per inferiora. Illa autem retentio que fit a superflua humiditate viscosa q̃ est in substãtia villorum intestinorum: non facit dolorem fortẽ: quare cum videris hanc egritudinem euenire alicui: stude subtiliter in cognoscẽdo cãm ipsi⁹: et vnde habeat procedere dicta passio: et quãdo scieris pro certo quod dicta debilitas expulsiue fuerit ab intestinis: scꝫ quia deficiunt in motu suo naturali expellere quod debent per secessum. Et operationes quidẽ virtutis naturalis sicut scis sunt digerere et permutare cibuz. Et in hoc etiam membro fiunt iste operationes quemadmodũ in alijs mẽbris. Et digeritur etiaz hic cibus et permutatur: qui iã alibi est digestus: et expellitur quod indiget expulsione. Et ante omnia ista operat̃ virtus attractiua ꝛ retentiua. Et iste operationes naturales alique sunt que fiunt mediantibus instrumentis: sed expulsiua pro certo scimus quod est cum instrumẽto. Alie vero que operant̃ absq; instrumẽtis: non sunt sic apparẽtes: ꝛ pro certo scim⁹ ꝙ instrumẽtũ huius expulsiue est prin-

Gal.

cipaliter epar: q̄re studeas ip̄m confortare toto posse cū medicinis sibi cōuenientibus ⁊ approbatis: sicut cum pulpis passularum: q̄m habent ipsum fortiter impinguare. Et epar etiam adib. i. lupi assatum h3 ipsum mirabiliter a tota specie cōfortare: sicut a sapientibus est relatū. Sed G. etiam dictum epar lupi in suis medicinis recōmendat q̄ habet epar hominis fortiter confortare. ¶ Receptio conueniens ad hanc egritudinez. ℞. seminis rosa. ⁊ foliorum ipsarū: passularum enucleatarū3. añ. ℥. j. liquiritie mūdate et eupatorij. añ. partes. iij. ℥. vnius: et absinthij ⁊ sandali: cinamomi: et masticis. añ. quartā partem. ℥. vni⁹ terantur vnūquodq3 per se ⁊ cribrentur: ⁊ adde istis de balsamo aur. 5. distemperatum cū melle: et confice p̄dicta cum syrupo corticis citri facto cum zuccaro. Et dosis eius sit pondus. iiij. aureorū. Quod si non haberes balsamum: pone loco eius tantundem de optima ambra. et inunge locū cū oleo nucum antiquarum: ⁊ pinguedine anatū: quorū partes sint equales: et proijcies desup vncturam ex macis grosse pistatis quod sufficere videatur: ⁊ hoc facias omni die donec fuerit liberatus: et pota infirmū aqua mellis: quia de leui spargitur per membra: ⁊ est abstersiua: quia impossibile est quin superfluitates viscose adhereant intestinis. Et hec facies quādo scieris q̄ dicta egritudo fuerit a debilitate ⁊ corruptione virtutis intestinorum facta ab humore illic existente: ergo necesse est tibi scire ⁊ cognoscere vnde procedat hec egritudo. s. an a debilitate virtutis naturalis solūmodo: an ex superflua humiditate: vel ex superflua abundātia humorum illic congregatorum: ex quibus intestina p̄hibentur recipere virtutes: vel si p̄cedat ab ambabus simul. Et hoc cognoscere perfecte est valde difficile. Et iam scripsi tibi superius curam generalem in hac passione de qua prout mihi videtur poteris satis esse contentus: ⁊ agendo s̄m q̄ dictum est ad finē debitum poteris peruenire. Et recordor cu3 essem iuuenis: q̄ hec egritudo accidit cuidam rustico: qui post multum laborem in tempore calido biberat aquam frigidam in magna quantitate quare deuenit ad hoc quod nō poterat feces eijcere ab intestinis: ⁊ habebat inde dolorem tā fortem quod vix poterat sustinere: quare laboraui circa curā illius habendo consiliu3 semper a medicis mei temporis: a quibus non audiui aliqua nisi vana: quare iui ad patrem meum vsq3 ad villam vbi morabatur: et feci eum qualitatem scire huius egritudinis: et dubitationem meam circa ipsam: rogans ipsum vt me rectificaret in dicta cura: qui mihi posuit libru3 vnum in manibus: et ostendit mihi verba Gale. q̄ iā superius sum memoratus: dicens mihi: recede a me: et vade p̄uiam tuā: et non loquaris mihi amplius de hoc negotio. Et ego supplicaui ei vt mihi aperte dicere vellet curam istam: et ipse tunc aperuit librum: et ostendit mihi cartam dicens: prospice hic: quoniā si inueneris hāc curam: bene quidem. Si autem suspicor q̄ nunquā scies medi-

cinam: et caue ne amplius in ea studeas: ⁊ tandem reuersus fui ab itinere meo: ⁊ legi in libro illo tandiu donec cognoui illud quod supradixi: ⁊ laboraui in cura illi⁹ donec fuit liberatus. Et post aliquod tempus rediit pater meus ad me: ⁊ quesiuit a me de cura illius rustici: ⁊ cum audiuit eam quam feceram: gauisus fuit: et vehementer alleniatus fuit inde ab illa ira quã collegerat super me. Et hec egritudo quam iam dixi fit raro.

¶ Cap. iij. Quod est de ventositate intestinorum.

T in intestinis quandoq; retinetur ventositas resoluta ab humoribus subtilibus et liquidis velut aqua: ⁊ pulsus isto rum fit tortuosus: et vna percussio alteri intricatur propter intricationem et inuolutionem q̃ fit in intestinis: et hac de causa retinentur feces que non inueniunt viam vnde exeant. Cura Cura huius est inunctio supradicta cũ oleo nucum: ⁊ pinguedine que arabice dicitur alga anatis añ. Et scias ꝙ in omni retentione fecum: siue fiat ex ventositate: siue fiat ex debilitate virtutis expulsiue: quando exeunt: semper sunt liquide: et absq; sanguine: et sanie

¶ Cap. iiij. Quod est de retẽtione fecum ⁊ suis speciebus.

T fit aliquando in intestinis ꝙ retinentur feces omnino propter grossitiem et duritiem sue substantie: intantum ꝙ efficiunt̃ quasi lapides. Et hec egritudo qñ accidit: nõ fit subito: et quando fit: non est nisi ex continuo vsu grossarum rerum stipticarum: sicut est vsus ⁊ freqnẽs seminum myrte: et suorum similium. Quod si non fuerit ex comestione stipticorum: tũc feces non subito exiccantur sed paulatine. Et cura huius retentionis fecis est dare infirmo ad bibendum syrupum de centaurea cum decoctione violarum: aut syrupum violaceum cum decoctione centauree: et clisteriza patientem postq; fueris certus q̃d dolor est in intestinis inferioribus causa alicuius occasionum predictarum.

¶ Cap. v. Quod est de excoriatione intestinorum.

Excoriantur aliquando itestina: aut ab humoribus acutis mordicãtibus ipsa: aut ex veneno ebibito acuto. Et cura horũ est ea que habent consolidare et linire sicut sunt pultes facte ex farina risorum ⁊ amidi: quoniã ista habent mitigare mordicationem et consolidare: et effect⁹ istorum sunt laudabiles. Et si clisterizabis cum aliquo istorũ erit maximi iuuamenti. Et confert etiam valde clisterizatio cũ lacte capre: vel camelarũ et oleo ro. et id quod habet causam remouere: et rectificare complexionem: et infrigidare est syrupus ro. cum rosis siccis: et aqua ro. cum se. psilij assati: et integri si causa non fuerit ex veneno. Q̃d si fuerit: nulla res posset esse nocibilior: neq; magis mortifera sicut ista. Quod si a principio huius passionis scieris eam esse ex veneno certissime: tunc dare debes infirmo ex optimo smaraldo pondus. vj. granorum ordei optime trito: distemperato cum aqua ad bibendum; et vi=

debis in opere huius: et in effectu rem mirabilem accidere: et euenire illi qui sumpserit ipsuz: qm incōtinenti post assumptionem hui⁹ incipit habere angustiam cordis: et videtur ei ꝙ omnia membra eius eradicent ad inuicem. Et si post hoc sudauerit infirmus dormiendo: pro cōstāti habeas ꝙ erit liberat⁹ omnino. Et fac ꝙ ille qui sumpsit smaraldūz abstineat a cibo omnino vsq ad decem horas: vel saltim vsq ad octo. Et q̄uis intentionis nostre non sit hic curam de venenis determinare: sic pertranseo. Et oportuit me de his aliquid dicere propter illud accidens quod habet. Et iam vidi tempore meo ꝙ haly quandā habebat concubinam: cui superuenit vlceratio in intestinis gracilibus cum solutione magna. Sed feces cum magno expellebantur dolore. Et ego laboraui diu in cura illius: intantum qꝺ fessus fui in illa. Et durauit illa egritudo in illa dispositiōe vsq ad .lx. dies. ⁊ mirabar ꝺ illa egritudine putans ꝙ esset ex humore. Sed ad vltimum vidi ꝙ cuz stercore exiuit interior pellicula intestini: et postea vidi alia vice ꝙ alia pellicula intestini. s. exterior emanauit exterius cuz stercore in longitudine vnius palmi et miratus fui ex hoc cognoscens quod aliquis humor non posset esse vllo modo tanti acuminis quod posset facere tantā excoriationem vna vice. Et demum p certo cognoui quod vna ex suis sclauis: venenum ei propinauerat ad bibendum. Quare pro constanti habui qꝺ nulla spes esse poterat de sua liberatione: et sic inde mortua fuit ex illa egritudine voluntate diuina. Et expertum est quod suspensio smaraldi in dissenteria et in emoroidis existit mirabilis efficacie: et iuuamenti. Cum autem liberatus fui: et euasi a manibus dicti haly: et suorum hominum: rediens sibiliam: vidi in via quandam herbā quaz putaui esse addion siluestre: et non dubitabam: acceptum de illa comedi modicum: et inde habui dissinteriam magnam: cum dolore ventris: et cum perueni sibiliaz adhuc durauit dissinteria: tunc suspendi super ventrem meum smaraldum vnum: et aliud posui in ore absq tritu ratione: et liberatus fui incontinenti. Holera autem venenosa sunt innumerabilia. Et propter hoc quilibet sibi cauere debet ne comedat aliquid cognoscat illud: et neq tēptet nisi habeat secum smaraldum: vel tyriacam vllo modo. Et iam reperiuntur quamplures vulgares et vetule: quas deus destruat ⁊ confundat: qui et que plura cognoscūt ex dictis olerib⁹ venenosis mortiferis quam medici faciant vel cognoscant: quoniam illud qꝺ sciunt medici de predictis non est nisi vt sciant eorum accidentia remouere et suis nocumentis obuiare; et non vt sciant ipsa in se et in suis effectib⁹ alio modo: nisi fuerint infideles: et suas fides proprias voluerint denegare: et propter hoc quilibet medicus tenetur obseruare precepta hypocratis in hoc casu. Que sunt quod quilibet doctor in medicina non debet aliquem discipulum docere: nisi

Suspēsio smaraldi.

prius iurare faciat ipsum nevta
tur medicinis mortiferis vel ve
nenosis vllo mō. Et pater meus
cum essem puer: ꝛ discipulus su⁹
in medicina: me iurare fecit vt
nullatenus medicinis veneno-
sis vel mortiferis vti deberem.
Et cum sic iuuenis essem et no-
uus in medicina: ibam de vna
ciuitate in aliam practicando.
Quadam vice sic eundo sociat⁹
fui vni proditori: qui a me occul
te hesitabatur discere aliquam
medicinam mortiferam. Et ego
ab illo habueram in feudum pe
tiam vnam terre quam mihi ab
stulerat. Qui dixit mihi habeas
eam de cetero a me liberam ꝛ se
curam: credens quod ego essem
de illis qui propter pecuniam
proditionem facere deberem: et
meam corrumpere legalitatem.
Adulator. Et idem adulator quem de⁹ de-
struat et cōfundat illuz dixit mi
hi palam: scȝ ꝙ ei dare deberem
medicinam: que velociter posset
occidere: cui iuraui per deum ve
rum ꝛ pro certa veritate ꝙ nihil
de talibus cognoscebam: dicen-
do ei ꝙ medicus inquantuȝ me
dicus de talibus scire nō debet:
nisi vt cognoscat ꝛ sciat ex eis ac
cidentia remouere. Qui dixit mi
hi. Quomodo a me vis te occul
tare ꝛ celare: postꝙ̄ tibi meuȝ se
cretum tale volui pandere ꝛ ma
nifestare: quare timui valde et
dixi ei. Secretum tuuȝ quod mi
hi aperuisti a me nō manifesta-
bitur alicui in perpetuum. Et
postea dixi ei: expecta donec per
quiram libros: et demum faciaȝ
tuam voluntatem si deo placue
rit. Qui dixit mihi: quantuȝ vis
vt expectem. Respondi: da mihi
spacium. xv. dierum. Et illuȝ ter
minum quesiui: quia affectabaȝ
fugere ab eo: et fui die illa in
magna angustia et tribulatio-
ne. Mane autem facto misit pro
me. Et ego timui ne mitteret il-
la de causa: quare dolui ad mor
tem. Et cum venissem ad eum
vidi quod iam deus: cuius no-
men sit benedictum in secula:
punierat eum: et inueni illum
iacentem: et prostratum absqꝫ
sensu et intellectu: intantum vt
me non cognosceret causa sue
egritudinis. Et tunc studui in
cura ipsius donec fuit allenia-
tus: et tunc sibi manifestaui cor
meum: dicendo ei quod obser-
uabam precepta hypocratis: in Hipocras.
hoc casu: et pater meus etiam
me constrinxerat ad sacramen-
tum: quare post paucos dies stu
debat in destruendo me de per-
sona: sed gratia altissimi creato-
ris euasi ab illo periculo: rece-
dens ab illo loco. ¶ Et quia
hucusqꝫ elongatus sum a pro-
pria intentione: nūc ad eam re-
dire intendo. Et dico qđ quan-
diu vulnus et vlceratio intesti-
norum fuerit modica: curari de-
bet cum pultibus supradictis.
Quod si creuerit vlceratio: ad-
de aliquid de gumma arabi. as-
sata: et sibi similibus. Quod si
ex dicto vlcere sanies emana-
uerit: dabis ei primo ad biben-
dum mundificantia: sicut est
aqua ordei cum melle: aut
aqua ordei sola: prout tibi vi-
debitur conuenire. Et donec
vlcus non perforauerit tuni-
cam seu pelliculam intrinse-
cam intestini: non est desperan-
dum de cura istius: sed si non
solum prima dicta tunica fue-
rit perforata: verumetiam et

alia fuerit penetrata & excoriata: tunc nullatenus speres nec confides de salute eius etiam si esses probior medicus totius mundi. De his autem que multum conferunt vlcerationi intestinorum est terra sigillata ppinata cuȝ aqua mellis: aut cū aqua in qua modicum de centaurea lōga sit bullita: & syrupo ro. Terra siquidem sigillata cōfert medicinis mortiferis. Et possibile est aliquādo quod in talibus fluat sanguis per inferiora. Qui si fuerit valde rubeꝰ: erit ex apertione alicuius vene in partibus illis: & cura huius est potare infirmū aqua vel succo plantaginis cum decoctiōe masticis in aqua ro. & cōfert similiter in hoc casu terra sigillata cum syrupo masticis. Quod si sanguis non fuerit multum rubeus: sed assimilabitur quodāmō aque: tunc est possibile ꝙ sit ex potu sanguisuge: que est in fundo stomachi. Et cura huius est bibere decoctionem centauree: vel nigelle: que arabice dicitur scaunis: aut comedat synapi cum aceto. Sed si cum dicto sanguine scilicet aquoso apparuerit aliquid simile saniei: tunc signum est quod procedat ab epe. Et iam superiꝰ sufficienter locutus sum de passionibꝰ eius & suis curis.

¶Capitulum. vj. Quod est de emoroidis.

T possibile est vt exeat aliquando sanguis per inferiora a loco illo ꝙ est iuxta anū scilicet in inferiori parte orificij intestini: et quādo continuat fiunt inde emoroide parue & magne ad modū mori: et aliquando fluit ille sanguis ab vna illarum venarum: que terminantur ibi scilicet quādo aperitur: et exit in tempore noto: et purgatur inde totum corpus: quando est super repletū: dummodo virtꝰ naturalis expulsiua fuerit fortis. Et cum sic est: non est stringēdus vllo modo: cum conferat multū in purgatione totius corporis. Et fit etiam ex exuberantia humoris melencolici mixti cum humore colico acuto. Et iste etiam sanguis non debet stringi quando fit a fortitudine virtutis et sua bonitate: quoniam est sanitas totius corporis: et potest iterū fluere per ista loca alicui amputata vt si alicui mutilata fuerit manꝰ: vel pes: eo quod sanguis qui consueuerat nutrire membrum illud: si remaneret in corpore prepararet ipsum ad egritudines aliquas. vcȝ ad apostemata intrinseca vel extrinseca: quare natura ingeniat expellere ipm p dicta loca: qn̄ est fortis ergo summarie dico ꝙ nullus sanguis ꝗ p viam purgationis emanauerit est stringēdus vllo mō. Cognitio aūt illiꝰ ꝗ a fortitudine & bonitate ꝟtutis expellit est: qꝛ talis sanguis est niger & mali odoris. Et si fuerit ex repletiōe cognoscit ex p̄cedēti cōsuetudine & p̄nti. vcȝ si assuetus erat comedere panē grossum et siligineū: & nunc comedat panē mūdū: & de carnibus si consueuerat comedere carnes subtiles: et nunc comedit grossas: et consueuerat minutiōe vti: & modo dimisit eaȝ: & similibꝰ. Cura

ante huiusmodi fit ex repletione: est minutio vene: et subtractio cibi et pot⁹: et hec egritudo dicitur ab auctorib⁹ ragadie. Est etiam alia spes fluxus sanguinis per partes istas: q fit ex retentione fecum: et illa de causa scinditur anus. Et erit ide sanguis: et aliquando sanies. Que quidem non est speciebus predictis. Et fit interdu ista retentio fecu vna vice post aliaz: ita quod inde fiut scissure: et ex illis scissuris fiut emoroide. Et cura istoru est difficilis valde. Et cura huius est vt facias sedere patiete in decoctione camomille: et cymarum myrte: quaru partes sint equales: qb⁹ misceatur aliquid mellis. ¶ Quod si egritudo fortior fuerit: fac ei hanc medicina que est magis fortis scilicet fac vt fundamentuz infirmi optime abluatur: et postea fac eum sedere super coriu vnu super quod sparsus sit puluis

Receptio. iste. Rx. gallarum combustaruz: et camomille non combuste an. partes equales: et misceantur cum aqua dulci: et siccentur iterum: et pulverizentur: et sparga tur super dictu corium: et sedeat infirmus desuper: et hoc faciat semper qn ab assella leuatur: et sedeat sic per spaciu vnius magne hore: et stude vt itestina mediocriter mollia existant: comedendo lactucas: et cucurbitas decoctas: nisi fuerit egritudo que phibet. Et ficus sicce cu amigdalis similiter sunt bone: et ficus sicce etia madefacte i oleo dulci conferunt. Et comedere etiam pruna ante cibum est bonum. Et vtiliter dico quod lenire intestina quocuq modo fiat donec fuerit liberatus est bonu

cum predictis et his similibus. Ego hucusq prout mihi videtur sufficienter sum locutus de egritudinibus intestinorum: et suis causis. Nunc autem intendo de egritudinibus renuz determinare cum adiutorio dei.

¶ Tractatus. ij. qui est de egritudinib⁹ renum vesice et virge et continet capitula octo.

¶ Capitulum. j. Quod est de renibus in vniuersali.

Rem quide sicut dictu est: est mebrum officiale: et necessariu cor pori in recipiedo vrinam et nutriutur renes: et sanguine et superfluitatibus delatis cum vrina ad ipsos renes: et pori eoru sunt densi: et corporis grossi. Et de egritudinibus eorum est lapis qui generatur in eis: et incipia ab ipso.

¶ Capitulu. ij. Quod est de lapide renum.

In renibus quidem generantur lapides: quemadmodu in quibusdam alijs membris consueuit fieri. Et ego vidi lapidem generatu sub lingua cuiusda viri: phibentez ei locutione: et eo remoto lapide rehabuit vir loquelaz. Et generatur ab humoribus grossis qui indurantur adinuice simul donec ad lapidez conuertunt. Et lapis quidem renum no est

omnino similis in duricie lapidi vesice: nec gñat in cõcauitate renũ: sicut lapis vesice i cõcauitate vesice: imo generat adherẽdo corpori renũ: sicut lapis qui inuenit sub lingua. Et hac de causa dolor fortis inuenitur in dolore renũ: & augmẽtat donec a natura exteri⁹ expellatur. Et post expulsionẽ ipsi⁹ a loco remanet ibi vlceratio: & sensibilitas doloris. In lapide vero vesice nõ percipitur dolor: nisi cũ venerit ad collũ vesice & est etiã alia differẽtia: quia lapis renũ non est in termino duriciei et dẽsitatis & siccitatis & magnitudinis lapidis vesice: quare lapis renum citius frangitur et pulverizatur q̃ lapis vesice. Et generat quidem lapis in renibus a superfluitatibus creatis a cibis grossis & viscosis: & a debilitate virtutis renũ. vnde ibi paulatine superfluitates coadunantur: & indurãtur propter digestiuam ipsorum renũ: que nõ põt ipsas sufficienter digerere & consumere. Et postq̃ lapis cõfirmat⁹ est in renibus: & natura expellit ipm extra excoriant in illo exitu renes: & interdũ excoriantur ex eo vene: vñ sanguis mult⁹ exit cum vrina: & sine vrina: & aliquãdo dict⁹ lapis intm̃ ifigit renib⁹: q in separatione ipsi⁹ frãgit vel aperit arteria & sanguis q̃ ab ea emanat est magis rubicũd⁹: & lucid⁹: et subtilioris substãtie q̃ sanguis venarũ: & fluit i maiori q̃titate in tm̃ q multũ debilitat infirm⁹. Et accidit qñq3 q vnde remouet lapis ibidẽ sanies pcreat: et dolor ibi continue figit: donec liberetur infirmus: vel moriatur. In curatione igit istius egritudinis sic procedendũ est. Cõsidera cũ incipiũt huiusmodi accidentia apparere: vt subtilies regimẽ patiẽtis: dãdo ei panẽ bene fermẽtatũ cũ spagis decoctis: aut cum vrticis decoctis: aut cu3 auellanis: vel granis pini. Et cibus qui pre ceteris cõmendat in hoc casu: sunt aues parue q̃ noiant albesbes facte in tessea: et pulli etiam: et galline pparate in tassea similiter sunt bone: & appropriate in hac egritudine. Et pastinace etiã: q̃uis sint grosse substãtie cõferũt huic egritudini sua ppietate. Et lenias itestina ei⁹: dãdo ei fic⁹ siccas cũ nucib⁹ ad comedendũ: & postea purgabis eũ cũ medicina laxatiua q̃ habeat illũ hũorẽ grossu3 euacuare. ¶ Medicamẽ cõpositum ad hoc. ℞. bdelliũ oppoponacis serapini: & seminis vrtice. añ. auf. j. dauci: & se. melonis excorticati: & se. apij. añ. q̃rtã partẽ auf. j. colloquintide octauam parte3 auf. j. Incidat colloq̃ntida minutissime. Et misceatur cum ea tãtũdẽ pulueris draga: & amigd. dulcium excorticatarũ et pistatarũ: pistent oia & cõficiant cu3 syrupo squinzabin: & dentur ex eo auf. v. distemperati cu3 sero caprino in quo dissoluta sit medulla se. cartami. Et si non purgaret sufficienter adde auf. j. cum dimidio de dicto medicamine. Et custodiatur patiẽs sicut fit in alijs laxatiuis. Et facta purgatione reges eum in cibis sicut dixi. ¶ Et dabis ei ad bibendum omni die de hac decoctione quẽ. ℞. liquiri. mundate capillorũ vene. oliuarde: se=

Medicamẽ ad hoc

minis melonis:et se.angurie:ꝛ sparagi:ꝛ panicald.ana.aur̄.j. Et adde istis rebus aliquid qđ moneat et excitet renes ad attrahendum velociter ex rebus habentibus acuitatem cum caliditate:et absq̧ aromaticitate: sed habeat aliquam horribilitatem:et horribilitas est dispositio media inter rem aromaticam et habentem malum odorem:et hoc ideo quia renes ab epate trahunt sanguinē aquosum qui non est perfecte digestus, ibidem ita vt sit conueniens ad nutriendum cetera membra:et illa superfluitas aquosa nominatur vrina:ꝛ iste sanguis mixtus cum vrina est habens horribilitatem ꝛ abhominationem:quia omnis superfluitas que procedit ab epe sen sibiliter habet abhominationē cum horribilitate:et quia renes ex tali sanguine nutriunt:ideo delectant in ipso ꝛ similes odores appetunt:ꝛ cum affectuositate sibi attrahunt:ꝛ ideo precipimus ponere in medicinis renum ea que habeat aliquā horribilitatem cum abhominatione:ꝛ sufficiet in hoc in medicinis renum radix apij cum spica romana.aā.aur̄.ʒ.Et decoquātur in.xx.ℨ.aque donec redeant ad medietatez.Et pone in hac colatura.ℨ.j.syrupi liquiritie:ꝛ ℨ.j.syrupi corticis citri.Et omni nocte circa matutinum post descensionē cibi a stomaco propinabis ei ad bibendum ciatum vnum.Et spero quod si ita rexeris infirmuz ꝙ liberabitur absq̧ mictu sanguinis.

¶Capitulum.iij. Quod est de restrinctiōe sanguinis qui exit de virga.

I aūt lapis expuls⁹ fuerit ꝛ incontinenti sequitur sanguis mict⁹ nunc aliter est regend⁹ infirm⁹ scilicet quia incipere debes a flobotomia basilice dextri brachij: minuendo de sanguine secundum tenorem virtutis patientis:ꝛ postea stude restrigere sanguinem: si fluxerit in maxima q̄ntitate.¶Medicamē stringēs sanguinem.℞.cande equine ꝛ muschi scilicet herbe que inuenitur super cortices quercus:rosarum recentium.aā.aur̄.j.ꝛ pone cum istis aliqua que habeāt mollificare:sicut semē lini:ꝛ flos camomille:q̄m si nō feceris:nocebis infirmo ponendo tantuz stiptica:q: inde humores q̄ ibi sunt cōstringunt ꝛ indurantur: quare dolor fortiter augmētat: ꝛ ꝓpter hoc addes p̄dictis medicinis flores camomille:et seminis lini aā.aur̄.j.Cōquassentur oia ꝛ bulliāt i.xiiij.ℨ.aq̄ dulcis donec redeāt ad tertiā ptē. Et hoc ideo q: ex stipticis cum difficultate extrahunt virtutes eoꝝ:ꝛ postea colabis:ꝛ i illa colatura adde de syrupo liquiri.et de syrupo ro.et de syrupo de mastice aā.ℨ.ʒ.ꝛ bibat eam in mane tempestiue:abstinendo a cibo donec descendat a stomaco. Et ciba eū pane bn̄ fermentato cū pullis factis i tassea. Et iterdū dabis ei de zuccaro ro.ꝛ aliq̄n đ citruli medulla:ꝛ sic decoq̄re pullos cū medulla citruloꝝ magis commendo q̄ cū medulla cucurbite.Et cū costrict⁹ fue-

rit sanguis:ꝛ sanies mundifica
ta:ꝛ doloꝛ continuus fuerit: tūc
dabis ei ea que sint mundifica=
tiua et abstersiua:aliquantulum
desiccatiua. ¶ Medicamen ad (Medi camē.)
hoc compositum. ℞.spice nar=
di:squinanti:flauie:liquiri.mū=
date:quoniam quelibet istaruꝫ
medicinarum appꝛopꝛiata est in
iuuamento renū:ꝛ vesice:ꝛ me=
ri:ꝛ pulmonis:ꝛ canne eius añ.
aur.j.ꝛ tertiā :assare baccare: et
seminis lini:ꝛ dauci: ꝛ cētauree
minoꝛis ana . quartam partem
auř.j.Conquassentur omnia et
bulliāt in.xiiij.℥. aque donec re
deāt ad medietatem ꝛ colent:ꝛ
ponat i eis de syrupo rosaꝝ ꝛ ꝺ
siru.endiuie añ.℥.j.ꝛdabꝫ ei ad
bibēdū mane tēpestiue abstinē
do a cibo donec descendat a sto
macho . Et postea cibetur pane
bene fermētato cum bletis seu
siclis decoctis:vel cū vꝛticis pū=
gitiuis . Et si nō habes de istis
da ei de gallina in tassea: vel pa
nem bene fermentatum :cum
oleo oliuarum dulcium ꝛ modi
co sale:ꝛ etiam de zucca.ro.cum
amigdalis excoꝛticatis dulci=
bus : vel granis pini poteris
pꝛopinare.Et postquam cogno
ueris quod vulnus fuerit mun=
dificatū:ꝛ sanies ablata fuerit:
dabꝫ ei ad bibēdū de tertio i ter
tium diem de syrupo plantagi=
nis : vel de rosaceo : vt iuuetur
inde natura ad complendam
consolidationē:vtendo istis me
dicinis secundum quod tibi vi
debitur conuenire et non plus:
quon iam si doloꝛ fuerit fortis:
pꝛimo debes doloꝛem remoue=
re:et si sanguis emanauerit in
quātitate multa: vti debes me=
dicinis stipticis: addēdo aliqd
de diureticis vt medicinas per
ducat ad locum:ꝛ si sanies mul
ta fluxerit:dabis ei mundifica
tiua et abstersiua : ꝛ intende ad
illud. Et si fuerit necesse tibi in=
tendere circa lapidem pꝛopter
foꝛtia accidētia que inde emer=
gunt:stude cum medicinis coꝛ=
rodentibꝰ ipsum: ꝛ que habeāt
eum totaliter erradicare.Quod
si fuerit tibi necesse intēdere cir
ca duas vel tres ex p̄dictis egri
tudinibus : facias dando ei ci=
baria composita:et medininas
similiter compositas:plus ꝛ mi
nus de vnoquoqꝫ secundum qꝺ
magis videbitur conuenire.Et
si vnum tantum medicaueris:
operare taliter vt non obliuisca
ris alijs. Et iam duxi te per viā
rectam:quia si sic operatus fue=
ris:pficies omni modo deo dā=
te . Si autem doloꝛ foꝛtis fuerit (Oleū)
inūge locū cum oleo camomilli (camo=)
noꝛ anetino,ꝛ pinguedine ana (milli=)
tis iuuenis:quoniam est multū (nū et)
commendata:ꝛcum pinguedi= (aneti=)
ne anatis similiter . Et si multꝰ (nū.)
sanguis exierit inunge exteriꝰ
cum infrigidantibus ꝛ frangē=
tibus caliditatem:sicut est oleum
ro.cuꝫ tantūdem aque ro. Et si
indigueris intēdere circa duo
accidētia compone medicinas
sicut dixi ex conferētibus ipsis.
¶ Capitulum.iiij.Quod est de
lapide vesice.

Apis quidem ve (Lapꝫ)
sice vbi generetur (vesice.)
iā superiꝰ dec la=
raui qꝺ in cōcaui=
tate eiꝰ oꝛitur. Et
foꝛtificatur doloꝛ
in istis qñ volūt mingere:ꝛ exco
riat qñ collū vesice lapide ꝛ spā
liter qñ ē asp ꝛspinosꝰ.Et maxie
foꝛtificatur doloꝛ qñ lapis figit
i collo vesice ante exituꝫ vꝛie:qꝛ

tunc impeditur exitus vrine: et excoriatur locus et sequitur mictus sanguinis: cognoscendo quod sanguis qui exit hinc non est in eadem quantitate sanguinis renum: et eodem modo sanies que exit a vesica est in minori quantitate quam que exit a renibus. Et antequam exeat lapis sentit infirmus incendium: et grauedinem in vrinando: et vrina tunc est subtilis et clara sicut aqua absque vlla hypostasi. Et quando incipit iste dolor: efficitur infirmus stipticus valde: ita quod credunt quidam medici quod patiatur colicam. Quando vero vrina incipit fieri ita clara sicut aqua: tunc scias quod est principium generationis lapidis. Incipe ergo in

Cura. curatione huius passionis a subtiliatione huius regiminis: dando infirmo vrticas elixas: et decoquantur dicte vrtice in decoctione cicerum rubeorum. Et species eius sint cubebe: et arsenii: et est cimamomum tendens ad nigredinem perfectissimum. Et da ei ad bibendum sirupum de halasce factum cum zuccaro cum decoctione seminum melonis et consentias ei vt comedat medullas citrullorum in conuenienti quantitate: si non est quod prohibeat. Et fac ei hac compositionem. Rx. lapidis

Compositio. iudaici et gummi cerasorum: et lapidis spongie marine: et corticis melonis: et succi liquiritie recentis. ana. ℥. iiij. auellanarum. ℥. s. dauci et vitri vltramarini combusti: et anisi: et albasce ana. aur. viij. pinearum mundatarum amigdalarum excorticatarum. ana. aur. iiij. pistentur quelibet medicinarum per se: et iterum simul mixte pistentur: et conficce cum sirupo liquiri. Et in qualibet libra huius electuarij addatur ex optimo balsamo aur. ij. et reponat in vase vitreo: vel optime vitreato: et recipiat infirmus de hoc electuario omni mane ieiuno stomacho aur. iiij. cum sirupo viol. et quater tanto aque calide. Si a principio huius egritudinis vsus fueris hoc regimine: spero in altissimo glorioso quod liberabit omnino ab ista passione certissime. Cognoscendo quod medicine omnes que conferunt lapidi renum: conferunt similiter lapidi vesice sed lapis vesice indiget fortioribus medicinis: quoniam lapidis vesice medicine debet esse subtiles in vltima subtilitate: vt velociter ducantur medicine ad locum: et balsamum est vna ex melioribus ad hoc. Et etiam si lapis fuerit confirmatus confert istud electuarium. Sed oportet vt addas ea que habeant mitigare dolorem: sicut est camomilla: et grana pini abluta: et nuces dragg. et pone de istis secundum fortitudinem et debilitatem ipsius doloris. Vitrum autem adustum quod superius dixi: multi medicorum sic id credunt adurere: ponunt eum ipsum ad ignem: donec rubicundum efficitur: et extinguunt in aquam frigidam: et hoc pluries sic faciunt: et cum credunt aliqua facere: nihil faciunt. Comburitur autem isto modo: accipe vitrum et inunge ipsum cum alkitram subtili: et pone in ignem: donec rubeum fiat: et postea cum tenaculis recipias eum: et extingue in aqua: et ablue eum ibi: et iterum inunge ex alkitran: et repone in ignem: et extingue: et ablue eum postea in aqua: et sic septies facies: et erit combustum. Et iam scripsi tibi me

dicinas:ꝛ curas que a me sunt
experte. Et he sunt egritudines
que magis sunt appꝛopꝛiate re
nibus et vesice:ꝛ accidunt istis
membꝛis similiter ꝛ alie egritu
dines sicut aliis membꝛis ac=
cidere consueuerunt vt aposte=
mata. Et nunc incipiemus ab
apostemate renũ.

¶ Capitulũ. v. Quod est de apo
stemate renum.

T oꝛiuntur
aliqñ aposte
mata in re=
nibus: sicut
in aliis mẽ=
bꝛis fieri cõ=
sueuerunt.
Et signũ hu
ius est doloꝛ continuus in reni
bus: et febꝛis continua cuȝ siti
assidua. Et cuȝ cognoueris hec
ꝛ certus fueris quod apostema
fuerit in isto loco: minue de san
guine secunduȝ quod requirit
virtus complexio: etas: tẽpus ꝛ
regio: ꝛ subtilia regimẽ: ꝛ fac eũ
abstinere a diureticis omnino:
nisi cognoueris quod viscosi=
tas multum abũdauerit in eo:
et fac ei syꝛupum stipticum et
subtiliatiuũ: ꝛ mitigatiuũ dolo
ris. Et da ei ista q̃ sunt appꝛo=
bata et experta in dissoluendis
apãtibus: sicut est panicald qđ
est species yringoꝝ ꝛ sticados.
¶ Cõpositum ad hoc. ℞. pani=
cald li. j. flauie: ꝛ rosaꝝ pfectaꝝ:
ꝛ camomille: ꝛ sandali añ. ʒ. j. li
quiri. mũdate: ꝛ floꝝ sticados: ꝛ
masticis: ꝛ seminis ãgurie mũ=
dati. añ. q̃rtã partẽ. ℥. j. croci: ꝛ se
minis lini añ. aur̃. ij. Rađ. apij.
aur̃. j. oia ꝯquassent: ꝛ infundã
tur in quarta pte et semis vni⁹
q̃ntarij a q̃ feruẽtis dulcis: ꝛ mo
rentur sic vsq̧ mane: et postea
bulliant lento igne vsq̧ ad con=
sumptionem medietatis aque:
et colentur: ꝛ in illa colatura ad
dantur syꝛupi ro. facti ex rosis re
centibus lib. ij. ꝛ aque ro. lib. iiij.
et iterum reponatur ad ignem ꝛ
bulliat vsq̧ ad consumptionem
aque: ꝛ fac syꝛupum: ꝛ de isto sy=
rupo da ei omni mane. ℥. ij. cum
aqua. Et nota ꝙ apã renum est
durum ad dissoluendũ: ꝛ cũ dif=
ficultate mitigatur doloꝛ ei⁹ pꝛo
pter opilationem suoꝝ poꝛoꝛũ.
Et hac de causa indiget subtili
regimine. flebotoma ergo eũ de
basilica minuẽdo de sanguine
in magna quantitate. ¶ Oleuȝ
ꝯueniens huic passioni. ℞. olei
ro. infoꝛtiati cum multis rof. ℥.
v. olei camomille: ꝛ anetini. añ.
℥. j. pinguedinis anatis quartã
partem. ℥. j. misceantur simul et
adde his de aqua ro. ꝛ aceto ad
quantitatem quarte partis ꝛ cõ
quassentur oia simul in vase vi=
treo habente oꝛificiuȝ strictum:
tãdiu donec inspissentur: ꝛ deal
betur: ꝛ inunge locũ cũ isto. Et si
infirmus decubuerit cum oꝛe et
ventre inferi⁹: ꝛ distilles de hoc
medicamine tepido cũ vase ha=
bente strictum oꝛificium ab al=
to: erit magis penetratiuum p
poꝛos et eius iuuamen erit foꝛ=
tius: ꝛ magis apparẽs. Et si de⁹
iuuuerit infirmum tuum tuis
manibus. s. ꝙ dissoluatur apã ꝛ
mitigetur doloꝛ: scias ꝙ hoc erit
magnum ꝛ mirabile: ꝛ fac conti
nuare regimen pꝛedictuȝ supꝛa
longo tempoꝛe sicut dixi: ꝛ post=
ea paulatine reduc eum ad regi
men naturale. Si auteȝ dictum
apã deuenerit ad saniem: et sa=
nies cũ vꝛina exierit: fac euȝ vti
subtili regimine. Sed floboto=
mia non est necessaria vel vtilis

postquam sanies euacuatur: nisi corpus superflue fuerit super repletũ. Quod si sic fuerit minues de basilica secundum quod videbitur conuenire: et predictis medicinis adde aliqua desiccatiua minuendo ex eis mollificantia.

¶ Capi. vi. Quod est de mala cõplexione renum.

Etiam hucusque locuti sum⁹ de egritudine renum inquãtum sunt mẽbra officialia: nũc autẽ remanet nobis scribere inquãtum sunt membra cõsimilia: et fiunt in eis egritudines quemadmodũ in aliis membris: quia exeunt ab equalitate in caliditatem vel frigiditatem: siccitatem: vel humiditatẽ. Si autem exierint ab equalitate in caliditatem: cognosces illud a fortitudine attractionis ipsorum cũ multa inflãmatione vrine. Quod si dict⁹ exitus fuerit in frigiditate attractiua virtus tũc erit debilis: et vrina erit discolorata: et hec cõplexio perducit renes ad debilitatem retentiõis vrine: hũiditas vero renũ pcreat i eis debilitatẽ attractionis et retẽtionis vrine. Siccitas autẽ renum facit attractiuã fortem valde cum debilitate digestiue: intantum quod non possint inde recipere nutrimentũ: et quia in eis non fit digõ: ideo conãtur expellere: et iterum appetunt attrahere vnde nutriantur: et nõ inueniunt propter defectionem decoctionis: et debilitatem retentionis: quare fit expulsio. Et hec est vna ex speciebus diabetis: quam nominauit Gal. i libro suo de interiorib⁹: et scitum est quod renes attrahũt vrinam sanguinolentam vt ex illo sanguine mixto cum vrina nutriant renes quando sunt in sua sanitate naturali digerẽdo illum. Alia vero species diabetis scripta est in libro qui dicitur maior: he autem qualitates supradicte aliquando simul componuntur Quod si caliditas iuncta fuerit siccitati: erunt accidentia diabetis intensiora et fortiora. Et si cum caliditate fuerit humiditas: tunc attractio renum est magis remissa: et vrina est colorata valde et spissa. Si autem frigiditas fuerit composita cũ humiditate: sitis modica erit: et vrina fiet discolorata et multa. Quod si cõpositio fuerit frigiditatis cum siccitate: attractio fortis erit valde. Et ex ista composicione efficitur diabetes deterior: et magis maligna ceteris speciebus diabetis: et citius interficit infirmum omnibus aliis: et virtus patientis est debilior: et sitis est minor quã que fit ex caliditate et siccitate: et consequitur iste patiens remedium ex aqua tepida magis quam ex aliis medicinis frigidis. Et scias quod quodlibet membrum quando declinat a sua cõplexione naturali in modica quantitate: tunc eius operatio modicum debilitatur: et non sequuntur inde fortia vel grauia accidentia: et tale membrum dicitur neutrum secundum speculationem medicine. Secundũ autem physicam speculationem egrum nominatur: eo quod scientia medicine non pcedit nisi sm sensum. Si vero mẽbrũ ab equalitate sua natu-

rali fortiter et in quãtitate magna declinauerit: tunc manifestissime debilitatur eius operatio: et eius virtutes destruũtur. Hucusqȝ iam memoratus sum egritudines manifestas de diabete: cum omnibus suis speciebus: et ex quibus causis habẽt prouenire ſm ꝙ nostra consuetudo tractãdi exigit et requirit. Nunc autem intendo determinare de alia specie diabetis nominata a. G. in libro suo de egritudinibus interioribus. Et fuerunt quidam medici qui crediderunt ꝙ verba eius sint cõtraria adinuicẽ: eo ꝙ dixit in isto libro de interioribus ꝙ diabetes oritur a siccitate renum: et in libro qui dicitur maimor: dixit ꝙ fit a debilitate virtutis mutatiue renum. Et sine dubio a debilitate renum procedit hec egritudo: ⁊ hoc est veritas ꝙ de vna specie diabetis loquitur in libro de interioribus: ⁊ de alia in maimor. Nũc vero tractabo de cura harum specierũ diabetis: tamen aliqua ante volo preponere verba: et sunt ista: ꝙ cura membrorum cõsimilium est remouere causam facientẽ egritudinem: et reducere ea ad suam complexionẽ naturalem: considerando diuersitatẽ mẽbrorum ſm etatem pueritie: et iuuentutis: senectutis: et senũ: ⁊ ſm diuersitatem sexus: ⁊ hoc est manifestũ: ⁊ necessariũ est hec mẽbra curare cũ medicinis exeũtibus in contraria qualitate in simili gradu exitus sue cõplexionis: ⁊ si volueris minuere de virtute medicine: videlicet vt aliquid minus exeat in contrariã qualitatem egritudinis: nõ erit peccatũ: nec iuste es reprehendendus ex hoc: eo ꝙ id quod nõ potest cõpleri in duobus vel tribꝰ diebus complebis in pluribus ſm illam similitudinem. Et certe hec est via perfecti viri: et experti in arte sua. Qm̃. y. dicit studeas tuo posse proficere infirmo tuo cum incipis curare eũ in prospiciendo cũ hoc ne inferas ei nocumentum: vide ergo quã vtile istud documentũ existit. Quapropter cũ videris mẽbrũ aliqđ elongatũ a sua cõplexione naturali: in duobꝰ vel tribus gradibus studeas ipsum primo reducere cuȝ medicinis cõtrarijs illiꝰ qualitatis in vno gradu vel duobus. Sed hoc cõsiderandum est cum summa diligentia et cautela: videlicet mẽtiẽdo quantitatẽ elongationis complexionis innaturalis a naturali et propria complexione: quoniam intantum vnus medicus excellit alium inquantuȝ veritati in cognoscendo magis altero ap propiquat. Et hec res est valde necessaria ad sciendũ in arte medicine: ⁊ cum hoc indiget studio magno: et experiẽtia longa. Et super hoc est necessariũ vt medicus sit boni ⁊ perfecti ac perspicacis intellectus. O quã bene dicit Ptholomeus cum dicit ꝙ scientia stellarũ ex rebus illis est. Et nota quod oia membra principalia indigent medicinis confortãtibus eorũ virtutes: licet contrariẽtur accidentibus ei egritudini. Medicine autem confortatiue sunt medicine non multum stiptice: et hac confortatione indigẽt cetera mẽbra: quoniaȝ quodlibet membrũ propriã hȝ medicinaȝ et sibi conuenientẽ. Et predicte medicĩe stiptice cũ hoc sint aro-

Ptolomeus

matice:qꝛ aromaticitas necessa ria est omnibus membꝛis: exce ptis his que ex re hoꝛribili nu= triuntur:sicut sunt intestina: et renes. Egritudini vero cui sti= pticitas infert nocumētum ad= dere debes tantum de alijs me dicinis:donec illa stipticitas oc cultetur. Et sic iam compleui id quod volui in hoc loco declara re. Nunc autem restat mihi de= terminare de specie illa diabe= tis que ꝓuenit ex debilitate vir tutis immutatiue. Attende er= go in hoc loco quid dicturꝰ sim. scias itaqꝫ quod virtus immu= tatiua est vna ex virtutibus pꝛo cedentibus ab epate. Quarum quatuoꝛ ibi esse reperiūtur. vi= delicet attractiua:retētiua:mu= tatiua:et expulsiua. Et omnes iste destruuntur destructa com= plexione epatis ipsius. Defectꝰ autem qui pꝛouenit a debilita= te virtutis attractiue est ꝙ mē= bꝛa non attrahunt nutrimentū et inde deueniunt ad defectum et consumptionem. A debilita= te virtutis retentiue sequitur ꝙ superfluitates que exeūt per su= doꝛem vel per fluxum ventris: sunt indigeste. Sed a debilita= te virtutis mutatiue pꝛouenit ydropisis:vel diabetes ꝭm sen= tētiam Gal. Et a debilitate vir tutis expulsiue sequitur quod feces exeūt illaudabiles ꝛ tem= poꝛe inconueniēti:et ꝙ id quod deberet exire cum fecibus: reti= netur. Et iterū a debilitate vir= tutis mutatiue pꝛouenit quod digestio est incōueniens in sto= maco:et epate:ꝛ omnibus alijs membꝛis quare ex hoc pꝛoue= niunt species ydropisis:videli= cet yposarca:asclites:ꝛ timpani tes: et est possibile quod in vno

Gal.

eodem infirmo sint due ex istis speciebus simul et aliqñ tres:et a debilitate huius virtutis di= cit Ga. ꝙ efficitur diabetes. Et pꝛo maioꝛi parte quādo vna ex istis virtutibus debilitatur:de= bilitantur et relique si fuerit in membꝛo pꝛincipali: in reliquis vero mēbꝛis minime: eo ꝙ quā do non pꝛincipalia exeūt a sua complexione naturali in calidi tatem:frigiditatē:siccitatē: vel humiditatem: non debilitātur pꝛopter hoc alia mēbꝛa: sicut ex duabus alijs speciebus diabe= tis. Et scias quod ille qui pati= tur diabetem non potest assue= scere coitum nec frequentare. Istis autem inunge renes cū oleo amigdalarū dulciū mixto cum aqua dulci multotiens in die:ꝛ habeas cotum madefactū in istis pluries ꝛ superpone. Et si distillaueris ab alto pꝛedictā mixturam existētem in ampul= la habente os strictum super re nes erit maioꝛis efficacie et pe= netrationis cum adiutoꝛio dei. Et regendo infirmum hoc regi mine:liberabitur scilicet in cibo dare ei oua gallinarum ꝛ galli= nas in tassea:et oleū eiꝰ in cōdi mentis sit oleum amigdalarū dulciū: et comedat amigdalas excoꝛticatas cum zuccaro. Et edus de lacte est ei conueniens in tassea. Et galline etiam deco cte in bono lacte similiter con= ferunt multum. Et accidit etiā quādoqꝫ renibus debilitas vir= tutis attractiue: ita ꝙ renes nō attrahūt sanguinem ad sui nu= trimentū: quare miscetur cum vꝛina: et sequitur inde species ydropisis que dicitur ysoparca: cuius curā superius determina ui in curatiōe specierum ydro= pisis.

pissis. Si autem debilitas virtutis attractiue renũ fuerit ex superflua humiditate ipsorum: et de hoc fueris certus: cura tunc esse debet contraria supradicte. da ergo ei bibere sirupũ de corticibus citri: cum bona quantitate aque. Et cibaria eius sint turtures: passeres: et pulli assati in veru: et elixi etiam cum almuri: vel in sartagine fricti. Et galline assate similiter conferũt: ꝛ concede ei vt multum coeat cũ mulieribus. Et fac eum exercitare: quod est contrariũ eius: cuius causa fuerit ex siccitate: quia ille indiget quiete: et ocio omnino. Et prohibeas ei ne itret balneum: et si vult intrare non ponat se in lauello. Et eius introitus sit ante cibum: stãdo ibi donec sudet: et nõ dormiat postea: et sic in breui liberabit deo dante. Et potest etiam euenire: qđ dicta debilitas virtutis attractiue renum procedat a destructione epatis: quod est mẽbrũ principale: sed hoc nõ manifestatur leuiter in renibus: nisi propter multam attractionem ipsorũ. Et iam scis ꝙ virtus attractiua precedit in nutritione membrorũ alias virtutes: quoniã retentiua non retinet: nisi rem attractam: et non mutatiua non alterat nec immutat nisi rem retentam: et expulsiua nõ expellit nisi ex re attracta retenta ꝛ immutata in tẽpore sanitatis: per accidens aũt ꝛ ex violentia expulsiua aliquãdo expellit id quod nondũ est mutatum. Et hoc in hac debilitate renũ non leui declaratur. Sed quando cõplexio principalis mẽbri destruitur: destruũtur cetere virtutes: qꝛ quãdo epar infrigidatur infrigidatione certa ꝛ manifesta: destruitur tunc virtus attractiua et retẽtiua et mutatiua. Quod si simpliciter siccitas preualuerit in ipso epate destruitur inde virtus mutatiuo: tñ attractiua: retentiua et expulsiua non leduntur manifeste: nisi superabũdauerit in excessu. Qđ si sic fuerit oẽs inde destruuntur. Et si humiditas in modica ꝗtitate epati acquiritur: non leditur ex illa manifeste: qꝛ est assuetus illa. Sed si fuerit in excessu destruitur attractiua et retentiua. Mutatiua vero ꝛ expulsiua nõ multum leduntũr ex illa. Et in summa dico ꝙ quelibet qualitas q̃ superabũdauerit in excessu: est causa destructionis ceterarum virtutũ. Et iam superius determinaui de principalitate huiꝰ mẽbri ꝛ eiꝰ nobilitate: ꝛ de suis egritudinibus: et eius curis: et de his que ipsum habent conseruare.

¶ Capitulum. vij. Quod est de solutione continuitatis renum et vesice.

In renibus quoqꝫ accidit q̃nqꝫ solutio continuitatis quẽadmodum et alijs membris accidere consueuit. Quod si ex ferro vel simili facta fuerit: cura est impossibilis. Si vero ex apate fuerit ꝯfidere possumus de salute ipsius: vtendo his que habent ipsos confortare et dissoluere: sicut oleũ ro. bonum. Et potest etiã in collo vesice apostema euenire: sicut in renibꝰ dixi fieri posse: sed istud est minus illo. Et quando apostema oritur in collo vesice: vesica impletur vrina: et non potest

exire et inde sequitur angustia et inquietudo cum dolore forti. Et cura huius est flobotomia: minuēdo de sanguine ꝓm q vi-

Cura. debitur conuenire: cōsideratis tamen cōditionibus scriptis in isto libro: ⁊ subtilia regimē ipsiꝰ subtrahendo ei omnes carnes. ⁊ panem etiam: ⁊ potū similiter minuere debes quantū potes. Postquā scis q̄ via vrine est oppilata. Et si ex necessitate opꝫ ipsum cibare da ei talia quorum modica quantitas multū nutriat: sicut sunt oua: da ergo ei duo elixa solūmodo: et inunge exterius collum vesice cum oleo ros. tepido in quo rose pluries sint mutate. Et cum hoc regimine cito liberabit̄ prout credo deo dante: eo quod resoluit qđ paratuꝫ est resolutioni ⁊ mitigat id qđ aptū est recipere mitigationeꝫ. Et si non videris infirmū nisi postquam ad saniem deuenerit apostema: tunc cura eum sicut dictum est in apostemate renum cum fuerit apertū: cognoscendo quod istud citius curatur ⁊ leuius apostemate renum propter sui paruitatē. Qđ si dicta eius plusquam dixi ingrossata fuerit: superueniet in loco grossities preter naturam: et constringetur vrina: et fortificabitur dolor: ita quod necesse erit redire ad primā curam scilicet ad mitigandum: et resoluendum: et ad minuēdum sanguinem. Et possibilis est quod oppiletur collum vesice causa lapidis: vel a sanguine coagulato: aut a grossa sanie: quare difficultas vrine sequitur inde valida. Et cura huius est intrare balneum: et resupinare infirmū super dorsum suum: et mouere eum motu forti: quia ex tali motu grauia ad inferiora descendunt et sic lapis descēdet in vesicam: et fac eum vrinare iacendo supinus: comprimendo sua manu: et vrinando cessabit dolor. Et postea da ei medicinas fortes frangentes lapidem. Et non inueni aliquid quod tam cito frāgeret lapidem: sicut hoc quod portauit pater meꝰ ex oriēte: et vocatur oleum alquiscemi. Et cōfert etiā mirabiliter paralisi: ita quod sanatꝰ eā eadē die. Et color huius olei est viridis: et est subtile in substantia ⁊ clarum sicut aqua: aromatici odoris acuti et fortis. Et ego vidi plures homines qui curati fuerunt a lapide in. xxiiij. horis. scilicet quod istud oleum frangit lapidem in eis in illo spatio. Et nunquam vidi talem medicinā tempore meo tam velocis operationis: et taꝫ miraculose sicut ista est. Et dosis istius olei est quarta pars aur. j. Et si sentit infirmus mordicationem in vrinando: misceatur cum eo bis tātum de oleo amigdalarum dulcium: et propinetur ad potanduꝫ. Quod si non inueneris de isto: dabis ei de dianiso et adriano tantum de vno quantum de reliquo simul: quoniam confert multum. Et si haberes de optimo et puro balsamo et dabis ei ad bibendum franges lapidē. Et iam recordor cum essem in carceribus hali quod ipse misit mihi scriptorem vnū suum: qui erat in conditione mortis a lapide: et precepi ei vt biberet tertiam partem. ʒ. de optimo balsamo: et eiecit lapidem cū ipsa

vrina ipso die. Et de hoc sui medici mirati fuerunt valde: querētes a me si hoc haberem ab aliquo auctore. Quibus dixi quod sic. Et est possibile quod opiletur via vrine a sanguine coagulato: vel a sanie grossa: quorum forma est forma sanguisuge. Et ista indigent omnino abstersiuis: aperitiuis: ꝛ incisiuis: quāuis faciant mordicationem: et procreent dolorem. Sed hoc ex necessitate conuenit. Et da ei ad bibēdum aquam mellis in qua decocta sint semina communia et liquiricia. Et quod velocius confert istis est syrupusquinzabin cum decoctiōe liquiritie. Et confert etiam in hoc casu in siringa que in arabico dicitur alchatatah: proijciendo per ipsaz mel dispumatum cum aqua liquiricie.

¶ Cap. viij. Quod est de debilitate vesice ꝛ exitu inuoluntario vrine.

Et accidit aliquādo debilitas vesice: ita quod nō potest vrinam retinere. Et causas eius superius determinaui. Et fit similiter a mordicatione vrine quod non pōt eam retinere quare guttatim exit. Et fit etiam a debilitate virtutis retentiue: vnde exit inordinate vrina. Et istud euenit aut a mala complexiōe membri: aut ab humiditate superflua imbibita in eodem membro: vel a re extrinseca: velut senibus quando sedent super lapides frigidos: vel induunt interulas et sarabulas madefactas: et similia. Et potest esse ex receptione medicinarum frigidarum: vel appositione eorum que sunt in vltima frigiditate errore medicorum in apostemate calido. Si autem hec passio fuerit ex humiditate superflua imbibita in membro. Cura est subtiliare regimen: et desiccare illud: dando ei panem bene fermentatum madefactuz in almuri et oleo: et turtures: et passeres assate et suffricte conferunt: bibendo aquam in modica quantitate. Et cum bibit illam misceat ipsam cum syrupo corticis citri: vel masticis: vel squinanti. Et inunge exterius locum cum oleo macis mixto cum oleo rosa. spargendo desuper post inunctionem de macis pulverizatis. Et hoc facies: donec fuerit liberatus. Si vero dicta egritudo fuerit ex mala complexione frigida solummodo absq; humoris vitio: vnge cum oleo anetini: et de alchacoem simul mixtis añ. cum quarta parte eorum olei amigdalarum: et continua hec donec fuerit liberatus. Et ciba eum carnibus anatis: et anseris assatis: vel decoctis cum rapis. Et columbini siluestres masculi etiam sunt ei vtiles. Et in istis duabus causis: scilicet quā do fuerit ex superflua humiditate: vel ex frigiditate confert inungere nucham post caput cum oleo de lentisco: aut oleo balsami: cui mixta sit decima pars olei sinapis. Et fac abstinere eum ab omnibus rebus frigidis et humidis ꝛ proprie ab aqua: q2 ipa naturaliter est nociua oibus passionibusque Cura.

sunt ex frigida ꝛ humida causa: quoniam nos nō vtimur in nutritione aliquo elemento simplici nisi aqua. Quod si quis dixerit nos vtimur igne cū decoquimus tasseam: vel carnes elixas ad ignem. Dicimus quod hec nō est questio quia si operati fuimus ignem in decoquendo predicta: miscemus aquam in illa decoctione: que frangit virtutē ignis. Et si dixerit iam decoquūtur carnes et semina sine aqua dicimus quod hoc fit in minori parte: quia cognitum est quod semina assata et carnes assate non continuantur ab hominibus semel in mense vel bis. Et ego credo quod de mille hominibus vix vnus reperiatur qui aqua non vtatur. Et si adhuc dicet: nonne quando imus per desertum et deficit nobis aqua recurrimus ad lac loco aque: ꝛ maxime ad lac infrigidatum: dicimus quod non reperitur de cibis compositis aliquis sic frigidus et humidus: et ita vicinus aque: sicut lac. Et iam deuiaui ab intentione propria: et redeo ad ipsam. Et dico quod si fecerit ista quemadmodum dixi: liberabitur cum adiutorio dei. Et hucusq; locutus sum de renibus ꝛ vesica: nūc autem incipiā loqui de testiculis.

Decoctio.

¶ Tractatus. iiij. Qui est de raicis et continet capitula quinq;.

¶ Capitulum primum. Quod est de testiculis et de sterilitate que ex mala complexione ipsoꝝ procedit.

Jdeo ꝙ testiculi sūt ex numero principalium membrorum: et eorum virtus est magna valde: quia manifeste videmus qḋ quilibet eunuchus habet vocem subtilem: et est vilis consuetudinis: ꝛ moris et est absq; barba: ꝛ nō est stabilis sensus: ꝛ vix vnq; inuenitur eunuchus sensati sensus et intellectus: nec legalis: nec vnquā fuit auditum ꝙ aliquis castratus fuisset bonorum morum. Sed forsitan aliqui reperiuntur qui habent aliquam probitatē cum ydonea ꝛ pulcra receptione seu collectione: sed hoc nō habent a se: sed a doctrina aliorū: quia id quod a suo proprio intellectu procedit: modicum valere: vel nihil penitus reperitur. Et aliqui istorum reperiuntur q̄ non fugerent a leone: ꝛ sunt facientes magna dona. Et isti idē aliquando fugantur a modico quid: ꝛ recipiunt retro modicū ꝙ prius dederunt: ergo rationabiliter videtur ex his ꝙ testiculi sunt membra principalia. Et accidit eis aliquādo ꝙ sperma veniens in ipsis non bene digeritur: quare non generant. Quod si hec mala complexio in vtero materno fuerit acquisita: nō est laborandum a medico. Quod si fuerit post natiuitatem acquisita: aut aliquam habuerunt ab extrinseco contusionem: vel aliquam grossitiem preter naturā habuerunt: bene tunc curam recipere possunt: vide ergo quod si aliquis iuuenis vel medie etatis subito absq; causa cognita vel manifesta sterilis fact⁹ fuerit: esto certus ꝙ illud non pro-

Eunuchus absq; barba.

cedit nisi aut a mala complexio ne calida in excessu: vel frigida: aut humida: vel sicca: aut a composita ex istis qualitatibus. scdm q componuntur adinuicez. Et potest etiã euenire a nimia impetuositate caliditatis febris. Et ego cum essem iuuenis vsus erã regimine calido: et non generabam. et nesciebam causam: demum habui causam: et vsus fui cucurbitis: et odorabam nenufar et cãforam cum pomis: et cum fui a febre liberat9 genui filios quos habeo: et alios pter ipsos plures. Et sic habes curam huius: scilicet quia seruare debes istud regimen: et dare debes ei ad comedendum cucurbitã decoctam cum portulacis: et cum pane bene fermentato: considerando q modica quantitas harum rerum confert ei multum. Si autem dicta passio fuerit a complexiõe frigida: scire debes q modica frigiditas multũ impedit generationem: et nos temperare debemus illam complexionem frigidam cum reb9 que sint talis caliditatis q non noceat generatiõi. Et hoc accidẽs multotiens senibus accidere reperitur. Et cura huius est dare ei de tertio in tertium diem pondus aurei vnius de tyriaca magna aut de metridato: sed metridatum magis cõmendo in hoc casu. Regimen eius sit vt des ei columbos elyxos cũ rapis: vel sine rapis ponendo has species cum eis. ℞. piperis longi: et cardamomi: et cinamomi electi: et aliquid etiam de pipere nigro: et cicera etiam sunt bona in hac intentione: et loco olei oliuarum pone oleum amigdalarum: et inunge membra spermatis cuz oleo de granis alzaurij et oleo rosaceo: et inunge posteriora capitis cũ spina tota ex oleo de ben: in cuius. ℥.i. sit dissolutus aur. ʒ. optime ambre. Et da ei ad bibendum syrupum de pomis cũ ter tanto aque calide: et cuz duobus granis musci: et vbi dixi q debes euz inungere: inunge fricando eum fortiter. Et ciba euz ouis elyxis: et oua etiam piscinz densorum non habentium multas spinas conferunt in hoc casu: et generaliter dico q oua piscium sunt vtiliora ipsis piscibus. Et pro certo cepe cocte cuz carnibus arietinis bonis multum conferunt: et etiam crude valent ad hoc: preter quod ego dico quod sperma generatuz ex ipsis procreat filiũ stultum atq stolidum: nisi deus auertat qui mundum regit et gubernat suo precepto et voluntate. Et si sperma quod generat fuerit humidum: non tamen in excessu procreat feminas. Et si i excessu fuerit humidum non generat vllo modo. Et cura horum est cõuertere complexionem eorum ad siccitatem. Et dabis ei ad bibendum syrupum de corticibus citri cum aqua termarum. Et si non posses habere de illa aqua fac bulire de aqua communi in vase optime vitreato vsq ad cõsumptionem medietatis: et cum illa syrupum distemperabis: et comedere etiam cortices citri cõfert. Impeditur etiam generatio et destruitur a siccitate superflua. Quod si dicta siccitas non fuerit superflua pro maiori parte procreabit masculum: tamen omnia iussu creatoris proce

Cura.

dunt. Si autem siccitas exube- rauerit in excessu: nullatenus generabit. Et eorum cure sunt difficiles tamen si longo tempore abstinuerit ab vsu mulierũ possibile erit ꝙ generabit. Si autẽ dicte qualitates fuerint composite. vel ꝙ dicta membra spermatis fuerint complexionata mala complexione frigida ⁊ sicca: aut frigida et humida scias ꝙ iste due complexiones modicum habent generare. Complexio vero frigida et sicca generat sperma in modica quantitate: et illud quod generatur est subtile. Frigida autem complexio et humida facit subtile magis sperma: sed non in tam modica quantitate: et isti modicum generant: et quando generant pro maiori parte faciunt feminas. Et cura horum est rectificare complexiones eorum cum medicinis oppositis complexionib⁹: componendo eas secundum quod conuenit. Qui autem habent complexionem calidam ⁊ siccam: habent appetitum mulierum temperatum: sed velociter eijciunt sperma. Et postꝙ incipiũt spermatizare appetitus est fortissimus: et sperma est grossum valde: et pro maiori parte isti generant masculos donec incipiunt senescere. Et qui habent complexionem calidam et humidã sunt habentes appetitum fortissimũ antequam eijciunt sperma: ⁊ nõ eijciunt illud tam velociter: sicut illi qui habẽt complexionem calidam et siccam. Et sperma ipsorum est medioere inter grossum et subtile: et pro maiori parte faciunt: masculos: ⁊ si generant feminas sunt viriles in fortitudine et impossibilitate patien-

Complexiones.

di labores: et totum procedit secundum voluntatem diuinam: que sciens est omnium secretorum: sed teneor recordari de hoc quod dicunt medici. Et pro certo medici loquuntur vsquequo intellectus eorum potest attingere. Et abinde desistunt. Et dicũt similiter medici quod habentes talem complexionem: scilicet calidam et humidam generant multos filios: et generant quasi vsqꝫ ad finem senectutis absqꝫ debilitate virtutis eorum. Aristoteles vero dicit quod a septuaginta annis supra nullus potest masculũ generare: sed experimẽtum nobis certificat: et manifestat quod non sic est: quia multos vidimus octuagenarios et supra masculos generasse. Et quamuis sint pauci: etiam ex centum et supra masculos generauerunt. Et laus sit et gloria ipsi qui hoc fecit et disposuit. Et credunt quamplures astrologi quod natiuitas aliqua non possit esse talis quod trãseat centum viginti annos. Sed hec verba non sunt concedenda: quia scimus certissime quod sphere et stelle: et materia et forma: tempus et locus sunt res create et generate: quare nullum profectum vel nocumentum possunt agere vel imprimere nisi precepto et voluntate diuine prouidentie. Et volo dicere in hoc loco quid mihi successit cum essem in carceribus de haly.

Uxor mea erat pregnans: et hoc ignorabam: et ipsa infirmata fuit tali passione quod necesse fuit mihi dare ei medicinam laxatiuam: que fuit ta-

lis quod nullus posset estimare quod aliqua pregnans etiaz ex assumptione modice quantitatis fetus in ea posset remanere:et ipsa recepit eam absqꝫ lesione sui ⁊ fetus:et postea declarata fuit impregnatio eius: ⁊ me penituit ⁊ valde de errore quem feceram:quare misericordiam quesiui ab altissimo creatore de eodem:et peperit filiuz masculum:quem hodie mecuz habeo. O quam cōmendanda sunt verba Gal. cuz dicit:quod qui a scissura dure matris vel pie matris liberatur deus illuz suscitauit: he autem complexiones que prescripte sunt alie sunt a natiuitate idest in vtero materno acquisite:et alie sunt que post natiuitatem acquirūtur:via autem conueniens ad hoc est vt facias redire eum ad suam complexionem naturalem:et hoc cum medicinis oppositis:sed non in eodem gradu sui exitus. ℞.g. Quod si aliquis elongatus fuerit a sua cōplexione naturali versus caliditatem in duobus gradibus: non debes ei dare medicinas frigidas in duobus gradibus sed solum in primo gradu:eo ꝙ continuando diu istud regimē: reduces eum pro certo ad suam complexionem naturalē absqꝫ lesione et infirmitate. Et si subito intenderis ad reductionem sue qualitatis: cum medicinis omnino oppositis:poterit esse si erit fortis quod sustinebit se et liberabitur. Sed si fuerit debilis:aut ratione etatis vel nature dubitandum est quod ipsum ad mortem facias deueni-

Gal.

re. Quare agendum est remissius et magis temperate sicut dixi. Et totum quod diximus hucusqꝫ intelligendū est si egritudo fuerit accidentalis. Sed si egritudo fuerit naturalis: hoc est ī vtero materno acquisita:non euadet nisi vno istorum duorum modorum.vcz aut studeas eum taliter regere quod facias eum permanere in sua crasi et complexione naturali: et sic poterit vocari sanus ī illa complexione:aut vt reducas illum paulatine ad oppositum sue naturalis complexionis:et hoc non potest fieri nisi in puero et ī minori ꝑte. Si vero fuerit maioris etatis nullo mō ipsa sua camplexione naturalis poterit permutari. Et a pueritia etiam non potest transmutari: nisi cum magna difficultate:et post longitudinem temporis cum multis expensis:et diuersis conditionibus:ita vt non facias ipsum exire et elongari a suis debitis operationibus naturalibus. Et iam hucusqꝫ declaraui signa propria complexionis huius membri vniuscuiusqꝫ complexiōis generaliter. Nunc antez remanet mihi declarare alia signa specialia: et sunt ista: quod pili in pectine citius oriuntur in complexione calida quam in frigida: et adhuc citius:si fuerit calida et sicca:sed cum deuenerit ad senectutem non crescunt tam velociter:et etiam in complexiōe calida ⁊ sicca sunt pili crispi et grossi ⁊ nigri. In frigida ℞o nō oriunt ita cito:⁊ subtiles sunt:⁊ nō ita duri:sꝫ sunt blōdi:⁊ ēt qñ

fuerint scilicet testiculi frigide ⁊ sicce cõplexiõis. Cũ aũt fuerit frigida ⁊ humida cõplexio huius membri: erunt pili albi: coloris lini et subtiles: ⁊ cum crescunt tendunt aliq̃ntulũ ad nigredinem. Et non inuenies ex istis cõplexionibꝰ q̄ sint debiliores in coitu q̃ꝫ qui sunt frigide ⁊ sicce complexionis: sed q̄ sunt calide ⁊ sicce cõplexionis velocissime erigunt cũ forti ⁊ acuto appetitu: sed cito debilitantur: et eorum virtutes diminuunt.

¶ Capitulum. ij. Quod est de apostemate testiculorum.

T oriũtur q̄dez in hoc mẽbro apostemata quẽadmodum in aliis mẽbris: et hec apãata sũt maliciosa: ⁊ falsa ex natura propria sui membri. Studeꝫ ergo flobotomare patiẽtem ex basilica: si fuerit egritudo ex abũdantia sanguinis: ex opposita parte egritudinis. Et pone desuper emplastruꝫ ex farina ordei factũ ⁊ succo memite: et de panicald quorum partes sint equales: camomille anthere. añ. partem mediam: que terenda sunt tere: et misce cum aceto et aqua ro. ⁊ fac ẽplastrũ: et pone desuper; ⁊ adhuc supra pone folia fici. Et inunge locũ primo cum oleo ro. ⁊ succo sempervive et aceto: quorum partes sint equales: hoc emplastrũ et inunctio etiaꝫ proprie valet. Si apostema fuerit ex colera; aut si in ipo colera dominatur; et si virtus fortis fuerit: purga eũ cũ his q̄ coleraꝫ educũt: sicut cum sero caprino coagulato cũ lacte fici: ponẽdo ex scamonea intus quartam partẽ aur̃. vniꝰ. et de sirupo masticis. ℥. ij. nõ ponendo aliquid vnctuosum: q̄m si fieret prouocaretur calor. Et q̃ntitas aceti que ponit̃ in istis apostematibꝰ colericis non debet esse nisi tantuꝫ quod possit ducere virtutes medicinarum ad locum: eo quod acetum non mitigat perfecte vbi colera dominatur: sed mitigat ꝑfecte vbi sanguis vel flegma abundare reperitur: et istud nota. Si autem apostema fuerit flegmaticum: quod pluribus et diuersis modis esse reperitur scilicet q2 potest esse ex flegmate vitreo: et illud est grossum: vel ex flegmate adusto: ⁊ illud est salsum: vel potest esse ex flegmate quod nõ est i vltima grossitie. Et potest esse ex flegmate acetoso: et illud flegma quod non est in vltima grossitie est naturale. Et potest etiam esse illud apostema aquosum: ⁊ cum premitur digito cedit. In istis itaq̃ apostematibus flegmaticis vtere emplastro facto ex farina ordei: ⁊ cinere lentisci: ⁊ misce cum aceto et aqua. añ. partes equales; ⁊ pone desup. Si aũt istud apostema fuerit ex flegmate grosso valde: fac emplastrum quod diximus in apostemate sanguineo sed adde de camomilla; ⁊ aceto in maiori q̃ntitate satis. Si vero dictum apostema fuerit melencolicum: ⁊ ad colorem nigrũ deuenerit: scias quod istud apostema non poterit sic permanere: immo augmentabitur valde. Quod si volueris ipsuꝫ medicinare cum fortibus medicis

nis/fortificabitur egritudo: et augmentabitur apostema. Sed sufficiet tibi euacuare corpus a melencolia. Et hoc cum barbu ria.i.cum polipodio et lapide lazuli:et epitho.an.ptes equales:et adde ad rectificandum eorum malitiam:et suam siccitatem remouendam:flores nenu faris:et violas an.partem.5.elle bori nigri quartam partem vnius: pistentur quelibet per se:et cribellentur. Et frica dictas medicinas cum anr.j.olei amigdalarum dulcium:et incorpora cum syrupo squinzibin. Et da ei de isto medicamine ieiuno stomaco cum aqua tepida ad bibendum anr.v.facta et seruata conuenienti dieta diebus pluribus. Et pone spacium inter vnam assumptionem huius medicaminis et aliam tot dies quot assellauerit sellas infirmus ex eadem. Et postea iterum dabis:quoniam iste humor pro maiori parte non euacuatur vna purgatione:quare conuenit pluries iterare:semper ponendo spacium tot dierum quot sellas fecerit infirmus. Tempus autem in quo dare debes laxatiuum esse debet taptum in caliditate frigiditate siccitate et humiditate. Et non attendas dicta astrologorum in diuisione temporum anni:qui diuidunt ipsa secundum certum spacium dierum vel mensium quoniam scientia medicine non sic procedit:immo secundum sensum et sensibilitatem procedit:quia illud tempus est temperatum vbique terrarum in quo percipitur temperies scilicet equalitas inter caliditatem frigiditatem siccitatem et humiditatem: in quocunque die vel mense anni fuerit. Et sapientes de toleta contradicunt huic opinioni astrologorum dicentes quod scientia radicalis medicine cui adherere debemus est secundum sensum et estimationem perfectam in arte medicine: Et dico quod medici non laudant purgationem vel flobotomiam nisi in tempore temperato:eo quod quando tempus elongatur multum a temperie versus frigiditatem humores generaliter sunt coagulati:et compacti:et difficulter purgantur:et mouentur. Et si volueris omnino purgare in tali tempore cum medicamine laxatiuo:timendum est de excoriatione intestinorum:eo quod frigiditas aeris comprimit et expellit humores ad stomacum: et ad intestina:quare si dederis laxatiuum illa de causa:poterit dissenteria euenire hac de causa:quia natura est et fuit pigra ad euacuandum humores coagulatos et inuiscatos in membris:et facta violentia a medicamine laxatino inde dissenteria subsequitur. Si vero aer ad caliditatem superfluam declinauerit:humores tunc velocissime euacuantur:et mouentur: quia humores sunt dissoluti propter caliditatem. Et post talem euacuationem sequitur debilitas magna:quia spiritus etiam dissoluuntur illa de causa. Et cum dico spiritus intelligo ex quatuor membris principalibus:valet:corde:epate:cerebro: et testiculis:quoniam isti quatuor spiritus istorum quatuor membrorum sunt sustentacula humane nature. Quod si tem-

pus fuerit superflue siccitatis: inde spasmus poterit perueni-re. Et si fuerit superflue humi-ditatis: debilitatur ab ipsa pur-gatione patiens causa relaxa-tionis et debilitatis virtutis re-tentiue: et subsequitur inde flu-xus super fluxus: qui dicitur li-enteria: quia quando virtute re-tentiua priuatur membrum: om-nes alie virtutes destruentur: cognoscendo quod id quod di-xi de complexionibus simplici-bus vix reperitur ꝗ maiori par-te in aliquo tempore et regio-ne: sed composite bene reperiū-tur: sicut est caliditas et humi-ditas: frigiditas et siccitas: fri-giditas et humiditas. Sed per simplices complexiones pote-ris compositas cognoscere atqꝫ scire: sicut docui. Et vide quid faciunt tempora anni: quia in aliquo anno arbores velociter virescunt: ꝛ properant citissime ad producendum flores: folia: et fructus: et i alio tardāt. Qua-re medicina non procedit nisi secundum sensuꝫ. Quod si pro-cesseris in hac cura isto ordine et regimine scilicet superponē-do membro que habeant dis-soluere: et que habeant stiptici-tatem: et subtiliare: et mitiga-re: tunc cognosces iuuamentuꝫ patientis. Et quāuis ad perfe-ctam liberationem non deue-nerit: tamen egritudo allenia-bitur: et diminuetur apostema omnino. Et cum hoc toto indi-get rectificatione cibi: ꝛ de me-lioribus cibis est gallina l tas-sea. Sciendo quod ab aceto est abstinendum in omni egritu-dine melencolica: et ab omni-bus cibis grossi nutrimenti: si-cut sunt pisces: oliue: et caules: et carnes bouine: et antiquo-rum arietum: et camelorum: le-porum: et yrcorum: et stambec-corum: ceruorum: et daynorum: et caprarum: et similium: quo-niam sua grossitudine et siccitā-te nocumētum inferunt in hac egritudine: vua autem passa et ad soleꝫ exiccata confert in hac passione: et grana pini: et ami-gdale dulces non nocēt: immo conferunt. Testiculis autem quandoqꝫ accidit mala com-plexio cum dolore et sine do-lore: humida enim complexio mala sola est absqꝫ forti do-lore: sed operationes mem-bri perturbat: et inde maligne et graues eueniunt egritudi-nes. Sed quia testiculi sunt membra composita accidit in eis eneruatio seu relaxatio ex forti attractione. Et si ex hoc nō fit ruptura aliquarum venaruꝫ vel aliorum membrorũ erit fa-cilis eius cura. Si vero aliqua ruptura ibi facta fuerit: et com-plexio eius calida et humida extiterit: ibi putredo generatur que postea indiget euacuatio-ne cum ferro: vel medicina. Si autem cōplexio patientis sicca multum fuerit: quāuis ruptu-ra modica fuerit: exiccantur te-sticuli: et arefiunt.

¶ Capitulum. iij. Quod est de mala complexione sicca testiculorum.

Otest quandoq3 testiculis siccitas et macies eueni- re: et hoc pluries fit post curationē apostematum eo rum. Cura autem horum est fle botomia seruatis conditioni- bus supradictis: ⁊ desuper po- ne cotum madefactum in oleo ro. aromatizato. Et cū dico oleū rosatum intelligo quod factum sit ex oliuis recentibus sine sa- le: ⁊ quod non fuerint vel stete- rint ammassate: ne inde possint siccitatem acquirere et habere. Et quod illud oleum sit renoua tum ex rosis recentibus annis pluribꝰ: iterando rosas plures in annoꝰ: ⁊ subtilia regimen eiꝰ remouendo eum ab omni gene re vel specie carnis: ⁊ sufficiet ei dare panem bene fermētatum cum lactucis vel portulacis de- coctis: quoniam istud regimen remouet grossitudinem que ac- cidit ab apostemate: et inunge postea locum cum oleo de alza rū. i. de nucibus cipressi ⁊ aneti no: quorū partes sint equales. Et serua istud regimen donec perfecte fuerit liberatus. Quod si cōtusi fuerint: flebotoma pa- tientem: ⁊ inunge cum oleo ro. supradicto et subtilia regimen multum: ⁊ sic optime ⁊ perfecte liberabitur prout credo: si vero fortis fuerit contusio: difficilis erit cura: tamen eadem est cum suprascripta. Et accidit etiam quandoq3 testiculis relaxatio. ⁊ hoc accidere potest: aut ab egri- dine que fit in eis: vel ꝑpter de- bilitatem renum. Et cum cōfor- tatur corpus: ⁊ rectificatur: mo- net istud accidēs. Et fit quādo- q3 a senectute: ⁊ ꝑ certo senectꝰ est egritudo naturalis. Et cura huius est inūgere testiculos cū oleo balsami. Et si non inuenis balsamum: pone e loco eius oleū de alzeuru: sed non est tante effi cacie: ⁊ inunge etiam spinā cu3 predictis: sicut dictum est.

¶ Capitulum. iiij. Quod est de crepatura.

T accidit qñ q3 in orificio nerui in quo pēdēt testi- culi: seu in fo ramie dilata tio: aut cā su pflue hūidi- tat3 flegmatice: vel ex senectute: aut alteriꝰ de cā: ⁊ pōt etiam in de descendere ad bursam testi- culorum ventositas: vel aliqua humiditas que assimilatur spe ciei crepature. Et cura huiꝰ est vt infirmus continue supinus iaceat ponēdo puluinar seu cus sinum magnum sub coxis. Qd si id qđ cecidit i bursam testicu li est vapor: studeas illū dissol- uere: ⁊ pone deforis super orifi- cium stiptica. Et subtilia regi- men eius: dando ei turtures et passeres. Et pone super locum camomillā: rosas: ⁊ nuces de al chaharu. i. cipressi: et incorpora eas cum agresta ⁊ aqua equalr Et vtere isto medicamine do- nec fuerit liberatus. Et si id qđ descenderit vel est in bursa fue rit humor: et est in quantitate parua: dissolue illud cum camo milla ⁊ farina ordei mixtis ⁊ ma laxatis cum lirinio facto cum ci nere cipressi. Si autem dictꝰ hu mor in magna quantitate exti- terit: studeas stringere locum Cura.

cum farina ordei: ⁊ nucibus ci-
pressi mixtis cum agresta: ⁊ pre
cipe alicui cirurgico vt aperiat
inferius bursam testiculi cum
aliquo ferro frigido scilicet cuȝ
lancea subtili inuncta cuȝ oleo
ro. modicum ipsam intus pene
trando ita quod faciat paruum
foramē per quod solum ille hu-
mor possit exire: ⁊ cum dictꝰ hu-
mor fuerit bene euacuatus: stu-
deas solidare foramen cum vn-
guento seu emplastro de alna-
cli. i. de palma. Et accidit etiam
quādoqȝ in foramine nerui pre
dicti in quo pendent testiculi
quod exlaniatur ⁊ extenditur et
dilatatur extra naturam: intan-
tum quod inde descendunt in
testina: et hec est deterior omni
alia specie crepature: ⁊ isti vix ⁊
cum difficultate maxima libe-
rantur. Huic quidem precipe vt
iaceat eo modo quo supra dixi:
⁊ fac eū abstinere ab omni mo-
tu et labore: ⁊ reduc intestinum
intus ad locum suum paulati-
ne: ⁊ fac emplastꝝ desuper ex fa
rina ordei: et de andaruzera. i.
ypoquistidos: ⁊ de eupatras: et
de nucibus cipressi quorū par-
tes sint equales: pistentur ⁊ cri-
bellentur: ⁊ incorporentur cum
agrestra vel aceto: ⁊ quāuis nō
habeas ex hoc finem intentum
omnino: tamen alleuiabit egri
tudo regimine tali. Et scias qđ
eorum qui sunt in fine iuuentu
tis cura est impossibilis ꝑpter
siccitatem sue complexionis: ⁊ pro
pter duriciem pellicule exlania
te. Infantes autem paruuli si-
militer non liberantur alia de
causa scilicet quia non possunt
abstinere a fletu ⁊ motu inordi
nato ⁊ labore: ⁊ propter hoc non
cōsolidantur. Puer vero habēs
intellectum: qui attendit et ob-
seruat precepta medici propter
dubitationem sui: credo quod
cura huius nō sit impossibilis:
quoniam si obseruauerit quie-
tem tenendo desuper emplastꝝ
supradictum: seruando dietam
subtilem: ⁊ abstinendo se a con
trarijs: iacendo continue secun
dum ordine prescriptum: pote-
ris liberari.

¶ Cap. v. Quod est de egritudi
nibꝰ que fiunt in bursa testicu-
lorum.

Et fit in bursa te-
sticulorum apo-
stema. Et cura hu
ius est sicut cura
aliorū apostema-
tuȝ. Et fit ibi etiā
quādoqȝ solutio continuitatis:
⁊ cura ē sicut cura aliarꝝ solutio
num continuitatis.

¶ Tractatꝰ quartꝰ de egritudi-
nibus virge: ⁊ est cōtinens capi
tula quatuor.

¶ Capitulū. i. Quod est de opi-
latione que fit in virga causa la
pidis vel alicuius alterius rei.

Fit quādoqȝ
in cānali vir-
ge opilatio:
et hoc aut a
lapide: vel
sanguine coa
gulato: vel a
grossa sanie.
Lapidē au-
tem extrahere debes cum ferro
nominato in arabico alchartir.
aut accipe virgam subtilem be-
ne politam ad modum stili de
ere vel argento: aut auro: ⁊ desu
per fac incassare punctam vnā
de diamāte: ⁊ pone per foramē
virge vsqȝ quo attingat lapidē: ⁊

ipsum poterit frangere cum ea: ⁊ in balsamo est ꝓprietas valida etiam in frangendo lapidez in hoc loco]. Et rememorat⁹ fui iam in precedenti curam lapidis sufficiēter: ⁊ curā etiam opilationis que fit a sanguine vel sanie: ⁊ potest etiam fieri opilatio in canali virge a veruca que oritur ibi. Et cura huius est cuz dolor fuerit fortis ⁊ intolerabilis: eo quod infirmus nō potest emittere vrinā: ꝑforare virgā i loco supiori veruce ita vt vrīa possit inde exire: et ꝓ vrinando quiescit dolor. Et postea cura verucam iniiciendo omni die per foramen eius oleum amigdalarū: aut de susimanino: ⁊ hoc pluries facto stude comprimere verucā cū aliquo instrumēto donec erūpat: ⁊ postea pone intus ea que habēt dolorem remouere: sicut est oleum ro. ⁊ oleū amigdalarū equaliter mixtā: ⁊ octaua pars aque decoctionis centuaree minoris: ⁊ subtilis corticis pineorum: et caude equine: que tantum bulita sint donec aqua mutauerit colorē: ⁊ in ista colatura pone aliquid mellis: ⁊ pone de isto medicamine per foramen virge omni die tam diu donec destructa fuerit veruca. Et demum cura foramē vulneris donec fuerit consolidatum: ⁊ hoc cum vnguento de alnacli: et semper cum vrinauerit infirmus ablue vulnus cum aqua mellis predicta: ⁊ desuper pone vnguentum anacli donec cōsolidetur. Si vero senex fuerit infirmus propter sui superfluam siccitatem non consolidatur vulnus in perpetuum. Et propter hoc nō est perforandus nisi fuerit in articulo mortis.

¶ Cap.ij. Quod est de priuatione sensibilitatis virge.

Hec egritudo curatur, sicut curatur priuatio sensibilitatis alterius membri: et oriuntur etiam quādo ꝙ in capite virge pustule rubee que in arabico nominātur alohumbra: quibus colliriū de memirthe confert multum: ⁊ ei⁹ regimen sit lactuca decocta. Alohūbra.

¶ Capi.iij. Quod est de foraminibus que fiunt in virga.

Hec quidem passio accidit in hoc mēbro ex abundātia acutorum humorum ⁊ curatur cuz collirio de memithe: ⁊ regimē eius sit lactuca decocta.

¶ Capi.iiij. Quod est de expulsione spermatis.

Hec ꝓo egritudo euenit a dbilitate ꝟtutꝫ: sic accidit exeūtib⁹ ab egritudine ⁊ senibus sed quando corpus confortatur et vigoratur et redit perfecte in suam possibilitatem remouetur istud accidēs ⁊ continuare testiculos gallorū habet istud accidens remouere: et bibere aquam mellis confert valde. Si vero ex senectute fuerit: cura est īpossibilis: ⁊ qđ magis ꝓfert in hac passiōe si nō fuerit ex senectute sunt testiculi gallorum: ⁊ cerebra passerꝫ: ⁊ carnes pullorū: ⁊ colūborū paruorū: ⁊ accidit etiā ꝙ mēbrꝫ non

eijcit sperma sicut sagittã causa incisiõis chorde que arabice dicitur scebel:& est illa chorda iter testiculos et virgam:& hec recordat⁹ fuit. G. Et huius cura est

Gal. impossibilis. Et iterum dicit quod quando accidit tortuositas in virga non potest eijcere sperma sicut sagittã. Et hec tortuositas potest accidere aut ex vulnere quod non fuit bene cõsolidatum:aut ex apãte facto in aliqua chordarum virge:aut ex nimia siccitate alicui⁹ chorde:si autem ex siccitate fuerit:cura est impossibilis:tamen precipe infirmo vt quotidie & multotiens inungat membrum cũ oleo amigdalarum dulcium mixto cum aqua tepida:ita quod illa humiditas semper ibidem permaneat. Si vero ex apostemate duro et lapideo fuerit:fac fieri inũctionem ex oleo anetino:& pinguedine anatis:et ex medulla cruris vituli:quorũ partes sint equales:& misceãt simul:& inũgatur multotiens membrum:& videbis iuuamentum manifestissimum. Complete sunt egritudines virge. Et nunc incipiemus determinare de egritudinibus vulue.

¶ Tractatus. v. de egritudinibus vulue:& matricis & est continens capitula octo.

¶ Capitulum. j. Quod est de sterilitate propter malam complexionem.

Hoc membrum scilicet vulua ex mẽbris est multi sensus:sicut iam declaratũ est:et hoc propter exuberationem neruorumque est in ea. Et constringitur & contrahitur valde:et dilatatur; et elargatur multum:et hoc propter multas ligaturas tortuosas que sunt in ea. Et non eueniunt hec alicui membro nisi huic:et stomaco:et burse testiculorum. Et quando mulier incipit impregnari constringitur et cõtrahitur matrix: et quando fetus incipit crescere dilatatur matrix:vsqzquo deueniat ad terminum a deo sibi deputatum ex natura sui:et tũc dilatatur orificium vulue donec parturiat:quod prius erat tam strictum et obturatum qđ etiam puncta stili nõ potuisset intrasse:et cum incipit exire fetus descendit extra orificium matricis et:postea dilatatur orificiũ vulue intantum quod est exiens a natura absqz tumefactione loci et istud dicitur dolosare. Et totum hoc factum est a prouidentia diuina. ¶ Et fit sterilitas ab egritudinibus matricis: quod si fuerit a natiuitate: cura eius est impossibilis: nisi secundum voluntatem diuinam: que autẽ fit a mala qualitate seu complexione frigida vel calida siccavel humida: aut ab istis qualitatibus mixtis potest curari. ¶ Mala autem complexio calida in excessu destruit sperma: et consumit illud. ¶ Et cura eius est reducere dictam malam complexionem ad equalitatem: et hoc cum cibis et medicinis intus et extra. ¶ Mala vero complexio frigida acquiritur a balneatione:et natatione in aqua multe frigiditatis: aut a sessione super lapides multe frigiditatis: vel a comestione medicinarum frigidarũ: aut a po-

stione emplastrorũ frigidorum super ventrem appositorũ propter multam caliditatẽ que erat in eo. ¶ Et cura eius est temperare complexionem cum medicinis que habeant calefacere tẽperate. Et conferunt etiam iste medicine quando fit a senectute: vel ab acceptione ciborũ vel medicinarum frigidarũ. ¶ Medicamen conueniẽs ad hoc. ℞. olei rosacei: et anetini: et granorum de alcaurum ana. ℥. duas ꝛ aque decoctionis aristo. lon. decocte cum. ℥. vna ipsius aristo. vsq̧ ad consumptionem medietatis libram vnam et lambrucorum terrestrium. ℥. quinq̧ ꝛ misceantur omnia simul: et ponãtur ad lentum ignem: et bulliãt vsq̧ ad consumptionem aque. ¶ Et postea pro qualibet. ℥. olei ponatur exagium vnum pure ambre: et cum isto fac inungere qualibet die intus in matrice: ꝛ proijce etiam de isto per clistere vsq̧ ad profundum et da ei ad bibendum omni die de syrupo de corticibus citri cum sirupo de sticados ana. ℥. vnam cuz. ℥. quatuor aque simplicis tepide: et. ℥. vnam decoctionis centauree. Et de octo in octo dieb⁹ da ei ad bibendum. aur. ʒ. tyriace magne: et carnes eius sint turtures et passeres yrũdi ꝛ anates decocte in tassea cum pane bene fermentato. ¶ Quod si dicta mala complexio ex siccitate fuerit superflua: vnde sperma cadens in vulua vel matrice consumitur. ꝛ desiccatur tali modo quod ibi nulla generatio põt fieri. Et hoc mulieri potest accidere ex superfluo vsu siccarum medicinarum ex errore medico rum: et etiam propter importunitatem mulierum que faciunt se medicinare de eo quod nesciunt. Istis ergo stude humectare corpus totum: et matricez maxime. Et ciba eas gallinis pinguibus in lacte decoctis: et cum quibusdam etiam auibus que in arabico dicuntur scumẽ conditis cum oleo amigdalarũ dulcium loco olei oliuaruz ꝛ clisteriza matricem cuz oleo de susimãno vel amigdalarum dulciuz. Sed oleũ de susimãno nõ cõmẽdo propter quedam nocumẽta q̃ sunt in eo et sunt ista scilicet quia est grosse substantie: et propter hoc tarde facit suos motus et operationes: et est facilis corruptionis: et inducit fetorẽ in membris: et maxime in superioribus: et fac intrare mulierem in tina aque dulcis tepide in qua moretur diu: et si videretur ei graue stare totam in aqua: ad minus stet vsq̧ ad renes: ponendo in dicta aqua aliquid olei amigdalaruz dulciũ. Et si haberes oleum oliuarum dulcium sine aliqua penetratione salis confert magis propter stipticitatem modicam que est in eo. Et iam te feci scire multotiens: et adhuc idem itero tibi in hoc loco quod quodlibet mẽbrum generaliter et specialiter principale indiget confortatione cum medicinis stipticis temperate: et fac stare mulierem in domo cuius fenestre et ianue sint aperte a parte austri: et in qua discurrat aqua causa humectationis aeris: et cum ꝟult vti coitu cuz viro suo causa impregnãdi se: sit in camera cuius ianue et fenestre sint aperte a

Oleũ de susimãno

parte orientis ita vt inde ventus ille intret: et da mulieri ad bibendum de limatura eboris cũ succo pomorum: aut cum decoctione liquiritie: et vtat mulier ocio et quiete: et seruando regimen istud sicut dixi: impregnabitur deo dante. Et scias quod quando talis mulier incipit iuuentutem transire: et ad senectutẽ primã appropinquare: medicine ꝛ regimen predictum est maioris efficacie et iuuamenti propter caloris diminutionem in ipsa. Et iam ante tibi dixi quod mẽbra fortiter desiccata difficile est valde cum medicinis humectare. Et hac de causa pauca tibi hec scripsi et memoraui: et sic cõpleui curã sterilitatis que a siccitate procedit. ❡ Et nunc incipiam curam sterilitatis que fit ex superflua humiditate matricis. Et scias ꝙ humiditas sola matricis: nõ destruit impregnationem: sed illa que fluit sicut aqua. Et hec diuisa in partes duas: scilicet subtilẽ et grossam. Hee enim due exuberantes destruũt impregnationem. Et cura horum est facilis: ꝛ hoc est vt regas mulierẽ cum exiccatiuis actu et potentia: dando ei carnes assatas: et etiam in sartagine preparatas: vbi sint turtures et passeres: et fac clisterizari matricem eius cũ istis rebus ℞. spelte conquassate: ꝛ radices liliorum conquassatas: ꝛ infunde in aqua: ꝛ stent sic vsqꝫ mane et tunc pone ad lentum ignem: et fac bullire donec aqua mutet colorem: ꝛ in colatura illa pone libram. ʒ. olei de granis catapucie: et si non reperiretur de isto: pone loco eius tantum de oleo amigdalarum amararum cum ℥. j. oximellis compositi: et fac cũ istis tepidis clisterizare stante muliere supina. i. subiecta supra dorsum suum: ita quod nates et renes sint in altum: et caput et spatule sint declines: ꝛ sic stãdo retineat clistere istud per horam vnã ꝛ postea euacuet: ꝛ sic faciat omni die vsqꝫ ad octo dies: ꝛ postea fac licinium ex cotone: et desuper proĳce puluerẽ macis: non ponendo multũ de eis: quia istud membrum cum sit neruosum est multi sensus: ꝛ non posset talia sustinere. Et similiter caueas ponere de squinzibin: scilicet oximelle in quantitate multa: quia istud mẽbrũ leditur ab aceto. Et ego semper cum facio tales medicinas consueui ponere de eo in valde modica quantitate. ❡ Et si quereres a me quare stomachus sustinet acetum absqꝫ magna lesione magis quã faciat matrix: cũ sit maioris sensibilitatis: dico quod huic questiõi potest respõderi pluribus modis: vno scilicet modo propter cõsuetudinẽ: quia stomacus multum est assuetus recipere acetum. Et alia de causa est: quia epar multũ iuuat stomacum in suis operibus exercendis: et hoc est quia stomacus non digerit cibum solummodo per se: sed etiã ad vtilitatem epatis et omnium aliorum membrorum. Et discordia quidem fuit inter medicos qui fuerunt ante Gale. talis scilicet quod quidem eorum credebãt quod stomachꝰ nutritur ex humiditate propria stomachi que in ipso digeritur. Et aliĳ dicebãt quod illa humiditas non erat: nec poterat esse sufficiẽs ad nutriendum ipsum: sed nutritur

a sanguine

a sanguine que recipit a venis que veniunt ab epate ad stomacum. Et. G. affirmat et dicit: et verum est dictuz eius quod nutritur istis duabus vijs. Et sententia mea in hoc est quod quedam pars istius stomachi nutritur pro maiori parte ex propria humiditate digesta solum in ipso stomaco cũ modica quadam parte et parua sanguinis qui venit ab epate: et alia pars stomachi nutritur econtrario. Et sine dubio pars superior stomaci nutrit̃ ex humiditate propria digesta solum in stomaco cum modica et parua quantitate sanguinis qui venit ab epate. Et inferiores partes stomaci in maiori quantitate nutriuntur ex sanguine qui venit ab epate: et in minori de ꝓpria humiditate sui. Et partes medie ipsius equaliter nutriuntur ex ambabus. Et quia in stomaco sunt partes carnose: ideo meliꝰ potest sustinere acetuz quã matrix: que omnino caret carnositate: et etiam quia in fundo stomaci abũdant humores. Et ex omnibus istis causis potest leuius et melius stomacus acetũ sustinere quam matrix. Et inungevulnam exterius cum oleo rosa. et oleo de alchaoen. Et scias quod pro maiori parte ex frigiditate et humiditate hec egritudo habet prouenire: ꝛ pro minori ex caliditate et siccitate. Iam ergo videtur nobis sufficienter posuisse curas huius passionis simplicis: ex quibus scias curare compositas componẽdo medicamina prout videbitur conuenire.

¶ Capitulũ. ij. Quod est de apostemate matricis.

Et accidit qñ ꝙ vulue seu mr̃ici apostema sicut alijs membris accidere consueuit. Et hoc membrum satis preparatuz est recipere apostema: eo qḋ est in inferiori parte corporis: et cum hoc est receptaculuz superfluitatũ. Et apostemata que fiũt hic sunt vel ex sanguine: vel colera: vel ex melẽcolia: sed ex flegmate in minori parte. Et cura generalis omnibus est flebotomia basilice brachij dextri primo: ꝛ postea ex safena: et postea stude in refrenãdo et mitigando humores: ita vt non currant ad locum doloris: ꝛ subtilia ei regimen valde. Et credo quod sufficiant ei. ℥. duei panis bene fermentati vel parum plus: vel minus cũ medulla citrullorum. Et clisteriza vulnam cum oleo rosaceo. Et si cũ hoc regimine resoluitur apostema: bene quidem. Et si cõuertitur ad saniem: necesse erit tũc vt facias clistere cum aqua mellis: aut cum ipso melle: et postquam sanies bene fuerit mundificata: clisteriza vulnam cum melle mixto cum medicinis desiccatiuis habẽtibus proprietatem generandi carnem. Et in melle est virtus magna in generando carnem. ¶ Medicamen ad hoc. ℞. farine ordei et farine viccie. ana. partes equales: nucis cipressi et thuris adusti. añ. quartam partem vnius partis: que sunt conquassanda cõquassentur: et infundantur in aqua

Cura generalis.

et postea bulliant tantum vsq3 quo aqua mutet colorem et coletur staminia valde dẽsa: et misce cũ hac colatura, de melle puro et spumato quantum est medietas aque: et depuratur mel isto modo. ℞. mel et misce cum eo de aqua in bona quantitate donec ferueat: ꝛ postea remoue spumam et fac eum paulatine bulire semper remouendo spumam: postea cola et iterũ pone ad ignem: ꝛ fac bulire donec cõsumetur aqua: et de isto cũ predicta decoctione omni die fac clisteredonec fuerit liberata. Et hec cura est conueniens omnibus apostematibus fractisque fiunt ex colera mixta cum melẽcolia: aut que sunt ex melencolia mixta cum sanguine: et apostema ex melencolia in hoc loco raro euenit: et quãdo accidit nõ de leui curatur: quemadmodu3 etiam nec in alijs membris: tamen semper studiosus esse debes in mitigando dolorẽ eius: et qð magis conueniens est ad hoc est oleum rosa. cum oleo de vitellis ouorum: quod sit absq3 omni acuitateꝛ fetore. Et scias quod oleum de vitellis ouorum magnam et mirabilẽ habet proprietate3 in egritudinibus vulue: et etiam in omnibus membris magni sensus cum valido dolore et forti: et omni die clisteriza eam cum istis duobus oleis: et fac eam seruare regimẽ subtile quod tẽdat ad quanda3 humiditatem sicut est brodium galline cum pane fermẽtato in modica quantitate: non comedendo de carnibus: et tene eam cum isto regimine donec dolores fuerint alleuiati: et ipsa similiter: et postea paulatine per duc eam ad suum regimẽ assuetum: et non tradas obliuioni repercutere et obuiare ne humores possint ad locum deriuare: et locum qui ibi est tumefactus studeas dissoluere toto posse: et finis vltimus ad quem potest medicus peruenire in hoc apostemate melencolico est vt prolongetur egritudo: et iuuat cu3 hac passione mulier tẽpore longo faciendo semper suas actiones naturales.

Brodium gallie.

Cap. iij. Quod est de corrosione matricis.

Generatur quide3 hec egritudo in matrice exuberãtia humoris acuti et corrosiui: et quando fit in aliquo alio membro cum difficultate curatur: ergo cum oritur in isto multo difficilius: et iam recordatus sum quod cum essem iuuenis ad me venit quidã senex trapezator: qui dixit mihi quod quedam domina de qua multum curabat: et eam multũ diligebat hanc patiebatur egritudinem: et ego diu in curatione eius laboraui donec fui fessus: et quia eum multum diligebam: feci hoc scire patrem meum qui senex erat: et ipse me desperare fecit de hac curatione: dicens quod hec passio ad mortem deducere eam debebat naturaliter: et docuit quid ei facere deberem. Et aliquando hec egritudo in ea alleuiabatur: et interdum intendebatur: donec sanguis in quanti-

tate maxima emanauit ꝛ corrosio dilatabatur: et intantum augmentata et dilatata fuit corrosio ꝙ corrosit vnam ex magnis venis: ꝛ inde tantum sanguinis exiuit: ꝙ inde mortua fuit.

¶ Cap. iiij. Quod est de dislocatione matricis.

ET dislocatur quandoq; matrix ex superflua humiditate: ita quod erit a loco debito. Et potest etiam accidere ex saltu: vel ex casu: aut ex eleuatione magni ponderis et similibus. Et iam recordatus sum ꝙ vidi mulierem cui matrix exierat extra vuluam: ꝛ videbatur quasi esset fardellus paruus: et remansit sic tempore longo sed finem ipsius ignoraui. In principio autem quādo apparet hec egritudo: medicus leuiter eā poterit curare: et reducitur omnibus istis modis quibus dicturus sum: videlicet manu si vis: ꝛ si non: fac eam supinam iacere: et fac ꝙ aliquis sedeat super pectus suum: ꝛ alius super crura: ꝛ fac eam terrere ponēdo circa pedes eius aliqua reptilia: sicut sunt mures: vel lacerte: aut rane vel his similia: ex quibus multū terrefiat: et velit fugere ab ipsis trahendo pedes et crura ad se: et inde omnia membra et corpꝰ totum simul cōtrahantur: ꝛ hac de causa matrix intꝰ redibit ad locum suum: et cum redierit matrix fac eleuari coxas eius in altum: et ordina vt iaceat supina: et precipe ei vt non se moueat omnino aliqua de causa: etiam si vellet assellare. Et postea clisteriza eam hoc clisteri. ℞. balausti. et galle carobe recentis: ꝛ liquiricie ana partem vnam: nucis cipressi partem mediam: sticados et camomille ana quartam partem partis vnius. conquassa que sunt conquassanda: et infunde dictas medicinas per noctem vnam in aqua multum feruenti: et in mane fac bulire donec multum aqua mutet colorem: et postea coletur: et ex ista colatura accipe libram ʒ. cui misce. ℥. ʒ. olei de mirtella facti ex floribus ipsius mirte: et facto ex istis clisteri infunde cotum in istis et impone: et postea liga desuper vuluam exterius petiam lini valde densam: que sit implicata pluribus plicis: et sit madefacta in decoctione mirte et balaustiarum: ꝛ postea suauiter liga eam cum institis ante et retro: et muta eam bis in die. Sed ante ligationem pone super vuluam: et ex opposito retro super spinam de puluere subtilissimo de sticados impastato cum aqua et aceto. an. ita vt transeat de virtute eius ad matricem: et in aqua sua pone de syrupo ro. vt bulliat: et cum hoc regimine liberabitur deo dante. Si autem matrix antequā intus reducta fuerit mutauerit colorem: pone desuper cotum carminatum madefactū in oleo rosa. et oleo liliJ: quorum partes sint equales: et sint tepida ad modum lactis recenter mulcti mutando cotum sic madefactum pluries atque pluries: donec illa superfluitas et nigredo remoueatur: et demum stude in reducendo ma-

Clisteri.

Ligatio.

tricem intus: quemadmodū dixi: nihil penitus omittendo. Et recordati fuerunt quidam medici q aliquando putrefiunt ligamēta matricis omnia: et exit matrix omnino: et permanet mulier absq matrice: et viuit sine diminutione aliquarum suarū operationum. Et dixit mihi quidā amicus meus de quo et eius veritate multum confido q vidit mulierē cui omnino matrix exiuerat: et remansit viua faciendo omnes suas operationes naturales integre et perfecte: et sic esse debet absq dubio: cum non sit membrū principale: nec aliquibus membris aliquas pstet vtilitates: nec prestat aliquod iuuamentum in conseruando vitā: nec inuentum fuit ad illud. Et pro certo iuuamentum in muliere est matrix sicut membrum viri in viro: tñ testiculi sunt membrum principale: sicut declaratum est: et ex ipsis est vir: id est masculus vir diuersificatus a muliere. Sed matrix non est alterius iuuamenti nisi quia facit appetere coitum: et ad impregnationem recipiendam. Et facit crescere et tumere vbera. Et greci quādo volunt impinguare scrofas: extrahunt eis matrices. Testiculi autem mulieris minores sunt et existunt illis virorum: et testiculi virorum sunt rotundi: mulierum vero plani. Cum autem testiculi mulieris extrahuntur redditur animal incognitū: quia ex omnibus animalibus sunt masculi et femine: et cui ablati sunt testiculi non est masculus neq femina: nec pōt esse moris masculi nec femine: quare de necessitate est alius a masculo et a femina.

¶ Cap. v. Quod est de fluxu menstruorum.

Fluxus quidē menstruorum accidit mulieribus: aut per viam purgationis superfluitatum: aut a nimia subtilitate sanguinis: vel quia nimiū factus est sanguis aquosus: aut propter nimiā caliditatem igneam acquisitā in eo: vel ex apertione orificiorum venarum propter mordicationē et acuitatem sanguinis: cui antē ex subtilitate sanguinis hoc procedit: cura eius est ingrossare regimen: deinde da ei lentes decoctas: et crura et pedes hedorū ad comedendū. Illi aūt cui accidit ex acuitate et calitate ignea acquisita in sanguie ppinabis medullas citrulorum et anguriarum. Et si fuerit iuuenis et tempore estatis dabis ei cucurbitas decoctas cū carnibus arietū iuuenum. s. vnius anni. Et qñ ex apertione orificiorum venarum pcedit ex mordicatione et acuitate que est in sanguine: dabis ei ad bibendum aquam in qua cocta sint ista: scilicet liquiritie et viole et nenufar. ana. aur. ij. psilij integri octa. partem aur. vnius infunde in. xv ℔. aque vsq ad mane. Et postea fac bullire lento igne vsq ad consumptionem medietatis aque. et cola. et in hac colatura adde. ℥. sirupi ro. facti ex rosis siccis. et. ℥. ß. de sirupo dactilorum crudorum: vel loco eius de sirupo agresti: et bibat de ea ieiuno stomaco omni die.

¶ Cap. vj. Quod est de retentione menstruorum.

Etinētur quidem menstrua in mulieribus propter grossitudinez humorum: aut ꝑpter debilitatem virtutis expulsiue. Et cura ei⁹ est subtiliare regimen eius: et incidere viscositatez eius cum sirupo de yreos: et sirupo squinzibin simplici tantundem cum ter tanto de aqua. Si mulier transierit iuuentutem: aut fuerit senex: ⁊ caro ipsius fuerit dura: et humor grossus extiterit: tūc omnino indiget syrupo squinzibin cum syrupo de yreos: sicut dixim⁹. Et tu scias ꝙ medicine q̄ sunt diuretice valde habere debent odorem horribilez: et apiū: ⁊ ameos et daucus sunt conuenientia ad hoc: et feniculus etiam tantum habet de horribilitate quantuz sufficit. Complete sunt egritudines que accidunt vulue.

¶ Cap. vij. Quod est de opilatione ⁊ sigillatione que accidit collo matricis.

Oc quidem accidens aliquibus mulierib⁹ euenit a natiuitate i vtero materno: ꝙ si fuerit caro: incide cum ferro: ⁊ si fuerit os aut caro dura cicatrizata noli laborare.

¶ Cap. viij. Quod est de laniatione matricis.

Oc quidem accidens aliquib⁹ mulieribus euenit in tempore partus: aut quando violātur a virginitate. Quod si fueris a principio precipe ei mulieri vt stringat coxas suas: ⁊ possibile erit ꝙ suo ꝑprio sanguine consolidabitur. Si autem non fueris in principio: ⁊ labia vulneris fuerint consolidata incide dicta labia ex vtraq; parte cum ferro: et sue cum filo sete crude: et pone desuper cōsolidatiua ⁊ sigillatiua: sicut sunt absinthium. ⁊ anthere: ⁊ balaustie exiccate. Fiat puluis ex his subtilissimus: et sparge desuper suturam iterando pluries. Et scias quod sutura que fit ex seta cruda non corrumpitur: nec putrescit donec vulnus perfecte sit consolidatuz. ¶ Hucusq; igitur prout nobis apparet sufficiēter diximus de egritudinibus proprijs vniuscuiusq; membri. Nūc autem incipiemus determinare de egritudinibus communibus omnium membrorum: ⁊ incipiemus cum auxilio dei determinare et loqui primo de ossib⁹ que sunt columna ⁊ fundamentum omnium membrorum. Pul=uis.

¶ Tractatus sextus de egritudinibus ossium: ⁊ est continēs capitula quinq;.

¶ Cap. j. Quod est de mala complexione et fractura ossis.

Ico quidez qȯ in quolibet osse potest fieri egritudo ex mala complexione: et hoc aut propter cōiunctionem eorum adinuicem: vel propter formam eorum aut appositionem ipsorum: vel ꝑpter mensuram eorum. Et est necesse super hoc cōsiderare propriaz eorum complexionem: inquantum est masculus vel femina: et inquātum est puer iuuenis: vel

ſenex:vel decrepitus: ⁊ etiam in
quãtum eſt petrus vel ioannes.
Et ſuper hoc ſimiliter preter cõ-
ſiderationem oſſium ;debemus
conſiderare carnem et neruos:⁊
ligaturas:et arterias:et venas⁊
villos:et cutem:quoniam quan
do iſta exeunt a ſua complexio-
ne naturali trahunt ſimiliter et
alterant oſſa a ſua debita com-
plexione radicali. Et notum eſt
ꝙ oſſa cõplexionata ſunt ex vna
quatuor qualitatum ſimpliciuꝫ
aut cõpoſitarum. Ergo qñ exie-
rint a ſua debita qualitate: ſtu-
deas ad recuperationem ipſiꝰ.
Et accidit etiam oſſibus diſſolu
tio cõtinuitatis que fractura no
minatur. Iſtis igitur ſubtilia re
gimen inquãtum potes:⁊ equa
membrum fractum : reducendo
ipſum in locum ſuum propriũ.
Et illi qui ſunt ſeruitores medi-
corum. ſcꝫ cyrurgicorum aſſueti
ſunt hoc facere proprijs mani-
bus. Sed mihi impoſſibile vide
tur ꝙ aliquid boni ſciant agere:
quare eos non debes permitte-
re operari : et vide ſi membrum
leſum ſit tale quod habeat ſibi
par : ſicut ſunt brachia et crura.
Stude ergo vt reducas leſum
ad formam ſani:et ſi eſt ex mem
bris que non habent ſocietatẽ:
ſicut naſus:cogita formã ipſius
membriꝰ qualis erat in ſua ſa-
nitate:et ſtudeas vt poſſis redu
cere ad ipſam toto poſſe. Quod
Diſlo- ſi diſlocatio vel fractura in oſſi-
catio. bus magnis euenerit : fac eum
extendere ſuper diſcum ſeu ta-
bulam:cuius ſuperficies ſit ex-
tenſa et plana : poſtea extende
ambas partes membri leſi tra-
hendo fortiter cum ambabus
manibus ex vtraqꝫ parte: ita vt
elongentur partes fracte vel
diſlocate ab inuicem et poſtea
molla manus tuas ad hoc vt
nerui et ligature trahant ad ſe
membrum : et redeat ad locum
ſuum : et iunge locum leſum
cum oleo roſa. ponendo deſu-
per petiam ſubtilem:et ſuper il-
lam pone groſſiores: et demum
liga cum ſtellis faciendo liga-
turam mediocrem . videlicet nõ
multum ſtrictam:nec mollem: ⁊
ſtet ita ligatus per tres dies : et
poſtea ſolue : et liga iterum fa-
ciendo ſicut prius in omnibus:
et hoc facias donec fuerit libera
tus. Sed attende quod id quod
prius agere debes in iſtis eſt
flobotomia ex oppoſita parte
egritudinis: ⁊ ſubtilia regimen
eius:et ſufficit ei comedere pa-
nem bene fermentatum cum
pullo:non tamen vſqꝫ ad ſaturi
tatem :et hoc donec fueris cer-
tus ne locus apoſtemetur vſqꝫ
ad triginta dies : et ab inde in
antea adiuua eum cum gene-
rantibus humores viſcoſos ſu-
per fracturam oſſis cum adiu-
torio dei. Et cibaria facientia Cib
hec ſunt pedes et crura edo- ria,
rum et arietum : et continua
iunctionem : et ligationem et
diſſolutionem:ſicut dictũ eſt do
nec liberetur : et hoc fieri non
poteſt ſicut credo in ſpacio mi-
nori quam quadraginta die-
rum . Si autem membrum fra-
ctum fuerit ex mẽbris magnis:
et tu ſolus operationem dictam
non poteris exercere: habeas ſo
cium vſitatum qui adiuuet te:
trahendo tu ex vna parte: et ſo-
cius ex altera : donec labia fra-
cture elongentur ab inuicem :
et poſtea relaxentur manus :
vt nerui trahant ad ſe : et con-
iungẽtur partes ſimul:⁊ poſtea

duc manum tuam super membrum lesum palpitando superius et inferius: et ex omnibus partibus: et si inuenis ipsum bñ reductũ: et planũ: et equale bene quidem: sin autem sic ducendo manus equabis eum: et planabis: donec fuerit ad locũ debitum reductum: et partes simul optime coequate: et post inunge eum: et ligabis ponendo petias et astellas vt dictum est. Et dissolue post tres dies: et iterum liga ordinate omnia faciendo que diximus scilicet ligare et dissoluere: et inungere de tribus in tribus diebus: et hoc regimen facere debes infirmo forti: et qui sit discretus: ita vt cognoscat suum profectum: ꝛ ob hoc sustinebit dolorem. Si vero infirmus fuerit pusillanimus et debilis virtutis atq̃ timidus et indiscretus: habeas adiutores et seruitores penes te: qui sint tecum ad tenendum eum vi: ita vt cũ senserit dolorẽ non possit se vllo modo mouere nec destruere opus tuum: prospiciendo tamen ne inferas ei intensum dolorem. Si autem contusio facta fuerit in naso: necesse est vt facias ex coto filato formam nasi: ponẽdo exterius aliquid quod possit ipsam sustinere. Et extende super petiam cerotum factuz ex gũmis quod possit nasum vndiq̃ colligere ꝛ circũdare: et desup̄ pone petias plicatas pluribꝰ plicaturis donec habeant debitam grossitiẽ: que petie sic duplicate plumaceoli dicuntur. Et fac vt cõprehendant nasum ex oĩbus partibus: et fac vt inuiscetur dictũ cerotum super nasum: ponendo desuper formam coti predictam: que sit longitudine ꝛ breuitate et forma in omnibus sicut nasus patientis. Et cũ mutaueris ipsum: ablue primo nasum cum aqua mellis: et postea cerotum cum forma repone superius. Et fuerunt quidam medici qui habebãt pro impossibili curam fracture ossis coxe: sed ego vidi puerum qui liberatus fuit de passione illa: et consolidatum fuit os eius: sed non sequitur ex hoc quod quilibet sic debeat liberari: eo quod nature et complexiones ossium hominum sunt non omnes equales quoniaz puto q̃ liberatio dicti pueri fuerit ꝑpter molliciẽ ꝛ humiditatẽ sui ossis. Quare nõ sequitꝛ q̃ sic oĩbꝰ debeat euenire. Si aũt ossibꝰ superuenerit dislocatio: cura est vt facias redire mẽbrũ ad suũ formã naturalẽ ꝛ positionẽ: ꝛ hoc elõgãdo os ab osse trahẽdo fortiter: ꝛ relaxãdo manꝰ vt nerui trahãt ossa ad se: ꝛ redeãt ad suũ situ ꝛ locũ naturalẽ: ꝛ postea liga sicut superiꝰ dixi. Et subtilia regimẽ eiꝰ: ꝛ flebotoma euz si cõsenserint etas: virtꝰ: tẽpus ꝛ regio. Si non oĩa ista adiuuãt ad hoc: minue de sanguine minꝰ: ſm q̃ dicte conditiões diminuunt: ꝑut tibi videbit̃ ꝯuenire ꝛ subtilia regimẽ tpe ꝯueniẽti: ꝛ ĩgrossa ipm̃ tpe quo videbit̃ exigere. Et scias q̃ omnia ista ꝑtinẽt ad medicum nobilẽ ꝛ honoratũ: s₃ alias operationes manuũ dimitte ministris medicoꝝ: sicut est flebotomia et cauterium ꝛ incisio arteriarũ. Et adhuc nobiliora istis debent facere isti medicorum seruitores: sicut est incisio pal-

pebrarum: et eleuare venas que oriuntur in albedine oculorum: et prosternere cataractas. Omnia hec ad dictos seruitores habēt pertinere. Ad medicum autem honoratū nihil aliud pertinere dicimus: nisi vt consiliū prestet solummodo ciborū medicinarūq; īfirmi: absq; aliqua operatione manuum: quemadmodum non conuenit ei facere sirupos et electuaria suis manibus: nisi esset in magna necessitate. Et pater meus fuit ex istis qui temporib⁹ vite sue pmāsit sic sine aliqua operatione tali exercenda: quod si voluisset nihil facere sciuisset: qr non erat assuetus. Sed ego q̄uis sim in aio passibilis: amore artis: et ex delectatione quam habui in ipsa volui hoc exercere: et primo studui in adiscēdo facere syrupos et electuaria. Et volui etiam per experientiam scire operationes medicinarū: et etiam ingeniū extractionis virtutis medicinarum et compositionis vnius cum altera. Et volui sim scire loca ossium et compositionem eorum adinuicem: et omnia hec scire volui: et non solum scire: sed proprijs manibus exercere: et hoc cum appetitu maximo et desiderio: et semper secutus sum viam istam: q̄uis sit vilis et contempta apud medicum honoratum: quēadmodum laboratores terre in illo opere delectantur: et venatores in venando: et sic de alijs similibus. Quod memorat⁹ sum de his non feci causa promouēdi aliquem honoratum medicum ad exercendum predicta opera suis manibus: sed si fuerit necesse in seipso: vel i aliqua dignissima vel carissima persona: quod sciat facere et exercere: et etiam ex misericordia et pietate dei alicui pauperi: sciat facere hec vel aliqua leuia. Ea autem que sunt turpia et abhominabilia et misera: sicut est extrahere lapidem de vesica et similia: non tantum facere; verum etiam videre: non videtur conuenire honesto et puro viro. Et puto etiam quod honesto viro non liceat: nec conueniat secundum legem videre pudēda. Etiam hucusq; diximus de his q̄ accidunt ossibus de dislocatione et fractura. Nunc autem intendimus determinare de his que accidunt ossibus in seipsis.

¶ Capitulū .ij. Quod est de superadditione ossis.

Et ingrossantur quandoq; ossa in sua superficie ab humoribus mordicatiuis qui infunduntur in ipsis ossibus: aut a carne grossa q̄ transit super ipsa: vnde concauantur et corroduntur et ingrossantur. Et cura huius est reducere ossa ad naturam suam propriam: remouendo causam inducentem dicta nocumēta. Nocumentum quidem grossitudinis et concauitatis remouetur cum ferro: studendo postea cum medicinis in restaurando carnem donec consolidetur: et oritur quandoq; viscositas preter naturam super ossa que impedit conglutinationem carnis fieri super ipsa. Et cura huius est cū medicinis desiccatiuis et abstersiuis fortibus donec remoueatur dicta viscositas: et redeat mēbrum ad complexionem et na=

turam suam propriam. Et de habentibus hanc proprietatez est vt recipias mel dispumatū: et decoque cum succo foliorum persici vsq ad spissitudinem et vtere quoniam sufficiet in hoc casu. De medicinis vero q̄ habent generare carnez dicā quādo de vulneribus vniuersaliter pertractabo.

¶ Capitulum .iij. Quod est de scissura ossis in longitudine.

ET accidit quod quandoq3 in osse fit scissura in longitudine. Et cura hui⁹ est leuis: et hoc fit confortando membrum: vt non recipiat humiditates extraneas: q̄ impediunt suas operatiões naturales. Et generatur aliquando in eadez scissura caro grossa et dura: que consolidat dictam scissuram.

¶ Capitulum .iiij. Quod est de fractura ossis causa doloris.

ET fit quādoq3 qḋ in fortibus doloribus ossa frangū tur: et ego iam vidi rupta ossa exire: et hec fractura accidit causa humoris acuti in fixi in loco. Et quando videm⁹ quod hoc in ossibus accidit: qd ergo fieri debet i carne? Et pōt etiā hec fractura fieri inosse ex vapore seu vētositate inclusa in ipso osse vel in sua concauitate: nec hoc putandum est impossibile: quia videmus quod vasa terrea quando vento suspendū tur: et ad aerem: quod scinduntur ab ipsis et ad te quidē ptinet cognoscere scissuras factas ab humore vel a vento: et hoc quia quando videris carnem corrosam in circuitu ossis cum dolore forti: et cum hoc os fractum fuerit et denigratuz scias pro certo quod est ab humore mordicatiuo τ acuto forti. Stude ergo in cura huius in reducendo membrum ad suam complexionem naturalem omnib⁹ modis quibus potes. Et hoc purgando humorem peccantē cum medicinis laxatiuis: et resoluendo que sunt resoluenda cum resolutiuis: frangendo et mitigando eorum acuitates cū medicinis habentibus illā ꝓprietatem: et hec est via certa et manifesta. Ea enim que habēt purgare hunc humorem sunt purpuria: et epithimiū et aloes miscendo cum istis aliquid ex folijs colloqntide τ scamonee: τ quia he medicine de proprietate et natura sui habent corpori inducere angustiam et dolorez ideo studeas in remouendo et refrenando cum pistacijs si potes inuenire et si non: pone loco eorum sticados cuz amigdalis dulcibus mundatis: τ misce cum eis: τ da de ista medicina infirmo secundum virtutem ipsius consideratis etiam alijs cō ditiōibus quesitis. Et fac eum bibere syrupum istum qui optimus est in frangendo et remouendo acuitatem dicti humoris. ℞. iuiube que arabice dicū tur aupuep. liquiritie mundate: viole florūz nenufaris. ana. ℥. j. spice nardi: masticis ana aur. iiij. conquassa que sunt conquassanda: et infunde per diez et noctē in lib. x. aq̄ dulcis: et

Optim⁹ syrup⁹.

postea bulliant lento igne vsq ad cõsumptionem medietatis: et postea cola. Cui addes libraȝ zuccari albi: et iterũ coque vsq ad spissitudinem: ⁊ propina pa tienti omni mane de ipso. ℥. ij. vel. iiij. cuȝ triplo aque frigide: et si sitiret multum adde pl⁹ de aqua: ⁊ pone super locum cerotum nominatuȝ agrippa quod factum est cum cera et oleo rosaceo: ita quod cera madefacta sit in aqua frigida multotiens. Et postq̃ etiam resoluta fuerit cera in oleo rosaceo: iterum infundi debet ĩ aqua frigida pluries donec acquirat frigiditatẽ et humiditatem: et hoc modo mitigabitur acuitas egritudinis: et remouebuntur dolores: et siquis argueret ⁊ diceret: nõne oleum est nociuum in apostematibus colericis? dicimus quod preparatio iam dicta scilicet infusionis cere et concussionis cere in aqua dulci frigida multotiens: ⁊ postea cere cũ oleo simul: potest dictum nocumentum totaliter remouere. Et dico quod quanto frigidior fuerit aqua: tanto magis habet dictos dolores remouere. Et iam pluries probaui hoc cerotuȝ cũ est recens in combustionibus ignis: quare si confert in combustione ignis: sequitur quod longe pl⁹ debeat valere in egritudinibus calidis: et certe hoc experimentum est iustum. Et quia hoc cerotum sic est mitigatiuum vt dictum est: ideo confortando membrum habet ossa facta ex vulnere repellere.

Oleo rosato

¶ Capitulum. v. Quod est de ingrossatione ossis preter naturam.

Ingrossantur quãdoq ossa preter naturam propter grossum regimen inordinatum subito factum et non successiue. Et iam audiui dici a patre meo: quod cuidam viro vidit nasci in dorso suo os ad similitudinem vnius cornu: qđ erat minoris duriciei ossis naturalis. Et ipse pater meus purgauit humores grossos in ipso: ⁊ postea posuit medicinas exiccatiuas super os ita quod cecidit dictum os: sicut cadunt cornua cerui in vere. Et mihi etiam fuit ortum os vnum sup dorsum: magnum mihi inferẽs dolorem: et purgaui me ab humoribus grossis: et posui super ipsum resolutiua: ita quod resolutum fuit pro maiori parte: et illud modicum quod remãsit: non impediuit me in aliquo in operationib⁹ naturalib⁹ exercẽdis. Ergo vbicũq ĩueneris sic: facias sicut dixi. Et cũ purgas istos: noli ipos purgare solũ cũ ꝟtutib⁹ medicinaꝝ: sȝ cũ ipsis medicinis ꝓpriis. Et de melioribus mineris ad purgandum hos est lapis lazuli: sed in magnete est absq dubio magnum iuuamentum in hoc: sed ego ipsam non sum operatus: q: sufficit mihi lapis lazuli: ⁊ ego ꝯmẽdo opa ei⁹. Sed barburia recẽs ⁊ epithimum cretense est de melioribus medicinis ⁊ securiorib⁹ in hac passione. Elleborum autem nigrum forti⁹ est ꝑdictis: sȝ nõ ita tutum. Et cum volueris eũ opare fac cũ cautela, s. fran-

lapis lazuli

gendo eius malitiam ꝛ ſiccita-
tem. Et de pillulis que conue-
niunt in hoc caſu ſunt iſte. Re.
ſcemegbdelij polipodij ꝛ gēſcit
et oppoponacis: quoniam iſta
habent trahere humores groſ-
ſos ex iuncturis ꝛ concatenatio
nibus oſſium: ꝛ ex omnibus mē
bris remotis. Et quāuis interio
ra colloquintide ſint huius pro
prietatis: tamen eſt fortior val-
de predictis: ꝛ magis periculo-
ſa: eo quia de proprietate ꝛ na-
tura ſui habet inducere excoria
tionē in inteſtinis: ꝛ nocet epa-
ti deſtruendo eius operationē.
Et id quod habet eius acumen
remouere ꝛ malitiā eius eſt gū-
ma arabica. Sed nobiles ꝛ fa-
moſi medici qui fuerunt ante
nos preuiſi optime fuerunt de
gumma arabica in remouen-
do nocumentum colloquinti-
de ꝛ eius acumen: quātū in vna
parte: tamen non conſiderauе-
runt nocumētum ipſius in alia
ſcilicet in anguſtia quam corpo
ri preſtare cognoſcitur: et in no
cumento ipſius ad epar ꝛ cor: ꝛ
in corruptione eorum virtutū:
quoniam ad remouendum iſta
competunt aromatica et ſubti-
lia cum quadam ſtipticitate ſi-
cut eſt ſpicanardi. O quā bonū
et perfectum remedium eſt ſpi-
canardi: quia remouet nocumē
ta epatis ꝛ cordis: eorum virtu
tes confortando. Et de hoc ali-
qui predeceſſores noſtri medico
rum minime aliquid fuerūt re-
cordati: niſi ſolum ille qui prin
ceps medicorum exiſtit: qui no
bis viam preparauit in iſto ſce
mate: dicendo nobis proprieta
tem ſpice. Alij autem medici ni
hil de ipſa fuerunt locuti. Et fi-
ſtici etiam multum conferūt in
remouendo nocumentum col-
loquintide: ꝛ non ſolum ipſius:
verum etiam omnium aliarum
que corpori inferunt anguſtiā.
Sed id quod proprie habet no
cumentum ꝛ acumen colloquin
tide remouere a ſuis qualitati-
bus primis: ſunt amigdale dul
ces mundate. Et ſiccitas mala
ellebori nigri remouetur pro-
prie cum flore nenufaris: eo qđ
nenufar a ſuis qualitatibꝰ pri-
mis remouet acumen ellebori
nigri: ꝛ ſua aromaticitate tollit
anguſtiam et deſtructionē vir-
tutum: quam corpori poteſt in-
ducere ſui malicia: et hoc dimi-
nuit ſuam ſuperfluam laxatio-
nē. Et audiui a patre meo qui
dixit quod pater ſuus quando
rediuit de partibꝰ orientis ſcri
pſit vnam receptionem vniꝰ me
dicine laxatiue pro quodam re-
ge in preſentia nobilis medici:
qui nominabit auen motaraf:
qui medicus honoratus poſtq̄
aſpexit ſcriptum: et vidit quod
in illo laxatiuo poſuerat nenu-
far: miratus fuit valde: et poſt
conſiderationem et cogitatio-
nem placuit ei multum: et ga-
uiſus eſt inde commendans eū
mirabiliter de illo opere. Et hoc
ideo qꝛ medici q̄ fuerant añ eū
minime poſuerunt remediū ali
quod ad remouendū nocumen
tū et maliciam quam dicta me-
dicina. ſ. elleborus niger habet — Ellebori nigri.
epati inferre: et preſtare per cō-
ſequēs toti corpi: q̄ nō fecerūt ſic
in ſcamōea: qꝛ poſuerūt maſticē
in remouēdo violētiā et malitiā
ſcamonee: ꝛ hoc faciunt mitigā
do et refrenando anguſtiam: et
cōfortādo virtutes. Si diminu-
ti ſuerūt in hoc. ſ. quia nō poſue
rūt aliquid ad remouēdū eiꝰ . ca

liditatē ⁊ ſiccitatem:tamen par cendum eſt eis de hoc defectu: quia parum ponitur de ſcamonea in medicinis laxatiuis. Sȝ de hoc ſunt medici reprehendē di:qui non ponunt remedia: et que habent anguſtiam medici narum remouere. Ego autem ſum certus quod aliqui qui legent hunc meum librum:ſiue ſi viuus ſim ſeu mortuus conabūtur me reprehendere in his. Quibus taliter dico. vcȝ quod fiāt due medicine:vna ſm meā voluntatem:⁊ alia ſecundū ſuā ⁊ videatur que illarū meli⁹ poterit remouere anguſtiam ⁊ nocumenta epatis ⁊ diſſinteriam: ⁊ que peius: quoniā volo ⁊ deſidero quod experientia me iuuare debeat ⁊ ſaluare vl' dānare tā in vita quam in morte:⁊ nō ſolū in his: verum etiam in omnib⁹ que dixi i iſto libro:quia nō dubito quin multi ſophyſte multa poſſint arguere:⁊ ſua ſophyſmata facere. Sed ego dico quod experimentum ſemper eſt libra et ſtatera iuſta ⁊ equalis: quāuis ſim certus quod multi ſophyſte multa poſſint dicere ſophyſmata erronea: que veriſimilia eſſe videntur: cum ſint falſa: et hoc ad dialecticos et logicos ſolum habet pertinere: et nullo modo ad medicū. Et qui talia inquirere ⁊ perſcrutari voluerit ſemper errabit. Quare dico quod experimentum ſemper poterit verum a falſo diſtinguere ⁊ ſeparare. ¶ Completus eſt hic tractatus oſſium. Et nunc incipiem⁹ determinare de egritudinibus que ſunt vl'es toti corpori factis ex vno humore ſolo.

Statera iuſta.

¶ Tractatus. vij. ⁊ eſt continēs capitula triginta ⁊ ſeptem.

¶ Capitulū. j. Quod eſt de egritudinibus vl'ibus que fiunt in carne et cuti totius corporis ſicut ſunt veſice: prurit⁹ ⁊ huiuſmodi.

Hec quidem egritudines ſcilicet veſice et prurit⁹ ɔueiūt i materia ſūt eñ ex eodē humore:⁊ differunt ſolū in loco: quia veſice oriūtur ſub cuti:pruritus vero fit in exteriori parte cutis:vel ſub cortice exteriori:⁊ hoc fit quando tales humores acuti ⁊ aduſti ⁊ mordicatiui in corpore generātur: quia abhominabiles ⁊ odioſi nature exiſtūt: quare ab ipſa exteri⁹ expelluntur. ¶ Et eſt etiaȝ alia differentia inter veſicas ⁊ pruritus ⁊ eſt hic ſcilicet quod veſice ſūt ex humore groſſo ⁊ viſcoſo: pruritus autem ex humore ſubtili ⁊ acuto generatur. Et he quidem paſſiones variantur ſimiliter in ſuis formis ⁊ humorib⁹. Et ſcias iterū quod ex tali materia poſſunt fieri apoſtemata calida:⁊ gutta rubea ⁊ apata q̄ noīatur formice:⁊ p̄t ēt accidere inflatio toti⁹ corporis: ⁊ etiā dura apata: q̄ egritudines omnes ab inuicem diuerſificātur:⁊ cognoſcuntur ex ſuis proprijs formis et accidentibus: quem admodum cognoſcere debes carbunculos et cancros peſſimos corroſiuos. Et ſubtilit' attendere debes in vnaquaqȝ iſtarum egritudinū:ex quo humore quelibet generetur: ⁊ vtrum ex ſimplici vel compoſito: quo=

niam si generata fuerit ex sim-
plici: forma erit simplex: et si ex
composito: forma composita ap
parebit: & secũdum compositio-
nem humoris dictarum passio-
num & apostematũ: forme ipsa-
rum simpliciter variantur.
¶ Cura autem dictarum passio
nũ est euacuare humorem pec-
cantem si est simplex & vnus: & si
est compositus simplr purga-
re debes secundum sui compo-
sitionẽ: & minue etiam si tibi vi-
debitur conuenire: & studeas cũ
hoc refrenare & mitigare locum
si est prope vel supra aliquod
membrum principale: quoniã
si ibi colligeretur materia: et si
ibidẽ apostema aperiret: pos-
set illi membro non modicum
inducere nocumentum. Et at-
tende cum tu vis mitigare vel
repercutere in tali casu vt non
facias absq; aliquo resolutiuo:
eo quod repercussiua inquan-
tum sunt talia habent augmen
tare frigiditatem in loco illo: et
frigiditas est ad vltimum cau-
sa augmentationis doloris: & si
non augmentat non habet vl-
timo remouere: quare consulo
resolutiua apponere cum reper
cussiuis et narcoticis ad remo-
nendum dolorem: & hoc inten-
dere debemus sicut dicit Gal.
quia vbi est dolor ibi & humo-
res habent decursum: & ponen-
do resolutiua cũ repercussiuis &
narcoticis: tunc habebunt nar-
cotica effectum perfectum cum
adiutorio dei. ¶ Receptio con-
ueniẽs ad hoc. ℞. rosarum & fa-
rine ordei & fabarum & sandali.
ana. ℥. j. florum camõille & narci
sci. ana. aur. iiij. seis lini & altee
& croci. ana. aur. v. pistentur om
nia: tamen quelibet per se: & mi-
sceantur cum aqua ro. cui deci-
ma pars aceti sit ammixtum: et
empletur locus cum ipsis: & si
humor fuerit subtilis valde sub
trahe acetum: & si fuerit grossus
adde plus de aceto: & quia supe
rius docui sufficienter quomo-
do & qualiter debes subtiliare re
gimen in talibus: & qualiter et
cum quibus medicinis debes
purgare vnumquemq; humo-
rem: ideo ad presens hic pone-
re pretermitto. Cũ autem apã
fuerit digestum & maturum: tũc
indiget apertione cum ferro frigi
do vel tpato aut cũ medicinis
acutis. Cum autem in apãte sa
nies incipit colligi & apparere:
tũc iste attentus solũmõ in ma
turando ipsum. Que autem ha
bent maturare sunt ista: scilicet
faria tritici & tursi caulium elix
ti: quorum partes sint equales:
stercoris columbini sicci quarta
pars: pistentur quelibet per se: &
incorporentur simul cum deco-
ctione crurium & pedum arietũ
vel cum butiro veteri. Si vero
patiens fortis fuerit & brunus:
loco farie dicte pone panẽ recẽ-
tẽ de frumẽto: & si fuerit infans
paruulus tempera dcãs medici-
nas cum iure crurium ouium: &
si fuerit iuuenis incorpora cum
butiro recenti. Cum autem fue
rit apã digestum et maturum:
aperi ipsum in loco ipsius decli
ui: vt facilius sanies inferius de-
scendere & exire possit: & hoc fa-
cias cũ ferro vel cũ medicinis.
¶ Receptio apta & conueniens Alia rece-
ad aperiẽdum apãta. ℞. sterco ptio.
ris colũbini et farie tritici ana.
partes equales pistentur & in-
corporentur cum butiro: & hoc
si fuerit puer paucorum anno-
rum: & pone super apostemata

ad quantitatem vnius denarij grossi: et desuper pone folia blete: et aperietur cum ista deo dante. Si vero patiens fuerit dure complexionis: aut senex: sic incorpora cum sapone: et desuper pone ad quantitatem vnius denarij grossi donec aperiatur: et si fuerit infans de lacte: incorpora cum oleo de sciscimano vel amigdalarum dulcium et superpone vt dictum est. Si autem fuerit iuuenis: incorpora dictum medicamen cum butiro decocto: et cum fuerit apertum: ablue vulnus cum aqua mellis in qua decocta sit herba que dicitur viccia vel legumen: et datur de ipsa ad comedendum bobus et equis: et decoquatur aqua illa decoctionis viccie cum melle tandiu donec deueniat ad spissitudinem mellis et in illa intingatur tenta et ponatur in vulnere: et hoc fieri debet bis in die: donec vulnus fuerit optime mundificatum: et deinde intingatur tenta cum vnguento anacli: scilicet de palma: et mittatur in vulnere donec fuerit liberatus. Et hec cura conuenit illis quibus etas et complexio fuerit temperata. Sed illi cui etas fuerit senectutis: vel complexio eius sicca valde extiterit: pone cum viccia ad buliendum in aqua de radice liquiritie: et de succo blete: demum illam decoctionem bullias cum melle vsque ad spissitudinem: et in illam intinge tentam vt dictum est: et cum madefacta fuerit tenta in illo liquore: sparge desuper aliquid de thure adusto. Si vero fuerit puer et mollis complexionis: sufficit aqua dulcis decocta cum melle vsque ad spissitudinem intringendo in illa tenta: et pone ipsam ad profundum apostematis. Si autem complexio eius fuerit temperata et equalis: precipue vt ponatur tantum: tenta seu tasta intincta in vnguento alnachi.i. de palma: et alia die madefacta in aqua decoctionis viccie decocta cum melle vsque ad spissitudinem. Si vero fuerit patiens in senio constitutus: vel dure carnis valde: pone desuper tentam intinctam cum alnachi: aliquid de vitriolo puluerizato: quod si fuerit mollis complexionis in illa etate: sufficiet vnguentum alnachi. Sed in vesicis illis que arabice nominantur demonis: oportet vt sollicite attendas quis humor est ille qui dominatur: quoniam si fuerit sanguis sufficit tibi minutio seu flebotomia. Si autem fuerit colera: purga eum cum sero caprino coagulato cum lacte fici: ponendo in vnaquaque libra ipsius quartam partem auree. vnius de scamonea que arabice dicitur machamuda: et ℥.j. syrupi de mastice, regendo infirmum ista medicina: quemadmodum dicimus et alijs medicinis laxatiuis et ciba cum pane bene fermentato: et cum lactucis decoctis cum pauco aceto et oleo de oliuis. Et si vis ponere aliquid cum ipsis de carne hedi vel pulli facere potes. Si vero tibi notum fuerit quod dictus humor fuerit melancolicus omnibus modis studeas ad expellendum ipsum cum medicinis que habent illum humorem educere: et iam superius docui quod medicine que habent dictum humorem euacuare et purgare: sunt sicut barburia et epithimum et ellebo

rus niger. et lapis lazuli: et feci te scire etiam quod medicine que sunt ex mineris: fortiores sunt valde illis que sunt ex vegetabilibus: et commendaui tibi similiter lapidem lazuli in hoc casu reprehendendo adamantem. s. calamitam propter ipsius violentiam: et sit cura tua secundum quod cognoueris de grossitudine humoris: quoniam si fuerit grossus valde: propina ei dictas medicinas cum tota sua substantia: frangendo eorum angustiam et violentiam: et que hoc habent facere iam scripsi tibi alias. Si autem dictus humor fuerit non multum grossus: sufficiet dare solam aquam calidam in qua dicte medicine fuerint infuse per noctem vnam et diem et colatam: et de illa dare paulatine prout tibi videbitur conuenire: consideratis et conseruatis conditionibus notis que sunt hec scilicet tempora: anni: complexio: etas: virtus: regio et consuetudo: et misce cum dictis medicinis aliquid de delectabilibus et amicabilibus nature: sicut est mel quod est delectabile nature et sapidum lingue: et amicum epati: et est cibus et medicina: et his rationibus et causis ponitur in medicinis: quia medicine mutant et alterant corpus: quare natura eas abhorret: et delectatur in rebus que mutantur et alienantur ab ipsa natura leuiter: sicut est panis et caro: et mel etiam quoniam mel non alterat et immutat corpus sicut facit piper et cucurbita: et psillium et his similia: et quia mel delectabile est nature: propter hoc ab ipsis ponitur in medicinis laxatiuis: et in alijs que non sunt laxatiue. Et si non reperiretur mel pone loco eius aliquod dulce sicut est zuccarum quod est amicum stomaci et pulmonis: et vesice: et est melius melle. et. G. nominauit ipsum scilicet zuccarum mel. Sed in egritudinibus in quibus colera superabundat valde caue ne des dulcia: et sufficiet sirupus de mastice sicut dixi superius. ¶ Receptio conueniens huic passioni. ℞. barburie recentis epithimi liquiritie: passularum enucleatarum: violarum an. ℥. j. lapidis lazuli quarta pars ʒ. j. elebori nigri et foliorum colloquintide ana aur. iij. que sunt conquassanda conquassa: et que sunt pistanda pistentur: et infundantur per noctem vnam in feruenti aqua: et postea manibus fricentur et stringantur et colentur fortiter exprimendo: et in. ℥. viij. istius aque pone de sirupo masticino et nenufaris et pomorum ana. ℥. ij. et de scamonea octauam partem aur. vnius. et propina ei ad bibendum. Si vero sufficienter non purgaretur adde de dicta aqua. ʒ. vnam. et. ß. cum. ℥. ß. dictorum sirupor: regendo eum sicut dictum est in alijs laxatiuis. Si vero dictus humor fuerit grossus in vltima grossitie: non sufficiet dare infusionem dictarum medicinarum solam immo conuenit exhibere medicinas cum sua totalitate. ¶ Receptio apta ad hoc. ℞. lapidis lazuli: barburie: et epithimi: et succi liquiritie ana aur. duos ellebori nigri et amigdalarum excorticatarum ana aure. j. et. ß. bdellij et sticados

ana partes tres auī.j. foliorum colloquintide quartam partem auī.j:pistentur omnia ꝛ incidā tur folia colloquitide:et misceā tur cuꝫ amigdalis excorticatis pistatis:ꝛ cum quarta parte gū me arabice que arabice dicitur cathira: madefaciendo omnia predicta cum oleo rosaceo ꝛ cuꝫ sirupo squinzabin: et cum sirupo liquiritie simul mixtis i formando magdaleonem: et recipiantur de isto auī.v.cuꝫ aqua calida postquā cognoueris pacientis virtutem esse sufficientem. Et si nō plenarie purgaretur dabis ei de eodem medicamine auī.j.et cum fuerit purgatus perfecte cibabis eum cū gallina decocta in tassea vel carne hedi. Et quāuis superius dixerim quod iste humor ꝑpter sui grossitudinem acuitatem ꝛ malitiā non sit purgandus in vna vice:adhuc tibi reitero quod est educendus in pluribus vicibꝰ: ponendo spatium inter vnam purgationem ꝛ aliaꝫ ad minus tot dies quot sellas assellauit infirmus. Si autem dictus humor grossus fuerit vehementer quasi in grossitie vltima:et non fueris certus quod sit melencolicus omnino dabis de hoc suprapredicto medicamine cum substantia sicut dictum est:addendo de cartamo: et semine vrtice quantum scriptum est de barbaria. Cognoscendo certissime qđ flegma quando in vltima grossitie reperitur sequitur vestigiū melencolie:ꝛ regitur illo modo. ¶Si vero dicta passio fuerit ex aliis speciebus flegmatis que non fuerit in tanta grossitie: purgabis eum cum cartamo et semine vrtiec et his similibus. Et si patiens fuerit multum flegmaticus adde aliquid de colloquitida. ¶Receptio apta ad hec. ℞.seminis cartami ꝛ vrtice anā.auī.x.violarū et liquiritie ana auī.v.thumei.auī.ij.ysopi auī.medium cōquassentur omnia et infundantur per noctem vnam in aqua feruenti valde ꝛ colentur fricando et fortiter exprimendo:et de ista colatura recipiantur.℥.v.ꝛ sirupi masticis et squinzabin.ana.ʒ.j.et grana ordei.ij.de tarasca excorticata ꝛ pistata:quod si non sufficienter purgauerit: adde de dicta infusione.℥.mediam cum vncia media de dictis sirupis: et regatur sicut dictum est in aliis laxatiuis.

¶Cap.ij. Quod est de pruritu in particulari.

In pruritu necesse est,tibi vt prouideas si causa sit colerica: quod si fuerit sufficit purgatio cum sero caprino:et si manifestum tibi fuerit quod sit ex acuitate sanguinis:fac minutionē:ꝛ regimē eiꝰ sit lactuca decocta cum aceto et oleo aut caro hedi. Sed dico ꝙ caro galline lōge est melior in hoc casu carne hedi. Quod si scieris certissime quod dicta passio procedat ab humore adusto et illud quidem pro certo scitur quando locus in quo fuit reliquitꝰ vestigium nigrum. Et hoc scies etiam ex aliis accidentibus: videlicet vtrum cito digeratur vel non:et ex forti vel non forti mordicatione et acuitate:ꝛ etiam si in gratando vel fricando magnā sentit delectationeꝫ vel non. Quod si magnam sentit delectationē

tit delectationem peior est omi-
bus in inquietudine et tedio:
quia est ex colera. Et pruritꝰ qui
citius digeritur est ex sangui-
ne: et maiorem in corpore oppri
met locum. Et qui fit ex humo-
re adusto difficilius digeritur
aliis humoribus. Sed si dictus
humor fuerit ex melencolia: pro
pina ei ad bibendum ius galli
veteris conquassando ossa eius
et frangẽdo ipsa ante decoctio-
nem: et pone tertiã partem põ-
deris ipsius galli de barburia
recenti: et coquantur simul tã-
diu donec dissoluãtur ossa et ca
ro: et postea frica manibus ⁊ co
letur fortiter exprimendo: et de
isto iure da ei ad bibendum. ℥.
vi. Et cum fuerit purgatus re-
ge eum sicut dictum est in aliis
laxatiuis. Quod si fuerit dicta
passio ex hũore flegmatico gros
so valde: et hoc scies quia sca-
bies erit maior: dabis etiam ei
de isto iure sicut dictum est. Si
autem pruritus dictus subtilis
⁊ siccus fuerit: sufficit ei regimẽ
ordinatuȝ: sicut est dare ei lactu
cas decoctas cum aceto: et car-
nes hedorum et gallinarum: et
similium: et inunge euȝ cũ oleo
rosaceo ponendo in vnaquaqꝫ.
℥. olei rosacei aur. j. de alkitram
subtili.

¶ Cap. iij. Quod est de variolis
et morbillis.

Et accidunt quideȝ in
hominibus variole ⁊
morbilli ita generali-
ter quod pauci vł nul
li reperiuntur quibus non eue
niant et materia harum passio
num est sanguis corruptus et
malus menstrualis ex quo em-
brio in vtero matris per vmbi-
licum nutritur ⁊ augmentatur.
Cum autem post natiuitatẽ na
tus incipit inualescere et fortifi
cari natura confortata expel-
lit hunc humorem malum ⁊ cor
ruptum ad exteriora: ⁊ cum mo
uetur natura: ad hanc expulsio
nem faciendã excitatur pro ma
iori parte febris valida: et ali-
quando cum ea fit alienatio: et
differentia que est inter vario- | Vario
las et morbillos est quia vario- | las.
le generãtur ex humore magis | Mor-
grosso: et morbilli ex subtili ⁊ sic | billos.
co procreant: et prohibitũ a me
dicis est dare in morbillis me-
dicinam laxatiuaȝ ne humores
inficiantur et ad venenositateȝ
conuertantur: et prohibent etiã
dare carnes et alia cibaria his
similia. Sed precipiunt in hac
passione dare lẽtes decoctas in
aceto tantummodo. Ego vero
bene consentio cum his etiã la
ctucas decoctas cũ aceto: ⁊ me-
dullas citruli et angurie: et ad
bibẽdum aquam ordei ⁊ angu-
rie: et etiaȝ in cibo da eis cucur
bitam valde coctam: et cum sim
assuetus sic agere possum me
multum collandare: et nunquã
volui dare istis sirupos aliqs
dulces ne augurio timẽdo pro-
pter dulcedinem ne conuertan
tur ad colerã. Et scias quod va
riole frequẽter accidunt in ocu
lis: et sunt causa perditionis vi
sus: quare a principio studere
debes proiicere in oculis eoruȝ
aquam rosa. in cuius. ℥. ij. sit in
fusum aur. ij. sumathiorum: ⁊ di
stillabis ex ipsa in oculis pluri-
bus vicibus in die: et euadet: et
preseruabitur ab illo periculo ⁊
nocumento cum adiutorio dei
et pauci sunt qui perfecte sciãt
regere hos patientes: quoniam
dant eis dulcia: et illud quod

cogitant stulti vulgares: scilicet quod quando consulũt dare in morbilis et variolis mel et pisces salsos pro salute eorum: dico quod est mirabile valde q̄d non moriuntur. Sed generaliter dico quod qui recipiunt cõsilium ab istis vulgaribus stultis et euadunt a morte: pro certo hoc non est nisi quia nõdum venit hora ⁊ terminus sui finis quoniam pro angustia et labore et augmentatione et fortitudine egritudinis absq̧ dubio perire deberent. Ego fui vnus ex illis qui cecidi in illo errore: quia cum essem paruus habui variolas: et pater meus nõ erat mecum: et consilio quorundam cepi mel: et ex illa angustia ⁊ labore et fortitudine egritudinis quam habui mirum fuit quod euasi: sed semper in toto tempore vite mee fui memoratus de melle: et omnino cauendum est ne vngantur cum narcoticis aliquibus. Sed est optimũ inungere eos cum medulla ossium boum vel ceruorum. Causa autem et materia morbillorum est humor calidus ⁊ siccus procreatus a sanguine menstruali in vtero matris ex quo nutrit̃ embrio: quare elongandi sunt omnino tales ab omnibus dulcibus: et ab omnibus speciebus carnium: sed regendi sunt in omnibus: sicut habentes variolas: et inungantur tantũmodo qui indigẽt vnctione cũ medullis predictis.

Magnum periculum.

¶ Capitulũ quartũ. Q̄d est de morfea alba q̄ non rubescit propter fricationem nec aliqua alia causa.

Et oritur in capite aliquãdo morfea alba lucida q̄ tũ fricatur non rubescit: et si vlceratur non eijcit sanguinem: et causa huius est debilitas virtutis mutatiue epatis ex qua corrumpitur mutatio in alijs membris illa de causa: et potest etiam accidere hec passio ex frequenti et forti ⁊ inordinato motu alicuius de loco ad locum: et hec species cum accidit est incurabilis.

¶ Capitulum quintum. Quod est de morfea alba que rubescit ex fricatione.

Et hec est alia species morfee albe que generatur ex debilitate virtutis mutatiue mẽbrorũ corporis: q̄m q̄n nutrimentũ aduenit eis nõ sunt sufficiẽtia p̄mutare ip̄m in colore debito sicut decet. Et cura hui⁹ est calefacere mẽbra fricãdo ipsa fricatõe forti: ⁊ inũgere ea simul cũ vnctionib⁹ calidis ⁊ incisiuis: ⁊ aperitiuis: ⁊ summa intẽtio tua sit in cõfortãdo epar cũ reb⁹ aromaticis cõfortãtib⁹ ipsum et cum aperitiuis habẽtibus aliquãtulam amaritudinẽ et vtatur patiẽs his que habẽt epar impinguare: ⁊ que habent digestiuam confortare. ¶ Receptio ad hoc. ℞. yreos radicis feniculi: masticis spice: squinanti asari ana. aur̃. iij. liquiritie mũdate ad pondus omnium: que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur in quarta parte vnius quintarij aque dulcis per noctem vnã: ⁊ mane bulliant̃ lento igne vsq̧ ad cõsum-

Cu[ra]

Re[ce]pti[o]

ptionem medietatis ⁊ colentur: et in colatura illa pone syrupū de citris: ⁊ syrupum feniculi: et malorum granatorum ana. lib. ij. ⁊ bulliantur simul vsq; ad cōsumptionem decoctionis: ⁊ ppina ei omni mane de isto syrupo ℥. ij. cum. ℥. v. aque. Et cū auf. iiij. zuccari ro. et pone super locum morfee hoc emplastrū. ℞. rubee tinctoris: farine lupinorū ana. partem vnā: centauree minoris partem mediam. seminis lini octauam partis vnius: pistetur quelibet res per se: ⁊ incorporentur simul cum aceto: et pone super locum morfee cū folijs vitis recentis vel similium: ⁊ cū exiccatur muta illum et si fuerit delicatus pone medietatem aque et medietatem aceti. Et regimen eius sint turtures preparate et valde decocte in tassea: ⁊ aues pue nemoris ⁊ pulli ⁊ pulle assati.

Im-la-rū.

¶Capi. vj. Quod est de morfea nigra.

Morfea quidē nigra est macula nigra congregata in cuti corporis. Et causa huius est humor adustus inuiscatus ⁊ retentus in membris: qui quidem a natura extra pulsus est per sudorem: et accidit etiam hec egritudo quando aliquis balneatur ⁊ non fricatur cutis eius exterius cum aliquibus abstersiuis et mundificatiuis: sicut sunt ista: pulpa melonum: aut eorum semina: vel mel: aut zuccharum vel eorum similium: et cum retinetur hec superfluitas in cuti vel sub cuti generat morfea nigra. Et curatur hec passio cum emplastro dicto in morfea alba et cum regimine in eadē dicto: et cibentur cum pullis preparatis in tassea: quoniam est cibus commendatus in eis: et turtures: et carnes hedi etiam cōpetunt in hac egritudine. Et oleū istorum sit oleum amigdalarū dulcium: ⁊ aues parue nemoris sunt conuenientes etiam: et abstineat se omnino ab oliuis et caulibus: et ab omnibus generantibus melencoliam: et in summa dico quod sit contentus cibis predictis ⁊ similibus illis.

nra.

¶Cap. vij. Quod est de granulis paruis que accidunt in corpore toto.

Et generantur aliquādo in corpore hominis granula parua multa rubei coloris que arabice dicuntur alchalā. Et exeūt hec granula ex orificijs venarū capilarium: et causa horum est exuberantia sanguinis acuti q̄ erit ex orificijs paruarum venarum et subtilium et adheret ibi: et scias quod quilibet sanguis cum exit ex sua vena mutat colorem et denigratur: et hoc plurimum accidit ex negligentia minutionis. Quare in cura incipiendum est a minutione dextri brachij trahendo de sanguine secundum quod tibi videbitur conuenire: quoniam conuenit etiam acuitati sanguinis. et fac ei hunc sirupum ad rectificandum suam complexionem Sirrupus. ℞. liquiritie et iuiube. an̄. ℥. iiij. capillorum veneris ⁊ semina cucurbite et angurie. ana. ℥. ij. violarum et sebesten. ana. ℥. j. conquassa que sunt cōquassanda et infunde etiam in. xxiiij. libras aque per noctem vnam: ⁊ in mane bulliāt lento igne vsq; ad cō-

sumptionem medietatis et colentur: et in illa colatura ponantur .x. lib. zuccari et mellis et tamarindorum. añ. lib. 5. aque rosacee lib. j. ⁊ bulliant iterum vsqꝫ ad decoctionem sirupi: ⁊ de isto sirupo propinētur patienti omni mane. ʒ. ij. cum. ʒ. vj. aque. Et regimen eius sit panis bene fermentatus cum gallina decocta cum cucurbitis vel portulacis.

¶ Cap. viij. Quod est de vesicis duris que arabice dicūtur alcella idest petrose.

ET oriuntur aliquādo in corpore vesice dure que generantur ex humore flegmatico frigido et grosso valde: et ideo sunt absqꝫ dolore et sanie: parue quidem sunt lenioris curatiōis magnis. Et cura haruꝫ est subtiliare regimen valde: et dare ei sirupum incisiuum et subtiliatiuuꝫ flegmatis et aperitiuum oppilationis sicut est sirupus squinzabin compositū de melle: ⁊ postea euacua corpus cū medicinis trahentib9 illum humorem: desuper pone emplastrum factum ex armoniaco et aceto. Quod si dicte vesice fuerint magne: cura erit difficilis valde: et possent in tali loco superuenire quod non possunt cuꝫ operatione manuū eradicari. quod si sunt in loco apto et conuenienti ad eradicādum: consuetudo magistrorum est scindere cutim et ipsas extra euellere et extirpare. Et est possibile quod he vesice primo oriuntur parue: demum procedente tempore crescunt et augmentātur valde: et nutriuntur ex nutrimento aduenienti eis sibi apto et simili: et specialiter quādo infirmus comedit pisces et panem azimum ⁊ frigidum lac et horum simile: quoniam talia cibaria procreant istam passionem et expertus sum in paruis ponere emplastrum de narcis. i. de narancis pistatis et malaxatis cuꝫ aqua: quia optime remouentur in eo. ⁊ ꝓbaui etiam dare omni die aur. j. ieiuno stomaco de medulla seminum ei9 ad comedendum quod liberantur inde: et confert etiam emplastrare ipsas cum charsicasiua: idest panicald. Et aliquando he vesice generātur in iuncturis ⁊ sunt absqꝫ punctione: que ab antiq̄s nominantur pustule iuncturarum: et fiunt ex humore grosso inuiscato in locis illis: qui a frigore exteriori indurantur. Et q̄ꝫnis a medicis nostris plura medicamina sint rememorata. Ego tamen magis comendo ceteris medicaminibus semina dicta ꝺ nargis comesta ⁊ emplastrata.

Cura difficilis.

Em pla stri

¶ Cap. ix. Quod est de verucis ⁊ poris.

ET generantur aliquando in corpore veruce seu pori quorum species sunt multe: quia ex eis sunt q̄ fiunt ex sanguine grosso: et sunt de genere granulorum paruoruꝫ que arabice dicuntur alchalim: ⁊ de eis parum superius fecimus mentionem. Et cura eadem existit: et alique sunt sicce valde: et eminent exterius multum: et iste generātur ex flegmate grossissimo terrestri et frigido: et cura harum est specialiter purgare illum humorem. ¶ Et hoc optime fit cum isto medicamine. ℞. aloes. agari. barburie. i. polipodij recentis: medulle car-

Me cam

thami: seminis urtice. succi liquiricie. interioris colloqntide. añ. pondus granorum ordei. ij. succi cucumeris asinini vel succi foliorum eius pondus grani vni⁹ et dimidij ordei: pistentur queli bet per se preter colloquintidã: que incidenda est cum forficib⁹ minutim: et incorpora simul omnis cum oleo de sereg: & cũ auṝ. ſ. grani fisticorum vel amigdalarum dulcium: et tantundem de gumma arabica: et confice totũ simul cũ syrupo de squinzabin: et propina infirmo de ista confectione pondus. iiij. auṝ. post custodiam ipsius aliquorum dierum: et si non purgaretur sufficienter: adde aliquid de residuo cum aqua calida: regendo eum sicut in alijs laxatiuis: & hoc medicamen confert regendo eũ cũ regimine ordinato. s. cum pane bene fermentato et pullis et gallinis in tassea: et pone super verrucas aliquid de carobis humidis pistatis donec cadant: et de eis etiam que faciunt eas cadere est oleum quod remanet seu quod eliquatur a caseo veteri et antiquo retento in vegetibus. istud enim desiccat eas absq; dubio: et facit eas citissime cadere: et hoc etiam facit oleum de frumento: et oleum lupinorum similiter. Et est adhuc alia species pororum qui profundati sunt in carne multum. et eminent etiam exterius et nominãtur pori profundati. Et cura est eadem predictorum: scilicet cum regimine et purgatione: sz indigent cum hoc eradicatione cum manu.

¶ Capitulum. x. Quod est de tineositate.

Hec quidez passio generatur in corpe ex humore sicco & grosso sicut fiunt pori & veruce: preter quod siccitas huius humoris non est tanta quanta est siccitas que facit poros. Et cõfert valde in hac egritudine laxatiuum nominatum in poris: et pone desup habalzabar malaxatum cũ aqua: & curatur inde. Et confert etiam inunctio cum oleo de frumento vel cum aliquo ex alijs dictis in verucis. ¶ Et dicitur quod hec egritudo etiam generatur ex comestione lacertarum: & tunc cõfert valde sumere de tyriaca magna a quarta pte auṝ. j. vsq; ad auṝ. ſ. ieiuno stomaco cuz aqua tepida: et non comedat postea vsq; quo transeant hore. viij.

¶ Et ꝓprietas lacerte est quod si quis comederit eam vel biberit ex aqua in qua fuerit mortua magnum corpori infert nocumentum. ¶ Et mihi cum essem in marestrañ. i. in hospitali accidit hoc. s. quod in aqua quam bibebam percipiebam horribilem odorem: & omni die mihi videbatur multiplicari: quare ordinaui et feci hominem intrare puteum ad videndum ꝗd hoc esse posset: credens quod aliqua reptilia intus cecidissent et ille quesitor inuenit lacertas multas mortuas: pars quarum erat dissoluta & pars non. vñ timens ne inde possem habere nocumẽtum: incepi bibere de tyriaca: et recepi de ea pluribus vicibus: et sic euasi a nocumento gratia dei. Et post longum tempus orta fuit mihi pustula ad modum granule super punctam nasi. Pustule.

¶ Et ego desuper posui de tyria

ta: eo qr cognoui quod illd erat ex humore venenoso a natura expulso: qui quidem humor generatus fuit ab aqua lacertarū predicta.

¶ Cap. xi. Qd est de corruptione ꝛ excoriatione cutis.

Corrū aliquando hec passio i corpore: et hec fit ex abundantia humoris melencolici mali multiplicati in corpore: qui a natura exteri⁹ expellitur ad cutem: quare virtus nutritiua cutis ex toto corrumpitur: et ideo non nutritur: et cum natura conetur ipsum exterius expellere ꝛ non potest: excoriatur cutis ꝛ depilatur: et hic humor est malus valde: sed tn̄ est pro bono: quia exteri⁹ est expulsus. Et cura huius est mundare corpus ab isto humore malo melencolico cum rebus p̄scriptis que habent istū humorez educere. s. cū barburia epithimo lapide lazuli elleboro nigro ꝛ similib⁹ ꝛ de. v. in. v. diebus da ei aur̄. ʒ. de tiriaca cū. ℥. j. de sirupo de liquiricia ꝛ ter tm̄ de aqua: et tardet comestionem vsq ad. viij. hor. ꝛ postea comedat panem bene fermentatū in brodio galline facta in taffea: et bibat de brodio galline multū: et epithima cutim cum seminibus melonis excorticatis et flore camomille quorū partes sint equales pistatis ꝛ malaxatis cū aqua dulci: ꝛ tene desuper omni die mutando ipsum.

Cura.

¶ Cap. xij. Quod est de lepra.

Oritur aliquando hic cancer pessimus in corporibus hominum: scilicet lepra: ꝛ hoc est manifestum quia est maxima egritudo: et pro maiori parte accidit propter vicinitatem ꝛ contractionem cum ipsis leprosis: ꝛ fit etiam ꝑpter comestionem ciborum destruentium complexionem: et quando hec egritudo inualescit et super excedit: est difficilis curationis valde: tn̄ si spasmus nō affuerit vel superuenerit in aliquo membro possibilis est cura ei⁹. Quare intentio prima quam habere debes in curatione hui⁹ passionis est in aperiendo oppilationes splenis: ꝛ hoc cum corticib⁹ radicis tamaricis: et corticibus radicis capparis: et pone cum eis de liquiricia et passulis ad frangendum eorum acuitatem.

¶ Receptio apta huic passioni. ℞. corticis radicis tamaricis: ꝛ squinanti. ana. ℥. j. polij montani quod dicitur arabice iahada ꝛ camomille. ana. partes tres. ℥. j. mentastri ꝛ asare bachare: mēte. an. ℥. ʒ. centure minoris quarta pars. ℥. j. que sunt conquassanda conquassentur et infundantur in decem libras aque ꝑ noctem vnam cum tanta liquiricia quantum omnia predicta: et mane bulliant lento igne vsq ad cōsumptionem tertie partis: et colentur: ꝛ cum illa colatura: ponantur lib. ij. zuccari. ꝛ bulliantur simul vsq ad spissitudinem: et de isto sirupo bibat patiens quolibet mane. ℥. ij. cum aqua calida: ꝛ regimen eius sit panis bene fermentatus: ꝛ galline preparate in taffea: et loco olei oliuarum ponatur oleum amigdalarum dulcium: ꝛ postea purga humorem melencolicum dando ei medicinas euacuantes melencoliā cū tota sua substātia: sicut iā dixi tibi: sicut

Receptio

est polipodium et epithimum et elleborum nigrum: et horum similia. ¶ Receptio ad hec. ℞. agarici polipodij recentis lapidis lazuli. an. aur. ij. ellebori nigri aur. j. foliorum colloquintide quarta pars aur. j. scamonee octaua pars aur. j. incidat colloquintida cum forficibus minutissime et misceantur omnia cum puluere dragātorum et fisticis et amigdalis pistatis. an. aur. j. ꝛ cum omnia fuerint optime pistata incorporentur cū sirupo de corticibus citrorum et squinzabin ꝛ dosis huius medicaminis sit aur. vj. cum aqua calida: ꝛ si non sufficeret addat de predicta aur. j. ꝛ rege eū sicut dictū est in alijs laxatiuis: et est necesse in hac medicina vt ponatur spaciū inter assumptionem vnius medicine et alterius pro qualibet sella duos dies: et i hieme in omnib⁹ octo diebus fac preparare serpētem vnum pinguē feminam et decoctam in tassea postq̄ amputatum fuerit ei caput et cauda sicut decet: preparetur autē sic. incidatur a capite ꝛ cauda per iiij. digitos: excorrietur ꝛ intrinsecus emundet: et abluat: et bn̄ bulliat in aqua cū sale ꝛ aneto bis. postea decoquatur i tassea et madefaciat panem suum in iure illo: ꝛ bibat de illo: et nō comedat postea aliquod aliō donec cib⁹ ille sit digest⁹. In alijs autem diebus comedat gallinas in tassea: et bibat brodium ipsarum frequenter: quoniam illud brodiū est eis medicina sublimis et melior omnibus. Octo dieb⁹ bibat aur. vj. tyriace magne. Et id quod meli⁹ est eis faciēdo que diximus est vt magnifice se custodiat a cōtrarijs ꝛ assuescat brodium gallinarum q̄ntum potest.

¶ Capitulum. xiiij. Quod est de cadar et de felles.

Adar: est difficultas vel priuatio sensus vel mot⁹: vel amborum simul: quoniam est in aliquo mēbro singulari: feleg vero est que fit in vna medietate totius corporis ꝛ latine dicitur paralisis. Et accidit propter hanc egritudinem hominibus quod non possunt partē mēbrorum mouere: vel in eis sensibile percipere vel sentire ꝛ aliq̄n in eisdē i eadē parte simul sensus et motus totaliter annihilant ꝛ priuant. Et sarraceni cōsueuerūt vocare vnamq̄ꝙ istarum passionū in lingua sua alchadar et affeleg. Et qn̄ hec egritudo fixa est i aliquo mēbro ita ꝙ oio caret sensu et motu vocant eā relaxationē: et illi etiam vocant priuationem sensus relaxationem: non dicunt mendacium: sed vocant eam nomine non assueto. Et iā memorati fuimus de causis alchadar in egritudinibus capitis. Sȝ quare aliquib⁹ priuant sensus tm̄: ꝛ aliqb⁹ motus tm̄ ꝛ quibusdam mot⁹ ꝛ sensus simł nōduȝ explanaui. Quare a me audias ꝛ intelligas q̄ dicantur sup hoc. Scitū est ꝛ cognitū qꝺ fons ꝛ origo mot⁹ volūtarij procedit a cerebro: ꝛ scitum est etiā ꝙ fons sensus procedit a cerebro: ꝛ cerebrū volūtate dei mittit sensum et motū oib⁹ mēbris propinquis sibi per vias paruas. s. paruos neruos: et mittit etiā cerebrū sensuȝ ꝛ motū mē-

Marginal notes: Alchadar. Affeles.

bris per vnam viam magnam scilicet per nuccã:et ipsa mittit postea aliis membris sensum ꝛ motum per vias paruas precepto dei:et nerui illi q̄ sunt molles procedentes a cerebro vel a nucca:illi sunt qui ferũt sensuz: ꝛ illi qui duri existunt prestant motũ:ꝛ putauerunt aliqui medici quod eadem causa sit nocumenti sensus et motus et quod ab eadem causa procedat:quia crediderunt quod in vno eodẽ neruo sit pars dura ꝛ mollis:et sensus secunduz eos procedit a parte molli:ꝛ mot⁹ a dura.Sed hoc est manifeste falsum:q2 videmus multotiens quod in aliquo membro deficit vel aufert sensus:ꝛ remanet in eo motus: ergo verum est id qđ dicit Gal. scilicet quia nerui ferentes sensum sunt diuisi et p̄ se a neruis inducentibus motum:et differentia que est inter species neruorum sensus ꝛ species neruorum motus non est occulta:qm̄ si hec passio fuerit in cerebro lesio et nocumentuz sensus ꝛ motus percipietur:ꝛ erit in corpore toto:et si fuerit in vna medietatum cerebri:erit priuatio sensus ꝛ motus:aut difficultas eorũdẽ i eadẽ p̄te corporis in qua fuerit nocumẽtũ in cerebro:et si fuerit lesio vel nocumẽtũ in aliqua parte nuce:perciperet lesio et nocumentũ in illa parte corporis vel in in illis membris in quibus illi nerui tendunt ꝛ vadunt:siue fuerint sensibiles vel motiui.vez si impedimentũ fuerit in motiuis lesio percipietur in motu:ꝛ si in sensibilibus erit in sensu:tñ nota quod etiam in neruis sensibilibus est aliquis mot⁹:ꝛ in motiuis similiter aliquis sensus semper reperitur.

Gal.

Uerũtñ in motiuis predominatur motus valde:et in sensibilibus sensus:ꝛ causa quare nerui sensus sunt molles et mot⁹ duri est manifesta:q̄uis ãbe species scilicet motiuorum et sensibilium procedãt a cerebro vel a nucca.Scias itaq3 quod maior pars neruorum sensibilium sunt qui spargunt et tẽdũt vsq3 ad exteriora corporis:et maior pars motiuorum sunt qui profundantur in interiora corpis: ꝛ ob hoc certissime in cuti q̄ totũ corp⁹ circũdat manifestatur sensibilitas plusquã in ceteris membris ꝛ maxime in cuti vole manus:adhuc magis in cuti q̄ est in extremitatibus digitorũ manus:ꝛ specialiter in illa que est in extremitate idicis vel medij:quoniaz ibi maior tẽperies et magis equalis q̄3 in aliis locis omnibus esse reperitur.Et propter hoc sensus illic certius et subtilius percipitur et manifestatur.Et propter hoc sensibilitas sensus que est in exteriorib⁹ corporis:ꝛ maxime q̄ est i extremitatib⁹ digitorũ manus et p̄cipue in indice vel medio magis ceteris comẽdat ꝛ laudat:ꝛ de⁹ sublimis illic posuit sensibilitatẽ certiorẽ:p̄pter vtilitatez ꝛ custodiaz animalis.Et scias q̄ quelibet difficultas sensus vel mot⁹:aut priuatio alicui⁹ istoruz in arabico nominat se leg. et cũ ipedimẽtum vel priuatio sensus vel mot⁹ fuerit in aliquo membro singulari:sed nõ in toto corpore:arabice tunc dicitur cadar:ꝛ quando figitur in vno loco vel in vna parte corporis tantuz dicitur relaxatio.Sz qñ impedimẽtũ vł priuatio sensus

vel motus fuerit in vna medie tatum totius corporis tunc ꝓprie nominatur seleg. Et nota quod causa egritudinis delchadar aut delfeleg est frigiditas complexionis que dominatur in aliqua parte cerebri vel'i toto: et quando in toto predñat valde: tunc mors in instanti existit propter priuationẽ anhelitus: quod si non multuз abundauerit frigiditas ista'in toto corpore cerebri: tunc soluз difficultas vel nocumẽtũ sensus vel mot⁹ vel amborũ simul ꝑcipiet i corpore toto: qđ si dicta frigiditas vel nocumentũ fuerit in aliquo neruorum procedẽtiũ a cerebro vel a nucca ⁊ fuerit sub spõdili ita ꝙ lesio aliqua non sit i nerno qui mouet pect⁹: tunc viuere põt illud animal q̃uis egritudo magna existat: eo qꝛ inde nõ priuatur anhelit⁹ ꝙ si lesio fuerit in nerno illo vel i illis q̃ monẽt pectus: tunc priuatur anhelit⁹ et moritur patiẽs suffocat⁹ ⁊ incõtinẽti. Si aũt priuatur sensus vel mot⁹ in aliquo mẽbro singulari tũc intẽtio tua sit in ponẽdo curã in illo loco vñ ꝓuenit egritudo. Et hec scies ex accidẽtib⁹ et signis. videlз si causa fuerit ex mala ꝯplexione frigida cum materia vel sine materia q̃ ifrigidant neruuз: tunc proueniet nocumẽtũ in illo neruo: ⁊ si fuerit i neruo sensus: fiet nocumẽtũ in sensu: vel fiet ipedimẽtum in motu. si fuerit in neruo mot⁹ vel in vtrisq; si fuerit i ambob⁹: et potest etiam fieri hec egritudo causa epatis ex quo prouenit compressio et cõplexio mala in aliquibus neruis sibi vicinis ex qua compressione prohibentur virtutes transire ad istđ membruз Quod si illa ꝯpressio facta fuerit i neruis sensus destruetur sensus in illo membro: et si in neruis mot⁹ destruetur motus: et si i ambob⁹ fiet i sensu et in motu: cognoscendo certissime quod quelibet mala cõplexio nocet i hoc opere. Ergo omnibus modis pone intẽtionem tuam in curando radicem vnde ꝓuenit hec egritudo: ꝙ si lesio fuerit i fonte: reddi ad fontem: et si in riuulis ad riuulos illos redi: vnde virtutes currũt et procedunt. Et si scineris qđ causa hui⁹ egritudinis sit mala complexio frigida ⁊ sicca calefac locum cum rebus temperate calidis: habẽtibus multaз aromaticitatẽ: reducẽdo ad memoriã qꝛ iam superius dixi tibi ꝙ he medicine esse debent stiptice ⁊ subtiles: ⁊ sic tuam habebis intentionem. ¶ Medicina autem conueniens ad hoc est oleum granorum de alзaru factum postq̃ grana dicta fuerint bene matura in arbore: ponendo cum dicto oleo decimaз partem ipsius de balsamo: et in hieme plus si habueris: et regimen eius sit cum rebus calidis tamen non in excessu cognoscẽdo quod colũbi masculi de nido siluestres conferunt ad hoc valde et capita leporum in tassea: et turtures assate in veru: ⁊ etiam suffricte: et galli similiter magni et specialiter nigri sunt boni valde: et vtatur motu et exercitio temperato in ieiunio: quod si non posset ambulare causa egritudinis excitetur anima sua mouẽdo ei questiones cõtrariando ei in omnib⁹ suis dictis adhuc vt irascatur et calefiat eius complexio: ⁊ fricetur

corpus eius cum manib⁹ mollibus in ieiunio et post cibum remoueat ab omni motu animi et corporis:sed quiescat donec cibus i stomaco sit digest⁹.
¶Si vo causa fuerit humor frigidus valde:q̃ euenerit in neruo vel in ipso cerebro: stude in remouendo humorez illum cũ isto sirupo:aut da ei sirupuz de feniculo cum aqua infusionis yreos et squinanti:sed iste est sirupus perfectissimus ad hanc passionem. ℞. yreos squinanti flauie.i.oliuarde eupatorij:polij montani macis corticis citri ana auñ.x.masticis aur.v.conquassa omnia bene et infundantur in.xij.lib. aque feruentis.p noctem vnam:ꝛ mane bulliant lento igne vsq̃ ad consumptionem medietatis:postea colẽtur fortiter exprimendo:ꝛ in hac colatura pone.y.semine nigelle:ꝛ feniculi.Et si tẽpus ꝛ etas consenserit.dabis ei sinapin pistatam et distemperatam cũ aqua ad spissitudinem mellis cũ lib. succi feniculi:ꝛ lib.iiij.mellis:ꝛ lib.j.zuccari:ꝛ iterũ simul bulliant vsq̃ ad decoctionem sirupi:ꝛ de isto sirupo propinentur ad bibendum omni mane.ʒ.ij. cũ.iiij.ʒ.aq̃ calide:et postq̃ potat⁹ fuerit de isto per.vij.dies:
purgatio. laxatiua. purga eum cũ isto laxatiuo qđ educit ꝛ purgat humores grossos.℞.medulle seminis kartami:zinzi.salis communis:seminis vrtice:bdellij.oppoponacis galbani:squinzabin vel serapini.añ.pondus. auñ.j.colloquintide quartam partem.auñ.j.incide colloquintidam minutim et pone quantuz est colloquintida de puluere dragantorum: ꝛ auñ.s.de amigdalis excorciatis et omnia ista madefiant cũ sirupo squinzabi facto cũ melle et propina de isto patienti pondus auñ.v.cum aqua calida:et cum fuerit purgatus:dabis ei panem bene fermentatum cuz gallo decocto in taffea:sed ante assumptionẽ medicine post meridiem comedat bletas vel vrticas decoctas cum gallina:et in mane sequẽti bibat medicinã.
¶Illis autẽ quibus hec passio euenerit causa apostematis cõprimentis neruum: aut causa contusionis vel percussionis in illo loco:minue eum ex opposita parte lesionis:quoniã si fuerit egritudo in dextra minue ex sinistra:ꝛ econtrario si fuerit in sinistra minue ex dextra:ꝛ si fuerit in membris superiorib⁹ minue ex saffena:et si in inferioribus flobotoma ex cefalica extrahendo de sanguine prout tibi videbitur conuenire:consideratis conditionib⁹ suprascriptis: et inunge locum egritudinis cũ oleo rosaceo calefacto et sufficiet tibi.Sed ego scio et similiter cognosco quod plures medicorum litigabuntur contra me de hoc dicto:quia credũt quod priuatio sensus et motus non accidat nisi a causa frigida et humida:ꝛ propter hoc credunt quod impossibilis sit eius curatio nisi cum calidis.Si autem perseuerauerit dicta passio pluribus diebus:siue fuerit ex apostemate vel concussione aut pcussiõe seu vulnere:pone tũc cũ oleo rosaceo de oleo lilij.añ.eq̃les ptes:ꝛ si fuerit antiq̃ magis adde cũ pdictis.x.partẽ eoꝝ de balsamo:q̄ si nõ haberes balsa

uinum pone loco eius oleum de
scannix ⁊ est nigella: ⁊ proficiet
cum adiutorio dei. ¶ Et scias
iterum quod quando domina
bitur multum qualitas calida
valde in substantia cerebri vel
in neruo priuatur similiter in=
de sensus ⁊ motus. Sed hoc ac
cidit raro et in minori parte: et
hoc manifeste apparet qđ qñ
aliqs fortiter calefacit' manus
suas ad ignem subtilitatē sen=
sus amittit: ita quod nō habet
ipsum sicut añ: quare si cogno=
ueris qđ hec egritudo ꝑueniat
a caliditate pessima: rectifica cō
plexionē mēbri moderate ꝑspi
ciēdo ne īfrigides supflue. ¶ Si
āt difficultas ꝑdicta sensus vel
mot⁹ fuerit ex infusiōe facta in
neruis ⁊ muscleulis ab hūore fl'a
tico ⁊ viscoso: subtilia eius regi
mē valde: ⁊ da ei sirupū prescri=
ptum queādmodū diximus: et
medicinam etiā ꝑdictam: ⁊ da=
bis similiter: vream ⁊ succū fe=
niculi cum duplo ipsius aque:
⁊ purga etiam humorem illum
cū aqua infusiōis medulle kar=
tami: et seis vrtice. ¶ Receptio
apta huic passioni. ℞. kartami
⁊ se. vrtice: ⁊ liquiritie. añ. ʒ. vnā
pulpe colloquintide. aur. j. In=
fundantur in feruenti aqua ꝑ
noctem vnam: ⁊ in mane expri=
mendo ⁊ prius fricando mani=
bus colentur: et de ista colatura
dentur patienti ad bibendum.
ʒ. viij. cum. ij. ʒ. sirupi de citris:
⁊ hoc bibere debet seruato regi=
mine et recepto degestiuo pre=
scripto plūibus diebus. Quod si
sufficienter non fuerit purgat⁹:
dabis ei de residuo dicte colatu
re. ʒ. j. ⁊. ß. cū. ʒ. ß. dicti sirupi: et
fac eū custodire sicut fit in alijs
laxatiuis. ¶ Quādo autem sic=
citas superflua dominat̄ in ner
uo plus debito: nō vidi hucusqꝫ
quod subito inde accidit infir=
mo difficultas vel priuatio sen
sus vel motus: aut relaxatio cō
pleta in medietate corporis to=
tius vel in toto corpore. Sꝫ po=
test ex hac causa hoc fieri succes
siue ⁊ paulatine: post longitudi
nem temporis: sicut videmus ī
senescentibus valde: quoniam
hac de causa ingrossantur sen=
sus eorum: ⁊ grauatur auditus:
⁊ diminuitur visus: ⁊ odoratus
⁊ gustus. Et hec siccitas proue=
nit in eis proper debilitatē sub
stantie cerebri ⁊ propter pauci=
tatē spirit⁹ naturalis ⁊ anima=
lis qui sunt in eis: ⁊ quia ꝑpter
senectutem diminuitur de sub=
stātia cerebri. Sed hi defectus
non accidunt eis nisi quia non
bene custodiuntur et reguntur
in cibis ⁊ potibus: quoniā qui
parci sunt ⁊ tpati in cibis ⁊ po=
tibus ⁊ alijs ⁊ rationabiliter et
ordinate in omnibus regun=
tur: euadūt competēter ab istis
defectibus ⁊ egritudinibus: nec
etiā in talibus destruitur intel=
lectus eorꝫ: ⁊ intellige hec per
destructionem intellectus de=
structionē imaginatiue: discre=
tiue: ⁊ rememoratiue: quia istis
qui bene custodiuntur ⁊ regun
tur nō superuenit destructio ha
rū virtutum. Sed accidit eis tā
tum obliuio: sed imaginatiua ⁊
discretiua ⁊ memoratiua seu re
miniscibilis permanēt in ipsis
ī sua naturalitate: sed pigritāt
ī memoria rerū: et qñ recordant̄
eis faciūt oēs suas opatiōes na
turaliter: ⁊ queādmodū ī corpi=
bus senū naturalr̄ accidit fessi=
bilitas ⁊ labor ꝑꝑ debilitatē mē
brorꝫ corpita sil'r euenit in ītell'u

ipsorum. Et sicut vides manifeste quod quãdo senex exercitat corpus suum facit operationes quas intendit rectas ꝛ naturales sicut potest secundum suaȝ possibilitatẽ: sic ꝛ in intellectu ipsorum accidit: quod si recordantur eis que sunt exercenda: faciunt operationes suas naturaliter tam in imaginatiua quaȝ in discretiua ꝛ reminiscibili. Cũ autem in istis accidit lesio atq͂ passio non est tantuȝ ex senectute: sed etiam ex infirmitate: ꝛ illi etiã qui sunt in senio constituti dummodo fuerint in regimine recto et ordinato sicut diximus exercitant has virtutes recte ꝛ ordinate: nisi quia pigritãtur in his. Sed hoc nõ faciunt stulti qui imaginantur res que non sunt. Sicut fecit quidã stultus qui cum esset in tecto vnius domus: dixerũt ei quidã: eijcete in inferius ꝛ incontinenti fecit. Hucusq͂ locuti sumus de cadel chadar: que est difficultas sensus vel motus vel amborum simul que fit in aliquo membro singulari in plib⁹. Et delfeleg. q͂ est priuatio sensus vel motus vel amboruȝ insimul que fit in vna medietatum totius corporis.

¶ Capitulum. xiiij. Quod est de feleg. i. de paralisi in particulari.

Et accidit aliquãdo hominib⁹ lesio in nucha aut propter percussionem vel ex vulnere: aut propter apã qd oritur ibi. Quod si fuerit in medietate nuche erit felles seu paralisis in illa parte in q͂ fuerit lesio. Si vero fuerit lesio i tota nucha priuatur ex homine vel ex animali vel quod fuerit vicinum complexioni hominis sensus ꝛ motus ominium membrorum existentium sub ea parte lesiõis: quod si incisio aliqua facta fuerit i neruo: priuabit sensus si fuerit ex neruis sensus: vel motus: si fuerit ex neruis motiuis in membro vel in illis membris ad q͂ tẽdit ille neru⁹. Et huius cura est ipo Kis. si aũt dcã lesio vel incisio fuerit i neruis anhelit⁹ q͂ veniũt ad pect⁹ morieť patiens in breui suffocat⁹. Et si fuerit iñ neruo vel in neruis anel qui sunt sub neruis anhelitus mouentibus pectus poterit viuere: sed cũ difficultate: ꝛ nõ prolongabiť vita ei⁹ multuȝ: sed in fine morieť inde. Nũc aũt intẽdo de spasmo tractare.

¶ Cap. xv. Quod est de spasmo.

Et fit aliquando spasmus in aliq͂ mẽbro qñ neruus pungitur acu vel clauo vel his similibus. Quare medicus promptus esse debet incontinenti cũ omni sollicitudine cuȝ aliquis in neruo pungitur desuper ponere sulfur tritum mixtum cuȝ oleo oliuarum. quod si neglexerit istud poterit ad spasmum leuiter deuenire. Et potest etiaȝ spasmus prouenire ex humoribus superfluis imbibitis in neruo: vnde contrahitur et abbreuiať. Et cura huius est corp⁹ desiccare ꝛ purgare ipsum cum his que hñt educere illũ hũorẽ: ꝛ hoc fieri potest cũ aqua ĩfusionis semis chartami ꝛ paȝ pulpe colloq͂ntide: dando ei ex hac infusione. ℥. v. cum. ℥. ij. sirupi corticis citri. Et potest etiã spasmus euenire ex siccitate superflua sicut post nimiã ꝛ supfluã euacuationem naturalẽ aut ex

assumptiõe medicine acute valde. Et cura ei⁹ est inungere posteriora capitis cum omnibus spondilibus et reliquum corp⁹ etiam cũ oleo recenti amigdalarum dulcium: ꝛ ciba eum gallina decocta in aqua simplici. Et si vis ponere amigdalas et lac erit bonum ꝛ propina ei ad comedendum testiculos gallorum iuuenum: quoniam sunt optimi. Et ĩ summa dico quod pulle gallinarũ et galline sunt ei optime ad comedendum. Et accidit similiter spasmus aliqñ ex vaporib⁹ deriuatis in musculis vel in neruis generatis ex ebrietate nimia: aut ex multa comestione pomorum: vel potatione superflua vini ipsorum: aut ex potatione agreste crude: ex omnibus istis causis potest ista species spasmi prouenire: q̃ dicitur buzea. Et cura hui⁹ est vt facias infirmũ custodire ab omnibus que possunt tales vapores generare: ꝛ sufficiet ei comedere passeres vel turtures decoctas in aqua et oleo decoctiõe multa: aut assatas ĩ veru. et comedat panem bene fermẽtatum cum his carnibus: ita ꝙ q̃titas carnis sit maior q̃titate panis: ꝛ abstineat ab omnibus fructib⁹ p̃terq̃ a granis pini ꝛ ab auellanis mundatis: ꝛ inũge posteriora capitis cum oleo granorum de alzarij: ponendo in vnaquaq; ℥. isti⁹ olei aur̃. j. optime ambre: ꝛ inũge etiã cũ oleo isto spondilia oia: ꝛ postea fricet̃ corp⁹ totũ mollib⁹ manibus absq; aliqua inũctiõe: post istã fricationẽ inũgat̃ cum oleo antiquo nucũ: et exercitet̃ multum ante cibũ: et quiescat post cibum.

¶ Capitulũ. xvj. Qđ est de pulsatione.

Et generatur aliquando hec passio in q̃busdam locis corporis: et hoc fit ex vaporibus coadunatis in musculis vel in neruis qui petunt exitum ꝛ non possunt: et hi vapores qui mouẽtur in corpore dicuntur ventositates: sicut aer qui monetur exterius nominatur vẽtus: ꝛ hic vapor quando mouetur intus in musculo vel in neruo fit ibidem pulsatio. Et cura huius est cura spasmi: et nulla alia differentia est inter spasmũ ꝛ pulsationẽ. nisi quia extensio que fit in spasmo est fortis et magna: et ista est debilis et parua. Cura supra dicta.

¶ Cap. xvij. Quod est de saltu.

Saltus quidem est motus extraneus preter naturam q̃ quidem fit ex rebus que actualiter fortiter infrigidant: ꝛ etiam generatur ex reuocatione subita caloris naturalis et spirituum ad interiora sicut ex terrore ꝛ fletu superfluo. Et cura huius est vt infirm⁹ recipiat ea que corpus calefaciãt temperate: et que habeant neruos confortare sicut est sirupus de sticados: et sirupus de corticibus citri cum aqua tepida: et cũ duobus granis ordei de musco. Cura.

¶ Capi. xviij. Quod est de tremore.

Tremor siquidem fit ex pugna q̃ accidit inter virtutẽ naturalem sustẽtantem mẽbrũ: et humorẽ aggrauãtem: qm̃ v̄tus intẽdit sustentare

membrum:et humor ex sui natura,pstrare atq; deprimere:⁊ sic fiunt duo motus diuersi: vnus post alium:et vnus est voluntarius:⁊ alius violentus. Et cura est confortare corpus totum cũ rebus predictis:sicut cum sirupo de sticados ⁊ de corticib⁹ citri cum musco sicut prescriptuz est:si tempus fuerit frigidum ⁊ patiens transierit iuuentutez. Si vero fuerit iuuenis pone cũ predictis sirupis de sirupo rosaceo:⁊ tertia pars aque quam ponis cum predictis sirupis sit aqua rosacea:et rege infirmum cum testiculis gallorum et alis ipsorum:⁊ de pullis dabis vndiq;:et succus etiam pullorum est bonus valde. Quod si fuerit senex et erit tps hiemis: dabis ei succum columbinorum silue strium:faciendo sic:decollabis eos:⁊ depilentur:⁊ mundentur ab interioribus:abluendo eoȝ optime:et postea pistentur optime in mortario:et ponantur in lebete nouo cum aqua et parũ olei:et aliquid de coriandro sicco et sale ⁊ bulliant vsq; ad perfectam decoctionem: et postea colentur per clarum et rarũ pãnum fortiter exprimendo:et da ei ad bibẽdũ illũ succũ:cognoscẽdo q capitibus columborũ inest ppetas pessima in faciẽdo dolorem capitis: et propter hoc eijciẽda sunt capita ⁊ colla ipsorũ:⁊ hec que dicta sunt sufficiant in hac passione.

decoctio.

¶Capi.xix. Qd est de assoab:q latine dicit pedoscelli.

Oriuntur aliquando in corpore sub cuti exteri⁹ pediculi paruunculi q cũ excoriat cutis exeũt animalia viua tam parũ clara q vix possunt videri. Et cura huius est purgare corpus cũ semine kartami ⁊ semine vrtice.s. cũ aqua infusionis istorum: qm̃ ista erradicant causam ⁊ radicẽ horum omnino:⁊ inunge locuz cũ oleo amigdalarum amararũ vel cũ oleo granoruz de cherua: et pone desuper canam pistatã et malaxatam cum succo foliorũ persici : et ciba eum perdicibus decoctis in tassea cum aceto et pane bene fermentato:et abstineat ab omnibus fructibus recentibus:⁊ specialiter a ficubus siccis ⁊ recentibus:⁊ ab vuis et iniubis ⁊ pomis. Et in summa abstineat ab omnibus fructib⁹ pterq; ab auellanis:⁊ fricet corpus suuz cum carne seu pulpis melonum si reperiuntur: ⁊ si nõ cum seminibus ipsorum:⁊ si nõ fuerit multum macilentus : fricetur corpus eius cum succo foliorum persici: et sufficiet ad liberationem eius cum adiutorio dei.

¶Capitu.xx. Quod est de vena que dicitur mediana ⁊ est egritudo que pro maiori parte accidit nigris.

Oritur aliquando in corporibus quorundã egritudo que pro maiori parte non reperitur nisi in nigris:que arabice dicitur halalnachalaidini : et est in principio quando hec apparet hec egritudo quod erit a corpore aliquid ad similitudinem nerui:et ante apparitionem huius videtur esse quedam apatio in loco ⁊ postmodum exire incipit paulatine:q si zheretur intantum q frãgeretur:morit;patiens incõtinenti. Cura hui⁹ passionis est ligare plumbum sup

locũ strĩgẽdo fortiter vt cõprimatur fortiter locus subtus: ⁊ retineatur taliter ꝙ nõ possit exterius prominere: et hoc nõ potest fieri in spatio minori vnius anni: et causa huius est exuberantia humoris grossi valde: ⁊ ista egritudo specialiter accidit in nigris: et est eis appropriata: et fit in eis ſm cõplexionẽ ipsoꝝ: ⁊ intendẽduz in curatione istius in remouendo causaz eius: ⁊ in digerẽdo humorem et subtiliãdo: et incidẽdo ipsum: et hoc cũ sirupo squinzabi facto cũ squilla: et bibat omni die vsq ad . x. dies . ℥. j. cum. ij. ʒ. aque tepide: et postea purga eum ab isto humore grosso. ¶ Et hoc cum isto medicamine. ℞. bdelij: polipodij: oppoponacis: kartami sem. vrtice. añ. auř. j. pulpe colloquintide quartam partem. auř. j. incidatur colloquintida minutissime: et misceatur cum amigdalis excorticatis et puluere' dragãtorũ. añ. quarta pars. auř. j. relique medicine subtiliter pulnerizent: ⁊ cribellentur: et conficiantur cuz sirupo squinzabin simplici: ⁊ dẽtur ex eo auř. v. cuz aqua tepida: et si non purgauerit sufficienter dabis de residuo auř. j. ⁊. ʃ . Et rege eum sicut in alijs laxatiuis. Et pro qualibet sella expectet duos dies ad recipiendũ aliam medicinã: ⁊ rege eũ cibis boni nutrimẽti: et inũge locũ cũ oleo de lilijs ⁊ rosaceo quoꝝ partes sint equales.

di ẽ.

¶ Cap. xxj. Qd est de verme qui oritur sub cuti et de combustione ipsius.

Et generatur aliquando inter cutim ⁊ carnẽ vermis: ⁊ noĩatur hec passio egritudo bouis eo quia pro maiori parte bobꝰ accidit: ꝙ si neglexerit medicus occidere ipsum: potest inde magnum consequi nocumentũ: ꝙ si cognoueris hoc: statim cũ apparet combure locum incontinenti cuz ferro calido: taliter vt perueniat feruor ad vermem in tantum ꝙ moriatur: demum curabis cocturam cum rebus curantibus alias cocturas: et pone desuper linthea deygea mixta cum farina ordei et dulci aqua: et si posueris etiam angibra confert valde: et pone aliqd aceti in tam parua quantitate qd nõ mordicet: sed vt possit ducere virtutem medicine ad profundum combustionis: et cũ recesserit dolor inunge locum cuz agrippa ⁊ oleo rosaceo: donec remoueatur tumor: ⁊ postea ablue locum cum aqua mellis: et sparge super locũ combustũ puluerem rosarũ: ꝙ si deperditũ fuerit aliquid de carne: pone desuper vnguentũ de alnadi donec locus carne repleatur ponendo desuper puluerẽ rosaruz donec consolidetur: ⁊ hec cura est gñalis oĩbus cocturis: Si autẽ patiens timidus fuerit de coctura accipe testã medie nucis ⁊ cauã eam et pone intus ista. ℞. farine lupinorum: ⁊ fuliginis camini ⁊ piperis et radicis scare. añ. partes equales: tere has medicinas et madefac eas cum alchitram: et imple dictã testã nucis ex hac confectione: et pone super locum vermis tenendo tã diu donec virtus medicine trãseat ad ipsum: et ponit dicta medicina in medietate teste nucis vt comprehẽdatur locꝰ vermis vndiq ab ipsa. ita vt non possit exterius exire donec occidatur.

Cura generalis.

et purga eam medicina dicta in egritudine vene medeni.

¶Capitulum.xxij. Quod est de vermibus qui oriuntur in intestinis.

Ermes qui generātur in instinis gracilib⁹ pro maiori parte fiunt ex comestiōe frumēti vel farine non bene cocti vel his similibus. Et cura est cum rebus amaris ꝛ desiccatiuis: ꝛ iā rememorati sunt medici quod ex fortibus ꝛ desiccatiuis in hac egritudie alchā bil: et si non reperitur exhibeat de succo flauie pōdus aur. triū cum dimidio aur. centauree minoris distemperatis cum duabus libris aque decoctionis serature pini. ℥.j. et fac vt infirm⁹ patiatur famem ꝛ siti per duas horas ante assumptionez dicte potationis. et postea recipiat ipsam et exibunt in breui: et recipiat in comestionibus suis almuri: ꝛ comedat in ieiunio panē factū cum semine nigelle ꝛ feniculi. Et si tempus et etas consenserint: dabis ei sinapi pistatam et distēperatam cum aqua ad spissitudinem mellis cū pane: exhibēdo ei post aliquid aceti ad temperandam caliditatez sinapis: quod si prius dares ei acetum non posset postea tantum comedere de dicta sinapi ꝙ sufficeret ad occidendum vermes. Et scias quod he res etiaz occidunt sanguisugā ebibitam et ego expuli sanguisugā dādo patienti per tres dies semen nigelle in ieiunio: et iuuit me in hoc etas infirmi et tempus anni: quoniam inceperat senescere et tēpus erat hiemis. Et abstineat ab omnibus rebus dulcib⁹ maxime ab humidis ꝛ dulcibus. Et continuet comedere acetum et almuri donec fuerit liberatus.

¶Cap. xxiij. Quod est de cucurbitinis.

Et generantur aliquādo in intestinis magnis vermes parui similes seminibus cucurbitarum. Sed isti non ita cito occiduntur sicut predicti: tamen continuandū est regimen predictū: ꝛ de foris super vētrez pone empl'z qd possit eos necare: sicut istud. ℞. farine lupinorū et centauree minoris et foliorū persici et prassij: pistentur et distemperentur cum aqua dulci: et. x. pars ipsius aceti: ꝛ adiunat: ad necandū istos et educēdū clistere factū cū aqua seu succo marubij et suis similibus: et omnibus modis continuando has medicinas eos occidunt ꝛ eradicant omnino. Cognoscendo ꝙ qui vermes habent in corpore cū sunt famelici angustiātur valde: et quando stomacus ipsorū est inanitus vomūt: ꝛ sentiūt in intestinis et in stomaco agitatiōes et motus extraneos et habēt stridorē dentiū in somnis ita ꝙ audit: et ex ore ipsorū est saliua et humiditas tunc: et excitātur a somno cū timore. sz qꝛ cucurbitini fiūt in intestinis magnis ideo nō ꝑcipiūt dolorē.

¶Cap. xxiiij. Qd est de vermibus minutis ꝛ paruis q̄ oriunt in inferiori parte intestinorūz.

Hi vermes q̄ generant i fundamēto itestinorū fiūt ex feate putrefacto cum stercore. Et cura est regimen predictū ꝛ medicine

dicine

dicine predicte cũ clisteri predicto addendo in ipso de ruta: & liberabitur cum adiutorio dei: et vermes etiam parui qui fiũt in aure occiduntur cu3 succo rute distillato in aure. Cognoscẽdo q in cura omnium specierũ vermiũ est necessariũ subtiliare regimen.

¶Cap.xxv. Qd est de varicib9.

Hec egritudo que dicit̃ varices orit̃ in crurib9 et est similis varicib9 arborũ & sic dilatãtur vene & ingrossant̃ & exteri9 pmi nent. Et generat̃ ex melẽcolia & grossa vẽtositate: incipe in cura isti9 a purgatione corporis ab humore melẽcolico: & hoc cũ lapide lazuli & barburia .i. polipodio & similib9: & hoc medicamẽ scriptũ est superius. Et fac ei fieri sirupũ dissolutiuũ & subtiliatiuum. ℞. corticis citri: & macis. añ. ℥.j. spice: squinãti: camomille: semina melonis affoca. añ. partes tres. ℥.j. conquassa q̃ sunt cõquassanda & ĩfundãt̃ i.x. lib. aq̃ dulc; per noctẽ vnã: in mane uo bulliãt lẽto igne vsq3 ad cõsumptionẽ medietatis: demũ colent̃: et in ista collatura addãtur lib. j. succi feniculi: et lib. viij. mellis: et simul bulliãt vsq3 ad spissitudinẽ: & exhibeat̃ de isto oi mane ℥.ij. cũ. ℥.v. aq̃: & pone super crura farinã ordei & camomillam & rosas. añ. ptes equales: misceãtur cũ aqua dulci tepida & desuper pone. Sciendo q hec passio est difficilis curationis: tamẽ cũ magna & cõtinua atq3 lõga sollicitudine & cura poterit ad meliorationẽ & alleuiationẽ deuenire: & pp̃ter hoc nõ est sal9 promittẽda infirmo: nec spes certe liberationis eidẽ est exhibẽda: qd si feceris pro certo decipieris & ciba eũ cũ gallis et cũ pane bene fermentato.

¶Ca.xxvj. Qd est de elefantia.

ET accidit crurib9 grossitudo preter naturã que dr: elefantia: & hoc idõ q: assimilatur cruribus elefantis in grossitudine. Et cã hui9 est exuberãtia humorũ grossorũ q̃ sunt vltimi in grossitudine qui descẽdũt ibi pp̃ter põderositatẽ ipsorũ. Et cura huius est quasi impossibilis. Sed laudabilior via in curatione ipsi9 est euacuare corpus cũ medicaminib9 educẽtibus istũ humorẽ postq̃ subtiliaueris ipsum et incideris cũ medicinis dictis superi9. s. cũ sirupo facto ex radice lilij & succo feniculi & alijs oibus prescriptis superi9. Et fac emplm̃ superius resolutiuũ & cõsumptiuũ: & cũ remouebis emplm̃ cã alleuiationis cruris inũges locũ cũ oleo camomillino et ro. aromatizato simul equaliter mixtis: et nõ mireris de prolõgatiõe alleuiationis hui9: qm̃ etiã cũ optima cura vix percipitur melioratio in tẽpore lõgo. Emplm̃.

¶Ca.xxvij. Qd est de cãcro.

ET orit̃ aliqñ in corporib9 aliquoƺ apa noia tũ cãcer qd arabice dr: causatã: & est difficilis cure valde: & noiatur cancer ab illo aiali sic noiato qd est habẽs crura lõga & multa: et accidit p maiori parte in cruribus pp̃ter largitatẽ venarũ ipsorũ & pp̃ter abũdãtiã humoris melẽcolici: & granedinẽ & põderositatẽ ipsi9 et assimilãt̃ isti9 vene venis varicũ in grossitudine. Et he tres

egritudines.s.varices ꝛ elefantia ꝛ cācer: sunt ex humore grosso et melēcolico ꝛ terrestri valde tñ hi humores diuersificant ad inuicē in grossitudine: qꝛ vnus grossior est altero: ꝛ illud relinquitur in discretiōe medici. Purga ergo hūc humorē cū substantia dictarū medicinarū sicut cū lapide lazuli et suis similibus dictis: et ciba eū pullis paruis cōuenienter decoctis: ꝛ pane de frumēto optime fermētato: ꝛ fac eū abstinere ab oib⁹ cibis grossis: et ab oibus fructib⁹ preterꝙ ab auellanis ꝛ amigdalis ꝛ fisticis et potes etiā ei cōsentire poma granata ꝛ pira optime matura.

Purgatio.

¶ Cap. xxviij. Qđ est de doloribus iuncturarū.

ET fiūt aliqñ in corporibus quorundā dolores iūcturarū q̄ procedūt ex abūdātia grossorū humorū vel viscosorū q̄ infundunt in iūcturis: ꝛ possibile est ꝙ isti humores in quibusdā indurātur iūcturis admodū lapidis: ꝛ cura horū est impossibilis. Sed cura horū dꝫ esse añ talē indurationē: ꝛ tūc in ipsis cōparebit vtilitas: ꝛ incipe in curatiōe horū dādo sirupū cōpositū cū aqua decoctionis radicis lilij: ꝛ succi feniculi per duas septimanas: ꝛ postea euacua ipꝫ ab isto humore grosso cum hoc medicamine. ℞. bdelij oppoponacis ꝛ scibmeg: interiora collo quintide preparata sicut dictū est superius eo ꝙ hec trahūt humorē ab istis locis: ꝛ innunge locum oleo de lilijs ꝛ oleo camomillino ꝛ anetino: ꝛ pinguedine anatis ꝛ oleo amigdal. mixtis quorū partes sint equales: ꝛ vtatur hoc regimie tādiu donec videatur effectus medicine cū adiutorio dei.

Medicamē.

¶ Ca. xxix. Qđ est de dolore qui fit in substātia intesti.

HEc quidē passio orit in intestinis ex hūore aquoso cōuerso i vapore ex quo sequit passio grauissima: et illa de cā laniant arterie ꝛ vene: ꝛ pōt inde cōseq̄ vlceratio i pulmōe: ꝛ scias ꝙ medicine q̄ ꝯsueuerūt mitigare dolores ꝓmouēt istū: sicut sunt medicine calefactiue ꝛ dissolutiue ꝛ apitiue: qm̄ dissoluēdo hūc humorē ꝓmouēt dolorē intēsū qsi itolerabilē: eo ꝙ vapor nō imittit dolorē nisi fuerit cōuersus in vētositatē: cognoscēdo ꝙ dr̄ia ē inter vaporē ꝛ vētositatē: qm̄ vapor dr̄ qñ descit ꝛ nō mouet: vētositas qñ mouet: ꝛ tūc iducit dolorē ꝓpter motū ꝛ extēsionē: ꝛ sic hoies cōsueuerūt noiare vapores extrinsecos vētū qñ mouet.

¶ Ergo p̄ria intētio tua sit in curatiōe hui⁹ euacuare hūc hūorē aquosū absꝙ p̄paratiōe ꝛ receptiōe alicuius digestiui: ꝛ sufficit tibi semē kartmi in hac intētione: ꝛ si vis addere sem. vrtice erit curavtilia. ꝛ da ei oī mane de isto sirupo. ℥. ij. cū. vj. ℥. aq̄ calide. ℞. succi feniculi collati lib. iij. seia melonis. ℥. ß. masticis aur. ij. cōquassent ꝛ infundātur p noctē vnā in aqua calida: mane vero bulliāt lēto igne vsꝙ ad cōsumptionē. iij partis: ꝛ colent: et huic colature adde lib. ij. mellis: ꝛ decoquant ad spissitudinē sirupi. Et innunge locū doloris post fricationē cū palma man⁹ cū oleo camomillino ꝛ anetino et pinguedine anseris mixtis equaliter et vtat hoc regimine donec liberet cū adiutorio dei.

Cura.

¶Ca.xxx. Qđ est de dolore q̄ fit ex labore ꝛ fatigatione.

Et fiunt aliq̄n dolores in corpore, ex forti labore ꝛ fatigatione: et spāliter, in insuetis: qđ si fuerit hyems inunge eū cū oleo anetino ꝛ rosaceo tepidis: et in estate sufficiet oleum rosaceum solum: ꝛ cū istis liberabitur cum adiutorio dei: et scias qđ labor est cā vniuersale totius corporis: ꝛ ꝑpter hoc oia mēbra calefiunt: ꝛ sentitur dolor vniuersalis in omnib⁹ membris toti⁹ corporis: sicut accidit nauigantib⁹ cū remis assidue: qui cū quiescūt dolent vniuersaliter in oib⁹ mēbris: sꝫ magis in manib⁹ ꝛ sicut superflue ambulātes dolent in oib⁹ membris: sed magis in cruribus ꝛ pedib⁹. Et incurrētiū hāc passionez subtiliare debes regimen dādo eis pullas decoctas in tafsea cū aqua ꝛ aceto: et accidit multotiens effymera febris ex tali labore: ꝛ si in stomaco sūt vene replete aliquo humore ꝑparato ad putrefactioēꝫ fit inde febris putrida ſm naturaꝫ illi⁹ humoris. Et postq̄ȝ expeditus fuero de tractatu isto loquar de febribus ꝛ curis earum cū adiutorio dei.

¶Ca.xxxi. Qđ est de podagra q̄ arabice đr anancras.

Hec egritudo accidit pedib⁹ q̄ đr anācras: et est cā qđ fit in vno pede: vel in duob⁹: et naturaliter ibideꝫ accidere pōt velocius q̄ȝ in aliis mēbris: eo qꝛ pedes sunt positi in īfima pte corporis: ꝛ maior pars huius passionis gn̄atur ex humore calido descendente ad pedes ꝛ inde apostemātur: sꝫ nō coadunatur humor in hac egritudine in vno loco ꝓprio sicut in aliis aꝑpātib⁹. Et accidit anacras ꝑ maiori parte paruos pedes hn̄tib⁹: ꝛ ambulantib⁹ superflue ꝑter consuetudinem: ꝛ paucos vidi cursores q̄ viuāt ex arte illa qui nō patiātur ex hac egritudine: ꝛ ꝑt etiā euenire ex humoribus non acutis: ꝛ primū qđ euenit eis est dolor ꝛ deinde ingrossant̄ et calefiūt. Cura hui⁹ est flōmare cefalicā ex opposita parte pedis subtrahēdo de sangnie ſm cōditiōes notas: q̄ si tumor fuerit ex dn̄io acuti humoris: ꝛ illđ scies ex acuitate et fortitudine doloris. oino ꝛ ꝓhibe tūc fieri vnctionem: sed desup pone farinaꝫ ordei mixtā cū succo hadderē: cuꝫ alchana quātū est quarta pars farine ordei: cōsiderādo tn̄ complexionē patiētis etatē ꝛ tp̄s anni: ꝛ purga infirmū cū sero caprino coagulato cū lacte fici cum q̄ dissoluti sint aur. ii. de tamarindis q̄bus addatur quarta pars auri de machamuda. i. scamonea. Et si cognoueris q̄ nō fuerit humor tāte caliditatis ꝛ acuitatis: purgabis ꝑut cognoueris de essentia ꝛ qualitate ipsi⁹: ꝛ ꝑcipe infirmo parū ambulare et post liberationē perfectā: ꝛ cum fuerit liberat⁹ pone sup pedes q̄ habeāt ipsos cōfortare: non tn̄ cū aromaticis sicut necessariuꝫ est principalib⁹ mēbris: ea vero q̄ hn̄t cōfortare mēbra q̄ non sunt principalia sunt stiptica ꝛ temperata inter caliditatē ꝛ frigiditatem. Aromatica vero appropriata sunt principalib⁹ mēbris tantum: eo q̄ spiritus animalis et vitalis ꝛ omnes sp̄us delectātur in his. Illi autez qui credūt qđ om̄es sp̄us ab vno fonte ꝛ ab

Cura. Aromatica.

vna radice ꝓcedant: sicut sunt magni medici ⁊ summi naturales aliqui ex his sunt qui credūt ꝙ radix illa et fons sit cor sicut peripatetici. Et alij sunt qui dicunt ꝙ radix illa est cerebrum. Nos aūt cognoscimꝰ ꝙ aromatica maximū inferunt iuuamentum cordi in sincopi odorando ea ⁊ nō solū cordi verūetiā oibꝰ membris sibi vicinis.

Cap. xxxij. Quod est de scissuris que accidunt manibus ⁊ pedibus et alijs membris.

Et multotiens accidūt scissure manibꝰ ⁊ pedibus: ⁊ maxime pedibꝰ eo ꝙ plante pedū fricantur per terram: ⁊ inde acquirunt siccitatem: ⁊ de hoc omnimodam habemꝰ certitudinem s. ꝙ qñ res humide desiccantur scinduntur: sicut apparet in trabibus: ꝙ postꝗ desiccatur eorū humiditas in eis fiunt scissure multe: ⁊ in terra etiā hoc idē manifestatur. s. ꝙ postꝗ fuerit pluuia humectata: ⁊ postea successerit ventus et sol: repletur scissuris. Ergo hec egritudo indiget humectatione: tñ scias pro certo ꝙ id quod scissum est non consolidatur humectando: et hec egritudo indiget cura cōposita s. ꝙ sit abstersiua ⁊ habens multaꝫ humiditatē: ⁊ sicut est alchāna madefacta cum butiro recenti: aut cum oleo amigdalarum dulcium: vel cū oleo oliuarū dulci tenendo hoc medicamen per noctem integraꝫ desup: ⁊ ablue re etiam seu madefacere mēbra scissa cōfert valde: ⁊ laudabilior via que possit haberi in scissuris pedum est nō ponere pedes in terra vllo modo: ⁊ i scissuris manuum ꝙ abstineat a tactu reruꝫ

Scissuris.

siccarum ⁊ aridarum ⁊ a nauigatione cum remis: ⁊ nocet etiā fodere terram: ⁊ facere lapides terreos ⁊ vasa fictilia: qm̄ oia hec faciunt scissuras in manibꝰ ex tactu terre ⁊ abstinendo ab his ⁊ similibus continuando medicamen predictum liberabitur deo dante.

Cap. xxxiij. Quod est de egritudinibus vnguium.

Et vnguibus quidem accidit aliqñ scissura ⁊ depilatio ⁊ fractio. Et cura horum omniū est appositio alchanne distemperate cū oleo oliuarum. Et dixerūt quidam ꝙ ponere vermes terrestres in oleo ⁊ bullire simul ⁊ desuper ponere: curat scissuras vnguium manuum ⁊ pedum.

Cu

Ca. xxxiiij. Qd̄ est de sciatica.

Et oritur aliquādo dolor in quibusdam qui extenditur a comūctura coxe ꝓcedendo directe vsqꝫ ad cauillam pedis ⁊ aliquando vadit tortuose: et hec egritudo dicitur sciatica: q̄ generatur ex humore frigido contento ⁊ generato in loco: ⁊ ibi infert nocumētum sicut in alijs membris. Et sunt multi medici qui curant hāc passionem cum multis cocturis. Sed via recta ad curandum istam egritudinem est dissoluere incidere et subtiliare hunc humorem: ⁊ hoc dando ei omni mane ad bibendum. ℥. ij. oximellis squilitici cum. iiij. ℥. aq̄ cal'e: ⁊ de septē in septē diebꝰ dabis ei partes. iij. aur. j. de tyriaca quoniam confert valde: ⁊ inunge locum cum oleo de scaunix. i. de nigella calido: et cum oleo de sinapi quoqꝫ partes sint equales: ⁊ oleo de lilijs quantū

illa duo mixtis: ⁊ si euacuaueris
corpus ab illo humore: ꝓ certo
eradicabis radices egritudinis
cū adiutorio dei. ¶ Medicamē
optimum ad hoc. ℞. bdellij op=
poponacis: schibenes. añ. aur. j.
agarici feminini: medulle: se.
kartami: ⁊ se. vitice. ana. partes
tres. aur. j. asse dulcis quarta ps
aur. colloqntide. viij. pars aur.
incide colloquintidaꝫ minutim
et malaxa eam cum quarta par=
te. aur. j. de lacte amigdalarum ⁊
tantundem pulueris dragag. ⁊
incorpora omnia predicta cum
oleo amigdalarū dulcium ⁊ oxi
melle squilitico valde acetoso: ⁊
ꝓpinētur ex isto aur. vj. cū aqua
calida. Et si non purgatur suffi=
cienter adde de residuo aur. 5. ⁊
rege eū sicut in alijs laxatiuis: ⁊
ponere ventosas siccas cū igne
siue post purgationem seu ante
super sciam cōfert valde: qm̄ era
dicat humorem a ꝓfundo: ⁊ tra
hit eū exterius: ⁊ inunge locū cū
oleo de lapidib9 qd dr benedictū
vel cum alkitram.

¶ Cap. xxxv. Quod est de dolori
bus ypocundriorum.

ET accidit ypocūdrijs
dolor qui arabice dici
tur zarzuter. Et causa
huius est motus vapo
rum qui mouentur motu violen
to atqꝫ forti qui oriuntur a subti
li flegmate. Et cura hui9 est sub
tiliare regimen: ⁊ cibare cū pas=
seribus p̄paratis in tassea: et as=
satis in veru. ⁊ etiā suffrictis: et
da ei medicinas calidas ꝓuocā
tes vrinam. ¶ Receptio apta et
conueniens ad hoc. ℞. radices
feniculi. ⁊ seminis eius. seminis
pastinace montane: flauie: liq=
ricie mūdate: squinanti. añ. aur.
ʒ. seminis vitice. aur. ij. semina
melonis ad pondus omniū: ba
silitionis. ℥. iiij. conquassentur
omnia ⁊ infundantur in li. ij. aq
feruentis per noctem vnā. ma=
ne vero bulliant lento igne vsqꝫ
ad consumptionem medietatis
postea colentur: ⁊ in illa colatu=
ra ponantur lib. ij. zuccari: ⁊ de=
coquatur vsqꝫ ad spissitudinem:
et ꝓpinentur ei quolibet mane
℥. ij. cū. vj. ℥. aque calide: ⁊ inun=
ge locū extrinsecū cū oleo de ia=
semino. ⁊ pinguedine anatis: ⁊
vtatur hoc regimine donec fue=
rit liberatus.

¶ Cap. xxxvj. Qd est de aposte=
matibus q̄ fiunt sub spatula de=
xtera vel sinistra. ⁊ est inter pro=
fundum apostema qd dicit ara=
bice altahalep.

ET oritur in corpore q̄d
dam qd nominat ara=
bice altahalep. et sunt
apostemata que gene=
rant sub spatulis in dextera par
te siue sinistra ⁊ ꝓfundantur in
tus valde: ⁊ hec apāta generan
tur ex humorib9 adustis vel ex
flegmatico humore grosso: aut
ex aquoso sanguine. Sed illius
quod fit ex humoribus adustis:
cura est impossibilis: ⁊ hoc ma=
xime accidit senibus qn̄ sunt cu
riosi ⁊ laboriosi valde: sicut eue=
nit patri meo qn̄ captus fuit ab
hali filio ioseph qui tantum sti=
mulauit eum qr adusti fuerunt
humores in corpore eius ⁊ inde
habuit altahalep in parte sini=
stra: ⁊ medicus qui curabat euꝫ
incidebat de carne dicti aposte= Medicus.
matis ⁊ nihil sentiebat inde. et
intantum durauit hoc qd ꝑue=
nit nocumentum vsqꝫ ad cor. et
mortuus fuit secūdo die hac de
causa. ¶ Hec apostemata sunt
difficilis cure valde eo qr humo

res sunt adusti: et ideo sunt grauis et dure digestionis intm̄ quod non põt cõuerti ad saniem laudabilem atq̧ albam: immo cõuertũtur ad saniem turbidã: atq̧ nigram et virulentã: et nullum apa gram et virulentã potest pfecte curari. nisi magnũ potest pfecte curari. nisi pri⁹ deueniat ad perfectã digestionem et ad saniem laudabilẽ cõuertatr: cognoscẽdo firmiter quod oẽ apa melencolicuʒ aggrauatr et multiplicatr in nocumento ex tactu ferri et stĩb⁹: et istud apa est corrosiuũ et corrodit valde in circuitu sui: et tũc tpis qñ pr meus obijt cui de⁹ anime sue misereatur eram in studio. sit ergo regimẽ

Cura difficilis.

hui⁹. s. de altahalep tale. In primis minue de sanguie si ɔditiones cõsenserint: et postea purgabis eũ pluries cũ reb⁹ purgantibus melencoliã: et pone sup apa calefacientia et mitigãtia dolorem. Quod si apa nõ aperitur: sʒ resoluitur qd resoluẽdũ est de subtili: et mitigatur qd est mitigãdũ de dolorib⁹. Scias quod medicus magnũ quid fecit valde. et iã curauit maiorem partem egritudinis: eo quod quauis reliquie huius apatis fuerint putrificate nihilominus remanebit quin infirmus oẽs suas faciat opatiões. Si vero a principio nõ fuerit seruatũ istud regimen: et humores apatis incipiũt ad putredinem deuenire: et infirm⁹ fuerit senex: nõ expectes curã in ipso: immo dicas: et habeas eũ p desperato: et rege infirmũ blandiẽdo ipm cũ oleo rosa. et suis sitibus quauis nihil pficiat. Cum aũt fueris in principio huius fac ei istud emplastruʒ postq̧ fuerit purgatus pluries a melencolia sicut dixi.

Emplastrũ.

℞. farinam ordei. rosarum: farine fabarum, camomille yringorum ana. ℥. ij. seminis lini. seminis altee: qd arabice dr chatemi añ. anr. iiij. foliorum vitice: carobe porcine añ. anr. ij. pistentur que libet p se et cribra q̄ sunt cribellãda: et distempera ea cũ aqua rosacea: in cui⁹ vniuscuiusq̧ lib. sit distẽperata. ℥. s. tyriace alternt. i. liberatrias. Et istd emplm pone super locũ ponendo desuper emplastrũ folia vitis recentia: et cũ fuerit exiccata mutabis illa. Si vero dictũ apostema fuerit ex humore flegmatico grosso: pro maiori parte curatr. Et mihi euenit cuʒ essem iuuenis: et passus fui multos et intensos dolores anteq̧ aperiretur: et postq̧ apertum fuit: liberatus fui cõplete. Quod si hec passio euenerit alicui seni qui sit sicce cõplexionis subtilia regimen ei⁹ quantũ potes: ita quod non comedat aliquod habens grassitudinem: et sufficit ei dare pullas paruas et factas in tassea cũ aceto et pane bene fermentato: et da ei bibere qualibet die. ℥. s. syrupi squinzabin cum ℥. v. aque decoctionis yringorum. Et sit decoctio talis: scilicet in. vj. anr. yringorum ponantur ℥. x. aque: et bulliant vsq̧ ad cõsumptionem medietatis: et cũ illis. v. ℥. decoctionis distemperabis dictum syrupum: et dabis de isto omni mane: vt dictũ est. Et pone desuper emplastrũ factuʒ cũ farina ordei et yringis: et camomilla. añ. equales partes. pistẽtur et distemperentur cũ aqua et tertia parte sui aceti: et desup emplastrum pone folia vitis vel sicle. quod si apostema ad maturationem deuenerit stude: vt os seu apertura fiat inferius: et vbi vis quod rumpatur pone illic stercus colũbinũ mixtuʒ cũ butiro

secūdū aperturā quā intendis facere:⁊ cum apertū fuerit euacua saniem:et intus pone licinium seu tētā madefactam in melle dispumato et decocto cū aqua vsq ad spissitudinem retinendo illud liciniū nocte tota et mane remoue illud et pone aliud madefactum i emplastro alnacli mixto cum oleo rosaceo equaliter ⁊ bullitis ad spissitudinē mellis:et permaneat sic p totā noctem:⁊ ƒm patiēs fuerit delicat⁹ vel non delicatus:pone de vitriolo in alnachi plus vel min⁹.Et si videtur tibi difficile equare concauitatem vulneris dicti apatis carni bene: accipe fulliginem fornacis vbi funditur es ⁊ tere eam:⁊ ablue illam cum aqua multotiens:et de illo puluere sparge super licinium:et tandiu pone in vulnere donec optime sigillet.Si autem dictum apostema fuerit ex humore sanguineo febris erit fortior:sed citi⁹ liberabitur. Et cura ipsi⁹ est flobotomare pri⁹: et postea desup ponere mitigatiua doloris et narcoticha. ℞. apta valde ad hoc. ℞.farine fabaꝝ:ꝑigoꝝ camomille:spuina folia vitis.añ.eq̄les ptes:pistētur et distēperētur cū agresto:et pone desuper:⁊ sup emplastruz pone folia vitis recētia:⁊ cū incipit exiccari madefac ipsuz cū aqua rosacea.Si autem ad saniem deuenerit:fac ei curā predictaz in flegmatico:excepto ꝙ in isto magis sollicitus esse debes infrigidare:⁊ in illo magis intēdere debes in subtiliare:incidere:⁊ dissoluere.Si autē p̄dictum apostema ex colerica fuerit non proficiet ei vnguentum alnacli:immo magis infert no cumentū:nec etiā acuta vel acetosa : sed sufficiet ei supponere cortices cucurbite vel angurie vel horum similia.Sciendo qđ in ista regione oīa apata q̄ nascūtur in predictis locis nominātur altahalep:⁊ greci ipsa nominant babni.q̄ autem fiūt ex humorib⁹ adustis non recipiūt digestionē quēadmodū dixim⁹ et ꝑpter hoc nō curant:⁊ ex hac egritudine obijt pater me⁹:cognoscendo ꝙ hoc apa est corrosiuum:⁊ corrodit in circuitu sui partes vicinas: q̄re necesse inducit ꝙuis sit in partib⁹ ignobilibus corporis:nedum in nobilibus:vel prope nobilia mēbra : et propter hoc moriuntur pro maiori parte habentes hāc passionem. Altahalep apa.

¶Capitulum.xxxvij.Quod est de apostematibus que dicunt doggam.

ORiuntur aliq̄n in extremitatib⁹ digitorum manuū vel pedu3 apata q̄ dicunt doggā: qđ latine panariciū noiat:⁊ facilior cura et magis laudata est desuper ponere cerumē seu sordities illas q̄ reperiunt i aurib⁹:vł panē masticatum:⁊ si fuerit delicatus sufficiet ei farina masticata ad maturationem hui⁹ apostematis: vel passule pistate:aut fic⁹ vna: quoniam hec passio leuiter curatur ⁊ sine timore.Sed huius egritudinis reperit q̄dā spēs q̄ est valde mala:vez que corrodit extremitatē digiti:⁊ extēdit ad corrodendū carnē viuā manus vel pedis : donec deueniat ad corrosionem maioris partis ipsius.Et hec spēs arabice noiat

egritudo ſpine.Gal. ꝟo nō no=
minat paſſionē hāc ꝑprio noīe
ſed poſuit cām et curā ipſi⁹.Et
poſtq̄ cognoueris hāc ſpeciem
ꝙ ipā creſcit quotidie ⁊ augmē
tatur:ſtude in euacuādo corp⁹
fortiter:ponēdo ī laxatiuis ipſi⁹
res q̄ trahant hūores aduſtos:
Cōue ⁊ de cōueniētib⁹ ad hoc eſt hoc
niēs medicamē.℞.corticis mirabo=
medi= lanorū ⁊ kebulorum:et indorū:
camē. epithimi barburie.i.polipodij.
añ.auī.x.ſene kartami.ſeminis
vrtice.añ.auī.v.piſtenī optime
⁊ addaī iſtis q̄tū eſt q̄nta pars
omnium dictarū medicinaruz
de violis ⁊ florib⁹ nenufaris:et
infunde omnia in aqua calida
tanta vt cooperiantur ex ipſa:⁊
coleī in mane fortiſſime expri=
mendo:⁊ in.vj.ʒ̄. iſti⁹ colature
ponaī.ʒ̄.j.⁊.5.ſyrupi de liquir.
⁊.ʒ̄.j.⁊.5.ſyrupi de cortice citri:⁊
adde huic octauā partē auī.de
ſcamonea:⁊ octauā ꝑtē auī.de
maſtice.Et ſi nō purgareī ſuffi
cienter cū iſtis adde de reſiduo
aq̄.ʒ̄.ij.⁊.ʒ̄.5.ſyrupi ſq̄nzabin:⁊
ciba eū poſtea gallina elixata ī
taſſea:⁊ in die añ aſſumptionē
medicine dabis ei ſiclas elixa=
tus ī veſperis:⁊ ſi nō fueris ſtu=
dioſus in liberatiōe hui⁹ ante=
q̄ deueniat ad maturationē et
cruptionē parum ꝓficiet ei cu=
ra et medicatio poſtea:ꝙ ſi de=
nigratur in circuitu apātis ⁊ in
duratur quēadmoduz deuenit
inimico meo qui nominabatur
zacha zacharū qui miſit pro me poſt=
rum. q̄ exiui de carceribus hali filij
Joſeph:et inueni quod corā eo
erant plures medici et cū eſſem
propre eum ipſe extraxit pedez
ſuum:⁊ tere qđ non poſuit ipm
in ſinu meo:ſicut aſſuetus erat
facere alijs medicis:⁊tūc elon=
gatus fui ab ipō:⁊ conſideraui
quod corruptio erat in circuitu
apoſtematis: quare dixi ei qđ
impoſſibilis erat cura ei⁹ om=
nino niſi cyrologus incidat car
nem illam totaz cum raſorio q̄
eſt in circuitu apoſtematis:qui
cum audiſſet hoc incepit furere
valde et anguſtiari:⁊ medici in
ceperunt ei blandiri tradendo
obliuioni precepta antiquoruz
qui preceperūt ꝙ nō debemus
blandiri infirmo in egritudini
bus.Quare promiſerunt infir=
mo remouere eam bene cū me=
dicinis mortificatiuis:q̄b⁹ dixi
ꝙ nō cognoſcebā nec videbam
vllo mō ꝙ illud facere poſſent:
eo ꝙ anteq̄ mortificata ſit illa
caro mala:denigrabitur altera
que ſuccedit:⁊ ſic cōcordati fue=
ſunt oēs remouere eā cū medi=
cinis acutis:q̄bus dixi ꝙ nō po
terāt iſtud facere aliqua ratiōe:
et ſic receſſi ab ipō:⁊ medici for
titer inceperunt me accuſare:et
dicere ꝙ nō poterā inimicitiaz
cooperire quā habeo erga euz:
tñ q̄uis ei⁹ inimic⁹ eſſem ꝑ cer
to dicebā veritatē:vñ iſta de cā
imaginauerat nocere mihi:ſed
de⁹ abſtulit ei potētiā:neq̄ ſui
medici aliquid ſibi ꝑfecerunt:
ſed poti⁹ ei intulerūt grauamē
et validū nocumētū.Et accidit
qñq̄ in hac paſſione ꝙ corrum
piī os et denigraī:quare īpoſſe
eſt ꝙ ſup illud os poſſit caro ge
nerari:nec cōdēſari: vñ neceſſe
eſt radere illud fortiter:⁊ cū ra=
ſorio incidere carnē illā totaz q̄
eſt infecta ⁊ corrupta:⁊ ſubtilia
re regimē ei⁹:⁊ ſup locū pone fa
rinam ordei cum indico quorū
partes ſint equales:⁊ cum vul=
nus ſaniem eiecerit:pone tunc
farinam orobi mixtaz cū melle

et innunge partes vicinas que sunt in circuitu apostematis cũ oleo rosaceo aromatizato: qm̃ possibile est cum hoc regimine: videbis rẽ laudabilem cum adiutorio dei: quod si cõplo͛ patientis fuerit sicca valde: et fuerit senex adde farine ordei et indico q̃tum est quarta pars eorum de thure adusto.

¶ Explicit liber scđs theysir.

¶ Incipit liber tertius qui est continens tractatus tres. Quorum tractatuum primus continet capitula tredecim.

¶ Capl'm p̃mũ. Qđ est de febribus effymeris.

Dixit seru⁹ auenzoar quod cõsuetudo est medicorum nominare vnũquẽq; calorem exeuntem a corpore preter naturam: febrem. Sciendo qđ ex febribus quedã fiunt in spiritibus: et cum dico spirituz intelligo substãtiã subtilem q̃ est in corde: que quidẽ substãtia in intellectu nr̃o breuis est ad intelligẽdũ. Sz viuim⁹ donec ipsam habemus: et morimur qñ deus ipsam a nobis vult remouere: et q̃dã febres oriuntur in humorib⁹: et aliq̃ generantur in substãtialib⁹ mẽbris. Et nunc incipio ab ea que ortũ habet a spiritibus. Et dico quod hec febris parte generat a causis extrinsecis sicut a forti ira et a superfluis vigilijs: aut ab intenso et forti labore: et exercitio exiens a natura vel ex contractione superflue more in sole: aut ab intẽsa frigiditate aut ex balneatione in quibusdã aq̃s stipticis sicut in aqua vitrioli vel aluminis et suis similibus. Ira autem procreat febrẽ: eo q͛ ab ipsa inflammant sp̃us cordis et toti⁹ corporis: et inde sequit͛ effymera: que cuz recedit a corpore non redit ampli⁹. Et hoc intelligẽdũ est dũmõ humores temperati fuerint et equales in corpore i q̃titate. s. et qualitate: et interdũ durat per tres dies: et hoc est raro. Et hec febris dicitur effimera: si vero humores non fuerit in corpore temperati equales: sed exeunt ab equalitate et tẽperie in q̃titate et qualitate vl' substãtia: tũc ad putridã leuiter poterit deriuari: vel ad aliam speciẽ febris: de quibus rememorat⁹ ero cuz de putridis ptractabo. Cura aũt huius effimere q̃ ab ira p̄cedit est infirmũ letificare donec remoueatur ira: et nõ sub tilies ei⁹ regimẽ multũ: et da ei bibere syrupũ mitigatiuũ et refrenatiuũ ire: sicut est syrup⁹ de buglossa cui⁹ dosis sit. ℥.j. cum ℥.v. aq̃ rosacee et quiescat absq; exercitatiõe aliqua: et videas vrinã ei⁹. Qđ si signa laudabilia i ipsa apparuerint attestantia sanitati: scias q͛ liberabit ab ip̃a: ita q͛ non redibit: et signũ certissimũ huius est hypostasis alba pineata et lenis: et equalis: ita qđ in motu vasis cito abscendit sursum: et cito redit inferius ad suam debitã dispositionẽ: et in isto signo nunq̃ cognoui errorẽ tp͛ib⁹ vite mee: quare cum vides hoc certissime scias qđ non redibit. Et si cum tali ypostasi vrina fuerit in colore et i substãtia sil'is vrine sanoꝝ adhuc certior esse poteris q͛ non redibit.

Cura huius febris

In illa etiam que fit ex cogita=
tionibus ⁊ vigilijs seruabis p̄=
dictum regimē p̄ter quod in
illa que fit ex vigilijs debes in=
firmū sollicitare vt dormiat diu
et confert odorare flores nenu=
faris:⁊ vngere nares eius cum
oleo seminum cucurbitarū vel
cucumeris:⁊ potus eiꝰ sit syru=
pus violaceus:vel de buglossa:
quoniam conferunt:⁊ cū vide=
ris signa laudabilia cibabis
eū pullis vel carne edi lactan=
tis.et hec cura sufficit ī illa q̄ fit
ex ira ⁊ sollicitudinibus : et co=
Effi- gitationibus ⁊ vigilijs. Effime
mera. ra autem que fit ex fatigatione
et labore indiget maiori cura:
quoniam oportet vt ponas euz
in tina plena dulcis aque te=
pide:ita quod balneetur corpꝰ
totum preter caput:⁊ fricet̃ cor=
pus eius totū in exitu cū inte=
rioribus melonum:vel pulpis
ipsorum quando sunt bene ma
turi:et si non reperiuntur melo
nes recipiant̃ semina eoꝝ ⁊ pi=
stent̃ optime:⁊ cū ipsis fricetur
corpꝰ pfecte vt exeāt vapores fu
mosi q̄ resoluuntur vel resoluti
sunt a caliditate febrili:⁊ postq̃
videris signū certissimū quod
tibi iaz nominaui:hr̃e debes ꝓ
cōstāti quod non redibit febris
āpliꝰ:⁊ potꝰ istoꝝ sit sicut potꝰ
p̄dictorū. Et ille etiā q̄ incurrit
effimerā ex cōtractione more in
sole balneet̃ silr̃iter:⁊ regat̃ regi
mine dicto:ꝙ si causa solis ha=
buerit, dolorē capitis intensuz:
infunde caput eiꝰ oleo rosaceo
aromatizato si tp̄s ⁊ etas et re=
gio ⁊ cōplo cōsenserint:⁊ infun
de sic:conquasset̃ cum isto oleo
tātūdē aq̄ dulcis:⁊ distilla eam
ab alto ꝑ cannulā:vel cuz aliquo
vase habēte orificiū strictum:fa
ciēdo ꝙ infirmꝰ sit sedēs:⁊ tal̃r
sup caput distillet̃ vt spargat̃ ꝑ
totū:⁊ in camera ipsiꝰ sparge:⁊
suspēde folia cānarū seu arūdi=
nū:et vitis:et mirtelle:rorando
optime domū cum aqua:et hoc
etiā ꝯfert p̄dictis effimeris:⁊ cō
sidera vrinā:ꝙ si videris ī ipsa
ypostasim residētē in fundo al=
bā ⁊ subtilē ⁊ regulatā ī oībꝰ si=
cut dixi:scias ꝓ certo ꝙ nō redi
bit febris. Sz ille qui causa fri=
goris patit̃ effimerā est balneā
dus in aqua dulci:silr̃ fricando
eū cū semine melonis:et det̃ ei
omni mane de syrupo sq̄nzabi.
℥.j.cū.ʒ.iiij.aq̄ calide:⁊ cibetur
pullis si videris ꝙ in vrina sit
ypostasis alba residēs ī fundo
et continua atq̃ lenis ⁊ ceteris
bonis dispositionibus regula=
ta. Sz illi q̄ patit̃ eā causa bal=
neationis in aq̄s stipticis ape=
riant̃ pori ipsiꝰ:⁊ hoc ponendo
euz in balneo dulcis aq̄ tepide
fricādo eum cum melonibꝰ:vel
cū seminibꝰ ipsorum. Et si vide
ris signum laudabile prenomi
natū ī vrina:cibabis eū pullis
elixis in tassea cuz modico ace
ti. Si vero cum ista febre nō ap
paruerit in vrina dicta yposta
sis laudabilis:sciat proculdu=
bio quod redibit febris et trāsi=
bit ista febris ad aliam speciem
febris : et hoc secundum quod
corpus fuerit dispositum ⁊ pre=
paratū:quod si ypostasis nō re=
sidet in fundo:sed est pēdens ⁊
nigra vel tēdit ad rubedinem:
innue ei dietā subtilē ꝓhibēdo
pullos oino:⁊ rege eū cū pulti=
bꝰ farine ordei:⁊ cū pane ablu=
to q̄uis antiq̄ nō habuerit istā
ꝓ subtili dieta:imo s̄z ipos sub
tilis dieta erat nihil dare. Et
tēperata apud ipsos erat dare

mellicratum tātum: sed pro certo dico quod omnes preter hyppocratem tunc temporis erant ydiote ꝛ medicinā penit⁹ ignorantes. Sed illud non tantum eis inferebat nocumentum cā consuetudinis. Sed ille qui nō est assuet⁹ caueat ne faciat istō regimen.

¶Capi.ij. Quod est de febre colerica seu tertiana.

Et iam feci scire quod hec febris leuiter conuertitur ad putridam quod si cōplexio patiētis fuerit simpliciter colerica febris erit de gñe colere que putrescit in venis vel extra venas. Si autē fuerit in venis: erit tertiana continua que fit absq rigore et tipo aliquo. Et si extra venas exiuerit: erit simpliciter tertiana: que quāuis magnam habeat alleuiationem: tamē ex toto non depuratur perfecte: ꝛ cū redit paroxismus mouetur cū acuitate maxima ꝛ furore valido: atq forti: ꝛ pro maiori parte non accidit hec febris nisi iuuenibus et habentibus complexionē calidam ꝛ sic: ꝛ in estate: ꝛ ei⁹ paroxismus durat a .vj. horis vsq ad .xij. ꝛ permanet tā diu dicta febris quousq materia seu humor a natura digeratur ꝛ postea expellatur ab ipsa: et scias, quod i ista egritudine nō erit salus perfecta: nisi prius in die indicatiua signa digestionis apperuerint sicut in vrina apparet ypostasis alba tali modo, vz. quod in aliqua die laudabili pmo appareat ypostasis pendens in medio vasis: tēdēs ad rubedinem: ꝛ in alia die indicatiua sit dalbata: ꝛ in fundo ꝛ cum sic fuerit, s, qō prio in aliquo die indicatiuo incipit ypostasis in medio apparere cum aliqua rubedine: cū añ nullatenus visa fuisset: ꝛ postea in seqnti die cretico vł idicatiuo in fundo repit eē cū albedine certū ē atq firmum signū liberationis oio cognoscendo qō dicti dies indicatiui vel cretici non sunt neq fiunt in omnibus diebus equalr: sed sunt ꝑm ordinē atq decursum ꝑm quē de⁹ sublimis voluit eos ordinar: ꝛ ego de eis remēorat⁹ ero cū adiutorio dei.

Febris tertiana.

¶Capi.iij. Quod est de febre q̄tiana stratica.

Et potest etiā esse quod dicta febris effymera cōuertatur ad stratica ꝑm preparationē corporis s, sue complexionis ꝛ dispōis: ꝛ hec febris habet paroxismum in omni die ꝛ eius putredo est ex state: quare longior existit valde quā tertiane. ꝛ eius peroxismi similiter lōgiores existūt q̄ ipsi⁹ tertiāe: ꝛ pp hūiditatē hui⁹ statis citi⁹ ꝛ facili⁹ recipit putredinē. vñ poxismi fiūt i oi die: ꝛ patiēs modicā pcipit alleuiationē vel reqē iter vnū porismū ꝛ aliū. Cōsulo ergo vt medicus sit studiosus in dirigendo hunc humorem. scz in subtiliādo ipm ꝛ incidēdo ꝛ diuidendo: ꝛ hoc cū sirupo sqnzabi. ꝯposito dādo ei oi die de ipso. ℥.ij. cū ista decoctiōe. ℞. radicis lilij: ꝛ radicis feniculi: añ. pōd⁹ vni⁹ denarij: seis melonis ꝛ folij: polij montani. añ. partes tres denarij vnius: cētauree minoris q̄rta ps aur. vni⁹: liqritie mūdate ad pōd⁹ oiu: ꝯq̄ssēt q̄ sūt ꝯq̄ssanda ꝛ pōant ad ignē cū. ℥. x. aq: ꝛ bulliant lento igne Decoctiōis.

vſqꝫ ad conſumptionem tertie
partis: ⁊ colent̄ ⁊ cum iſta deco
ctione diſtempera predictum ſi
rupuz: ⁊ propina ei omni mane
in ieiunio: cum aūt ſirupus de
ſcēderit de ſtō ciba eū pullo de=
cocto cum aceto: ⁊ cum pane be
ne fermētato: ⁊ conuenit cuilibet
medico vt faciat ſcire patiēti qꝺ
hec febris eſt longa ita qꝺ dura
ta.xxi. die vſqꝫ ad quadrageſi=
mum: ⁊ pōt ꝑuenire vſqꝫ ad ſe=
xageſimū: ⁊ hoc totū ꝑuenit ſm
groſſitudinē: ⁊ viſcoſitatem hu=
moris. Et ſcias quod hec febris
multotiēs perducit ad ydropi=
ſim: quare difficilis curationis
atqꝫ graui⁹ exiſtit: ⁊ infirm⁹ re=
manet in periculo grauiſſimo
atqꝫ forti.

¶ Cap.iiij. Quod eſt de ſangui
nea febre.

ET poťe eſt qꝺ ſupra=
dcā effymera cōuer=
tat̄ ad febrez ſangui
neā: cuius tres ſunt
ſpēs: quia aut īcipit
a principio ſui aſcēdere: et non
ceſſat ſic aſcēdere vſqꝫ ad finem:
ſeu vſqꝫ ad creticam ſui determi
nationem: ⁊ alia ecōtrario: que
incipit ſummo ⁊ ſemper ꝓcedit
deſcēdēdo vſqꝫ ad creticam ſui
determinationem: ⁊ tertia eſt q̄
permanet in vno tenore ſeu ſta
tu vſqꝫ ad finē: ⁊ hec febris cōti
nue ⁊ ſemꝑ affligit vſqꝫ quo in=
firm⁹ morit̄ cū ipſa vel liberat̄: ⁊
pro maiori ꝑte non accidit hec
Cura. febris niſi iuuenibus. Cura hu
ius eſt flōmia ſubtrahēdo de ſā
guine vſqꝫ ad ſincopim: cū ſciue
ris pro certo qꝺ febris ſit ex ſan
guine: qm̄ ſi ſic certiſſime fuerit
liberabis in vnā die vel in vna
hora: aut an̄ ligationez brachij:
cū hac conditione qꝺ patiēs ſit
euacuatus a colera an̄ flōmiam
duas vel tres ſellas.

¶ Capi. v. Quod eſt de melen=
colica febre.

ET pōt ēē eſſe qꝺ effime
ra cōuertat̄ ad melēcā
febrem: ⁊ efficiēt quarta
na: q̄ ē grauioris ⁊ diffi=
cilioris tardiorꝫ digōis q̄ꝫ quot=
tidiana flatica: ſꝫ iſta nō eſt ita
deceptibilis ⁊ malicioſa ſicut q̄t
tidana: q̄ꝫuis ſicut diximus ſit
longioris ⁊ difficilioris digeſtio
nis ipſa quottidiana ⁊ pro ma=
iori parte nō curatur niſi ī eſta=
te: ⁊ paroxiſmi ipſius fiūt de q̄r=
to in quartum diem: ⁊ duobus
dieb⁹ eſt inquiete: ⁊ ꝑoxiſmi hu
ius ꝓlongant̄ diutius q̄ꝫ ꝑoxiſ
mi flatice: ⁊ hec febris naturalr̄
multū ꝓlongat̄: qm̄ plries vidi
cā incipere in eſtate: ⁊ nō dimit
tere vſqꝫ ad aliā eſtatem: ⁊ qn̄qꝫ
ꝓlongatur vſqꝫ ad duos annos
⁊ interdūm plus: ⁊ hec pro ma=
iori parte nō accidit niſi ſenib⁹
⁊ illis qui vtunt̄ carnes groſſas
valde ⁊ caſeū ſalſuz atqꝫ vetus: ⁊
qui vtūtur cōedere carnes arie=
tū magnorū: ⁊ hircorū ⁊ caſtra=
torum: ⁊ etiā q̄ aſſueſcunt come
dere piſces magnos et veteres
valde: ⁊ carnes ſalitas quorun
cunqꝫ generum ſint: ⁊ oliuas: ⁊
melongenas. Et in ſumma di=
co quod hec febris accidit illis
in quibus mlīa ꝑdn̄atur: ſi=
ue a complexione ſua radi cali:
aut a cibis malis generantib⁹
illum humorem: ⁊ cum incipit
paroxiſmus huius videt̄ infir=
mo quod grando cadat ſuper
dorſuz eius: ⁊ incipit cum tuſſi:
et cū recedit paroxiſmus rema=
net mūdus omnino longe pluſ
quam in quottidiana: quia in
quottidiana non depuratur pa

tiens perfecte nisi post vltem liberationem: et hucusque rememoratus sum: et rememoratus ero de istis simplicibus febribus particulariter: vt per simplices intelligas compositas: cognoscēdo tamen quod pro maiori parte vix reperiuntur febres ex humore vno simplici: ita quod possis dicere quod ex pura colera fiat febris: cum sit calida et sicca valde et subtilis substātie: quod si accidit hoc est in minori parte: sed denominatio: ita quod quando colera dominatur in aliqua febre dicitur colerica: que cum putrescit intra venas facit febrem absque rigore: sed cum estuatione et calore valido atque forti: et cum multa siti. Cum autem putrescit extra venas fit cum rigore forti: et sudat infirmus in declinatiōe et remanet quietus: et due he febres scilicet tertiana continua vel interpolata creticant pro maiori parte a .xiiij. die vsque ad .xvij. diem nisi error superuenerit ab infirmo vel ab alijs. Sciendo tamen quod secundum mixtionem colere remittuntur accidentia: et prolongatur febris plus vel minus.

¶ Capitulum .vj. Quod est de febre que fit ex colera vitellina prassina aut eruginosa.

Et potest etiam fieri febris ex colera que in vltima caliditate et siccitate existit cum substātia spissa atque grossa: sicut est colera vitellina et prassina aut eruginosa. Et potest esse quod hec colera sit admixta flati: sed denominatur colerica a dominio: et secundum quod elongantur a simplicitate et puritate colere: secūdum illud prolongantur paroxismi et accidentia sunt quietiora: et ista febris tertiana quando fit ex colera vitellina que est mixta flati facit paroxismos longiores quam que fit ex simplici colera atque pura.

¶ Capi. vij. Quod est de cura febris tertiane nō pure que fit ex colera mixta flegmati.

Cura huius est potare infirmum cum rebus temperate frigidis et abstersiuis: et his que habēt prouocare vrinam et sudorem: sicut sunt ista: ℞. semina melonis et cucumeris: et florum camomille ana auri. x. seminis lini: et fenugreci: et orobi ana auri. iij. squinanti sparagi: spice nardi: masticis et seminis feniculi ana auri. v. cōquassentur que sunt cōquassanda et ponantur in duabus lib. aque dulcis: et bulliant vsque ad consumptionem medietatis: et colentur: et in hac colatura ponantur libre .ij. zuccari: et libre .ij. mellis: et lib. j. aceti: et bulliant iterum simul vsque ad spissitudinem syrupi: et de isto detur infirmo omni mane, ℥. ij. cum .vj. ℥. aque: et ciba eum pullis paruis decoctis in agresto vel cum aceto. Sed febris illa que fit ex colera prassina vel eruginosa est fraudulēta et deceptibilis multum: et eius accidentia sunt difficillima et perniciosiora atque fraudulentiora valde accidentibus predictis que sunt in illa: que fit ex colera vitellina: et pro maiori parte non euadunt infirmi ab ipsis quin moriātur: et qui euadūt liberantur cum difficultate: et post longum tempus. Et cum inuadit paroxismus huius febris

Cura huius febris

angustiatur patiens multum: & habet inquietudinem magnam cum siti valida atq; forti: et habet alienationes varias atq; magnas: & iactat se per lectum huc & illuc: & cum instantia vigiliarum. et pulsus patientis in febre est durus: parvus atq; diversus & p maiori parte finis hui⁹ ē mal⁹ & in minori: parte liberantur: & q̄ evadunt cum difficultate evadunt & post longum tp̄s. Et accidentia q̄ superveniunt in hac febre sunt pessima & fraudulenta: atq; deceptoria: q2 urina talium est pertinens ad viriditatem vel nigredinem: et ypostasis etiā eius est talis & cum pēdet ypostasis talis ī medio: moritur patiens in brevi: & quādo est in fundo adhuc citius. Qd̄ si in die cretica incipiat apparere urina nigra absq; ypostasi: est signū fortitudinis virtutis expulsive: quare bonum est: et signum salutis. Sed ypostasis nigra est mala: quia significat lassitudinem virtutis in digerendo hunc humorē: eo qd̄ qñ natura est fortis & boni esse: convertit ypostasim ad albedinem: et cū deficit natura: color ypostasis fit niger & moritur patiēs velociter: si fuerit dicta ypostasis in fundo vasis: & si fuerit pēdēs in medio tardatur mors. Et est elongatio necis secundum elōgationē ipsi⁹ ypostasis a fūdo.

¶Cap. viij. Quod est de febrib⁹ compositis.

Scias qd̄ diversitas febriū cōpositarum est ſm diversitatē humorꝫ q̄ adinicē ɔponūtur: et accidentia etiā ipsarū diversificant secūdū varietatē dictarum cōmixtionū & medicus qui perfecte cognoscit simplices. ex ipsis sciet & cognoscet compositas.

¶Ca. ix. Qd̄ est de signis febris tertiane.

Febris aūt tertiane signa sunt: calor estuosus & fortis & sitis itēsa cū istātia vigiliarū & vigilationes: q̄ cū est intra vasa: est continua & absq; rigore. Sed cum est extra vasa: fit cū forti rigore: & hoc iō q2 colra spgit exterius ad membra sēsibilia: & mordicat ea: & accidit ei sicut illi cui spargitur subito aqua calda super eam: qui cōtrahit & patit rigorē: & sicut accidit vulnerato qñ pcutit sup idē vulnus: & paroxismi istius sunt breves & inadunt d̄ tertio in tertiū.

¶Ca. x. Qd̄ est de signis febris sanguinee.

Od⁹ vero sanguinee febris est q2 ɔtinue affligit: et patit siti & vigilias: & hꝫ pturbationē mētis. Sꝫ vapor q̄ pcedit ab hac febre nō est in tm̄ mordax: sic ille q̄ exit a tertiana.

¶Ca. xj. Qd̄ est de signis febris quotidiane.

Signa aūt q̄tidiane sūt q2 ē absq; rigore: sꝫ hꝫ frigus & spāltr extrema ifrigidant valde: & hꝫ alices & oscitatiōes: & lachrymat oculi eoꝝ. & iterdū patient sincopim pter revocationē et cōstrictionem caloris naturalis ad iteriora corporis. Et paroxismi huius sunt lōgiores pdictis febrib⁹: & corrūpit seu destruit ap

petitus stomaci eorū: ⁊ sunt absqꝫ forti siti: ⁊ pulsus non est durus neqꝫ multū diuersus vel variabilis: neqꝫ tante velocitatis sicut pulsus colerice: ⁊ vrina eorum est spissa: et non deputatur perfecte inter vnum paroxismū et alium.

¶Cap̄. xij. Quod est de signis febris quartane.

SIgna antē quartane sunt hec scilicet frigꝰ magnū cum orripilatione et videtur patiēti quod grādo cadat super eum vndiqꝫ: ⁊ paroxismi istius sunt longiores quam quotidiane: sed depurātur perfecte magis quam in quotidiana: et oēs isti humores diuersificantur et variantur sm diuersitatem suarū specierū: eo qꝛ plures sunt species colere: ⁊ plures similiter sunt species flegmatis et melencolie etiā ⁊ sanguinis. Et nō rememoratꝰ sum hec nisi signa simpliciū febriū in qbꝰ nulla est admixtio alterius humoris: quāuis vix nō reperiant̄ omino simplices atqꝫ pure sine aliqua admixtione in rei veritate: sed intellectu solo apprehendūtur. Cū aūt perfecte cognoueris simplices febres ⁊ signa earū: ex ipsis habebis notitiā: cōpositarū ⁊ suorū accidētiū. Et iā superius cōmemoraui ⁊ sufficiēter declaraui curā vniuscuiusqꝫ humoris. Cū aūt videbis febrē cōpositā ex duobꝰ humoribꝰ cōpone medicinā sꝫ illā cōmixtionē: agēdo plus cōtra humorem predominantē. Et cū sic feceris habebis ꝯsuetudinē inde: ⁊ erit tibi leue curare has febres et egritudines.

¶Caplm. xiij. Quod est de febre ethica ⁊ signis et cura eius.

ET est adhuc alia species que dicitur ethyca: et hec pro maiori pte nō accidit nisi post alias febres cronicas que debilitāt corpora ⁊ exiccant humiditates: ⁊ inde corpꝰ acquirit siccitatem et caliditatem: et ista febris proprie fit in radicalibus membris: ⁊ pro maiori parte fit post effimerā. Et hoc quādo corpus preparatuz est ipsaz recipere ⁊ maxime cor: et hec febris permanet: et generatur in radicalibus membris propter siccitatem eorum: sicut ignis permanet ⁊ reseruat̄ in rebus siccis multū: qm̄ videmꝰ ꝙ lapis calcis qn̄ tangit̄ sentitur frigidus: ⁊ cū tangitur ab aqua incenditur: ⁊ ardescit ardore valido atqꝫ forti: ita ꝙ manifestissime percipitur ⁊ sentitur. Et sic est de illo qui patitur hanc febrem: quia cum tangitur corpus eius sentitur esse calidum non forti calore: et cum cibatur: siue illa cibaria sint calida seu frigida: post duas horas vel tres inflammatur corpus eius totum: ⁊ anhelitus eius fit frequens ⁊ magnus: ⁊ pulsus eorum est durus et tensus: ⁊ remanet in hac dispositione vsqꝫ ad complementum tertie digestionis: et postea paulatine diminuitur dicta inflāmatio atqꝫ calor. Et hec febris in principio sui leuis est ad curandū. Et cura eius est ponere infirmū i balneo dulcis aque tepide pluries in die. Et da ei quolibet mane in diluculo de lacte capre recenter mulcto: ⁊ sit capra parua que

Cura huiꝰ febris.

generet multum lac: et moretur capra prope lectum patiētis: ita vt incontinenti post mulctionē ipsuz recipiat ne corrūpatur ab are: et mala inde fit digestio.. Et istud fieri debet tam in calido aere quā in frigido: eo quod lac velociter corrumpitur: ꝛ alteratur: et cum est corruptuz non facit laudabile nutrimentū. Et incipiat bibere de isto ab. ℥.j. et gradatim ascendat vsq̧ ad lib. j. quia si inciperes dare quantitatem magnaz a principio coagularet in stomaco: et inde mala et corrupta fieret digestio et quod hoc habet remouere est: vt ponat aliquid mellis dispumati in fundo vasis: et super illud mūgatur lac: ꝛ misceatur simul et propinet infirmo ſm mēsurā ꝛ ordinē supradictū: ꝛ post potum lactis non comedat aliquid oīno donec digeratur. Facta autē digestiōe si vis iterum dare sibi de lacte ad comedēdū da: et si nō est assuetus ciba euz pane frumēti bene fermētati: et carnibus assuetis: tñ omni mane da ei lac ſm ordinē dictum: ꝛ carnes eius sint galline elixe et preparate in tassea. Et oīi hora quādo stomacus est vacuus a cibis pone eum in tina aque dulcis tepide: et post exitum cibabis eum: ꝛ sic remouebitur febris cuz adiutorio dei. Et scias

prim⁹ grad⁹ quod ethica habet tres gradus primus est facilis curatiōis: eo quod nondum finita est humiditas in radicalibus membris.

Scōs Gradus autē secundus est quā do calor profundus est in humiditate rorida: que imbibita est in radicalibus membris: et hoc etiā bene curatur: si perfecte regitur. Et gradus tertius est: quando calor profundatus est in ipsis radicalibus mēbris. et hoc postquam humiditas eorum ex toto est consumpta atq̧ finita: et hoc ex toto est impossibile ad curandum. Sciendo similiter qḋ quilibet ex istis gradibus habet alios gradus ita quod aliq̄ sunt qui citissime curantur: et quibusdam eorū prolongatur sanitas plus vel minus: et sic etiam aliqui cito moriuntur.: et quibusdam eorum mors dilatatur et prolongatur. Testiculi aūt gallorum qui impinguati sunt ex lacte sunt optimi in hac passione: et etiam qui non sunt ipinguati ex ipso sunt satis boni. Potest autem esse ꝙ hec febris ethica coniūgatur alteri febri: cuius cognitio est difficilis valde nisi illi qui assuet⁹ est valde et longo tempore expe rimentatus: quoniam possibile est quod ethica coniungatur febribus colericis et flegmaticis et sanguineis: et etiam melēcolicis. Et siqnis quesierit dicens quomodo hoc esse potest: quod ethica cum sit calida et sicca iūgatur febribus sanguineis ꝛ flegmaticis que sunt humide. Respon. quod ex membris quedaz sunt sicce complexionis: ꝛ quedam humide: et aliqua frigida et aliqua calida: et etiā in vno singulari membro quamuis sit calide et sicce complexionis est possibile quod in eodem cōmoretur humor frigidus et humidus sicut apparet: et manifeste reperitur in stomacho et in vulua: quia cum sint in aliquibus calide et sicce complexiōis coadunatus in ipsis flegma: quod est frigidum et humidum: ꝛ potest similiter esse econtrario: scz

quod

quod aliqua membra sint frigide et humide complexionis: et i ipsis reperiatur colera que est calide et sicce complexionis: et ex febrib⁹ sicut dixi quedã sunt que fiũt in spiritibus que dicũtur effimere: et quedam putride quarum species sunt quatuor: scilicet quod alique fiũt ex colera: et alique ex flegmate: quedã ex sanguine: ⁊ alie ex melẽcolia. Et cõponunt etiã he febres iter dũ adinuicẽ diuersis cõpositionibus. vз. ꝙ colerica põt componi cũ sanguinea ⁊ cũ melẽcolica et aliqñ cũ flegmatica: ⁊ est possibile ꝙ cõpositio fiat ex vno eo dẽ humore. s. ꝙ colera fiat et sit putrefacta intra venas et extra: et sic erit cõtinua ⁊ interpolata ex eodẽ humore: ⁊ põt esse ꝙ colera fit putrefacta intra venas ⁊ flegma extra vel ecõtrario: ⁊ possibile est ꝙ in oibus istis cõpositionibus paroxismi iungãtur simul: vel incipiant simul: quare accidentia sunt confusa ⁊ mixta adinuicem. vnde sunt difficilis cognitiõis valde: et nõ põt haberi ista cognitio absq₃ studio et labore vehementi cũ magna preuisione: qm̃ graue est et difficilis res valde cognoscere cõpositionẽ interpolate cu₃ interpolata: ⁊ cõpositionẽ cõtinue cũ interpolata: ⁊ etiã qñ sunt ex diuersis humoribus et cõponitur interpolata cum interpolata: vel intepolata cũ cõtinua: et propter hoc ad cognoscendum ista indigemus studio magno cũ preuisione et solicitudine vehemẽti: ⁊ hac de cã non pñt perfecte scribi in libro: et est possibile etiam vt componãtur due febres ex vno humore: ita ꝙ interpolata erit multe putredinis ex vasa et cõtinua pauce putredinis intra vasa: et aliquando reperitur ꝙ ambe sunt magne valde: vel ecõtrario. s. ꝙ ambe sunt parue multum: et commiscẽtur paroxismi adinuicẽ: ita ꝙ vnus subintrat alteri: et cõmiscent̃ simul accidẽtia: et erũt he febres: aut oẽs magne vel oẽs parue: vel alique magne et alie parue. Et cum dico magnã vel paruã: intellige per magnam multam quantitatem putredinis: et per paruam modicam quantitate₃ eiusdem. Et est possibile quod colera que est materia febris sit grosse substantie: et flegma subtilis substantie: vel quod melẽcolia sit subtilis substãtie ⁊ sanguis grosse. Ergo considerandi sunt paroxismi et eorum cursus et considera iterum qũo componuntur interpolate cũ cõtinuis vnius speciei vel diuersarũ specieru₃: ⁊ quo cõponunt̃ magne cu₃ paruis: vel ecõtrario interpolate et continue: et cogita similiter ꝙ vna febris potest componi cũ duabus vel cũ plurib⁹. Et est possibile iterum quod aliquis humor putrefit extra vasa: et cũ hoc habebit pleuresim ad periplemoniam: aut apostema in diafragmate quare paroxismi adinuicem componuntur: ⁊ vnus alteri subintrat: ⁊ propter hoc cognoscere ista difficile est valde: nisi illis qui multũ assueti sunt in his. Sed illi qui non sunt assueti et per longum tempus approbati nunquã ad istã cognitionem poterunt peruenire. Qua de causa medici multũ reperiuntur errare in his. Ergo medic⁹ primo studere debet diligenter in cognoscendo febres simplices. Et postea attendere

Consideratio.

debet sollicite si vna ex compositionibus est: cum aliqua ipsarũ febriũ vel plures ex cõpositionibus. Qd si sic studiose ⁊ attente studuerit leuiter ad cognitionẽ dictarum compositionum poterit peruenire: et q̃to febris fuerit simplicior tanto dies indicatiua et cretica erit faciliouis cognitionis: et quanto fuerit magis mixta: tanto dies indicatiui ⁊ cretici erunt magis confusi et difficilioris notionis. Et ego intendo nunc rememorare de dieb⁹ indicatiuis ⁊ creticis post quã dixero hunc sermonẽ super febres. Esto certus quod multe febres fiunt propter debilitatez virtutis et stultitiam medici. et hoc quãdo medici consentiunt eis comedere plura cibaria quã virtus eorũ sufficiens sit coquere et digerere: et hac de cã fiunt febres: quare necesse est vt propinentur eis cibaria ad pondus donec febris ex toto remoueat: nec post recessuz febris incõtinẽti debes addere in cibis: sed expectare debes vsquequo trãseãt v. dies: et tunc addere debes põdus aur. de cibis: ⁊ sic gradatim ascendere debes: donec fuerit recuperatus: et si sic nõ feceris recidiuabit egritudo. Cognoscendo q᷑ omnes species carniũ febricitantibus citissime conuertuntur ad putredinem. Et est impossibile quod post crisim aliquid putredinis non remaneat in aliqua parte alicuius membri: que potest vigorari et augeri ex regimine malo vel inconuenienti. Et si regitur sicui debet ordinate: natura confortabitur et vigorabitur donec ipsam consumet: ⁊ perfectissime expellet. Completus est tractatus de febrib⁹ cũ laude dei: sm̃ q᷑ mihi sufficiens esse videtur.

Cibaria. (margin)

¶ Tractatus scd̃s de crisi: et est continens capitula duo.

¶ Cap̃. j. Quod est de dieb⁹ creticis.

Nunc icipio rememorari de dieb⁹ creticis: ⁊ dico qd̃ crisis est mot⁹ fortis virtutuz corporis ad expellendũ humorez qui materia egritudinum existit cum adiutorio dei. Quod si humor calidus et acutus fuerit: et regio similiter calida: vel tẽperata: et tempus fuerit estiuũ: ⁊ patiẽs iuuenis extiterit: leniter dictus humor recipiet digestionẽ in breui: sicut in quarto die: vel vsq̃ ad septimũ: dũmodo error nõ affuerit. Et est impossibile q᷑ ante diẽ creticuz non sit aliqua dies que indicet ipsum: in qua virtutes mouentur fortiori motu solito: et apparebit ypostasis alba pendens in medio vasis: que non fuerat ante: que si incipiet apparere in secunda die egritudinis: crisis fiet in quarta: et si in quarto: crisis erit in septimo: et si in quinto crisis fieri in nona die: ⁊ si in nona: expecta crisim in vndeci. Quod si in vndecima incipiat apparere: expecta crisiz in quartadecima: vel in decima et septima: ⁊ si in quartadecima: vel in decima et septima: expecta crisim in vigesima vel in vigesimaprima. Quod si non apparuerint signa digestionis nisi in vigesima die: expecta cri-

Cr[...] mo[...] fo[...] (margin, cut off)

sim in.xxv.vel in. xxvij. Sciẽdo ꝙ post hos dies debilitãtur virtutes corporis super humorem facientem egritudinez. intantũ ꝙ possibile erit ꝙ nõ expelletur egritudo per crisim:sed dissoluetur paulatine donec liberet. Et si erit crisis fiet debilis ⁊ plongabitur vsq ad.xl.diem : et postꝙ̃ transierint.xl . dies visum fuit hypocrati ꝙ non possit fieri crisis vsq ad.xl.dies ,ppter debilitatem virtutis . Et rememoratꝰ fuit hyppocras qđ in omnibus egritudinibus cronicis crises non fiunt nisi in mensibus vel in annis.

¶ Cap.ij.Quod est de signis et accidentibus ipsius crisis.

Nunc autem restat videre ⁊ rememorari accidentia que veniunt et emergunt in diebꝰ creticis.Et dico ꝙ crisis est pugna que accidit inter ꝟtutes corporis ⁊ humorẽ qui causa egritudinis existit:⁊ febrisque fit in die indicatiua est fortior ꝙ̃ que fit in alijs diebus. Et infirmus deterius videtur se habere:q₂ in hac hora patitur calorem maximum:⁊ alienatur:⁊ habet perturbationez mentis:⁊ imaginatur videre que non videt:qm̃ querit paleas vel festucas colligere de pariete: vel ex alijs locis:et forsan ante hoc euenit ei singultꝰ: et dolor colli et capitis et pruritus in naribus : et cum videris in die idicatiua signa sanitatis que predixi.videlicet.ypostasim albam et equalem pendentem in medio:vel substantiam v₂ une spissiorem solito cũ ypostasi tendente ad rubedinem in fundo: significat euasionem et liberationem cum crisi in sequenti die cretica que succedit omnino.Et est possibile ꝙ in die indicatiua apparebunt signa attestantia super euacuationẽ materie egritudinis cum liberatione patientis . Sicut si in die indicatiua exibit vna gutta sanguinis de naribus:aut plures cum pruritu narium et fricatione pronosticabis fluxum sanguinis ex naribus in prima die cretica q̃ succedit euenire:et hoc non accidit nisi post grauia accidentia que precesserunt cum forti febre et calore . Quod si cum hoc in die indicatiua signa laudabilia visa fuerint que diximus euasionem infirmi ex illo fluxu denuntiabis.Si vero infirmus transierit iuuentutem raro creticatur per fluxum sanguinis narium . Et si in die indicatiua fluxus ventris apparuerit:expecta salutem in sequenti die cretica que succedit per eundem: ⁊ si in die indicatiua patiens sudabit aliquantulum cum ypostasi laudabili et alijs signis digestionis.euadet infirmus in sequenti die cretico cum sudore forti vel cum fluxu ventris : aut cum ambobus simul . Quod si in dicta die indicatiua signa vomitus apparuerint:sicut est tremor labij inferioris cum predictis signis bonis : in sequenti die cretica salutem patienti cuz vomitu denuntiabis. Excepto quod humores nõ sint imbibiti in substantia stomachi.Si autẽ in die indicatiua cũ signis laudabilibus predictis patiẽs patietur dolorez post aurem:vel in aliqua alia parte pronosticabis crisim futuram per apostema in eadem parte.Qđ si dictus dolor

fuerit in locis vilibus corporis
relique eũ omnino nature. Qđ
si fuerit in nobiliorib⁹ membris
cõforta membrum cũ his q̃ hñt
ipsum cõfortare: sicut cũ oleo ro=
saceo ⁊ suis similibus: ꝙ si time
res cõuersionem apatis ad inte
riores partes. pone desuper ma
turãtia donec locus rubeat ⁊ in
grossetur ⁊ ad saniem cõuertať.
Cognoscendo ꝙ quilibet mot⁹
q̃ fit a natura: ⁊ quelibet pugna
q̃ emergit inter morbum ⁊ natu
ram: vel ecõtrario qñ fit in predi
ctis dieb⁹ cũ signis digestionis
laudabilis determinatis denũ=
tiabis ꝙ crisis erit laudabilis ⁊
ꝑfecta. Et semper qñ in die indi
catiua signa bona digestionis ⁊
laudabilia apparuerint ꝓnosti
ca salutẽ in sequẽti die crestica
que succedit. Si vero p̃dicta pu
gna vel signa in aliȷs dieb⁹ ap=
paruerint: qui nõ sunt indicati=
ui vel cretici: sicut est sext⁹ dies
vel. viij. vel. x. vl'. xij. aut. xviij. vl'
xxij. vel. xxiiij. aut. xxviij. in oĩb⁹
istis ꝓnostica crisim malam fu=
turaʒ. Quod si virtus patientis
debilis existit morietur: et si est
fortis erit imperfecta ⁊ cũ recidi
uatione. ⁊ finis ad vltimũ erit si
cut placuerit altissimo creatori.
et in omnib⁹ p̃dictis dieb⁹ pari
bus nõ fit crisis ꝑfecta. Et iã no
biles ⁊ sapientes viri repti sunt
dicere super his dieb⁹ creticis. ꝙ
nõ fiunt nisi causa stellarũ: ⁊ ma
xime lune: ⁊ satis sufficit medi=
cis credere ꝙ ita sit postꝙ didi=
cerunt hoc a tãtis ⁊ talib⁹ sapiẽ
tibus qui hoc ꝓbauerunt tp̃e lõ
go. Et experimentuʒ etiam nos
semper certificat sic esse. ergo se
cure possunt dicere medici. Ista
dies cretica est bona: et ista non
est bona: et similiter de indicati
nis. Si aũt febris non fuerit ex
simplici colera: sed erit cõposita
aut patiens transierit iuuentu
tem: vel fuerit hyems ⁊ tp̃s frigi
dum tardabitur crisis in talib⁹.
Et ꝑ maiori parte si febris exti=
terit ex colera nõ pura: non rece
det ad min⁹ nisi vsq̃ ad. xx. diẽ.
Et febris sanguinis pro maio=
ri parte non separatur nisi post
multam euacuationem sangui
nis nariuʒ: vel ex flebotomia or
dinata a medico fieri vsq̃ ad sin
copim aut morietur infirmus.
Et est necesse i hac febre sangui
nis ⁊ in colerica vt ꝑcipias in=
firmo bibere aquam dulcem in=
frigidatam super niuem vel in
puteo: aut aquam ordei tali mo
do infrigidatam. Si patiẽs fue
rit iuuenis et tempus calidum:
et secure ciba eum cucurbitis et
ad potandum etiam dabis ei de
aqua ipsaruʒ. Et he due species
febrium pro maiori parte in bre
ui recedunt. Et hoc cum forti ri
gore: quando in recessu earum
humor spargiť ad exteriora sup
sensibilia membra. Sciendo ꝙ
non pulsatiles vene: nõ sunt sen
sibiles. Et si quis argueret di=
cens. Jam videtur quod Ga. sen
tiat quod sint sensibiles quan=
do dicit ꝙ orificia venarum ape
riuntur propter mordicationeʒ
sanguinis. Quibus dico qđ hec
questio est friuola satis atq̃ va=
na: quia cum dico sensibiles in=
telligo de sensibilitate vitali que
procedit a neruis ad musculos.
Uene vero non pulsatiles ⁊ alia
membra corporis que dicuntur
carere sensu: habent quandam
sensibilitatem naturalem: sicut
videmus habere vegetabilia q̃
sentiunt solem cum aduenit su=
per ea: et mouentur versus euʒ.

Et videmus etiam aliquos flores qui aperiūtur de die: ⁊ clauduntur de nocte: et est iste tamē sensus vnus naturalis. ¶ In febre vero flegmatica non apparent signa digestionis: nec dies indicatiua vel cretica: nisi post xx. dies: vel prope: secundum qꝫ erit natura flegmatis. Et potest similiter eē talis nature flegma qꝫ non apparebunt signa digestionis etiam post dictum tempus. ¶ In febre autē quartana nō eueniunt signa digestionis nisi in mensibꝰ: ⁊ dies indicatiui in ea non sunt manifesti: et si apparent nō percipiuntur nisi in mensibꝰ. s. de mense in mensem. Et pro maiori parte he febres nō recedunt per euacuationem manifestam. Sed per dissolutionem ⁊ cōsumptionem paulatine cōsumuntur ⁊ recedunt. Quare necesse est medico vt ꝓpinet istis ea q̄ habeant humectare ⁊ restaurare. Si aūt signa digestionis apparuerint manifeste: nō tardes ipsum euacuare: ⁊ etiam si a natura euacuaretur: non cessabis pro tanto ipm̄ euacuare ab humore peccante. Et caue quantum potes ne des in principio huius febris tyriacā magnam. Qm̄ si feceris reduplicabitur febris: vel fiet cōtinua. Si aūt perseuerauerit febris de vna estate ad aliam: tunc dare poteris: sed in modica quantitate: scilicet a quarta pte aurei: vsqꝫ ad aureum. ʒ cum aqua calida. Et quemadmodum conuenit in hac egritudine: vt sis studiosus in digerendo et subtiliādo humorem qui est causa huius febris: ita similiter conuenit vt sis studiosus in humectando ipsum. Et pater meus: cuiꝰ anima in manibus dei requiescat: curauit quendam ex quartana tali modo. s. qꝫ precepit infirmo vt qualibet die comedere deberet tria nuclea persicorum mundata cum aqua calida vsqꝫ ad x. dies: et postea purgauit eum sufficienter cum medicamine laxatiuo adducente illum humorem: ⁊ sic liberatus fuit perfecte ita quod medici qui erant in tēpore illo mirati fuerunt valde. Et nobilis senex auēmutharaf quesiuit a patre meo: quare hoc fecerit: ⁊ ipse sibi reddidit rationem quod necessarium erat in illo sic facere. Qui gauisus fuit valde: et multum placuit sibi. Et illa disputatio reperitur apd̄ multos istius regionis. Et scias quod omnis febris que simplex est: satis leuis curatiōis existit. Sed illa que est composita difficilioris curationis est valde: et hoc secundum compositionem humorum adinuicem: scilicet qꝫ quanto maioris compositionis extiterit: intantum erit difficilioris cognitionis et grauioris curationis: et iam rememoratꝰ fui hoc in febribus compositis. Et est possibile febrem componi ex tam diuersis humoribus: et intantum quod intellectus humanus non poterit ad perfectā veritatem peruenire. Quare necesse est vt medicus sit studiosus ⁊ attentus suo posse in cognoscēdo compositionem quanto melius poterit. Et curet eum secundum quod melius sibi esse videbitur. Confidens in deū quod rectificabit eum tramite recto ⁊ ordinato: et intantum quantū medicus certius et melius cognoscit has compositiones intantum perfectior aliis ⁊ melior

Cura febris quartane.

esse reputatur. Quod si egritu=
do et compositio cognita fuerit
a medico perfecte: vix aut nūq̄
morietur infirmus ex ipsa: & ei⁹
conditiones semper de bono in
melius rectificabuntur: et proce
dent ei: et dies indicatiui atq̄
cretici erunt laudabiles atq̄ or
dinati: et rationabiliter proce=
dentes intantū quod quasi om
nes mirabuntur. O quam vile
quid medico esse reputatur: qñ
timuerit fortitudinez febris: vel
grauia accidentia que emergūt
in ipsa tēpore appropinquatio=
nis crisis: postquam cognoue=
rit quod dies indicatiua que p̄=
cesserit: fuerit laudabilis: et vri=
na visa fuerit cum ypostasi lau=
dabili: et pulsus attestauerit su=
per fortitudinem virtutis. Non
Medicus nō dz timere. debet ergo medicus istis visis
timere si patiens syncopizaue=
rit ex motu et fortitudine belli:
et ex ascensu vaporum mordicā
tium orificium stomachi: quod
quidam medici cor nominare
consueuerunt. ego vero cum co
gnouero pulsum esse bonum et
laudabilem significantem virtu
tis fortitudinem: et ypostasis
fuerit alba continua et equalis
residens in fundo: non dubito
tunc de fortitudine egritudinis
nec de sincopi superueniente ex
mordicatione orificij stomachi:
nec desisto facere que sunt faciē
da circa egritudinem: quemad=
modum feci circa egritudinem
zeri filij hali sicut alibi recitaui.
Cum autem cognoueris quod
accidentia fortia que emergunt
procedunt ab humore acuto: et
calido existente in stomacho: si=
cut syncopis & vomitus: caue ne
adiuues eum in prouocatione
vomitus: quoniā si feceris per=
duces eum ad periculum mor=
tis ob debilitatez virtutis. Sed
adiuua ipsum per viam accidē
tis confortando stomachum: et
hoc cum emplastro facto ex suc=
co citoniorum: et parum masti=
cis: et cimarum vitis vel simili=
bus. Quod si calor et inflamma
tio magna fuerit: adde predicto
emplastro aliquid de succo za= Succo zacharum
charo vel agreste: quoniaz sic fa
ciendo corrugabitur stomach⁹:
et coadunabitur simul: & confor
tabitur taliter: quod expellet cō=
primendo materiam retentam
in ipso: per vomitum: vel infe=
rius per secessuz. Et si aliter ope
ratus fueris: vt multi faciunt:
scilicet qui volunt iuuare natu=
ram cum mouetur ad vomitum
dando ei decoctionem raffani.
possibile est quod iuuetur inde
et alleuietur. Sed hoc erit in mi
nori parte. Et posset ad suffoca=
tionem et syncopim: vel ad mor
tem inde deuenire: et de hoc q̄s
nos poterit securare. ¶ Hucusq̄
determinaui et compleui tracta
tus febrium et compositionē ea
rum per viam breuem & cōpen=
diosam generaliter sicut mihi p̄
ceptum fuit: et determinaui ite=
rum de crisi et de diebus creti=
cis: et de diuisionibus que acci=
dunt inter ipsos. Nunc autem
cum adiutorio dei incipiam re=
memorare de egritudinib⁹ que
veniunt tempore epidimiali: et
de febribus eorum.

¶ Tractatus. iij. Est de epi=
dimia: et continet capitula
quatuor.

¶ Capitulu3. j. Quod est de epi
dimia que puenit ex corruptio=
ne aeris.

Ste aũt egritudines que proueniũt ex corruptione aeris: rememorate ſunt ab ypocrate ĩ lib. epidimiarum: et dixit ĩ illo libro quod in quadam ciuitate que nominabat̃ cheruã exuberauit pluuia ĩ eſtatẽ: ⁊ fuit illa eſtas eſtuoſa et calidiſſima valde cum pluuia magna per totã eſtatẽ: ⁊ ſupuenit poſtea hominibus incendium magnum: ita quod videbatur eis quod eſſent ab igne aduſti: et in principio habebãt pruritum magnum: ita quod ſcapellabant ſe tam fortiter: qꝺ excoriabantur per totum: ⁊ hoc erat propter ſaniem que coadunabatur ſub cuti et multis hominibus ceciderunt crura et coxe ⁊ muſculi: et oſſa ĩ magna q̃ titate: quare ex hoc ſcire poſſumus quod deterior aer eſt calidus et humidus: et hoc ideo qꝛ aptior eſt ad recipiendum corruptionem et putredinem ceteris complexionibus aeris: ⁊ illi magis parati ſunt recipere dictam corruptionẽ qui ſunt eiuſdem complexionis: et fuit tota illa eſtas abſq; vẽto aliquo exiccatiuo: immo dicit expreſſe qꝺ in toto illo tempore non videbatur moueri aer vllo modo: et propter frigiditatẽ et ſiccitatẽ q̃ in ventis ſeptẽtrionalibus reperitur collaudantur: ⁊ econtrario meridiani vituperantur ꝑpter eorum humiditatem ⁊ caliditatem. Et dixit in illo libro ꝙ febres que tunc temporis veniebant: non erant fortes neq; violente: ſed erat lente et quiete intantum quod quaſi occulte eſſe reperiebãtur. Et eſto cert⁹ ꝙ ille paſſiões q̃ oppoſite ſunt complexioni humane: et ꝑprie complexioni vniuſcuiuſq; ille ſunt que peſſime exiſtunt: ⁊ ille que ſunt ſimiles ꝯplexioni non ſunt tante maliciei ſicut oppoſite. Et hoc manifeſtatur ex hoc quod quando aliq̇s fortiter fuerit infrigiditatus: et ſubito ad ignem ſe valde voluerit calefacere: vel repente in aquam calidam introiuerit: inde fortes dolores patietur. Et hoc non ſolũ medicis eſt notum: verumetiã vulgares optime cognoſcunt. Et he febres deteriores ſunt valde ceteris febribus: et longinquiores multum a ſalute et liberatione: nec criſes in iſtis fiunt ordinate ſicut in alijs procedũt: ſiue fuerint ex corruptione aeris: ſiue ex malitia et putrefactione aque: ſeu ex corruptione ciborum. Et quanto corruptio ſeu putrefactio predictorum minor extiterit tanto ⁊ accidentia predictarum et malitia febrium leuiora eſſe reperiũtur. Sciendũ pro certo quod a tempore hypocratis vſq; nunc: non fuit epidimia aliqua tam peſſima nec malitioſa ſicut illa nec in qua accidentia tam violenta nec malitioſa apparuerint ſicut in illa. Sed bene vidimus pruritus validos: ⁊ ſcabies magnas: ⁊ variolas: ⁊ morbillos: et putridas febres: et apoſtemata pernicioſa: ex quibus omnibus iam curauim⁹: quorum aliqui cum labore maximo euaſerunt: et aliqui ad mortem terminauerunt. Et

hypocras.

vidi iuuenem habentez aposte ma perniciosum: et studui circa salutem ipsius: et incepi primo euacuare eum cum flebotomia et posui postea super apostema confortantia: eo quod non erat ex vilibus membris: demū purgaui eum ab humoribus malis qui peccabant in euz. Et ppinaui ex medicinis laudatis in epidimia sicut est bolum armenum et terra sigillata: et iterdum dedi ei aliquid ex mitridato. Et sic visum fuit conferre ei cura: et dissolutum fuit apostema. Et precepi ei vt abstineret a cōtrarijs: et sic de bono in melius conualuit donec fuit perfecte liberatus. Et postea post tēpus inuasit eum squinantia et mortuus fuit cuz ea. Ex his autem que pluries: et pro maiori parte vidi accidere ī epidimia sunt febres putride: que lēte in tantum esse videntur quod vix percipiuntur nisi a medico: et moriuntur subito cum eis. Et scias quod illi qui bene et ordinate se custodiunt tempore epidimie: et qui habent cautelam et preuisionem conuenientem: et hoc morando in mansionibus siccis et frigidis: et cibi et potus eorum similiter eiusdez fuerint complexionis euadunt bene a predicto periculo et nocumento.

Receptio. ¶ Receptio conueniens valde in epidimia. ℞. stercoris columbini sicci: aloes succotrini: agarici feminini polipodij recentis: radicis lilij celestis. añ. pondus aur. vnius: thomeni. aur. j. minus quarta: salis et ellē bori nigri. añ. aur. 5. succi absinthij alcondzarathal causa foliorū colloquintide. añ. octa nam partem aur. j. Incide colloquintidam minutim: et misce eam cum tantundem amigdalarum dulcium: et postea coniunge ea cum predictis medicinis puluerizatis: incorporando eas cum butiro vaccino: et sirupo et quinzabin: et dabis ei ad bibendum cum sero lactis pondus. v. aur. Et si non purgatur sufficienter: adde de isto aur. 5. cum sero caprino: et rege eum sicut in alijs medicinis: et pro qualibet sella moretur duobus diebus a receptione ipsi⁹. Et postea iterabis dando plus vel minus de isto medicamine: secundum tenorem virtutis et naturam patientis secundum ordinem medicine: et precipe ei vt ponat in cameris et domibus suis aromatica frigida: sicut mirtha et rose et eorum similia: et suffumiget domum a longe cum alkitram. Et fac rorare domum multotiens cum forti aceto: obturando domum omnino a parte meridiei: et aperiendo eaz a septentrione: quoniam aperire vel tenere eā apertam ianuis vel fenestris a meridie: nocet valde: et morari in solario scilicet in domib⁹ altis: melius est valde quam in plano: et subtiliandum est regimē valde scilicet cum pane frumēti bene fermentato: et malaxato cum aqua et aceto: et comedat sichlas seu bletas decoctas absq aliqua specie: sed solum cum aceto: et non comedat tempore illo carnes vllo mō. ¶ Cognoscendo quod non corrumpitur aer solummodo ex causis predictis: verumetiam ex putredine aeris: que fit a corporibus

hominum: qui mortui sunt in bello in magna quãtitate: quã do diu morantur in loco. Et corrumpitur etiam quando aer in vno loco quiescit absq3 aliquo motu. Et corrumpitur similiter aer quando aque congregantur in aliqua parte ciuitatis: ita q̃d nõ mouent oĩno: et tunc putrescũt ⁊ fetẽt: ⁊ corrũpit aer inde. Et ab antiquis etiam consilium habemus: vt omnino moram minime contrahere debeamus prope sepulturas corporũ mortuorum: et hoc propter vapores qui resoluuntur a corporibus ipsorum. Et sic iam diximus curam epidimiarum que est cum frigidis ⁊ siccis: et cum his etiam que habeant aperire: et abstergere: et trahere malos humores: sed antequã fiat purgatio aliqua precipiatur vt fiat euacuatio vniuersalis: et hoc cũ flobotomia: ⁊ subtiliãdo regimen quãtum fieri potest: ⁊ vtendo frigidis: et abstinendo omnino a superflua repletiõe. Et possibile erit quod sic faciẽdo: multi forsitan qui morerentur liberabuntur: hac de causa. Et ab aere sicco et calido in excessu fiunt etiam passiones: sicut obtalmie: et tussis multarũ specierum: et asperitas gutturis: et sputum sanguinis: ⁊ fluxus sanguinis emorroidarum. Et hẽ egritudines fiũt plus vel minus secundum excessum caliditatis ⁊ siccitatis ipsius maioris vel minoris. Ergo conuenit vt rectifices aerẽ paulatine: abstinendo omnino in tali tẽpore ab exhibitione acutarum medicinarum: ⁊ etiam in omni epidimia: quoniam non laudãtur tales medicine in arte medicine. Sciendo q̃d hec caliditas superflua que fit in aere non oritur pro maiori parte nisi ex defectu ⁊ absentia pluuiarum. Et tunc generant predicte egritudines: et his similes plures numero. Sed non mortifere.

Capitulũ.ij. Quod est de epidimia que ꝑuenit ex aqua putrida et fetida.

Que vero mortue q̃ non mouẽtur: ⁊ replẽtur fecib⁹: ⁊ in se bulliunt: ⁊ putrescunt: ⁊ fetẽt: sunt cã corruptionis aeris: ⁊ pestilẽtie: et epidimie: ⁊ faciũt oriri febres acutas: ⁊ apata mortifera: et adhuc peius faciunt: q: sunt cã destructionis epis: ⁊ opilõnis suarum viaꝝ: ⁊ ꝑcreãt spẽs ydropisis oẽs ꝯm ꝑparationeʒ recipiẽtis: ⁊ inducũt etiã opilõnẽ in splene: ⁊ in renib⁹: et sunt cã gñationis lapidis in renib⁹: et vesicca: ⁊ gñaliter dico ꝙ hec epidimia q̃ fit ex corruptione et putredine male aq̃: oibus aliis epidimiis deterior existit. Est etiã alia species epidimie: que subito iterficit: eo ꝙ quãdo cordi euenit aliqd ex aere putrefacto et corrupto quod sue cõplexiõi et nature obuiet a tota sua substãtia ⁊ natura: subito moritur. Et hoc ꝑpter nobilitatẽ ipsius cordis: cũ sit principium ⁊ finis vite vniuscuiusq3 animalis. Et dicit Gal. ꝙ non moritur animal donec cor cesset a motu. Gal.

Et philosopho magno aristote
li videtur:quod cor sit origo et
principium omniũ membrorũ
et ceteris principali⁹.Sed Gal.
dicit ꝙ cor i vnoquoq; aiali est
principiũ motus naturalis lo=
calis:ꝛ cerebrũ mot⁹ localis vo=
luntarij.Sed in summa dico ꝙ
cor in vita magnã hʒ necessita=
tem.Quia videm⁹ ꝙ qñ aliqs
homo intrat in puteum in quo
aer aliquo mõ nõ monet:vel in
aliquam grottã: syncopizat:et
amittit sensum omnino incõti
nẽti:ꝛ si diu moraꝛ ibidẽ moriꝛ
subito.Et hec res est manifesta
ꝙ qñ in epidimijs hoies aliqui
moriunꝛ subito: ꝙ illud est ex
corruptiõe ꝛ malitia aeris:qꝛ bñ
põt aliqs viuere aliqbus dieb⁹
absq; cibo et potu:sed si auferꝛ
ei anhelitus:non poterit viue=
re vna hora.Et verũ dixit ille.q
dicit ꝙ cibus ꝛ potus est nutri=
mentum corporis.Et aer nutri
mentũ spiritus vitalis existit:
eo quod ipse attrahit fumosita
tes a profundo cordis:ꝛ recens
scilicet aer subintrat per anhe=
litum.Et sic intrando ꝛ exeun=
do:purificatur a malis fumosi=
tatib⁹:ꝛ prohibet cor a putredi=
ne.Et hec res procedit ab illo q
est summe et vltime scientie sci=
licet a deo vero et benedicto:et
ab aere qui ispiraꝛ:qm̃ ꝑuenit
vsq; ad mirabilem panniculũ:
quem deus sub cerebro creauit
et inde procedunt spiritus po=
tentia ꝛ voluntate diuina.

Capitulũ.iij.Quod est de squi=
nantia et dislocatiõe spondiliũ
colli.eueniente ex quadam cor=
ruptione aeris.

Et ex quadaʒ
corruptione
aeris põt eue
nire quedam
spẽs squinan
tie:q̃ disloca=
tionem spon=
dilium colli
habet ꝑcreare: sicut memorat⁹
fuit hypocras.Et hec est dete=
rior spẽs q̃ possit inueniri:eo ꝙ
ab ea aliqs nõ euadit:ꝛ accidit
cũ acuta egritudine:et aliquan
do fiunt cum tali squinãtia sca
bies:et pruritus:ꝛ apostemata
periculosa:q̃ accidentia aliqua
nõ possunt euenire absq; acuta
egritudine.Et cã dicte squinan
tie q̃ facit dislocare spõdilia col
li abinuicẽ:est humiditas ma=
la:q̃ poniꝛ ꝛ deriuaꝛ seu figitur
inter ipsa:ꝛ facit eã inuicem se=
parari:ꝛ dislocari:ꝛ illud os qđ
separaꝛ comprimit violẽter cã=
nã pulmonis in tm̃:ꝙ suffoca=
tionẽ idu̇cit.Ei dicit hypocras hypocras.
qđ ille cui hec accidit passio nũ
q̃s liberaꝛ.Qđ si quis quesierit
dicens q̃ est causa q̃re spõdilia
colli dislocanꝛ:in tali epidimia
potiusq̃ alia spondilia nuce:di
co quod spondilia nuce compri
muntur ex vtraq; parte a costis
et a fortibus et pluribus mu=
sculis:que non permittunt ipa
dislocari vel separari.Colli au=
tem spondilia minime habent
talia defensoria:quare citi⁹ dis=
locanꝛ. De hac spẽ squinantie
pnitiose nuq̃s dixit hypocras ꝙ
possit liberari.Et ego similiter
dico ꝙ est icurabilis oino.Sed
añ dislocationẽ posset cura pro=
desse:ꝛ hoc subtiliãdo regimẽ:ꝛ
vtẽdo desiccatiuis sicut dixi.Et
inunge locũ patientis cũ istis

oleis subtilibus exiccatiuis. sicut cum oleo rosaceo: et de iasemino: et cum succo coriandri viridis simul mixtis: et innunctione facta cum istis: fiat puluis ex terra sigillata: et misceatur cũ succo coriandri viridis ad modum emplastri: et pone super locum infirmum scilicet vbi videris aliquam foueam paruunculam patientis. ¶ Et possunt etiam aliquando spondilia nuce dislocari: et hoc ex casu vel forti percussione: et inde fiunt gibbosi: et hec est causa. nota quod nunquam liberantur. Sed reperiuntur aliqui presumptuosi qui conantur tales curare: sed potius ipsos ad mortem perducunt quam eos curare possint. Cum autem gibbositas paruo ĩfanti superuenerit moritur ex ea: eo quod cum crescit indiget multo anhelitu: et cum nõ possit ipsum sustinere suffocat et moritur. Si vero magno acciderit: possibile erit quod viuet. Sed vita eius erit tristis et angustiosa. Et dislocantur etiam aliqua spondilia dorsi exterioris et anterioris causa fortis motus: qui ꝓcedit a multa et grossa ventositate: que in corpore existit et generatur: que cõtinue: mouetur donec dislocet dicta spondilia: et exterius expellet: et inde gibbositas generatur: que nominatur gibbositas ventositatio: et hec pro maiori parte accidit infantibus et mulieribus. Et non est mirum si ex motu grosse ventositatis dislocantur spõdilia quoniam videmus quod omnia que fortiter et violenter mouentur: scinduntur et laniãtur. Et ex forti motu scindũtur vene: et aperiunt: et fit inde sputum sanguinis: et sequitur inde ptysis vel ethica. Et videmus etiam aperte quod vtri scindun tur et exlaniantur ex ventositate: quia cum implentur musto vel succo alicuius fructus nisi habeant euentationem ex ventositate generata in sua ebulitione scinduntur et exlaniantur: et sic accidit in corpore. Et cura huius est vti regimine subtili et exiccatiuo: et euocuare corpus: et fricare corpus totum siccis manibus. Et ꝓpina ei ĩ potu aquã decoctõis yrsce: et ẽ yreos: et capilli veneris: et seminis melonis: et seminis sparagi: et succi apĳ: et feniculi cum modico sirupi squinazabin. ¶ Medicamen ad hoc. ℞. seis melonis: yreos: capillorum vene. radicis sparagi: et masticis ana. aur. vnã scedes. indi. squinanti. añ. partes tres aur. j. Conquassentur omnia et bulliant in. x. ℥. aque vsq ad consumptionem tertie partis ipsius: et pone in illa colatura. ℥. j. sirupi squinzabin: et succi feniculi: et apĳ ortulani. ana. quartam partem. ℥. j. et bibatur quolibet mane cum aur. duobus. mellis rosacei: et fac eum exercitare ante cibum tempera te: et post cibũ quiscere dꝫ. Et iã hucusq elongatus sum a ꝓpria intentione: tractando de dislocatione spondiliũ nuce: que fit absq pestilentia: et causa epidimiali. Nũc aũt redire ĩtẽdo ad id vnde discessi. Et dico qꝺ sufficiẽter sub breuitate determinaui de epidimia que fit ex corruptione et putredine aeris. secũdum quod memorati fuerunt antiq in libris suis. Nũc ho. ici=

pere volo determinare de epidimia que sequitur et generatur ex corruptione et putredine aq̄.

¶ Capitu. iiij. Quod est de cura seu preseruatiõe a periculo male aque.

Dico quod ille qui vult se ɔseruare a piculo male aque vti debet qualibꝫ die ex electuarijs ꝛ ɔfectionibꝰ magnis: sicut est electuariuꝫ de euforbio: metridatum: vel tyriaca magna: ꝛ bibat q̄libet die vniꝰ ex istis quartaꝫ partem aur. Et non comedat vsq̧ ad meridieꝫ. Et non solum ista electuaria remouet nocumentum male aq̄: verum etiam preseruant a nocumento corruptionis aeris. Et si posueris aliquid ambre in aquam que bibitur confert multum: ꝛ iuuat etiam ponere aliquid aceti: ꝛ adhuc magis squinꝫabin. Et quidam medici memorati fuerunt quod comedere allea vel cepe: remouet nocumẽtum male aque. Sed ego abhorreo curam talem: quoniam habent humores calidos ꝛ acutos generare: ꝛ augent putredineꝫ. Quare mihi videt̃ quod assuescere mala granata muza: sit maioris iuuamenti: ꝛ etiam recipere pluries de coriãdro sicco vel viridi: habet remouere nocumenta q̄ veniũt ex epidimia male aque. Sꝫ lac ꝛ pisces ꝛ oĩa dulcia cõedere in tali tẽpore vel loco multum habent putredinem ꝛ corruptionẽ augmẽtare: Et mihi vr̄ qd̄ frequẽtare agrestã: ꝛ succũ limũcellorũ: ꝛ acetositatẽ citri: ꝛ semina eorũ: ꝛ cortices: ɔseruant a nocumẽto male aque: ꝛ credo similiter quod crura feniculi: ꝛ seminis eius ꝛ panicald que est species yringorum: et arbustes ꝛ sunt fructus rotundi rubei: qui dicuntur cumani: ꝛ sticados: omnia ista cõferunt multum in tali casu. Et si patiens quem vis curare sit ex illis qui iam biberit ex aqua mala putrida vel corrupta: et inde inuasit eum febris acuta: vel scabies: aut aliqua species malorum apostematum: stude velociter in faciendo euacuationem vniuersalem totius corporis: ꝛ hoc cum flebotomia: ꝛ etiã cum medicamine laxatiuo facto cum stercore columbi supra nominato. Et non credas quod stercus columbi positũ sit a casu vel fortuna in predicto medicamine: sed fuit ibi positum cũ electione ꝛ preuisione magna: eo quod predictum stercus habet purgare ꝛ expellere putredinem et corruptionem aeris: et aque prenominate fetide ꝛ corrupte: et inquantum est stercus assimulatur illi putredini: ꝛ pro tanto potest illam putredinem magis trahere: expellere: ꝛ purgare. Quod si aliquod apostema apparuerit: stude in curatione eius sicut cõuenit: ꝛ studeas erectificatiõe aeris: ẜm qd̄ cura ipidimie exgit et requirit: qd̄ si assuescat regimẽ quod predixi: elongãdo se ab omni specie carnis: ꝛ abstineat se ab omnibus rebus humidis et calidis: sic agendo prosperabitur deo dante. Et omnibus modis considerande est etas: complexio: virtus: et consuetudo: ꝛ regio in talibus: ex eo quod infans paruorum annorum: ꝛ decrepitus nõ

poterit sustinere ea q̄ iuuenis sustineret. Neqꝫ qui fuerit delicatus et ociosus ꝛ timidus per naturam poterit sustinere ea q̄ paterentur rustici sicci et nigri et laboriosi. Et putant aliqui ꝙ qui assueti sunt quieti et ocio indigeant maiori desiccatione rusticis et laboriosis. Sed intentio nostra non est talis: sed est vt reducamus vnumquenqꝫ ad suam naturalem complexionem: ꝛ complexio ꝛ natura illorum qui sunt in ocio et quiete: magis est humida et mollis q̄ꝫ sit illa rusticorum et portatorū. Et hec res est generalis: ꝛ notanda: ꝛ preuidenda in omnib⁹ curis. Et fit etiam epidimia ꝛ pestilentia ex nimia penuria ꝛ fame. Quare homines coguntur comedere grana et legumina mala: et illa malitia potest esse ex seipsis: aut ex nimia antiquitate et vetustate: aut quia comedunt ex speciebus malarū carnium: et illa malitia potest esse vel quia ipse carnes male sunt per se: ꝛ sui natura: et complexione: vel quia sunt salse multum: aut quia ex dicta necessitate steterunt in aceto tpe longo: quia populus indiget talibus: et conat talia comedere in tali casu. Et ego vidi quando eram in carcerib⁹ hali filij iosephi: homines q̄ comedebāt olera q̄ inueniebāt p terrā: ꝛ etiā comedebāt ex specieb⁹ [illegible]abule ꝑpter famis necessit[illegible] [illegible]uare quotidie moriebant [illegible] vel. xij. aut plures. Et pos[illegible] [illegible]u[illegible]si cuꝫ adiutorio dei ex [illegible]is vinculis et redij in hispaniam: vidi homines qui comedebant orobum quibus dolor stomaci sequebatur. Et alios vidi qui comedebāt quoddam qḋ in arabico nominatur attahala et radices de luf. ꝛ moriebantur. Et vidi similiter in quadam ciuitate que nominatur mazar⁹: homines qui ꝑpter intensam famem querebant: ꝛ frāgebant ossa antiqua et vetusta cadauerum: ꝛ comedebant medullas ipsorum: et moriebantur subito. Et cum tales cibi possint esse diuersi ꝛ plures numero: ideo diuersimode diuiduntur: ſm diuersitatem ꝛ variationem ipsorum: ꝛ ſm illam diuersitatem diuerse fiunt egritudines: ꝛ generantur: ꝛ non soluꝫ ſm diuersitatem dictorum ciborum: verumetiam ſm naturam locorum: et ſm complexionem ꝛ naturam recipientis. Quare tot et tante possunt esse variatiōes: quot impossibile esset eas scribi in libro. Tamen dico quod tiriaca magna et metridatum. et electuarium de euforbio: generaliter omnia ista conferunt valde in omnibus predictis: ꝛ suis similibus: dummodo abstineat se a comestione malorum ciborum et potuum. Illum vero qui comederit cibaria mala. rege cum cibis bonis et laudabilibus: sicut est panis bene fermētatus: et brodium galline optime: vel caro edi lactantis: quoniam istud regimen facit euadere a periculo proueniente ex regimine mali et corrupti cibi. Si autem virtus fortis extiterit et corpus fuerit repletum ex humoribus horribilibus et corruptis generatis ab aliquibus dictorum ciboruꝫ. stude in purgādo eum ab illis humoribus. Et iam superius tibi nominaui diuersitatem medicinarum laxatiuarum: cum quibus extrahun-

Mazarus ciuitas.

tur ⁊ euacuātur omnes ſpecies
diuerſitatis humorum vnde ad
ipſas recurre: conſiderando vir
tutem et alias conditiones ſu-
pradictas. Etiſi videtur tibi cō-
uenire dare ei bezeharth: ſicut
ſunt barbuſſe.i.cumani: ⁊ ſma-
raldus: vel electuaria ſupradi-
cta: dabis cum prouidētia ma-
gna ⁊ ſtudio: ſm quod tibi vide
bit conuenire. Cognoſcendo ꝙ
butirum qđ poſui in medicami
ne laxatiuo ſupraſcripto nō eſt
abſq3 preuidentia magna: eo ꝙ
butirum habet aliquid fetoris
⁊ horribilitatis: et inde proprie
tatem habet ad ſimili[illegible] [illegible]
trahēdi horribilitatem ⁊ pu[illegible]
dinem humoris predicti. [illegible]
uſq3 rememoratus ſum ge[illegible]
liter ſpecies epidimiarum: [illegible]a
rum curationes: ſm qđ propo-
ſui determinare. Et non rema-
net amplius determinare de ali-
qua alia ſpecie. niſi de illa de q̄
aliquis ſi vixerit: minime eua-
dere poterit: niſi miraculoſe ⁊ vo
luntate diuina: eo quod homo
ſecundum Ga. generatus eſt ex
ſpermate patris ⁊ matris: volū
tate dei. Et nutrimentum em-
Gal. brionis eſt ex ſanguine q̄ deſcē
dit ad vuluam. Et quia ipſe. G.
nominauit dictum ſanguinē:
ſanguinem menſtrualem: puta
uerunt aliquid ſapientes quod
nutriatur embrio | a ſanguine
menſtruali: ſed non eſt ita. Ta-
men Ga. ſequitur veſtigium: et
conſuetudinem grecorum: qui
vocāt omnem ſanguinem deſcē
dentem ad vuluam menſtrua-
lem, quemadmodum ipſi nomi
nant omne apoſtema quod ac-
cidit gutturi ſiue ſit ex ſangui-
ne: vel ex colera: aut ex flegma-
te: ſeu melia: ſquinantiam. Et
quodlibet apoſtema quod ori-
tur in pectore: ſiue ſit in panni-
culo: ſeu in pulmone: vel ſub co
ſtis nominant pleureſim: et de
quolibet tumore qui fit in pedi
bus cum dolore: aſſueti ſunt vo
care anacras ſcilicet podagram
ita omnem ſanguinem venien
tem ad vuluam: dicunt eſſe ſan
guinem menſtrualem. Scien-
do pro certo quo[d] ſi embrio ex
tali ſanguine menſtruali nutri
retur ſicut eſt ille qui expellitur
et purgatur a mulieribus: non
viuerer vllo modo. Immo nutri
tur embrio ex ſanguine valde
laudabili. Sed quia ſanguis
qui naturaliter dici[tur] ⁊ eſt men
ſtrualis: poſitus eſt et ſitus in
co[ncauitat]e ipſius matricis: ideo em
br[io ab] illo inficitur: ⁊ accidit ei
tinea: que tinea vulgariter a la-
tinis: dicitur ſagro: in facie ⁊ ca
pite: ⁊ deſtruitur appetitus eius:
⁊ corrumpitur: ⁊ fit in eo appe-
titus comedendi lutum: vel car
bones ⁊ ſimilia. Et ille embrio
qui recipit hanc infectionem re
ctificat eam inquantū pōt: et id
quod nō poteſt rectificari rema
net in corpore: et moratur ibi. De-
mum natura ipſius per tempus
ſimul extra eiicit ⁊ expellit. Mu
lieres vero poſt partum ſi non
bene fuerint purificate: et eua-
cuate ab iſto ſanguine mēſtrua
li: multe ſpecies egritudinum
eis poſſunt superuenire: ſecun-
dum preparationem et natu-
ram vniuſcuiuſq3: ex quibus
deficere poſſunt: et deficiunt
aliq̄: ⁊ aliq̄ liberantur volūtate di.
Embrio aūt pro certo dici ꝙ nutrit
ex bono ſanguine puro ⁊ lauda
bili. Sed quia pro certo dictus

sanguis menstruus in matrice infundit:et in corpore ipsi⁹ imbibitur:sicut vasa a liquoribus impositis imbibuntur eis ꝛ resudando exterius humectātur. Et quāuis vasa inuitreata longinqua sint ab infusione:et imbibitione liquorosorum:tamen videmus quod ex longitudine temporis recipiunt infectionez et imbibitionem a fermēto post quam ibi factū fuerit et cōtinuatū tpe longo:ita ꝙ post multam ablutionem si posueris ibi pastam azimā fermētabitur absqꝫ fermēto aliquo:qd nō fiet in vase nouo: et hoc scemate cōmiscetur aliquid modicū ex dicto sanguine in embrione: sed fortitudine matricis:ꝛ ex alio multo ꝛ bono nutrimento quod recepit non leditur dum permanet in matrice. Post exituz aūt ipsius ab vtero nutritur infans ꝛ coadunatur calor naturalis in eo ꝛ augmentatur: ꝛ confortatur natura:ꝛ conatur digerere ꝛ subtiliare predictum humorem malū ꝛ nociuum:ꝛ ipsum exterius expellere:et hoc fit cū labore forti:ꝛ angustia magna:et febre valida:atqꝫ graui. Sed ex substantia predictorū grossorū humorū fiunt variole et morbili q̄ exeūt cū febre valida impetuosa ꝛ maligna:quoniam vides quod illi qui extrahunt butirum a lacte: ꝛ non faciūt illud nisi cum labore magno atqꝫ forti valde: ꝛ motu laborioso atqꝫ graui. Quare credendum est quod in motu ꝛ expulsione variolarum et morbili illud idem accidere debeat. Et iam in precedenti eorum curam rememoratus sum pro posse. Et causa quare de his hic feci mentionem fuit quia pauci euadūt ab eis. Et quia semper euenire consueuerunt tempore epidimie facte ex corruptione aeris:vel causa aque putride vel corrupte:vł ex cibis malis ꝛ corruptis sumptis et comestis. Et etiam ad remouendū homines a mala opinione:quia credebāt quāplures ꝙ embrio nutrietur in vtero matris a sanguine mēstruo:quod falsum est: sicut determinaui: ꝗa curam de eis superius ordinaui:ideo hic scribere pretermitto: nihilominus monitionē facio his in hoc loco.vz.ꝙ abstineāt omnino a rebus dulcibus et salsis:ꝛ bibant aquā frigidā ꝛ purā:aut aquaz ordei: ꝛ elongentur ab omni laxatiuo penit⁹: donec egritudo fuerit in declinatione : et declinata multuz:quāuis aliqui medici hoc facere assuescāt. Si autem post alleuiationem et declinationem egritudinis reliquie alique remanere videantur in variolis vel morbilis : non erit malum ipsas euacuare cuz medicinis lenitiuis habentib⁹ proprietatem remouendi acuitatē materiei : sicut sunt tamarindi dissoluti in aqua:quia ipsas reliquas habent expellere ꝛ remouere tamen proximaioꝛi parte nō indiges laborare cum istis. Et quia iam compleui quod determinare intendo in hoc loco:desisto in quiete confidens in dominum.

¶ Completus est liber theyseir almudanar cum laude dei.

¶ Incipit antidotarium Abhomeronis abinzoar compositum.

Hec est pticula antidotarij abhomeronis auenzoar libri sui theyzit 9uenies illis qui nõ didicerũt scientiã medicine demonstratiuã: et qui in practica medicine minime sunt istructi: et colligũtur in hoc loco vniuersaliter cure egritudinũ cũ sirupis et electuarijs ⁊ vnctiõibus.

Sirupus.

Sirupus cõueniens sanis. et cõseruat sanitatẽ cũ adiutorio dei: et cõfert causis promouẽtib⁹ arteticã. ℞. mirobalanorũ citrinorũ: indorũ: capillorũ vene. liquiritie mundate: violarũ. añ. ℥. j. corticis subtilis citri. scedeg. indi. sandali: rosaꝝ: seminis cucurbitarũ mũdati. añ. ℥. j. Iuiube. x. numero: squinãti. ℥. ʃ. agarici aur. j. Quelibet medicina conquassetur per se: ⁊ postea oẽs simul ponant. in. xv. lib. feruẽtis aque: preter mirabolanos ⁊ agaricũ: ⁊ bulliãt vsq3 ad cõsumptionem medietatis: et colentur. Et in illa colatura ponatur lib. ʃ. succi feniculi: demũ habeas mirobalanos et agaricum ⁊ pone eos in aquã: et fac bullire vsq3 ad consumptionem medietatis. ⁊ cola: et aggrega postea has colaturas quibus addes lib. vj. zuccari: ⁊ fac bullire vsq3 ad spissitudinem sirupi: et reponatur in vase vitreo: vel optime vitreato. Sirupus enim iste cõfert doloribus capitis qui fiunt ex fumositatibus malis: que ascendunt a stomaco ad caput: ⁊ mollificat corpus: et prouocat vrinã et aperit opilationes corporis: et confert etiam venenis malis et remouet nocumentum male aque.

Sirupus conferens oppilationibus epatis et splenis: et debilitati epatis ⁊ stomaci: dissoluit ventositatẽ absq3 calefactione complexionis. ℞. semina melonis citrulli et cucurbite mũdata: ⁊ seminis scariole: ⁊ seminis sparagi: masticis: corticis subtilis citri.: scedeg. idest folij indi. ana. ℥. j. sandali. rosarum: et seminis ipsius ana partes tres. ℥. j. seminis cuscute aure. iij. aꝛ. chesdra. i. cicute: vel absitnhij parui. Iuiube. x. numero: que sunt conquassanda conquassentur: et ponantur in. xx. lib. aque feruentis per noctem vnam. et mane bulliant vsq3 ad consumptionem medietatis: et colẽtur: et in illa colatura addantur. aurei. ij. reubarb. et zuchari libras ix. et lib. j. mellis: et iterũ simul ad ignem ponantur: ⁊ bulliant vsq3 ad spissitudinẽ sirupi. Et bibatur de isto omni die cũ sitit cum aqua tepida.

Electuariũ quod cõfert stomaco: et adiuuat digestionem: et est delectabile ad comedendum. ℞. corticis citri elixati in aqua masticis: rose. ana. ℥. vnã macis. ℥. ʃ. darseni ⁊ est cinamomum nigrum et odoriferũ valde: aur. v. teratur quodlibet per se: et cribelletur subtilissime: et coniungantur simul: et cõficiãtur cum

Electuarium

tur cum sirupo de citoniis: et de pomis dulcibus: quorũ partes sint equales: et fiat electuarium: et reponatur in vase vitreato: de quo comedere debet post cibũ: quoniã confert valde. Et si stomacus preparatus est ad vomẽdum causa mali humoris retẽti in ipso: aut causa debilitatis ipsius: cõfert hoc aliud electuarium. ℞. electuarii cimarum vitis tenerrimarum lib. j. zuccari rosacei lib. j. misce simul. Demũ ℞. macis: masticis: corticis citri subtilis añ. ℥. j. que terẽda sunt tere: que sunt pistanda pistentur: et simul misce i mortario donec optime incorporentur: et si vis ipsum mollificare: mollifica ipz cum sirupo rosaceo recenti: et repone in vase vitreo vel vitreato. Dosis eius sint aure. v. Istud enim confortat stomacũ: removet vomitum: et confert debilitati stomaci: et omnibus speciebus eructuationis.

Sirupus conferens debilitati visus et defectui ipsius. et omnibus speciebus squinãtie. Et debilitatibus membrorum: et profunditati somni: et quibus saliva in somnis effunditur: et illis etiam qui cũ exeunt a somno vana loquuntur et alienant. ℞. rubee tinctoris: capillorum veneris: oliuarde. i. policarie acreuã idest scolopendrie: camedreos: mirabolanorum citrinorum: kebulorum: et emblicorum: et belliricorum: sandali ana. j. ℥. foene: feniculi: seminis masticis: thumeni. i. sticados: añ. aur. iiij. liquiritie mundate: florum nenufaris. passularum de suria enucleatarum: ana quartam partez omnium supradictorum. Que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur per noctem vnam in libris. x l. aque ferventis: et mane bulliant lento igne vsqz ad consumptionem medietatis aque: et colentur: et in illa colatura ponantur lib. x. zuccari: et lib. iij. mellis: et decoquantur ad spissitudinem: et reconde in vase vitreato: de quo qualibet die bibantur. ℥. ij. cum quater tãto aque calide: et cõfert cuz adiutorio dei.

Sirupus vtilis scrofulis q̃ oriũtur circa collum et sub ascellis: et doloribus iuncturarum: et removet dissolutionez reumatis. ℞. yreos lib. j. squinanti: et pani cald. añ. ℥. ij. al'. quinque. masticis. aur. v. Que sunt cõquassanda conquassentur: et ponantur per noctem in. x. libris aque ferventis: et mane bulliant ad lentum ignem vsqz ad cõsumptionem medietatis: et coletur: et in illa colatura ponantur. ij. lib. mellis: et. ij. zuccari: et simul bulliãt ad spissitudinẽ sirupi. Post ea adde libram vnam fortis aceti: et iterum decoquãtur vsqz ad spissitudinem: et reponantur in vase vitreato. Dosis ei⁹ sit quolibet mane. ℥. ß. cum ter tanto aque calide: et cõfert cum adiutorio dei.

Sirupus ad rancedinem vtilis valde. ℞. succi caulium et succi raphani: et rosarum odoriferarum ana lib. j. liquiritie mundate. ℥. j. masticis: aureos quatuor: Que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur per noctem vnam preter succos in libras quatuor ferventis aque: et bulliãt vsqz ad consumptio-

Margin notes: [Lun]ie. — Scrofulis. — Rancedis.

nem mediatis:ꝛ colentur:ꝛ misce cũ pꝛedictis succis:ꝛ dissolue cum istis lib.j. medulle cassiefistule: ꝛ decoquantur simul lento igne vsqꝫ ad spissitudinem:ꝛ bibantur de isto oi mane.℥.ij. cum bis tanto aq̃ cal'e:lambendo successiue ꝛ paulatine.

Electuarium.

Electuarium qđ sumitur post cibum ꝛ adiuuat digestionẽ.℞.ligni aloes:masticis:coꝛticis subtilis citri: anisi: feniculi: ꝛ succi liquiritie ana. ℥.j.masticis aur.v.quelibet pistentur per se:ꝛ postea simul iũgantur:ꝛ conficiantur cum electuario pomoꝛu3:ꝛ dentur post cibum:qꝛ valet multum cu3 adiutoꝛio dei.

Electuarium etiã conueniens pꝛedicte egritudini:et confert valde cũ adiutoꝛio dei. ℞.dragagãti:ꝛ succi liquiritie. añ.℥.iiij.ꝛ pistentur:ꝛ bulliant lento igne:cum libꝛis.ij.succi raphani:ꝛ.ij.lib. 3uccari: et decoquantur ad spissitudine3.ꝛ fiat loch.

Sirupus cõferẽs tussi cu3 adiutoꝛio dei.℞.iuiube.sebesten: liquiritie mundate:seminis rose: seminis melõis ꝛ cucurbite añ. ℥.ij.masticis:ꝛ coꝛticis citri.añ. aur.v.que sunt conquassanda conquassentur: ꝛ infundantur per noctem in.xxiiij.li. feruentis aque:mane vero bulliant lẽto igne vsqꝫ ad consumptionem medietatis:ꝛ colentur: ꝛ in illa colatura ponantur lib.x.3uccara.ꝛ.ij.lib.mell'.decoquantur simul vsqꝫ ad spissitudinẽ:de quo bibatur omni mane.a.ij.℥.vsqꝫ ad.iiij.cum ter tanto aque cal'e: ꝛ confert cum adiutoꝛio dei.

Pillule.

Pillule similiter conferentes huic passioni.cum adiutoꝛio dei.℞.succi liquiritie: ꝛ dragagan. penidiarum:ꝛ gumme arabice añ.℥. v.granoꝛum pini: ꝛ amigdalarum dulcium.añ.aur.iiij.pistentur quelibet per se:ꝛ que sunt cribellanda cribellentur: ꝛ confice cum sirupo rosaceo 3uccari: et bulliant postea aliquantulum lento igne: et infoꝛmentur ad modum lupinoꝛum: ꝛ teneantur in oꝛe die noctuqꝫ vna post aliam.

Sirupus aptus toꝛtureoꝛis.℞.rubee tinctoꝛis: coꝛticis citri: oliuarde:sequinãti: asare bacchare:radicis apij.añ.℥.j.agarici:cẽtauree minoꝛis.ana.aur.v.conquassanda conquassentur:ꝛ infundãtur per noctẽ in lib.xiiij. feruentis aque.Mane vero bulliant lento igne vsqꝫ ad cõsumptionem medietatis:ꝛ colentur ꝛ in illa colatura ponantur sirupi coꝛticis citri: ꝛ sirupi masticis.añ.libꝛ.ij.ꝛ sirupi rosacei li. j.decoquantur simul iteru3 vsqꝫ ad spissitudinem sirupi: de quo bibatur omni mane.ab.℥.ij. vsqꝫ ad tres cum aqua calida.

Electuarium qđ sumitur immediate post cibum: conferens valde huic passioni. ℞.electuarij coꝛticis citri. ꝛ electuarij de aniso.ana.lib.s.masticis:ꝛ macis:ꝛ rubee tinctoꝛis añ.aur.iiij.puluerizẽtur iste spe

cies: ꝛ incorporentur cum predictis electuariis: et recipiantur de isto post cibum semper aurei.v.

Sirupus aptus ꝛ cõferens valde spasmo sicco qui fit ex inanitione. ℞.liquiritie mũdate li.ij. florum lingue bouine lib.ʒ. camomille: ℥.j. seminis lini auř. iij.croci.auř.j.cõquassentur que sunt cõquassanda: ꝛ infundant̃ per noctem in lib. xij. feruentis aque. Mane autem bulliant lẽto igne: vsq; ad cõsumptionem medietatis: ꝛ colentur: ꝛ in illa colatura ponatur lib. j.zuccari: et reponantur ad ignem: et bulliant lente vsq; ad spissitudinẽ: et propina ei ad bibendum indifferenter prout sibi placuerit.

Electuariũ qđ conuenit dicte passioni: ꝛ comeditur indifferẽter qualibet hora sicut comeduntur fructus. ℞.amigdalarũ excorticatarum lib.j.pistentur ꝛ conficiantur cũ lib.vna electuarij pomorum: et cum.℥.j. masticis puluerizati: incorporentur simul in mortario: ꝛ si vis ipsuz mollificare: fac cũ sirupo pomorum: et dosis eius sit ab.℥.j.vsq; ad.ij.

Sirupus optim⁹ spasmo qui fit ex repletione. In hac enim passione sicut dixi in libro incipiendũ est a flebotomia: ꝛ postea ei fiat sirupus iste. ℞.corticis citri seminis melonis mundate. macis ana.℥.j. masticis. ℥.ʒ. conquassentur que sunt conquassanda. et infundantur in feruẽti aqua per noctem: et mane bulliant vsq; ad consumptionem medietatis: et coletur: et in illa colatura ponantur sirupi squinzabin: et sirupi corticis citri ana.libre. vj.et sirupi squinanti libre .ij. et reponantur ad ignem lentum decoquendo ad spissitudinem: et propina ei quolibet mane a duabus vnciis vsq; ad tres cum ter tanto aque tepide.

Electuarium cõferens valde dicte passioni: et comeditur indifferenter sicut comeduntur fructus. ℞.electuarij de aniso: electuarij corticis citri.ana.libra.j. alias ser. macis puluerizati.℥.j.incorporentur simul: et dosis eius sint auř.v. Electuariũ.

Sirupus optim⁹ cõferẽs debilitati stomachi: et corruptioni appetitus. ℞. pulparum citoniorum mundatorum: et cimarum vitis recentium et acetosarum ana.libraz.j. masticis: ꝛ seminis feniculi ana.℥.j.conquassentur conquassanda: et ponantur in quarta parte vnius quintarij feruentis aque per noctem ꝛ mane bulliant lento igne vsq; ad consumptionẽ medietatis: et colentur. Ponendo de illa colatura partem octauam quarte partis quintarij: succi limoncellorum: et succi agreste ana.lib.j.reponant̃ omnia ad ignem: et coquantur vsq; ad spissitudinem: ꝛ da ei bibere omni mane. ℥. ij. cum ter tanto aque calide.

Electuarium vtile valde huic egritudini. ℞.limoncellorum excorticatorum: ꝛ inuoluãt i pa

sta: et ponātur in furno tā diu do nec decoquātur sicut panis: demū extrahātur: et mūdent a semi nib⁹: et pistentur fortiter cū zuccaro: ita vt supet zuccarū: cui addat: masticis: et darsceni. i. cinamomi nigri odoriferi: et pfecti fz quātitatē receptiōis: cui⁹ dosis sint aur. iiij. in omī hora fm qd comeduntur fructus.

Sirupus cōferēs debilitati epis: et ytericie: et corruptioni appetitus: et sanitati impfecte. ℞. squināti: et spice nardi: seminis macedonici: et spice romane: et radicis de sticade. i. cipari: passularū enucleatarū: liquiricie mūdate masticis: oliuarde. i. pollicarie: citrag. i. tapsie. añ. aur. x. reubarbari recentis: croci. añ. aur. ij. q̄ sunt cōquassanda cōquassent: et ponātur in. xiiij. lib. aque feruētis per noctem vnā. Mane vero bulliant vsq3 ad cōsumptionem medietatis: et colentur: et in illa colatura ponantur zuccari lib. vj. et mellis lib. j. et iterum bulliant vsq3 ad spissitudinem lento igne: de quo bibat qualibet die. añ. ij. ℥. vsq3 ad. iij. cū ter tanto aque calide: et confert cū adiutorio dei.

Electuariū vtile valde pdictis causis. ℞. lacte lignorū mūdate: spice nardi: squināti: masticis: darsceni: macis: gariofil. añ. ℥. j. reubarbari recentis: et croci. añ. aur. iiij. rosarū ad pondus omnium: pistentur quelibet per se: et cribellētur: et cōficiantur cū sirupo rosaceo: et sirupo pomorū quorum partes sint equales: et reponatur in vase vitreato: et dabis omni mane de isto ad comedēdū. a. iiij. aur. vsq3 ad. v. Et iā scis ex his que pdixi: q qñ epar fuerit curatum: et sanatum sanatione integra. digestio fiet: et erit cōpleta. Et cū digestio fuerit cōpleta: liberabit patiēs ab ydropisi et ytericia cū adiutorio dei. Et nosti etiam q debilitas epis aut pcedit a mala complexione ipsius epis vel a mala complexione aliorum membrorum. Et scias iterū q male cōplexiones simplices vel cōposite fiūt et accidere possunt et a causis intrinsecis et extrīsecis. Et scias silr q qñ homines viuunt inordinate in cibis et potib⁹: destruit epar: et inde pueniunt ad ydropisim pter defectum caloris innati. Et satis est etiam manifestū: q ille qui est assuet⁹ celebrare minutionem: et dimittit illā: inde potest ad ydropisim peruenire. Et similiter accidit mulierib⁹ ex retentione menstruorum: et viris ex retentione emorroidarū. Quare dico q sirupus predict⁹: et istud electuarium prescriptū confert multum omnibus speciebus ydropisis. Sed quia intētio mea est abbreuiare sermonem: ideo pono curas vniuersales: quia particulariter tractando nō possem breuitatem seruare: quā intendo: quare particularia discretioni medici ptermitto Tamen cum tu medicaris ypo sarcam: iunge in sirupis vel electuarijs: ea que habeant prouocare vrinam: considerando semper in istis et alijs egritudinib⁹ que sunt consideranda. Prouocantia autem vrinam sunt hec: semina cucumeris sarraceni: et melonis: et citruli: et feniculi: et succus etiam istorū: radix apij: et eius succus: radix petroselli: ni: et eius succus: charcaff als et

tanscaf.i.cameleonta ꝛ ipsiꝰ radix. Omnia autem ista possunt ꝓpinari cruda: vel cocta: sed cocta non inducunt dolorem stomaco: ꝛ ꝓsunt cū adiutorio dei.

Sirupus ꝯferēs doloribus splenis: et remouet illos: ꝛ subtiliat ipsum potenter. ℞. squinanti: spice: eupatorij: se.feniculi: radicis de tarsea.i. tamaricis: acreuam.i.scolopendrie: apij: rubee tinctoris: curram halani: floris camomille: passularum enucleatarum: fu.i.valeriane: meu.ana. ʒ.j. yreos partes tres. ʒ.j. radicis caparis: et radicis cedri. aā. aur.ij. masticis aur.ß. conquassa que sunt conquassanda ꝛ infundantur per noctem vnam in xxx.lib.aque feruentis: et bulliant vsq; ad consumptionē medietatis lento igne: et colentur: et in illa colatura adde lib. iiij. zucc. et mellis lib.j. et aceti lib. iiij. et iteruz bulliant lento igne vsq; ad spissitudinez: de quo bibantur omni mane. ʒ.iij. cum aqua calida. Et cauendum est omnino ne coquatur sirupus iste in vase ereo: nisi stannato optime: quoniam si fieret magnum posset inde consequi nocumentum.

Electuariū vtile predict; causis. ℞. fumen: radicis taffe. tamaricis: acreuam: eupatorij: passularum enucleatarū: cro. aā. ʒ.j. rubee tinctoris: masticis. aā. ʒ.ß. radicis caparis. aur.iij. pistentur ꝛ cribellent subtilr quelibet ꝑ se: ꝛ ꝯficiant cū sirupo squinzabin de zuccaro. Et dosis eiꝰ sit. a.iiij. aur. vsq; ad.v.

Sirupus ꝯferēs opilationi: et doloribꝰ ypocundrioꝝ. ℞. karscainna lib.j. liquiritie mundate. ʒ.viij. camomille yreos. ana. ʒ.iiij. nanocha: ꝛ est ameos: dauci. aā. ʒ.ij. que sunt conquassanda cōquassentur: ꝛ infundātur ꝑ noctem in.xxx.lib.aque feruētis. mane vero bulliāt lēto igne vsq; ad cōsumptionem medietatis: ꝛ colentur: et in illa colatura addantur lib.vij. zuccari: ꝛ mellis tantūdem: ꝛ lib.iij. decoctionis camomille: et iteruz bulliāt simul lento igne vsq; ad spissitudinem: dosis eius sit ab. ʒ.ij. vsq; ad.iij. cuz quater tāto aque tepide.

Electuariū cōferens ꝓdectis causis: et comeditur indifferenter: sicut comeduntur fructꝰ. ℞. mareanzus: et est maiorana: nahanna.i.mente. aā. ʒ.iiij. corticis citri: hasce et atan. ana. ʒ.ij. masticis: et camomille. ana. ʒ.j. succi liquiritie. ʒ.ß. gariofiloruz quartam partem. ʒ.j. pistentur: et cribellentur quelibet per se. Quibus addatur aur.j. puri et optimi balsami: et conficiantur cum sirupo de corticibus citri ꝛ reponatur in vase vitreato: cuius dosis sit ab aur.iiij. vsq; ad.v.

Sirupus conferens sincopi: et omni debilitati cordis. ℞. sete combuste lib.j. succi buglosse: et liquiritie mundate. ana. lib.ß. mente et gariofilorum: et basiliconis: et maiorane. ana. ʒ.j. masticis: et corticis citri. ana. ʒ.ß. Que sunt conquassanda conquassentur: et infundantur in xxv.lib. feruentis aque per noctem vnam. Mane vero bulliāt lento igne vsq; ad consumptionem medietatis: et colentur: in Sincopi.

cuius colatura ponantur lib.x. succi pomorum dulcium. et lib. x.zuccari:τ iterum simul bulliãt vsq; ad spissitudinem:cuius dosis sit omni mane ab.ʒ.iij. vsq; ad.iiij. cum quater tanto aque calide:pficiet cũ adiutorio dei.

Electuariũ valde vtile predictis causis. ℞.ligni aloes. aur. iij.corticis citri.ʒ.j. pistentur et cribellentur subtiliter: et conficiantur cum sirupo pomorum dulcium facto cum zuccaro: et propina ad comedendum: q si patiens habuerit tremorem cordis causa flebotomie:erit perfectum.

Sirupus cõferẽs valde sputo sãguinis qui prouenit a pectore: vel pulmone: primo in hac passione celebrãda est minutio basilice dextri brachij: et postea detur de isto sirupo omni die ab ʒ.iij.vsq; ad.iiij.cuz bis tãto aq̃ ℞.corticis auellanarum que circundant nucleos acacie cande equine.ana.ʒ.j.rosarum: τ seminis florum granatorum.ana.ʒ. ß.sumac: et masticis.ana. aur. iiij.conquassentur que sunt conquassanda:et ponantur in.x.libras.feruentis aque per noctẽ: in mane vero bulliant vsq; ad consumptionem medietatis: et pone in hac colatura lib.iij.succi plantaginis:et lib. viij.sirupi rosacei τ reponantur ad ignem decoquendo. ad spissitudinem: et repone eum in vase vitreato. Cuius dosis sit quolibet mane ʒ.iiij.cum bis tanto aque tepide.Et caueat sibi a vociferatione:et clamatione:et ab ira:et ab omni motu [illegible] passione anime:sz requiescat suauiter in camera sua super lectum suum: τ non comedat carnes omino:sed comedat panem bene fermentatum cum zuccaro rosaceo.

Machazon q° confert istis causis:τ comeditur ad modum fructus.℞.corticis auellanarũ: cimarum vitis seminis zerasceris: idest seminis scariole. ana. ʒ.j.mumie.aur.iij.pistẽt quodlibet per se:et cribellentur subtiliter: et congregentur simul: et conficiantur cum sirupo rosaceo de zuccaro rationabiliter facto:τ de isto sumatur indifferenter pluries in die:sicut recipiuntur fructus a.iij.aur.vsq; ad. v. Quod si consolidabitur vulnus et remouetur tussis: liberabitur infirmus integre et perfecte. Si autem tussis permanet: et vulnus non consolidatur. Tunc in curatio[illegible]uius aliter est incedendum, videlicet quia curandus est cum rebus temperatis: habentibus ꝓprietatem abstergendi:mundificandi:τ desiccãdi absq; acumine:τ cum hoc habeant aliquam ꝓprietatem resoluendi. Cognoscendo q ex leui causa hec passio recidiua[illegible] ¶Et huic cause c[illegible]fert va[illegible] hoc medicamen. ℞. [illegible]rum amararum: quia sunt va[illegible]les valde in hoc casu.camomille anthere:succi liquiritie ana. ʒ.j.corticis citri.ʒ.j.fisticis.seminis lini.añ.ʒ.ß.pistẽt quelibet p se:τ q̃ sunt cribellanda cribellentur:reliqua pistẽt:τ misceãtur oia cum sirupo scari.mixtione dura.Et de hoc electuari[illegible] cipiat aur.iij.omni die [illegible] Et regat eum pane opti[illegible]

mētato cum pullis:et gallinis: vel cuȝ carnibus edi lactantis preparatis in tassea alba et similibus. Si vero sanies a pectore pcesserit leuiter cū adiutorio dei poterit liberari predictis curationib⁹. Qđ si a pulmone emanauerit:tūc aliter est curandus. vcȝ preparando se omnibus modis ad hanc curam exercendam que est nobilis et maximi iuuamenti. Accipe ergo peciā bolli cōmunis cū quo tingit:ꝛ pijce eaȝ in ignē:ꝛ dimittat tandiu donec fortissime igniatur:et postea infundat in aqua rosacea in vase cooperto ad modū emboti:ꝛ recipiat per fistulam vel cānā fumū:et p os a longe:ꝛ patiēs a longe debet fumū per os trahere multotiēs qꝛ sic agēdo a pdicta passiōe poterit liberari. Et iaȝ cognita est manifestissime ꝛ approbata hec cura:quoniaȝ pater meus ipaȝ fecit regi de andelluſij:qui ide cognouit ex ea certissimum iuuamētū. Et abstineat patiēs ab omnibus carnib⁹:pterꝙ a pullis gallinaceis:et gallinis preparatis in tassea alba vel viridi cum pane bene fermētato:elongādo se ab oib⁹ alijs reb⁹. Sȝ co[illegible] panē cū ȝucca.rosaceo [illegible]t:qꝛ hoc vtilissimū est valde huic passioni.

Sirupus coferēs val de pleuresi facte in pectore: vel pulmone. In primis fiat flobotomia i opposita pte apātis:ꝛ fit de cefalica:et postea propinet ei de isto sirupo. ℞.charscamine:ꝛ camomille liquiri:mūdate:acrenā.i. scolopendrie.aā.auī.x.seminis melo[illegible]s et hopnep.i. inube. aā.auī.v.radicis apij:ꝛ de raxi nes.i.feniculi.aā.auī.ij.conqssentur quelibet p se:et in nocte ponant in.xij.lib.feruentis aq: mane vero bulliant lento igne vsꝙ ad consumptionem medietatis:deinde fortiter exprimendo colent:ꝛ in illa colatura ponantur.v.lib.ȝuccari:ꝛ.ij.lib.aq rosacee:ꝛ bulliant simul vsꝙ ad spissitudinē sirupi:ꝛ sumantur de isto quolibet mane.ʒ.ij.cum ʒ.ij.aq tepide. Et cib⁹ ei⁹ sit panis ablutus cū aqs qnꝙ: et de isto comedat.ʒ.j.vel plus:pnt tibi videbit:ꝛ elonget ab omnibus specieb⁹ carniū Et cū hoc regimine deo dante resoluetur apa tali mō ꝙ pueniet ad sanitatē al's ꝙ nō pueniet ad saniē.

Pillule ad tenendum die noctuꝙ in ore:et id qđ resoluit paulatine deglutiatur. ℞.liquiritie mūdate:et se. melonis et cucumeris mundatarum.ana. auī.x.pistētur quelibet per se:et incorporentur cum sirupo violaceo liquide:et ponantur ad lentum ignem:et bulliant donec inspissentur:ꝛ fiāt pillule similes granis lupinorū:et teneant in ore die noctuꝙ:deglutiendo quod resoluitur vt dictum est:ꝛ conferunt cum adiutorio dei. Quod si non contulerint:eo quod apa conuersum est ad saniem: necesse est tibi aliam curam facere:et est hec. ℞.liquiritie lib.ij. yreos panicald:violarum et iniube.an. ʒ.j.sandali ꝛ rose.aā. iij.quartas.ʒ.j. passularū enucleatarū.ʒ.ſ.que sunt pistanda pistent:ꝛ infundant i lib.ij.aq feruentis per noctē vnaȝ:mane vero bulliāt lento igne vsꝙ ad

cōsumptionē medietatis et colenť:⁊ in illa colatura ponanť. xv.lib.mellis ⁊ lib.ij.zuccari:et bulliāt vsq͡ʒ ad spissitudinem:⁊ dentur de isto patiēti quolibet mane.℥.ij.cū ter tāto aque tepide.Et cib⁹ eius sit tassea ex pullis paruis:vel perdicibus paruis: recipiēdo tantum brodiū: ⁊ non carnes.Et q̄ntitas cibi sit quarta pars eius:quod consueuerat comedere in sanitate ei⁹.

Pillule conueniētes in hoc casu.℞.se.lini assati:liquiritie.aā.℥.j. pistētur iste due res quelibet p se: et madefacias cum sirupo pomorum dulcium:⁊ fiant pillule ad modū lupinorū:⁊ teneantur ī ore donec liquescāt successiue die noctuq͡ʒ.

Sirupus conferens fortoni vētris:⁊ lieterie.℞.foliorū mirte ⁊ florum eiusdē.aā.℥.ij.se.malorū granatorum:qđ reperiť in medio floris malorū granatorū:et coralli albi.ana.℥.j.masticis:et florū sticados.aā.℥.ß. que sunt conquassanda cōquassentur:et infundantur per noctem in.xv. lib.aque feruentis: mane vero bulliant vsq͡ʒ ad consumptionē medietatis lēto igne:⁊ colenť:⁊ in ista colatura ponantur de sirupo masticino:⁊ de sirupo siccarum rosarum.ana.℥.iiij.⁊ iterum simul bulliant vsq͡ʒ ad decoctionem sirupi.Et regimē ei⁹ sint perdices valde decocte scilicet vsq͡ʒ ad dissolutionem suarum carnium:⁊ postmodum cōdiantur in tassea:⁊ propinētur ad comedendum.Et suspendatur ad collum patientis smaragdus qui descendat super stomacum:qm̄ confert valde.

Liēteríjs.

Machazō quod est cōferēs valde in hac passione.℞.caude equine:florū granatorū:florū mirte:⁊ masticis.aā.℥.j.foliorū mirte:⁊ se.lini.aā.auř.v.q̄libet pistentur per se.ꝑpter grossitudinē substātie ipsarū:⁊ cribellētur subtiliť:⁊ conficiantur cum sirupo mirtelle:⁊ sirupo liqritie Et dosis ei⁹ sit quolibet mane et sero.aā.iiij.aureis vsq͡ʒ ad.v.

Sirupus conferens valde constipationi ventris.℞.se.kartami:mirabolanorum citrinorū: violarum et liquiritie.ana.℥.ß. alias vnā.mēte.℥.ß.masticis et zaranʒ.i.aristologie.aā.auř.xl. pistentur quelibet per se ⁊ ponanť in lib. feruētis aq̄ et bulliant lēto igne vsq͡ʒ ad consumptionem medietatis:et colenť: et in ista colatura ponatur tantūdem zuccari:⁊ bulliant iterū vsq͡ʒ ad spissitudinē sirupi ⁊ dētur de isto quolibet mane ieiuno stomaco.℥.iij.cū.ix.℥.aq̄ tepide.Et rege eum regimine lenitiuo:sicut sunt carnes castratine:et edorum lactentium:elixe cum oleribus mollibus et lenitiuis: quoniam confert cum adiutorio dei.

Sirupus cōferens in retentione vrine.℞.seminis citruli cucumeris:melōis:⁊ cucurbite mūdatarum.aā.℥.j, dauci:⁊ radicis apij:⁊ feniculi.aā.q̄rtā ꝑtē. ℥.j.coquassenť q̄libet p se:⁊ ponanť in.xx.lib. aq̄ feruentis:et bulliāt vsq͡ʒ ad cōsumptionem medietatis:⁊ coleť:⁊ in ipsa colatura ponantur zuccari lib.vj. et.mellis lib.j.et iterum bulliāt vsq͡ʒ ad spissitudinem sirupi:et

vrin[e] reten[tio]

propinent de isto quolibet ma-
ne.ʒ.ij.cum.ʒ.viij.aque calide.

Electuariuz valde vtile
huic passioni.℞.corticis melo=
nis:ꝛ seminum communium:ꝛ
masticis.ana.aur̄.x. pastinace
masculine:scorpionum adusto
rum:lapidis iudaici:ꝛ lapidis
spongie.an̄.aur̄.v.q̄libet teran=
tur per se:et cōficiantur cum si=
rupo saxifragie de quo dentur
omni mane.aur̄.ij.cum supra=
dicto sirupo.Sciendo qđ istud
electuarium non solum confert
in retentione vrine simpliciter:
verum etiam quando est causa
lapidis:quoniam ipsum fran=
git:ꝛ educit illum cuz vrina.Et
inungatur cū pinguedine cati
quia confert valde.Et cōfectio
etiā sagenee et terbētine de q̄li=
bet q̄titas vnius castanee:si re
cipiatur cū aqua zuccari:ꝓuo=
cat vrinam ꝛ lapidē frāgit:ma=
xime si inūgātur:renes.pectē.ꝛ
ylia:cum predicta pinguedine
catti.

…o= …io. **Sirupus** vtilis val=
de excoria
tioni vesice:ꝛ scabiei. ℞.corti=
cis subtilis granorum pini:et
est illa que est inter testā duraz
et grana munda alba ipsorum
liquiritie mundate:ꝛ rosarum.
an̄.ʒ.j.pistētur quelibet:per se.
et infundantur per noctem in
lib.xij.aq̄ ferventis:et in mane
bulliant vsq3 ad consumptionē
medietatis:et colentur fortiter
exprimendo:ꝛ i illa colatura po
nantur libre.ij.sirupi de bissar=
halfaū:ꝛ iterum bulliant lento
igne vsq3 ad decoctionem siru=
pi:et propinetur de isto omni
mane a.ij.ʒ.vsq3 ad tres:cū ter
tanto aque tepide ad bibēdū.

Electuariū vtile val
de i hoc
casu.℞.corticis subtilis pinoꝝ
predici.ʒ.j.masticis et seminis
sticandos.an̄.quartā partez.ʒ.
j.terantur quelibet per se:ꝛ con
ficiantur cum zuccaro rosaceo:
et si videretur spissum nimis:
addatur aliquid de sirupo rosa
ceo facto ex rosis siccis:de quo
omni mane det circiter.ʒ.ij.

Sirupus optim⁹ cō= Emoꝛ
ferens ꝯtra roide.
fluxū sanguinis emorroidaruz
℞.androziri.ʒ.ij.foliorum mir
te:et balaustiarum:ꝛ limature
ferri.an̄.ʒ.j.liquiritie mundate
ad pondus omnium:pistentur
quelibet per se:et infundant ꝑ
noctem in.xviij.lib.aq̄ fervētis
absq3 limatura ᵽo ferri ꝛ bulliāt
vsq3 ad consumptionem medie
tatis:limatura vero ferri pona
tur in duas lib.aceti. predicta
autē decoctio coletur:et in illa
colatura ponantur lib.xiij.zuc=
cari:ꝛ li.j.mellis:ꝛ simul coqua
tur ad spissitudinem.Et cū fue
rit prope finem decoctionis:ex=
trahatur limatura ab aceto et
ponatur in dicto sirupo et deco
quatur vsq3 ad complementuz
decoctionis:deinde coletur:de
quo detur patiēti omni mane.
ʒ.media cum aqua calida.

Electuariuz valde
vtile i
hoc casu.℞.succi liquiritie.ʒ.
v.androziri.ʒ.v.et.ʃ.limature
ferri ter madefacto in aceto:q̄li
bet vice per noctem vnaz ꝛ exic
cate.ʒ.ʃ.terantur quelibet per
se:et cribellentur subtiliter:ꝛ cō
ficiantur cū sirupo optimi mel
lis decocti vsq3 ad spissitudinē:
et dentur patienti quolibet ma
ne ieiuno aur̄.iiij.

Sirupus optim⁹ cōferens doloribus spine: et his similib⁹ ℞. yreos: lahada: hazarō. i. asara baccara: eupatorij: quod arabice dicitur geffeth panicald: camomille: achil: amalech. i. meliloti. añ. ℥. j. acharō: ꝛ fodeghēdi: ꝛ campestres. añ. ℥. ß. ꝛ est polium montanum et cāpestre: liquiricie mūdate: ad pond⁹ omnium: masticis ꝛ croci. añ. quartā partē. ℥. j. pistentur que sunt pistanda: ꝛ infundantur in. xj. lib. fervētis aque: ꝛ lib. ij. aceti. Mane vero ponatur ad lentuꝫ ignem: ꝛ bulliant vsqꝫ ad consumptionem medietatis: et colentur: ꝛ in illa colatura addantur lib. viij. mellis: ꝛ zuccari lib. et iterum buliant simul vsqꝫ ad spissitudinē syrupi: et detꝫ quolibet mane. a. ij. ℥. vsqꝫ ad. ij. et. ß. cū ter tāto aque calide.

Electuariuꝫ optimum conferēs valde in hoc casu. ℞. iansir: ꝛ scemegalbotin: ꝛ babo neg. i. camomille. añ. ℥. j. succi liquiricie: gariofoli: amigdalarū mundatarum: et pinearū mundatarum. añ. ℥. ß. terantur quelibet per se: et cribellentur: et conficiantur cum sirupo squinzabin: et que non possunt pistari dissolvantur cum isto eodeꝫ sirupo: et simul conficiantur: ꝛ ꝓpinetur de isto patienti ab aurꝫ. ij. vsqꝫ ad. ij. et. ß. q̄libet mane.

Sirupus conferens valde doloribus ypocūdriorum qui veniunt ex flegmate subtili: quia sunt quasi intollerabiles: et cuꝫ creditur esse in fine nōduꝫ sunt in principio. Et propter hoc est necesse medicum esse valde sollicitum in providēdo circa hoc: q: nō solum fit ex predictis humoribus: verū etiam ex vaporibus seu ventositate: quare resolutiua sunt ponenda in hoc casu. Fiat ergo sirupus iste qui cōfert valde in hac passiōe. ℞. florū camomille: alchil: almelech idest mellilоti: ꝛ corticis citri: feniculi. añ. ℥. ß. squināti: chescutha añ. ℥. iiij. seminis melonis excorticati: ad pondus oīm: conquassentur omnia et ponantur in. xx. lib. aque ferventis per noctem vnam: mane vero bulliant vsqꝫ ad consumptionem medietatis: et colentur: et in illa colatura addantur libre. x. mellis mundi spumati: ꝛ bulliant vsqꝫ ad consumptionem decoctiōis: et propinentur omni mane ieiuno stomacho. ℥. ij. cum ter tāto aque tepide. Et regatur cum turturibus et avib⁹ parvis nemoris in tassea.

Machazō cōferens huic cause. ℞. granorum pini mundatorū. ℥. v. avellanaꝝ mūdatarum ℥. ij. succi liquiricie: masticis: gariofilorum: et feniculi. añ. aurꝫ. iiij. terantur quelibet per se: et cribellentur: et conficiantur cū sirupo de corticib⁹ citri optimo: et detꝫ omni mane. aurei. v. cū aqua calida.

Sirupus optim⁹ cōferēs colericis febribus. ℞. capillorū veneris: seminis melonis: ꝛ cucumeris: sandali: et eupatorij. añ. ℥. j. florum nenufaris: et violarum. ana. ℥. ß. masticis aurꝫ. ij. que sunt conquassanda conquassentur: ꝛ infundantꝫ in lib. xx. ferventis aque per noctem vnam. Mane auteꝫ bulliāt len=

ypocū drijs.

do igne vsq; ad consumptionē medietatis: et colentur: et in illa colatura ponantur libre .v. zuccari: et lib.j. aceti: et mane: et tamarindi. ana. ℥.iij. et decoquantur vsq; ad spissitudinem syrupi: de quo omni mane dent. ℥.ij. cum. viij. ℥. aque. Et regimē ei⁹ sit aq̄ ordei infrigidata: et abstineat se a rebus dulcibus. Et si conqueretur patiens de siti: infrigidetur aqua ordei cum niue: vel ponendo eam in puteo: et propinetur ad bibendum.

Sirupus conferēs sinoche. fiat primo flōmia euacuando de sanguine quasi ad sincopim: postea propinetur de isto sirupo. ℞. florum nenufaris: et violarum: scandali. ana. ℥.j. pistentur sandali: et ponantur oīa in .vj. libris feruentis aque per noctē vnā. Mane vero bulliant vsq; ad cōsumptionem medietatis: et colētur: et in illa colatura addat lib. j. aque cucumeris sarracenici: q̄ dicitur arabice dulla: et libre .ij. zuccari que bulliant simul ad spissitudinē sirupi de quo detur patienti oī mane. ℥.ß. cū quinquies tanto aque: et. ℥.j. agresti. Et iste sirupus valet: non solū sinoche. verum etiā omnibus febribus colericis. Regimen aūt istorū sit aqua ordei infrigidata in puteo: et mica panis pluries abluta cum aqua decoctionis cucumeris sarracenici: et citroli. addendo aliquid aceti: et infrigidetur in puteo: et de ista mica sic p̄parata. dentur. ℥.ij. Cognoscēdo quod si dederis vel propinaueris patienti sinocham aliqua calida actu: inde nō modicum recipiet nocumentū: q: nūquam erit quietus. quare ei omnia infrigidata in puteo vel in niue exhibenda sunt. febribus autem compositis loqui ad presens pretermitto: eo quod non cōuenit huic tractatui de singulis particular determinare. Sed compositionem siruporū facere poteris prout cognoueris cōuenire ipsarum compositionibus.

Sirupus vtilis febribus flaticis. ℞. yreos: et radicis apij: et radicis dauci: nanogeha: et chassce an. aur. x. centauree minoris: et zahada: ana. aur. iiij. conquassentur que sunt conquassanda: et ponantur in .xij. libris feruentis aque per noctem vnam. Mane vero bulliant lento igne vsq; ad cōsumptionem medietatis: et colentur: et in illa colatura ponantur mellis et zuccari. ana. lib. iij. et decoquat vsq; ad spissitudinem: de quo detur patienti omni mane. ℥.ß. cum. ℥.ix. aque tepide. Et regimen eius sit panis optime fermentatus infusus in iure pullorum vel perdicum: aut turturū perfecte decoctorum. Et quādo sitit detur ei de sirupo. ℥.ß. cū. ℥.vj. aque ad bibendum: et erit quietus domino concedente. Flaticis febrib⁹

Electuarium aptū huic itētioni et cause. ℞. corticū citri decoctorū i aq̄ tādiu donec ablata sit amaritudo ab eis: et pistent optie donec dissoluātur ad modū electuarij addēdo pan latine de zuccaro albo et duro: semper pistādo: et incorporādo simul: ita q̄ nō sit plus quam in duplo de zuccaro: et de isto electuario idifferēter recipiant oi hora aur. iiij. ad modū fructus.

Sirupus cōferens febribus melācolicis. ℞. florū lingue bouine. yreos. añ. ℥. ij. florum camomille. radicis tamaricis. añ. ℥. j. iniube. ℥. iiij. seminis melonis. ℥. ß. radicis cappis q̄rtaȝ p̄tē. ℥. ß. masticis aur. ij. Conquassentur oīa hec: ꝛ infundantur in. xviij. lib. aque feruentis. mane vero bulliant lento igne vsq; ad consumptionem medietatis: ꝛ colētur: ꝛ in illa colatura ponantur mellis: zucari: succi pomorum: et succi granatorum dulcium. añ. lib. iiij. ꝛ reponant̄ ad igneȝ lentum: ꝛ bulliant vsq; spissitudinem: de quo propinentur omni mane. ℥. ij. cum aqua tepida. Et regimen eius sit panis bene fermentatus cum tassea alba vel viridi: dimittendo oīa acetosa.

Electuarium aptum et conferens valde in hoc casu. quod comedi debet indifferēter sicut fructus. ℞. electuarij pomorum lib. j. cui addes florum camōille. ꝛ masticis añ. exagia. iiij. succi liquiritie. ℥. ij. terantur quelibet per se: ꝛ incorporent̄ cū electuario p̄dicto: de q̄ propinet̄ ad modū fruct⁹ oī mane añ. iiij. vsq; ad vj. aur̄. ¶ Cognoscendo q̄ febris colica qñ est extra vasa: fit cum rigore magno: ꝛ intēso calore: donec euaporetur: ꝛ recedit calor: ꝛ post recessuȝ vr̄e remanere sicut san⁹: ꝛ sic i circuit vadit: ꝛ reditu de tertio in tertium diem donec consumitur: ꝛ resoluitur humor: ꝛ sanus inde efficit̄. ¶ Sed illa que est intra vasa omnio efficitur sine rigore: sed est cum inquietudine: ꝛ angustia valida: ꝛ intenso labore, vl̄ calore vsq; ad finem. Febris autem que fit ex melā naturali. videlicet ex fece sanguinis: cuȝ est intra vasa: est habēs paroxismos: tamen sine rigore: ꝛ nō remanet mundus: neq; sicut sanus: nec recedit pro maiori parte absq; beneficio ꝛ consilio perfecti medici.

¶ Curationes podagricorum.

Scire debes quod aliqua podagra est que fit ex humore acutissimo: ꝛ aliqua que fit ex humore non tam acuto: ꝛ quedā que fit ex f̄late: ꝛ aliqua que fit ex melā. Et flōmia est cura gñalis cōferēs oib⁹ suis spēbus. sp̄ātr qñ patiēs fuerit super repletus. Attēde quod si fuerit ex acuitate humorū: ponere debes super pedes epithima factum ex flore: camomille ꝛ rosarū ꝛ farine ordei. añ: partes equales pistētur que sunt pistāda: ꝛ cribellentur: ꝛ conficiantur cum aqua rosacea: et superponatur pedibus. Si vero dicta podagra fuerit ex f̄late pone desuper empl̄m fcm̄ ex farina ordei: ꝛ cinere cipressi: quarum partes sint equales madefactū cuȝ aqua tepida: et supponatur: qm̄ cōfert valde: ꝛ nō solū pedib⁹: verum etiam: qñ tumor fit in cruribus: manibus: et pedibus cum mollicie: ita quod cedit degito quando premittitur. Cum autem podagra fit ex melā ponātur super pedes eorum. hec. De coquantur oua cum corticibus suis in aqua vsq; ad duriciem perfectam: ꝛ accipe vitella eorꝫ: ꝛ tātundem florum camomille: ꝛ farine ordei. ꝛ fiat empl̄m cuȝ aqua tepida: ꝛ superponatur.

Cu gñas

Sirupus conferens sciatice et podagre. ℞. floris camomille: squinanti: spice nardi: yreos: seminis melonis: et panicald: et est spēs yringoꝝ: añ. ℥. j. cōquassent que sunt cōquassanda: ꝛ infundantur ꝑ noctē. j. in. xx. lib. aque feruentis: mane vero bulliant vsq ad cōsumptionē medietatis: ꝛ colent: ꝛ in illa colatura addant lib. v. mellis: ꝛ lib. j. zuccari ꝛ lib. j. oximellis: ꝛ iterum bulliant vsq ad spissitudinem: de quo dent omni mane. ℥. ij. cū ter tāto aque tepide: ꝛ liberabit cū adiutorio dei. Regimē autē eius sit panis bene fermētatus cū auibus paruis nemoris ꝑparatis in taffea: vel in patellis: aut assatis in veru. Et inungat locus cū oleo rosaceo: ꝛ anetino: ꝛ camomillino: ꝛ pinguedine anatis: ꝛ oleo de iasemino: quoꝝ partes sunt equales. Et cōfert cū adiutorio dei. Et sufficit ad presens cum laude dei.

¶ Tractat⁹ rabi moisi abēmaimon quem soldano babilonie transmisit.

Ostq̄ ad manus mirami fnitoris moysi israeliti coꝛdubini preceptuꝫ pꝛīcipis ac honorati regis peruenit: cui de⁹ gloriosus honores suos augmentare: atq crescere dignetur: qui mihi transmisit ꝑ quēdā suū nūciū. s. vt sibi scribere deberē regimē tale: cui secure et absq dubitatiōe aliqua possit adherere: de curis egritudinū q̄ nouiter ipsi meo dn̄o superuenerūt: cui de⁹ digneī ipsas et omnes alias egritudines ab ipso elongare: ꝛ sanitatem perfectam cū eodem tpe vite sue ꝑmanere. Mihi quidem rememorauit dictus nūtius q dn̄s me⁹ reuerendus cōqueritur de duricia ꝛ stipticitate sue nature: intantum q non potest assellare: nisi cū studio valido: duricia et laboꝛe. Et q innouata est eidem melencolia: ꝛ cogitationes male: ꝛ q appetit esse solitarius: et timet moꝛi. et dixit mihi iterum pꝛenominatus nuntius q debilitatus est stomachus eius taliter quod cibus coꝛrumpitur in eodem absq perfecta et completa digestione. Quare super his quatuoꝛ oꝛdinaui tractatus.

¶ Tractatus pꝛimus de regimine sanitatis omnium hominum sub bꝛeuiloquio compilatus. ¶ Secundus de regimine egrotantium quando non possunt medicum reperire: vel non inueniunt perfectum et doctrinatum. ¶ Tertius de regimine dn̄i ꝛ eoꝝ accidentib⁹ pꝛout mihi per suū significauit nuntiuꝫ. ¶ Quartus est cap. gn̄ale cōueniens atq vtile sanis ꝛ egris oībus tempoꝛibus ꝛ locis.

T non impꝛoperetur mihi ab aliq̄bus si aliquid dicturus suꝫ in hoc tractatu de his q̄ in alijs tractatib⁹ et locis rememoꝛaui: eo q quilibet tractatus fit secundum exigentiam et requisitionem querentis: aut secundum intentionē efficientis: et super hoc a deo excelso et gloꝛioso imploꝛo auxilium et iuuamen.

¶ Tractatus pꝛimus de regimine sanitatis omniū hoīm compendio ꝛ bꝛeuitate.

Ntẽtio nostra in hoc tractatu ē: re memorare vias le uesatq; faciles ad memorie recom= mendationez. Et exercere hec que dicturus sum erit magne vtilitatis atq; prefe ctus in conseruationem sanita tis. Et hic tractatus est ſm sen tentiam magnorum medicorū. Dicit hyppocras q̄d conserua= tio sanitatis existit in elongan= do se a multa repletione: ⁊ a su= perfluo labore. vide ergo quo= modo posuit hyppocras conser uationē sanitatis in istis dua= bus vijs. vz. vt quilibet se absti= neat a supflua ⁊ nimia repletio ne: ⁊ etiam a tali excessu exerci= tij ⁊ laboris quod possit cibum corrumpere: ⁊ digestionem im= pedire: quoniam quando aliq̄s tātum comedit aut bibit quod satiatur superflue: ex necessitate sequitur inde extensio. Et scitū est quod quodlibet membrum quando extenditur vltra debi= tum soluitur ipsius ꝯtinuitas: ⁊ inde debilitatur virtus eius. Quare cum stomachus in tali dispositione existit: debilitatur virtus eius in tātū ꝙ nullo mo do perfectam potest digestionē exercere: ⁊ accidit dolor in eo: et debilitas motus ipsius: ⁊ maxi me cum potat aquam multam post repletionem. vnde impossi bile est quin accidat ei vna ex istis rebꝰ. vz. aut quod corrum= pitur digestio tali modo quod inde potest ad mortem perueni re. Et si corruptio fuerint remis sor atq; minor predicta: efficie= tur infirmus: sed liberabitur cū bono regimine ⁊ conuenienti.

Et adhuc potest esse leuior dige stio mala intantum: quod sustē tabitur patiens absq; eo quod perueniat ad egritudinem. sed cuz labore. Species autem ma= le digestionis diuersificatur se= cundum diuersitatem sp̄erum ciborum ⁊ complōnū ⁊ etatum atq; secundum preparationem membrorum ad recipiendum egritudines. ¶ Certissime co= gnoscendo quod si digestio ma la vel corrupta facta fuerit i sto macho: impossibile est quod bo na fiat in epate vł in ceteris mē bris. Et dicit similiter Gall. q̄d qui cupit se ab egritudinibus conseruare: custodiat toto posse ne malam faciat digestionem: ⁊ vt non moueat se motu labo= rioso vel superfluo post cibum: et hac de causa medici concor= dant. Et generaliter dixerūt q̄d qui vult in sanitate permanere studeat surgere ante satietatem cum aliquo appetitu a mensa: abstinendo se omnino a tensio ne ⁊ superflua repletiōe stoma= chi. Item adhuc omnes sapien tes medici dicunt: quod ex sum ptiōe mali cibi in modica quā= titate minus sequitur nocumē= tuꝫ: q̄ ex receptiōe boni ⁊ pfecti i q̄titate supflua atq; magna. Eo q̄d q̄n aliquis recipit ex cibo nō bono aut malo in modica q̄ titate: in stōīn epate digeritur digestione completa ⁊ perfecta. tum propter delectationē ipsiꝰ: aut quia calor ⁊ v̄tus p̄ualet: et dn̄at supra illud modicū: ⁊ intā tū ꝙ id q̄d ex illo p̄uenit ad mē bra: recipit ⁊ cōuertit ab ipsis: ⁊ assilat in sui nutrimētū optime ⁊ pfecte: ⁊ si q̄d ex ipso supfluuz remanet: est modicū valde: vñ a

virtute expulsiua ipsorum faciliter expellitur ab eisdem: quare ex hoc non prouenit nocumentum: et si q'od acciderit est leue: et imperceptibile: quod non cognoscitur vel curatur. Qui autem saturatur superflue: quamuis ex optimo pane & perfecto: & nobilissimis carnibus: et perfectissime preparatis non potest bonam facere digestionē nec laudabilem. Et hanc cautelam medici habuerunt: quando prohibent ne aliquis cupiens sanitatem suam cōseruare: recipiat fercula multa in vna mensa: quoniam ex vno ferculo non potest tantum saturari: quod inde valeat ad nocumentum de quo sit curandum peruenire. Sciendo q̄ fm q̄ diuersificantur cibaria diuersimode variatur digestio: fm naturam vniuscuiusq̄ cibi. Ergo quicunq̄ cupit suam sanitatem conseruare: studeat comedere in temperatis horis diei. & taliter comedat quod stomacus inde non recipiat extensionem nec grauamen: et comedat cibaria conuenientia sue nature: in tantum quod non deueniat ad eructationem putridam vel corruptam: neq̄ ad sitim: et q̄ sentiat post cibum leuitatē: & quod cibaria sua talia existant: quod permaneat mollis: et salubris nature. Et istud regimen toto posse perseueret. Si autem aliquando incumbit necessitas comedere in horis calidis: minuatur de quantitate: eo q̄ virtus digestiua in tempore tali et hora debilis existit: propter sparsionem naturalis caloris ad exteriora. Et quando infrigidat aer. addatur & multiplicet de quantitate: q2 v̄t⁹ digestiua tūc tpis fortificat & vigoratur ꝓpter coadunationē & constrictionē innati caloris ad interiora etiā constrictionē pororū. Et dico vobis dn̄e reuerēde in veritate: q̄ si q̄s regeret se eo mō quo regit animal suum qđ equitat: euaderet a multis & diuersis egritudinibus: qm̄ nō reperit hō q̄ nō ꝓpinet suis eq̄s annonā sem̄p & oībus oris cibādi in tali ꝓportione: fm q̄ cogitare & scire pōt qđ possit digerere atq̄ ferre competenter sine difficultate & labore. Quia bn̄ scit q̄libet q̄ si inordinate cibaretur vl' superflue: aut fatigaretur vltra debitū: & inordinatis horis: q̄ infirmaretur sine dubio: qđ nō faciūt i seipsis Et sit quilibet attēt⁹ in suis motibus exercendis: qm̄ est radix maxime in cōseruatione sanitatis sue: & i plurib⁹ egritudinib⁹ expellendis. Et iā dixit nobilis hypocras: q̄ qui vult suā sanitate conseruare: vtatur exercitio sed tali modo q̄ non non percipiat dolorē in suis mēbris: nec grauamē superfluū vel intēsū. Sciēdo q̄ non reperitur res in mūdo q̄ possit motui & exercitio ordiato equipari: eo q̄ ex motu excitat & augmētat calor nālis in oib⁹ mēbris. Et nō est corp⁹ alicuius hoīs in quo nō multū multiplicent supfluitates aliq̄: et generent: quamuis comedat tpate & cibaria optima & pfecta: nedū in facientib⁹ contrariū: que cōsumūtur exercitio & motu ordinato. Et expellitur etiam nocumētū ex motu & labore qđ accidit ex malo regimine facto in maiori pte hoīm. Et scitū ē qm̄ motus non sunt eq̄les: q2 aliq̄ sunt graues: & alij fortes: & quidā existūt debiles. Motus aūt grauis

Ntētio nostra in hoc tractatu ē: rememorare vias leuesatq3 facilesad memorie recommendationē3. Et exercere hec que dicturus sum erit magne vtilitatis atq3 prefectus in conseruationem sanitatis. Et hic tractatus est s̄m sententiam magnorum medicorū. Dicit hyppocras qđ conseruatio sanitatis existit in elongando se a multa repletione: ꝛ a superfluo labore. vide ergo quomodo posuit hyppocras conseruationē sanitatis in istis duabus vijs. v3. vt quilibet se abstineat a sup̄flua ꝛ nimia repletione: ꝛ etiam a tali excessu exercitij ꝛ laboris quod possit cibum corrumpere: ꝛ digestionem impedire: quoniam quando aliqs tātum comedit aut bibit quod satiatur superflue: ex necessitate sequitur inde extensio. Et scitū est quod quodlibet membrum quando extenditur vltra debitum soluitur ipsius ꝯtinuitas: ꝛ inde debilitatur virtus eius. Quare cum stomachus in tali dispositione existit: debilitatur virtus eius in tātū ꝙ nullo modo perfectam potest digestionē exercere: ꝛ accidit dolor in eo: et debilitas motus ipsius: ꝛ maxime cum potat aquam multam post repletionem. vnde impossibile est quin accidat ei vna ex istis reb⁹. v3. aut quod corrumpitur digestio tali modo quod inde potest ad mortem perueni re. Et si corruptio fuerint remissor atq3 minor predicta: efficietur infirmus: sed liberabitur cū bono regimine ꝛ conuenienti. Et adhuc potest esse leuior digestio mala intantum: quod sustētabitur patiens absq3 eo quod perueniat ad egritudinem. sed cu3 labore. Species autem male digestionis diuersificatur secundum diuersitatem spērum ciborum ꝛ complxonū ꝛ etatum atq3 secundum preparationem membrorum ad recipiendum egritudines. ¶ Certissime cognoscendo quod si digestio mala vel corrupta facta fuerit i stomacho: impossibile est quod bona fiat in epate vł in ceteris mēbris. Et dicit similiter Gall. qđ qui cupit se ab egritudinibus conseruare: custodiat toto posse ne malam faciat digestionem: ꝛ vt non moueat se motu laborioso vel superfluo post cibum: et hac de causa medici concordant. Et generaliter dixerūt qđ qui vult in sanitate permanere studeat surgere ante satietatem cum aliquo appetitu a mensa: abstinendo se omnino a tensione ꝛ superflua repletiōe stomachi. Item adhuc omnes sapientes medici dicunt: quod ex sumptiōe mali cibi in modica quātitate minus sequitur nocumētu3: q̄3 ex receptiōe boni ꝛ p̄fecti i q̄titate sup̄flua atq3 magna. Eo qđ qn̄ aliquis recipit ex cibo nō bono aut malo in modica q̄3 titate: in stōi in epate digeritur digestione completa ꝛ perfecta. tum propter delectationē ipsi⁹: aut quia calor ꝛ v̄tus p̄ualet: et dn̄at supra illud modicū: ꝛ intātū ꝙ id qđ ex illo p̄uenit ad mēbra: recipit ꝛ cōuertit ab ipsis: ꝛ assilat in sui nutrimētū optime ꝛ p̄fecte: ꝛ siq̄d ex ipso sup̄fluu3 remanet: est modicū valde: vn̄ a

virtute expulsiua ipsorum faci liter expellitur ab eisdem: quare ex hoc non prouenit nocumentum: et si quod acciderit est leue: et imperceptibile: quod non cognoscitur vel curatur. Qui autem saturatur superflue: quamuis ex optimo pane & perfecto: & nobilissimis carnibus: et perfectissime preparatis non potest bonam facere digestionē nec laudabilem. Et hanc cautelam medici habuerunt: quando prohibent ne aliquis cupiens sanitatem suam cōseruare: recipiat fercula multa in vna mensa: quoniam ex vno ferculo non potest tantum saturari: quod inde valeat ad nocumentum de quo sit curandum peruenire. Sciendo quod secundum quod diuersificantur cibaria diuersimode variatur digestio: secundum naturam vniuscuiusque cibi. Ergo quicunque cupit suam sanitatem conseruare: studeat comedere in temperatis horis diei. & taliter comedat quod stomacus inde non recipiat extensionem nec grauamen: et comedat cibaria conuenientia sue nature: in tantum quod non deueniat ad eructationem putridam vel corruptam: neque ad sitim: et quod sentiat post cibum lenitatē: & quod cibaria sua talia existant: quod permaneat mollis: et salubris nature. Et istud regimen toto posse perseueret. Si autem aliquando incumbit necessitas comedere in horis calidis: minuatur de quantitate: eo quod virtus digestiua in tempore tali et hora debilis existit: propter sparsionem naturalis caloris ad exteriora. Et quando infrigidatur aer. addatur & multiplicetur de quantitate: quia virtus digestiua tūc temporis fortificatur & vigoratur propter coadunationē & constrictionē innati caloris ad interiora etiam constrictionē pororū. Et dico vobis dn̄e reuerēde in veritate: quod si quis regeret se eo mō quo regit animal suum qd̄ equitat: euaderet a multis & diuersis egritudinibus: quoniam nō reperitur hō q̄ nō ponet suis equis annonā semper & oībus oris cibādi in tali proportione: secundum quod cogitare & scire pōt qd̄ possit digerere atque ferre competenter sine difficultate & labore. Quia bn̄ scit quilibet quod si inordinate cibaretur vel superflue: aut fatigaretur vltra debitū: & inordinatis horis: quod infirmaretur sine dubio: qd̄ nō faciūt i seipsis Et sit quilibet attētus in suis motibus exercendis: quoniam est radix maxime in cōseruatione sanitatis sue: & i pluribus egritudinibus expellendis. Et iā dixit nobilis hypocras: quod qui vult suā sanitate conseruare: vtatur exercitio sed tali modo quod non non percipiat dolorē in suis mēbris: nec grauamē superfluū vel intēsum. Sciēdo quod non reperitur res in mūdo q̄ possit motui & exercitio ordiato equiparari: eo quod ex motu excitatur & augmētatur calor nālis in oībus mēbris. Et nō est corpus alicuius hoīs in quo nō multū multiplicentur superfluitates aliquando: et generentur: quamuis comedat tpate & cibaria optima & perfecta: nedū in facientibus contrariū: que cōsumūtur exercitio & motu ordinato. Et expellitur etiam nocumētum ex motu & labore qd̄ accidit ex malo regimine facto in maiori parte hoīm. Et scitū ē quoniam motus non sunt equales: quia aliqui sunt graues: & alij fortes: & quidā existūt debiles. Motus aūt grauis

est ille quo fortiter anhelit⁹ permutatur cũ anxietate: et ille qui fortior hoc existit nominatur laboriosus atq̃ grauis valde. debilis vero non inducit permutationem vel alteratioñe in corpore. Et optimum quidez: est in conseruatione sanitatis exercere atq̃ agere motus leues et nõ laboriosos: ⁊ non est conueniẽs vti exercitio: nisi facta ⁊ cõpleta digestione. Et post expulsionez superfluitatum prime et secunde digestionis. vz. ⁊ stercoris: et vrine: neq̃ debet fieri motus in forti calore: vel in superfluo frigore. Motus conueniẽtes sunt in mane post exitũ a somno. ⁊ cõpleta digestione: et facta expulsione dictarum superfluitatum scz stercoris et vrine. Dixit Gal. in regimine sanitatis: q̃ quẽad modum exercitiũ est conueniẽs ante cibuz ita nociuũ est valde post cibum: ⁊ specialiter post superfluam satietatem. Sciendo q̃ motus superfluus et coitus ⁊ post cibum sunt omnia magni nocumenti: et specialiter illis q̃ habẽt venas strictas naturaliter: q: illi sunt qui recipiunt ⁊ recipere pñt ex talibus multa nocumẽta. Tñ sine nocumẽto põt quilibet se mouere: ambulando tãtũ quãtũ sua dom⁹ in lõgitudine extẽdit: ad hoc vt cibus descendere possit facilius ad fundũ stomaci vbi digõ naturalr celebrat. Et somn⁹ est ex reb⁹ que multũ adiuuãt digõnẽ: ⁊ maxie in illis q̃ assueti sunt dormire i die. Et de melioib⁹ ⁊ vtilioib⁹ rebus in regimine ⁊ cõseruatiõe sanitatis est: nõ addere cibũ cibo donec p̃mus sit digest⁹: ⁊ nõ comedere nisi post naturalẽ appetitũ: neq̃ bibere dz nisi rõnabiliter sitiat: qm̃ multotiẽs quã plures hoies patiunt siti: ⁊ famẽ mẽdosam ⁊ innaturalẽ: q̃ fames spãlr erit ex humore malo: ⁊ mordicatiuo: q̃ mordicat orificiũ stomaci: ⁊ ide p̱creat fames cui nullatenus est satisfaciẽdũ. Et scias q̃ bibere aquã post cibũ est vna ex reb⁹ que multũ destruũt digõnẽ: ⁊ nisi fuerit assuetus in mẽsa añq̃ comedat: ⁊ infra cibũ nõ bibat aquã simplicẽ sine aliq̃ admixtiõe. Et de mõis ⁊ ordinib⁹ cõseruatiõis sanitatis est: expellere sup̱fluitates in oi hora ⁊ tp̱e inq̃tũ põt absq̃ retẽtiõe ipsarũ: ⁊ nõ p̃sumat q̃s comedere: nec balneũ intrare: nec coire: aut dormire. seu aliq̃d iter incipe: vel aliquẽ motũ: grauem facere: nisi pri⁹ dictas sup̱fluitates toto posse conet expellere. Et postq̃ fecerit aut cõpleuerit aliquã ex dictis q̃nq̃ actiõibus. similiter agere studeat illd idẽ: hoc est tẽptare dictas superfluitates expellere. Et de ordinib⁹ silr ⁊ cõueniẽtib⁹ reb⁹ in p̃seruatione sanitatis: est: vt q̃lib3 sciat ⁊ cognoscat naturã vniuscuiusq̃ specierũ cibo. Et de his ⁊ super his q̃plures medici diuersos atq̃ varios ediderũt libros: eo q̃ est ex rebus magne necessitatis in arte medicine.

Gal.

¶ Explicit liber Abhomeron abinzohar.

Colliget Auerroys Medici vt acutissimi ita prestãtissimi, cum marginarijs Adnotationibus diligẽtissime (vbi congruere visum est) additis. Adiecta est et Tabula rerum scitu necessariarum in principio operis quo que scire volueris tibi facilius occurrãt.

1531

Venundantur Lug. ab Jacobo de Giunti.

Tabula tra-
ctatuum et capitulorum coliget Auerroys.

Hec sunt capitula primi tractatus qui est de anotomia: et sunt trigintaquinque.

Hec sunt capitula scdi tractat⁹ qui est de sanitate. et sunt.xxij.

¶Explicit tabula colliget Auerroys.

¶ Incipit liber de medicina Auerroys: qui dicit colliget: et totalis liber iste continet libros septem partiales.

¶ Liber primus diuiditur in Prologum et tractatum.

¶ Prologus iste continet duo capitula. Capitulum primum huius plogi: quod est prohemium.

Uando vẽtilata fuit sup me voluntas p nobile p̄ceceptũ ex pte nobilis dñi Audelach Sempse a mirelmomini de marocho pro consilio suoꝝ philosophorũ Auosait et Auenchalit: et precepit mihi cõpilare vnuz libruz in quo cõtineret tota sciẽtia medicinalis in arabico que affirmaret et iudicaret intẽtiones prioꝝ auctorũ: q̃ eaꝝ essent retinẽde: et que dimittende: tũc declinaui virtutes meas ad suũ preceptũ: ꝛ augmentaui eas ad suũ seruitium: ꝛ cõpilaui istũ librũ vlem: ꝛ vocaui nomẽ suum colliget: eo ꝙ icepi in eo ordinẽ doctrine a reb⁹ vniuersalib⁹: et ab illis ꝓcedã quousq̧ deueniã ad pticularia: sicut fit i doctria triũ specierũ ꝯpositionũ: sm qđ est declaratũ supra prio physicoruz: ita feci in isto libro ꝙ ego prio ꝯsideraui ꝯprehẽdere vles regulas hui⁹ scie: ꝛ postea intẽdi ire ab illis ad membra sua: et ad partes suas i vno alio libro: quẽ ꝯponã si placebit deo: ideo vocaui ipm colliget. ¶ Adhuc elegi i ordine hui⁹ libri aliũ ordinẽ ꝗ̃ elegerint alij auctores i suis libris: et iste est ille ordo q̃ est magis ꝯueniẽs in doctrina hui⁹ sciẽtie. Et scias ꝙ aliq̃s nõ poterit stare sup finẽ hui⁹ libri: nec intelligere maiorẽ partẽ ei⁹ nisi ille q̃ legerit tm̄ in logica ꝙ ipse possit ad min⁹ cognoscere modos trium demõstrationuz. Adhuc necesse est qđ ipse sit de illis q̃ vsi fuerint aliq̃d scire i radicib⁹ naturaliũ sciẽtiarũ. Et si nõ erit de aliq̃b⁹ istoꝝ nõ soluz erit priuat⁹ a certitudine intentiõis hui⁹ libri ꝛ ab vtilitate ei⁹ sed eueniet ei ab eo magnũ nocumentũ: eo ꝙ eũ abominabit ꝛ despiciet. Et qñ abominabitur istum: scias ꝙ abominabit veritatẽ huius sciẽtie. Et diuisi eũ i septẽ partes: ꝛ quãlibet ei⁹ partẽ posui ꝓ vno libro. Et nõ expectes a me ꝙ ego diuidam partes suas ad numeꝝ capłoꝝ: neq̧ ꝙ approprieꝫ vnicuiq̧ rei capłm p se: q: in illa re vanagloriati sunt sapiẽtes hyspanie andaluxij: ꝛ maior pars preteritorũ auctoꝝ. Sed pater phie non vanagłiat⁹ fuit i faciẽdo hoc in maiori pte librorũ suorũ. Et forte qđ iduxit eos ad faciẽdũ hec fuit debilitas discretiue scholariũ. Sꝫ ille qui habebit virtutẽ discretiuã sanã: cognoscet i vno quoq̧ libro differẽtias rerũ primas ꝛ secũdas: ꝛ diuidet vnam rem ab alia secundum quod videbitur ei magis cõueniens in hora legendi: ꝛ qui voluerit diuidere eos ad paruas ptes vel ad capitula faciat et nominet ea sicut vult.

Sol⁹ logic⁹ ꝛ phs intelligit opus suũ.

¶ Capitulũ. ij. Quod est de di-

stinctione librorum.

Que tractabūtur ī prio libro.

Primus liber tractat de anotomia: et nō multiplicabo ī eo: eo q nō pmitto dicere rē nouā in eo que non sit dicta per alios auctores: quod tñ pmitto facere in aliis libris: qr in eis renouabo verba que non senserunt antiqui medici et qui añ me trāsierūt: et pbabūtur a radicib9 scientiaꝝ naturaliū.

Que ī scdo.

Secundus liber nominatur liber sanitatis: in isto diffinietur sanitas vera diffinitione: et narrabit complexionem et complexiones oium membrorum consimilium et officialium: et narrabit omnes operationes eorū: et per quam viam habent agere eorum operationes: et p ati suas passiões. Et narrabit omnes species sanitatis cuiuslibz membri p oēs causas qtuor. Et narrabit oēs species virtutum corporis humani et quid sint et quot sint: et sitū earū: fm sententiam Arist. et Ga. breuiter. Et in isto loco cadet memoria disputatiōis super duo spermata: qd eoꝝ est pars embrionis: et quod nō: et cuius loco ipa stāt embrionī an per materiam an per formā. Et narrabit de virtute primi motoris q est in corpore motu volūtario: quid est et vbi est situs eius an in neruo an in lacerto. Et narrabit de motu pectoris et pulmonis: et diuisionē que cecidit inter auctores priores super sententiam. G. et remonebit dubia. Et narrabit breuiter naturam aeris tēperati. Et de natura quatuor tēporū āni: et qualis temperantia est illa q dicitur in vere.

Tertius liber dicitur liber egritudinū: et ibi diffinietur egritudo: et narrat spēs egritudinū simpliciū. Et mēbra ɔsimilia et officialia: et ponit in vnoquoqz eorum omnes quatuor causas vles: et etiā de particularib9. Et postea narrat oēs spēs egritudinū cōpositaꝝ q sunt in mēbris. Et ponit causas earum secundū istaz eandem viam predictā. Et narrat oia accidentia que superueniunt super eorū operationes in diminutione aut in debilitate. Et ponit cās istaꝝ rerū pliⁿre: et in isto loco cadit diffinitio doloris: et q sunt cāe ei9: et quot: et hic addim9 verba sup sniam. G. in hoc multū necessaria. Et narrat omnia accidētia sensuū et virtutū: et ponit causas scdm sniam Aristo.

Quartus liber nominatur liber signoꝝ: et narrat oēs signoꝝ species significātiū supra sanitatē cuiuslibet membri per se in mēbris consimilibus et officialib9 ex parte operationum eorum. Et narrat super omnes species signoꝝ significātiū sup omnes egritudines cuiuslibet membri per se. Et signa accidentiū eorū ex parte operationum ipsorum scdm sentētiā Aristo. Et hic cadit diffinitio signi. Et narrat signa dominij cuiuslibet humoris in corpore hois fm complexionem ppriā naturalē tali corpori: et narrat signa cuiuslibet egritudinis et cuiuslibet accidētis q superueniunt corpori ex causa

aeris circundantis ſecundũ di=
hoc. ctum.y.Et narratviam ſignorũ
ſignificãtiũ ſuper egritudines
magnas ex parte paruaruꝫ an=
ticipantiũ: aut ex parte accidẽ=
tium:ꝛnarrat ſigna ſignifican=
tia ſuper ſanitatem ꝛ ſuper egri
tudinem vniuerſalem ꝛ particu
lareꝫ ex pulſus ꝛ vrine:ꝛ narrat
ſigna ſignificãtia ſuper egritu=
dines que continent totum cor
pus :ſicut febris ꝛ ſimilia:ꝛ dat
cauſas earum : ꝛ incipit a febre
diei:ꝛ narrat omnes modos cri
ſis ꝛ verosꝛ falſos:bonos ꝛ ma
los:ꝛ tempora earum ꝛ cauſas
earum eſſe ꝛ dies earum eſſe.: et
earum priuationis.Et hic red=
ditur cauſa quare medici dicũt:
quod ſi etiãveniat criſis in die=
bus conuerſionis ipſa eſt vera
apud eos dummodo veniat in
die cretico cõuenienti illi egritu=
dini:ꝛ hic cadit inquiſitio ſi ſtel
le ſunt cauſe in operationibus
corporũ iferiorũ aut nõ:ꝛ ſi ſunt
cauſa vtrũ ſunt cã ꝓpinqua vel
remota.¶Adhuc inqrit̃ ſi aſtro
Astro= nomia eſt neceſſaria ſcie medici
nia naruꝫ an non.Et narrat ſigna
criſiuꝫ ex parte rei exeũtis a cor
pore:aut ab ea quodvidetur ab
operatiõibus corporis egri. Et
narrat ſigna ſignificãtia ſuper
quãlibet egritudinem; mẽbroꝝ
interiorũ. Et narrat ſigna ſigni
ficãtia ſuper egritudinẽ ex par=
te rei exeũtis a corpe exitu accñ
taliꝛ naturali. Et põit dr̃tias q̃
ſunt inter fluxum qui accidit ꝑ
egritudinem materialẽ q̃ ſupue
nit vni mẽbro aut plus q̃ꝫ vni:ꝛ
fluxũ qui accidit ꝑ egritudineꝫ
vt̃eꝫ que ſuperuenit mẽbris.Et
narrat opinionẽ plurimorũ qui
tranſibant devna medicina ad
aliam in vna medicatiõe alicu=
ius egritudinis.Et quare ꝓbãt
diuerſas medicinas ſuper eãdẽ
egritudinem:ꝛ hic exẽplificabo
exẽpla conuenientia: ꝛ ſentẽtia
bo ſuper ſententiã cuiꝰ eſt alias
ſup ſecuriorẽ viã. Et narrat oĩa
ſigna per que certificatur nobis
in egritudine cuiſlibet mẽbri:
que eaꝝ eſt materialis. ꝛ q̃ nõ:ꝛ
iſta res eſt multũ declarãda: eo
qd̃ ẽ multũ neceſſaria ad cogno
ſcendũ medico.

Quintus liber nomi=
nat̃ liber me
dicinarũ ꝛ ciborum. In primis
diffinietur in eo quod quid eſt
cibus: ꝛ quid eſt medicina:ſecũ
dũ ſententiam Ariſto. ꝛ. Gal̃.et
narrabo naturã cuiuſlibet iſto=
rum:et eorum vniuerſalem ope
rationem in corpore humano:ꝛ
etiam particularem ꝛ per quem
modum operantur in corpore ꝛ
numerum ſuarum principaliũ
virtutũ:ꝛ q̃ ipſarũ operatur per
ſe ꝛ que per accidẽs:ꝛ que virtꝰ
earũ eſt appropriata ſolum vni
mẽbro:ꝛ que plus q̃ꝫ vni:et que
ſunt illa membra:Et narrat q̃s
operationes ipſa facit ex parte
qualitatis:et quas ex parte ma
terie:et quas ex parte form e ſpe
cifice:ꝛ ponit cauſam iſtor uꝫ ſe
cundum ſententiam Ariſt o.Et
narrat quomodo dicũtur cibus
ꝛ medicine temperati ꝛ diſtem=
perati ſecundum Ariſto.Et nar
rat que via eſt magis vera in co
gnitiõe eorum:anvia ſillogiſmi
demonſtrationis : an via expe=
rimenti: ꝛ ſi ſolum vnum iſtorũ
ſufficit in arte:aut ſi ambo ſunt
neceſſaria.Et narrat longo ſer=
mone oẽs regulas ꝯpoſitiõis ꝛ
neceſſitatẽ eius:ꝛmodi illarum
regularũ incedũt ſm ſnĩam an=
tiquorũ ꝫ frangã verba Jacobi

alkindi q̄ se voluit ondere sicut p̄ȳm quando locutus fuit in gradibus ꝯpōnis. Et declarabo verba. G. in hoc iō q: sunt multum cōfusa hic.

Que i sexto.

Sextus liber noiatur liber cōseruationis sanitatis. In pmis declarat verba. G. in regimine illius qui hz tēperatā cōplexionē. Et postea narrat spēs pparationū materialiū alias naturaliū al's cōpfonaliū al's vl'ium primas ⁊ secūdas que inueniunt in indiuiduis. Et dabo cām quare inuenit qd in faciēdo ꝯueniēs nō eueniet q̄situ. s. q nos aliqñ regemus vno ⁊ eodē regimine in eo dē tpe: ⁊ i vna etate: ⁊ in eodē climate duo corpa q̄ erūt ambo cōmunia in pdictis rebus in eorū pparatiōe materiali sup eandē pparationē tēperātie: et erit istud regimē pportionatū ⁊ cōueniēs pparationi q̄ inuenit in ambobus eorū: ⁊ cū hoc toto nō eueniet q̄situ equalr: sz i vno cōplebit ⁊ in alio deficiet. Et silr inuenimus corpa q̄ regunt ꝯtrario regimine ꝯueniētie pparatiōis eorū: ⁊ sanitas est cōpleta in eis ⁊ diu viuūt. Et hic trāgam v'ba dicētiū qd illi qui regunt ꝑm pceptū. Gal. hñt longā vitā penitus. Et narrat iuuamētū aeris ⁊ eius nocumentū ꝑm diuersitatē ⁊ cōplexiōe: ⁊ iuuamētum exercitij ⁊ specierū suarū ꝑm q ꝯuenit vnicuiqꝫ mēbro: ⁊ iuuamētū balnei ⁊ specierū suarū: ⁊ iuuamentū somni ⁊ vigile ⁊ nocumētum suū. Et narrat conseruationē sanitatis in vnaquaqꝫ specie complexionū sanitatis que est pñs eis. Et incipit in regimine illi⁹ qui habet tēperatā cōplexionez cuius mala cōplexio est in fieri: ⁊ iste sermo similitudinem multū pro hui⁹ libri sz ponunt i eo verba noua bona ⁊ vtilia. Et narrat regimē male pparationis manifeste s. plus laboris qui euenit pmū a se: nō per accidens nisi pter egritudinē anticipantē: ⁊ ponā differentiam que est inter hoc regimē ⁊ regimē laboris qui est anticipatus ab egritudine vel ab accidenti manifesto: ⁊ hic pcedā in regimine attractionis malorꝫ hūorꝫ fa⁹te a corpa ad vnū mēbrū aut ad plura: aut it⁹: aut extra: qua de causa ipsuz est preparatum ad mala apostemata. Postea loquar breuiter in cōseruatione corporis et defensione eius a corruptione aeris.

Septimus liber nominatur liber medicationis egritudinuz: ⁊ narrat medicationē ⁊ remotionem accidentium: ⁊ iste est ordo suus. In pmis narrat vias medicationis egritudinum que superueniūt membris cōsimilib⁹ siue sint materiales siue nō materiales. Adhuc narrat medicationem egritudinum que sunt in mēbris officialibus per eādē viā qua narrauit i ꝯsimilibus: ⁊ facit longū sermonē de hoc. Et intrat sermonē tractatus remotionis malitie cōplexionis materialis ⁊ inmaterialis: ⁊ tractatus multarum differentiarum que posui in regimine ⁊ medicatione male cōplexionis iuuenis ⁊ male complexionis senis quando elongati sunt a suis gradibus natura ib⁹, quomodo debeant reduci ad ipsos cū gradibus cōtrarietatis: ⁊ quot sūt gradus contrarietatis proprij vnicuiqꝫ ipsorū: ⁊ in hoc loco intelligēt reprobatio super hoc quod

Que i septimo

dicit.G.in hoc:ꝛ narrat modus gradunm cõtrarietatis: cũ nos faciemus regimẽ ꝓpriũ cũ vnoquoqꝫ membro causa reducendi ipsum ad propriã suam temperantiam qñ ab ea exierit: ꝛ ẽt hic reprobabitur sententia Ga. in hoc manifeste. Et narrat modos euonis per flõmiam ꝛ farmaciam ꝑm corpus egruz.s.ꝙ corpus est eis conueniens ꝛ ꝙ nõ:ꝛ quod tempus ꝛ que etas. Et quod est conueniens solum vni ꝛ quod ambobꝰ: ꝛ quod est priuatum ambobus ꝛ alias diferẽtias similesistis. Et hic etiã manifestabitur regimẽ pregnãtium:et modi actionum partis opposite:ꝛ intẽtio huius sermonis erit multũ nobilis. Et narrat vias medicationis ꝛ in omnibus febribus acutis ꝛ putridis breuiter:ꝛ narratvias medicatiõis male complexionis materialis superuenientis alicui membro ex mala materia accidẽte vel actracta vel currẽte ad ipsum. Et intẽdo in hoc sermone in medicatione omniũ specierum apostematum que generantur in membris interioribꝰ ꝛ extrerioribus:ꝛ in qua nos debemus flõmare sibi ꝛ in qua nõ ꝛ in qua nos debemus repercutere ꝛ in qua nõ:ꝛ quibus repercussiuis: ꝛ in qua materia: et in quo tempore egritudinis:ꝛ narrat medicationem egritudinuz dissolutionis continuitatis inter ꝛ extra:ex causa interiori et ex causa exteriori:ꝛ omniũ vulnerum ꝛ percussionum:et cadit in hoc loco medicatio egritudinum pulmonisꝛ fixurarũ venarũ ꝛ arteriarumꝛ apatũ neruoꝝ ꝛ egritudinum dislocationis.

¶ Incipit primus liber qui est de anotomia:ꝛ est continẽs capitula tringintaquinque.

¶ Capitulũ.j.Qꝺ est de diffinitione medicine ꝛ distinctione.

Isten tio mea in hoc tractatu est tradere i arte medicine summas sufficiẽtes per viaz breuem:vt sit ianua ꝛ introitus desiderantibus perfici in partibus artis:ꝛ vt sit memoria omnibus qui quesiuerunt ipsam ꝛ sciuerunt cognitionem eius. Et studebimꝰ loqui in pl'ibus verba concordantia veritati ꝗuis contrarient opionibꝰ antiquorũ auctorũ istius artis. Et dicimus ꝙ ars medicine ẽ ars operatiua exiens ex principiis veris: in qua querit cõseruatio sanitatis corporis humani ꝛ remotio sue egritudinis ꝑm qꝺ pośe fuerit i.quolibet corpore.quod ẽ qꝛ finis artis istius non est ad sanandum oĩo:sed ad faciendum illud quod põt fieri ꝛ in ꝗtitate conuenienti ꝛ tempore cõueniẽti:ꝛ postea expectari debet finis sicut est in arte nautarum: et in regimine exercituũ. Et qꝛ artes practice inꝗtũ sunt artes continent tria. Primum est scire loca suoꝝ subiectorum. Scõm est scire finem quesitũ ad adducendũ ipsum in locis subiecti. Tertiuz est scire instr̃a cũ quibus valeamus ducere finẽ illũ in locum illius subiecti. Ideo ex necessitate ars medicine primo diuisa est in istas tres partes. In pria parte que est ad sciendum loca subiecti faciemus scire membra ex

quibus compositum est corpus humanum: simplicia et composita: et humores. Et quia et spūs finis hic preintenti et quesiti sunt due species. s. conseruare sanitatem et remouere egritudinem: est ad huc ista pars diuisa i duas partes: vna est in qua faciemus scire quid est sanitas in omnibus rebus sustentantibus ipsam: et sunt quatuor cause. s. materia efficiens: formalis: et finalis: et in omnibus eam consequentibus altera est in qua faciemus scire qd est egritudo in omnib⁹ suis causis et eam consequentibus. Et quia non est sufficiens scire quid est sanitas: et quid est egritudo ad conseruandum vnum et ad remouendum aliud: diuisa est adhuc ista in duas alias partes. In vna, faciemus scire qualiter sanitas conseruatur: et in altera qualiter egritudo remoueatur. Et quia nec sanitas nec egritudo sunt per se note. Ideo in prima obuiatione fuit necesse nobis cognoscere signa que sunt signa sanitatis et egritudinis: et ideo ista pars adhuc est vna partium istius artis: ergo

Diuisio vij. partiū

diuisa est sciētia ista in partes. vij. magnas. In prima quidem narrabimus membra hominis sup que testificat sensus. s. simplicia et composita et humores et spiritus. In secunda faciemus scire sanitatem et suas species et cōsequentia. In tertia egritudines et suas species et accidentia sua. In quarta significantiones significātes sup sanitatē et egritudinē. In quīta istrumētaq̄ sūt cibi et medicine. In sexta viam cōseruationis sanitatis. In septima ingenium remotionis egritudinū. Et intendimus hoc hic ordinare secundum istam diuisionem: eo quod hec diuisio est ei subiecta. Et quia vna rerum quas artes speculatiue recipiūt ab alijs est loco subiecti et principia siue sint illa loca subiecti a pīcipijs notis per se: siue sint a rebus quarum declaratio fit ab alia arte. oportet nos cognoscere in primis artes a quibus recipit hec ars plm suorū principiorum: deinde redibimus ad loquendum de qualibet supradictarum partium. Et dicamus quod aliquid hui⁹ artis est speculatiuum: et illud est eius scientia naturalis: et aliquid eius est practicale: et pars practicalis est ars medicinarum experimentalis: et etiam illius est ars anotomie. Sed theoricalis plm est accepta a causis sanitatis et egritudinis: et maxime a causis multum remotis: sicut sunt elementa: et similia. Et ab arte medicise experimentali disces cognoscere virtutes plurium medicinarum: quod est: quia res quam comprehendimus per viam experimentalem est pauca valde comparatione eius qđ necessarium est nobis in hoc. Sed via artis medicialis ratiocinatiua' est ad dandum i causas rerum quas nobis inuenit ars medicinalis experimentalis et hec ars ab arte anotomie recipit multas partiū sui subiecti. Et quia artifex artis inquātū est artifex illius artis nō potest cognoscere principia recepta in illa arte quamuis sciat illa: nescit enim ea nisi inquantum est artifex alterius artis: iō oportet eū recipe illa pncipia arts sue ab illo loco in q̄ sunt magis nota. Et maxime principia quorum oīes par

Nu arti pba suaj cipi

resciri nõ possunt fm certitudinem sicut est experientia medicinarum. Et ideo de parte hui⁹ artis dixit. Y. qvita hominis est brevis: qñ dixit: vita brevis ars vero longa. Quia pars que est p viam experimentalem nõ est in ipsa brevitas: ꝛ ita est in hoc nostro tempore in pluribus membris que apparent per viã anotomie: eo ꝙ hec ars iã est ammissa. Et debes scire ꝙ artifex sciẽtie naturalis cõmunicat medico: eo ꝙ corpus humanũ est vna partium locoꝝ subiecti naturalis. Sed diuersificantur adinuicem in hoc: quia iste considerat sanitatem ꝛ egritudinem inquãtum sunt entia naturalia: et medicus cõsiderat ea inquantũ appetit cõseruare vnum ꝛ remouere aliud. Et ideo necessariuz est medico postq̃ sciuerit summas que aggregate sunt in hac arte studium longum: ꝛ postea poterit in ipsa inuenire accidẽtia in materijs que sunt impossibilia scribi. Et medicus qñ fuerit sollicitus in operationibus istius artis erunt firmata in ipso principia experimẽtalia per que poterit inuenire in materijs illas summas: sicut est in artibus mechanicis et cogitatiuis. Et Aristo. appropriat hanc artez inter artes mechanicas in virtute. Et ex hoc manifestum est quod res dicta in diffinitione medicine q̃ est cognitio sanitatis et egritudinis ꝛ rerum proportionatarũ eis: quod non est diffinitio vera eo quod dimisit in ea differentiã per quam cognoscitur differre speculationem artificis hui⁹ ar tis a speculatione artificis naturalis scientie. Et ad hoc non attendas ei de quo dixerunt quod nõ est sanitas nec egritudo: quoniam non est inter nocumentũ operationum sensibilium et in nocumentum earũdem mediũ: nec est variatio nisi secundum plus et minus: et non est mediũ inter duo contraria ita quod sit aliquod illorum in parte absq̧ parte in qua est aliud nec in tẽpore absq̧ tẽpore in quo est aliud et est manifestum secundum ꝙ dictum est in scientia speculatiua. Et postquam narrauim⁹ intentionem istius artis ꝛ partes suas: ꝛ viã speculationis in ipsa necesse est nobis loqui sup vnãquamq̧ partem eius.

¶ Capitulum secunduz. Quod est de anotomia membrorum in vniuersali.

Particule que testificant super ea sensus in corpore humano sunt species due: vna est membrorum consimilium. Verbi gratia hec diffinitio istius particule: et diffinitio totius istius est diffinitio vna: sicut sunt ossa caro: et eo quod quelibet pars carnis de necessitate est caro: quelibet pars ossis est os. Et secunda est membrorum compositorum quorum partes non assimilantur partibus: sicut manus que composita est ex carne et osse musculo et chorda. Et membra simplicia sunt ossa: et musculi: et chorde: ꝛ nerui: et ligamenta: et caro et assungia: seu pinguedo: et cutis et villi: et sanguis: et flegma: et melencolia: ꝛ colera: ꝛ spũs: ꝛ iste est vapor perceptus in corde et in cerebro. Et nos incipimus nũc in rememoratiõe membro-

rum consimilium seu simpliciũ et postea in rememoratione cõpositorum.

¶Capitulum tertiũ. Quod est de ossibus capitis.

Ossa capitis. 23

Ssa capitis absq; dentibus sunt ossa. xxiij. sex quorum appropriata craneo: et loca in quibus coniunguntur ossa i craneo vocata sunt in lingua arabica asoan: et ossa ix. in mandibulis superiorib⁹ et in auribus et duo in mandibulis inferioribus: et vnum quod nominatur gethet: et hoc est os quod est sub craneo quod diuidit inter ipsum ⁊ superiores mãdibulas. Et oia hec ossa coniunguntur simul cõiunctione serratili q̃ nominatur in arabico derarasi: preter duo ossa inferioris mandibule: que coniunguntur coniunctione nodatili.

¶Capitulum quartum. Quod est de dentibus et omnibus ossibus totius corporis.

Entes sunt. i vnaquaq; mãdibula. xvi. quoꝝ duo anteriores noiati sũt duales: ⁊ in arabico noiant thomã Et duo alij ex vtroq; latere superiori ⁊ inferiori nominãtur quadruales: ⁊ in arabico rabiathã. Et duo superiores et inferiores ex vtroq; latere dicuntur caniculares. Et quinq; ex vtroq; latere scilicet dextro ⁊ sinistro nominãtur molares. Sed aliquibus de numero molarium deficit vnus et sunt tantum quatuor: et radices molarium superioris mãdibule sunt tres et aliquib⁹ quatuor: et radices molarium mandibule inferioris sunt due: ⁊ vna queq; radix aliorum dentiũ est cuiuslibet vna. ergo iam inueniemus quod ossa capitis sunt ossa. 55. Et coniunguntur in capite apud foramen quod est in ipso in posteriori parte spondilis colli: et sunt spondilia. vij. et sunt perforata ex vtroq; latere: ⁊ spondilia nuce coniunguntur cum ipsis: et sunt. xvij. et dicitur de. xij. ipsorum que sunt spondilia anterioris pectoris: eo quod ibi finitur eorum terminus: et quinq; eorũ sunt spondilia nominata in lingua greca adinisos: et in arabico alkthan. ergo inuentum est quod numerus omnium spondilium craneo a capite vsq; ad os nominatum hagit sunt spondilia. xxiiij. Sed aliqui sunt qui habent vnum plus hoc est. xxv. Et aliqui sunt qui habent vnum minus scilicet. xxiij. Et huic spondili inferiori coniungitur os nominatum hagit: et istud compositum est ex particulis tribus que sunt similia spondilibus: et in hoc adhuc cõiũgitur: scilicet in osse hagit in inferiori parte ipsius os nominatum cauda. Et ipsũ compositum est ex tribus pecijs siue partib⁹. Et tertia pars isti⁹ est vera cauda: ⁊ est quasi os cartilaginosum. Et hec oia spondilia coniunguntur coniunctione nodatili preter spõdilia duo colli prima: sed spondile primum quod cõiungitur cum ipso ligatur duabus ad adeptionib⁹ vel additamentis exeũtibus a craneo: ⁊ intrant in duobus foramĩnibus spondilis primi. Et cõiũguntur [illegible] vtroq; latere ossis spõdilis ha[illegible]t ossa duo ex vtroq; latere vnum: et in ipsis est plan-

ta cosse

la coste que in arabico nomina
tur athalnorat:et ibi pendēt te-
sticuli:et hec sunt omīa ossa par
tis posterioris. Sed ossa ante-
riora vel interiora ex inferiori
parte occipitij sunt ossa duo in
arabico nominata charcohatā.
Et ossa spatularum: et ossa pe-
ctoris:et ossa manuum: et ossa
vmbilicalia: que nomiata sunt
in arabico henina ⁊ ossa pedū.
Sed tharthoa est os gibbosum
exterius et concauum interius:
cuius vnum ex duobus suis ca
pitibus iungitur cum humero
et cum capite brachij nominati
hasehe:et alia extremitas coniū
gitur in latitudinem vel in al-
titudinem pectoris in loco fora
minis colli: et ideo quia spatu-
la est posita supra dorsuz est am
pla et in ipsa cōiunctum est ca-
put quod cartilaginosuz: ⁊ quā
to plus appropinquatur char-
coe tanto magis rotundatur:et
est in ipso concauitas quedā in
quam subintrat caput brachij
nominati aseth. Sed ossa pecto
ris cōposita sunt ex ossib⁹ qua-
tuor:et in extremitatibus infe-
rioribus sunt cartilagines. Ossa
vero costarum sunt.xij. in vno-
quoqꝫ latere gibbositates quo-
rum longiores sunt medie: ⁊ ex
istis sunt.vij.coste quaruz extre
mitas vniuscuiusqꝫ coniungi-
tur posterius in spondilib⁹ nu-
che:et in anteriori in ossibus pe
ctoris cum capitibus cartilagi-
nosis:et quinqꝫ istarum non cō
iūgūtur pectori et nominantur
coste posteriores: et ideo quādo
premuntur cedunt pressioni:et
in parte inferiori pectoris non
est aliquod os nisi sol9 os vm-
bilicale: quod moratur inferi⁹.
Ossa manus: sunt.xxx. ossa sci-
licet os brachij nolatum aseth:
et istud ex exterius gibbosuz:in
terius vero concauum: ⁊ habet
caput vnum quod in concauita
te spatule intrat:et alia extremi
tas ipsius intrat in marpec: et
habet nisi spondile vnum simi
le rode qd in arabico nominat
bachar: ⁊ in isto subintrat extre
mitas ossis nominati in arabi-
co zenad supior. Et ossa zenad
sunt duo:longitudo quoꝝ est a
marpec vsqꝫ ad os nominatum
rasceht:sed vnū ipsoꝝ est paruū
⁊ vocatur zenad superior: ⁊ aliū
est magnū ⁊ nominatur zenad
inferior. Et habent ista in dua-
bus suis extremitatib⁹ ex parte
rasceth additiones edificatas ⁊
compositas ex ipsis ⁊ inter ra-
sceht et ipsa est nodus. Et re-
sceht compositum est ex ossib⁹
octo ordinatis in duobus ordi-
nib⁹:et hec ossa sunt fortia abs-
qꝫ medulla:et sunt curuata cur-
uatura:vt adueniat sue coniun
ctiōi pulchritudo forme ad for-
mam rascethorum. Ex quatuor
ex istis ossibus vel istorū ossiuz
cōpositum est zenad manus: et
tales eū vocant mestal manus:
et ipsum coniungitur radici ra- Ossa
scete ligaturis fortibus. Quinqꝫ digito
autem digiti manus habent of rū. 15.
sa.xv.quilibet digitus.iij. ⁊ no-
minant in arabico alsolemiath
quorum semper vnus.al's pars
vnius coniungitur alteri⁹ par-
ti: ⁊ ipsa coniunguntur ossibus
solath per viam ligaturarū for-
tium:et os primum policis coniungitur extremitati zenach su
perioris ligatura ampla conue Ossa
niente motui. Sed ossa pedis pedū.
sunt ossa.xxix.principium ipso-
rum est os testiculorum: et est
os exterius gibbosum interius

concauum: et habet extremita=
tē vna rotundātē ſe in ſuo aſcē=
ſu: ⁊ nominat pomum granatū
teſticulorum. Et alia eſt extre=
mitas inferioris partis que in=
trat in foramen zenad inferio=
ris ſiue maioris duorum zena=
tuum cruris. Et duorum ipſorū
zenatuum longitudo eſt a ge=
nu vſqꝫ ad os calcanei: maior ꝟo
ipoꝝ zenath iferior: ⁊ minor: ze
naht ſupior: et extremitas duo=
rum zenatuum tāgit ſimul cal=
caneum: et ibi in pede naſcun=
tur noda tria: ⁊ curuatura oſſis
teſticulorum in coſſa flectitur
ſeu curuatur in parte poſterio=
ri: ⁊ in curuatura alterius oſſis
foraminis zenad maioris eſt li
gatura genu: ⁊ ſupra eadem li=
gatura eſt os circulare et eſt ro=
tundum: ⁊ eſt in ipſa cartilagi=
nitas et nominatur oculus ge=
nu: et coniungitur in calcaneo
interiori os nominatum alzo=
chi: et in inferiori parte eſt os
calcanei: et in iſtis duobus oſſi
bus coniungitur raſceht: ⁊ ipm
eſt compoſitum ex tribus oſſi=
bus: fabricatum et edificatum
eſt edificatione ſibi conuenien
ti: ⁊ poſtea coniungitur huic ſci
baht pedis: et ipſum compoſi=
tum eſt quinqꝫ. al. ex duobus
oſſibus. Et poſtea ſequuntur
oſſa digitorum que nominan=
tur domiath et ſunt vnicuiqꝫ
digito tres preter pollicem qui
non habet niſi duo oſſa. Ergo
inuentum eſt ſm ſenſum. Gal.
ꝙ oſſa hominis vel hominum
ſunt. 348. al. 248. abſqꝫ oſſibꝰ
paruis que replent ſpacia iun=
cturarum que nominantur in
arabico ſcirſunania: et abſqꝫ
oſſe epiglotis quod nominatur
in arabico alaniath: ⁊ abſqꝫ oſ=
ſe cartilaginoſo quod dicūt aliq̄
anotomizatores ꝙ eſt in corde.
Et nos nō abbreuiamus loqui
ſuper compoſitionis formam
iſtorum oſſium partem parti: ni
ſi propter hoc quod imaginati=
ua in iſtis per viam eſtimatio=
nis eſt breuis et parua compo=
ſitione earum rerum exiſtentiū
in ipſis.

¶ Capitulū. v. Quod eſt de ano
tomia venarum pulſatilium.

Ene ſenſibiles ſūt
duarum ſpecierū
ſcilicet pulſatiles
et non pulſatiles.
Sed pulſatiles cō
poſite ſunt ex dua
bus tunicis preter vnā: et vna=
queqꝫ eſt ſimilis alteri niſi ꝙ cō
textura interioris tunice tendit
in latitudinem: ⁊ iſte ſunt fortio
res: ⁊ contextura exterioris tuni
ce tendit in longitudinem. Et
iſte vene apparent per viā ſen=
ſus ꝙ exeunt a corde: niſi quia
exeunt a concauitate ſiniſtra:
eo qđ propter propinquitatem
cōcauitatis dextre epati neceſſe
eſt vt ſit ſtudioſum cor vt attra=
hat nutrimētū ab eodē. ſ. ab epa
te. Et ille que exeūt a cōcauitate
ſiniſtra ſūt arterie due: vna qua
rū eſt minor arteria ⁊ habet vnā
tunicā tantū: ⁊ illa eſt ſubtilior:
ſcꝫ maiori arteriaꝝ habentium
tunicas duas: ⁊ minor habens
vnā tm̄: habet eā tm̄ eo vt ſit le=
uis et mollis ad extendendū et
adiuuandū ſe: ⁊ ad attrahendū
aerē: ⁊ ad expellendū fumū va=
poroſum: et eſt amplior vt adue
niat ab ipſo ad pulmonem ſan
guis ſubtilis vaporoſus ꝓpin=
quus digōi ad perficiēdū ſe eo
qđ id qđ nutrit pulmonē eſt cor:

et quia stat prope ipsum fert vel prestat ei calorem digestiuum et suauem. Et ad hoc magis quod membrum pulsans in ipso est membrum leue et vocatur in arabico serint: et non curatur vt noceat ei: et vena ista intrat pulmonem: et diuisa est in ipso diuisione iam dicta: et vocatur arteria tauridi. Sed alia est maior magnitudinis maioris valde alterius. Et nominatur in lingua arabica. alahor. Et quando hec vena ascendit ramificantur ab ipsa duo rami: minor istorum tendit ad concauitatem dextram duarum concauitatum cordis: maior autem circulatur circa cor: et postea subintrat in ipso: et diuiditur in eodem. Et illud quod remanet post ramificationes istorum duorum ramorum diuiditur in partes duas: maior earum descendit versus inferiorem partem corporis: et minor in superiori corporis: et pars q̄ tēdit in superiori parte corporis: diuiditur ab eadem cum ascendit in lateribus duobs in ramos tangētes membra existentia ex opposito eorundem: ⁊ quando exit versus ascellam exit ab eodem ramus vnus cum vena que nō pulsat tendens vsq͡ ad manum in diuisione. alias ad indicem eiusdem. prima diuiditur ab eodem: et iunguntur ab eodem rami parui in lacerto exteriori: et iteriori brachij nominati asceth et cum hoc sunt profundati et sepulti. Et qn̄ iungitur ad latus marpech ascendit superius modicum ⁊ eius pulsatio apparet in hoc loco in pluribus corporibus: ⁊ vadit de subtus ascellam: et tangit eam donec descēdit aliquantulum a marpech. Et postea profundatur profunditate: et ramificantur ab eodem rami ad modum capillorum: et ipsis coniunguntur in lacertis brachij nominati cahat donec occupent locum magnū brachij. Et postea diuiditur in duas partes quarum vna tendit ad rasceth vadēs vsq͡ ad zenach superius. Et hec est vena que palpatur a medicis. Et alia tendit adhuc vsq͡ ad rasceth et vadit vsq͡ ad zenath inferius: et hec est minor istarum. Et hec diuiditur in palma manus: et aliquibus apparent pulsationes in superficie palme manꝰ. Et quando hec particula superior iungitur in loco transitus diuiditur in duas partes alias: Diuisio. vna quarum transit venam profundatam que nominatur in arabico gedehg. et ascendit superius donec intret in craneo: ⁊ coniunguntur ab eadem in suo itinere rami intrantes in membrorum profunditatibus existentibus ibidem. Et quando intrat craneum diuiditur ibi in multas diuisiones: et tunc edificatur ab eisdem res nominata tela que extenditur supra cerebrum. Et postquam est diuisa coadunatur et profundatur: ⁊ tādem exeūt ab hac tela vene due equales in magnitudine sicut erant ante diuisionem: et conueniunt ad corpus cerebri et diuiduntur in ipso: sed vna istarum: et est minor: ascendit supra supficiē faciei ⁊ capitis: ⁊ partitur sup mēbra ibi existentia: et

aliquibus apparent pulsatiões in hac parte,post aures ⁊ in tpibus.Sed pulsatio apparet ꝓpe istas duas venas: ⁊ est pulsatio particule q̄ est apud venā ꝓfundatam:⁊ nominatur hec rama arterie somni.Sed particula germinata a corde ad inferiora corporis tendit. primo p viā rectā donec appodietur supra marpech quintum: eo ꝙ locus sue oppositionis est ex opposito loco capitis cordis: ⁊ ibidem existit pulmo absq; appodiatione.Demū equitant supra spondilia nuche:descendendo ad inferiora: ⁊ ramificantur rami ab eodem a lateribꝰ vtrorumq; spōdilium dextri ⁊ sinistri ⁊ coiunguntur membris existentibꝰ ex opposito eorundem. Et ramus primus qui ramificatur ab ipso est ramus veniēs ad pulmonē. Et post ipsum veniunt rami venientes ad lacertum existentē intus in costis.Et post ipsū veniunt rami ad dyafragma. Et post veniunt rami ad stomacū: epati ⁊ spleni ⁊ mirach:⁊ intestinis:⁊ renibus:⁊ vulue ⁊ testiculis et vesice et virge. Et exeunt ab ipsis rami iūgentes lacertos exeuntes ex opposito istoꝝ duorum locorum.Et qñ veniunt ad terminū siue ad finem spondilium diuidūtur in partes duas: et quelibet istarū tendit versus vnū ex pedibꝰ per ramos duos magnos ex parte dextra et sinistra:⁊ diuiduntur in ipsis diuisione venarum: nisi quia ꝓfundantur: et eorum pulsationes sunt in lateribus duorum emūctoriorum quam in arabico nominant orbitan.Et in latere calcanei sub duobus ossibus nominatis calcagines: et supra dorsum pedum prope chordā magnam.

Nota.

Scđa diuisio.

¶Capi.vj.Quod est de anotomia venarum non pulsatilium.

Vene nō pulsatiles sūt vnius tunice preter vnam istarum. Et inuente sunt per viam sensus ꝙ ramificantur ab epate et id quod germinat ab eis in primis sunt vene due:vna quarum est vltra concauitatem: ⁊ illa nominatur porta:⁊ hec est ad trahendum nutrimentum epati.Alia est vel erit a gibbositate epatis:et ista est facta ad deferēdum nutrimentum et diuidendum nutrimentum:et nominatur concaua.Sed porta diuidit in corpore epatis in quinq; partes et ramificant̄ he quinq; partes in ramis paruis: donec iungantur gibbositati epatis: Et quando exeunt ab epate diuidūtur in partes octo: quarum due illarum parue sunt:et vna ipsarum iūgitur intestino nominato duodeno.Et secunda ramificatur ad fundū stomaci in portanario. Sed vna ex sex tendit ad superficiem dorsi partis dextre stomaci ad nutriēdum ipm. Sed pars interior nutritur inquantum obuiatur stomacho. Et secunda iungitur spleni et tandem separatur ab ipsa vena vna a latere sinistro stomachi. Et illud quod remanet diuiditur in partes duas vna quarum iūgitur medietati superiori stomachi et spleni ad nutriendum ea.Et secunda iungitur gibbositati stomachi: et ibi diuiditur in partes duas. Una ipsarum

Di-sio

diuiditur a dorso sinistro stoma
chi: et secunda profundatur vs=
q; ad orificium stomachi: eo q̄d
proijcit ad orificium stomachi
superfluum siccitatis et acetosi
tatis melencolice: quoniaz stu
det splen ad expellendum ip̄m
cum superfluo ad prouocādum
appetitum stomachi sua titilla
tione. Particula vero secunda
diuiditur in partes duas vna
ipsarum tendit ad inferiora me
dietatis splenis. Et secunda
pars influit ad mirach et diui=
ditur in ipso. Tertia vero ex sex
vadit ad latus sinistrum: et ad
intestinum rectum ad hoc vt su
gat ab ipso. Et quarta tendit
ad gibbositatem stomachi et ad
mirach. Et quinta tendit ad
mesaraicas que sunt circa inte=
stinum nominatum colon. Et
sexta quasi circa intestinum ie=
iunum et orbum. Sed concaue
scilicet vene: radix eius separa=
tur ex seipsa ad trahendum nu=
trimentum a ramis porte. Et
post ascendit ab ipsa vena vna
magna in gibbositate epatis.
Et quando ascendit ista vena
non vadit nec elongatur mul=
tum donec diuidatur in duas
partes. Et vna istarum est ma=
ior et tendit ad partes inferio=
res corporis; et secunda ad su=
periora corporis: et hec pars su=
perior tendit vsq; dum iunga=
tur dyafragmati. Et ibi diuidi=
tur in duas venas que diuidun
tur in dyafragmate: et post com
primunt dyafragma. Et post
compressionem diuiduntur ab
eisdem vene minute: et diui=
duntur in panniculo diuiden=
te pectus in partes duas et in
panniculo cordis: et in glandu
la nominata chota: et diuidun=
tur in ipsa. Demum ramifica=
tur ab ipsa ramus vnus: qui
iungitur in auricula dextra ex
auriculis cordis. Et hic ramus
diuiditur in partes tres: vna
quarum intrat in concauitatez
dextram concauitatis cordis et
iungitur pulmoni et habet tu=
nicas duas: et ob hoc nomina=
tur vena arterialis: ꝛ hec est ma
ior omnium aliarum. Et secun=
da circūdatur circa dorsum cor=
dis et extenditur in ipsum to=
tum. Et tertia coniungitur in
parte inferiori pectoris: et nu=
trit pectora ibi existentia. Et
quando transit cor tendit per
viam rectam donec peruenit ad
oppositionem duorum tharco=
tan: sic enim nominantur in (Tharcotan.)
arabico: et diuiduntur ab ea in
hoc suo itinere rami parui ad
ambas suarum partium: et ex=
eunt ab eisdem rami ad lacer=
tos existentes ex opposito mem
brorum interiorum. Et quan=
do sunt ex opposito asselle: exit
ab eis ramus vnus extrinsecus
magnus veniens ad manus ex
latere asselle: et est vena nomi=
nata basilica. Et quando est in
opposito in medio trachee in lo
co sui itineris diuiditur in par=
tes duas: vna istaruz tendit ad
partem dextram et alia ad
partem sinistram. Et quelibet
istarum duarum diuiditur in
partes duas: et tandem equi=
tat vna ex partibus spatulam ꝛ
venit ad manum ex latere dex=
tro: et hec est vena nominata ce
phalica. Et adhuc secunda di=
uiditur in partes duas in vno=
quoq; latere: vna quarum va=
dit et profundatur et ascendit

in sua profunditate donec intrat craneum in suo itinere per collum vsquequo intrat in cerebrum. Et ramificantur ab eadem rami parui coniungentes se membris interioribus propinquis colli. Et hec pars nominatur vena profundata. Sed secunda tendit in superficiem dorsi: donec diuiditur per faciem: et caput: et oculos: et per nares seu per nasum. Et hec est vena apparens et ramificatur a vena spatulari: et in suo itinere p brachium nominatuȝ asceth: et diuiditur in nodo marpech. Et post suam diuisionem vena spatularis commiscetur cũ parte vene assellaris: et descendunt: et tandem exit ex istis duabus in latere marpech vena: et est vena media seu communis: et dicitur in arabico hachal. Et pars secunda ex parte vene spatularis trahitur ad dorsum brachij nominati schahat: idest adiutorium. Et demum equitat supra zenad superiorem: et illa nominatur chorda brachij. Et pars vene assellaris que moratur inferius vadit per latus intrinsecus brachij ad cahat donec iungatur capiti zenad superiori: et est aliquid rami vene existẽtis inter digitum minorem et annularem: et nominatur halarcia. Sed pars tendens ad inferiora corporis equitat spondilibus nuche. Et postea descendit inferius et ramificantur in primis ab ipsa rami venientes ad ligaturas renum: et nominatur in arabico lasint alcolieth: et eorum villis et corporibus propinquis eis. Et postea ramificantur ab eisdem rami magni duo intrantes in cõcauitatibus renum. Et postea rami duo tendentes ad testiculos. Et demum ramificantur ab ipsis in latere vniuscuiusq; spondilis vene due tendentes duobus lateribus: et iunguntur membris interioribus propinquis ei sicut vulue et vesice: et etiam illis existentibus extrinsecus: sicut mirach: et ventris: et lumbis. Et quando iungitur ad finem spondilium diuiditur ad partes duas. Una ipsarum tendit ad pedem dextrum: et alia tendit ad sinistrum. Et tandem ramificantur ab eis rami iungentes lacertis testiculorum. Et aliqui istorum sunt profundi et aliqui sunt apparentes. Et quando iunguntur genu diuiduntur in partes tres. Una partium vadit in medio et iungitur ramis qui sunt in vnoquoque lacerto cruris interioris: et exterioris. Et alia pars in parte interiori cruris donec apparet prope calcaneum: et illa est nominata saphena. Et pars secunda vadit vltra apparitionem cruris: et illa profundatur ad latus exterioris calcanei. Et illa est sciaqua: scilicet nominatur sciatica. Et ramificantur ab vnoquoq; istorum quando iunguntur pedi rami diuisi in pede. Et rami qui sunt pedis ex parte digiti minoris et annularis sunt ex ramis sciatice. Et rami pollicum sunt ex saphena: et nominantur in arabico alscasen.

Asceth.
Marpech.

Capitulum.vij. Quod est de anotomia neruorum.

Capita istorū corporum videntur coniungi in cerebro vel in nucha: et ideo imaginat seu existimat q̄d oīa ista exeāt ab eis. Et videtur q̄ caput nuche coniūgatur post in posteriori parte cerebri: ⁊ pellicula ipsius resistit nocumento illi⁹ ⁊ durat vsq̄ ad os nominatū hasceth.s.cauda. Et ideo imaginat seu existimat q̄ ipsa oriatur a cerebro. Et iūgūtur in nucha in latere vniuscuiusq̄ spondilis in vnaquaq̄ parte duo par ni vnus eorum vadit in partem dextram: ⁊ alter in sinistram donec iungātur in fine hascet. Et coniungitur in fundo ipsius caput vnum vnius nerui: ⁊ sic cōiungunt in cerebro paria septem capitum neruorū. Par primum sunt nerui duo ⁊ apparēt quasi oriantur vel exeant a cerebro ꝑpe ex opposito duarū carūcularū similium capitibus mamillarum in quibus fit odorat⁹ ⁊ ipsi coniunguntur in oculis. Et isti duo nerui sunt concaui: ⁊ quando elongantur a cerebro tunc coniunguntur. Et foramē vniuscuiusq̄ istorum tangit foramē alterius: eo vt spiritus ad uenientes duabus pupillis: oculorum associentur/ ⁊ vt sit duobus oculis fons vna: ⁊ vt quasi orirentur prope pupillas oculorum ad hoc vt appodientur in ipsis ⁊ diuidūtur donec sunt intus in cerebro. Et demum exeūt et tendunt vnūquodq̄ illorum ad oculum existentem in latere sui. Demum coadunatur in humiditate vitrea vt deferat oculo sensum visus. Et par secundum videtur, ac si natus fuisset post natiuitatem paris primi. Et ipse tendit ex eo versus partem dextram et exit a craneo supra foramen anterioris cellule secūde. Demum miscetur cum pari quarto existente post ipsum: et postea separatur ab eodem. Et diuiditur ī quatuor partes vna istarum exit ab introitu nerui nominati schabachi et descendit ad ventrem sub dyafragmate. Et secunda exit ex foramine ossis existentis in sodat et tangit partes quinti. Et tertium exit ex foramine a quo exit par secundum. Et diuiditur in partes tres siue ramos. Ram⁹ vnus ex istis tendit ad locum existentem in extremitate oculi nominatum in arabico mach. et postea ad timpora et supercilia et frontem et palpebras. Et secundus transit foramen existens prope caudam oculi: et ille est locus nominatus in arabico barbachi: et iungitur vsq̄ ad ventrem nasi. Et tertius. s. ramus descendit in concauitate barbachi prope os subtile. Et tandem ramificatur in ramos duos. Unus tendit ad dentes et alter ad cutim timpule et ad extremitatem nasi et superioris labij. Et quarta scilicet pars exit a foramine existente in mādibula superiori ad linguam et transmittitur in cutem ipsius proprie ad dandum sibi sensum suū. s. saporem suū. Et residuum ipsius diuiditur in radicib⁹ dentiū inferioꝝ ⁊ gingiuis et in labio. Et natiuitas paris

2.par

3.par.

4.par

quarti est post natiuitatem tertij paris. Et diuiditur in palato ad dandū ei sensum appropriatum sibi et est sapor. Et par quintum duplicatur et exit ab ipso par vnum ad aures ad dādum eis auditum: et ipsum nascitur a parte posteriori cerebri et par nerui mandibule exit a foramine nominato orobo: et in isto neruo est odoratus. Et paris sexti extremitas vadit ad gulam et ad linguam. Et extremitas alia vadit ad lacertum existentem versus spatulam et circa ipsam: et eius extremitas descendit in collum: et ramificantur ab ipsa in suo itinere rami coniungentes se aliquibus lacertis epigloti. Et quando deriuantur pectori diuidūtur adhuc ibidem. Et tandem redeūt adhuc extremitates sue ad superiora donec iungantur lacerto epigloti. Et diuiduntur alique ipsorū extremitates in dyafragmate prope cor et pulmonē et meri: et partibus existentibus circa ista. Et residuū istarum: et maior pars ipsarum vadit donec comprimant dyafragma. Et coniunguntur in orificio stomaci maior pars ipsarum. Et residuum coniungitur pellicule epatis et splenis et residuitatibus intestinorum. Et coniungunt ipsi ibi alique partes paris tertij: et ipsum scilicet par oritur a posteriori parte cerebri: et coniungit quinto. Demum diuiditur ab ipso: et exit a loco future nominate in arabico aldaroallami. Et par septimū incipit a posteriori parte cerebri a loco natiuitatis nuche et diuiditur in lacerto lingue epigloti. Et videtur sensibiliter quasi vt exeant seu nascantur paria ex nucha. xxxi. nervorum. Et vnus scilicet nervus est absq socio sibi opposito. Et paria octo ipsorum exierunt intus ex spondilibus colli. Et duodecim paria ex spondilibus nuce ad locum oppositionis dorsi in directo pectoris. Et paria quinque ex spondilibus nominatis alchacam. Et ista sunt in inferiori parte dorsi. Et paria tria ex osse aggē. Et tria ex osse asse. s. caude. Et alterum non habens oppositū exit ex medietate extremitatis ossis nomiati assez scilicet caude. Et par primum exit ex foramine iuncture prime iuncturarum colli. Et ascendit vsq quo diuidatur in lacertis capitis. ¶ Et secundum par exit ex foramine existente in iūctura prima et secunda. Et tandem' separatur in duas partes. Et iungitur extremitas ipsius in cutim capitis. Et extremitas alia in lacertis colli et i lacertis spatule. Et tertium par ipsius exit ex foramine existente inter iuncturam secundam et tertiam. Et diuiditur in partes duas. Una tendit ad lacertos existentes in dorso. Et alia vadit versus partem anteriorem. Et diuiditur in lacerto posito ex opposito ipsius et in existente supra ipsum. ¶ Et quartum exit inter juncturam tertiaz et quartam. Et diuidit in partes tres. Una quarum tendit ad dyafragma: et alia ad extremitatez lacerti existentem in capite et in ceruice: et extremitas alia ad extremitatem lacerti spatule. Et

v. par · vi. par · vii. p. (marginal notes)

quintum oritur inter spondile quartum et septimum. Et sextum oritur inter spōdile quintum et sextū. Et septimum inter spondile sextum et septimū. Et octauum inter spondile septimum et octauum et ibi est finis nodorū colli. Et nerui descendētes ab istis omnes sunt diuisi in partibus quarum ipsarum partium vna vadit ad lacertos pectoris et ceruicis: partes alie vadunt ad lacertos dorsi et dyafragmatis: preter paris octaui cujus aliquid non tendit dyafragmati: ⁊ reliq̄ partes tendunt ad hascech et brachio et spatule. Sed paris sexti quedam pars tendit ad lacertum spatule et pars alia ad ha-
2. scech. ¶ Et septimi pars vadit ad lacertum existentem in hasech. Et alia pars diuiditur in cutim residui hascech. Et aliquid octaui paris transmittitur in cutim brachij. Et extremitas sui tendit ad lacertum brachij. Et par nonum exit inter spondile octauum et nonū. Et illud est principium spondiliū dorsi. Et diuiditur vna suarum extremitatū in lacerto existente intus in costis. Et alia extremitas in lacerto dorsi. Et alia extremitas descēdit ad spatulam et extenditur in ipsam. Et par decimum exit inter spōdilem nonum et decimum. Et pars vna ipsius vadit ad cutim hascech. Et residuum diuiditur: et pars vna ipsius tendit versus faciem: et diuiditur in lacerto existente in costis: et in lacerto inuestito supra pectus. ¶ Et alia diuiditur in lacerto dorsi et spatule: et per hāc viam est exitus neruorum et diuisio ipsorum scilicet par vnū inter iuncturas duas vsq; ad complementum duodecimi paris donec exeant ad par complens viginti paria ex corpore spondilis que sunt decem ⁊ nouem. Et postea exeunt paria ex alchatini ex corpore totius ceruicis par vnum vsq; ad complementum quinq; parium: et partes ipsorū tendūt ad anteriora: et diuiduntur in lacerto existente supra ventrem: et alique diuiduntur in lacerto existente supra lumbos: et miscentur in partibus tribus existentibus supra ipsum nerui descendentes a cerebro: et a paribus duobus existentibus sub istis tribus descendunt ab ipsis rami magni ad crus donec descendant extremitatem pedis. ¶ Et demum oriūtur paria tria ab osse haggez ex vnoquoq; foramine par vnum principium eorū est a spondili vigesimoquinto. Et demum exeunt paria tria ex osse caude nominatum in Arabico hascech. Et solus absq; socio: generatio ipsius prima est inter os tertiū ossis aggez. Et os primum ossis hasceth. s. caude: qđ est os caude. ¶ Et post secundum istum ordinem inter duo spondilia par vnū vsq; ad finem trium parium. Et so- s. par
lus oritur ex fine caude: et etiā ista sex paria. Par primum miscetur cum paribus venientibus ad crura. Et residuum ipsorum diuiditur in lacertis ani et veretri: et vesice: et vulue: et pelliculis ventris. Et in partibus venientibus ab osse vmbilicali: et a lacertis venientibus

vel orientibus ab osse haggez.

¶ Capitulum .viij. Quod est de ligamentis.

T ligamenta que sunt nominata in ligua Arabica rebathat: eius corp⁹ est vel eorum medius inter corpus ossis ⁊ corpus musculi: ⁊ eorum ortus est inter extremitates nodositatum ossium.

¶ Cap. ix. Qđ est de chordis.

Horde que nominantur in arabico banthar: sunt medie inter ligamenta ⁊ nervos. Et eaꝝ ortus seu nativitas est ex nervo veniente ad lacertum: ⁊ a ligamento orto ab osse.

¶ Capl'm .x. Quod est de carne.

Arnis tres sunt species: vna est caro mixta cum nervo et chorda ⁊ illa nominatur lacertus sive musculus: ⁊ illa est maior pars carnis totius corporis: ⁊ hec ero memoratus in capitulo mēbroꝝ officialiū. ¶ Secūda species est spēs carnis pure: ⁊ in hac sunt multa ligamenta: ⁊ hec est minor species corporis. ¶ Tertia species est carnis glandulose: ⁊ caro pura est illa que est i capite mēbri .s. veretri: et illa q̄ est in loco occulto dorsi: ⁊ ex illa est caro exn̄s īter dētes. Sed caro nominata glandulosa est caro testiculorum et mamillaꝝ: ⁊ ex illa est ēt i radice lingue: ⁊ ex illa est caro exn̄s i subascellis ⁊ in duob⁹ emunctorijs noīatis in arabico orbitā: ⁊ que

Secđa spēs.

Tertia species.

est post aures ⁊ in collo: ⁊ istius speciei est caro que est inter intestina et nervos.

¶ Capl'm .xj. Qđ est de villis.

Ed de villis ero memorat⁹ cū ero rememorat⁹ mēbra composita existētia itus i corpore: eo quia ille est locus cōueniens rememorationis ipsorum ibi.

¶ Capitulum .xij. Quod est de humoribus.

T humores apparētes i corpore humano sunt quattuor: scilicet sanguis: flegma colera et melencolia.

¶ Capl'm .xiij. Quod est de simplicibus membris.

T simplicia mēbra sunt: cutis: vngues et capilli et hoc ē manifestū. ¶ Cpl'z. xiiij. Qđ est de spiritu.

Pirit⁹ duo sūt .s. spūs apparēs in corde et spūs apparēs i cerebro: sz spūs i ep̄e nō apparet pviā sēsus. Et hec sunt ṽba dicta supra simplicia mēbra q̄ sufficiētia esse vidētur i hoc loco: ⁊ qui volūt amplius addere addāt. Et nūc redibo ad loquendū supra officialia mēbra: ⁊ icipiā a mēbro simpliciori oīm ipsoꝝ: ⁊ istud est lacertus sive musculus.

¶ Capl'm .xv. Qđ est de lacerto.

Acertus est corp⁹ cōpositū ex carne rubea: et ligamētis ⁊ nervo ascēdētib⁹ supra ip̄z. Et ip

se est idnẽs ossa ligat⁹ ligaturis nascẽtib⁹ ab ossibus: ⁊ istud est quando neruus cõiungitur supreme extremitati ipsi⁹ lacerti. Tandem diuiditur in partes: et miscetur exiture carnis lacertus: ⁊ germinat i osse posito sub lacerto ligaturam: et miscetur cum neruo ⁊ carne: ⁊ demum ex omnibus istis exit corpus cum vnuz nominatum lacertus. Et quando partes nerui veniunt ad extremitatem inferiorem lacerti: tunc adunate sunt partes nerui ad partes ligamentorũ solũ absq̧ alia ammixtione carnis: et tandem exit ab istis corpus nominatum chorda: et hec chorda tendit donec iungatur extremitati inferiori illius mẽbri. Et omnes lacerti secundũ intentionem Gal. existentes in corpus.529. Et dictuz est quod hec corpora variantur in forma in quantitate: ⁊ in compositione: ⁊ quando virtus ab istis germinatur: chorde in forma compositionis ipsorum: tandem variantur in quantitate: quoniaz aliqui sunt magni ⁊ aliqui parui. Magnus est sicut lacert⁹ positus supra corã et paru⁹ est sicut lacert⁹ positus supra oculũ. Et variatio ipsorũ est in forma q̧ tales sunt ex lacertis quorũ caro ipsorũ nõ miscet cũ neruo: ⁊ variatio ipsorũ est in chordis oriẽtib⁹ ab ipsis: qm̃ tales ex ipsis sunt qδ chorda oritur ex duobus lacertis: ⁊ tales sunt quib⁹ ambobus ab vnoquoq̧ oriũtur chorde.2. vel.3. ⁊ hoc est ɓm qδ cõuenit eis. Sz variatiões ipsorum ex parte oppositionis ipsorum sunt qδ aliqui ipsorũ oppositio sua est in directo mẽbri et aliqui non. Et si debemus loq̃ in vnoquoq̧ lacerto lacertorũ hoc verba essent prolixa valde: nec essent huic arti multum necessaria: hoc est ad medicinandũ per cibos ⁊ medicinas. Sed cirurgicis.i.operantibus cum ferro magnum esset iuuamentũ. Et dico adhuc quod post terminationem istarum rerum paruũ lucrũ cõsequeremur. Et ego narrabo de neruis qñ ero locutus iuuamẽtũ ipsorũ in libro sanitatis.

¶ Capi.xvj. Quod est de forma capitis.

Forma capitis naturalis est rotunda habẽs aliquã planicem in vtroq̧ latere: ac si yma ginat⁹ fueris formam ceream rotundam esse cõpressam in vtroq̧ latere. Habẽs intrisecus cõcauitates coniungentes se adinuicem: ⁊ nominãtur cellule cerebri: ⁊ sunt due existentes in parte anteriori cerebri ⁊ vna in medio: et alia in posteriori parte ⁊ prope cõiunctionem istarũ cellularum scilicet partis vnius cum altera: ⁊ sunt corpora formata formis talib⁹ vt sint conuenientes in aliquo tempore ad claudẽdum vel aperiendum. Et insunt cerebro due additiones germinate a duabus cellulis anterioribus similibus duobus capitibus mamillarum deriuantes vsq̧ ad os nominatum colatorium: et istud est os perforatum foraminibus multis: sed non per viã rectam sed obliquam: et locus isti⁹ in craneo est locus cui coniungitur extremitas na-

ſt.Et ex paniculis duobus cere
bꝛi vnus ex iſtis eſt foꝛtis ⁊ groſ
ſus:⁊ alius eſt ſubtilis. Subti-
lis coniunctus eſt cerebꝛo ⁊ no-
minatus eſt capitis ſecundina
vel ſecunda:⁊ aſſimilatur ſecū-
dine:eo quod in ipſo ſunt ner-
ui ⁊ vene:ex quibus nutritur ce
rebꝛum:⁊ ipſe continuatur cere
bꝛo in aliquibus locis.Et pāni
culis groſſus coniungitur cra-
neo:⁊ etiam cerebꝛo coniungit
in aliquibus locis. Et hic pāni
culus foꝛtis perfoꝛatus exiſtit
foꝛaminibꝰ multis in locis duo
bus. Unus locus eſt in latere
foꝛaminis extremitatis naſi:et
nominatus eſt colatoꝛium:⁊ al-
ter eſt pꝛope oſſe exiſtente in pa
lato.Et iſtud ſimiliter eſt perfo
ratum ⁊ ſub cerebꝛo.Et ſub pā
niculo groſſo eſt retis que in
arabico nominatur alagema
que eſt ex arterijs aſcendentibꝰ
caput.Sed nuche ſpondilia ip
ſam cooperiunt ſicut os cranei
cooperit cerebꝛum:⁊ ipſa circū-
datur a duabus pelliculis exeū
tibus:a duobus panniculis ce
rebꝛi: ⁊ ex ipſa oꝛitur neruus q̄
ei coniungitur.

¶ Capitu.xvij.Quod eſt de foꝛ
ma oculoꝛum.

Oꝛma oculi com
poſita eſt ex ſeptē
tunicis et tribus
humoꝛibus.Pꝛi-
ma ipſarum eſt q̄
pꝛope craneū mo
ratur:⁊ eſt tunica pannoſa:⁊ eiꝰ
oꝛtus eſt ex pāniculo groſſo exi
ſtente in cerebꝛo: et nominatur
tunica foꝛtis:⁊ in arabico nomi
nata ē alnocha alſalba.Et poſt
ipſam verſus partem exterioꝛē
eſt altera tunica pannoſa. Et
eius oꝛtus eſt ex panniculo ſub
tili exiſtēte in cerebꝛo. Et nomī
natur ſecunda vel ſecundina:⁊
arabice almiſſima. Et poſt iſtā
eſt tunica retina:⁊ oꝛtꝰ eius eſt
ex anima: muſculi exeuntis a
cerebꝛo:⁊ eſt concauus. Et poſt
iſtam in medio iſtius pannicu
li eſt coꝛpus vnum molle: ⁊ hu-
midum nominatum humoꝛ vi-
treus : et in arabico alzegia.Et
in medio iſtius coꝛpoꝛis eſt coꝛ
pus vnum ſpericum habēs ali
quaꝫ latitudinem ſimilem grā
dini in claritate et albedine: et
hec humiditas nominatur grā
dinoſa:⁊ eſt coꝛpus pꝛofunda-
tum humiditate vitrea vſq; ad
medietatem. Et poſt aliam me
dietatē exiſtentem verſus par-
tem exterioꝛem ſcilicet aeris ab
humiditate grandinoſa eſt vnū
coꝛpus ſimile tele aranee: ⁊ illō
eſt in vltimo claritatis ⁊ terſio-
nis:et nominatur tela aranea:
⁊ in arabico haantebuthia. Et
poſt iſtam verſus partem exte-
rioꝛem exiſtit humiditas vna ſi
milis albugini oui : ⁊ nomina-
tur humoꝛ albugineus: ⁊ aſcen
dit ſupꝛa iſtam humiditatem
verſus partem exterioꝛem coꝛ-
pus vnum ſubtile aſperum:no
minatum in arabico maciua-
ru:verſus albuginē ex pte etex-
rioꝛi. Et coloꝛ eius variatur in
coꝛpoꝛibus: eo quod alicui eſt
valde nigrum:et alicui minꝰ: ⁊
alicui minus:et alicui eſt colo-
ris calcedonij.Et in medio ver
ſus grandinoſam eſt foꝛamen
vnum quod quandoq; dilata-
tur et quandoq; conſtringitur
vice vna poſt aliam ſecundum
quod conuenit humiditati grā
dinoſe quando eſt habens lu-
cem : quoniam conſtringitur
in magna luce; et dilatatur in

parua. Et istud formem nominatur oculi pupilla: & hec tunica nominatur tunica pupillina. Et post istam est coopertura vna corporis vnius grossi: & fortis clari scilicet coloris celestris: similè celo: factum ad modum cornu albi: et nominata est tunica cornea: & color eius existit ad modum eius tunica que existit sub ea. Et ascendit supra istud corpus vnum valde album nominatum cõiunctiua: preter quod nõ cooperit locum nigredinis oculi: & istud nominatur albedo oculi. Et eius ortus est ex pellicula que est versus os exterioris cranei. Et ortus cornee est ex tunica forti: & ortus vuee est ex secundina: & ortus aranee est ex retina.

¶ Capit. xviij. Quod est de forma nasi.

Forma nasi sunt due vie diuidentes se in partes duas. Una earum deriuatur ad extremitatem oris et alia ascendit de super donec iungatur ossi simili colatori quod cõpositum est versus duas adeptiones anterioris partis cerebri similium capitibus mamillarum: et iste vie circundantur ex vna pellicula grossa orta ex pellicula oris.

¶ Capitu. xix. Quod est de forma auris.

Via auris est osse petroso: & ideo nominantur in lingua arabica agari: & in ipso sunt vie oblique multe et tendunt taliter per viam tortam donec iungãtur musculo quinto orto a cerebro a quo oritur pellicula extensa supra os petrosum. Sed corpus cartilaginosum extrãs exterius est auricula nominatum: & istud est manifestum.

¶ Capitulũ. xx. Quod est de forma lingue.

Lingua est caro mollis et alba: inuoluta venis multis et paruis in quibus est sanguis: et sunt vene in ipsa & arterie & musculi in quantitate maiori vltra quod vt sue magnitudini videtur cõuenire & ipsa cooperitur pellicula oris. Et sub ista duo existunt orificia iungentia vsque ad carnẽ glandulosam ipsius que est posita sub radice ipsius.

¶ Cap. xxi. Quod est extremitate oris.

Extremitas oris tẽdit vsque ad istas vias. vna ex parte anteriori: et illa nominatur canna pulmonis. Et alia posita est post ipsam ex parte ceruicis supra spõdilia colli: & hec nominatur meri. Et per istã trãsit cibus & potus. Sed per viã canne pulmonis transeunt spũs & intrant & exeunt per viam anhelitus: et positum est supra viam istam coopertorium vnum ad cooperiẽdũ ipsam in hora deglutiẽdi vt aliquid nõ possit subintrare de eo quod degluttitur: quia si aliquid subintrat incõtinẽti prouocatur tussis. Et iam preparatũ est in hoc loco instrumentũ vnũ in quo est vox versus orificiũ canne pulmonis: & istud instrumẽtũ est membrũ nominatum epiglotum: & in arabico haugera: & ipsum est cõpositũ ex tribus carti

laginibus compositione pulcra conuenienti esse vocis: ideo vt sit edificata et fabricata ex istis tribus cartilaginibus zampogna vna vel fistula similis zāpogne fistule: scilicet ⁊ flaiboli. Et in cōcauitate istius zāpogne est corpus simile lingue fistule: et in istis locis sunt lacerta multa vel secreta multa.

¶ Capitulum. xxij. Quod est de anotomia, totius ventris.

Scias q̄ concauitas toti⁹ vētr̄ exn̄tis sub osse tracheevsq̄ ad os lūbi diuisa ē ī duas magnas partes: vna est supi⁹ cooperiens pulmonē ⁊ cor: ⁊ scd̄a est iferi⁹ cooperiens stomacū: et intestina: et epar: et spen: ⁊ fel: ⁊ renes: ⁊ vuluā: ⁊ vesicam. Et diuiduntur iste due concauitates membro vno nominato dyafragma: ⁊ istud dyafragma incipit a capite pectoris tendens per diametrum inferius ad vnumquodq̄ duorum laterum donec deriuetur. xij. spōdili nuche: ⁊ istud est diuidens inter superiora et inferiora. Demum concauitas superior diuiditur in partes duas: et ille partes diuiduntur vno medio quod transit per medium illarum partium donec iungatur spondilibus nuche. Et hec concauitas superior tota nominatur pectus: et terminus ipsius est a superiori parte duorum trachee vsq̄ ad dyafragma qđ diuidit superiora ab inferiorib⁹: et hec est forma pectoris.

¶ Capitulum. xxiij. Quod est de anotomia pulmonis ⁊ canne eius.

Canna pulmonis icipit ab extremitate oris sicut diximus: ⁊ qn̄ descēdit sub trachea diuiditur in. ij. partes. ⁊ quelibet pars ipsarū diuiditur in plurib⁹ partib⁹: ⁊ circa ipsas edificata ⁊ fabricata est caro pulmōis: ⁊ iterū edificata est ex oīb⁹ istis cānis diuisis: ⁊ venis existētib⁹ sub ipsis caro pulmonis: ⁊ caro edificata et fabricata circa ipsas est corp⁹ pulmonis: medietas ꝟo pulmonis est in cōcauitate dextra: ⁊ medietas alia in cōcauitate, sinistra. Et cāna. s. ipsius pulmonis ꝯparata est ⁊ cōposita ex cartilaginibus in forma annulorꝫ sed non, sunt annuli cōpleti eo q̄ ī q̄titate ꝑtis tertie annulorꝫ ipsorꝫ extremitates sue cōiūgūtur eis pellicule vni al'. pellicula vna tēdēs ꝑ viā rectā: ⁊ ꝯiūgūtur isti annuli simul villis ⁊ ligaturis multis. Sed isti annuli ꝓprie sunt duri et cartilaginosi: ⁊ gibbositates istorꝫ annulorꝫ sunt versus partem exteriorem corporis: et pn̄t palpitari manib⁹. s. pellicula cōiungens annulos ꝑ viaꝫ rectā. Sed locus rectus ipsorum coniunctus est meri. Et hoc est ac si ymaginatus fueris ī corde tuo fistulam, vnam vnius canne: et iij. pars incisa sit in longitudinem et partes. ij. integre remaneant et pars. iij. incisa in longitudinem coniuncta sit glutine cum carta vna cum ambabus extremitatibus linea recta siue perpendiculari: ⁊ tandem intelliges cannam pulmonis ꝑ viaꝫ conuenientem et rectam.

¶ Capi. xxiiij. Quod est de anotomia cordis ⁊ forma ei⁹.

Orma cordis est rotunda admodũ pine que in arabico nominatꝛ semiara: sed est trãsuersa eo ꝙ acuitas cordis existit versus inferiora corporis ꝛ radix versus superiorẽ partem corporis. Et hꝫ pelliculã vnam grossam circũdantẽ ipsum: sed nõ ꝯiungitꝛ tota versus radicẽ. ¶Et positũ est in medio pectoris: sed caput eius .s. acuitas tẽdit magis ad partẽ sinistrã. Et arteria magna oritꝛ ex ista parte scꝫ sinistra: et ideo apparet pulsus maior in ista parte: et ꝑpter hoc imaginantꝛ aliqui ꝙ cor sit positũ in ista parte. Et hꝫ cor cõcauitates duas magnas vnam ex parte dextra: aliã ex parte sinistra: et versus radicẽ suam est res vna similis cartilagini: et ipsa est quasi fundamẽtũ totiꝰ cordis: et a cõcauitate dextra ad sinistrã sunt vie: ꝛ in cõcauitate dextra sunt orificia duo. Unum ipsorũ est orificiũ vene coniuncte epati que oritꝛ ab epe ꝺm .G. ꝛ a corde ꝺm Ari. Et supra istud orificiũ sunt pellicule tres aperiẽtes se seu dilatantes in hora introitꝰ sanguinis in ipsum: et demum clauditꝛ clausione cõueniẽti. Et orificiũ ꝺm est orificiũ vene cõiungẽs se ex ista cõcauitate in pulmonẽ: ꝛ est vena vna q̃ non pulsat eo ꝙ tunice ipsius sunt grosse ad similitudinẽ arterie: ꝛ istud orificiũ hꝫ pelliculas aperiẽtes se extra ꝛ nõ. alꝛ. nunc intus ex aduerso pellicularũ alterius orificij. Et in cõcauitate partis sinistre sunt duo orificia vnũ est orificiũ arterie magne: ꝛ habet pelliculas tres aperiẽtes se in intrinsecus versus partem exteriorẽ. Et ꝺm est orificiũ arterie cõiungentis se in pulmone: ꝛ supra istud orificiũ est pellicula vna aperiẽs se intus et extra. Et habet cor additiões duas similes auribꝰ: vna ex parte dextra existit et altera in sinistra. Et pulmo est volatizans supra cor: ꝛ cor habet texturas multas variantes se in oppositione.

¶Cap. xxv. Qđ est de forma stomaci ꝛ meri.

Am diximꝰ ꝙ in extremitate oris sunt vie due: vna est via aĩe .s. aeris ad pulmonẽ: ꝛ secunda est via cibi ꝛ potus per meri: ꝛ hoc vocatur meri: ꝛ istud cõpositũ est ex duabus tunicis: vna est extrinsecꝰ ꝛ est carnosa: ꝛ textura ipsius tẽdit in latitudinẽ. Et alia est intrinsecus ꝛ est neruosa: alꝛ musculosa: ꝛ textura ipsius tẽdit in longitudinẽ: ꝛ aliquid ipsius tẽdit per diametrũ: et ipsum positũ est in posteriori parte supra spondilia colli: ꝛ ipsum elongatur et descendit inferius donec transeat dyafragma et ligatum est spondilibus et villis ipsum ligantibus. Et quando transit dyafragma dilatatꝛ: et fit ex ipso stomachus ꝛ tendit aliquantulum versus partem sinistrã. Et ideo đr ꝙ caput stomachi descit in parte sinistra: et fundum in parte dextra: imagina ergo in corde tuo cucurbitam vnam rotundam habentem collum longũ: ꝛ cũ ipsa iũgatꝛ collũ aliud: ꝛ sic itelliges formã stõaci ꝛ meri: nisi ꝙ stomachus existit a latere versus dorsum aliq̃ꝺtulũ lõgꝰ

Due vie oris

et vnum ex duobus capitibus ipsius stomaci superius est meri:et inferius est principiũ intestinorũ:⁊ noiatur portanarium: et in arabico albeb:⁊ ipse.s. stomacus est ligatus spondilibus et etiam cum aliquibus intestinorum fortibus ligaturis sustinentibus ipsum. Et corpus stomaci compositum est ex tribus tunicis:textura vnius tendit in longitudinem:et alia vadit per dyametrum: et illa est intrinsecus:⁊ est illa tunica idest neruosa.al.musculosa:⁊ exteri⁹ est carnosa: ⁊ textura ipsius tendit in latitudinem.

Tres tunice stomaci.

¶Cap.xxvj.Quod est de forma intestinorum.

Intestina composita sunt ex duab⁹ tunicis:⁊ habent texturam tendentem in latitudinẽ solũ ⁊ super tunicam interiorem adest viscositas nominata in arabico lasuen.in uestita ex ipsa inuiscatiõe siue viscositatẽ a natura.Et oia intestina sunt sex:tria minuta : ⁊ sũt superiora:⁊ tria grossa ⁊ sunt inferiora : et principium minutorum est intestinum coniunctum fundo stomaci nominatũ duodenum. Et post ipsum est intestinum nominatum ieiunum et ista duo sunt erecta in longitudine corporis:et orificia istorum coniungunt in epate plus aliis intestinis: ⁊ post ieiuniũ est intestinũ nominatum gracile : et ipsum reuoluitur reuolutionibus plurib⁹. Et latitudo istorũ triũ itestinorum est ad modũ vł ad quantitatem latitudinis portanarij. Et post ista est intestinum nominatum orbum: ⁊ istud intestinum est latum non habens transitum nec iter:sed simile est fisculo vel marsupio:⁊ qr nõ habet nisi vnum os:ideo per ipsum intrat et exit quicquid intrat et exit:et ipsum est in parte dextra positum:et post istud est intestinum nominatum colon:⁊ incipit a parte dextra tendens per latitudinem ventris ad partem sinistram.Et post istud est intestinum rectum habet concauitatem amplam in qua coadunantur feces:⁊ sicut vrina in vesica coadunatur:et super orificium istius est lacertus vrine.

Ieiunũ itestinũ.

Intestinum orbum.

¶Cap.xxvij.Quod est de forma epatis.

Epar positũ est in latere dextro costarum superiorũ ex costis superiorib⁹ et forma ipsi⁹ est forma lune: et est habens concauitatem in parte lateris stomachi et additamenta:et aliquibus insunt quatuor et aliquibus quinqꝫ: ⁊ ipsum est cooperiens supra latus dextrum stomacum:et gibbositas ipsius est versus dyafragma: ⁊ est ligatum ligamentis coniungentibus se pellicule existenti supra ipsum: et oritur a concauitate ipsius epatis canale vnum nominatum ianua epatis : et forma ipsius est forma vene : nisi quia est non habens sanguinẽ: ⁊ illud canale est diuisum in partes:et ille ꝑtes sunt partes multe in quantitate multa:⁊ veniũt ex ipsis scilicet partibus partes multe ad fundum stomaci ⁊ ad intestinum nominatum duodenum: et multe etiam partes ad intestinum veniunt ieiunum:⁊ demum ad residuum aliorum

Diuisio.

intestinorum donec iungantur intestino recto. Et istud canale quod est in porta epatis diuiditur etiam in partibus interioribus ipsi⁹ epatis ad partes minutas: scilicet ad venas capillares similes capillis: Et a parte gibbositatis epatis apparet vena vna magna a qua omnes vene totius corporis volant sine exeunt: sicut diximus in anotomia venarum: ⁊ radix ipsius vene diuiditur ab epate ad partes minutas similes capillis: ⁊ obuiatur in partes diuisas a canali nominato porta: et nutrimentum chimosum intrat in epate per suam ianuā: ⁊ in illis venis decoquit̄ donec redeat ad sanguinem: et demum exit per illā venā magnā existentem in sua gibbositate.

¶ Cap̄.xxviij. Quod est de forma splenis.

Forma splenis est longa: et positum est in parte sinistra ligatum ligamentis coniungentibus pelliculis existentibus supra ipsum: et est cōtinuatum stomaco ex vna parte: et ex alia parte costis posterioribus: et oriuntur ab ipso conducta duo vnum ex ipsis cōiungitur ori stomaci et aliud cōiungitur in epate versus concauitatem.

¶ Cap̄.xxix. Quod est de forma fellis.

Fel positum est in epate: et hʒ vias duas: vna coniūgitur in concauitate epatis: ⁊ alia ramificatur et cōiūgitur inferioribus intestinis et in fundo stomaci.

¶ Cap̄.xxx. Quod est de forma et anatomia renum.

Duo renes positi sunt i latere duorū laterū spōdiliū in nuce prope eparꝫ ren dexter est in altiori loco rene sinistro: et vnumquodqꝫ habet colla duo: vnum ipsorum coniūgitur in vena magna ascendente a gibbositate epatis: et aliud descendit inferius donec coniūgatur in vesica coniunctiōe mirabili: et iste due vie .s. ista duo colla nominantur in arabico alalbin.

¶ Cap̄.xxxi. Quod est de forma vesice.

Locus vesice est inter anū ⁊ vmbilicū: qui locus est nominat⁹ in arabico ana: ⁊ composita est ex duabus tunicis: et in orificio sui est lacertus vnus: et vrina venit a renibus ad ipsam per vias nominatas alhalbin: ⁊ iste due vie tendunt per dyametrum: et vadunt etiam per longum donec transeāt infra in vesicam: ⁊ oritur ab ipsis corpus vnum simile pellicule que aperit vesicam ⁊ claudat eam ex parte renum: et istud est sine dubio vt aliqd nō redeat de vrina ad renes. forma vesice.

¶ Ca.xxxij. Qd̄ est de anotomia mirac ⁊ zirbi.

Mirach qd̄ etiam in arabico nominat̄ mirach hʒ sub lacerto existente in vestito subventre pelliculā vna: ⁊ est plana: ⁊ post istam est coopertorium: et post sunt intestina: et innamentum Mirach.

istius pellicule est ad obuiādū ne intestina simul commisceantur: sicut fit in egritudine q arabico nominata sachot. et innamentum coopertorij est ad calefaciendum intestina: et de istis ero locutus largius in lib. sanitatis.

¶Cap. xxxiij. Quod est de anotomia veretri et testiculorum.

Oritur ex osse vmbilicali corp⁹ nernosum: musculosum amplum: et multarū concauitatum: et sunt sub ipso arterie multe: q late vltra eo quod conueniret sue magnitudini: et istud corpus est veretrū et oriūtur a pellicula vie due noiate in arabico albarbachi: et demum ramificatur et generatur ex ipsis pellicula. s. bursa testiculorum et: etiam testiculi: et veniūt a latere interiori ex parte venarum inferiorū rami habentes inuolutiones et ligamenta multa: et circundant carne glandulosa alba: et habēt testiculi vias duas venientes ab ipsis ad veretrum.

¶Cap. xxxiiij. Qđ est de anotomia mamillarum.

Mamille.

Mamilla est cōposita ex arterijs: venis q musculis: q est repleta carne glādulosa alba: q iste arterie et vene diuise sunt in mamillis in partes multas minutas: et reuoluuntur et torquentur reuolutionibus et tortionibus multis.

¶Cap. xxxv. Quod est de anotomia vulue.

Vulua posita est inter vesicam q intestinū rectū: sed est superans vesicā ex parte superiori: q ligata est ligaturis lenibus: et ipse sunt musculose: vt de facili possint extēdi et dilatari et coadunari et cōstringi: et habet cameras duas iungentes in vno orificio: q quelibet istarum camerarū habet loca concaua: et nominata sunt in arabico aluech: et ista sunt orificia venarū: vnde sanguis menstruus transit in vuluā. Et post illas scilicet duas cameras sunt additōes que testiculi duo mulieris dicuntur et sunt minores testiculis virorum. Et id qđ superat ex vulua durat vsq ad orificium ipsius quod nominatum est in arabico fereg. habet additamenta prohibētia ipsū a frigore. Et orificium vulue virginis est crispum: et ex crispitudine illa oriuntur vene minute habentes pelliculam vnam cōtextam duabus texturis: vna tēdit in lōgitudinem: q illa est minor: et altera vadit in latitudinem. Et quantitas hui⁹ anotomie membrorum sufficiat hic: q si aliqui volunt plus addere addant. Fereg.

¶Explicit liber primus. Colliget auerroys qui fuit liber de anotomia.

¶Incipit liber secundus: qui est de sanitate: et est continens capitula viginti q duo.

¶Capitulū. j. Quod est de sanitate q de complexione atq compositione mēbrorum in vniuersali.

Sanitas est bona dispositio in membris corporis humani cum qua ipsum operatur operationem quam habet agere per sui naturam: et patitur passionem quam habet pati. Et ista diffinitio est ex diffinitionibus per se notis. Et ideo quia membrorum secundum quod testificatur sensus sunt due species: consimilis et officialis: debemus intelligere in vnaquaque specie ipsorum quid ipsa est: et ponere differentias earum: et postea debemus enarrare que est actio et passio que appropriatur vnicuique membro: et quando nos faciemus istud: tunc cognoscemus quid est sanitas vera cognitione. Et incipimus loqui super corpus consimilium partium. Et dicimus quod via in cognitione rei cum qua operatur membrum consimile suas operationes: et patitur suas passiones: est via per quam nos possumus certificari in radicibus istius scientie: postquam nos reperimus hec verba declarata in naturali philosophia. scilicet quod omnia corpora similium partium: inquantum sunt similium partium: sunt composita ex quatuor elementis: scilicet ex igne: aere: terra: et aqua: et est declaratum in libro generationis et corru. quod via generationis non est nisi ex parte temperantie commixtionis et complexionis. et in quarto methaurorum est declaratum quod complexio et commixtio non fit nisi per modum decoctionis: que decoctio non fit nisi per calorem. Et quod differentia que reperitur in istis corporibus consimilibus non euenit nisi secundum differentiam et mensuram seu temperantiam calidi: frigidi: humidi: et sicci. et secundum quod inuenitur in eis alia forma temperantie: et est determinatum ibi quod forme eorum non sunt aliud quam forme temperantie complexionalis: et quod accidentia que sunt propria in vnaquaque specie ipsorum non sunt stantia per se: sed sunt sequentia formas complexionales. Et hec est narratio que erat multum necessaria anticipare hic. Et sunt verba que sunt declarata in naturali philosophia per demonstrationes proprias et ordinatas. Et quando medici student tractare de istis rebus in huiusmodi arte: eorum verba non sunt super ista nec propria: nec ordinata: eo quod student attribuere res vniuersales entibus particularibus: et ideo eorum dicta non sunt propria: et non sunt super viam quam intendunt probare: et tunc cadunt in re quam credunt adducere per demonstrationem. Et ista res accidit Galeno in libro de complexione: scilicet quod doctrina eius in illo libro non incedit secundum doctrinam quam fecit in libro de elementis per viam demonstratiuam: et ista verba erunt multum leuia apud illum qui studuerit in logica etiam paruo tempore. Et modo volumus reuerti ad ordinem verborum nostrorum: et dicimus quod iste res quando erunt secundum modum quem diximus: tunc erit intellectum quod res quam diximus quod membrum consimile agit cum ea actionem suam aut pas

Compo

Gal.

sionē suā patitur nō est alia res ꝙ forma cōplexionalis que ꝓuenit a mensura cōmixtionis quatuor elementoꝝ. Et qm̄ res miscibiles nō inueniūtur in mixto nisi duobus modis. Unus est vt mensure sint equales: ꝛ ista mixtio vocatur mixtio equalis cōparando ipsam extremitatibus: eo ꝙ est in medio earum non declinans. Secundus est vt non sint inequalib⁹ mensuris: ꝛ ista etiā inequalitas est multis modis: ꝛ ſm istaꝫ inequalitatem sunt diuersificate ꝛ inequales facte cōplexiones specierum. Sed dabimus ꝑ exemplo huius ꝙ sicut complexio equi est diuersa a cōplexio hominis: ideo quia mensure elementoꝝ sunt mixte in eo super latitudinem diuersam cō mixtionis mensurarū earum in hoīe. Et ideo ꝙ illa forma complexionalis que est ꝓpria in vna quaqꝫ specie inuenit in ipsa eadem specie inequalitate ꝛ distēperantia media inter multum ꝛ parum: et etiam habet latitudinem que recipit plus et minus intra extremitates: que temperantia et equalitas non exit de eis nisi qn̄ corrumpitur forma specifica earū: necesse est ex hoc ꝙ vna et eadem complexio specialis sit equalis et exiens ab equalitate. Et istud est aut i vna quatuor qualitatum aut in duabus: quarum possibilis est compositio adinuicem. s. actiuarum et passiuarum: quarum vna nō contradicti alteri. s. calida ꝛ humida: frigida et sicca: aut calida et sicca: frigida ꝛ humida. ergo cōplexiones consimiliū partium sunt de necessitate. ix. scilꝫ equalis. ca. fri. sic. ꝛ hu. aut ca. et hu. aut ca. ꝛ sic. aut fri. ꝛ hu. aut fri. et sic. Sed si inueniunt iste ix. in corpore hominis in fine similanti fini extremitatis elementorum in mensura qualitatum. Istud autem non posset esse si non esset possibile inuenire corpus consimilium partiuꝫ: in quo mensure elementorū essent equales penitus in quantitate. Et vie speculationis multū necessarie sunt hic: tūc apparet ꝙ est impossibile esse hic in quantitate partium eorum: scilicet in grauitate ꝛ leuitate. Ideo quod dominans super corpora partiū consimilium: est aqua et terra ideo habent coagulationem et firmitudinem: ꝛ qualitates que faciunt ipsa firmari et compleri sunt ille que faciunt coctionē et digestionem: ꝛ iō est appropriatum generabile. al'. naturale dominationi partis agentis et calide: ꝛ patientis hu. cuꝫ quibus fit mixtio ꝛ coctio: ꝛ totū hoc est declaratum in. iiij. methaurorū: et ab illis regulis est probatum quod cōplexiones non sunt nisi quinqꝫ solum: vna scilicet equalis et quatuor inequales. Et qđ est impossibile duo corpora inuenire que sint communia in caliditate quod vnum sit siccius alio: sicut opinatur. G. in puero et iuuene: et iam declarauimus istud in alio loco meli⁹. Et scias in summa quod mensure duarū qualitatum actiuarum sumuntur a mensuris duarum qualitatum passiuarum: eo quod forme proprie habent materias proprias sub eis. Et nos videmus si nos exiremus ab intentiōe publica multitudinis medicorum esset difficile intelligere: et ideo nos loquimur de hoc nimis. Et adhuc error q̄ accideret ex hoc

Margin notes: Prio mō. — Scđo mō. — M... cōp... xio... — Gal...

in hac arte est multum paruus: et ideo non facimus hic nouuz preceptum. Et etiam error quez diximus de temperata cōplexio ne est paruus. Et ideo dicimus q̄ est verum verbum. G. de eo q̄ dixit de cute vole man⁹. Et ma-gis in ista pala vel palma apud arabes ⁊ sonat pro extrema par te palme versus digitos palme: et plus in ista que est super par tem que vocatur formiculata. Et quando erit totuz hoc quod narrauimus: tunc res cum qua operantur ptes consimiles suas actiones aut patiūtur suas pas-siones est de necessitate vna ista rum nouem complexionum: si-ue sint partes consimiles aliis siue non. Et ideo necessariuz est scire naturalem complexionem de istis nouem complexionibus cuiuslibet membrorum: quod il la complexio est temperata com parando ipsam actioni membri aut passioni eius. Et ista tempe rantia est illa que est dicta tem-perantia specialis speciei: ⁊ ipsa est illa complexio quam oportet ꝯseruari i hac arte aut restaura ri. Et quando stabimus sup cō-plexionem cuiuslibet membro-rum consimilium: tunc stabim⁹ super complexionem membro-rum compositorum ex ipsis. Et quandoq̄ plus: ideo q̄ comple xio quedā est que appropriatur membro officiali inquantuz est officiale: et quedā est appropria ta ei inquantum est consimiliū partium: non ex parte vnde est officiale. Et quando nos stabi-mus ex hac parte super comple xionez cuiuslibet membri mem brorum officialium: tunc poteri mus stare super complexionem temperatam appropriatam toti

corpori: ideo qđ complexionem nos non appropriamus nisi in hoc q̄ est inuenta membris offi cialibus ex quibus est composi tum: et ex membris officialib⁹: ⁊ ex parte consimilium. Et est ne-cesse vt scias in primis quod ex membris vel corporibus quedā sunt composita ex elemētis pri-ma compositione: ⁊ quedā sunt composita mediante prima cō-positione. Et membra consimi-lia q̄ sunt partes animalis sunt huiusmodi speciei: ideo q2 non generantur nisi ex sanguine so-lummodo: ⁊ sanguis generatur ex cibis et potibus. Et scias qđ sperma non est ex rebus q̄ sunt pars membri aut simplex aut aliquod aliud membrorum: si-cut declaratum est in naturali philosophia. Et ego faciam lon giorem sermonez in tractatu de iuuamento membrorum. Nec etiam melencolia: colera: et fle-gma sunt elemēta membrorum consimilium per viam secundū quam est sanguis. Ideo quod res que generantur plusquam ex vna re non completur: nisi quando miscentur ille res adin uicem: et faciunt vnum corpus: sicut est squingibin: quod fit ex commixtione mellis cum aceto et aqua: quorum quodlibet sta-bat per se in actu. Et in vulua non inueniuntur melencolia nec colera in actu que miscean-tur cum sanguine ad hoc vt sint postea pars membri. Sed cole-ra et melencolia sunt in corpo-re hominis ex certis iuuamen-tis: que nos festinamus decla-rare. Sed flegma est materia re-mota: ideo quod ex ipso non ge nerantur membra nisi quando fit sanguis. Et due colere non

Fle-gma i mām̄ bri re-mota.

sunt materie membri nec propinque nec remote: ideo quia est impossibile ipsas conuerti in sanguinem: sed ipse sunt in eo in potentia: quia quando corrumpitur multotiens conuertitur ad eas. Et non fecit eos errare in hoc nisi locus consequētis: ideo quod viderūt quod elementa nō inueniuntur in composito ex eis nisi in potentia: cū dixerunt hoc. Sed et non conuertitur quod res que inuenitur in alia re in potētia sit eius elementum: sed sanguis est yle transibile vel mutabile ad aliaz rem per accidens non sicut est yle cibus istorum per accidens: sed sicut vita est yle mortis. Et ideo non dicitur quod fex ꝛ spuma sit elementum vini: sed dicit quod vinum est complemētum existentibus separatis istis ab eo: ideo quia sunt eius superfluitates separate ab eo quando digeritur: ita sunt vere due colere cum sanguine: eo quod quodlibet generabile habet aliquam superfluitatez que separatur ab ipso tempore digestionis.

de membra

¶ Capitulum secundū. Quod est de complexionibus membrorum consimilium.

T postquā est declaratum istud: ruertemur ad ordinez nostruz ad enarrandū complexionem quorumlibet membrorum consimilium: et ab illo procedemus ad cognitionem eorum actionum ꝛ passionum: et dicemus qꝺ ossa apparent ex suo esse: ꝙ frigiditas et siccitas dominatur super ea: et similiter cartilagines: ꝛ pili: et chorde: et ligamenta: ꝛ nerui: et vene: et panniculi: eo ꝙ calor ea coxit: et frigiditas congelauit: ꝛ iō mollificat ea calor aut dissoluit. Et ista qualitas est in vno eorū plusꝙ in alio. Et videt ꝙ siccior omnibus sit pilus: post illum os: ꝛ post illud cartilago: et post ligamentum: ꝛ post illud pāniculus: ꝛ post illud vene: et post illas sunt vene pulsatiles: ꝛ post illas neruus vel muscul⁹. Sed supfluitas frigiditatis eoruz est ista: ꝙ pilus est frigidior omnib⁹: ꝛ post illū ossa: ꝛ post illa cartilago: ꝛ post illam ligamētum: ꝛ post illud pāniculus: et post illum lacertus: ꝛ post illum vene pulsatiles: ꝛ nō pulsatiles. Et ista mēbra.f.ꝛ.s. non appropriātur frigiditati nisi propter hoc ꝙ frigiditas est illa que cōplet ea: ꝛ dominatur in eis: non ꝙ ipsa sint priuata calore: sicut ipsa sunt appropriata siccitati: ideo ꝙ siccitas est illa que complet ea: ꝛ dominatur in eis: non ꝙ sint priuata humiditate: quia mixtio et digestio stant sup humiditatem: et calor qui est in istis est in specie specierum accidentis. Sed membra super que dominatur calor et humor sunt caro: sanguis: et spiritus. Sed calidius omnibus est spiritus et post illum est sanguis: ꝛ post illum caro. Et per istam eādem viam incedunt humiditates: ideo ꝙ spiritus est de genere aeris: et aer est humidior aq̄ sicut declaratum est in naturali philosophia. Sed inter mēbra frigida et humida in pri=

mis est adeps: et post illum est pinguedo: et post illā cerebrū. s. substantia medullaris: ⁊ humiditates incedunt secundū hāc viam. Et hic est pelagus: i quo aliquis multum haberet nauigare si tempus adesset. Et in aliis nostris libris iam locuti sumus prolixe. Sed multum recordare: et caue ne obliuiscaris quod dictū est supra scilicet ꝙ de necessitate est ꝙ sint gradus virtutum actiuarum super vnā et eandem complexionem secūdum comparationem graduū virtutum passiuarum ⁊ nō intēdas post consilium ignoratum in hoc: ⁊ cōueniens est medico recipere cōplexionē istorū membrorum a naturali.

¶ Capitulum. iij. Quod est de complexionibus membrorum officialium.

T nunc incipiemus a cōplexione mēbrorū officialium postquā diximꝰ de cōplexione consimilium. Et dicimus quod cor postꝗ est cōpositum ex pāniculis et ligamētis et neruis est de necessitate calidum propter multum spiritum existentem in eo: ⁊ propter sanguinem existentem in eo: et etiam propter partem carnosā quā habet: et stat in corpore ad similitudinē vniꝰ clibani ignis in domo. Sed si est siccum sicut dicunt medici: aut temperatū: aut declinans ad humiditatē: hac est speculādū. Sed mihi videt ꝙ est declinās ad humiditatē propter spiritum existentē in eo. Sed illud quod videtur ex epate ex sua essentia est ꝙ sit calidum ⁊ humidū. Propterea quia maior pars suarum partium est carnosa: sanguinea: et etiam ad ipsū transmittuntur multe arterie. Et hic mlta sunt inquirenda: et quia medico nō pertinēt: ideo dimittamus. Et cerebrum est frigidum: ideo qꝺ maior pars suarum partiū est substantia medullaris ⁊ neruosa: ⁊ similis huic. Et natura medulle que est in ipso diuersa a natura medulle que est in ossibus: quia tu vides quod nō est in eo pars pinguosa: aut vnctuosa: et quando coquitur ad ignem ingrossatur: et desiccat: ideo quod pars aquosa que est in eo resoluitur propter calorē: ⁊ remanet pars terrestris. ¶ Et quēadmodum diximus de cerebro: eodem modo diximus de nucha. Sed splen et renes ipsa etiam sunt de membris calidis et humidis: ꝗuis renes sint in hoc sub splene in gradu ꝓpter grossitiē sanguinis qui stat in splene: sicut est splen est in hoc gradu satis interior epate. multa sūt inq̄rēda hic.

¶ Capitulum. iiij. Quod est de complexiōe temperata et de distemperatis totius corporis.

Et postꝗ est declaratum in complexione membrorū officialiū ⁊ consimilium ab isto possumus cognoscere quid est temperata complexio totiꝰ corporis. Quod si inueniūtur ista membra proportionata super istas complexiones: ipsum est temperate cōplexionis penitꝰ: ⁊ inueniunt in eo iste proprietates ⁊ illa signa q̄ dicit Ga. ꝙ inueniuntur in temperata cōplexione. ¶ Et manifestum est qꝺ Gal.

ista tēperantia non dicitur nisi in comparatione omniuz partium totius corporis: ideo quia impossibile est istis mēbris con similibus exeuntibus eis a sua complexione naturali: aut in vna qualitate: aut in pluribus quod non superueniat permutatio aut corruptio per istuz exitum. Et iste exitus habet multas causas: aut ꝓpter clima aut propter yle: aut propter agens aut propter mutationem quatuor etatuz: eo quod puer est calidus: et humidus: et iuuenis calidus et siccus: et senex est frigidus et siccus: et hoc manifestum est ex eorum operationibus: et ex propinquitate et longitudine generationis. Et etiā masculi complexio est calidior et siccior complexione femine. Et hoc manifestum est ex operatiōibus eorum. ¶ Et aliquādo permutantur complexiones propter exercitia. Et propter cibos: et propter omnia extrinseca. Et sicut potest esse ista permutatio in cōsimilibus: ita potest esse in officialibus. Et post hoc in totalitate totius corporis concordantibus nobis ipsa omnia adinuicem. ¶ Et postquam est possibile esse hoc. Et est etiam ostensuz quod exitus complexionum exeunt ad octo species apud medicos: tūc res propter quas operatꝰ membruz suas actiones: et patitur suas passiōes aut totū corpꝰ: sunt nouem species apud medicū: vna temperata: et illa est naturalis: et octo sunt distemperate: eo ꝙ corpꝰ cui dominatur caliditas in membris et siccitas appropriatur caliditati et siccitati: et sic in reliquis speciebꝰ. Et hoc modo intellige quod species complexionis sanitati sunt nouē. Et temperata communicat cuz ambabus speciebus membrorum: saluo quod ipsa est in simplicibus primo in substantia: ꝛ in compositis secundario et per accidēs. Et ideo quia medici appropriant complexiōes distemperatas qualitati actiue et passiue: conueniens est appropriare complexionem totiꝰ corporis istis duabus qualitatibus solum: ꝛ propter hoc sunt secundum ratione complexiones distemperate solum quatuor.

¶ Capitulū. v. Quod est de sanitate membrorum officialiū et eius speciebus.

Et postq̄ est declarata sanitas cōsimilium partiuz propter earū complexionem temperatam quā habent propriam: et in substantia conseruatam: et per accidēs mēbrorum officialium et totiꝰ corporis. Modo redeamus ad declarandum sanitatem membri officialis substantialiter inq̄ʒ tum est officiale ꝛ species eius. Et dicimus quod membra officialia: ideo quia sunt composita apparet ex eorum esse quod non operantur suas actiones et patiuntur suas passiōes: nisi quando sunt in sua qualitate ꝛ in qualitate quātitatis: inq̄ʒtū ipsa est quātitas: ꝛ in positione sua secundum moduz naturalem: et in continuatione partiū suarum: ꝛ in contiguatione terminorū eorū in cōiunctiōe sua: et separatiōe: ꝛ in qualitate cō-

iunctionis ꝛ separationis eoꝝ: et situs eorum: et ordinationis. ¶ Et quidam sunt qui opinantur quod istud intret in genere positiõis sed si vocatur positio hoc non est nisi propter equiuocationem. Sed qualitas eorum est ꝙ sit forma eorũ naturalis: ꝛ quod concauitates eorum ꝛ vie sint secundum formã naturalẽ in eorum largitate et strictura: et quod sint eorũ superficies in lenitate ꝛ asperitate secundum modũ naturalẽ. ¶ Sed quantitas est in tempore quãdo inuenitur harum partium numerus naturalis: ꝛ eodẽ modo in suis mensuris. ¶ Sed modus eorũ in coniunctione est etiam modus ille naturalis: sicut coniunctio partis membri officialis: pars parti: et separatio eorum: pars a parte: et qualitas coniũctionis et separationis itrat in hoc. ¶ Et continuatio: et contiguatio: et terminatio: et separatio: ꝛ coniũctio manifesta sunt. Sed continuatio plus conuẽnit in membro consimili ꝙ̃ in officiali: et paruum et magnuꝫ in esse in genere mensure: et est appropriatum quantitati continue: sicut est satis vel multuꝫ et paruũ appropriatum quãtitati discrete. Et quãuis mẽsura in hoc quod appropriat sit conuenientius appropriare eã mẽbro cõsimili ꝙ̃ officiali: ideo qꝛ officiale nõ est sup mẽsurã suaꝫ naturalẽ: nisi quãdo est quodlibet consimiliũ ex quibus est cõpositum super mẽsuram suã naturalẽ. ¶ Sed positio. al. oppositio: naturalis que est in membro hoc est vt sint eorum partes opposite membris manifestis sicut cõsuetudo est membri posi. al. oppositis mẽbris: et istõ erit locus membri naturalis in corpore: sicut est epatis ꝛ stomachi: ꝛ sic in aliis est intelligẽdũ: ꝛ ita est modus iste in positione. al. oppositione partis membri in seipso: pars parti. ¶ Sed qd diximus quod erit modus ipsius ex communicatione eorũ partium suis partibus est modus naturalis: hoc existit in positione. al. compositione. prima que generalis est omnibus mẽbris corporis: sicut est communicatio omnium membrorũ principalium: eo quod non complerẽtur eorum operationes nisi cuꝫ eis: ꝛ etiam hoc est inuentuꝫ in membro cum membro: sicut cõmunicatio stomachi cum cerebro in operatiõe sua que est appetitus. Et sicut est in partibus vnius et eiusdem membri officialis cum parte que dominat plus in operatiõe illius rei: sicut est communicatio omniuꝫ partium oculi ad cristallinam humiditatem. ¶ Sed sunt gradus. al. genus coniunctionis ꝛ separationis: et eorum qualitatum: quoniaꝫ sunt ex membris que separata sunt absqꝫ ligaturis: sicut sunt digiti. Et eorum sunt que associantur ligaturis vel adeptionibus: eorum partes intrant partes: et eorũ sunt quorum coniunctiões sunt nodatiles: et hoc modo potest esse quod mouetur membruꝫ quod est pars coniunctionis ipsius situs. Sicut est planta manus que est pars coniunctionis brachii quod est nominatũ i arabico scahat: ꝛ ipsa planta coniuncta est ligaturis ꝛ adeptionibus: et cum hoc est coniunctio nodatilis. Iste sunt species disposi-

tionū que quando sunt in mē-
bris officialibus: et tunc habent
agere suas actiōes naturales:
et pati suas passiones: siue illas
quas habent ab vtilitate. al. a
necessitate: siue illas quas ha-
bēt a nobilitate. Et a capitulis
anotomie que ordinata sunt p
multos alios auctores poteris
scire istas res prolixius: et pro-
pter hoc non est mea intētio p-
longare me in eis. Et si tu vidi
Gal. sti libros Ga. et libros aliorum
medicorum qui sunt secundū
suam opinionē: et videbis istū:
tūc cognosces q illud quod di-
ximus in diuisione specierum
sanitatis est multum melius et
verius q̄ illō quod dixit homo
quem scis. ¶ Et istud meli9 au
tem. al. melioramentum nō po
teris cognoscere si tu non stu-
dueris in naturalibus sciētijs:
quoniam oportet qō tu teneas
de via philosophorum aliquā-
tulum plusq̄ de via medici: et q
iste liber nō est fact9 pro illo qui
incipit tantūmodo legere.

¶ Capitulum. vj. Quod est de sanitate aliqualiter in mēbris consimilibus.

T modo icipim9
dicere: ideo quod
inuenim9 de cō-
plexionibus sani
tatis appropria-
tis membris con
similibus que sunt in fine tem-
perantie secūdum se: et quasdā
que exeunt a temperantia: sed
exitus per quem non prouenit
lesio sensibilis in actiōe aut in
passione. Et similiter est in mē-
bris officialibus: et tunc inue-
nimus ibi qualitatem tempera
tā: et quātitatē temperatā: et posi
tionē tēperatā: et cōmunicatio-
nem temperatā. Et ista est bo-
na dispositio super quam visus
fuit. G. demonstrare in tracta-
tu habitudinis bone: et qui eā
voluerit addere. al. adiscere in
isto libro non reputo malum.
Ideo species sanitatum q̄ sunt
in officialibus membris sunt
apud medicos octo: quatuor tē-
perate: et quatuor distempera-
te: aut augmentate. ¶ Sed qn-
tum genus specierum vel gene
rum dispositionum quidā sunt
qui opinantur quod est vnum
in quo communicant membra
consimilia et officialia: et illa est
forma coiunctiōis nostre. Ideo
quia coniunctio est duob9 mo-
dis sicut scis vna est cōiunctio
nodatilis: alia est coniunctio
vera: et vera est appropriata ma
gis consimili: et alia plus offi-
ciali. Sed coniunctio vera illa
est consimilium: et debet nume
rari in habitudine sanitatis eo
rum. Amodo declarauim9 om-
nes species habitudinum sani
tatum membrorum consimiliū
et officialium: communes siue
proprias. Et declaratum est in
omnibus per quem modum est
eorum communicatio. Et fuit
necesse illi declarationi: ideo q
operatio complexionis tempe-
rate membri officialis non est
vna et eadē operatio cum illa
consimilium: ideo quia est con-
similibus propria et in substan
tia: et officialibus secundaria:
et per accidens et alij medici nō
subtiliati fuerunt in faciendo
hanc diuisionem.

¶ Capitulū. vij. Qō est de actionibus et passionibus et de virtutibus membrorum.

Odo volumus tra
ctare de actioni-
bus ⁊ passionib⁹
proprijs in quoli-
bet membro: ⁊ iste
intentiones ⁊ co-
gnitiones sanitatis stant loco
causarũ finalium: et ille de qui-
bus hactenus loquuti sumus
stant loco causarum formaliũ:
⁊ materialiũ ⁊ hic ē ponẽdũ vnũ
pĩcipium naturale. ¶ Et dici-
mus iam esse ostensum in natu
rali philosophia q̃d quodlibet
corpus est compositum ex mate
ria et forma: et q̄ materia nõ est
inuenta nisi propter formam: ⁊
propter hoc collectum ex mate-
ria et forma scilicet ens natura
le non est nisi propter operatio
nes suas proprias in ipso. Ideo
dicit Aristo. quod natura non
facit aliquid inuanum. Et simi
liter inuenitur istud in reb⁹ ar-
tificalibus: verbi gratia: quia li
gna nauis non sunt inuenta ni
si propter formam nauis: ⁊ figu
ram suam: ⁊ est inuentum colle
ctum ex his ambobus propter
operationem nauis scilicet na-
uigare in aqua. ergo de necessi-
tate est inuenire in membris ho
minis rem que sit etiã hoc mo-
do scilicet q̃d sit in eis res stans
loco materie: ⁊ res stans loco for
me: ⁊ res tertia scilicet actio et
passio: que res ipsa erit finis col
lecti eorum. ¶ Et hic est necesse
inquirere in primis que sit illa
res in membris que stat loco for
me: ⁊ que loco materie: ⁊ postea
veniemus ad declarandũ actio
nem ⁊ passionem cuiuslibet eo
rum. Et dicimus quod membra
consimilia apparent: vt in pluri
bus eorum quod sint loco ma-
terie compositi. Quia ossa ma-
nuum ⁊ ligamenta: ⁊ chorde: et
nerui: ⁊ caro: ⁊ cutis apparẽt ex
eorum esse quod non sint inuẽ
ta: nisi propter formam manus
⁊ forma manus que est compo
sita ex illis non est inuenta nisi
propter actiones ⁊ passiones: q̃
bus ipsa appropriatur scilicet
quod manus non posset exten-
di nec contrahi: nec colligere:
nec facere alias suas operatio-
nes nisi propter hoc quod est cõ
posita. ¶ Et quãuis mẽbra con
similia non sint inuenta nisi p̄
pter composita: tamen habet
quodlibet eorum per se opera-
tionem propriam que manife-
statur plus ĩ composito scilicet
quod manus non haberet fir-
mitudinem ad sustentandum
res nisi propter ossa ⁊ non habe
ret posse plicare se nisi propter
carnem: ⁊ propter neruos: ⁊ alia
similia. Ergo postquã diximus
quod membra consimilia non
sunt inuenta nisi propter cõpo-
sita: necesse est nobis videre si
hic est aliqua res propter quam
sit inuẽtũ compositum ⁊ collectũ
ex eo cum qua compleat̃ opatio
cõpositi. ¶ Et dicimus q̃d actio
nes ⁊ passiones naturales mẽ-
broꝝ nõ fiũt nisi pp̃ calorẽ inna-
tũ ĩ ipsis p̄ter calorẽ cõplexionalẽ
q̃ est in mẽbris ꝯsilibus. Et hoc
est demõstratũ per sciẽtiã demõ
stratiuam. Et cognitum per ex-
periẽtiã anotomie. quod. s. inue
nitur in corde vnũ corp⁹ vapo-
rosum calidum in fine q̃d mitti
tur ab eo ad oĩa mẽbra per viã
arteriarũ: ⁊ ita opinatur quod
sit in cerebro. ¶ Et postquam
sic ē: ⁊ ꝯiunctũ huic q̃d oẽs actio
nes ⁊ passiones nõ fiũt nisi per
calorẽ intrinsecum: sicut est de-
claratũ in naturali phĩa ⁊ decla

rabitur adhuc in isto libro. ergo membra non faciunt suas operationes nisi cum formis eorum compositionalibus: et cum eo quod accidit eis de isto calore: et coniunctum in mebro de istis duobus caloribus supradictis isto est sua forma: cum qua agit et patitur. ¶ Et abhinc potes cognoscere dominationem cordis super omnia alia mebra: quia tu vides quod ipsum sufficiens est ex se: et alia indigent eo. Et similiter cerebrum est in hunc modum super membra in quibus dominatur: ergo membra simplicia non fuerunt inuenta nisi propter composita: et composita sunt inuenta propter istum calorem qui est missus a corde: et iste calor stat in eis loco forme et per istam collectionem fiunt actiones et passiones que sunt proprie in quolibet membro. ¶ Sed si sufficit iste calor in faciendo hoc: aut sine hoc est alia virtus stans isti calori loco forme. ista non est res quam medicus habeat inquirere: sed dimissa nobis. ¶ Et dicemus breuiter quod hic sunt alie virtutes preter formas copl'onales que vocantur anime. Et istud est conueniens anticipare in paucis verbis antequam tractemus de actionibus et passionibus cuiuslibet mebrorum: et narrare quot sunt ille species: et postea reuertamur ad inquirendum rem cui appropriatur quodlibet membrorum et istud erit quando cognouerimus in primis virtutes a quibus veniunt operationes. Et scias quod genera operationum sunt notiora quo ad nos quam virtutes: et virtutes apud naturam notiores: et ideo dicimus quod phici et medici quando speculantur in operationibus: dicunt quod virtutes que sunt in homine sunt tres: aut virtus naturalis: aut vitalis: aut animalis. Uirtutes naturales apud eos sunt cum quibus fit nutrimentum augmentum et generatio Et virtutes vitales apud eos sunt virtutes pulsatiles que sunt in corde: et habent dilatare et constringere inspirando et respirando: et virtus motiua que est in corde que vocatur electiua per quam mouetur animal ad appetendum rem vel fugiendum ab ea. ¶ Et virtutes animales apud eos sunt quinque virtutes sensuum scilicet tactus et gustus: et odoratus: et auditus: et visus: et etiam virtus motiua in loco: et virtus imaginatiua: et extimatiua: et cogitatiua: et conseruatiua et reminiscibilis: et ista est qua vsi sunt medici in diuidendo virtutes anime: et quamuis non sit conueniens parum tibi potest nocere in hac arte. Sed conueniens omnino est illa que fit secundum motum naturalem. Ideo quod manifestum est quod iste operationes non possunt appropriari quatuor qualitatibus solum: sed etiam virtutibus additis super eas que vocant anime. Et postquam inuestigati sunt super istas operationes que vocantur anime: dicunt quod quedam sunt operationes que appropriantur plante: que habet tres virtutes supradictas scilicet nutriuam: et post illam crescitiuam: et ista est finis nutriue: et post illam generatiuam: et ista est quasi finis crescitiue. Et est declaratum ibi quod ipse sunt anime: ideo quia sunt organice: et quia non sunt, virtu

res naturales: quod si ipsi non
appellauerunt eas naturales
nisi largo mō: istud esset veritas
si ipsi crederent quod ipsa esset
aīa ꝑm relationem: aut ꝑm ope
rationē. Sꝫ si ipsi credūt ꝙ ipsa
in sui essentia sit virtꝰ ꝓpria so-
lū: istud est error ꝛ significat sup
opiōnē eorum qꝺ ita est: qꝛ non
videmꝰ qꝺ Gal. in vno suorum
librorꝫ assimilat ipsam adamā-
ti: ꝛ venit ad diuidendum eam.
Sed virtus pulsatiua est de ne
cessitate cibatiua virtus: ꝛ diui
siua: ꝛ princeps: qꝛ cū ipsa cor dat
calores alijs membris ꝛ est sicut
seruiens virtuti pncipali ciba-
tiue: quia cū ipsa cōseruatᷓ. Et iō
non est ꝯueniens ponere illam
vnā virtutē per se ab alijs ꝟtuti
bus: ideo quia est ista virtꝰ aīe
nutritiue sicut alie virtutes .v.
sue virtutes: sicut attractiua: re-
tentiua: et digestiua: et expulsi-
ua: et discretiua: quāuis virtus
pulsatilis appropietur plus vi
te propter multum calorem qui
est cū ea. Et quidā sunt q̄ appel
lāt plantam in ista virtute hay
guam .s. vegetatiuā. Et forsitan
medici non vocauerunt istam
virtutem enentationis vitalez:
nisi ꝓpter hoc quod appropria
tur plus vite: quāuis sit de ge-
nere nutritiue sicut diximus.
¶ Sed eorum diuisio per quaz
diuidunt virtutes aīales ad sen
sum: ꝛ ad virtutem motiuam in
loco: ꝛ imaginatiuam: ꝛ rationa
lē: ꝛ ꝯseruatiuā: ꝛ reminiscibilē
est oīo vera: saluo quod virtus
motiua in loco nō est aliud pl's
quā elenosoia .s. virtus motiua
voluntarie: qñ cōcordatur cum
ea imaginatio ꝛ cōsiliū: ꝛ ita est
declaratū in libro de anima. Et
ipsi numeerāt virtutē motiuam
voluntarie, in numero vitaliū.
Et ponunt motiuam in loco
aliam speciem: et istud non est
ꝯueniens: quia non est nisi vir-
tus nutritiua: ꝛ crescitiua: ꝛ sen
sitiua: ꝛ generatiua: imaginati-
ua: et appetitiua: et ratiōalis: et
motiua: et lactatiua ex istis: si-
cut est extimatio: aut cogitati-
ua: et conseruatiua: ꝛ reminisci
bilis. ¶ Et iam est hic declara-
tum vel dictum quod virtus ra
tionalis est magis spiritualis
quam imaginatiua: quia perfe
ctio virtutis rationalis est ap-
prehensio rerum vniuersalium
sicut potest itelligi a philisopho
in tertia particula prime sum-
me physicorū: ꝛ in primo poste-
riorum: quāuis intelligatur cō-
trarium circa finem primi libri
physicorum. Et qui habebit ne
cesse soluere ista dubia requirat
in locis illis. Et quia res vni-
uersales que sunt apprehensio-
nes virtutis rationalis habent
particularia, necesse est inueni-
re in homine virtutem que ap-
prehendat essentiam illorum
particularium cōtentorum sub
vniuersalibus: et virtutem aliā
recordantem ista particularia
que sunt comprehensa a vir-
tute propria eorum apprehen-
sionem. Et ideo quia ista vir-
tus apprehensitiua particula-
rium non apprehendit ea nisi
habitudinibꝰ imaginatis: fue-
runt de necessitate tres ꝟtutes
scilicet extimatiua: que apph̄ē-
dit essentiam particularium: ꝛ
reminiscibilis impressionis ex
timate. Et imaginatiua a qua
apprehendit extimatiua suam
impressionem: sicut seruientes
virtuti rationali: ideo quia ser-
uiens preparat seruito ea que

sunt sibi necessaria: aut studet in aliqua rerum appropriatarum seruito. ¶ Et manifestum est quod virt⁹ imaginatiua properat virtuti ratiōali ea que nō sunt apprehensa: sicut est manifestum quod due apprehensiones scilicet existimatiua: ⁊ cōseruatiua appropriantur apprehēsioni virtutis rationalis: ⁊ quādo remouentur res vniuersales a virtute rationali: ⁊ virt⁹ reminiscibilis facit recordari essentie particularis: ⁊ cognoscit illā virt⁹ existimatiua: ⁊ tunc inuenit virtus imaginatiua habitudinem illius essentie ꝑticularis que est recordata a reminiscibili ⁊ cognita ab existimatiua. Et quando imaginatiua iam venit super suam habitudinem tunc virtus rationalis reducet ad se illud qđ erat ꝑuatū ab ea. ergo iste tres virtutes ex hac ꝑte sunt ministrātes ꝟtuti rationali: ⁊ ministrās est lactās ecce q꞉ sunt lactātes ex hac ꝑte sicut dictum est. ¶ Et ista verba sunt dicēda. ał's dimittenda hec ꝟm qđ stant: ⁊ recuperāda a natura lr: quāuis nō sit necessariū arti medicorum scire hoc: nisi ꝑ modū electionis melioramēti. Sed est sufficiens medico in istis rebus cognoscere cōpłonē cui appropriał vnaqueq꞉ istarum virtutū ꝯseruādo ipsam si esset presens Et restaurādo ipsaꝫ si esset deperdita: ideo q꞉ sufficiēs est ei in hac arte venire a cognitione forme compłonalis: ad formaꝫ spiritualem: sicut est sufficiens ei venire a cognitione materie ad cognitionē quatuor humorꝝ ⁊ membrorum.

¶ Capitu. viij. Quod est de iuuamentis membrorum consimilium.

Sed cum quieuit res super locū suū positum in hac arte: tunc erit manifestum quod omnia membra non sunt inuenta: nisi propter has virtutes: ⁊ iste virtutes propter has suas actiones: ergo non est inuētū in corpore aliqđ: mēbrorum: nisi ꝑpter aliquam actionem istarum virtutū: aut passionem earum. Ideo est nobis necessarium inquirere actiones et passiōes mēbrorū: ⁊ cōpłonē cui appropriał: ⁊ cognoscentes illud cognoscimus sanitatem cuiuslibet membri: per suas finales causas ꝑdictas in hac arte: iō q꞉ iā cognouimus eā per cāꝫ materialē ⁊ formalē. Sed causam efficiētem nō est necesse nobis hic narrare. ideo quia iā est separata: saluo si ibi esset res q̄ staret loco efficientis in statu cōseruante. ¶ Et incipiem⁹ a iuuamento mebrorum simpliciū: ⁊ dicemus quod res quā dixim⁹ que est necessaria ꝑ aliā est duobus modis: vnus est vt sit essentia prime necessaria essentie vltime: sicut fuit intentio essentie consimiliū necessaria ꝑpter intentionem essentie officialium. ¶ Alius est vt non sit ex necessitate sed est q꞉ meliora sunt duo q̄ꝫ vnū: ⁊ significat nobilitatē in agente ⁊ patiente: sicut oculus qui nō est inuēt⁹ nisi ꝑpter necessitatem videndi: sed natura duplauit eos ꝑpter melioramentū duplationis: sicut nos declarare debem⁹. ¶ Sed nos nō recordabimur istorꝝ iuuamētorꝝ nisi

Pri mo

Sec mo

illius q8 erit magis necessariū. ¶De mēbris simplicibus quedam sunt ossa et similia ipsis: sicut cartilagines: ꝛ vngues: quedam sunt nerui: lacerti: ligamēta: panniculi: chorde: cerebrum: et ossa sua: et nucha: ꝛ caro: ꝛ sepum: et his similia: et pili: ꝛ cutis: et sanguis: ꝛ flegma: ꝛ colera: et melēcolia ꝛ spirit⁹. ¶Sed ossium maius iuuamentū ipsorum est ad fortificandum et stabiliendum: et in summa ipsa sunt sicut fundamentū totius corporis. Et iuuamentum secūdum est ad defendēdum et abscondendū: sicut ossa capitis: et ossa pectoris. Sed multitudo eorū in corpore fuit propter motus particulares: et multos: q: manus non posset moueri per se: nisi esset discontinuata ab osse brachij cum contiguitate amborum ossium. s. manus et brachij: et ita est in quolibet mēbrorum nodatiliū mobiliū discontinuatorum. Iuuamentū tertiū est: vt possit fieri resolutio super fluitatū vaporosarū: sicut sunt cōmissure que sunt in osse capitis. Et potest esse ꝙ sunt et alia iuuamenta: ideo ꝙ si eueniret aliqua lesio alicui ossium: non transiret ad aliud os alteri⁹ mēbri: q: discontinuatū est ab illo. Item fuit necessitas multorū ossium propter diuersitatem figure eorum: et qualitatis fm illud propter quod ordiata sunt: et propter paruitatem et magnitudinem eorū. Sed diuersitas in paruitate et magnitudine est sicut ossa parua: que sunt in digitis: et ossa cruris et coxe. Sed diuersitas in figura. al. in forma: est sicut os quod de necessitate habet esse forte ꝛ graue fuit factum durū et clausū: et illud in quo fuit intentio vt esset leue: fuit factū durū ꝛ perforatū in qualitate: ꝛ illud quod habet de necessitate esse coniūctum cum carne fuit factum tenerū: sicut cartilagines et similia: et ista iuuamenta sunt nota per se: ꝛ homo potest cognoscere maiorem partem per seipsū vel ab eo qui aliquantulum studuerit in cognoscendo. Sed vngues fuerunt facte propter duo iuuamenta vnum quod est cōe: et est propter conseruationē extremitatū digitorū: sicut: ponitur ferrū in postremo haste lancee. Scōm est propter sustentamentum carnis digiti qñ capit aliquid. Et istud iuuamentum est magis proprium in vnguibus manuum quam in vnguibus pedum. Sed primum iuuamentum communicat homini et alijs animalibus. In iuuamentis neruorum cadunt multa dubia Gale. sentit quod iuuamentum eorum ad ferendū sensum et motum voluntariū omnibus membris. Sed quod apparet ex sententia Aristo. est quod non sit factus neruus nisi ad temperandum calorem intrinsecum: ad hoc vt det virtutem sentiendi: et hec opinio sequitur plus iuuamēta cerebri. Sed si est instrumentū motus voluntarij in hoc cadit speculatio. Et confirmatio Gal. ꝙ sensus ꝛ motus sint a neruis est: co ꝙ remoto neruo remouetur sensus et motus: ꝛ hoc non est per viam demonstratiuam. Et iam disputauimus hoc in libris logicalibus. Sed apparet ꝙ iuuamentum nerui est de genere iuuamēti cerebri: ꝛ apparet in

Arist.

Gal.

nifeste ꝙ nascantur ab eo: et ꝙ
non sint fixi in eo: sicut dixit Ga
le. Et ligamentorum iuuamen
tum: et chordarum ad motum
voluntarium est apparens ad
oculum. Et panniculi fuerũt fa
cti propter abscondere ⁊ defen=
dere: et etiam vt sustineat mem
bra que sunt suspẽsa: ⁊ retineãt
ea quãuis hoc iuuã nentum sit
magis propriũ ligamentis. Et
iuuamentũ pãniculi positi su=
pra ventrem est de specie huius
iuuamenti: eo ꝙ prohibet inte=
stina egredi de proprijs locis si
prima pas. cut accidit herniosis. ¶ Sed ve
narum due sunt partes: vna est
arterie que portant spiritum et
sanguinem a corde: et iste sine
dubio fuerũt facte ꝑpter hoc: et
fuerũt ramificate et partite per
totũ corpus ad ferendũ rẽ istã:
aut spiritũ solum: aut spiritũ ⁊
Secda. sanguinẽ simul. ¶ Alia est non
pulsatilis in quibus non est spi
ritus sensibiliter: nisi nos indu
ceret ad hoc vnum dictũ simile
dicto qd̃ dicit. G. in epate: quia
dicit ꝙ est fons spiritus natura
lis: quem diximus non esse: nisi
propter virtutem nutritiuam.
¶ Sed ꝙ apparet ex iuuamẽto
istarum venarum est: quia facte
sunt ad diuidendũ sanguinem
coctũ in epate per alia membra
⁊ propterea fuerunt ramificate
sicut arterie. ¶ Hic scire debes
ꝙ Arist. vult ꝙ cibus ⁊ nutrimẽ
tum omnium membrorum fiat
ex duobus sanguinibꝰ mixtis
insimul: et sanguis qui est in ve
nis non pulsatilibus ⁊ in epate
est sicut materia sanguini mis=
so per arterias cordis: et ꝙ san=
guis arteriarum est sicut forma
sanguinis: et hoc est quia dat ei
dem complementũ ⁊ coctionẽ:
et facit ipsum cibũ propinquũ
actui. Et. G. sentit ꝙ sanguis q̃
prouenit ab epate per venas ad
membra est cibus propinquus
per se. Et probatio quidẽ philo
sophi in hoc est hic: ꝙ sanguis
vt est sanguis est conueniẽs vt
sit cibus mẽbris, ⁊ omne qd̃ nu=
trit debet euenire mẽbris: ⁊ duo
sanguines vt sit cibus mẽbris
veniũt eis: ergo membra debẽt
nutriri ex eis. ¶ Et propterea ꝙ
vnus eorum est crudus et alter
coctus: crudus conueniẽtior est
vt appropriętur materie ⁊ coctꝰ
forme: ergo debet esse compara
tio cocti ad crudum sicut forme
ad materiã ⁊ hoc est declaratũ
bene in libro de animalibꝰ. Et
ex verbis. G. apparet ꝙ idẽ asse Ga.
rit ꝙ mẽbra superiora cibantur
a sanguine arteriali: qñ precipit
incidi arterias in passione emi
granea: et in epilentia persene=
rante: et vtinã ego scirem quid
prohibet eũ credere ꝙ iste san=
guis arterialis nõ nutrit alias
partes corporis. ¶ Sed cerebri
medulle sunt due species: vna
est que stat in olla capitis: ⁊ istd̃
sine dubio est yle. i. materia spi=
ritus cum quo fiũt sensus. Sed
medulla que est in ossibꝰ est su=
perfluitas cibi eorũ. Et ossa so
lida non habent medullã: quia
non sunt perforata, Et nomen
medulle dicit̃ equiuoce ad hãc
medullam: et ad eam que est in
olla: et non nominamus eã me
dullam nisi quia sic a vulgo no
minatur. Sed medulla que est
in ossibus est superfluitas peni
tus: et hec est substantia tempe
rata. ¶ Sed natura nuche est
de natura cerebri: et iuuamen=
ta eorum sunt eadem et adhuc
exponam differentiam que est
inter

interea quando narrabo iuua menta membrorum officialiuz. ¶Sed carnis due sunt species sicut dictum est: et Arist. dicit super has duas: qr sunt instrumenta sensus tactus: proprie stātia cū eo: sicut stat oculus cū visu: et demōstrat hoc quia sensus simplex non inuenitur nisi a corpore simplici: et q nervus est seruitor carnis in hac apprehēsione ad tēperandū spiritū sensus qui mittitur a corde: et ista fundamēta necesse est vt medicus a nobis recipiat: et nos dicimus de sensu et motu: q vna ex rebus a qua est eor permanētia sunt cerebruz et nerui. Sed vna species carnis quā Gal. vocat musculosam est vnū ex mēbris officialibus: et in illo est virtus primi motoris. Propterea q istud est illud qd monetur ex se per hāc virtutē: et non mouetur per aliud mēbrū qd ipsum moueat: qr si per aliud moueretur: hoc induceret nos ad inueniendum corpus aliud qd mouebit ex se. Alias res duceretur in infinitū quia nullu corpus monet nisi moueatur. Et est necesse q res quiescat apud primū qd mouetur a motore imobili: et hoc probatum est in naturali phia. Et hec species carnis apud Gale: est instrumentū motus localis: et loquemur de ea quādo loquemur de mēbris officialibus. Sed caro spōgiosa inguinum: et subascellarū est facta ppter expulsionem superfluitatū. Et nō est multū longinquum ad credendum: q multa ex carne nō sit facta nisi ad implendum loca vacua: et ad defendendum. Et in summa istud est simplex membrū in quo cōicant oīa aīalia: sicut cor est membruz officiale in quo cōmunicāt oīa animalia: et sanguis manifestum est q non fuit fact⁹ nisi propter vnā duarū rerum aut propter dandū nutrimentū sicut sanguis qui est in epate: et invenis quas opinātur medici vt nascantur ab epate: aut vt sit vehiculuz spiritus: et caloris: et iste est sanguis arterialis. Flegma est sanguis indigestus: et propterea debet dici supfluitas sanguinea: hoc est superfluitas diminuta vt sit sanguis: non superfluitas: cuius separatione a sanguine remaneat sanguis completus sicut a colera et melencolia: ergo si ita est: esse flegmatis fuit in corpore de necessitate: hoc est q īpossibile est cibū converti: nisi ex eo generētur superfluitates flegmatice. Et pōt esse cum hoc q sunt in ipso alia iuuamenta; qr humectat mēbra: et adaptat ea ad cibandum: et quasi est sicut cibus preparatus eis: qñ cib⁹ tardat eis. Sed melencolia et colera sunt primo et per se in corpore propter necessitatez: qr cibus chilosus q vadit de stomaco ad epar non posset digeri: nec esse sanguis: nisi separentur ab eo istę due superfluitates: sicut mustū non potest esse vinū: nisi separentur ab eo due superfluitates vna grossa et terrestris: et alia subtilis: et propterea ordinauit natura eis propria mēbra: et nō fecit sic flegmati: qr iste due superfluitates non habēt aptitudinē vt possit esse ex eis aliqua pars mēbri aliquo modo: quod in flegmate bene pōt eē. Et apparet etiā cū hoc q natura non preparauit istas: vt essent istrumentū seruiēs virtuti nutritiue

Flegma.

Melēcolia.

per viā electionis boni: q2 bursa fellis habet vnū meatum ramificatum: qui aduenit intestinis superioribus et partib⁹ infimis stomaci: et in aliquib⁹ hominibus stringit. al'. tāgit stomacu3: ⁊ facit idē opus qđ facit in intestinis: q2 bursa fellis mādat per hūc meatū intestinis p̄tem colere: que moueat ea ad expellendū superfluitates: ⁊ facit quasi absterstone3. Et similiter
Splē. splen habet vnū meatū qui tangit os stomaci: et mittit ei partē parnā melēcolie ad pūgēdū illud: et ad mouendū appetitum cibi: q2 ista operatio prouenit a rebus acetosis: et multa verba dicta sunt in aliijs libris: sed nō expectes ex me vt laborē ad mirandum ea. ¶ Sepi vtilitas in corpore fuit: vt calefaceret sicut girbum dyafragma. Et sepum est superfluitas sanguinis cocti a quo cibata sunt mēbra. Et p̄pter hoc qñ est in corpe tēperate significat magnā sanitatē: q2 significat sup bonitatē nutrimenti: ⁊ qñ non inuenitur in corpore significat ꝙ non est bona digestio: quia nō est superfluitas que venit a bona digestiōe: hoc est calida et humida. Et necessarium illud est ad implendū vacuitates etiam membroru3: sed quando multiplicatur in corpore significat super malam dispositionem: quia multitudo materie nutritiue que est sanguis est conuersa in sepum: ⁊ tūc infrigidātur mēbra ⁊ moriuntur: q2 in hac superfluitate nō est sensus ⁊ perdūtur mēbra sensibilia qñ multiplicant̄ super ea. ¶ Piloꝝ capitis superciliorū: ⁊ palpebrarū iuuamentū est vt defendant: et hoc est manifestū. Q2 videm⁹ ꝙ pili capitis defendūt cerebrū a frigore: ⁊ calore: ⁊ superciliorū et palpebrarū adiuuant ad defendēdū oculos a rebus extrinsecis. Sed pili subascellarum: ⁊ pedum et multi alij qui sunt super superficie corporis: qđ apparet ex eis plus est ex necessitate materie: eo ꝙ generat̄ pilus ab vno vapore fumoso adusto ɓm
Gal. Gal. et hoc indiget speculatiōe q2 videtur ꝙ pilus sit corpus extēdibile: siccum: et tale est superfluitas cibi sicci: quando nimis excoquitur: durāte in illo admixtione pinguedinis: ergo nō est ille vapor cuius sit aggregatio partis supra partē. Sed est corpus cōtinuum fortis continuationis: extensiuum: crescens in longitudine. Et mihi videtur quod natura adducit istum vaporem: vt sit materia pili: ad hoc vt pilus trahat illam malā materiam ex corpore ad mundificandum ipsum per hoc: sicut tu vides, quod similiter artificialiter faciunt laboratores terre: qui quando volunt vt ipsa fructificet: semināt semina que habent attrahere partem terrestrem adustam: et per hunc modum potest esse vt sit iuuamentum corpori. ¶ Sed cuius videtur esse propter defendere: ⁊ abscondere: et stat foris sicut sunt coopertura membris intrinsecis. Et spiritus sunt propinqua instrumenta virtutis regitiue corporis: et sic dicendu3 est quod ministratur a quatuor virtutibus: aut quinq3: hoc est attractiua: retentiua: digestiua: et expulsiua. et discretiua. Et adhūc est inuenta alia virt⁹: q̄ cōicat toti corpi: que regitiua nūcupat̄: ⁊ q̄ sit: ⁊ vnde sit

multa dicenda sunt: et postea disputabimus: et quicquid sit ab anima est: propterea priuatio eius est subita mors necessario.

¶Cap.ix. Quod est de iuuamentis membrorum officialium: que sunt instrumenta virtutis nutritiue.

Et postquam narrauimus iuuamenta membrorum simplicium: narrandum est iuuamentum membrorum officialium: et vniuscuiusque partis ipsorum. Et hoc faciemus breuiter: exceptis casibus in quibus prolongandi sunt sermones illis qui nobis sunt similes. Et eligemus ex his quod manifestum est: et quod opinatur esse magis necessarium in hac arte: et incipiemus a membris que sunt instra virtutis nutritiue: quia hec est virtus necessaria prima nostro esse: et propterea fuit corruptio suarum operationum mors. ¶Et dicimus secundum quod testificantur sensus membra disposita ad faciendas operationes istius virtutis sunt stomacus et sui ministri: sicut os: et instra eius: et ysofagus: et post hec intestina: et epar: et vene: et renes: et splen et saculus fellis: et vesica. ¶Primum iuuamentum oris est masticatio cibi: et propterea fuerunt positi dentes: vt faciant ad hoc conueniens preparamentum: dentes quidem anteriores: vt incidant: maxillares: vt frangant: molares: vt molant. Et scias quod in ore est aliquantula digestio: et homo quem tu scis appellat eam alio nomine. ¶Ysofagus est meatus per quem transit cibus ab ore ad os stomaci: et operatio sua non est nisi in duabus virtutibus: que sunt lactantes virtutem nutritiuam: hoc est attractiua: et expulsiua: quia est necesse attrahere ab ore: et expellere ad stomacum: et quando ista operatio perditur: moritur homo fame. ¶Et instrumentum seruiens nature in his duabus operationibus: necesse est vt varietur: et apparet per anotomiam quod ysofagus est compositus ex duabus tunicis: vna que est secundum latitudinem: et alia que est secundum longitudinem: et ista que procedit secundum longitudinem quando colligitur: et constringitur: et ascendit ad epiglotum: tunc fit attractio: et illa que vadit in latitudine facit expulsionem quando aggregatur: et amplectitur cibum: sicut vola manus aggregat se super res humidas: et constringendo eas expellit. Manifestum est quod stomacus est locus digestionis missi cibi eidem ab ore: conuertendo illum in kilum: quia non potest conuertere ipsum in sanguinem. Et hoc apparet ab eo: quod ministri sui in hoc opere sunt quatuor virtutes particulares supradicte. Sed digestio est magis manifesta in tunica carnosa: propter calorem qui est in ea plus: et propter illud quod ei aduenit ex arterijs: et venis: que ei adducunt calorem: et etiam est suppositus epati: ita quod ipsum calefacit: quia epar est ei circa positum a latere dextro: et splen est ei circa positus in latere sinistro: qui dat calorem. Sed attractio cibi quam facit ysofagus et meri fit per tunicam villorum longitudinalium: et adiuuat ipsum in hoc quod est in eo de tunica diametrali angula-

Kilum.

Retentio. ri. ¶ Et receptio. al's retentio et expulſio fiunt per tunicam que ꝓcedit per latitudinem: ideo q: qñ recipit cibum illa tunica aggregatur ſuper ipſum ab oĩ parte quouſqꝫ cõpletur digeſtio: et digeſtione facta aggregantᷓ oẽs ſue partes ſuperiores ſuper eã: et ꝑmunt eã inferi⁹: ⁊ eſt expulſio ꝑ hãc tunicã q̃ vadit ꝑ latitudinẽ: ⁊ hꝫ duas opatiões ꝯrias: hoc eſt expulſionẽ inferi⁹ qñ eſt facta digeſtio: vel ſuperi⁹ ꝑ vomitũ.

Operatio. Sed opatio ṽtutis diſcretiue non eſt multũ manifeſta in ſtomaco: niſi diceremus ꝙ ſtomachus nutriretur ex chilo: quare deſideraret cibum: ⁊ aggregaretur ſuper ipſuꝫ: qꝺ fit in eo. ⁊ opinio affirmat hic: ꝙ ſi non diceremus ꝙ ſtomach⁹ nutritur ex chilo: quare deſideraret cibum ⁊ aggregaretur ſuper ipſum: ⁊ ceſſaret fames qñ comedimus: alias qñ deſideraret ⁊ aggregaretᷓ ſuper ipſum nõ eſſet virtus diſcretiua vel eius operatio multum manifeſta in eo. Et ſi contingat ꝙ vnũ membrũ ſeruiat alteri: ſe ipſum obliuioni nõ tradit: ergo recipit nutrimentũ: ⁊ vtilitatem ex eo. Et accidit vt aliqui ex noſtris ſocijs dubitent ex hoc: quia membra ex chilo nõ debent nutriri: niſi poſtqꝫ conuerſus fuerit in ſanguineꝫ: ⁊ nõ eſt adhuc cõuerſus in ſanguinẽ in ſtomaco. Ergo dicamus ꝙ ſtomacus nutritur ab eo ex modica re: que plus aſſimilatur qualitati quã quantitati: et teſtificatur ex hoc ꝙ ſubito quieſcit fames: cum comedimus ſicut ſubito quieſcit ſitis cũ bibimus. Et adhuc non eſt inconueniens ꝙ in eo ſit aliqua pars ſubtilis qua nutriatᷓ cito per aliquam humiditatem: ꝗuis nõ ſit ſanguinea: quia tu vides multa animalia que nutriuntur: licet nõ habeãt ſanguinem. Et digeſtio fit in eo per caliditatem ⁊ humiditatẽ primo: et ſecundario fit per aggregationem quã facit ſtomachus ſuper cibum: ⁊ q: ipſum amplectitᷓ. Et ꝓpterea tũc quanto ſtomachus in animalib⁹ eſt groſſior et durior: tãto fortior digeſtio fit: ⁊ hoc apparet in ſtomachis volucruꝫ. Et ꝓpterea voluerunt quidã antiquorum ꝙ digeſtio fiat ꝓpter cõſtrictionem aggregatiõis. Et opinãtur ꝙ ſtomachi volucrum ꝓſint ſtomaco: ſicut ſunt ſtomachi gallinarum ⁊ perdicum: q: hoc membrũ nõ fuit poſitum in eis durum et forte niſi ꝓpterea: quia nõ habent dẽtes molares. Sed inteſtina etiã videntur eſſe inſtrã nutrimenti: q: ipſa non fuerunt facta principaliter niſi vt tranſeat per ea digeſtus cib⁹ in ſtomaco per foramen qꝺ appellatur porta. Propterea cũ facta eſt digeſtio in ſtomaco aperitur locus iſte ⁊ mittitur cibus ad inteſtina: ⁊ interim epar trahit ab illis ſuccoſitatem chili ꝑ venas que attingunt iſtud: ⁊ qñ compleuerit operationes tũc expellunt inteſtina ſuperfluitates inferius: et illa eſt ſuperfluitas ſicca. ergo vtilitas inteſtinoruꝫ eſt bina: prima: quia ſunt via ꝑ quam cibus vadit ab illis ad epar. Secunda ꝓpter expulſionem ſuperfluitatis ſicce. Et virtus in illis manifeſtior eſt expulſiua. Et propterea fuerunt ambe ſue tunice euntes per latitudinem. Sed virtus attractiua non eſt manifeſta in eis: ꝓpterea non habuerũt tunicam vnã in longitudinem: ⁊ ipſis eſt vir=

tus digestiua: quia eorum complexio est propinqua cõplexioni substãtie stomachi. Sed illa intestina nõ habuerunt multã reuolutionem nisi vt moraretur in eis cibus donec epar traxisset ab eis qđ necessarium erat. Et propterea dicit Aristo. ꝙ animalia habentia paucam reuolutionẽ in intestinis sunt gulosa. Et habuerunt duas tunicas vt essent fortiora: qꝛ sunt via superfluitatum: et etiam quia oppositio virtutis expulsiue i hoc est fortior. ❡ Manifestum est in epate qđ est immutatiuũ cibi ad conuertendum ipsum in sanguinem: ⁊ postea mittit ipsum ad oĩa mẽbra: ⁊ ꝓpter dominationem quã facit super omnia membra nutritiua opinabatur Gal. ꝙ esset penitus in virtute nutritiua ṗnceps: ⁊ ipse nesciuit ꝙ postremũ nutrimentum est in corde: et in eo pria virtus nutritiua est princeps. Et apparet de hoc mẽbro ꝙ habet quinqȝ virtutes dictas hoc est digestiuam: qñ facit sanguinem: retentiuam tempore digestionis: attractiuam quando trahit chilum ab intestinis: discretiuaȝ qñ diuidit ⁊ cognoscit tres superfluitates: hoc est supfluitas aquosa quam trahunt renes: colerica quam trahit bursa fellis: melencolica quam trahit splen. Et inueniri virtutem expulsiuam affinem virtuti attractiue magnuȝ dubium est: ⁊ hic non est locus sue solutionis. Et debes scire ꝙ iste quatuor virtutes aut quinqȝ non sunt separate abinuiceȝ: sed sunt sicut multi operarij super vnum opus: et sunt virtutes que sunt sicut instrumenta vni virtuti que facit nutrimentum: et facit cum istis quatuor virtutibus in quolibet membro: et ille in toto corpore date sunt propter necessitatem vnius virtutis intrinsece que est in vnoquoqȝ membro: et hec est ṽtus nutritiua principalis. Deinceps contemplandum est si ista principalis virtus est propria i hoc membro ad hoc vt sit ipsum solum princeps membrorum istius virtutis: aut illic est aliud membrum quod sit princeps ad ipsum in hoc opere: super hoc est multum necesse disputare. ❡ Et dicimus. iam apparet per hoc quod declaratum est in naturali philosophia: qđ ista virtus non facit nisi vnam partem membri nutriti: ⁊ quod membra sunt composita ex elementis: ⁊ ꝙ compositum ex elementis non est compositũ nisi per modũ temperantie complexionis: ⁊ cõplexio fit per moduȝ decoctionis: ⁊ decoctio per modum caloris: ergo necesse est qđ instrumentuȝ istius virtutis sit principium fortis caloris: quia non est differentia inter illã reȝ que est nobis necessaria ad esse partis vel esse totius: et si ita est ergo de necessitate iste calor est in epate: et in alijs instrumẽtis nutritiue. Et si ita est sicut dicit G. ꝙ non lucrata sint alia membra que habent hanc virtutem istum calorem cum quo agunt suas operationes nisi a calore epatis. ergo epar certe est princeps ipsorum membrorũ: quia non completur eis hoc opꝰ nisi per ipsum: ⁊ ipsum complet opera sua per se: ⁊ tale membrũ quale est istud est dignius vt vocetur princeps et ista est dominatio quam dixerunt tantum auctores ipsum per se habere. Et Gal.

ppterea de rectore agricultorũ dixerunt q sit princeps eorũ. propterea quia seruitia eorũ non cõplentur nisi ex regimine ipsi⁹: ⁊ opus illi⁹ completur per ipsum: et hoc est in omni specie dñationis. ¶Dico ergo vtinã ego scirẽ

Gal. si possibile est a. G. ⁊ aliis qui sequũtur suam sniam vt dicant q epar est sufficiẽs sibi in hac operatõe ipso ꝓcedẽte cũ eis q multe arterie veniãt epati a corde q̃ adducũt eidẽ multũ calorẽ: q si epar est sufficiẽs sibi in hac operatione. ergo calor iste est in vanum ⁊ sine aliqua causa. ¶Et si dixerint q iste calor nõ det epati nisi virtutem vitalem: dicem⁹ quid est virtus vitalis que est in mẽbris: est ne alia virtus ꝙ virtus nutritiua aut sensibilis: et nec nomẽ vite intelligit nisi sup has duas: licet accidat vt nomẽ vite attribuatur magis sensibili et hoc est cõtrarium ei quod intelligitur ex verbis hois quem scis. Nec aliud certificatũ est ex istis virtutibus nisi ꝓpter earũ operationes: nec sunt hic alie opationes nisi iste due: hoc est nutribilis ⁊ sensitiua. Si respõderent q virtus pulsatilis in corde est tertia virtus: ⁊ illa dicitur virtus

Rñsio per se. Respondemus ꝙuis nos concederemus vobis hoc: cor tñ dat epati virtutem pulsatilem: quia manifestũ est q vene epis non sunt pulsatiles. Deinceps appet q ꝟtutes pulsatiles sunt ꝓprie corde: ⁊ ista virtus est propria sua dominatio ⁊ qñ dominationem hꝫ cor cum hac virtute quia cũ hac virtute dat ⁊ partitur virtutem omnibus membris: qm̃ dat ⁊ partitur eis calorem naturalem: cum hoc ipsum habet conseruationem sibi per modum flabellationis: et cum ista virtus videlicet pulsatilis sit illa cũ qua dat cor aliis membris primũ nutrimentũ dando ⁊ partiendo eis omnes alias virtutes: ergo ipsum dꝫ appropriari de necessitate isti virtuti: hoc est nutritiue a latere q est nutrimentũ cordiale q ipsum est instrumentum cũ quo laborat ista virtus in dando nutrimentum. ¶Et si esset alia virtus hic p̃ter istam virtutem nutritiuam: daret aliis membris: q2 impossibile est esse in aliquo membro virtutem cõtrariam in specie aliis virtutibus q̃ sunt in aliis membris: ⁊ nõ inuenitur in alio mẽbro nisi in ipso existente membro pncipe: nec. G. nec alter medicus dicit hoc. Et si ita est sicut diximus: et apparet q comparatio cordis ad epar sit sicut comparatio quam ponit. Gal. epatis ad membra alia. Ergo cor ex necessitate erit princeps super epar in hac virtute: quia epar non est sufficiens in faciendo per se suam operationeꝫ nisi propter calorem transmissum a corde temperatum in quantitate et qualitate. ¶Et est refirmatus iste sermo vt cor sit de necessitate princeps virtutis nutritiue. quod Gal. nec alii ex anatomicis dixerunt nec crediderunt: quod cordi veniret calor ab alio membro: sed est sufficiens per se sicut conueniens est principi. Et ego iam probaui tibi virtutem ⁊ calorem alias a calore per viam doctrine dissolutiue. ¶Et si tu videris quod indiget cor epate propter preparationem nutrimenti non est propterea epar dignũ vocari princeps: sicut non est

conueniens stomacho propter preparationem cibi vt vocetur princeps epatis:nec etiam bubulcus qui preparauit cibum aliis bubulcis vocabitur princeps. Postq̄ declaratum est q̄d cor est princeps virtutis nutritiue:et apparet per anotomiam quod non est in corpore vnum membrum ad quod non veniāt arterie a corde:ergo cor est dator virtutis nutritiue omnibus aliis membris per viam quam ego superius dixi tibi: et si ita non esset arterie essent in vanū. Et adhuc non fuit visum vnq̄ per anotomiam vt transiret sanguis ab eo per venas ad cor:ad huc sanguis qui est inuenis est sanguis imperfectus:ꝛ non est creatus in vehiculum spiritus nisi sanguis arterialis. Et si diceret aliquis homo quod medicus non habeat necessariā hāc inquisitionē:dico quod habet multum necessariam et hoc in futuro meliꝰ explanabo. ¶ Et quando Ga. vituperauit archigenem:quia curabat virtutem memorialem cum medicinis cordialibus credēdo quod esset transmissa a corde:et dicebat si credis quod virtus memorialis sit in corde:quare non apponis ventosam super ipsum: et sit intentio tua in medicando ipsum. Et ego dico quod hec est vna reprehensio que est magis vituperabilis quam verba archigenis secundum quod declaraui hucusq̄ et declarabo deinceps:quia cor est pīceps omnium membrorū: et fuit locus eius in medio:quia hic est locus regis:ad hoc vt sit regimen huius proportionatum equaliter omnibus suis circunferentiis:ꝛ etiam vt melius custodiatur. Et propterea fuit circumpositus panniculus grossus vt circundaret ligamentum suum. ¶ Sed nutrimentū cordis est ex vena que coniuncta est inter epar et ipsum. Cooperimentū quod fuit positum super auriculam cordis fuit positum vt aperiatur interiꝰ ad hoc vt sanguis posset ingredi ad ipsum:ꝛ postea clauderetur perfecte. ¶ Sed auricula que est in alio latere hoc est auricula vene que prouenit ab ista camera ad pulmonem:secundum opi. quorūdam fert sanguinem ad nutriēdum pulmonem:quia nō sunt vene continuitate cum illo. ¶ Et cooperimenta que sunt super hanc auriculam ordinata fuerunt vt aperirentur extra et non intus:ad hoc vt sanguis posset exire per eas ad pulmonem. ¶ Sed vni duarum auricularū:videlicet q̄ est in camera sinistra:hoc est os arterie magne non fuerunt ordinata tria coopertoria vt aperirentur ab interiori parte ad extra nisi vt iret sanguis ꝛ spūs ad arterias ꝛ non rediret:ꝛ alia auricula q̄ est i hoc latere est os arterie vene que venit ad pulmonem. Et ab hac arteria fit euentatio cordis. Et propterea fuerunt ordinata cooperimenta istiꝰ auricule vt aperirentur de foris ab intus. ¶ Sed quia splē nō habet nisi duos meatus:vnus qui cōtinuus est epati et alter cum stomaco:ꝛ in splene stat spissitudo sanguinis. Opinat̄ q̄ sit factus ad trahendum superfluitatem melencolicam epatis:ꝛ videtur

splen. hꝫ tm̄ duos meatꝰ

longinquum vt sint duo epata
quia non apparent in eo vene
misse ad aliud membrū. ¶ Bur
sa fellis ordinata fuit ad trahē
dum superfluitatem colericam
ab epate. ¶ Et renes etiaz sunt
membra servientia epati quia
attrahunt aquositatem que est
in sanguine per venaz magnā
que venit a gibbositate epatis.
Sz vesica fuit ordinata ad tra=
hendum superfluitatem aquo=
sam a renibus: et coopertura q̄
est inter ipsam et renes similis
cortici quando humiditas tra=
hitur ad eam aperitur: et quan
do remanet clauditur: ad hoc
ne revertatur ipsa superfluitas
ad renes. ¶ Et scias et non tra=
das oblivioni quod vnumqdq3
istorum membrorum que ordi=
nata sunt ad trahenduz super=
fluitatem sanguinis non tra=
hunt nisi quia sint sibi conve=
nientes in cibo: et etiam cū hoc
faciunt iuvamenta que sunt ne
cessaria. ¶ Et propterea in eis
sunt de necessitate. v. virtutes
particulares: scilicet attractiva:
et retentiva: digestiva: discreti=
va: ꝛ expulsiva supra dicte. Ista
sunt omnia instrumenta nutri=
menti. Et habes quod digestio
nes que communicant omnib⁹
membris sunt due: videlicet di
gestio stomaci: et digestio epa=
tis: salvo quod tu non ponas
sanguini vnam digestionem in
venis: ꝛ si est pauca est. Sed ter
tia digestio est que est propria
omnibus membris.

Quinque virtu= tes su= pradi= cte.

¶ Capitulu3. x. Quod est de iu=
vamentis membrorum officia=
lium que sunt instrumenta vir=
tutis generative.

ET postq3 declara
tū est que sint in
strumenta virtu=
tis nutritive: vo=
lumus declarare
instrumenta vir=
tutis generative. Virtus enim
augmētativa non habet ꝓpria
membra sibi: sed eadem mem=
bra que sunt virtutis nutritive
sunt et istius. Membrorum ge=
neratiōis quedā sunt que sunt
propria femine sicut vulva et
mamille: quedam sunt propria
mari sicut testiculi et virga.
¶ Sed testiculi fuerunt ordina
ti ad faciendum sperma: ꝛ ideo
fuit caro eorum alba ꝛ spongio
sa sicut caro mamillarū: ꝛ ideo
quando cōvertitur sanguis cō=
vertitur ad similitudinem eo=
rum: et faciunt ipsuz album: si=
cut epar convertit chilum pro=
pter suam rubedinem ad rubo=
rem: quia vis est agētis assimi=
lare sibi patiens suum. Et de=
bes scire quod istud membrum
non est sicut princeps virtutis
generative: quāvis ipa virtus sit
in eo sicut opinatur. G. quia il= Gal
lud non potest agere suam ope
rationem per se nisi per spūm
missum eidem a corde tempe=
ratum in quātitate et qualita=
te. Ideo apparet quod virtus
cordis que hunc calorem men=
surat vt possit facere suas ope
rationes sit principalr̄ genera=
tiva: ꝛ virtus que est in hoc mē
bro est eius serviens: et si habet
aliquam predominationez illa
est particularis. ¶ Sed testicu=
li quos dicit. G. feminā habere Gal
apparet q̄ nō habeāt effectum
in generatione: q2 sperma mu=
lierū quod generatur in mulie=

ribus in generatione inventiones nõ habet: ⁊ si aliquis vellet dicere ammirando: ergo facti sunt in vanum. Respondemus ꝙ nec in hominibꝰ mamille habẽt aliquã inventionẽ in generatione: ⁊ tamẽ habẽt eas: ergo debes scire ꝙ aliquod iuvamẽtũ est ĩ vtrisqꝫ. Et si tu dices vnde apparet ꝙ sperma mulieris nõ habet aliquã inventionẽ in generatiõe? dicendum ꝙ manifestat̃ sensu et cognoscit̃ per argumentũ: per sensum: qꝛ homo videt ꝙ mulier ĩpregnat̃ absqꝫ eo ꝙ spermatizet. Et postqꝫ legi libros Ar. ego q̃sivi a multis mulieribus de hoc et respõderunt quod plures impregnate fuerunt absqꝫ spermatizatione: et etiam si displicuisset eis coitus. ¶ Et etiam vidi q̃s plures ex istis impregnatas q̃ fuerãt a masculis violate. ¶ Et vicina quedam mea de cuius sacramento confidere multuꝫ bene poteramus iuravit ĩ anima sua ꝙ impregnata fuerat subito in balneo lavelli aque calide in quo spermatizaverunt mali homines cũ essent balneati in illo balneo. Et ego perscrutatꝰ sui vnũ librũ quẽ fecit auẽcladis de spermate: ⁊ inveni euꝫ q̃ dicit qd̃ hoc possibile est esse: et reddit de hoc rationẽ plurimuꝫ mihi placẽtẽ: quia vulva trahit sperma ꝑpter vnã ꝓpriã virtutẽ quã habet cũ eo a tota specie: ⁊ ad hoc nõ est necessaria delectatio. o quã bene placet mihi. ¶ Sed illud qd̃ cognoscit̃ argumento naturali est ꝙ si sperma mulieris posset facere hãc operationẽ: quã facit hominis sperma: ergo generaret ꝑ se femina ⁊ homo nõ esset necessarius: in quo nec esset opinãdum: ꝙ hec operatio dividat̃ in illos ĩ quãtitate: hoc est vt sperma mulieris faciat aliqua mẽbra: et sperma viri aliqua: qꝛ q̃uis mẽbra sint multa: illa sunt vnũ in vno principio quod est in eis: et dator istius principij quod est cor ipsum est dator omnium membrorũ in potẽtia: et si esset sufficiens mulieris sperma in dando hoc principiũ: ergo sperma hoĩs nõ haberet etiã inuẽtionẽ in generatiõe: et similr̃ dico in spermate viri. ¶ Et si diceretur quod aliqd̃ istoꝝ spermatũ non facit hanc operationẽ quousqꝫ nõ sunt mixta adinuicẽ et adepta sunt aliã formã ⁊ aliã dispositionẽ: sicut nõ est sufficiẽs ꝑ se acetuꝫ: ⁊ ꝑ se mel vt fiat oximel: nisi qñ sunt mixta simul. Respõdemus ⁊ cõfiteantur hoc quod complonẽ habẽt illa duo spermata: ⁊ istud quod dat eis hãc formã necesse est vt sit complẽs et ista duo spermata sunt hic loco materie: ⁊ hic nõ est res que det formã nisi virtus generativa: ⁊ de necessitate est ꝙ mẽbrũ qd̃ habet hãc cõplonẽ vel qd̃ facit hanc complonem est mẽbrũ in quo est virtꝰ generativa. Et ꝫm hanc opinionẽ esset necesse dicere ꝙ virtus generativa est in vulva. Et vtinã ego scirẽ que necessitas est spermatis et sanguinis ad faciẽdũ hanc operationẽ qꝛ sanguis est sufficiens ad faciẽdũ oĩa mẽbra: quia ipsa nutriuntur ex eo. Et postqꝫ ita est ⁊ apparet impossibile quod sit operatio spermatis mulieris et spermatis viri vnum in spẽ: et etiam apparet prima frõte quod mulier habet operationem in generatione: ergo con-

ueniens est qd operatio vnius sit sine opatione alteri⁹:⁊ q̄ sint ambo declinantes in eorū operationibus ad vnum finez hoc est embrionis: ergo quodlibet eorum dat embrioni partem p̄ quā stat vel est. Et iste due partes sunt materia ⁊ forma:⁊ vnū eoruz est dator materie:⁊ aliud est dator forme. Et impossibile est vt femina det formam ⁊ masculus materiaz. Ideo quia dator nutrimenti debet de necessi tate esse dator materie: et femina est datrix nutrimenti: ergo debet esse datrix materie:⁊ masculus dator forme: et sic dixit
Arist. Aristo. Et postq̄ mulier nō habet aliquid de quo possit opina ri quod sit materia nisi sperma et sanguis menstruus:⁊ est ma nifestuz quod sperma est humi ditas aquosa similis superfluitati: neq̄ solum est simile super fluitati. Sed pro certo est super fluitas:⁊ īpossibile est quod ex eo membra nutriri possint quia si possibile esset sufficiētior esset sanguis: quia ex eo nutriuntur membra: quia non est differentia inter nutrimenti materiam ⁊ materiam essentie: quia nutri mentum est essentia in parte: et generatio esse est in toto: et materia totius et partis est idem. Et etiam hoc testificatur quod sperma mulieris non est materia embrionis: quia multe mulieres impregnantur absq̄ sper matizatione: sicut dictuz est. Et iterum vulua mulieris vomit suum sperma et trahit sperma viri ad se. Que omnes res iste ostendunt quod sperma mulieris est superfluitas discurrens propter delectationem: sicut di scurrit salina ex ore alicuius famelici cum videt aliquez come dentem. Et apparet manifeste quod sperma viri tenet locum agentis: quia membra non nutriuntur nisi per calorem naturalem qui est in corde:⁊ iste calor est primum instrumentum anime nutritiue. Et propterea necesse est vt sit primum instru mentum virtutis complectiue. Et similiter necesse est ī sperma te viri aut in sanguine qui est in vulua magnam partem isti⁹ naturalis caloris esse in actu: et impossibile est esse hoc nisi in spermate propter suum caloreʒ et humiditatem. ¶Et sanguis ex quo generat̄ embrio est sanguis venarum mulieris qui est in vulua retentus: et remot⁹ est vt habeat in se virtutem talem qualis est ista: eo quia est sanguis indigestus:⁊ adhuc remo tius est vt sit in spermate mulie ris: vel etiam non est dicenduz quod calor naturalis sit in embrione ex se: ideo quia non generat̄ calor naturalis nisi a calore qui est in nutriente. Propter omnes ergo istas ratiōes non est credendum quod sperma mulieris sit materia vel for ma embrionis. Sʒ sperma viri stat loco forme:⁊ sanguis menstruus loco materie:⁊ spma mu lieris nō hʒ intētionē ī gn̄atiōe. Et nō est credēdū vt spma prebeat iuuamētū solū qualitate sʒ cōfert in iuuamēto caloris quā titatiui. al. q̄litatiui. et p̄pterea non habet Aristo. reprehensionez ab Hyp. et Ga. quod in mu liere que in saltando abortiuit vj. die et fuit inuentū spma inuolutū pāniculo: nec etiā querē

dū ab Arist. quod loco erat istō spma. Et scio qđ nō erat necessaria in medicina ista inquisitio: quia magis est inquirendū in generatione animalium. Sed nos narrauimus istud hic pro maiori iuuamēto: ꝛ qui vult scire questiones q̄ sunt inter Ari. ꝛ G. legat librum de animalibus et ibi inueniet illud quod dixi. Et deinceps volumus reuerti ad illud a quo fuimus separati. Et dicim⁹ quod primum iuuamentum virge est vt iniiciat spma in matricem: ꝛ scđm vt sit meat⁹ superfluitati aquose. Et iuuamentū vulue est vt sit loc⁹ generationis: ꝛ cū hoc sunt alia iuuamenta: vt sit meatus ꝛ via superfluitati sanguinis non cocti qui generat in feminis: ꝛ est sanguis mēstru⁹ q̄ ꝓpter nimiā humiditatez que gñat in eis ex paucitate caloris earū intrinseci nō est sufficiēs calor carnz ad decoquēdū sanguinem q̄ mittit ad mēbra earꝫ: ꝛ idcirco expellit ipsuz natura certis paroxismis per meatū hui⁹ membri. Et est cōpositū multis villis transuersorijs propter virtutem retentiuam. que est in eis: ꝛ hꝫ aliquos villos lōgitudinales ꝓpter virtutē attractiuā vt trahāt spma. Sꝫ virt⁹ expulsiua q̄ est i hoc mēbro magna est: ꝛ ꝓpterea hꝫ vnū villum latitudinalem. Et si tu quereres vtrū vulua habet virtutez immutatiuā hoc indiget speculatione: qꝛ nō pōt dici qđ vulua faciat mēbra embrionis. sꝫ virt⁹ iformatiua ipsa facit cū calore fixo in spmate. ergo vtus imutatiua que est in vulua non est nisi loco conseruatiōis: et iō cum attingit sperma aer corrū pit complexionem eius: et per hanc viā pōt intelligi qđ virt⁹ imutatiua est in vulua. Sed manifestuz est qđ mamille sunt ad faciendū lac propterea qđ caro ipsarum fuit spongiosa ꝛ alba: ꝛ ista membra habent colligantiā: cū vulua. Et propterea quādo materie ꝓpter aliquā causaz non veniunt ad vuluam currūt ad mamillas: sicut est in mulieribus lactantibus quia nō habent menstrua: et si habent parum habent. Et sunt alique mulieres que non possunt impregnari dum lactant. Et iterum cū materie descendunt ad vuluam priuantur a mamillis. Hucusqꝫ diximus iuuamēta mēstruorum ꝛ spermatis: deinceps volumus narrare iuuamēta instrumentorum sensus.

Arist. / Gal. (margin)

¶ Cap. xi. Quod est de iuuamētis membrorꝫ officialium que sunt instrumēta sensus i gñali.

Et dicim⁹ qđ quinqꝫ sunt sensus. s. visus: auditus gust⁹ odoratus: ꝛ tact⁹. ¶ Manifestuz est quod cerebrū non fuit creatū nisi pp ipsos: ꝛ ꝓprie pp visuz: auditū: gustū: ꝛ odoratū: ꝛ q̄libet istorum hꝫ suū istrumētum proprium. videlꝫ: visus oculum: auditus aures: odoratus nares: gustus linguam. Sꝫ de instrumento proprio tactus est dubium. quia. G. dicit quod neruus qui oritur a cerebro est ꝓpriū instrumētū ei⁹: ꝛ est dator ipsarū virtutū alijs mēbris. Et Ari. dicit qđ istud instrumētum est caro: et hic sequitur opinionem quam habent de cerebro. Quia. Gal. dicit quod i eo sunt

Quinqꝫ sensus. (margin)

Gal. (margin)

quinqꝫ sensus: ꝛ dicit qꝺ est pn-
ceps isti⁹ opatiōis hoc est ꝙ fa-
cit eā per se sine alicui⁹ necessi-
tate. Ari. aūt dicit quod domi-
nium suū est particulare: qꝛ est
i hoc opere seruitor dominatio-
ni cordis: posito qꝺ sensus fue-
rint in eo quinqꝫ vel quatuor.
¶ Et nos volumus speculari in
hoc sm̄ qꝺ speculati fuimus in
dominio epatis. Et dicim⁹ qꝺ
manifestuꝫ est ex anotomia qꝺ
multe arterie a corde mittūtur
ad cerebrum ꝛ fortes: et omnes
anotomici. ꝛ. G. cum eis hoc cō-
fitent: ꝛ ex hoc est pria ꝓbatio ꝙ
cerebrum in hac opatione indi
get corde. Sed si res qua iuuat
cerebrū propter cor per calorem
istū quē ei trā smittit est ꝟt⁹ nu
tritiua qua cerebrū nutrit. ergo
cor de necessitate esset seruitor
cerebri in hac re. ideo qꝛ nutri-
mētū ꝛ virtus nutritiua nō sunt
data in aiali nisi ꝓpter sensus ꝛ
virtutē sensibileꝫ. Sed res qua
iuuat cerebrum propter cor per
calorē quē ei trāsmittit est qnqꝫ
sensus. Ergo virtus sensibilis
primo ꝛ pncipalr est in corde: ꝛ
Gal. Arist. istavirtus est sensus cōis: cuius
esse ꝓbatum est in libro de ani
ma. ¶ Sed Gal. dicit qꝺ hec vir
tus est in cerebro: ꝛ Aristo. dicit
quod est i corde. ¶ Et si tu que-
ris vnde apparet qꝺ cor sit da-
tor cerebro caloris mensurati in
Rñsio quantitate ꝛ qualitate secundū
quod conuenit vnicuiqꝫ sensui
ex sensibus cerebri. Responde-
mus quod ratione debita est ꝙ
nō cuꝫ omni calore fit quilibet
sensus: quia calor cū quo opera
tur virtus nutritiua nō est ille
calor cum quo operatur virtus
sensibilis. Et hoc apparet i dor
miente ꝛ vigi lante: quia nos vi
demus quod operatio virtutis
nutritiue est fortior cū nos dor-
minus: et tunc non est sensus
in actu. ¶ Ergo calor cum quo
operatur virtus sensibilis non
est in sensibus in actu cum ho-
mo dormit. Et hoc appet qꝛ quā
do homo dormit tenendo ocu-
los apertos non videt: et si non
esset quia reuertitur calor i quo
est visus per neruū opticum ad
partes intrinsecas visus non es
set priuatus. ¶ Et scias quod
vna ꝛ eadem virtus non potest
inueniri in potentia, et in actu
simul ꝛ semel. ergo postquā ma
nifestum est quod virtus visibi
lis vadit cum spiritu visibili: et
spiritus visibilis cum calore na
turali: quādo dormit homo nō
est virtus visibilis in actu: quia
si esset in actu videret in actu: ꝛ
non est ita ergo calor naturalis
qui viuificat virtutem sensibi-
lem non est calor virtutis nutri
tiue: quando dormiens nutri-
tur: et non videt: et quando tu
scies vbi reuertitur et vnde trās
mittitur tunc scies de necessita
te locum virtutis sensus com-
munis. Sed mihi videtur pri-
ma fronte quod a corde trāsmit
titur iste calor ꝛ ad illud reuer-
titur. Et propterea sunt partes
extrinsece quando homo vigi-
lat et operatio virtutis nutriti-
ue est fortior cum homo dormit
ꝛ corpus est frigidum deforis.
¶ Et nemo debet dicere quod
ortus istius caloris cum quo
stant sensus et vigilia genere-
tur primo in cerebro quia cere-
brum est membrum frigidum ꝛ
membra nerui frigida: et in ma
iori parte eorum apparet ma-

nifeste frigus: ergo incredibile est vt calefaciant corpus. Et adhuc de ratiõe apparet quod calor qui est materia anime nutritiue et calor qui est materia anime sensibilis est vnuz loco subiecti: vel vnum in situ: et nõ est duo loco subiecti nec in duob⁹ diuersis membris etiam duo. Quia anima nutritiua que est in embrione est preparata recipere animam sensibilem: ⁊ stat cum ea loco forme et finis ⁊ nutritiua est ei loco materie: ideo fuit receptio in illo loco de necessitate qui preparatus est recipere. Et manifestum est quod anima non est preparata recipere nisi in loco sui subiecti et sui sit⁹ qui est calor naturalis. Ergo receptio anime ad formã sensibilem est de necessitate in hoc loco. Jõ ĝ res vnita ab his duabus est vnum loco subiecti vel situs: quamuis nõ sint vnũ in aliqua duarũ figurarũ. Unũ simpliciter hoc est vnum numero: ⁊ vnum diffinitione. Et hec est nobilis sententia quam dedimus. Et postq̃ ita est et etiaz apparet quod calor cum quo regũtur sensus est calor cordis: ergo virtus que regit sensuz cõmunem est ibi: ⁊ cerebrũ est seruiens istius virtutis. Sed ipm cor est princeps istius virtutis veraciter: q: dominatur sup his in hac perfecta dominatione. Et nos potuissemus probasse has res magis per viam demõstratiuam: sed nostra intentio est abbreuiare. Et postq̃ declaratum est quod cerebruz est seruiens cordi dando ei virtutes sensibiles per modum quẽ dat camerarius regi vt impleat voluntates suas q̃uis rex det ei illam virtutem ꝓpter quã agit: necesse est deinceps scire que est via per quam seruit cerebrũ cordi: quia iam declarata est via ꝑ quam seruit epar cordi: hoc est quia preparat ei suum nutrimẽtum. Et dicimus ꝙ non in qualibet mẽsura caloris completur operatio cuiuslibet sensus. Et adhuc apparet ad sensuz quod non indiget forti calore: q: fortis calor prohibet eos apprehẽdere sensata extrinseca et impedit eos: sicut videmus ꝙ homines qui distemperati sunt forti calore in cerebris eorum in egritudinibus acutis credunt audire et videre ea que non sunt: et maxime apparet hoc in sensu tactus: quia fuit intentio in eo apprehendere quatuor qualitates et fuit impossibile vt instrumentum illius esset vacuum ex eis: quia ipsum est complexionatum ex eis. vnde fuit factum in fine temperantie vt habeat sensum fortiorem. Et propter hec omnia quia cor est in fine caloris fuit ordinatum contra ipsuz cerebrum ex opposito ad temperandum calorem suum vt sensus possit apprehendere perfecte. Nec fuit possibile ponere hanc frigiditatem eandem in corde a principio creatiõis quia essent diminute operatiões nutrimenti diminutione manifesta. ¶ Et quod dum voluerit natura facere has duas operationes in animalibus perfectis in vltimitate perfectionis fuit positum cerebrum contra cor. Sed animalia que dicũtur spongia marina et multa animalia bruta non videntur indigere cerebro: et specialiter neruo magno qui oritur a cerebro: ⁊ propterea

Cor. Epar.

Alalia bruta.

si incideretur aliqua pars illius animalis posset viuere et nutriri et crescere donec redire ad id quod erat. Et propter hanc cãz videmus multa animalia que viuunt cũ sint incisa vsq ad medium sui. Et istud est seruitium quod dicit Arist. et sequaces sui. et secta circuentium que dicitur emensaz.i.viator: qđ cerebrũ facit cordi. ¶ Et fuit ordinatũ os capitis ad defendendum cerebrum. ¶ Et fuit rotunduz quia figura rotunda est magis remota a lesione sicut faciunt castellani qui faciunt turres rotundas vt machina non possit eis nocere. Et adhuc qz figura rotunda plura cõtinet in se et etiã est magis apta ad motum continuum.

¶ Capi.xij. Qđ est de iuuamento fili spine.

Et iuuamẽtũ filij spine est đ genere iuuamenti cerebri et est q̃si clauus ligans spõdilia. Et postq̃ declarata ẽ ex hoc sermone cõpositio.al'.comparatio dominationis cerebri et similiter dominationis cordis: et declaratum est iterum quod eius iuuamentum: deinde narrãdum est iuuamẽtũ mẽbrorũ vniuscuiusq que data sunt his quinque ỽtutibus.

¶ Capit.xiij. Qđ est de proprio instrumento sensus tactus.

Et dicimus qđ caro est proprium instrumẽtũ sensus: tactus. propter ea quia illud est membrũ quod communicat omnibus animalibus: sicut tactus est sensus communis omnibus animalibus. Et in carnibus pfectorũ animalium sunt sparsi multi nerui ad tẽperãdũ cõplexio nẽ carnis: et qz nerui sũt similes cõplexiõis cerebri est iuuamẽtũ eorum de genere iuuamẽti cerebri: ppterea membra ad que nõ veniunt multi nerui sunt duri sensus. Et istius virtutis quidã est qđ cõicat. oĩbus ptibus carnis: et hic est sensus quatuor q̃litatuz cõtrariarũ: sicut caliditas frigiditas siccitas: et hu. et quidã est qđ est ppriũ vni mẽbro: sicut est quãdo os stomachi sentit resolutionẽ factã in eo: et iste sensus appellatur fames et sitis.

¶ Sed fames est sensus resolutionis substante grosse calide et sicce: et sitis est sensus resolutionis substantie frigide et hu. ergo sensus ppri⁹ ẽ duplex. ¶ Et sensus capitis membri de titilatione quã habet in hora coitus isti duo sunt connumerati in genere sensus tactus.

¶ Capi.xiiij. Qđ est de iuuamẽto lingue.

Et lingue iuuamẽtũ est manifestũ qp illa et nerui sui non fuerũt facti nisi ppter operationem gustus q̃uis huic adiũgat alia res pp electõe zme liorẽ hoc ẽ ad pferẽdũ lr̃as locutionũ. Et i radice lingue sunt duo orificia q̃ tãgũt carnẽ glandulosam q̃ appellat generatrix saliue et iuuamẽtũ istius saliue est vt faciat manifestare gustuz rerum saporatarum.

¶ Cap.xv. Qđ est de iuuamentis oculorũ et partiũ suarũ.

Et manifestū est quod oculi sunt instrumenta visus ꝛ ꝙ sunt compositi ex septē tunicis et tribus humiditatibꝰ: et sciendum est iuuamentum vniuscuiusque ipsorum. Et apparet quod proprium instrumētum illius sensus sit humiditas rotunda que vocatur cristallina vel glacialis aut reticula aranea posita super hanc hu. Quia declaratum est in naturali philosophia qđ hec apprehensio nō potest perfici nisi i corpore peruio hoc est aere et aqua: qꝛ propter claritatem ꝛ paruietatē que est in eis fuit eis possibile recipere colores: et non apparet in oculo corpus existens in vltima claritate: ꝛ luciditate natum ex temperantia aeris ꝛ aque nisi duo corpora: et non fuit ordinata rotūditas istius humiditatis cum aliquantula deuexitate nisi vt reciperet rerum sensibiliū multam quantitatem. ¶ Sed alie humiditates et alie tunice non fuerunt facte nisi propter hanc humiditatem. Et cum deuexitate modica non est nisi vt recipiat a grandinosa: quia vitrea humiditas fuit facta ad nutriēdum hanc humiditatē per viā rorationis: ꝛ hoc fuit propterea qꝛ natura sanguinis est remota a natura huius humiditatis: vnde fuit necessariū vt aliqua re mediante fiat transitus sanguinis in primo vt ipsa adaptētur ad nutriendum hanc humiditatem. ¶ Et albuginea humiditas facta fuit iterum ad humectandum hanc humiditatē et ad custodiendum humiditatem suam ab aere extrinseco: et etiam ne tangant vueam tunicam. ¶ Sed tunica fortis vocata coniunctiua fuit ad custodiēdum oculum a duritie nerui: et etiam ad ligandum oculum cū osse: et etiam propter aliam vtilitatem quam dicemus post. ¶ Sed tunica que dicitur serina fuit facta ad nutriendum dictam retinā per venas que sunt in ea: et etiam vt iuuet ipsam propter calorem naturalem per arterias que sunt in ipsa. Sꝫ iuuamentum tele retine primum est vt det spiritum visibilem per neruos qui sunt in ipsa hoc est calorem naturalem cuius complexio adaptata est in cerebro. Et per duos neruos qui vadūt ad oculos: ꝛ etiaꝫ nutrit cristallinam humiditatem per viam rorationis et dat iuuamentum caloris naturalis per arterias que sunt in ea. ¶ Sed Gal. confitetur quod aranea est vltimate paruietatis et luciditatis: qꝛ colores et forme imprimuntur in ipsam. ergo illi tele est proprium instrumentum visus: vel per se vel per adiutoriuꝫ cristalline. ¶ Et tela vuea dicitur habere tria iuuamenta vnum est vt nutriat telam corneam: ꝛ propterea fuit multū venenosa: secundum vt defendat cristallinam a duricie tactus cornee et propterea fuit hec tela mollis tantum ne disgregaretur spiritus visibilis et hoc facit propter calorē nigrū quē hꝫ: qꝛ natura est coloris nigri vt aggreget. ¶ Et foramē qđ est i medio istiꝰ tele nō fuit factū nisi vt esset forma sensati hūiditatis cristalline aut aranee aut ābarū: qꝛ visus sic̄ scis nō fit extramittēdo. Gal.

Sed oculus recipit colores per sua corpora peruia per modum per quem recipit speculū: et quā do colores sunt impressi in ipm tunc apprehendit eos spūs visibilis: et hoc ego bene probaui in libro de sensu et sensato sex rationibus: qꝫ si aliquod corporū quibus est compositus oculus est conueniens vt in eo imprimantur colores per nimiā eius perspicuitatem ipsum corpus est proprium instrumentū oculi. ¶Et iuuamentum tele cornee etiam fuit vt defendat humorem albuginenm et fuit facta clara et subtilis vt non resistat humiditati cristalline ad recipiendum formas. Sed scdm iuuamentū cōiunctiue fuit factū ad mouēdū secum musculū qui mouet oculum. ¶Ista sunt iuuamēta partiū oculi fm Gal. et maior pars iuuamentorum scdm qꝫ vidisti hic sunt iuuamēta arbitratiua: sed sine dubio quodlibet ipsorū habet iuuamentum propriū in se: et pars dominās in eo et suus finis non est nisi vt imprimantur colores in ipsum.

Gal.

¶Capitulum. xvi. Quod est de iuuamentis instrumentorū auditus.

Sen= sus auditus.

Ed instrumentorum auditus manifestum est quod sunt aures: et primum in quo auditus est: est neruus qui venit ad eas qui cooperit foramen auris. ¶Et dictum est quod foramen auris nō fuit tortuosum nisi vt aer frigidus nō intret tali modo qꝫ ledat auditū. Et melius est dicere quod fuit tortuosum ne virtus auditus fuisset lesa a vocibus fortissimis. Et in summa scias qꝫ hec figura habuit iuuamentum in receptione vocis: et ideo factum fuit cartilaginosum: et vocatum est auris tortuosa. Et alia animātia habent hoc pro alio iuuamento: hoc est vt recipiāt voces venientes ab omni parte: et propterea plus regrediūtur foras et mouent eas.

¶Capitulum. xvij. Quod est de iuuamentis instrumentorum odoratus.

Anifestū est qꝫ instrumēta odoratus sunt nasus: et fit i animalibus olfatilib⁹ per viā attractionis: et in non olfatilibus sine attractiōe: sicut in apib⁹ et in aliis animalibus non habentibus olfatum. Et fm Aristo. iste sensus fit in duobus meatibus qui sunt in naso: et fm Gale. fit in duabus carūculis similibus capitibus mamillarū: et dicit qꝫ propter remotionem istius loci indiguit attractione. ¶Et ego dico quod si ita eēt vt dicit Gal. ergo odoraremus quāuis nares essent opilate quando attraheremus aerem per os. quia palatum est apertum naso. Et fm qđ dicit Auenzoar: nos odoramus odorem ciborum quando incipiūt digeri in stomaco. ergo a cōtrario nō est probatum qꝫ per illas duas carunculas fiat odoratus qđ si ita esset animalia inolfatibilia non odorarent. Et scias qꝫ non fuit data attractio odoratui nisi propter vnam duarum rerum: aut electiōe propter melius: aut grossitie sensus istius in animalib⁹ olfatilibus. Quia possibile esset vaporem euenire

are

a re odorata per se ad virtutem sensibilem propter nimiam subtilitatem substantie et propter naturam sue impulsionis. Sed propterea ꝙ operatio olfatiõis est vna duarum rerũ aut attrahendi aut mittendi: et est impossibile vaporem venire ex re odorata tẽpore trãsmissionis aeris extra. Et est possibile ipsum venire tempore attractionis: quia aduẽt⁹ aeris odorati fit magis per modum attractionis quaꝫ per modum effusionis. Sicut tu vides cum volumus certe sentire odores quod nos conamur super attractionem: et hec est causa propter quam fuit data attractio. Et apparet ꝙ animalia que odorãt sine attractione habent clariorem sensum ꝙ̃ animalia que odorant cum attractione sicut videmus in formicis et apibus: propter debilitatem ipsius sensus in animalibus olfatiuis sentiũt odor paucus sine attractione: et quasi videtur vt non sentiatur. Et cum sit comparatio istius sensus inter hominẽ et multa ex animalibus est iste sensus diminutus in homine ab illis animalibus que indigent hoc sensu in venãdo vitam suam: et propterea dicitur in prouerbijs quod cũ tota animalia venantur vitam suaꝫ et hoc est quasi per viã prophetie vel diuine prouidẽtie. ¶ Et postquam narrauimus instrumenta quinque sensuum volumus narrare instrumenta que facta sunt propter virtutem motiuam.

¶ Capitulum decimumoctauum. Quod est de iuuamentis membrorum voluntarij motus.

Et dicimus quod virtus que facit mouere aial hec est imaginatiua vel estiatiua quã precessit virt⁹ cõcupiscibilis. et postea ibi confirmatum est consilium vel ratio ꝓpter representationẽ rei imaginate aut estimate ſm ꝙ declaratum est in libro de anima. Et est necesse perscrutari in hac virtute: hoc est vt sciamus instrumenta quibus oportet operari et quot sunt. ¶ Dicamus quod motus voluntarij quidã est proprius et quidam est communis. Mot⁹
Communis est motus eundi qui motus est totius corporis. Sed proprius est motus cutis frontis et motus oculorum: et mandibularum et duarum nasi extremitatum: et labiorum: et lingue: et epiglotis: et mandibule inferioris et motus capitis et colli: et motus nasi: et motus nodi vel humeri spatule cum bredone: et motus brachij a cubito inferius: et motus iuncture nominate in arabico rascet: et motus digitorum: et vniuscuiusque suarum iũcturarũ: et motus mẽbrorum existentiũ in collo: et motus pectoris ad inspirandum: et virge: et vesice quando clauditur: et motus extremitatis intestini recti quando retinent feces ne exeant: et mirach: coxe: et cruris et testium: et pedũ: et digitorum pedum. Isti sunt motus qui dicuntur voluntarij. Et est necesse perscrutari res a quibus veniunt isti motus. Et dicimus quod manifestum est per dispositionem istorum motuuꝫ quod fiunt a pluribus vno motore. Verbi gratia: motus man⁹ Exemplum.

sit a chorda:et motus chorde est a musculo:et motus musculi est per se:et musculus est primum mobile:et non est hoc corpus qd moueat ipsum. Ideo quia omne corpus quod mouet corpus mobile est a necessitate mobile: et ideo est conueniens quod corpora quorum vnum mouet alterum veniant in fine ad vnum corpus quod moueatur per vnã virtutem motiuam missam eidem: et non propter aliud corpus sed propter aliud principium quod est in eo sicut probatum est in naturali philosophia quod si ita non esset res proce|deretur in infinitum. Ergo de necessitate debem⁹ dicere quod principiũ est in musculo. ¶ Et quando opinãtur medici quod motus musculi sit a neruo opinantur falsum: ideo quia si ita esset neruus moueretur aut per se aut per aliud hoc est propter aliud principium quod esset in eo: et ideo quia declaratum est in naturali philosophia quod quodlibet mobile habet motorem:et quod ille si est corp⁹ non moueat nisi moueatur: et si motus esset a corpore res procederet in infinitũ: ideo necesse est hic esse motorem qui moueat:et non moueatur:et qui nõ sit corpus. Hec est vna ratio per quã videtur quod qui mouet primo animal non est corpus sed virtus est anime:et quod hoc sit de necessitate in musculo. Et hec virtus est virtus volũtaria quã precedit ymaginatiua:vel estimatiua et confirmatio consilij. Et ideo quia iste motor non est corpus:necesse est vt primũ mobile quod mouetur per ipsũ sit corpus ad hoc vt hoc mobile sit

Opinio falsa.

sicut materia et ipsum erit ei sicut forma: quia impossibile est primũ motorem in animali vt sit sine materia. Ergo necesse est speculari quid sit hoc primum corpus:et apparet quod sit calor naturalis qui est in nobis. Et tu vides quod quando infrigidantur membra eorum motus priuantur. Et est res nota per se quod vna rerum receptarum in diffinitione istarũ operationum est calor naturalis. Sed iste calor naturalis differt proprijs differentijs in quolibet membro secundum operatiões quibus appropriatur istud maxime in operationib⁹ nutrimẽti: et de hoc nullus discordat. Sed Gale. sentit quod origo situs caloris istius sit cerebrum: et ad totum corpus per neruos ab eo mittitur. Sed Aristo. sentit quod cerebrum sit seruitor cordis in hac operatione per viam qua seruit ei in sensibus secundum quod dictum est superius:et quod origo istius caloris est in corde. Et hoc potest videri manifeste quod ita est vt verum est: quia tu vides quod nascitur in corpore iter agentis quando vadit quod non fuerat et istud membrum a quo nascitur calor et vadit ad totum corpus est cor. ¶ Et propterea quãdo accidit homini aliquid qd ipsum terreat redit calor ad cor et tremunt crura: et potest esse quod cadit homo:aut non poterit moueri:ergo prima virtus regitiua in hoc motu: et illd quod mensurat calorem in quantitate est de necessitate in corde. ¶ Et adhuc qd Gal. et oẽs alij medici confitentur q virtus voluntaria est in corde: et si ita est

et apparet quod animalia non mouentur nisi voluntarie: ergo virtus hec est in corde: & cerebrũ eius seruiens in dando ei temperantiam. Et commune erit cũ diceretur de hac temperantia vt fiat per neruum aut fiat cũ spiritu animali eunte in ipsum et non est differentia in hoc excepto quod in neruis spiritus animalis secundum Gal. non est apparẽs nisi in duobus neruis opticis. ¶ Sed primum mobile a calore naturali est musculus: ideo quia conueniens est quod calor naturalis operetur in primo: hoc est vt primo moueatur istud corpus cum quo habet: similitudinem ꝓpinquiorem ex parte caloris: hoc est musculus propter compositionem suam: quia est compositus ex prima carne simplici & neruis a quibus nascuntur chorde. Sed neruus solus frigidus est multum & nõ habet partem similem cum calore naturali. Et vena per se non est digna vt sit principium istius motus: ideo quia nascitur a mẽbro non primo. Et de ratione non est quod instrumentum qđ dat nutrimentum sit instrumẽtum motus: quia magis est conueniens vt nutrimentum fiat per instrumentuꝫ quietis. Nec etiam arteria conueniens erit huic motui: quia est operatrix operationum pulsationum que dissimiles et non conuenientes sunt motui voluntario: immo est simile vt sit contraria ei: et sit quasi disposita sicut res que vellet et nollet aliquid simul. Ergo remanet vt sit musculus primum instrumentum quod mouetur a calore naturali. Sed in membris quibus non sunt ossa et non sunt ramificata: et sunt parua: musculi ipsi mouent ipsa sine medio: et ramificata mouent ea mediantibus chordis que nascuntur ab extremitatibus eorum: ideoq; cum contrahitur trahit illam chordam: et quia alligatus est cum extremitate ossis: mouetur os suo motu. Et quando membrum habet duos motus contrarios adinuicem: tũc habet duo ossa vel duos musculos in duobus locis contrariis adinuicem quorum quilibet trahit per se suo tempore et prohibet alteri suo contrario ne faciat operationeꝫ suam illa hora: & si operati essent ambo vna hora: tunc stat equaliter membrum et trahitur secũdum vnum statum. Verbi gratia: quando musculus qui est in siluestri parte manus trahit ipsam: vertitur versus partem siluestrem et quando musculus qui est in parte domestica trahit ipsam versus partem domesticam vertitur versus illam: et quando trahunt ambo simul existit equalis: et nullus est ipsorum per se vt tractu suo faciat ipsam verti intus et extra. ¶ Et numerus musculorum secundum Galenum est. 529. quorum in facie sunt. 45. quorum 24. sunt vt moueant oculos et palpebras. et. 12. vt moueant mandibulam inferiorem. et. 9. vt moueant alia membra faciei que mouentur voluntarie: et in istis sunt musculi occulti sub cute frontis et prosunt fortitudini apertionis oculorum. Et duo musculi qui mouẽt extremitatem nasi: et musculi duo qui

Musculorum nũerus. 529.

mouent labiū superius sursum: et duo qui mouent labiū inferi⁹ deorsum: ꝛ duo qui mouent maxillam. Et musculi qui mouent caput et collum sunt. xxiiij. quidam eorum trahunt caput versus illam partem solum: versus quam positi sunt. Et alij sunt q̄ trahunt caput ꝛ collum: eorum q̄dam sunt qui trahūt caput superi⁹: ꝛ quidam sunt qui trahūt ad partem anteriorem: ꝛ quidā trahunt ad partem posteriorem superiorem: et quidam trahunt ad dextram: et quidam ad sinistram. Et ix. musculi mouēt linguam. et. xxxij. musculi sunt propter motum colli et epiglotis et semptem musculi vniciuiqꝫ spatule. et. xiij. vniciuiqꝫ lateri quibus mouetur brachium: ꝛ quatuor musculi positi super cubitū et duo sunt intus qui faciūt ipsum verti versus partem domesticam: et duo stant extra vt faciant ipsum verti ad partem siluestrem et. xxxvij. sunt in quolibet brachio. x. extra. et. vij. intus et. xxxvj. positi sunt super man⁹ xviij. super vnaquaqꝫ: qui mouent manus ad partem domesticam et partem siluestrem: et ad motus policis et parui digiti et volam manus. ❡ Et musculi pectoris sunt. 107. eorum quidam dilatant: et quidam constringunt. Et musculi spondilium sunt. xlviij. et. viij. extendū tur super ventrem sub ossib⁹ pectoris vsqꝫ ad vmbilicum: ꝛ quidam tenduntur secundum longitudinem: et quidam secundū latitudinem: et quidam secundū transuersum qui faciūt motum ventris constringendi ꝛ laxandi: ꝛ iuuant om̄es alios motus: et quatuor musculos habēt

Musculi pectoris sūt 107.

duo testiculi: ꝛ quatuor musculi mouent virile membrum: ꝛ vn⁹ musculus tenet os vrine ne indebite fundatur: ꝛ quatuor musculi tenent orificium intestinorum ne stercus ante tēpus egrediatur. Et. xlvj. musculi ad motum coxarū et crurium. ꝛ. xxviij. ad motum pedum ꝛ aliquorum digitorum pedum: et. xxij. alijs motibus digitorum pedum et positi sunt super pedes. Isti omnes musculi sunt prima res que mouetur a calore naturali communi: aut calore proprio cuiuslibet musculi. ❡ Et postquam ita est ꝙ aliquod membrum nō mouetur nisi per calorem naturalē qui stat ei loco forme et propter calorem qui est in musculo: ꝛ ille non mouetur nisi per principium anime. ❡ Et sciendum est quid est istud principium: et vnde est et vbi est. Et dicimus qđ quando associabitur huic ꝙ declaratū est per vniuersalem sermonem: hoc est ꝙ virtus que facit motum in loco est anima. Et est declaratum etiam ꝙ conueniens est ꝙ motus vniuscuiusqꝫ corporis fit per virtutem voluntariam fixam in membro communi quod cōmunicat toti corpori quod sit mobile per se: et per virtutem propriam voluntarie mentis membris particularibus que mouentur ꝑ se ꝛ sunt musculi: et apparet sensui quod in corpore non est membrum quod communicet toti corpori: et sit mobile per se nisi cor. ergo virtus volūtaria communis est in corde hoc est in musculo qui est in eo: et quod virtutes particulares voluntarie sunt in quolibet musculo particularium musculorum. Sicut videmus quod

Declaratio

motus communis vitalis animalium qui est inspiratio habet principium a corde: et iste motus est coniunctus motui expirationis pulsatilis. ¶ Et propter hoc accidit quod pulsus magnificatur per motum: et minoratur per quietem. Ergo cerebrum et nervus non fuerunt nisi ad temperandum istum calorem in quo est principium virtutis voluntarie communis et proprie. ¶ Debes scire quod non est impossibile hic esse motum voluntarium absq musculo: sed si est: est propter calorem naturalem aut propter rem que stat loco eius in animalibus que non sunt sanguinea nec musculosa. ¶ Et sine dubio isti musculi non sunt nisi in animalibus perfectis. Ideo grave fuit Ga. ad dandum musculos qui moueant linguam exterius: et motus duriciei membri tempore coitus. Ideo quia intentio sua erat omnino vt motus non esset nisi per musculos: et non est ita.

¶ Capi.xix. Quod est de iuuamentis anhelitus et membrorum eius.

Postquam narrauimus iuuamentum membrorum motuum voluntariorum est narrandum de anhelitu et membris suis. Ideo quia Gal. ponit ipsum motum voluntarium: et quia videtur quod cerebrum operatur in hunc motum credit quod motus voluntarius sit in eo: et similiter credidit quod esset in neruo: et credidit falsum: ideo quia iam probatum est quod hoc conuenit esse in membro mobili per se: et propterea egritudo a qua prouenit lesio in motu est primo et per se in musculo: et per modum colligantie in cerebro et neruo.

¶ Quare medicus debet curare lesionem istius motus intendendo primo ad musculum: et secundario ad cerebrum et ad neruum.

¶ Instrumenta anhelitus sunt dyafragma: pulmo: canna: trachea: arteria: epiglotis: et vulua. Et priusquam nos tractemus de iuuamento vniuscuiusque istorum membrorum: est tractandum de iuuamento istius operationis: hoc est de anhelitu. Et dicimus quod medici sicut Gal. et alij visi sunt dicere quod anhelitus est propter duo iuuamenta: vnum ad ventilandum calorem naturalem cordis per attractionem aeris frigidi et expulsionem vaporis qui resoluitur a calore naturali qui est corpus fumosum qui non est conueniens eidem pro certo istud iuuamentum est vnum et necessarium animalibus calidis sanguineis. Sed illis que non sunt calida nec sanguinea non est necessaria hec operatio: sed sufficit eis motus arteriarum qui venit a corde: et hoc reputo sicut anhelitum. ¶ Sed aliud iuuamentum quod dicunt esse est vt det nutrimentum virtuti intrinsece ex aere qui recipitur restaurando ex spiritu tantum quantum resolutum est: hoc est falsum: quia impossibile est compositum nutriri ex simplici: quoniam si ita esset iam inueniretur animal esse simplex ex vno solo elemento: et Gal. negat hoc: et propterea dicit quod aqua non nutrit: et propterea dico quod primum verax est.

¶ Sed cui ex virtutibus anime debeat attribui anhelitus: hoc

Instrumenta anhelitus. vij sunt.

Gal. est perscrutandum: quia Gal. dicit q debet attribui virtuti volūtarie: et dicit hic quia a nostra voluntate est vt anhelemus et non anhelemus. Et etiam dicit qđ proprium instrumentuz huius virtutis est neruus: et dicit quod si incideretur neruus qui mouet dyafragma: homo non viueret nisi tantum quantum viueret strangulatus. ¶ Sed alij dicūt quod stat vtuti sicut motus pulsus. Et potest questionari dictū Gal. duabus rationibus. Una: quia tu vides quod anhelamus quando dormimus: ergo nō est voluntarius: quia operatio voluntaria non fit nisi cogitatione et voluntate sicut dictuz est. Alia quia videmus quod anhelitus qui fit improuise similatur motui pulsuum: ita quod Hyp-
Hypocrates pocrates ponit ipsuz pluries loco pulsuz: scilicet tempore quo non egrotant membra anhelit9. et dicit quod denuntiat complexionem cordis sicut denuntiat pulsus: excepto quod nō sit egritudo in instrumentis anhelit9. ¶ Et alij sapientes volunt quod sit compositus duabus virtutibus. videlicet voluntaria et non voluntaria: hoc est naturali et animali: et hoc inuenitur in motu plurium membrozuz sicut in motu palpebre oculi et in motu deglutionis: quia manifestum est quod ambe virtutes iste sunt composite: et ideo quando debilitantur iste due virtutes cadit defectus in operatione deglutiēdi sicut accidit quando cadit virtus appetitus. Et mihi videtur quod opinio postrema sit veracior: hoc est quod hec operatio sit composita: vel possibile esset dicere quod fortior esset opinio illius qui dicit eam esse naturalem: quia plures anhelitus quos facimus tempore sanitatis et egritudinis fiunt sine intentione: quare ponuntur ad denuntiandum complexionem cordis: et etiam suspiria proijciuntur absq intentione: et etiam quando magna necessitas anhelandi incumbit desistere non possumus: sicut accidit in tussi et similibus. ¶ Et natura non inuenit hanc virtutem actione voluntaria nisi propter necessitatem superuenientem: quando non sufficit virtus naturalis ad exigentiam cordis. ¶ Sed probatio qua probat Galenus affirmando quod hec virtus penitus est voluntaria: est priuatio istarum virtutum quando est incisus neruus: et dicit probando postquam est incisus neruus est incisum instrumentum motus voluntarij: et inciso neruo cessat motus voluntarius. ergo est in neruo. Et iste syllogismus est falsus in principijs et corruptus in figura: quia quando remonetur. alias tenetur vnum predicatum rei que data est a subiecto non debet semper remoueri predicatum ab illa a qua est remotum subiectum: et qui opinabuntur hoc tenentur credere cum contradictione oppositi antecedentis in tota materia contradictionem oppositi consequentis: et ideo hec verba non sunt digna vt hic audiantur. Et iste est vnus modus in quo est manifestuz: quia non habuit veram radicem in logica: qz si per remotionē neruē Probatio Gal.

remouetur aliqs motus: illud non est ex necessitate: vt quando neruus est vt sit ille motus vt dicatur quod neruus sit pro pria causa in hoc motu. Et iam nisi sunt homines percussi sup venas et neruos dormitarios q vadunt ad cerebrum: et tunc in eis priuate sunt omnes operationes voluntarie et propterea hoc nomine nuncupantur: et dicit Rasis quod quando rex indie volebat interficere nobiles interficiebat eos per hunc modum. Et vis tu dicere propter hoc quod omnes mot⁹ voluntarij sunt fixi in his duob⁹. ¶Item que res est illa q̄ iubet hanc operationem in neruo nisi vna ex rebus propter quam completur hec operatio: et quando illa lesa est: tunc necessario lesa est illa operatio quamuis non sit propria causa in hoc: qr corrumpitur propria operatio propter corruptionem virtutis transmisse illuc. ¶Et de necessitate non est propter hanc priuationem voluntarij motus q̄ quilibet motus qui est in neruo qui ingreditur suam essentiam sit positus substantialiter voluntarius et per accidens accidit ei vt sit et ille voluntari⁹. ¶Et quomodo poterit negare hoc: quia iam cōcedit quod motus palpebrarum fit per musculos sicut notum est per se: et cuz hec toto nō est voluntarius. Et si vellet dicere quod sit totus voluntarius: adhuc nihil hic lucratur eo qd est in musculo nō in neruo. ¶Et postquam declaratum est quod iuuamentum sit in anhelitu: et que sit ei⁹ virtus necesse est narrare iuuamentum proprium vniuscuiusq̄ membri ppriij huic operationi. ¶Et dicimus quod membrum quod manifestum dat iuuamentum in hac operatione est pulmo: sicut videmus quod quando dilatatur attrahit aerem intus et quando cōstringitur expellit foras. Et non est dubium qr illud est proprium instrumentum in operatione illa. ¶Sed qd necesse est speculari subtiliter in hoc est illud vtrum ille motus cum quo fit inspiratio et respiratio sequatur motuz pectoris: nec per se habet aliquem motū an sit motus pectoris in anhelitu: inde continuuz semper cū motu pulmonis vt sit eius adiutor. ¶Sed Gal. dicit qd pulmo nullū hz ppriū mot⁹ in se: et q̄ mot⁹ illi⁹ sequit motū pectoris: et q̄ motus hanelitus q̄ sequtur motuz naturalē: fit p rē musculosam magnā que dr dyafragma quod separat inferiora mēbra a superioribus: et dicit quod magis propria res iuuamenti istius membri est hec operatio: quia nos videmus quod incōtinenti cum pectus dilatatur repletur pulmo aere: sicut videmus in follibus fabrorum. Et testificatur super hoc quod qn vulnus factū fuerit ibi: et intret aer pectus: tunc cessat motus pulmonis et moritur. Et posset esse quod cessatio motus pulmonis quando vulneratuz est pectus est ppterea qr infrigidatur pulmo. Et in tēporib⁹ Aristo. non cognoscebat aliud iuuamentū huius mēbri nisi propter separationē membrorū pncipaliuz a nutritiuis ad hoc vt non accideret tempore dige-

Gal. Arist.

stionis eis aliud ex calore illo. Et non debeat imputari Arist. hoc in defectum: quia istud qd apprehenditur per anotomiaz est sicut res que apprehēditur numero motuum circulorum: nec illa erat plene scientia completa tempore Aristo. Et si tempore Gal. erat ars medicie plene completa: tamen dicit Gal. nō est impossibile post me venire qui inuenit in arte medicine quod per me non est inuentuz. Et propterea in maiori parte rerum de quibus opinantur homines quod Gal. contradicat Aristo. non est vera ↄtradictio: sed sicut additiones et complemēta: quia nullus reperit al. nō deperit Aristo. de eo qd dicit in iuuamēto dyafragmatis ꝛ motu neruorum: secundum quod dicit i tractatib⁹ vlibus de esse motus ꝛ sensus et iuuamentis cordis et cerebri: ꝛ silr hic est sic dicendum: ꝛ nō est dicendū qd illud qd dicit Ga. in reb⁹ particularibus cōtradicat in vlibus Aristo. Et modo volumus reuerti ad illud a quo separati sumus: ꝛ dicim⁹ quod illud quod dixim⁹ ex snia Ga. ꝙ mot⁹ pulmonis sequitur motum pectoris: et hoc indiget speculatiōe: quia Ga. non verificat hoc nisi propterea qꝛ videt quod cessante motu pectoris cessat motus pulmonis: ꝛ tunc moritur aial. Et ego dico quod nō est hoc ita absolute dicendum quod mot⁹ pectoris sit causa pҏicipalis motus pulmonis: quia pole est vt quilibet istorum. i. pulmo ꝛ pectus hēat hunc motuz ex se: sed habeant vnam proprietatē cōiunctionis: ꝑpter quā null⁹ eorū mouet̄ sine alio: et propterea

Gal.

cum cessat motus vnius cessat motus alterius: et non est quilibet eorum causa motus alteri⁹. Et si nos poneremus ꝙ quando pulmo nō mouetur hoc motu: tūc cessaret mot⁹ pectoris sicut dicit Ga. essemus arbitrati per hoc secundum eum ꝙ pulmo esset id qd moueret pectus dicēdo ꝙ si nō moueret̄ non diceremus qd non moueretur pectus. Ecce hic videtur qd Gal. perdiderit in opinione sua qd non est impossibile esse motum pectoris ꝛ pulmonis vt moueatur simul sicut in globo vno: vt si vnum non moueretur quod aliud nō moueretur: ꝗuis vn⁹ non sit motor alterius secundū modum qui dictus est. Iteȝ nō est impossibile superueniente pectori mala complexione ꝑ incisionem nerui que ei aduenit quod illa malitia non penetret ad pulmonem per illam colligātiam; quia vna rerum ex qua egrotant membra est colligantia; et Ga. hoc concedit. Etiam per hanc eandem viam debemus dicere quod motus pectoris adiuuet motū pulmonis: et maxime quādo idiget forti anhelitu. Et melior via quam eligere possumus in fine nr̄e propositionis est hec: qꝛ membrum quod leditur cum cessat inspiratio ꝛ respiratio est cor sicut manifestum est: ꝛ si cor est illud qd recipit hāc lesionē propter hāc cessationem ꝛ non solum lesionem sed et mortem: ergo de necessitate est illud membrum in quod est principiū istius iuuamēti. Et motus pulmonis secūdum Ga. erat violentus vel per violentiam per viam qua mouentur corpora artificialia. Et

Gal.

nobis est dicendum quod illud principium motus est in ipso p viam que est in corporibus naturalibus. Et adhuc quod completur hic motus per duos motus. vcz naturalē ꝛ voluntariū. Ergo melius quod dicere possum⁹ ex his est vt sint sicut duo primi mobiles.s.ꝙ muscul⁹ sit primus in motu voluntario et cor et pulmo primi in motu naturali. Et Ga.tenuit in hoc tractatu viaȝ quā in aliꝭs regulis suis q̄ putat vt iste sit motus voluntari⁹:ꝛ putat ꝙ nō sit volūtari⁹ nisi per neruū et nō apparet p anotomiā vt neru⁹ veniat ad pulmonē p quē possit sentire et maxime per quem possit mouere:ꝛ potest esse ꝙ nostra principia nō sunt sufficiētia veniendi ad veritatē pluriū haꝝ inq̄sitionū:sȝ tñ cōueniēs est vt loq̄mur de his ꝑm aptitudinē hui⁹ temporis:q: nō est impossibile vt cadant hec verba p q̄ possum⁹ certificare de veritate haꝝ reꝝ tpe futuro:cū ad pñs spaciū nō habeamus. Et nō fuerūt ordinate partes duplices pulmonis nisi propter hoc vt si superueniret vni parti mala dispositio vt alia staret in iuuamēto loco ipsi⁹:sicut contingit in vulnerib⁹ que laniant vnam cameram pectoris q: stat pars pulmōis que est in camera non vulnerata loco iuuamenti anhelitus:sed quādo vulnerant ambe tūc statim moritur patiens. ❡Et iuuamentū cāne pulmonis est propter inspirationem et respirationem:ꝛ cum hoc habet iuuamentū vocis. Et propter hoc fuit positū in extremitate hui⁹ mēbri vnū quod habet possibilitatem generādi vocē:ꝛ assimilat̄ vni pte lingue. Et misse sunt eidem a musculo res que dant ei diuersas dispositiones vt possit generare diuersas voces. Et hoc iuuamentum est tātū propter bene esse:ꝛ non ꝑpter necessitatē: propterea ꝙ vox nō est necessaria in esse nr̄o. Et in maiori pte facit natura hoc q: facit in vno mēbro duo iuuamēta aut tria qñ dȝ esse hoc sicut videmus in narib⁹: q: sunt ordinate ad odorandū:et ad hoc vt sint propter mundificationē superfluitatuȝ cerebri:ꝛ in vna parte seruit virtuti expulsiue:ꝛ ī alia parte seruit virtuti sensibili. ❡Et etiam iuuamentuȝ vtile est vt defendat ne puluis aut fumus:aut similes res nociue veniant ad guttur. ❡Et cum hoc defendit ne aer frigidus ingrediatur ad membra anhelitus:et ideo qñ multum inciditur ab ea fortificatur frigiditas ad pect⁹ ꝛ pulmonē:et apparet vt habeat inuentionem in esse vocis. Et testificatur nobis quod epiglottis est instrumentū qđ appropriat̄ voci:qđ est q: cū sufflamus fortiter in camerā vel cannā pulmonis alicuius animalis egredit̄ vox extra ex ea que assimilatur voci illius animalis. Et fuit positum sup hūc meatum cooperimentū vnū ad defendenduȝ a rebus q̄ vadunt ad ysofagū ne ingrediatur in ipm:q: moriret̄ homo. Et propterea quādo intrat aliquid etiam modice quātitatis āmouet tussiȝ. Ista sunt que sunt possibilia dici de iuuamento hanelitus. defensio ysofagū.

❡Capitulū.xx. Quod est de iuuamentis cerebri ꝛ ptium ei⁹.

Et virtutes cerebri. s. imaginatiua et cogitatiua et reminiscibilis et conseruatiua quamuis non sint membra vel instrumenta ipsa tamen habent propria loca in cerebro in quibus manifestantur operationes earum: et propterea de eis dicendum est. Et dicimus quod virtus imaginatiua stat in prora cerebri: et illa est que retinet figuram rei postquam separata est a sensu communi. Sed cogitatiua plus manifestatur in media camera: et per hanc virtutem cogitat homo in rebus quibus pertinet cogitatio et electio quousque apprehenderit quod conuenientius est. Propterea non inuenitur hic virtus nisi in homine: et animali bruto concessa fuit extimatiua loco istius. Et locus virtutis reminiscibilis et conseruatiue est pupis siue pars posterior capitis. Et inter conseruatiuam et reminiscibilem non est differentia nisi quia conseruatiua est conseruatio continua: et reminiscibilis est conseruatio intercepta. Et differentia que est inter conseruatiuam et reminiscibilem et ymaginatiuam est quia ymaginatiua presentat aliis formam rei sensate postquam priuata est a sensibus: quare non est sensus. Et virtus conseruatiua et reminiscibilis non sunt nisi ad conseruandum aut ad faciendum reuerti apprehensionem illius figure. Et ex hoc apparet quod sunt magis spirituales quam ymaginatiua. Et non est tradendum obliuioni quia quamuis camere cerebri sint membra in quibus complentur operationes istarum virtutum: tamen inueniunt earum radices in corde: et quod illa loca non sunt illis nisi sicut instrumenta in quibus manifestant eorum operationes. Et sicut virtus visibilis dicitur esse in humore cristallino: quamuis sit in corde vel in cerebro: sic iste virtutes et iuuamentum istorum locorum est ad temperandum eas secundum modum quod dictus est iuuamento cerebri ad alias apprehensiones. Et hoc declarabitur per viam qua declaratum est illud: hoc est quod virtutes iste non laborant nisi cum calore intrinseco: et calor intrinsecus non aduenit eis nisi cum calore mensurato: ergo virtus datiua et mensuratiua de necessitate est in corde: ergo radix istarum virtutum est cor. Item quia operatio ymaginatiue non est nisi in signum quod remansit ex sensatis in sensu communi sicut declaratum est in libro de anima. Et ibi declaratum est quod locus et radix habitationis sensus communis est cor. ergo habitationis locus virtutis ymaginatiue est in corde necessario. Et iterum quia ymaginatio est que monet animal: mediante virtute motiua voluntaria: manifestum est quod motiua voluntaria est in corde: ergo ymaginatiua est in corde. Et in loco in quo est ymaginatiua de necessitate est cogitatiua: quia cogitatio non est nisi compositio rerum ymaginatiuarum et dissolutio earum. Et in loco in quo cogitatiua de necessitate est: est reminiscibilis et conseruatiua: propterea quia propter ipsam sunt inuente. Et non est necessarium in videndo egritudines istarum virtutum: et in egritudinibus istarum camerarum cerebri: vt indicet propter hoc quod iste virtutes sint solum in cerebro: si

ent non est dicendum in videndo virtutem visibilem egrã quãdo egrotat humor cristallinus quod virtus visibilis nõ sit pñcipaliter nisi i cristallino. Et tu vides iterũ quia egrotant iste virtutes apprehensiue propter egritudinem dyafragmatis: et nõ fuit aliquis qui crederet qđ iste virtutes apprehẽsiue essent i dyafragmate propterea quia non fuerunt ordinate iste camere cerebri nisi propter istas virtutes. Et fuit ordinata earũ cõplexio ad faciendũ illud qđ cõuenit istis virtutib⁹: ꝛ ꝓpterea ista virtus nõ manifestatur primo nisi in duabus cameris pro prie ꝛ ab ea vadunt ad duas cameras que sunt in parte posteriori per meatum qui est inter vtrasq ꝛ sunt posita corpora in illo meatu que aperiunt qñ necesse est vt aperiantur ad intrãdum calorem intrinsecum in illas: ꝛ postmodum clauditur in illis sicut dictũ est in libro anotomie. Et quia cerebrum est mẽbrum humidum liquidũ: ideo ad custodiam ipsius positum fuit os creanei ꝛ panniculi circundantes ipsum sicut posite sunt coste pectoris ad conseruationem cordis. Et positum fuit hoc rotundum: eo quod hec forma est melioris dispositiõis aliarum omnium formarum: ꝛ maioris capacitatis aliarum: et qꝛ a nocumẽtis remotior omnib⁹ aliis existit. Et fuit positum cerebrum in altiori loco corporis in animalib⁹ perfectis propter sensus qui sunt in eo: propterea quod sensus secũdum quod dicit Gall. sunt custodia corporũ. Et rationis est vt custodes sint in locis altis.

Cap. xxi. Quod est de somno.

Et iã declarauim⁹ in iuuamẽtũ vniuscuiusq mẽbri ẽm ꝗsufficiẽs nob vr ꝛ restat vt declaremus aliquas operationes que cõseruãt sanitatem. Et incipiem⁹ ab operatiõe dormiendi: faciem⁹ te scire quid sit dormire: ꝛ in quo mẽbro fiat hec operatio ꝛ que sit eius causa: eo quod est vna ex reb⁹ necessariis in esse animalium dormientiũ. Et homo est vnum ex his: ꝛ propterea priuatio hui⁹ operatiõis est vna ex reb⁹ q facit ꝑdere vitã: ꝛ qñ cõpleuerimus narrationẽ istius virtutis cũ modico ei⁹ qđ sequitur ad hoc: tunc erit cõpleta ista particula: ꝛ incipiem⁹ loqui in alia particula de egritudinibus ꝛ causis earũ ꝛ accidentib⁹ ipsarũ si deo placuerit. Et dicim⁹ quod dormire est ligamẽtũ ꝛ quies sensuũ ꝛ reuersio ipsorũ ab istrumẽtis eoꝝ ad ꝑtẽ itrisecã corpis. Et iste res ꝑ se note sunt: ꝛ ꝓpterea trãseunt res sensate sup dormiẽtes et nõ sentiũt eas ꝛ etiã videm⁹ dormientẽ oclos hñtẽ aptos ꝛ nõ videbit ꝛ si esset virt⁹ visibilis in suo instrõ tunc videret. Et nõ solũ accidit hoc i hora dormiẽdi. Sꝫ etiã accidit hoc qñ hõ subtiliter sollicitat⁹ est circa aliđ: tũc etiã trãseũt sup ipm mlta sensata et nõ sentit ea. Et postquã dormire nõ est nisi reuocatio sensuum ad ꝑtes interiores corpis est impoẽ sensib⁹ vt moueant in motu vniuersitatis corpis sine corpore vno ꝙ staret loco ei⁹ ꝓprie materie: ꝛ ẽ manifestũ ꝙ istđ corpus est calor naturalis ergo dor:

mire necessario fit p caloris naturalis reuensionem ad partes intrinsecas corporis. Et testificabitur super hoc qd ptes exteriores corporis refrigerant cum homo dormit. Et etiã opatio digestionis est fortior cum homo dormit: eo qd calor naturalis cũ quo operat natura in vigilãdo in exterioribus vt det sensum & motum reuertitur dormiendo ad partes intrinsecas corporis. Et postquã transmissio caloris naturalis mẽbris non fit nisi a corde sicut dcm̃ est supius: ergo reuersio ipsi⁹ tpe dormitiõis nõ fit nisi ad cor: pptcrea qr a loco vnde incipit motus ad eũdẽ reuertit sicut est in dño: qr ab eo res habent initium & ad ip̃z reuertunt. Et postquã declaratũ est qd somn⁹ est quies sensuũ et cessatio suarũ operationum propter reuersionẽ caloris naturalis q̃ est eoꝝ subiectũ, ad cor. et sciẽdũ est q̃ sit cã isti⁹ reuersiõis pptcrea quia hec res stat loco forme dormitiõis & loco vltime digestiõis. Et dicimus qd dilatatio caloris naturalis in ptib⁹ extremis nõ est nisi propter augmentũ quãtitatis eius: & non fit pptcr augmentũ qualitatis nisi pptcr augmẽtũ quãtitatis q̃ est in eis. Sz ꝯtrictio sua est diminutio quantitatis. Et hoc fit necessario dominãtibus sup ipsuz frigiditate & humiditate. ergo somnus nõ accidit nobis nisi quãdo infrigiditat & humectatur calor naturalis pptcrea quia qñ acq̃rit humiditatẽ & frigiditatẽ & reuertit ad suam radicem diminuit a sua q̃titate. propterea qr iuuamentum cerebri fuit vt tẽperaret caliditatem & siccitatẽ cordis necessarium est vt recipiat maiorem partẽ isti⁹ operatiõis a cerebro. Et hoc accidet quando dominabitur sup cõplexionem ipsius fri. & hu. et hoc nõ accidet ei nisi transmittitur ei cibus: & similiter quando accidit cibus cordi acquirit fri. & hu. Et pptcrea qd accidit cordi vt in pluribus nisi mediante cerebro: nos faciemus embrocationem super cerebrum vigilantiuz cum rebus que habent humectare. Opinabantur multi hominum quod cerebrum esset solum proprium membrum somni & non est ita. Et rationes que nobis ostendunt quod dormitio non fit nisi per frigiditatez & hu. sunt: quia nos videm⁹ quod maior pars ciborum qui faciunt dormire sunt frigidi et hu. sicut lactuce & similes: & cibi qui inducunt vigilias sunt ca. & sic. Et causa materialis somni est vapor humidus qui ascẽdit a membris inferioribus ad cerebrum propter aliquam causam generatus: & quando est in fine sui ascensus ingrossatur a frigiditate cerebri & recipit grauitatem ab aliis humiditatib⁹ miscentibus se cum eis que ibi sunt: & quia non possunt resolui nec vlterius ascendere: descendunt inferius ad membra & opilãt meat⁹ virtutũ sensibiliũ. Et somnus nõ aduenit multũ aialibus post laborẽ nisi pptcrea qr aĩalia qñ mouent & laborant spargit calor su⁹ naturalis diminuit q̃titas sua & refrigerat & pptcrea reuertit de necessitate ad locũ sui pncipii & sui thesauri. Sicut similiter accidit ei res q̃ ipedit ipsum: qr reuertit ad pncipiũ suũ. & sicut hoies exercituũ qñ accidit eis grãde pi=

Quies sensuz ẽ somn⁹

culū reuertunt ad capitaneū: ꝛ ꝓpterea coꝛ est istō mēbꝛum qō vltimo refrigeratur tēpoꝛe moꝛtis. Et somnus est vna opatio nature que regit coꝛpusaīalis. Et ꝓpterea fuit somn⁹ necessarius in animalibus perfectis: qꝛ nisi esset somn⁹ perirent sensus ꝓpter nimium exercitiū: et pereuntibus sensib⁹ periret vita. Et inde est qō citrinatur facies doꝛmire nō potētiū: ꝛ ledūtur eoꝛum opationes: ꝛ pꝛopꝛie operatio virtutis nutritiue ꝛ ēt exercitium sensuū est ex rebus que refrigerāt caloꝛē naturalez pꝛopter sparsionem suam ad ꝑtes exterioꝛes. Et qñ refrigerat reuertit ap partes interioꝛes et diminuitur quātitas sua. Et est est sciēdū quod hec operatio ꝗs nis ipsa sit nisi ꝓpter aliquam permutationē complexionis factā i caloꝛe naturali que est augmentū cōplexiōis frigide ꝛ humide: tñ veraciter efficiēs hanc est ꝟt⁹ regitiua que est in coꝛde: ꝛ caloꝛ qui est i coꝛde hoc modo est suū istrumētū. Et ꝓpter hoc est hic natus locus inqsitionis: hoc est cui ꝟtuti aīe debet attribui hec opatio: ꝛ videt quod debeat attribui ꝟtuti sensibili: iō quia crescit ꝛ foꝛtificat pꝛopter hanc operationē: et non debeat attribui nutritiue inꝗtū est nutritiua: pꝛopterea quia vegetabilia non doꝛmiunt: eo quod non hñt sensum. Et ista ꝟt⁹ est ex ꝟtutibus sensibilib⁹ appꝛopꝛiatis sēsui cōi. Et nos nō attribuimus hāc opationem virtuti sensibili: nisi quia est vna rerū pꝛopter quas conseruatur esse suū: ꝗuis tunc cesset. Iste sunt ille res que possunt dici i operationibus oībus quas hꝫ sanitas.

Et de iuuamento istoꝛum erit declarata res que est necessaria in esse animalium: ꝛ illa que nō est necessaria.

¶ Cap. xxij. Qō est de cōplonibus tempoꝛum.

Et etiaꝫ membꝛa virtutis nutritiue ꝛ operationes illius sunt necessaria in esse animalis: quod non est generatiua ꝛ etiam sensus tact⁹ est necessarius: ꝛ pꝛopterea fuit ꝑuatio istius virtutis moꝛs ex necessitate: ꝛ hanelit⁹ est etiam opatio necessaria: ꝛ ex hoc apparet quod res que stant coꝛpoꝛi hominis loco conseruationis sunt aer: aqua cibi: que non conseruant nisi quando sunt super suum cursum naturalem. Et qꝛ aer non est super foꝛmam suam naturalē nisi pꝛopter operationem solis ꝛ coꝛpoꝛum celestiū: cum eo fuerunt cause que stant coꝛpoꝛi humano loco conseruationis ipsa eadē coꝛpoꝛa. Et nō completur hec operatio in aere nisi ꝓpter operationem solis in eo in quatuoꝛ tempoꝛib⁹ q̄ sunt ver: estas: autumnus: ꝛ hyems: ꝛ hoc est ex incessu ipsius in circulo obliquo: ꝛ pꝛopterea cōueniēs est medico cognoscere naturam hoꝛum quatuoꝛ tēpoꝛū: qꝛ ꝓpter ipsa stat sanitas plusꝗ ꝑ alias causas. Et dicimus qō ver est tempus in quo opatiōes nutritiue sunt perfectioꝛes: et hoc nō accidit nisi ꝓpter multiplicationē caloꝛis naturalis in coꝛpe: ꝓpterea qꝛ caloꝛ naturaꝉ est calidus ꝛ humid⁹: ꝛ dꝛ qō cōplo isti⁹ tpis est ꝓpter caliditatē ꝛ humiditatē: ꝑpea qꝛ speculatio in cōplone hui⁹ tpis est in

Cōseruationis.

comparatiōe ad corpus huma=
num:⁊ operationes iuuenū in
hoc tempore sunt perfectiores:
⁊ propterea potest dici quod est
tempus temperatum compara
tuz cōplxoni hominis.Sed si tu
diceres quod esset temperatuz
ꝑpter proportionē qualitatū ex
quibus est vna cū alia:hoc esset
falsum:q꞉ vnaqueqꝫ rerum que
appropriatur complxoni appro
priatur de necessitate dñationi
vnius qualitatis actiue q̄ stat
loco forme:et dominationi vni⁹
qualitatis passiue que stat loco
materie:⁊ si ita non esset cōple=
xionatum:non esset vnuz in for
ma:immo essent duo:nec etiam
esset recepta vna operatio ī suo
termino:si due qualitates con=
trarie dominātes essent sup̱ ip̄z
ambe equales in potētia vel in
actu:q꞉ ex duab⁹ reb⁹ in actu cō
trarijs nō pōt. fieri vnū in actu
et etiam de duab⁹ nō cōtrarijs
sicut nō fit ex duab⁹lineis ī actu
vna linea in actu:⁊ hoc non cō=
senserunt multi ex eis q̇ appro=
priāt sibi philosophiā hoc tp̱e:
nedū medici:⁊ de hoc habebūt
manifestā declarationē:q꞉ nūqꝫ
inuenit̄ tēperata cōplxo in pro=
portiōe.4.qualitatū:hoc est tē=
perātia que est ꝑ3 extremitates
sicut nō potest inueniri tempe=
rata ꝯplxio appropriata vni q̄li=
tati actiue:ꝑpterea q꞉ quelibet
actiua h3 gradū sue operatiōis
propter vnam qualitatem passi
uam propriam ei que stat ei lo=
co materie.Et postqꝫ declaratū
est hoc reuertamur ad illud a q̇
separati sumus.Et dicimus ꝙ
videtur quod tempus estiuum
habeat in dispositione sua do=
minium caliditatis et sic.⁊ etiā
apparet quod hu.et frigiditas

declaratio gñalis.

dominentur super dispositione
hyemis:⁊ hec est comparatione
tp̄s veris ⁊ cōplexioni hominis.
Sed complexio autūni quia est
media inter estatem ⁊ hyemem
opinatur ꝙ sit quasi in temperā
tia veris:sed res est contraria:q꞉
est in fine cōtrarietatis veri: pro
pterea q꞉ est illud tēpus in quo
debilitātur virtutes:⁊ sunt cōfu
se sicut videtur in vegetabilib⁹
et animalibus:⁊ ꝑpterea dicen
dum est ꝙ frigiditas ⁊ sic.domi
nentur super ipsum q̄ sunt ꝯtra=
rie caliditati ⁊ hu.⁊ q̄uis nō sit
frigidum multū p̄dominatur ei
siccitas: et vniuersaliter dico ꝙ
cōfusus est in suis partib⁹: ⁊ sol
in illo est medius nobis inter ꝑ
pinquitatem ⁊ lōgitudinem: et
q̄uis hec eadem cōparatio sit
in vere tñ est magna differentia
inter istas duas cōparatiōes ex
parte p̄parationis naturalis: ꝑ
pterea q꞉ virtutes sunt in autū=
no in fine declinationis: ⁊ sicci=
tas iā dñata est sup̱ oīa anima=
lia:⁊ ꝑpterea non inuenit̄ aliq̇d
iuuamentū in temperātia calo=
ris ipsi⁹ tp̱is in reb⁹ gñationis.
Sed tēperantia q̄ est in vere est
cōueniens gñationi: ⁊ sedet sup̱
naturā q̄ est cōueniens gñatiōi:
⁊ hec est humiditas.Et hec tp̱a
nō habent terminū stabilē gñā
liter in breuitate ⁊ longitudine:
sed diuersificātur in regionib⁹:
et hec diuersificantur in latitu=
dinib⁹ ipsarum: et temperatior
regio est illa que habet tempus
autumni breue: et tempus ve=
ris longum: et tales regiones
sunt in quinto climate et pro=
prie que sunt propinque mari.
Et autumnus in terris nostris
hispanie habet quasi duos men
ses: et sedet in principio quinti

climatis. et sub lance diei nō est tēpus tēperatū fm q opinātur multi hoim: ꝛ hoc declaratū est alias: nec etiā verū est qd dicūt quidā q quartum clima sit melius quinto. ꝛ Gal. sentit q temperatioꝛ regio est terra grecoꝛū: ꝛ inter alias temperatioꝛ est terra hispanica et dicit quod totum tēpus illarū terrarum est sicut tēpus veris. Deinceps declaratum est ex istis locis sanitas cuiuslibet membri in oībus quatuoꝛ causis. s. materiali: effi. foꝛmali: ꝛ finali: et hec fuit noſtra intentio a pꝛincipio libꝛi.

¶ Explicit liber secundus colliget Auerroys qui liber fuit de sanitate.

¶ Incipit tertius liber qui est de egritudinibus et cōtinet capitula. xlj.

¶ Capitulū. j. Quod est de egritudine et eius diffinitiōe in generali.

Diffinitio egritudinis est manifesta per diffinitionē sanitatis: eo q egritudo ē opposita sanitati. Et qꝛ sanitas est vna bona dispositio in membꝛo cū qua agit actionē quā hꝫ a natura sua agere: et silr patit passionē qua hꝫ pati per sui naturā: fuit necessariū vt egritudo sit mala dispositio in mēbꝛo pꝛopter quā agit ꝛ patitur cōtra naturā. Et necessariū est vt faciamus in cognitiōe specierū egritudinis qd fecim⁹ in cognitiōe specierū sanitatis. hoc est vt narremus in pꝛimis quot et q̄ sint eius species: et que sint sue cause: ꝛ postea declarabimus q̄ sint actiones ꝛ passiones nō naturales: ꝛ medici vocāt passionē accidēs. Et qm̄ nos hoc fecerimus tūc cognouerim⁹ egritudinem per oēs suas cās q̄ sunt finis cognitiōis rerū: ꝛ hoc totū poterimus cognoscere a cognitiōe sanitatis q̄ a nobis pri⁹ dicta est. Qm̄ numerus specierū egritudinis est sicut numer⁹ specierūꝫ sanitatis: ꝛ a cognitione sanitatis cognoscitur egritudo: q̄uis opinatū sit q notioꝛes sint species egritudinū speciebus sanitatis: pꝛopterea qꝛ multe egritudines habent noia ꝛ sanitates opposite illis nō habēt noia: et tn̄ impossibile est cognoscere egritudines pfecte nisi pter cognitionē suoꝛū oppositoꝛū. Et pꝛopterea dictū est q cōtrarioꝛū eadē est disciplina. Reuertamur igit̄ ꝛ dicam⁹ q pꝛopterea q dispositiones sanitatis mēbꝛi habēt duas spēs: vna est bonitas cōplexionis mēbꝛi que in membꝛis inuenit̄ cōsimilib⁹: et alia est bonitas cōplexionis q̄ est in mēbꝛis officialib⁹: fuit necessariū diuidere silr egritudies fm has duas spēs. In pꝛimis narrabim⁹ egritudines mēbꝛoꝝ cōsimiliū: ꝛ dicemus earū causas efficiētes: ꝛ materiales: ꝛ postea narrabim⁹ egritudines mēbꝛorū officialiū: ꝛ dicem⁹ earū cās. Et dicimus pꝛopterea q membꝛa cōsimilia non agūt nec patiuntur fm cursum nature: nisi qn̄ mensure ca. frigi. sic. ꝛ humi. erunt in illis cum pꝛopoꝛtione conuenientī in omnibus speciebus complexionis sanitatis: sicut narrauimus in libꝛo sanita-

Quot et que sint spēs egritudinis.

tis. Similiter est necesse vt sint egritudines illorum membrorum ipsis egredientibus ab ipsis mensuris proportionatis in vna qualitate vel duabus ex illis que possunt combinari: ergo species egritudinis istarum egritudinum. al'. istorum membrorum sunt octo: videlicet ca. fri. hu. vel sic. vel ca. et hu. et ca. et sic. aut fri. et sic. Et non solum est intelligendum de primis qualitatibus sicut dicit. G. sed etiam de qualibet qualitate cum qua operatur membrum suas operationes sicut duritie et mollitie et his similibus qualitatibus proprijs membris et improprijs. Et species harum egritudinum primo inueniuntur in membris consimilibus secundo in compositis propter consimilia sicut dictum est in speciebus sanitatis. Et istarum octo specierum quedam sunt materiales: et quedam non. Sed difficile est imaginari egritudinem materialem esse simplicem: propterea quia egritudines materiales sunt composite quia nulla egritudo materialis ledit operationem nisi propter aliam non materialem que superuenit membro a calore vel a frigore.

¶ Cap. ij. Quod est de causis egritudinum in generali.

Deinceps volumus dicere causas earum: et dicimus quod occasiones materialium egritudinum sunt humores quatuor quando egrediunt ab eorum temperantia in quantitate aut qualitate. Et hoc accidit aut a parte materie aut a parte effi. et hoc est propterea quia membra non permanent super complexionem sanitatis: nisi quando sanguis qui aduenit eis est in quantitate et qualitate in proportione temperata in caliditate et frigiditate. Et hoc accidit quando membra que efficiunt nutrimentum stant super complexionem sanam: et cibi qui adueniunt corpori sunt naturales et recipiuntur in quantitate conuenienti et ordine debito et tempore conuenienti. Sed quando sunt in contrarium: tunc non sunt solum cause materiales ad generandum in corpore istos humores: sed etiam inducunt membra facientia nutrimentum ad malam complexionem. et tunc dicitur quod humores exiuerunt a natura a duabus partibus. vz. a parte effi. et a materiali simul. Et plures erunt cibi naturales et recipiuntur secundum ordinem naturalem vt dictum est. Sed res extrinsece acquirent membris efficientibus malam complexionem: et generabunt tales humores: et illa sunt sicut aer: exercitium et similia: et tales sunt exeuntes in quantitate et qualitate: et tales sunt euenientes a mala complexione in radice creationis membrorum agentium in nutrimento: et tales accidunt causa parentum qui exiuerunt a sua complexione: et ex preparatione prima in creatione: quoniam plures homines sunt similantes se adinuicem in creatione eorum et regimine: tamen variantes se in accidentibus: quia tales sunt multarum egritudinum: et alij paucarum egritudinum: et tales multorum annorum: et alij paucorum annorum. Et pluries accidet hoc a mala complexione fixa in principio generationis membrorum efficientium. Et plurimum hec talis complexio est hereditaria: quia ab istis primis preparationibus accidit quod videmus etiam de similitudine multorum hominum adinuicem in forma

consuetudine

cõsuetudine ꝛ accidẽtibꝰ egritudinũ in paucitate,in longitudine annoꝛuȝ. Et postq̄ diximus cãs humoꝛũ distẽperatoꝛuȝ vl'r. Deinceps narrandũ est q̃ũo fit generatio vniuscuiusq̄ istoꝛũ:ꝛ quot sunt egritudies que generantur ab eis.

¶Cap.iij. Qđ est de causis egritudinũ materialiũ calidarum ꝛ siccarum.

Et incipiemꝰ ab egritudinibꝰ calidis ꝛ siccis materialibus. Et dicimus q̄ egritudo calida et sicca generatur ex cibis calidis ꝛ siccis distẽperatis: vel q: recipiuntur in multa quantitate: aut nimis diminuuntur: aut q: recipiunt super ieiuniũ: q: q̄n recipitur cibus post multum ieiunium in stomaco et epate permutabitur ad caloꝛem et siccitatem fortẽ: ꝛ inducet stomacum ꝛ epar ad eãdem complexionem: ꝛ tunc erit facta operatio eoꝛum ab ambabus partibus supꝛadictis ꝛ sanguis qui generabitur ab hoc cibo erit ca. ꝛ sic. ꝛ distẽperatus: ꝛ multiplicabitur in ip̃o colera in multa quãtitate: ꝛ distẽperabitur in multa qualitate: ꝛ tũc impedietur operatio fellis: ꝛ non poterit attrahere coleraȝ ẜm debitam quantitatem: et sic remanebit imbibitus ex ea. Et illud est eo q̄ quãdo erit colera a via sua naturali in quantitate vel qualitate aut in ambabꝰ simul: tunc remanet colera influxa in sanguine: et quando nutriẽtur mẽbꝛa ex illo sanguine exibunt paulatim a sua complexiõe naturali ad malam complexioneȝ ca. et sic. ꝛ generabuntur multe egritudines calide colerice. ꝛ similia accidentia venientia mẽbꝛis a rebus extrĩsecis: sicut ab aere calido: et a multo exercitio et vigilia: et accidẽtibus anime que habent calefacere: sicut ira et furoꝛ et cogitationes coꝛdis et his similia: et causa foꝛtioꝛ que est istarũ causarũ plus aliarũ rerum est aer et ars. et aliq̄n erit causa istarũ opilatio poꝛoꝝ qui sunt in cute per quos euapoꝛat caloꝛ ꝛ retinetur: et cõculcabitur caloꝛ intus et faciet qđ dictũ est. Et aliquando erit hoc a cõplexiõe naturali vel radicali. Et colera non naturalis que fit in coꝛpoꝛibꝰ supꝛadictis habet quatuoꝛ species. Una spẽs est que assimilat vitello oui qđ natum est in illa die. Gal'. dicit in pluribus locis: quod hec species est calidioꝛ naturali: quia pars ignea in hac specie dominatur plus: et dicit quod eius grossities est propter nimiã caliditatem et ebullitione. ob quã rem habet ista secum istum caloꝛem igneũ. Et alij medici preter ipsum dicũt quod hec est minoꝛis caloꝛis naturali. Et dicũt quod grossities ipsius est propter alicuius mixtionẽ flegmatis: et ẜm hoc debet esse rubedo ipsius infra rubedinem naturalem: et est contra illud quod dicit Ga. ꝛ nos videmus quod ita non est vt dicunt. Ad hoc ẜm illos debet habere cum sua grossitie aliquantulum viscositatis sicut debet habere coꝛpus humidum mixtum cuȝ coꝛpoꝛe calido: et sensus visus in hoc adiuuat Gale. Et secunda species habet coloꝛem auricalchi: vel citri: et generatur ab humiditate aque ammixta cum ipsa et sine Gal'

dubio hoc infra ſiſtit in calidi-
tate a colera naturali: ⁊ egritu-
dines que fiunt ex hac ſpecie et
vitellina ſm illos qui dicunt ꝙ
fit groſſa propter ammixtionez
flegmatis non ſunt enumeran
de cum egritudinibus ca. ⁊ ſic.
ſimplicibus ſed cum cõpoſitis.
Sed egritudines vitelline ſecũ
dum Gale. ſunt poſite in vltimi
tate caliditatis et ſiccitatis: et
poteſt eſſe quod hec colera: eſt
colera quam nominat. G. cole-
ram ru. Et alie due ſpecies ſunt
ſicut praſſina et eruginoſa: ⁊ di
citur quod ambe generantur in
ſtomaco: et mihi videtur quod
G. nõ appropriet eas colere ſim
plici: quia dicit in libro de virtu
tib9 naturalibus quod iſte due
ſpecies generantur a colera vi-
tellina mixta cum aliis humori
bus: ⁊ quod he due ſpecies ſint
cõpoſite: et manifeſtũ eſt quod
generantur in ſtomaco ſecun-
dum eos. Et ſtomacus per ſuã
naturam non habet generare
coleram naturalem necnon na
turalem: quia quod generat na
turalem generat non naturalẽ:
quando corrumpitur ipſius cõ
plexio quia ipſius cõplexio in-
tenditur aut remittit. ergo praſ
ſina ⁊ eruginoſa non habẽt hoc
nomen niſi equiuoce. Et vide-
tur quod cauſa iſta generatio-
nũ: eſt quod quãdo colera egre-
ditur a ſua natura in cali. et ſic.
propter ſparſionem ipſius ad
ſtomacum: tunc remiſcetur cuz
aliis humoribus: et proprie cuz
melencolia: et ibi recipit aliquã
ſpeciem putrefactionis et per-
uenit ad talem complexionem:
⁊ propterea aſſimilantur iſti hu
mores veneno: et proprie erugi
noſa. Et egritudines que pro-
ueniunt ab his ſunt incurabi-
les propterea quia nõ recipiũt
digeſtionem nec permutantur
a calore naturali: immo corrum
punt formam ſpecificam ipſius
ſicut corrumpit venenum. De-
inceps volumus declarare qua
liter generãtur egritudines co-
lerice: et incipiemus a febre cole
rica ſefraria. Et dicamus quod
poſtquam dictum eſt quod fe-
bris eſt calor qui continet to-
tum corpus qui ledit actiones
et paſſiones membrorum om-
nium. Ab hac parte apparet ꝙ
eſt calor extraneus ⁊ apparet ex
parte qua manifeſtatur in ipſa
operatio caloris intrinſeci dige
rendo humores et recipit ſana
tionẽ: ⁊ non eſt ſicut calor extra
neus qui inuenitur in corpori-
bus mortuorum ob hoc appa-
ret quia etiam eſt naturalis: et
eſt veritas quia eſt calor natu-
ralis mixtus cum aliqua quali
tate caloris putredialis. Et ad-
huc poſtquam calor iſte ſpargi-
tur et continetur per totum cor
pus per arterias: dicim9 per hoc
quod ſubiectum propinquum
iſtius caloris eſt cor: et propter-
ea eſt impoſſibile ipſum eſſe to
tũ extraneũ. Et propterea quia
calor cordis eſt ille calor cũ quo
mẽbra faciunt omnes ſuas ope
rationes: neceſſariũ eſt qñ reci-
pit aliquam permutationem vt
ledantur omnes eorũ operatio
nes. Ergo diffinitio febris eſt
hec: quia eſt calor compoſitus
ex calore naturali ⁊ extraneo pu
tredinali miſſo a corde ad totũ
corpus et ledit omnes actio-
nes et paſſiones. Et dicimus
ꝙ iſte calor eſt permutatio calo
ris naturalis permutati in quã
titate et qualitate operandi

in corpore operationes nō naturales aut in materia nō naturali. Deinceps volumus dicere ꝙ cause generationis isti⁹ caloris sunt eedem cum causis generationis caloris extranei: saluo ꝙ in hoc calore sunt equales: et si ita nō esset. ergo esset extraneus absolute: q2 res attribuitur extraneo dominanti. Et iam declaratum est in quarto methau. ꝙ cā effi. putredinem stat duob⁹ modis: vnus est calor extrinsecus: ꝓpterea quia iste calor spargit ꝛ exalare facit calorem intrinsecū: ꝛ maxime qñ est cū forti qualitate ꝛ qñ spargitur calor intrinsecus sicut cōuenit tpe magni caloris qui regit materiam generataȝ in illa materia calor extraneus: ꝛ maxime si sit humida: q2 humiditas de facili permutatᷣ a reb⁹ extrinsecis: quia difficile esset effici per seipsam. Alius causa est effi. per accidēs: hoc est frigiditas: quia qñ dñatur sup calorem intrinsecū extinguit ipm: et tūc generat sup materiā loco isti⁹ caloris naturalis aliū calorē extraneum. Et ibi declaratū est ꝙ ens naturale nō permanet in suo esse nisi qñ virtutes agentes dominantur super patiētes. Et qñ debilitantur iste virtutes regitiue: ꝛ dominātur virtutes extrinsece: tūc tendit ens ad viam imperfectionis. al's corruptiōis. Et cause que adiuuant ad generanduȝ calorem extraneum ille eedem sunt cū illisque adiuuāt ad extinguendū calorem naturalem: ꝛ hoc fit qñ subiectum est ꝑparatum ad recipiendum. al'. extinguendum istā gñationem extraneaȝ: sicut sanguis ex quo generatur colera qui egreditur a natura in quātitate: aut qualitate: aut ꝓpter multitudinē sanguinis: aut ꝓpter ipsius grossiciem aut viscositatem: q2 ꝑ hoc refrigeratur calor intrinsecus et extinguitur sicut faciunt multa ligna humida qñ ponuntur super ignem. Et etiā opilatio pororum adiuuat ad hoc: quia resistit euentationi caloris intrinseci: et accidit hoc sicut accidit igni quando non habet euentationem qui cito extinguitur vel debilitatur sicut tu vides ꝙ carbonarij tegunt carbones cū terra vt ignis non transeat per omnes partes carbonum: et faciat ex eis cinerem.

¶ Cap. iiij. Quod est de generatione febris colere sefrarie.

ET postq̄ȝ declaratū est vniuersaliter quid sit febris et vniuersales cause sue generatiōis dicendum est quō generatur febris colerica: que d2 sefraria. Et dicamus ꝙ fortior cā in gñatione isti⁹ febris: est qñ dominatur cōplexio sanguinis in caliditate et sic. Et habet ꝑparationem vt generetur in eo talis calor: aut ꝓpter ꝑparationem superfluitatum tertie digestionisque est in membris: sed grossities ꝛ viscositas ꝛ opilatio venarum nō imaginantur in operatione isti⁹ febris: nisi diceretur in colera vitellina secundum illos qui dicunt contra Gale. aut propter quantitatem suaȝ. Et debes scire qđ non est in homine colera absoluta: ita vt sit pars membri hominis excepta colera que stat in sacculo fellis secundum quosdam: sed natura expellit eam a membris sanguineis qñ separatur ab eo: ꝛ ꝓpterea est īpossibilē opinari ꝙ subiectū febriū sefra- Gal.

riarũ sit colera absoluta: sed est sanguis aut humiditas in qua dñatur colera. Et ꝓpterea põt recipere digestionem ⁊ reuerti ad suã naturã qꝛ non denudatur a sua forma specifica. Sꝫ qñ separatur ab eo colera absoluta, incõtinenti expellit a natura: ⁊ si separat ab eo res q̃ habeat possibilitatem recipiendi digestionẽ nutrientur ex eo membra. Et nõ est possibile vt colã recipiat aliquã digestionẽ: qꝛ nõ est possibile illi rei que trãsiuit terminũ decoctionis vt redeat ad terminũ decoctionis: sicut nõ est possibile vt assum reuertat ad elixum: nec etiã in ea est aliqua pars ex qua possint membra aliquo mõ nutriri: et dico hoc de naturali: sed si sic de naturali quãto plꝰ de nõ naturali. Et illi qui solũ sunt medici qui dicũt ꝙ colera est cibus alicuiꝰ membri sunt q̃ dicũt ꝙ quatuor humores sunt elemẽta mẽbroꝝ cõsimiliũ. Et ego nolo laborare plus in qõnibꝰ cum eis: qꝛ ego declaraui hoc ꝑfecte in libro sanitatis. Et ꝓpterea qꝛ calor extraneus gñatur in humiditate q̃ est extra naturã cũ debilitate caloris intrinseci: dico qꝺ nõ est cũ excessu naturalis caloris: sicut opinatur Galẽ. in multis locis. Sed ꝓpterea ꝙ humiditas est velox ad putrefactionẽ ꝓpterea qꝛ calor intrinsecus plꝰ laborat ad ipsius corruptionẽ: quia illa nõ hꝫ a se rem q̃ eã consumat. Et si confiteretur Galẽ. ꝙ omnis calor extraneus esset putredinalis caderet periculũ magnum in dictis Aristo. ꝓpterea quia quilibet calor extraneus fit ſm ipsum primo ⁊ substantialiter ꝓpter calorem aut frigiditatem: ⁊ qñ debilitatur calor naturalis ꝓpter frigiditatem tũc dominatur humiditas et fatigat calor intrinsecus in dominãdo sup ipsũ: ⁊ fit putrefactio ꝓpter calorem extraneũ supuenientẽ. Sꝫ qñ causa caloris extranei fit a calore: tũc supuenit membris assatio: vel cõbustio: sed non putrefactio. ꝓpterea ergo nõ est ex necessitate vt omnis calor extraneus aut omnis febris sit putredinalis ⁊ maxime causon: ⁊ etiã qñ calor extraneꝰ generatur in locis in quibꝰ fit digestio: ⁊ in locis in quibꝰ fit pars mẽbroꝝ in actu ⁊ aggregãtur ibi supfluitates existentes in natura distẽperate sicut colere in qualitate aut distẽperate in quantitate etiam erunt ille humiditatesq̃ sunt in corpore occasione colere: ⁊ inuẽte loco digestiõis. Et manifestũ est ꝙ locus maioris digestionis est locus digestionis scd̃e qui est epar ⁊ vene: ⁊ alter est locꝰ digestionis tertie: ⁊ illa est in mẽbris et ꝓpterea species harũ febriũ sunt due vna q̃ est in venis: ⁊ altera q̃ est in membris hoc est in locis digestiõis tertie: ⁊ in libro ꝓnosticoꝝ declarata est differentia istaꝝ duaꝝ febriũ. Et sunt ẽt alie febres que sunt appropriate pure colere: et tales etiam appropriate sunt colere non pure: et ibi declarabo differentiã vniꝰ ab alia.

Gal.

Arist.

¶ Cap̃. v. Quod est de egritudinibus colericis localibus.

ET postq̃ declarauimꝰ vniuersaliter qũo fiũt febres colerice. Deinceps volumus loqui ⁊ narrare qũo fiunt egritudines colerice locales q̃ nominantur alguase: in latino dicuntur apostemata colerica: ⁊ in greco eris

plle: et dicimus q hec apostemata generantur in membris duobus modis vno qn expellitur ad aliud membrũ humor colericus: et tũc ppter eius quantitatez fit dilatatio in membro sm oẽs dimẽsiones. Et ppterea dicitur q elmare: siue erisipilla et similia sunt cõposita ex mẽbris cõsimilibus et officialibus. Et causa expulsionis istius humoris est propter fortitudinem virtutis expulsiue in mẽbro mãdãte et ppter debilitatẽ eiusdem virtutis in mẽbro recipiente. Et nõ fit sicut dicunt grossi q fit ppter fortitudinem retentiue membri recipiẽtis. Verũ ad hoc multum adiuuat largitas viarum cũ suppositione patientis mẽbri. Et maxime qn membrũ expellens est superius et recipiens inferius: et maxime qn hu. est grossus et terrestris: et qn fuerit incineratus et fuerit in membro: tũc ppter illius quantitatem calor intrinsecus in eo suffocabitur et gñabitur calor extraneus in membro extraneo saluo si humor non esset in vltimitate siccitatis. Et si apa istud gñatur in aliquo membro principali aut ppe ipsum pcedet ab eo calor ad cor et generabitur febris fortis: et si nõ erit ppe membrum principale nõ faciet febrẽ et possibile erit vt tẽdat ad mortem. Et alio modo generatur qn membrum nõ potest digerere cibum qui ei mittitur: nec ipsum pmutare in quãtitate: aut qualitate: nec ipsum potest expellere: tũc materia augmẽtatur in mẽbro illo taliter vt recipiat dilatationem in omnes tres dimẽsiones: et extinguitur eius calor naturalis eidem mensuratus: et generatur i eo calor putredinalis ppter necessitatem materie extranee. Et iste egritudines q dicuntur erisipile sunt duarũ specierum: vna est que dr erisipila ruboris et apparet ab hac specie vt sit mixta cum multo sanguine ppter rubedinem quam hz: et nõ facit in membro magnũ tumorem: et non est dolor eius acutus. Alia species dicitur erisipila formicularis: et in ea plus dominatur colera: et propterea inducit pustulas et corrosiones. Et aliquando ista non apparet nisi in cute: et aliquando est fixa in substantia membri et illa peior est: et põt esse vt fiat in cõcauitate alicuius membri sicut in stomaco aut in intestinis et ledet ipsius operationes sine apostemate manifesto.

Pria spẽs.

Scda spẽs.

Cap. vj. Quod est de egritudinibus frigidis et humidis materialibus.

Iste egritudines fiunt propter flegma quod est extra naturã in quãtitate et qualitate et cause gñationis istarum sunt opposite causis ex quibus generãtur egritudines colerice et manifestiores istaruz egritudinũ sunt febres flegmatice et apostemata que dicuntur zimie: quod vero plus adiuuat ad generationem harum febriũ est oppilatio que fit ppter grossiciem istius humoris aut viscositatem. Et vniuersaliter fit hec putrefactio per viam extinctionis caloris intrinseci: sicut extinguitur ignis a superpositione lignorum viridium: et cum extinguitur intrinsecus augmentatur extraneus in materia extranea: et ista febris fit ex hoc hu-

more in venis: et in tertia dige-
stione membrorum. Et istius
humoris exeuntis a natura sunt
quatuor species: vna est salsi: et
est siccior naturali: propterea qr
salsugo ei aduenit a substantia
terrestri adusta mixta cũ aliqua
humiditate: sicut apparet in ge
neratione salis. Alia est acetosi
et q̃uis sit siccum: tñ est frigidũ
ꝑpterea qr acetositas gñatur a
frigiditate. Dulce est calidi⁹ si-
cut est videri in acetosis fructi-
bus qui post acetositatez acqui
runt dulcedinem. Et vitreuz est
deterius oibus: qr hz cum frigi-
ditate multã viscositatem: ⁊ spe
cies febrium flegmatis diuersi-
ficantur ẜm diuersitatem harũ
specierũ: ⁊ qñ nos tractabim⁹ de
febribus: tunc de hoc loquemur
lato sermone. Et species flegma
tis melius recipiũt digestionez
q̃s colere: ẜm q quidam dicũt q
recipiũt species colere digestio-
nem. Sed febres que fiunt a fle
gmate sunt periculosiores febri
bus colere ꝑpter grossiciem fle-
gmatis: ⁊ ꝑpter opilationes que
fiunt ab eo: ⁊ quia interpollatio
earũ est valde breuis ẜm q dicã
post. Sed apatum flegmaticoꝝ
quedaz sunt q̃ fiunt a flegmate
subtili: ⁊ quedã a flegmate gros
so: sicut sunt apata q̃ nominan-
tur scrofule: ⁊ ipe nascunt in car
ne glandulosa sicut in collo sub
ascellis: ⁊ inguinib⁹. Et hec ma
teria q̃ est inclusa in apatib⁹ est
dura valde: et sunt ex apatibus
glandulosis q̃ sunt grossitudi-
nis grani pini: vel nucis: et hoc
efficitur ĩ locis carnosis. Et isti⁹
Verru-ce. generis sunt verruce ⁊ claui: ⁊ ex
apostematibus malis que ap-
Claui propriata sunt grossitudini hu-
morum ⁊ exeuntium a natura q̃
nolata sunt adubelati in arabi
co: et inuenitur in istis apatib⁹
substantia silis feci: ⁊ stercori et
luto: vel carboni. Et maior pars
istorum apatum cõposita est ex
duob⁹ humoribus. s. ex flegma-
te ⁊ melencolia. Et apata appro
priata ꝑprie flegmati sunt apa-
ta nolata in arabico cala. ⁊ dicũt
q huius species sunt quatuor. s.
lutosarũ: mellitarum: vitrearuz:
et pultesarum. Lutose fiunt ex
flegmate grosso. mellite fiunt ex
flegmate putrido habente int⁹
substantiam mellis. Et alie due
species fiunt similiter ex flegma
te mellito: ⁊ ex flegmate fiunt: et
quedam a ventositate: sicut acci
dit in illis q̃ fiũt in extremitati-
bus ydropicorum: et multe alie
egritudines quas narrabimus
cuz loquemur de accidentibus
que superueniunt actionibus ⁊
passionibus membrorum.

¶ Capi. vij. Quod est de causis egritudinum frigidarum et sic. materialium.

Iste egritudines fiunt
ab humoribus melen
colicis qui egrediun-
tur a natura in quanti
tate: aut qualitate: aut in amba
bus simul: et que faciunt humo
res istos egredi a sua natura
sunt materie que sunt similes
eis sicut cibi frigidi et sicci: aut
calidi et sicci: aut quando exeũt
membra ab eoruz complexioni
bus ad frigiditatem ⁊ sic. vel ad
cali. et sic. distemperatam. Et
exeunt etiam a suis complexio-
nib⁹: ꝑpter res extraneas sicut
propter aerem et exercitium. Et
aliquando accidit a generatiõe
sicut accidit leprosis: et maior
pars taliũ fit ab hereditate: aut

propter coitū cū menstruata in diebus quos dixit zacharaz: qꝛ lepra illa a beneficio medicinarū curā nō recipit: nisi fiāt tēpore crisis annorum quod natura ordinauit: ⁊ hoc testificatur mirabilis zacharan: ⁊ ego expertꝰ sū3. Et qñ multiplicant isti humores i corpore splē conat eos attrahere ⁊ neqt: aut ꝑpter quātitatē: aut malā q̄litatē: aut propter vtrūqꝫ: tūc remanēt cū sanguine ⁊ vadūt ad mēbra: ⁊ quia mēbra abominātur eos correctionē eoꝝ facere non pñt: quare ex eis generant egritudines difficilis curationis. Et colere nigre exeūtis i q̄titate a natura sunt due species: vna est ꝑpter adustionez melie naturalis: et alia species est ex adustiōe colere nō naturalis. Et iste spēs generātur a multo calore ⁊ intēsa sicci. q̄uis remaneāt ꝑ earū naturā frigide ⁊ misceat cū eis calor extraneꝰ extra naturaz multū. Et ꝙ signat hic. s. ꝙ cōplo earuz sit talis est earum acetositas: qꝛ qñ spargūtur super terrā fermētat ipsam: ⁊ vnaqueqꝫ istarū specierū inducit corrosionē i mēbris: et aliqñ fistulas: ⁊ maxime q̄ fit ab adustiōe cole: ⁊ egritudines q̄ fiūt ex hūoribꝰ istis q̄dā sunt febres: q̄dā apata: et febriū q̄ in eis fiūt: q̄dā fiūt in scd̄a digōne: ⁊ quedā in tertia: ⁊ qd̄ adiuuat generationē istorū est opilatio pororū cū grossicie humorum ⁊ difficultas digōnis: et apata q̄ dicunt scliroticа fiunt ex melia naturali ⁊ adusta: ⁊ aliqñ cancer. Sed q̄ fiunt a naturali semper sine vlceratione sunt: et que fiunt ab adustione non naturali cum vlceratione: et aliquando spargitur hec materia super omnia membra: et tūc fit lepra: et propterea dicitur ꝙ lepra est carcer vlis. Et istiꝰ due sunt species: qꝛ q̄dā est cū vlceratione et q̄dam sine: ⁊ que fit cum vlceratione est de melia q̄ est extra naturā: ⁊ flegma salsuz et sanguis secundū quosdā recipiunt adustionem.

Cap. viij. Quod est de causis egritudinū calidarum et humidarum materialium.

Iste egritudines generantur ꝑpter exitum sanguinis extra naturam in quātitate aut q̄litate. Sz eritꝰ ipsius in qualitate dꝫ dici paucus: qꝛ qñ exit multuz: dꝫ attribui egritudo nō illiꝰ egritudinis ad quā declinauit: ⁊ illi cui dominatur manifeste hoc est: qꝛ qñ inflāmantur minꝰ debet attribui colere: ⁊ sic de aliis. Et debes scire quod egritudines simplices non fiunt ex humoribus simplicibus istis: et maxime ex illis qui non recipiunt digestionē: nec sunt apti nati recipere ipsam: qꝛ qñ cola vel melēcolia simplex dñatur singulr̄ et simplr̄ fiūt egritudines ex eis q̄ nullo modo habēt curationē sꝫ noiant simplices ꝑpter hūores in eis dñantes sicut noiant cōposite: qñ apparēt in eis: ⁊ vidētur duo hūores aut plēs dñantes. Et maior ps egritudinuz q̄ generant ex sanguine sunt febres et apostemata. Et ipsiꝰ febris sunt species due, vna fit ꝑpter augmētū q̄titatis solū: et ꝑpter illd̄ augmētum q̄titatis claudunt pori ⁊ iflāmat sāguis prima spēs.

et fit hec species febris:ꝛ hec febris in suo principio: nõ est putredinal'. Sz si medic⁹ fuerit negligẽs in ei⁹ curatiõe fit putredinalis:ꝛ hec spẽs est media inter effymerã et putridã. Et alia species fit ꝑpter aliquaz putrefactionẽ. Et febres que fiunt a sanguine fiunt in omnibus venis: propterea quia non est sanguis in actu in corpore nisi in venis: et non habet interpolationem manifestaz. Sed apãta que fiunt ex hoc humore sunt q̃ dicunt flegmones ꝛ fiũt plus ꝑ pter distẽperãtiã i q̃titate q̃ꝫ in qualitate. Et diuersificant ista apãta propter maiorẽ ꝓfunditatẽ ꝛ minore:ꝛ qꝺ est minoris ꝓfunditatis est leui⁹. Sed sanguis qui currit ad membrum si distẽperat⁹ sit aliqñ in qualitate cata: fit erisipilla flegmõides eo q̃ tũc est coleric⁹ ꝑpter inflãmãtionẽ colere:ꝛ hec species est periculosior. Et apãta vl'r diuersificant per diuersitatẽ mẽbroꝝ in q̈bus fiunt: q̃ꝛ qñ fiunt in aliquo ex mẽbris principalib⁹ necessario sequitur mala febris: et maxime qñ apã est flegmõ. Et aliqñ fit flegmõ in subascellis ꝛ in inguinib⁹ ꝛ in aurib⁹: et que fiũt in partib⁹ subascellarũ generant ex superfluitatibus transmissis a corde. Et fiũt hec apãta ꝑpter alia apãta facta i aliis ꝑtib⁹ corporis: q̃ꝛ oẽ mẽbruꝫ hꝫ virtutẽ expulsiuã mãdãtẽ alteri. Et etiã fiũt ex hac variole et morbilli: et ꝑpterea quia null⁹ euadit ab his duobus nisi habeãt hec. Et non potest dici vt fiant a causis extrinsecis: q̃ꝛ ille nõ sunt necessarie in omni homine: et ista egritudo est sicut naturalis:ꝛ ꝑpter hoc dicit qꝺ hec egritudo prouenit a mala materia fixa i cibo embrionis:ꝛ propterea fiunt he egritudines cum febre sanguinis: q̃ꝛ si sanguis esset nimis corruptus patiẽs posset ex eo mori.

¶ Capitulum. ix. Quod est de causis egritudinuꝫ compositarum materialium.

Tu debes scire qꝺ egritudines simplices singulares que dicte sunt nõ fiunt ex humoribus simplicibus nisi raro. Sed maior pars egritudinum supradictarum est cõposita ex ꝑtib⁹ humorib⁹ vno. Et cõpositio egritudinum aut est cõpl'onis cõpositio aut compositio vicinitatis. Sed compositio vicinitatis est sicut si quis haberet ab vna parte febrẽ colericã:ꝛ ab alia febrem flegmaticã:ꝛ paroxismi haꝝ duarũ febriuꝫ essent in vna hora. Et febres q̃ fiũt ꝑpter cõpõnẽ cõpl'onis sunt duplices: q̃dã eñ fiũt quarũ ꝯmixtio est absoluta:ꝛ q̃dã cõuenienti⁹ pñt appellari cõposite q̃ꝫ mixte:ꝛ ꝑpterea cõmunicãt febres in signis ꝛ proprietatib⁹ q̃ appropriant humoribus simplicib⁹. Et hec cõpl'o et cõpõ que est in humorib⁹ inducit ad multas cõmixtiões ꝛ mirabiles .al'. innumerabiles. Et propterea q̃ꝛ he due spẽs cõpositiõis sunt in febribus: pñt tñ inueniri febres mixte q̃ꝫuis ñ sint duarũ specierũ sed vnius:ꝛ hoc accidit qñ fiũt febres in duob⁹ locis diuersis in corpore. Et manifestior febrium compositarũ est emitrite⁹ et plurium specierum: et omnes fiunt ex flate et col'a. Sed q̃daꝫ est q̃ est ex flate

intus et colerā extrā: et quedam est econtrario: et quedā est q̄ est composita ex fleumate et colera: aut intus: aut extra. Et febres diuersificantur secūdum diuersitatem mensure quantitatis aut qualitatis vel loci humoris sicut causon: et sicut febris q̄ fit ex fleumate vitreo que dat calorē et frigus simul in partibus extrinsecis: et sicut febris q̄ habet fortissimū calorē in partibus intrinsecis et in partibus exterioribus sunt econtrario: et potest esse vt partes exteriores sint multum frigide et vocatur febris inclusa. Et quelibet istarū egritudinum habet quatuor tēpora: principiū: augmētū: statū: et declinationē. Et principium est tempus in quo appet egritudo in actu: et natura nihil manifeste operatur: et qn̄ humor incipit digeri natura incipit operari contra humorē: et illud tempus est tempus augmēti: et dicitur augmētū: quia tūc sunt fortia accidētia: et qn̄ cessat digestio cessat tēpus augmēti: et incipit status: et illud tempus in quo apparet certamē inter naturam et humorem: et qn̄ natura est fortificata super humorem: et ipsum vincit dicitur tunc esse tp̄s declinationis: et q̄dam egritudines sunt q̄ habent dissolutionē humorum sine euacuatione manifesta et sanantur: et q̄dā sunt q̄ habēt dissolutionē virtutū paulatim donec moriuntur: et q̄dam sunt q̄ habēt euacuationem manifestā ad sanitatē vel ad mortē: et ista nominatur vera crisis. Et crisis salubris sunt due species: vna est que ducit per suam euacuationem ad perfectam sanitatem: et alia est que relinquit egritudinis reliquias que paulatim dissoluuntur et liberantur: et tempore longiori salutē prestat. Et illud idem est in crisi mala: et maior pars crisium reperitur in febribus acutis. i. q̄ finiuntur tēpore breui: et quia crisis accidit post digōnem si illa digō est integra et perfecta erit crisis pfecta: et si digō est imperfecta erit crisis longior: et digō completur propter longitudinem temporis secundum comparationem agentis ad patiens: quia nō in omni tēpore quod aduenit patitur patiens ab agente: quia quolibet habet tempus proprium cōparatione quam habet agens cum patiēte: et hoc potest cognosci in rebus artificialibus: quia mēsure temporū decoctionis in rebus artificialibus diuersificātur. Et propterea quia ita est: et sunt longo tempore cognite et sentiuntur egritudines et virtutes et humores: tunc certum est per experientiā et rationem nature vt sciantur tempora in quibus fit bōa digō aut mala. vel dies cretici: et quia digō bona est perfecta operatio nature: ideo tēpus illud fuit pro maiori parte laudabile: sed digō iperfecta quia habet latitudinē nō verificat bonitatem suarum crisiū: sicut perfecta. Et q̄dā dicūt quod inuētio crisium hoc ordine est luna. Sed tu debes scire quod est cā remota q̄ medico nō est necessaria: et causa ppinq̄ est illa quā diximus: et infra in libro nr̄o monstrabimus rōnem in hoc et dabimus exēpla. Et aliqn̄ accidit mors in principio egritudinis et hoc fit propterea quia humores dominantur multū super calorē naturalē et extinguūt ipsum propter quātitatem aut qualitatē: aut propter vtrūque. Et aliquādo

accidit in augmēto aut in statu aut in declinatione: et declinatio in egritudinib⁹ mortiferis fit a debilitate virtutis ꝛ non a debilitate egritudinis sic est in salubrib⁹ egritudinibus declinatio ꝑpter dn̄ationē virtutis. Et sufficit qđ diximus hucusq͡ʒ de egritudinib⁹ materialib⁹ et earū causis. Et nūc volumus facere tractatū breuē de egritudinibus immaterialibus.

¶ Capit. x. Quod est de causis egritudinum non materialiuꝫ in generali.

ET dicim⁹ ꝙ he egritudines quādo sunt absq͡ʒ cā humorū est loc⁹ subiecti earū de necessitate mēbra vl spiritus. Et efficiēs ipsarū sunt due res: aut res exteriores: aut alie egritudines materiales: et volum⁹ dicere de manifestioribus ipsarū: hoc est de ca. ꝛ sic.

¶ Capit. xi. Quod est de causis egritudinum immaterialiū calidarum et sic.

Quia q̄dā egritudinū calidarū ꝛ sic. sunt in spū cordis solū ꝛ hec est febris diei: et hoc fit propter res extrinsecas: ꝛ est propter quatuor causas: quaꝝ vna diuidit̄ i quatuor ptes: q̄rū q̄dam sunt ꝑ se: ꝛ q̄dā ꝑ accn̄s: et earū q̄ ꝑ se sūt: q̄dā sunt i potētia: ꝛ q̄dā in actu. Et q̄ sunt i actu sunt sicut calor solis ꝛ ignis: ꝛ vl'r res extrinsece calide in actu: ꝛ q̄ sunt in potētia sunt sicut balneū in aqua sulphuris q̄ calida est in potentia: ꝛ sil'r q̄ sunt ꝑ accidens sunt sicut ille que claudūt poros: ob quā rē accenditur calor in partib⁹ intrinsecis sicut est balneū aque aluminose et sil'ia. Scđa cā sunt res sumpte in corp⁹ sicut cibi ꝛ pot⁹ calidi potentia ꝛ actu. Tertia cā est corporea aut aīata: corporea: sicut īmoderat⁹ motus et immoderatum exercitiū: animata sicut ira: tristitia: et vigilia et similia Quarta est ꝑpter egritudines materiales sicut apata inguinis ꝛ titillicorū ꝛ radicū auriū. Et iterum est isti⁹ speciei egritudinis febris ethica: ꝛ hec febris est calor extrane⁹ fixus in substātia membroꝝ ꝛ ꝓhibet fieri operationē ipsorū: ꝛ cōsumit eoꝝ substātialē humiditatē: ꝛ hꝫ tres spēs: leuior ipsaꝝ est q̄ accēsa est a calore extraneo i humiditatib⁹ naturalib⁹ ꝛ radicalib⁹ q̄ existūt in substātia paruaꝝ venarū. Et secūda est q̄ est i hūiditate existēte i carne ipsa: q̄ qn̄ dissoluta est pōt a cibis restaurari adhuc. et tertia est oib⁹ deterior: ꝛ est illa cui⁹ calor extrane⁹ ꝓfundatus est i mēbris solidis: q: ipoſſe est in eis qđ ab eis resolutū est restaurari: q: mēsura vite naturalis est ſm mēsurā hūiditatis radicalis in quolibet idiuiduo ꝓportionato ꝓportiōe duplici ſꝫ qđ dictū est i libro cārū breuitatis ꝛ lōgitudinis vite. Et prima spēs isti⁹ febris vt plurimuꝫ fit ab effimera. Sed alie due spēs fiūt ꝑ maiori pte ꝑpter febres materiales hūorosas p̄cedētes.

ista est deterior oib⁹.

¶ Ca. xij. Qđ est de cāis egritudinū imaterialiū frigidaꝝ ꝛ sic.

ET egritudinū frigidarū ꝛ siccaꝝ q̄dā sunt q̄ appellant̄ egritudies senectutis: hoc est dominatio frigiditat͡ꝭ: ꝛ siccitatis

super membra. Et propterea q2 illud qd dat vitã est calor cũ humiditate: ob hoc hec egritudo cõiungit cũ senib9: s3 nõ est vera egritudo nisi qñ fit in nõ senibus. Sed egritudinem: ca.7hu. fri.7 hu.est difficile imaginari. S3 calidũ simplex fri.7hu.7 sic. possunt imaginari. Et nos debemus enumerare quando tractabimus de rebus que ledunt actiones 7 passiones.

¶ Capi.xiij. Quod est de egritudinibus membrorum officialiũ:

Et postquã dictũ ẽ breuiter de speciebus egritudinum appropriatarũ mẽbris consimilibus 7 de causis ipsarũ. dicẽdũ est de egritudinib9 officialibus. Et dicim9 quod iã dictũ est in principio primi: q2 sanitas mẽbrorum officialiũ est q̃ est i q̃titate qualitate: 7 positione. 7 colligãtia: q2 hec spẽs colligãtie est inseparabilis 7 nõ reuertit ad alias spẽs quas dixerũt medici: et intra predicamẽtum habit9: sicut pãniculi 7 cutis intrant p̃dicamẽtũ hr̃e. ergo tria genera egritudinũ intrant quinq3 p̃dicamẽta hoc est in qualitate q̃titate cõtinua 7 discreta: et habitu 7 vbi: 7 hr̃e. 7 postea inuenitur hec res in quando hoc est i prioritate 7 posterioritate. S3 ordinatio membrorũ offi. 7 prioritas 7 posterioritas plus ponẽda est in sex sequentib9 predicamẽtis. Et debes scire quod egritudo non superuenit vnicuiq3 generi sanitatis sicut nos videm9 in ordine tunicarum oculorum et in maiori p̃te mẽbrorũ offi. q2 in illis nõ superuenit egritudo ordinatiõis: hoc est vt prius fiat posterius.

¶ Capi.xiiij. Qd est de cõtinuitate et solutione continuitatis suis causis aliqualiter.

Sed continuitas 7 solutio 7 cause illarũ s̃m aliquã p̃tẽ aliqñ p̃nt ingredi in genus egritudinum officialiũ. Sed genus colligantie nõ intrat in egritudinibus eiusdẽ per se. Sed egritudines membrorũ sunt he que faciũt accidere membris egritudines: quib9 altera cõicat cum altera: 7 cõnectius est vt colligãtia enumeretur potius in causis egritudinum quam in genere egritudinum. Sed genus egritudinum quod est cõtrarium continuitati naturali que noiat continuitatis solutio est d uobus modis. Un9 est solutio cõtinuitatis veracis vt continuitatis p̃tis cu3 parte in consimilibus: 7 hoc genus debet magis attribui consimilibus quã officialibus mẽbris: propterea quia hec solutio accidit membro officiali ex parte qua compositum est ex membris consimilibus: 7 non ex parte qua est officiale. Altera est separatio contiguitatis termini a termino: et hec continuitatis. al'.contiguitatis solutio non veraciter appellatur: quia hec cõtinuitas. al'.contiguitas fit per modum contigui: et per modum penetrationis et per modum societatis membri cum mẽbro: aut ligamenti: et hoc genus solutionis posuimus in genus egritudinũ officialiũ: 7 hoc genus cõicat cõiunctioni 7 sepatiõi. Et propterea nõ est solutio

Uno mõ.

Alio mõ.

continuitatis vt dixerunt medi dici dicentes: quia erat egritudo q̄ cōicat mēbris ꝯsimilibus: ⁊ officialib⁹ qꝛ solutio est distincta in his duobus modis quos diximus. Et propterea quia species sanitatis que est in qualitate in figura: in porjs: in meatibus: lenitate: asperitate: ⁊ grossicie: sunt egritudines istius speciei ꝓportionate istis diuisionibus. Et egritudinum que sunt in quantitate quedam sunt in mensura: ⁊ hoc est in superfluitate ⁊ diminutione: ⁊ hoc primo est in consimilibus: vt dictū est. Sed medici assueti sunt ponere in officialibus: ⁊ quedaꝫ peccāt in numero: ⁊ que sunt in numero etiam habent duas species que sunt superfluitatis ⁊ diminutionis: et quedam est naturalis ⁊ quedam non naturalis: naturalis est sicut superfluitas sexti digiti: ⁊ diminutio naturalis est diminutio quinti digiti. Nō naturalis superfluitas est sicut cucurbitini qui inueniuntur in intestinis ⁊ similes. Et peccatū positionis est sicut dislocatio vnius membri ab alio: vel alicuius partis membri ab altera. Et egritudines quas' dicunt medici egritudines colligantie fiūt ex colligantia membri offi. cum altero pro parte vnius communicantis cum altero: sicut cōicāt cor ⁊ epar cum omnibus membris: videlicet vnum cum artерijs: ⁊ alleꝝ cū venis: ⁊ aliqñ est colligantia ab vno membro ad aliud proprium membruꝫ: sicut colligatum est os stomachi cuꝫ cerebro per neruum euntem ab vno ad aliud.

Assueti medici.

¶ Capi. xv. Quod est de causis egritudinum membrorūꝫ offi.

Locuti sumus breuiter de egritudinib⁹ membrorum officialium: nunc volum⁹ loqui de ipsarū causis. Et dicimus quod egritudines que fiūt in figura sunt propter duas res: quia aut a natura: aut a rebus extrinsecis: et egritudo que ꝓuenit a natura: est ꝓpterea qꝛ materia est incōueniēs: nec apta operationi virtutis informatiue: nec instrumēto cū quo operaꝛ virt⁹ informatiua: nec instrumētū est aptū ei. A reb⁹ vero extrinsecis est sicut fit embrioni qñ nasciꝛ vel qñ nutriꝛ: ⁊ aliqñ fit ex errore medici: quia aliqñ credūt rectificare mēbra et dislocant ea: et hoc debes cognoscere in figura membri: et figura partiū: ⁊ sic debes intelligere in qualibet egritudine attributa membris officialib⁹ in eo qd̄ sunt officialia ⁊ cā strictu re meatuū ⁊ cōstrictionis eoruꝫ est ꝓpter dn̄ium frigiditatis et sic. sup eorū cōplexionē: aut qꝛ comprimunꝛ ab alijs membris: aut ꝓpter opilationē: ⁊ opilatio fit: aut ꝓpter apata: aut ꝓpter hu. grossum: aut viscosuꝫ: aut ꝓpter durū lapidē: aut ꝓpter carnositatē nascētē in poro: aut ꝓpter fortitudinē virtutis retētiue aut debilitatē expulsiue virtutis: qꝛ ob istas cās multa in eis quātitas aggregaꝛ. Sꝫ largitas meatuū fit aut a caliditate et humiditate: aut ab hūiditate: aut ab hūore calido mordicatiuo: aut ꝓpter medicinas vel cibos aperitiuos: aut propter debilitateꝫ virtutis retentiue: ⁊ causa lenitatis est a causis lubricatiuis humidis sicut ab humoribus mucilaginosis ⁊ similibus. Et cau

sa asperitatis. est a causis calidis mordicatiuis siue veniant ab humoribus: aut a rebus extrinsecis. Et egritudines numeri sunt s'm hunc modu3. si quod superfluit est s'm cursu3 nature: fit a superfluitate materie: q̄ est in membro: ⁊ si extra cursum nature est sicut cucurbitini ⁊ eoru3 similia que proueniunt ab humoribus extra naturam: aut in quantitate aut in qualitate. Et diminutio prouenit ex putrefactione sicut est casus capilloꝝ: aut ꝑpter corrosionem: ⁊ maxime qñ putrefactio est ab humore corrosiuo: aut ab aliqua re extrinseca: ⁊ causa magnitudinis membrorum qñ est mēbrū ꝑ viā nature est propter multā materiam membri: ⁊ ꝑpter dñationē virtutis informatiue sup ipsu3: ⁊ qñ nō est ꝑ viā nature fit propter aliquā supfluitatē sparsam membro: ⁊ paruitas membri fit propter paucitatem materie si est s'm cursum nature. et que est preter cursum nature fit ex debilitate virtutis nutritiue sicut accidit ethicis. Sed cause egritudinis male positionis due sunt vna est extrinseca sicut disloc antur membra ꝑpter immoderatū exercitium: ⁊ sicut qñ frangit pāniculus qui separat intestina a testiculis: aut propter dislocationem ossis anche. Intrinseca autem est sicut humiditas supflua que mēbra mollificat ⁊ lubricat: ita vt egrediantur a loco proprio: sicut accidit zirbo: ⁊ intestinis propter multam humiditatem aquosam aut lubricatiuam que transit per meatū qui tendit ad testiculos: et causa separationis ⁊ coniunctionis mēbroꝝ est duplex: vna ꝑpter debilitatem virtutis informatiue aut maltitiam materie: ⁊ hoc nocumentum prouenit tēpore generationis: ⁊ quod non proueniet a generatiōe est sicut carnositas que fit inter duas carnositates quando nascit caro inter mēbra ipsa conglutinantur. Sz solutio continuitatis in membris officialibus est eadem cu3 ea que fit in consimilibus: ⁊ accidit hoc aut propter res extrinsecas incidentes: aut conquassantes vel extendentes: aut ab intrinsecis: sicut ab humoribus acutis corrosiuis aut extendentibus qui lacerant: aut grauitate aut ventositate.

¶ Capitulum. xvj. Quod est de accidentibus superuenientibꝰ vrituti nutritiue in generali.

Einceps volumꝰ narrare de accidētibus que superueniunt actionibus ⁊ passionibꝰ ⁊ appropare vnū quodq̄ illoꝝ egritudini a qua emergit: et hoc cognito cognoscemus egritudinem vniuscuiusq̄ membri. Et dicimꝰ q̄ cū accidens nō sit aliud nisi lesio actionis ⁊ passionis membroꝝ: aut impressionis ipsorum fiunt genera ipsoꝝ accidentium s'm cōputationē generū actionum et passionum. Et tu scis in libro sanitatis quod quedam operationes sunt que appropriantur anime nutritiue: ⁊ quedam anime sensibili: et quedam appropriantur motui: et quedam appropriantur virtuti imaginatiue ⁊ cogitatiue et memoratiue. Et est incipiendum ab accidentibus que superueniunt operationibus virtutis nutritiue: q̄

sunt magis necesse in essentia alaliū. Et dicam⁹ qđ mēbra que ordinata sunt opationib⁹ ꝟtutis nutritiue q̄ dicta sunt in libro sanitatis sunt sicut os ysofagus stōac⁹ epar. renes: vesica: sacculus splenis ꝛ fellis. al'. sacculus fellis ꝛ splen. Et lesio que
Lesio. supuenit vł'r mēbrorū actionib⁹ et passiōibus est tribus modis: vn⁹ est vt cū opatio mēbri cessauerit vt sit propinqua puncto ꝑuationis: scđs vt sit diminuta a suis naturalib⁹ opatiōib⁹. Terti⁹ vt sit ꝯmutata ad malas opatiōes. Et debem⁹ incipe in mēbris nutritiuis ꝭm qđ ordinant̄ in officijs cibi. Et dicamus qđ minuit̄ opatio oris vel ꝑuat̄ ꝓpter vlceratonē q̄ ei accidit aut ꝓpter apāa aut ꝑꝑ putrefactionē dentiū vel ꝓpter aliq̄s egritudines q̄ fiūt ꝓpter aliquas cōplo
ysofagus. nes materiales. Et ysofag⁹ ledit̄ aut ab apātib⁹ q̄ in eo nascunt̄ ꝛ dicunt̄ eldabata: hoc est squinantia: et fiūt pro maiori pte in musculo illi⁹: ꝛ etiā ꝑuant̄ aut diminunt̄ illi⁹ opatiōes qñ dislocant̄ spondiles colli ꝛ contrahunt̄ ꝓpter apāta iteri⁹: aut ꝑꝑ humorem mucillaginosum qui illuc discurrit in magna q̄titate. Aut ꝓpter res aduenientes ab extrinseco: et hec spēs est ꝑꝑ cām magne suffocationis supuenientis pueris paruulis propter humiditatē suaꝝ cōplexionum. Et gnal'r accidit eis spēs oīs egritudinis male cōplexionis materialis. Et etiā veniunt egritudines ꝓpter malā cōplo nē nō materialē sicut testificat̄. G. de iuuene cui medici multū vetabant aquā: ꝛ ipse bibit multam aquā frigidam auide vna hora assumpta: ꝛ perijt virt⁹ attractiua ꝛ etiam expulsiua ysofagi: ꝛ non potuit vlterius deglutire. ¶ De stomaco sunt manifeste quinq̄ꝫ virtutes videlicet digestiua: attractiua. retentiua expulsiua: ꝛ discretiua: ideo fuit necessarium vt numerus accidentium esset secundum numerum istarum vritutum. Et incipiamus a digestiua ꝛ dicamus quia quādo deficiet virtus digestiua in stōacho acescent cibi in stomacho: et causa acetositatis est frigiditas que est inuenta: eo quod hoc accidens prouenit a mala complexione frigida siue sit materialis siue non materialis. Et que est non materialis talis est causa intrinseca: et talis est causa extrinseca. ergo hoc accidēs prouenit a mala cōplexione materiali. Et cause nō materiales extrinsece sunt sicut res extrinsece in actu frigide in ipso sumpte: aut res frigide in potētia sumpte: aut ꝓpter multam q̄titatē cibi: aut ꝓpter receptionem ipsi⁹ incōuenientē in ordine ꝛ tēpore. Sed cause materiales intrinsece sunt sicut humores frigidi. Et isti humores fiunt duobus modis: aut vt generentur in seipso: aut vt attrahantur ab alijs membris sicut a cerebro quod proprium est ad spargendum humorem flegmaticum: ꝛ splene vt spargat humorem melencolicū. Sed sparsio que prouenit a splene qñ est in mensura temperata in quātitate ꝛ qualitate tunc est operatio naturalis: sꝫ qñ egredit̄ a tēperamēto in aliquo istoꝝ: tūc fit acetositas hec q̄ dicta est: ꝛ qñ dñantur multum super stomachum occasiōes supradicte perijt ipi⁹ operatio penitus: sicut accidit

in fluxu in quo egreditur cibus sicut recipitur sine aliqua permutatione que dicitur lienteria. Et quando steterint isti humores lõgo tempore in stomaco est causa vt queramus malã cõplexionẽ frigidã difficilẽ ad curandum in substantia stomaci: et si diu durauerit ob hãc cãz adueniet hoi complexio senectutis: et aliqñ erunt apostemata frigida que fiũt in stomaco cã istorũ accidentiũ: et maxime qñ apostemata erũt sicca et dura. Et alexãder dixit q̃ acetositas prouenit a calore. Et tu debes scire q̃ hoc accidens prouenit sicut accidẽs qd̃ fit ex vino qd̃ acescit propter aerẽ calidũ: et apparet vt sit vna actio: actio accidẽtalis q̃ substãtialiter fit a simili: et accidentaliter a ɔtrario: sicut in pluribꝰ perscrutari põt et inueniri: et ꝑpter ea subtiliter medicꝰ has res dz perscrutari vt cognoscat ꝑfecte. Et humorũ qui generantur in stomaco quidã eorũ imbibũtur in ipso: et quidã spargũtur in cõcauitate ipsius. Et etiã accidit stomaco propter diminutionez digõnis vẽtositas: et quãuis hoc accidẽs cõicet debilitati ꝟtutis retẽtiue: ꝑpterea q: stomacꝰ qñ colligit supra cibũ bona collectione aduenit tũc bona digõ: et qñ nõ bene colligitur: tũc calor naturalis nõ bene dñatur ibi: et tũc natat cibus in partibus superioribus: et tũc refrigerat̃ et generãtur vẽtositates in eo: ꝑpter ea q: pars superior est neruosa sicut dictuz est. Et scias q̃ calor debilis est causa generãdi ventositates: propterea q: calor fortis terminat vel carminat et dissoluit ipsius materiã dissolutione nõ manifesta: nec etiã fortis frigiditas generat ventositatẽ: eo q̃ nõ hz a sui natura vt generet ventositatẽ. Et ab hac mala operatione accidit ex necessitate permutatio in cibo ad malã qualitatem fumosãz vel humorosam. Et manifestuz est q̃ hoc accidens fit a calore extraneo q̃ est plus extra naturam quã calor qui cibũ resoluit in fumũ: et conuertit in fumositatẽ. Nã ab isto generatur humor putrefactus et sapor corruptus fetidꝰ similis odori raphani: q: ille conuertitur in stomaco ad malã cõplexionẽ. ergo egritudines que fiũt ab his fiũt a mala cõplexione calida materiali vel nõ materiali. Et que fiũt a nõ materiali fiũt vel proueniũt a cibis calidis et a rebus extrinsecis. Materialis fit ab humoribus colericis generatis in ipso: vel missis ab alio mebro. Et mẽbrũ appropriatum ad hoc est epar vel fel. Epar. Fel. Et quibusdã hominibus est fel tangens stomacũ: eo q̃ quidãz sunt habẽtes meatum fellis ad stomacum sicut splen habet: et tales homines sunt quibus colera in stomacho generatur. Et hec colera non dicitur colera nisi equiuoce: et hic humor cadit in fundo stomaci: aut imbibitus est in corpore ipsius. Et aliquando accidunt stomaco illa mala accidentia ab apostematibus que nascuntur in ipso. hec sunt omnia accidentia que veniũt virtuti digestiue: et virtus discretiua est que cognoscit oẽs species cibi et nutrimenti: et cognoscit sanguinem a superfluitatibus, vt nutriat membrum ex conuenientiori: et mittat vnicuiq; membro quod est ei simile: et istius virtutis nõ fuit me-

mōr Gale. et separatiua de qua loquitur nō est hic: ꝛ est magna differētia inter separatiuā ꝛ discretiuā: ꝛ in esse ꝛ tpe. Sed hāc habeo ab onosati qui eā asserit fortiter: ꝛ non est dubiū qm̄ ipa sit in corpore: ꝛ est necessaria: sicut sunt alie virtutes. Et ipse dicit in illo libro oīa accidentia q̄ adueniūt corpori qn̄ impediuntur operationes illius virtutis: et dicit ꝙ qn̄ debilitantur in stomaco: necessarium est vt generētur mali hu. in toto corpore: eo ꝙ non est facta separatio inconuenientis a conuenienti: vnde aliqn̄ proueniet morphea. Et erit hic etiā propterea quia debilitata erit virtus hec in splene: quia non erit attracta colera nigra ad ipsum. Sed nō manifestat Albumasar per quā cō-
Albumasar pterionē ista virtus operaꝛ: nec ꝙ sit ei⁹ instrumētū: sicut dixit in alijs quatuor. Et hic est magnus defectus: qꝛ qn̄ volum⁹ remouere accidētia que superueniūt eidē: ꝛ si nō cognouerimus cōplexionē qua laborat non cognoscemus modos curationis ipsius. Et nos dn̄o concedente debem⁹ suū esse declarare: ꝛ qua causa laborē infert: ꝛ qn̄ priuatur eius operatio aut minuitur post hec ex necessitate sequetur debilitas in virtute nutritiua quā hꝫ stomacus in seipso: aut ab ea priuatur: quia iam dictuꝫ ēst ꝙ stomacus nutritur ex chilo aliquo modo nutrimenti: ꝛ si nō nutrireꝛ a chilo non amplecteretur ipsum: et quando debilitatur virt⁹ nutritiua in stomaco sequitur ex necessitate egritudo que dicitur idigestio stomaci: et causa istius sunt due res aut mala cōplexio cali. ꝛ sic. fixa in substātiā radicali stomaci: ꝙ si prolongatur inducit ethicam: aut mala cōplexio fri. ꝛ sic. q̄ inducit senectutē.

¶ Ca. xvij. Qd̄ est de accidētib⁹ superuenientibus virtuti retentiue.

Et virtutis retētiue qn̄ diminuitur operatio sequiꝛ inflatio ꝛ vētositas: et aliqn̄ erit cib⁹ indigest⁹. Et causa huius est mala cōplexio fri. ꝛ hu. ꝛ aliqn̄ solū frig. nō materialis et materialis: ꝛ qn̄ hec operatio appropinquabit priuationi sui fiet egritudo lubricitatis intestinorū. Sed qn̄ hec virtus retinebit cibū mala retētiōe adueniet stomaco vt sit tremulosus: eo ꝙ virtus retētiua cōiungetur cū fece cibi. Et hoc accidens apparet in stomaco plus tpe satietatis superflue qn̄ impletur stomacus: nec pōt regere cibum: et hoc accidit propter vnā malam cōplexionem materialē aut nō materialem.

¶ Cap. xviij. Quod est de accidentib⁹ virtuti expulsiue superuenientibus.

Virtutis expulsiue operatio: aut diminuiꝛ aut priuatur. Ad diminutionē vero ipsius accidit vt remaneat et retineatur cibus in stomaco mala retētiōe ita vt putre fiat. Sed a priuatiōe ipsius accidit egritudo que dicitur colica. al'. colerica. i. calida. Et hui⁹ causa est complexio mala frigida materialis vel non materialis: et hec est substantialis causa priuationis ipsius. Et aliqn̄ priuatur

priuatur propter opilationez q̄ fit in intestinis: sicut accidit in colica:⁊ hec puatio est accidēta lis. Sed superflua expulsio que superuenit operationi isti⁹ virtutis facit vnā ex speciebus lubricitatis intestinorum. Et hec est fortior illa que fit ꝑpter priuationez retentiue: quia hoc fit propter aliam rem que mouet hanc virtutem ad expellenduz nimis: sicut sunt humores vlceratiui vt colera aut flegma falsum: et melencolia acetosa. Et etiaz potest fieri propter apostema generatū in orificio vel porta stomaci: aut ꝑpter cibos corruptos ꝑmutatos ad tales humores: sicut accidit in fortissimo fluxu. Et aliquando remotis his oībus causis virtus expulsiua mouebit hoc malo motu: et etiā propter aliquā leuem cām eidē aduenientē ⁊ hoc propter errorē virtutis illius membri: propterea q: hec mala dispositio est reuersa in habitudinez stabilē: ⁊ propterea curant medici hanc egritudinē cū medicinis cū quibus curant vertiginē et melencoliā: ⁊ remoueat error iste et sensibilitas mala. Et adhuc declarabo melius in libro de ingenio sanitatis: et pōt esse vt hoc fiat propter apostema factum in superficie stomaci. Adhuc etiaz isti virtuti attribuitur malū accidens qd̄ dicit singultus qd̄ accidit propter rem que ledit propter qualitatē calidam aut frigidā: et quedā species fit propter malā cōplexionē calidā et siccā firā in substantia stomaci: ita ꝙ generatur in ipso vna spēs spasmi: cuius sanatio aut est difficilis aut impossibilis: et aliqn̄ fit spasm⁹ propter multaz humiditatē que est in substātia neruosa stomaci ſm ꝙ dictū est in causis spasmi. Et vomit⁹ appropriatur male operatiōi isti⁹ virtutis: sed non est ita substantialis ipsi sicut expulsio que fit per inferiores partes. Et causa vomitus est propter causam natantem in ore stomaci: ex multa hūiditate colerica aut flegmatica: quia quando isti humores erunt in partibus superioribus stomaci mouent vomitum: ⁊ qn̄ erūt in partibus inferiorib⁹ stomaci mouent fluxum. Et aliqn̄ spargūtur ad stomacū ab alijs mēbris sicut ab epate: vt videmus in multis quib⁹ aduenit febrile frigus: et cum vomūt curantur et hoc accidit proprie ab hu. colericis ⁊ aliqn̄ a flegmaticis: ⁊ ꝙ fit a melēcolicis significat maius malū.

¶ Capitulū. xix. Quod est de accidentibus superueniētib⁹ virtuti attractiue stomaci.

Causa impedimēti attractiue stomaci eadē est cū causa que hoc facit in ysofago. Sz diminutionē appetitus ⁊ augmentū ipsi⁹ in stomaco dicemus qn̄ tractabimus de accidētibus que adueniunt virtuti sensibili.

¶ Cap. xx. Qd̄ est de accidētib⁹ que superueniūt virtuti nutritiue intestinorum.

Hucusqꝫ diximus de accidētib⁹ que fiūt in operationibus q̄ manifestūtur in stō: deinceps volum⁹ dicere de accidētib⁹ q superueniūt virtutibus nutritiuis intestinorum.

Et dicimus q manifestior virt⁹ que est in eis est virtus expulsiua: et post illam retentiua. Accidentia que superueniunt ipsis sunt secundum corruptionē istarum duarum virtutum. Et quādo priuatur operatio virtutis expulsiue aut diminuitur tunc fit egritudo q̄ dicitur colica. Et priuationis causa isti⁹ virtutis stat ꝑpter malā ꝯplōnē colericā materialē aut nō materialē. Et priuatio que ꝓuenit a mala cōplōne frigida est pluribus manifesta: propterea q: frigiditas est cōtraria calori naturali propter suā qualitatē: et impedit spiritū in oībus suis operatiōibus. Sz qn̄ prouenit a caliditate non est admirandū: propterea q: multa mēbra nō agūt nec patiūtur: nisi propter calorē temperatum mensuratū vnicuiq; membro: et qn̄ calor egreditur multuz extra naturā in aliqua duarum qualitatū: tunc priuantur eoꝝ operationes propter calidū aut frigidū. Sed qn̄ distemperantur parū in calore: tūc erit opatio mala: sicut calor stomaci qui permutat cibos in fumositates. Et aliqn̄ priuatur operatio istius virtutis in intestinis ꝑpter opilationes que in eis fiūt. Et ille fiūt aut propter stercus durum aut viscosum: aut humorē grossum: et viscosuz: aut propter apostema vētosum: q̄uis lesio que prouenit ab apostematibus in hac operatiōe sit duab⁹ de causis: vna q: acquirunt intestina malā cōplexionē materialem: et alia ꝑpterea q: claudit vias. Et vētositas etiā claudit intestina ꝑpter duas res: vna q: ꝑponit se stercori sicut accidit canalib⁹ subterraneis vnde fluunt aque. Alia q: torquentur intestina dō nec claudantur. Itē fit opilatio propter lūbricos: et accidit in intestinis propter corruptionem istius virtutis expulsiue que fit propter opilationē: qd̄ facit operationes nō naturales. eo q expellit superfluitatē per partē superiore quā debet expellere per partem inferiorem: et tunc euomit stercus. Et aliquando debilitatur virtus expulsiua propter opilationem vie a cisti fellis ad intestina: q: tunc nō potest peruenire ad intestina ex colera illud qd̄ adiuuet ad stercoris expulsionem. Sed si hec operatio permutata fuerit ad malū contrariū tūc malā faciet operationē: et fiet aliquo mō fluxus: eo q stercus non trahit in intestinis morā conuenientē propter augmentū istius virtutis. Et causa augmenti isti⁹ virtutis est propter humores mordicatiuos q̄ sparsi sunt ad intestina ab epate et venis et stomaco: aut felle: aut ab alijs membris: et aliquādo proueniūt a capite. Et quando humores mordent intestina multum vlcerant ea: et fit egritudo que dicit̄ vlceratio intestinorū que disinteria noīatur. Item accidit istud isti virtuti propter qualitatem ciboruz qui sunt extra naturam: q: aliquando stomacus expellit ad intestina cibum anteq̄ digeratur: et aliquādo fit propter multā cibi quantitatem quādo est superflua. Et aliqn̄ accidit ꝑpter opilationez meatus qui est inter epar et intestina: et tunc non transit cib⁹ ad epar: et cibus aggrauat virtutez expulsiuā: et propterea ipsuz expellit: et aliqn̄ causa que prohibet penetrationez cibi ad epar

est grossities ciborum: et grossities cibi est aut ꝑpter naturam ipsius eiusdem cibi: aut propter debilem operationem stomachi in ipsum: aut ꝑpter vtrunqȝ. Et aliquando non transit cibus ad epar ꝑpter debilitatem virtutis attractiue i ipso: sicut accidit in egritudinibus epatis. Et qñ debilitatur virtus retētiua fit vna species fluxus que nominatur elicalsa: ⁊ hoc prouenit necessario propter malam complexionem materialem ⁊ non materialem. Et quādo priuatur ipā operatio fit alia species fluxus que dicitur lubricitas intestinorum: et operationes extremitatis intestini longationis impediuntur: aut propter vlcerationem factam a duritie stercoris: aut propter emorroidas ibi natas: ⁊ aliquādo venis ipsius aptis fluet inde sanguis: et aliquādo fluet sanguis iste per viam naturalis purgationis ⁊ laudabilis: ⁊ hoc est quod dicit Aristo. malus sanguis discurrit a naso ⁊ ano.

Arist.

¶ Cap̄. xxi. Quod est de accidentibus superuenientibus virtutibus epatis.

Quia epar habet quinqȝ virtutes: ideo accidentia ei aduenientia totidem sunt: quia quando diminuitur in ipso virtus digestiua sanguis suus erit flegmaticus: et membra que nutrientur longo tempore ex tali sanguine conuertentur secundum suam cōplexionem ad naturam istius humoris: ⁊ poterit fieri egritudo q̄ dicitur ydrops yposarcha: et hoc accidens euenit propter malam complexionem frigidam materialem: ⁊ aliquando fiet propter qualitatem cibi aut maliciā sui ordinis. Et aliquando fiet ꝑpter res extrinsecas ⁊ potest fieri ab omnibus causis que inducunt frigiditatem complexionis. Et aliquādo propter colligantiam membrorum seruientium epati cuȝ ipso sic vt stomachus: quia qñ diminuitur operatio stomachi in dirigendo chilum et mittit ipsum non coctum epati: ⁊ quando in hoc fit perseuerantia cōuertitur natura epatis ad complexioneȝ frigidam. Et splen qñ debilitatur et non mundificat sicut debet: tunc remanet pars frigida ⁊ sicca in epate: et conuertit ipsuȝ ad complexionem frigidam: et quando etiam intestina gracilia acquirunt malaȝ complexionem: et sic tunc leditur epar propter colligantiam que est inter ipsam et epar: et aliquando acquirit epar malam complexionem propter apostema: sed apostema non erit causa pro maiori parte istius egritudinis nisi induretur et fiat lapideum. Et aliquando erit causa egritudinis epatis egritudo officialis: sicut sunt opilationes que fiunt in ipso: eo quod opilatio habet extinguere calorem intrinsecum: et maxime quando hum. faciens hoc est frigidus. Sed quando operatio virtutis digestiue acquisiuerit maximum errorem: tunc accidet vnum ex duobus: quia aut ydropisis timpanitica: aut alie egritudines calide. Et tu debes scire quod membra non agunt et patiuntur nisi cum quodam calore temperato ex frigiditate proportionata ei: ideo quia ostensuȝ est in naturali ph̄ia quod fri

Splē.

giditas est in corpore sicut instru mentum temperans calorē naturalem qui est primum agens et substantiale. ergo quodlibet membrum operatur suā actionem per istum calorem correctū cum isto instrumento cōuenien te ei. Et qn̄ frigiditas aduenit membro non multa ita ꝙ calor nō egreditur suam formam naturalem multū tūc diminuitur opatio membri sicut in cibis q̄ acescūt in stomaco:ꝛ sicut in sanguine flegmatico qui generatur in epate frigido. Et qn̄ augmentatur calor agens breui augmēto ꝙ tn̄ tunc non trahit calorem agentem a sua forma naturali: tūc fit mala augmētatio in operatione membri sicut in stomaco generante fumositatem ex cibis:ꝛ sicut in epate generante multam coleram. Sed qn̄ fit magnum augmentum in caliditate vel frigiditate:ita ꝙ calor mēbri exeat a sua forma naturali: tunc faciet membrum operationem cōtrariam operationi naturali sicut stomacus qui corrumpit cibos. ergo cause istarū egritudinum fiunt eque a mala cōplexione calida sicut frigida. Et postꝙ̄ assignauimus causam cō munem omnib⁹ membris volumus reuerti ad locum vnde separati fuimus et assignare causas proprie in epate. Et dicim⁹ quia qn̄ accidit epati mala com plexio calida parum excedens sicut diximus tūc acquiret multam amaritudinem. Sed quando augmentabitur hec mala cō plexio calida ita quod egrediatur a sua forma naturali: tunc erit operatio ipsius epatis operatio non naturalis: et proueniet illa operatio solum a calore in eo quod est calor:et non in eo quod talis calor:ergo que proueniet ab isto calore in eo quod calor simpliciter inducet partem aqueam quam inueniet ad fumum:et faciet ex eo ventositatē et proueniet ex hoc tympanitica ydrops aut simile: et si fuerit causa remotionis naturalis caloris egritudo calida: attribuetur illa remotio egritudini calide: et si fuerit frigida attribuetur frigide. Et propterea multū laborant medici vt dent causam bene isti⁹ speciei eo quod eque fit a calore sicut a frigore. Et propterea hec species difficilior est ceteris ad curandum. Sed causa acquirēdi malam complexionem vniuersaliter sunt cause calide materiales et non materiales. Et causa que magis est propria in hac lesione est quādo cistis fellis suam operationem nō facit: et hoc accidit aut propter oppilationem que est in meatu qui est inter cistin et epar: aut propter debilitatem virtutis attractiue in ipso cisti: aut propter oppilationem meatus qui trāsit a cisti ad intestina: aut propter debilitatem virtutis expulsiue que est in ipso felle: quod est quia quando clauditur ille meatus: tunc accidit eidem illud accidens quod aduenit habenti clausa intestina hoc est: quia non petit cibum nec desiderat. Et accidit hoc propterea quia virt⁹ attractiua est in quolibet membro propter nutritiuam. Et virtus nutritiua complet suas operationes propter quatuor has virtutes: et qn̄ priuatur vna istarum priuanť omnes:ꝛ sic accidit epati ꝓpter fel. Et accidens qđ dr̄ yctericia fit ex

necessitate ꝓpter vnam duarū rerum: aut propter priuationem operationis fellis: aut ꝓpter diminutionem: quia tūc remanet amaritudo permixta sanguini: et virtus expulsiua mittit eā ab omnibus membris: ⁊ expellit eā ad superficiem corporis per modum curationis sicut expelluntur alie superfluitates: ⁊ hec species nō est timorosa: aut q͂ epar: aut quia membra acquisiuerūt malam complexionem calidissimam: sicut accidit qn̄ generant apata calida in eis: aut ꝓpter venena calida ebibita: quia tūc dominatur multa quātitas colere in corpore ⁊ spargitur ad cutim. Et hoc manifestatur ꝓpter quātitatem superfluam ⁊ malā qualitatem: ⁊ nō per viam mūdificationis: ⁊ ꝓpterea hec species est periculosa. ¶ Qn̄ debilitatur virtus discretiua in epe tunc debilitātur operationes ipsi⁹ ⁊ sparguntur per totū corpus humores hi cum sanguine: ⁊ fiunt propter hoc multe egritudīes sicut ydrops que dꝛ asclites: quia nisi hec virtus cognoscat aut separet aquositatem que est in chilo tūc spargitur in sanguine: ⁊ natura pellit ipsam ad concauitatem ventris: ⁊ quidam dicunt q͂ non expellit ad hunc locum nisi per venas vmbilici: propterea quia iste vene cōtinuantur cum epate: et per istas exit superfluitas aquosa que est in embrione qn̄ est in corpore matris. Et aliquando fit hoc accidens ꝓpter debilitatem virtutis attractiue que est in renib⁹: aut ꝓpter opilationem: aut ꝓpter stricturam illius meatus. Et qn̄ debilitatur virtus retentiua. al's attractiua in hoc membro est cā vt exeat sanguis ex eo crudus aut nō coctus. al's aut coctus. Et quando virtus expulsiua erit permutata ad malum in hoc mēbro tūc reuertitur sanguis ad intestina per meatus per quos cib⁹ trāsit et fiet fluxus sanguinis: et hoc est aut propter acumen sanguinis: aut propter maliciam complexionis. Quando debilitatur aut priuatur operatio virtutis attractiue etiam ex hac ꝓuenit malus fluxus. Et causa vniuersalis lesionis harum virtutū est propter egritudines appropriatas membris officialib⁹ aut cōsimilibus. Sed officialis est causa per accidens: quia mediante egritudine complexionali q̄ est appropriata consimilibus. Et iste due species egritudinis ledunt membrum duob⁹ modis: aut in eo q͂ est in ipso membro: aut in eo qđ est in membro communicante cum eo. Et propterea si aliquis quereret a nobis in hunc modum postq̄ vna rerum per quaꝫ leduntur operationes membrorum est per communicationem vel colligantiam: ⁊ cor est illud quod dat calorem epati per quem facit suas operationes ledentur operationes epatis propter passiones cordis aut non. Respondemus q͂ post q̄ cor est dominans membrum super omnia ex toto impossibile est vt in eo generentur egritudines sensibiles tales que possint ledere epar aut alia membra stāte homine viuo: ⁊ si hoc accidit accidet per viam extraneitatis que fit in rebus naturalibus: et hoc fit valde raro. Sed maior ps egritudinuꝫ que fiunt in corde remanente homine viuo per cōparationem fit ad membra in-

Qō.

Rn̄sio

sensibilia: quis non sit impossibile vt cordi adueniant egritudines occulte ppter malam cōplexionez. Et qn̄ sunt sensibiles lesiones operationuz epatis tūc sunt fortissime: sicut tu vides qꝫ ppter paruum motuz vel ppter paruum remum aduenientem gubernatori magne nauis fit magnus motus in parte priori nauis: sic etiā hꝫ se quelibet dispositio cordis ad oīa membra principalia. Propterea qn̄ medicabimur epar: non debemus negligere cordis dispositionē: immo ante oculos p̄ferendū vel p̄ponēdū. Et adhuc melius declarabimus in ingenio sanitatis.

¶ Cap. xxij. Quod est de accidētibus superuenientibus virtuti digestiue venarum.

Accidentia que veniūt digestioni venarum sequuntur p maiori parte egritudines epatis: sed habent egritudinem ppriaz eis hoc est fluxuz sanguinis. Et in egritudinibus fit hoc ppter fortitudinem virtutis expulsiue et maxime in crisi laudabili. Sꝫ illud quod est accidens absolutum fit propter sanguinem mordicatiuum et acutum: ꝛ propter ea dissoluit continuitatem orificiorum earum: aut propter subtilitatem sicut videmus in egritudine que dicitur elaulor. Et sicut tu vides quod accidit in vtribus olei: aut accidit ppter multitudinem sanguinis quam vene continere non possunt: ꝛ aliquando accidit propter debilitatē sube venarū q̄ p̄parate sunt scissioni: aut quia sunt subtiles nimis aut nimis dure. Et res q̄ scindunt venas cito sunt multitudo sanguinis ꝛ res extrinsece sicut casus ꝛ percussio. Propter ea passiones hoꝝ mēbroꝝ ꝛ epatis multa accidūt accidentia in vijs vrinalibꝰ. Et in libro signorum hoc declarabo.

¶ Cap. xxiij. Quod est de accidētibus superuenientibus virtuti nutritiue membrorum.

Sed accidentia que accidunt vltime digestioni que est in membris sunt tria sicut in alijs. Aut quia priuatur operatio virtutis nutritiue in ipsa sicut fit in ethicis. Aut quia diminuitur sicut accidit in macie appellata alchaul: aut pmutatur sicut in lepra et morphea. Et causa horū accidentium est aut ppter malam complexionem ipsoꝝ membrorum: aut ppter communicationem aliorum: sicut in lepra q̄ fit ppter duas res: aut ppter debilitatem virtutis digestiue que est in membro: aut propter malam materiā eidem ab alio trāsmissam. Et malitia materie est aut propter seipsaꝫ: aut propter debilitatem epatis et venarum. Et causa morphee est pro maiori parte ppter debilitatem virtutis discretiue epatis aut ppter debilitatez attractiue in splene. Et aliquando accidit ppter malam complexionem acquisitam in substantia membrorū: ꝛ aliqn̄ propter cibos. Et tu debes scire quod quando enumeramꝰ causas istorum accidentium: quod tunc non dicimus res contrarias adinuicem: aut quod ipsa etiam accidentia aliquando nō possunt esse simul: sed pluries hec accidentia sunt per plures causas vna et posset etiam esse vt omnes adessent.

Lepra fit duas res.

¶ Capitu.xxiiij. Quod est de accidentibus impedientibus digestionem cerebri.

T operatio virtutis digestiue i cerebro: aut diminuetur aut corrūpetur. Et ab hoc prouenit fluxus vel cursus sup̄fluitatū non coctarū a cerebro per nares et palatū. Et hoc accidēs appellatur nassa. Et accidit a rebus frigidis extrinsecis. Et aliquādo fit ꝑpter res calidas et volum⁹ dicere ꝙ fiat a calīs. Et dicim⁹ ꝙ propterea ꝙ hec sup̄fluitas est non cocta: dicimus ꝙ causa efficiēs hanc egritudinem, est debilitas virtutis digestiue que est in cerebro ꝑpter malā cōplōnē dn̄antem ex frigiditate. Et hoc bene potest assignari in reumatib⁹ ex cā frigida extrinseca. Sz reumata q̄ fiunt a causis calīs extrinsecis recipiūt ꝑscrutationē: qualr̄ fiāt ꝑ viaz debilitatis virtutis digestiue: ꝑpterea dicimus ꝙ debilitas virtutis digestiue hoc facit ꝑ accidēs: hoc est ꝑpter multā q̄ntitatē materie et ipsi⁹ fluxū: ꝑpterea qꝛ calor facit fluere res cōgelatas dissoluēdo eas. Insup attrahit cerebrū a toto corpore ad caput: ꝛ ꝑpter istā multā malā materiam que in cerebro colligit̄ ꝑuenit accidēs p̄narratū: qꝛ refrigerabit̄ et virt⁹ digestiua ipedietur ꝛ fatigabit̄ circa cerebrū. alr̄. cōtra cor. ꝑpter reparationē tāte q̄ntitatis sup̄flue. Ista est causa q̄ntitatiua ꝑpter quā debilitatur virt⁹ digestiua cerebri ꝑpter causas extinsecas. Cā vero qualitatiua est ꝙ calor extraneus extrinsecus habet ꝑ sui naturaz refrigerare calorem intrinsecum: sicut sol refrigerat ignē. Et etiam alie cāe sunt que nō indigent ꝓlongatiōe sermonis. Et hec verba hn̄t locū in oibus tribus digestionib⁹ si vis eas ponere tm̄ tres sicut fecit. G. aut quatuor secundū dictum hois quē tu scis. Gal.
Sed mihi melius videtur vt in venis nō ponatur tertia digō: ꝓpterea qꝛ sanguis in eis nō trāsit ad aliā formā sicut fit in stō epate: ꝛ alijs mēbris: qꝛ stōacus conuertit cibū ad chilū: epar ad sanguinē: mēbra alia cōuertūt ad sperma albū. Sed vene non faciunt trāsire ad aliā formam quāuis nutriantur ex eo aliquo modo ex necessitate.

¶ Capitulum.xxv. Quod est de accidentibus superuenientib⁹ virtuti nutriue cordis.

Einceps volum⁹ enarrare de accidentibus sup̄uenientibus mēbro principi virtutis digestiue et hoc est cor. Et postea narrabim⁹ accidentia que superueniunt mēbris sp̄matis ꝛ vrine: ꝛ postea erit complet⁹ sermo accidentiū que sup̄ueniūt virtuti nutritiue. Et dicim⁹ ꝙ accidētia q̄ sup̄ueniūt cordi sunt sicut sincopis cardiaca ꝛ tremor: ꝛ vlr̄ qn̄ exeūt virtutes pulsatiles a sua natura. Et horū cā aut est itrīseca aut extrīseca. Extrīsece cause sunt accidētia anime q̄ calefaciūt ꝯplōnez cordis sicut ira et furor. Et cāe ꝑpter q̄s occultat̄ interi⁹ calor sicut ex ira ꝛ his sil̄ib⁹ quia qn̄ prouocant̄ sue virtutes interi⁹ et calefit nimis tūc fortificatur suus mot⁹ pulsatilis: vt tēperet suaz complexionem attrahēdo

aerem et expellendo exterius. Et cause itrinsece sunt mala cõplexio aut vt sit in eo aut in mēbris sibi colligatis et aliquando erit complexio cordis nō materialis sicut in febre ethica et quandoq3 materialis quando recipit sanguis qui est in eo aliquā permutationē. Sed apostema non potest tolerare i sui substantia: eo q3 prius infirmus deficit. Et medici dicunt quod potest generari in ipsius pāniculo: ꝛ si medicus accelerat curam ipsius potest curari et si nō moritur. Et dicit Ga. q3 cor sustinet egritudinē materialez. vc3 quādam humiditatē aquosam que generatur in ipsi⁹ pāniculo: a q̄ prouenit egritudo que vocatur ronol: et sonat liquefactio toti⁹ corporis. Et aliquando nascuntur sup pāniculo eminētie dure et vl'r dico q3 nō est ipo'le vt isup ipm nō adueniat oīs mala complexio: excepto vt nō sit cū apate: aut nō vltimet: q3 qñ vltimabit aut supflue fiet sincopis aut si'te. Et sincopis est reuocatio subita caloris naturalis ab omnibus partib⁹ corporis ad cor: ita q3 mēbra regi nō possunt: et hoc accidit aut propter paucitatē caloris: aut propter ipsius nimiā dissolutionē: ꝛ pp̄ter alias cās. Et mēbra q̄ ledunt propter ipsius cōicantiā sunt membra principalia. Et membrū quod maxime cū eo cōicat est os stōi: et propterea nominatur fegnādi: q3 cor noiatur flegat: ꝛ pp̄ter hoc fegnādi dr̄ paruū cor. Et accidit sincopis pp̄ter dolorē stomachi pluries: ꝛ accidentia virtutum pulsatiliū ꝛ cause illoꝝ: et qđ pōt cōprehēdi ab eis melius est narrare in libro signoꝝ et ibi dicam.

Gal.

¶ Cap. xxvj. Qđ est de q̄busdaz accidētib⁹ splenis.

Iam diximus qđ mēbra q̄ seruiunt epati sūt facc⁹ fellis: splē: ꝛ vesicca: et renes. Et iam dixim⁹ accidētia que veniunt propter priuationē fellis operationis qñ dixim⁹ accidētia epis: ꝛ locuti fuimus de splene: ꝛ adhuc dicem⁹ de eodē. Qñ corrūpit operatio virtutis attractiue splenis: tūc diffunditur cola nigra cū sanguine ꝛ aliqñ expellit ipsam natura ad cutim: ꝛ fit morphea nigra: ꝛ vl'r pp̄ter hoc accidēs fiūt oēs egritudines mel'ice. Et qñ dominatur supflue ipsi⁹ virtus expulsiua: tunc infirmat stōacus: ita q3 aliqñ ob hoc accidit fluxus mel'icus. Et spleni adueniūt omnes spēs egritudinis compl'onalis officialis ꝛ cōis sicut i apatib⁹. Et pp̄terea q3 cib⁹ ex quo nutritur istud mēbrū est grossus: ꝛ vt pl'm egritudines q̄ in eo fiunt sunt grosse substātie.

¶ Capl'm. xxvij. Qđ est de accidentibus superuenientib⁹ virtutibus renum.

Renes habēt qñq3 virtutes sicut alia mēbra: ꝛ quādo priuatur v̄tus discretiua que est in renib⁹: aut digestiua: aut retetiua: tūc funditur sanguis in vrina propterea q3 aquositas sanguinea q̄ mittit eis ab epe vt nutriant: tunc ab eis immutari nō pōt. Et qñ priuat eoꝝ virt⁹ attractiua tūc fit ydrops yposarca: sicut dictū est. Et qñ augmētabit multum

tunc fiet fluxus vrine cum forti siti: et hec egritudo dr dyabetica. Et qn dnante virtute attractiua debilitatr retetiua et digestiua eorz oino: et propterea in hac egritudine exit vrina non cocta. Et cã hui9 accidentis est iterũ pter malã cõplexionem aut egritudinẽ officialẽ aut cõmunẽ: et cõueniẽs est appropriare hanc egritudinem male complexioni cale pterea qz tractacio fit propter caliu. Et non est imple attractiuã augmẽtari ppter debilitatẽ retẽtiue: qd est qz qn debilitatur retẽtiua non nutriuntr renes ab aquositate conuenienter pter paucã morã quã hz aquositas: et tũc conatur virt9 attractiua ad trahendum plusq cõueniẽs sit: et ob hoc accidit q vrina parũ manet i vesica qruis nõ sit plena. Uirt9 expulsiua impeditr in his mẽbris pter opilõnẽ q fit in his ex corporibus lapideis generatis in humiditatib9 grossis cũ calore desiccatiuo et recipit duritiem sicut lateres terra. Et maior ps istorũ fit in substantia renum: et non in cõcauitate: et hec egritudo nominatur hascac.

¶ Capitulũ. xxviij. Qd est de accidentibus impedientib9 opa vesice.

Virt9 expulsiua impeditur in vesica propter opilationẽ que fit in ea: sicut ex apostemate aut humiditate grossa: aut a sanguine coagulato: aut a lapide et tunc constringitur vrina: et aliquando ɔstringitr vrina pter impedimẽtum virtutis expulsiue: et aliqn fluit vrina pter dnationẽ virtutis expulsiue: et hoc accidit propter vlcerationẽ ipsius vesice que fit pter qualitatẽ mordicatiuam q est in ipsa vrina: et aliqn accidit q vrina exit sine volũtate et sine dolore: et hoc accidit qn paraliticatr musculus qui est i collo vesice. Et de hoc loqmur qn narrabim9 accidẽtia que accidũt virtuti voluntarie mobili. Et maior pars accidentiũ que adueniũt istis duobus mẽbris deuenit vltimo ad vlcerationẽ: et in principio: sui aduẽtus nominatr scabies q fit pter malã complexionem materialem propter malos humores q spargun tur ad ipsam. Et debet hoc accidere ei eo quod est via et receptaculũ supfluitatum corporis et ypostasis ipsius.

¶ Cap. xxix. Quod est de accidẽtibus superueniẽtib9 membris generatiõis sicut testiculis virge: et vulue.

Quando virtus digestiua priuatur in testiculis aut diminuitr: tũc nõ faciũt spma aptũ ad generationez et hoc accidit ab vna specierũ male complexionis. Quia quãdo dominatr multũ in calore et siccitate tũc comburitr sperma. Et silr si dnatr i frigiditate et siccitate aut humiditate p se: aut i frigiditate p se: nõ dcoqtur spma: sz remanet subtile aqueuz. Et qdã ex istis cõplõnib9 sunt tales a principio gñatiõis: et nõ recipiũt correptionẽ: et qdã sunt p accidens et corrigunt. Et qnq priuantr opatiões istoz mẽbrorũ pter apata aut incisionẽ suspẽsoriorũ suorũ: aut pter maliciã q in eis supuenit i mẽsura:

ernio-sis. aut in passiōe sicut est in erniosis. Et hoc accidit ꝑpter largitatē neruorum ad quos suspēsi sunt testiculi propter humiditatem superfluā: ⁊ relaxantur illi nerui: ⁊ descendūt intestina ad bursaȝ testium. Et potest esse vt descendat ad bursam vētositas aut aquositas. Et aliquādo accidit hec egritudo propter rupturam que aduenit huic foramini: ⁊ hec est deterior: ⁊ multe alie maneries inueniuntur in libris practicorum. Sed virtus expulsiua priuatꝛ in virga propter oppilationē suoꝝ meatuū aut ꝑpter debilitatē aut lassitatē aut qꝛ accidit ī ei⁹ forma mala figura quādo induratꝛ: ⁊ hoc accidit quando lesa est chorda que sustentat erectionem ipsi⁹ aut ꝑpter multā siccitatem aut quia ingrossata est ex apāte simili lapidi. ¶ Quoniam vulua fuit creata propter generationē et quia est via supfluitatuȝ scḋe digestionis: ideo accidētia que huic mēbro adueniūt istis operationib⁹ adaptātur. Et in vulua sunt quatuor virtutes. s. attractiua: retentiua: digestiua: et expulsiua: sed loco digestiue dȝ poni cōseruatiua: ⁊ hoc est conueniēs: quia propria virtus est conseruatio embriōis. Sȝ operatio virtutis discretiue nō est manifesta ī ipsa: qꝛ nō est credēduȝ vt nutriatꝛ ex eo ꝙ colligitꝛ ī ipā. Et ꝗuis hic cadat magnuȝ dubiū: hic nō soluetꝛ: sȝ hoc relinquꝛtur libro de aīalib⁹. Sed attractiua ⁊ retētiua et expulsiua sūt manifeste in ipsa. Et propterea volum⁹ narrare accidentia que supueniūt vnicuiqȝ eaꝝ. Et dicimus ꝙ qn̄ debilitatꝛ vel priuatur virt⁹ ꝯseruatiua quā diximꝰ esse propriā sibi virtutē: tūc minuetur aut priuabitꝛ conceptio et hoc accidet aut propter malam completionez materialem aut nō materialem. Et q̄ est nō materialis q̄dā est q̄ est a principio gn̄ationis: et illa nominatꝛ sterilitas: et q̄dā est q̄ est ꝑ accidēs. Et q̄dā dixerūt ꝙ hoc fit ꝑpter dispositionē corpoꝝ celestiū. Sed hoc ego nō video nec affirmo. Sȝ via qua ledunt iste male complexiones sperma in vulua est eadē cū illa qua mala ꝯplexio testiculoꝝ ledit sperma in eis: qḋ est qꝛ qn̄ ista membra erūt calīa ⁊ sicca: tūc cōburetꝛ in eis spma: ⁊ qn̄ erūt frigida tunc infrigidabitꝛ ⁊ fiet aquosum cursibile. Et quando impeditꝛ virtus retentiua matricis aut debilitatꝛ: tunc erit cā abortiendi. Et cā impedimenti illius virtutis est humiditas lubricatiua pro maiori parte. Et quādo debilitatꝛ virtus expulsiua illi⁹ habebit difficilē partū: quēadmodum superfluitas expulsiue est cā abortionis. Et qn̄ virtus attractiua diminuitꝛ aut priuatur in ipsa est cā diminutionis aut priuationis conceptus. Et aliquando leduntur omnes iste operatiōes in vulua ꝑpter apā qḋ fit in ea: aut propter egritudinem que suffocatio matricis appellatur. Et ista egritudo nō ledit solum operationes matricis: sed etiam operationes mēbroꝝ totius corporis: eo quod hec egritudo fit in hoc membro ex humore simili veneno: ⁊ facit fumum qui resistit propter malam suā formā calori naturali: sicut faciūt venena: ⁊ fit ab hoc ꝑuatio oīm opationū vite: ⁊ fere cor pulsatiōe ꝑuatꝛ. propterea

virtutes. iiij. in vulua

quia hoc accidēs accidit vtplurimum mulieribus que remote sunt a coitu: operat̄ ad hoc putrefactio que hoc accidens mouet collecta in eis: ꝛ fit propter corruptionem spermatis: propterea quia illarum sperma preparatum est illi corruptioni. Et ego dico quod non est impossibile vt generetur in malis vel aliis corporibus: et eorum subā vnus esti humor similis veneno: et maxime in hoc membro: eo quod locus est receptaculuꝫ superfluitatum corporis que p̄parate sunt recipere corruptionem ꝛ aliquando incarcerantur ita quod nō recipiunt correptionem: ꝛ sanationem: ꝛ si ceciderit ad manus perfecti medici recipiet sanationem. Et huic membro accidunt egritudines positiōis: ita quod priuantur ab eo omnes sue operatiões: quia paraliticatur aut egreditur de loco suo ꝛ suspenditur: ꝛ aliquando est causa istius egritudinis saltus: aut percussio et aliquando est humiditas lubricatiua. Et ex rebus que resistun t mr̄icis nature vt non concipiat est egritudo nominata mola: ꝛ ista egritudo fit propter defectū virtutis informatiue in spermate: ꝛ hoc accidit aut propter corruptionem membri: aut propter corruptionem materie. Et tunc generatur in vulua quoddam frustum simile frusto carnis: et venter mulieris similatur ventri pregnantis donec abortit: et aliquando accidit vt natura ipsam digerat ꝛ conuertat ipsam in humiditatem aut ventositatem. Sed accidentia que adueniūt sanguni menstruo sunt eadem accidentia que accidūt digestioni venarum: et propterea superfluitas fluxus sanguinis fit propter vnam duarum rerū: aut propter debilitatem virtutis retentiue in venis: aut propter augmētum expulsiue: aut propter ambo simul. Sed defectus virtutis retētiue prouenit ab vna ex speciebus malis complexionis: ꝛ augmentum virtutis expulsiue fit aut ꝑpter mordicationem humorum aut propter quantitatē eorum. Et cause cōstrictionis sanguinis sunt opposite causis supradictis sal no quod ex rebus vna que debilitat: virtutem expulsiuam: aut ipsam priuat sunt opilonesque fiunt in venis propter grossiciē sanguinis: aut propter suam viscositatem. Et tempus naturalis purgationis menstrui breue est vnius diei. et longum est septem dierum. Et tempus breue interpolations menstrualis est viginti dierum longum est trigsinta dierum.

¶ Cap. xxx. Quod est de expulsiua pluriū mēbrorū.

Et aliquādo adueniunt accidentia virtutis expulsiue vni membro solū ꝛ aliquādo toti corpori: et que adueniunt toti corpori sunt sicut tremor. rigor: ꝛ alices ꝛ siti̅a. Et accidētia q̄ adueniunt vni mēbro soli sunt sicut tussis pulmoni: ꝛ sternutatio cerebro: ꝛ ossitationes ori: ꝛ ructus ꝛ singultus stomacho. ¶ Et nos narrabimus causam vniuscuiusqꝫ istorum: ꝛ nos non appropriamus hec accidētia aie nutritiue nisi ꝑpter-

ea quod non ſunt volũtaria q̃-nis voluntas habeat in aliquibus earum aliquam inuentionẽ. ¶ Et diximus quod tremor ⁊ rigor ſunt motus virtutis expulſiue in muſculo propter expulſionẽ humoris ledentis caliditate ſua, vel frigiditate. Et qḋ ita ſit nobis oſtenditur: quia tales tremores adueniunt corpori propter res extrinſecas ſicut ſi ſubito ſup corpus ſpargat̃ aq̃ calidiſſima: quia ex hac prouenit rigor. Et aliquando accidit horripil'o aut tremor ⁊ hoc accidit ꝓpter aerẽ frigidum ⁊ aquã frigidam ⁊ cũ iſte cauſe erũt debiles, tunc fiet rigor: ⁊ in maiori parte tunc accidit in febrib9: ⁊ qñ erũt fortes tunc accidet tremor: ⁊ tamẽ non põt fieri tremor niſi p̃cedat rigor: ⁊ maxime qui fiunt propter hu. calos in febribus. Sed qui fit ex humoribus fridis ſtaticis aliquãdo accidit ſicut dicit tremor abſq; putredine: ⁊ hoc accidit ſolũ in ſpecieb9 vitrei ſtatis. Et medici dicunt qḋ ille qui fit ab hu. cal'is eſt fortior: qꝛ hu. ẽ magis mordicatiu9 q̇ fit a frigore eſt min9 mordicatiuus. Et nos videmus qꝛ fit contrarium huius in rebus extrinſecis quia aer frid9 dat hoc accidẽs vehementer: ⁊ aer cal's nihil. Sed horripil'onẽ bñ facit propterea dicit̃ qḋ fortis tremoris cauſa eſt cõcl'o caloris naturalis in p̲tibus intrinſecis: ⁊ in frigidatio membrorum exteriorum quia tunc mouetur natura ad expellenduz illud qḋ eſt ſuũ cõtrariũ ſiue cal'm ſiue frigidũ: ſed frigidũ eſt plus cõtrarium. Sed tremor qui fit in hora mortis eſt motus virtutis expulſiue ꝓpter impotentiam ſuſtẽtãdi membra: et propterea extinguitur calor intrinſecus ⁊ ex toto reſoluit̃: ⁊ aſſimilat̃ur ille motus motui qui non habet principium nec finẽ nec cauſam ſed ſolum defectuz: ſicut videtur in motu flãme cãdele: ⁊ in caſu foliorum arborum ꝓpter conſumptionẽ. Et ꝓpterea qñ aduenit aliquid nature ab extrinſeco qḋ ſit mortiferum ipſa expellit tũc corporis ſuperfluitates ꝓpter terrorez ſicut accidit illis qui decapitantur. Sed tuſſis eſt mot9 virtutis expulſiue in pulmone propter expulſionem rerũ que ledunt inſtrumenta anhelitus cum aere qui egreditur ſecum ⁊ propter adiutoriuz pectoris. Et ob hoc patet quod virtus volũtaria habeat aliquam inuentionez in hac re: q̃nis natura ipſa violentiam inferat. Et effi. cauſa tuſſis eſt vna ex ſpeciebus cõplonis male mãlis vl' nõ mãlis Sz materialis fit ꝓpter hu. qui ſtillat a cerebro ſicut accidit a reumatibus aut a re que prouenit a pectore ad pulmonem aut a ſpondilibus ſicut propter apoſtemata que ſunt in ipſo pectore: aut propter rem que generat̃ in ipſo pulmone: ſicut apoſtemata aut vlcerationes aut ꝓpter ſanguinem qui egreditur ab eo ⁊ exit ſanguis ab eo propter venam fixam in eo. Et hoc eſt periculoſum: ⁊ aliquãdo exit ſanguis a pulmone per viam reſudationis: eo quod iſtud mẽbrum eſt vaporoſum: et aliquãdo currit ſanguis ad pulmonẽ a parietib9 pectoris. Et medici dixerunt ꝙ cuidam homini accidit fortiſſima tuſſis: ⁊ cũ tuſſi

proiecit vnum lapidem: et incõtinenti fuit inde liberatus. Et adhuc dicunt quod est vna species tussis que fit ꝑpter mucillagines que nascuntur in pulmone. Et aliquando res extrinsece mouẽt tussim sicut puluis et fumus: ⁊ lana spinarum que dr lana canina halicalcalbus. Et etiam complexiones nõ materiales mouent hoc accidens. Saluo quod virtus expulsiua non est nata laborare pro illis sicut pro materialibus: sed mouetur hoc motu per accidens. ¶ Et propterea quia illud qđ queritur a pulmone est vt moueatur ad expellendum illud quod ipsi nocet: concessa fuit ei a natura bona virtus sentiendi. Et quando sentit rem ledentem tangendo ipsum: tunc mouetur virtus expulsiua que est in illo. Et sicut mouetur pulmo ad hoc propter complexionem materialem: sic etiam mouetur propter complexionem nõ materialem: quia non habet a sui natura facere nisi hoc: quia res que fiũt a natura fiunt duob9 modis: aut necessitate: aut iuuamento. Sed accidit tamẽ raro vt hoc accidens fiat a rebus extrinsecis que non sequuntur viam nature sicut dictum est: quod vnus homo habebat fortissimam tussim: et vnus medicus ex experimentalibus precepit ei vt clauderet os: ⁊ incontinenti fuit liberatus: et in alio precepit vt stringeretur colluz: et fecit: et liberat9 fuit. Et quãdoqꝫ accidit tussis propter compressionem que fit pulmoni ab aliis membris: sicut fit in apostemate epatis aut propter nimiam vel superfluam satietatem. ¶ Et sternutatio est motus virtutis expulsiue in cerebro ꝑpter mundificationem superfluitatum que fiunt in eo: propter hoc aliquando mundificãtur superfluitates corporis ⁊ pectoris et pulmonis: et aliquando ex sternutatione expellũtur alique ex superfluitatibus que sunt in ore stomachi: et propterea fortis sternutatio aliquando mouet vomitum: et hunc motum aliquando facit virtus expulsiua quando humor sui qualitate mordet meatus narium: propter hoc res apposite naribus acute prouocant sternutationem. ¶ Et si tu quereres. si hec superfluitas prouenit a cellulis cerebri ad nares et mouet sternutationem. Respondemus quia hoc raro contingere potest. Et ructus propter expulsionem fit ventositatis que est in stomacho a virtute expulsiua. ¶ Et alices fiunt propter motum virtutis expulsiue in membris propter expulsionem superfluitatis furiose que est in membris. Similiter ositatio est extensio musculorum mandibularum propter expulsionem superfluitatum fumosarum.

Sternutatio.

Rñsio

¶ Ista sunt accidentia que superueniunt operationibus virtutis nutritiue et illis q̃ appropriantur ei.

¶ Capitulum trigesimũprimum. Quod est de accidentibus superuenientibus virtuti sensibili.

Einde volumus narrare accidentia que superueniunt virtuti sensibili. ¶Et a simpliciori icipiem⁹ vt a virtute sensibili. ¶Et dicimus quod quãuis virtus sensibilis pñceps c communis sensibilitatis sit in corde vt dictum est: non tamen completur eius operatio manifeste nisi in cerebro nuca ꝛ neruo. Et propterea hec membra que dicta sunt: sũt frigide complexionis ꝛ humide sube: ꝛ sunt passibilia: nec est eorũ dominatio sicut dominatio cordis fit vt maior pars accidẽtium que superueniunt operationibus sensibilib⁹ sunt a parte cerebri nuche ꝛ nerui. ¶Sed cordi non potest accidere egritudo propter quam proueniat priuatio harum virtutum eo quod mors antecedit: quamuis non sit impossibile vt accidat ipsis a corde aliqua debilitas ꝛ diminutio: ꝛ ascendit hoc quod si incidatur vna ex magnis arterijs alicui ex membris diminuitur sensibilitas illius membri. Et adhuc videmus quod priuatur sensus et motus quando sincopizat ꝛ etiam fit magn⁹ tremor quando homo multum timet. Et nos nõ facimus demonstrationem isti⁹ sicut facit. G. de incisione nerui quamuis declaratum sit quod cor habet inuẽtionem in operationibus harum virtutũ. ¶Et adducimus probationem a loco essendi et non essendi pro melioratione probationis: ꝛ quia ita est dixerũt medici quod cause aduentus accidentium super has virtutes dicũt quod sunt a cerebro: nucca ꝛ neruo. Et tamen cum tu curas ista membra caue ne obliuiscaris curam cordis: sicut dictũ est in libro sanitatis. Deinde volumus narrare accidentia que accidũt sensui tactus: ꝛ postea dabimus eorum causas. Et dicimus quod hec virtus est de genere virtutum passiuarũ quia illa patitur a quatuo qualitatibus que dominantur in ea. Ipsius accidẽtia tot sunt quot sunt accidentia aliarum virtutum: hoc est quia corrũpitur penitus sicut in membro paralitico: aut diminuitur sicut in stupore: aut permutatur in malam qualitatem sicut est in sensu doloris.

¶Sed priuatio sensus in toto corpore est mors de necessitate: sed priuatio in vno membro et diminutio in toto corpore possibilis est. ¶Et cause que faciunt hec accidentia sunt de necessitate mala complexio materialis ꝛ non materialis: ꝛ mala complexio q̃ ipsa facit ẽ in cerebro: nucca: aut neruo. Et est perscrutandum si hec accidentia fiunt ab octo speciebus male complexionis: aut a parte earum. Et dicimus quod quedam istorum mẽbrorũ sunt frigida ꝛ sicca: sicut nerui: ꝛ quedã frigida ꝛ humida: sicut cerebrum ꝛ nucca: ꝛ qꝛ ita est ista membra patiuntur a frigiditate: aut a frigiditate et humiditate vt plus: ꝛ propterea sicut cause istorum accidentium iste due res. Sed quod mara complexio calida hoc faciat nõ est impossibile: et iam declaratũ est quod operatio alicui⁹ mẽbri, nõ cõpletur nisi per calorem mensuratũ ꝛ tempatũ ꝛ nõ est dñia ex qua qualitate exeat tẽperantia; et si accidit est de ra-

ro contingentibus. Nec etiã est impossibile vt hoc accidat propter siccitatẽ: qr nos videmus decrepitos qui valde parũ sentiũt sed si prouenit a siccitate remotũ est vt fiat subito. Et postquã qualitas frigida inquantũ est frigida est. cã horũ accidentium pro maiori parte existente coniuncta cum humiditate aut nõ coniuncta: quãuis humiditas sit preparata ad hoc agendũ eo q facit relaxationem: propterea quando est composita cum caliditate remotũ est vt fiat hoc accidens: sed non dicimus q impossibile: sed difficile est inueni re complexionem materialẽ solum humidã nisi sit coniuncta cum caliditate aut frigiditate quia quod facit hoc non est nisi humor extra naturã. Et humor nõ est nisi aut frigidus ꝛ humi. aut frigidus et sic. aut calidus et humidus vel calidus et sic. Et postquam dictũ est que species complexionis pro maiori parte est causa huiusmodi accidentis dicendum est quomodo accidunt super has operatiões. Et dicimus q hec mala cõplexio quando fit in cerebro sequitur ex ea diminutio sensibilitatis in toto corpore. Sed quãdo fit in cerebro fit in ipso primo ꝛ substãtialiter: aut fit propter cõmunicationem quam habet cũ ore stomaci: ꝛ quando fit in vno latere cerebri: fit in latere corporis hoc accidens. Et silr qñ generatur aliquis malus humor dominans in aliquo neruo: tũc priuatẽ aut diminuitur sensus illius mẽbri cuius proprius est ille neruus. Et humor qui potest generare neruo illud facit hoc duobus modis: vno fit ab humore a quo nutritur neruus ipse et tandem paulatim nutrietur do nec acquiret malignam complexionem. Alio modo vt nõ sit humor in neruo: sed infusus in humore ipsum circũdante. Et aliquando accidit hoc accidẽs neruo perforato propter opilationem: et opilatio fit aut propter apostema: aut propter humorẽ grossum aut propter compressionem. Et quãuis hec egritudo sit morbus officialis: tamen etiam est consimilis: quia post apostema et grossitiem humorum: ꝛ compressionem sequitur mala complexio. Et quãdo iste cause fortificantur erunt cause priuationis sensus in vno mẽbro aut in pluribus aut in toto corpore: et cum cause iste sunt debiles sunt cause diminutiõis sensus. ¶ Sed quando permutantur ad malum hoc est vt sit mala sensibilitas que nominatur dolor prouenit a mala complexione calida aut frigida materiali: aut non materiali. Et dolor fit quando non dominatur hec mala complexio super totum membrum: et illa complexio nominatur a medicis mala complexio diuersa. Sed quãdo dominatur super membrum totum mala cõplexio: tunc non sentit ipsam aut sentit stupide. Et causa huius quare mẽbrũ nõ sentit ipsã aut sentit stupide non est nisi propter complexionem suam naturalem. Et quãdo fiet in parte ipsius mala cõplexio extra naturam sentit ipsam per remedium bone complexionis. Et quando bona complexio erit permutata tota: tunc non sentiet dolorem: quia non erit cum eo causa sen-

tiens: et erit mēbrum sicut mortuum. ¶ Et quelibet qualitatū passiuarū pōt dare accidēs hoc mēbro. propterea quia iste qualitates pro maiori parte habēt plus pati quam agere: sicut caliditas et frigiditas plus habēt agere ꝙ pati. ¶ Et solutio continuitatis nō est causa doloris sicut dicit. G. sed solutio continuitatis est causa complexiōis que facit dolorē: qđ est: quia solutio continuitatis est cū malo motu: et conueniens est vt talē motum sequatur mala complexio. Nec sunt etiam cause doloris due res simul videlicet solutio continuitatis et caliditas ⁊ frigiditas sicut dicit errās auicēna: quod est: quia declaratuȝ est iam in libro de anima. quod iste sensus sentit primo inter sensus omnes scilicet quatuor qualitates hoc est calidum frigidum siccum ⁊ humi. ergo dolores non fient nec sentient ab eo sensu nisi quando multuȝ superabūt sua propria sensata: sicut accidit alys sensibus. Similiter quia oculus non dolet nisi propter superfluitateȝ colorum quando exeunt viam temperatam vel mediam: et sic lingua cum saporibus: auditus cū somnis: ⁊ odoratus cum odoribus. Et si accideret huic sensui tact⁹ dolor propter solutionem continuitatis tunc esset suuȝ propriū sensatum substantialiter solutio continuitatis soluȝ. Et sicut oculus dolet propter superfluitatem colorum: propterea quia suum sensatuȝ est de genere colorum et non res que sit contraria colori. Sed solutio continuitatis est propter quaȝ accidunt qualitates superflue. et anima sensibilis non est nisi ad qualitates. Et. G. etiam hoc confitetur quando dicit ꝙ vola man⁹ non fuit facta in fine temperantie: nisi ad apprehendendū contraria. Et ad hoc apparet ꝙ superfluitas cōtrariorum est causa doloris qui fit in sensu eo ꝙ parum et multum de necessitate sunt sub eodeȝ genere. Et delectatio que est contraria dolori non est nisi comprehensio sensati et temperati et similium sicut delectatur sensus tactus ex aqua calida: et visus ex coloribus viridibus: ⁊ gustus ex saporibus dulcib⁹: et audit⁹ ex amenis vocibus: et odoratus ex odoribus aromaticis: et quasdā delectationes precedit molestatio et ille sunt delectabiles nature: et quedam sunt absq; molestatione precedente. Dolorum quidam fiunt in toto corpore: ⁊ quidam fiunt in vno membro: sicut dolores qui fiūt in stomaco vel epate: vel capite: vel intestinis. Et nos loquemur de manifestioribus et dicemus earū causas. Et dicimus qđ dolores qui fiunt in capite qui nominātur in arabico soda: causa eoꝝ sunt absq; dubio: aut ex mala cōplexione calida eorum aut frigida sunt aut materiales aut nō materiales ⁊ ⁊ hec mala complexio potest fieri primo in substantia cerebri: et aliquando fit propter cōmunicationem alterius mēbri sicut propter stomacum. Et horum quidam sunt qui perseuerant longo tempore sicut dolor oni: et fiunt paroxismaliter: et hoc fit propter malos humo. qui generantur in cerebro successiue: et sic permutatur sua cōplexio ad malum ad generādū

hunc

hunc humorē semper:et per eā-
dem viam currunt omnes egri
tudines cronice: quia ille per-
mutāt complexionem in mem-
bris:et acquirunt dispositionez
generandi malos hu. Unde ea
rum curatio est difficilis aut im
possibilis sicut est dolor emigra
nee. Et materia ex qua fiunt ali
que huiusmodi egritudinis spe
cies: aliquando est in sangui-
ne arteriali: et conuenit hoc: qz
curatur egritudo quando inci-
ditur arteria. Et hec egritudo
fit propter duas malas comple
xiones videlicet calidam et fri.
sed non est materialis:quia illa
que non est materialis lōgo tē-
pore durat. Et membra consue-
ta dolorosa intestina et stoma-
cus: et hoc accidit propter dige
stionem que est in eis manife-
sta multuz quia errant sepe. Et
cause que faciūt dolorē in ipsis
aut sunt cibi ventosi:aut humo
res grossi aut melencolici:⁊ do-
lor qui prouenit ab eis est mul-
tum fortis et cronicus: et aliqñ
fiunt dolores fortes propter hu
morem colericum. Sed humo-
res a quibus procedūt dolores
cronici in itestinis sunt aut hu
mores grossi frigidi: sicut fle-
gma vitreum: et eorum similes
⁊ humi. calidi. Sed dolores qui
continent totum corpus sunt il
li qui dicuntur labores: et sunt
trium specierum ꝑm medicos:
vnus dicitur vlceratiuus: alter
extensiuus: et alter apostemo-
sus. Et quidam istorum fiunt a
rebus intrinsecis: ⁊ quidam ab
extrinsecis:et vlceratiuus fit pe
nitus propter humores: et qui
fit propter multum motum fit
propterea quia dissoluuntur ex
corpore humiditates ꝑpter ipz
motum:et illud accidit propter
causam humoris materialis: q̄
est in corpore male qualitatis.
Sed alie due species laxitudi-
nis sunt vna:nisi quia diuersifi
cātur ꝑm magis et minus:quia
quando superfluit dolor extensi
uus fit apostemosus. Et causa
que similiter facit hos duos do
lores est humor aut motus ma
gne laxitudinis:et ille qui fit ꝑ-
pter humores fit necessario pro
pter multitudinē humorum: si
sint distemperati in qualitate
aut non. Et multitudo humor
attribuitur duabus rebus aut
vt sit multitudo ꝑ accidēs: hoc
est propter defectū virtutis:aut
vt sit multitudo per se aut pro-
pter ambo. Et multitudo hu-
morum quantitatiua cum sani
tate virtutis nominatur reple-
tio ꝑm locum:et multitudo que
est cum vno malorum acciden-
tiuz nominatur repletio ꝑm vir
tutē:quod est quia virtutes im-
pediūtur pro maiori parte pro-
pter quantitatem et qualitatē:
sed cum illo impedimento ne-
cessario cōiungitur malitia qua
litatis:⁊ illi prius appropriatur.
Et aliquando fiunt isti dolores
propter malam complexionem
calidam aut frigidam sine ma-
teria. Et generaliter accidūt do
lores in corpore causa aposte-
matum accidentiū causa gros-
sorum humorum. Et propterea
quia sensus qui dicitur deside-
rium est proprius oris stomaci:
videnda sunt accidentia que ei
dem superueniunt.

¶ Capitulum trigesimum secū-
dum. Quod est de accidētibus
superuenientibus virtuti appe
titiue.

T dicimus q ac cidentia superue niūt huic opera tioni s[ecundu]m q acci dūt alijs: aut q[uia] permutat[ur]: aut di minuitur aut corrumpitur. Et accidētia diminutionis sunt si cut accidentia corruptionis: et illud quod corrumpit appetitū aut diminuit est de necessitate vna ex speciebus male comple xionis non materialis aut ma terialis: que fit in primo mēbro patiente aut per communitatē: quā habet cū aliquo membro. Et complexio que fit in mēbro qualis dicitur operatio ista est calor extra naturam. Sed qui dam opinantur q frigiditas est causa magis propinqua dandi appetitum quā auferendi: pro pterea quia hec op[er]atio que est in hoc membro innatur et com pletur per frigiditatem [et] aceto sitatem que ei trāsmittit[ur] a sple ne. Sed quando hec frigiditas vltimatur est causa priuatiōis istius operationis. Nec est dicē dum quod acetositas inquan tum est frigida adminiculetur huic operationi: sed inquantu[m] est acetositas est causa stimulās ad bonu[m]. Et similiter quando dominabuntur humiditas [et] sic citas impedient hanc operatio nem: quod est: quia nullū mem brum agit et patitur naturali ter nisi propter complexionē tē peratiuam in quatuor qualita tibus. Sed lesio que fit propter colligantiā cū alio mēbro est si cut mala complexio que proue nit a cerebro propter neruū col ligantē vtrūq[ue]. Et aliquādo ac cidit hoc propter repletionē cor poris ex multis superfluitatib[us] et propter hoc nōn indigē[n]t mē bra cibo: quod est: quia appeti tus non fit nisi quando dissol uuntur ex nostris corporib[us] res que debent restaurari per simi le: et non est contra Gale. vt sit vna causa sensus istius mem bri quod membra quando ca rent nutrimento: trahūt ab epa te: et epar ab ore stomaci: [et] tunc fit desiderium in os stomaci: et nititur restaurare illō quod dis solutum est ab eo et alijs mem bris. Et motus attractionis in stomaco per modū appetitus [et] sensus est contrarius motui at tractionis qui fit per modū nu trimenti solum: quod est quia il le qui fit per modum nutrimen ti est attractio oris stomachi ab epate. Sed attractio a qua pro uenit motus desiderij in stoma co est attractio epatis ab ore sto maci. Et nos nō sum[us] locuti de hoc: nisi quia vnicuiq[ue] mēbro necesse est vt restauretur per si mile: quod ab eo dissoluitur: et tamen nullum ex alijs mēbris sentit euacuationem rei que dis soluitur ab eo: et si ita est nullū membrum sentit euacuatione[m] hanc nisi per hoc membru[m]. Et est eorum seruiens in hoc. Aut potest dici quod dissolutio que fit in ipso quasi colligata disso lutioni aliorum membrorum in eo quod est membrum eo rum: et ipsa habent trahere ab eo. Sed propterea quia fortifi catur desiderium huius mem bri quando dissoluūtur a mem bris humores: et debilitatur quando non dissoluuntur: ap paret quod hoc sit: propter ea quia inter ipsum et alia membra fit similitudo et so cietas substantialiter; et non

per accidens. Et est hoc membrum quasi sit species omnium membrorum: qua ipsa debent sentire hanc resolutionem. Sicut nos videm⁹ ꝙ membra sentiunt per neruū etiam in locis que non sunt neruosa: ꝛ sicut discernit lingua cibos conuenientes ab inconuenientib⁹ toti corpori. Et propterea quia sensus istius membri et desideriū isti⁹ est substantie calide ꝛ sicce: sicut est cibus: vel frigide et hu. sicut est aqua: fuit necessarium vt venirent accidentia istis duabus speciebus: et iam dixim⁹ causas corruptionis et diminutiōis appetitus calidi et sicci. Sed causa corruptionis appetitus frigi. et hu. fit propter hanc complexionem in eo exuberantem: ꝓpterea dicūt medici ꝙ corruptio appetitus cibi fit per calidum ꝛ siccum superfluens in membro. Et corruptio appetitus potus est ꝑ frigidum ꝛ humidū exuberans in ipso: et vniuersaliter hoc non fit nisi propter malam complexionem frigidam ꝛ hu. aut frigidam soluz: quia difficile est imaginari quod hoc fiat ꝓpter malam complexionem ca. ꝛ sic. Salno quod opinatur quod ab hoc etiā venire possit in fine febriū ardentium quando appropinquantur morti. Sed corruptio istius operationis aut eius exitus a cursu naturali fit propter qualitatem aut quantitatez. Et quod fit propter quantitatem sicut appetitus augmentatus comedendi multum: est ꝓpter vnā duarum rerum. Aut propterea quia corpus est nimis dissolutum sicut in conualescentibus qui habent fortiorem appetituz digestione. Aut ꝓpter frigiditatem multam oris stomaci: quod est: quia iste operationes ẜm ꝙ dictum est a medicis iuuantur ꝛ complentur frigiditate temperata: ꝛ quando fortificatur tñ nō sit vltima: quia tunc quidam appetitus falsus fit. Et aliquando accidit vt hec mala cōplexio sit non materialis: et aliquādo est materialis sicut propter hu. acetosum aut melencoliam. Et qꝺ fit propter malam complexionē materialem dicitur caninus appetitus. Sed causa superfluitatis appetitus frigida et humida est de necessitate propter malam complexionem ca. et sic. materialem vel non materialem: Et materialis que facit hoc accidens in hoc membro est colera aut flegma salsum. Et hec mala complexio que fit in hoc mēbro aliquando est primo proprie in eo: et aliquando propter communitatem alterius membri: sicut est epar ꝛ pulmo ꝛ alia sicut diximus superius quod sensus membrorum propter dissolutionem calidi et sicci ab eis causa est attractionis eorum: eodem modo accidit in appetitu frigidi et humidi. Et debes scire quod aliquando eueniunt mala accidentia virtuti expulsiue aut attractiue propter priuationem sensus membri: quod est: quia virtus non expellit pro maiori parte nisi quando sentit rem ipsam ledentem sicut accidit intestinis: quia quādo diminuitur aut priuatur eorum sensibilitas accidit eis vna species colerice alias colice. ꝛ similiter quando diminuitur aut priuatur sensibilitas oris stoma et priuatur virtus attractiua q̄ est in stomaco.

Margin notes: Cor[...]rio [...]ap[...]t⁹. — Cā superfluitas appetit⁹.

¶ Cap. xxiiij. Quod est de accidentibus supervenientibus virtuti motiue voluntarie.

ET postq̄ sumus locuti de accidentibus q̄ adueniunt sensui tactus. Deinceps narrandū est de his que accidūt motui voluntario: ꝓpterea quia vt plus qn̄ vnus corrumpitur ⁊ alter corrumpitur excepto qn̄ accidens est vniuersale toti corpori. Sed qn̄ est particulare in vno mēbro possibile est vt stupefiāt aut priuentur ambo simul: et possibile est vt priuetur vnus ⁊ alter remaneat. Et hec est sententia Gal. ⁊ hoc conuenit cum eo qđ dictum est in causa sensus ⁊ motus: qđ est quia calor cū quo fit sensus non est idem cū eo cum quo fit motus: ⁊ diuersitas que est ī eis non est nisi mensura temperantie in vnoquoq; ipsorum calorū propria his duabus operationibus. Et propterea fuit necessarium vt sit complexio neruorum motus alia a complexione neruorum sensus: ꝓpterea quia ipsi nerui habent temperatum calorem: cum quo fiunt iste operationes: et ꝓpterea priuatur sensus quando inciditur neruus sensus: ⁊ remanet motus: ⁊ qn̄ inciditur neruus motus aut percutitur priuatur motus ⁊ remanet sensus: et qn̄ inciduntur ambo aut percutiuntur priuantur ambe operationes. Et qn̄ aduenit hoc accidens toti corpori fit apoplexia et quando accidit vni membro fit tunc paralisis. Et tu scis per teipsum omnia accidentia ex accidentibus accidentium supra membra motus per ea que precesserunt: et sic accidit quando priuatur virtus nerui vocis: quia tunc priuatur vox. Et quādo priuatur virtus dyafragmatis suffocatur homo vniuersaliter in omnibus alijs motibus voluntarijs: sicut accidit in motu musculi vesice aut in musculo ani. quia tūc egrediuntur superfluitates humide et sicce sine voluntate. Et propterea quia tu scis ab alio loco loca nerui et colligantiam quam habent cū quolibet membro tu poteris cognoscere qn̄ fuerit lesa opatio alicuius mēbri p quē neruū fuerit lesa. Et accn̄tia q̄ veniūt instrumētis motus sunt tribus modis similiter: aut vt priuentur eorum operationes sicut in apoplexia aut paralisi: aut vt diminuantur sicut in stupore et dormitione: aut vt operationes permutentur ad malas sicut in tremore aut spasmo. Et nos volumus dare causas vniuscuiusq;. Et dicimus quod cause diminutionis motus aut corruptionis ipsius sunt ille eedem cause cum causis corruptionis sensus. Et debes hoc similiter scire quod dictum est superius de communicatione cordis: et similiter qđ dictum est in speciebus male cōplexionis que facit hoc accidēs sic debet hic intelligi. Et scias quod tremor est motus compositus qui fit in membro: eo quod virtus animalis motiua pugnat cum virtute declinatiua que est in membro trahente membrum ad se: ꝓpterea fit in his motus contrarius: aliquando superius quando fortificatur virtus motiua: et aliquando inferius quā do fortificatur virtus declinatiua. Et causa istius accidentis est vna ex speciebus male complexionis: et vt plus accidit pro

Gal.

pter malam complexionem frigidam et humidam: quia neruus nō debet ledi nisi per istas vt plurimum. Et spasmus qui dicitur in arabico tasueg est con tractio nerui in se et decurtatio sue longitudinis: propterea qđ contrahitur et colligitur. Et illud accidens aduenit membro propter duas res sicut accidit in rebus extrinsecis et in chordis et in similibus: et iste due res sunt aut mala complexio ca lida dominans supra membrū propter quam colligitur et contrahitur sicut chorda in magno estu: aut mala complexio humi. materialis que implet neruum et distendit ipsum: et propterea crescit latitudo: et diminuitur longitudo secundum proportio nem extensionis latitudinis ne cessario. Et ista repletio ⁊ disten sio que fiunt in membro fiunt ꝓ pterea quod illa humiditas cōuertitur in substantiam aeream et ob hoc neruus laboriose eam continet: sicut nos videmus in vtre vini bullientis: et accidit propterea quia partes aeree indigent maiori capacitate partibus aqueis aut terrestribus: et ob hoc quando res humide cōuertuntur ad siccitatem: tunc nerui colligantur et contrahun tur sicut accidit corrigiis que ca lefiunt ad ignem: et quando cō uertuntur ad aereitatem: augmentatur eorum quantitas. Et scias quod hec est indigentia necessaria propter superfluā humiditatē que accidit in neruo ad hoc vt extendatur et crescat secundum omnes dimensio nes: non vt contrahatur aut colligatur. Et vtinam ego scirem quare extenduntur in latitudinem et non in longitudinem. Saluo quia potest dici qđ extensiones que fiunt in latitudine vincunt quando fit collectio extensionum que fiunt in longitudine: et propterea contrahitur neruus de necessitate. Et Gale. non sentit in hoc nisi contractionem que est decremē tum descendens versus terram: et pluries appellat ipsum distē sionem et maxime contractionem que continet corpus ante et retro. Et plures medici inten dunt quod extensio sit opposita contractioni. Sed hoc non acci deret nisi propter humiditatem solum et fieret longitudo: sed illis cadet idem dubium quod accidit in distensione que fit in latitudine siue in longitudine que est secundum Galenum cau sa contractionis humide. Et scias quod verba medicorum in hoc accidēte vniuersaliter sunt propinquiora vt sint verba mu sicorum quam vt sint demōstra tiua. Et si deo placuerit ego faciam vnum ex hoc solum tracta tum qui sequetur viam demonstrationis: et poterunt intelligi ab illo res nobiliores quā hec. Sed quando fit hec contractio nascitur bellum inter duos motus: vt inter motum virtutis motiue: et motum contractionis: et aliquando fit in neruo vna species contractionis que non accidit propter dominatio nem caliditatis nec siccitatis nec propter humorem aereum qui distendat: immo est propter fortitudinem virtutis expulsi ue que est in neruo ad resistendum rei ledenti: et tunc colligitur in seipso ⁊ contrahitur, vt for tificetur super rem quam expel

Gal.

Gal.

lere intendit: sicut faciunt animalia que volunt se mouere ad cursum vel ad saltum: in primis colligunt et contrahunt omnia membra et postea complent eorum voluntatem. Et hec species cõtractionis est velocis curationis nec debet attribui egritudini et dicitur expandidatio.

¶ Capitulum. xxxiiij. Quod est de sapore ꝛ odore in generali.

Uiusqꝫ declarauimus accidẽtia q̃ fiunt super sensum tactus. Deinceps volumus loqui d̃ accidentibꝰ superueniẽtibus sensui gustus. Et primo dicemus de saporibꝰ et postea de odore. Et dicimus propterea quod elementum nõ habet odorem nec saporeꝫ eo ꝙ ista duo non sunt nisi in composito et corpus vegetabile et animale declinat ad calorem et humiditatem: necessarium fuit qđ sapor naturaliter declinaret ad has duas qualitates: quia sapor fit per admixtionem substã tie sicce cum humida: quando coquũtur per calorem decoctione determinata. Et propterea diuersantur species saporum secundum diuersitatem quantitatis huius decoctionis propterea temperata est calida et humida et facit saporem dulcem: ꝛ distemperata est calida et sicca et facit saporem amarum: et ista duo sunt elementa saporum secundum nos: sicut album et nigrum sunt elementa colorꝝ. Sꝫ media que sunt inter ea secundum remissionem vel crementũ decoctionis: quia propinquius dulci est vnctuosus: ꝛ ꝓpinquiꝰ amaro est salsus: et inter istos sunt acutus stipticus et acetosus. Sed quia odores sunt ex radice vaporum fumosorum: ꝛ ab hac parte est aer suum subiectũ si fuerint dominantes super ipsos caliditas et siccitas: propter ea inuenies multas res quaruꝫ odor non manifestatur nisi quã do calefiunt ab igne sicut lignũ aloes et similia. Et alie res sunt que indigent fricatiõe manus. Et tunc dant earum odores propter caliditatem fricationis manus. Et propterea videtur quod homo sit aptior ad discernendũ indiuidua odorabilium ceteris alijs animalibus quamuis quedam animalia habeant fortiorẽ sensum odoratus a remotis.

¶ Cap. xxxv. Quod est de sensu gustus et de accidentibus ei superuenientibus.

Einceps volumꝰ dicere de sensu gustus. Iste sensus non indiget medio extriseco: quẽadmodum indigent tres alij: propterea quia est quidam tactus et sentit propter humiditatem que est in ore. Et propterea facte fuerunt due vene in lingua vt continue generent hanc humiditatem: ꝛ quãdo corrumpitur hec humiditas in ore sicut in infirmis non possunt tunc sapores veraciter cõprehendi. Deinceps volumus dicere accidentia que veniunt huic sensui. Et dicimus quod

accidunt illis trib⁹ modis quibus accidunt alijs: hoc est quia aut corrumpitur iste sensus aut diminuitur aut conuertitur ad malũ sensum. Corruptio fit propter vnaz ex speciebus male cõplexionis in eodem instrumento istius sensus: et istud est in lingua aut membro communicante cum eo: sicut in cerebro ꝛ neruo misso a cerebro eidez. Et diminutio fit propter easdem causas quãdo sunt debiles. Sz accidens quod facit ipsum sentire malo sensu fit duobus modis: aut quia sentit aliquem saporem non discernẽdo quis sapor sit: aut quia sentit saporem cõtrarium ei: sicut si sentiat dulce illud quod est amarum: et sic de alijs. Sed si sentit aliquẽ saporem nullo saporato pñte: hoc fit propter malam complexionẽ materialẽ: qḋ est qꝛ nos videmus qꝛ sentit saporem illi⁹ humiditatis: ita ꝙ si sit colera sentit amaritudinem: ꝛ si sit acetositas sentit acetositatem: ꝛ si est dulcis dulcorem. Et quãdo fortificatur hec mala cõplexio tũc sentit omnia secundum illum saporem: et iam declaratum est in naturali phia: quod omnia instrumenta sensuum sunt vacua a sensibilitate suarum apprehensionum: quia si ita non esset ipsa non apprehenderent eas: quod est: quia si pars visibilis oculi esset colorata nõ reciperet omnes colores: qꝛ in reb⁹ naturalibus recipiens non recipit suum simile: sicut dicem⁹: et sicut est in isto sensu similiter est in alijs. Et propterea quando aduenit ei hoc accidens sentit omnes sapores sicut vnum. Et aliquando accidit quando iste sapor non erit multum fortis vt sentiat sapores quasi tẽperatos propter hunc malum saporem quem habet: ꝛ hoc idẽ accidit etiaz propter res extrinsecas sicut accidit comedẽti res amaras: et postea bibit aquam et tunc sentit eam quasi dulcẽ.

¶ Capitulum .xxxvj. Quod est de sensu odoratus et de accidẽtibus ei superuenientibus.

Iste sensus recipit res odorabiles p medium aerem: et in multis animalibus reperitur fortior ꝙ in homine sicut in aquilis: apibus ꝛ similibus: et propinqua sunt in diuidua odorabilia īdiuiduis saporibus. Saluo qḋ nos non comprehendimus ita bene differentias odorum sicut differentias saporꝝ: qḋ est: qꝛ iste sensus debilior est in nobis et gustus est fortior: quia est quidam tactus et sensus tactus est fortior in homine quam in ceteris animalibus: quẽadmodum quidã aliorum sensuum sunt fortiores in aliquibus aliorum animalium. Sed operatio aeris in sensu odoratus est per hunc modũ quia aer fert illud quod resoluitur ex substantia aerea ex rebus habentibus odorem per similitudinem quam habet cum eo quousqꝫ perducit ipsum ad sensum per se et per adiutoriũ partis ignee. Et iste sensus inuenitur etiam in animalibus carentibus sanguine sicut in formicis et apibus: ꝛ illis que degunt in aqua. Et diuersificatur homo ab alijs aīalibus in hoc

De sensu odorat⁹.

quia homo non potest odorare nisi cū olfatione: sed multa alia animalia odorant sine olfatiōe sicut aīalia q̄ carent sanguine. Sed quomodo trāsiet odor per medium aerē aut ignem nūc di cere volumus. Et dicimus qđ q2 preparatio est in aere vt acci piat vaporosum odorabile vel odorosum: et etiam vaporē qui fit in aqua propter naturā: quā habent elementa: vt vnum ab alio recipiat vapores qui gene rātur in eis propter similitudi nem que est in eis: ergo fit per hūc modū q2 terra mittit vapo rem suum aque: et aqua recipit ipsū propter similitudinē quā habet cum terra in frigiditate: et humectatur in aqua: ⁊ aqua mittit vaporē suum humidum aeri: ⁊ aer recipit ipsum propter similitudinē quā habet cū ea in humiditate: ⁊ aer mittit igni ꝓpter similitudinem quam ha bet cū aere: ⁊ ignis recipit ipm: et ꝑ hūc modū dissolutū al'. dis solutionis: peruenit ad nostros sensus. ¶ Propterea dicendum est ꝙ sensus visus est appropria tus aq̄: et odoratus parti ignee fumose: ⁊ auditus aeri. Et pro pterea fuit maior pars odorabi lium sanatio egritudinum fri gidarum cerebri: de odore vero rerum frigidarū hic tractare vo lumus. Et deinceps volum⁹ di cere ꝙ accidētia huic sensui ve niētia sunt sicut aliorum: q2 aut corrumpunt aut diminuuntur aut permutant. Et corruptio fit propter vnam duarum rerum aut propter dominationem ma le cōplexionis: aut propter opi lationem factam in instrumen to hoc. Et diminutio fit quan do iste cause sunt debiles. Et permutatio fit quando accidit suo instrumento mala putrefa ctio: ⁊ tunc sentit oēs res odora tas fetidas.

¶ Capitulum. xxxvij. Quod est de sensu auditus de ei concurrē tibus.

Son⁹ fit propter iactationem cor porum solidorū ⁊ q̄nto illa iacta tio erit fortior: tā to erit sonus for tior ⁊ acutior: ⁊ ꝓdest ad sonū faciendum forma instrumento rum recipientiū vt sint conca ua aut perforata aut rara: ⁊ ap prehendit iste sensus mediante aere aut aqua. Item dicitur qđ sonus est pulsatio aeris refracti in talib⁹ instrumentis. Et sicut aer ducit colorē ad instrumētū visus propter peruietatem cor poris: sic adducit sonum ad au ditum propter velocitatē rece ptionis motus istius rei: q2 aer recipit ipsū velociter et forma tur ī ipo et remanet hec ipressio motus. Et iā postq̄ꝫ separat⁹ est motor et similiter forma que fit ab illo et similiter remanet in aere sonus tempore sufficienti donec possit venire ad aurem: propterea quia sonus est mot⁹ vel a motu: ⁊ omnis motus est in tempore: ⁊ hoc est contrariū rei visus. Et propterea audim⁹ tonitrua post visionē corrusca tionis: ⁊ videt homo ictum lo tricis vltra aquam anteq̄ꝫ au diat sonum: q̄uis causa ambo rum sit eadem. Et hec est causa quare audiuimus vltra murū: et non videmus vltra murū. Et etiā figura instrumentorum est causa istius: ⁊ quelibet iactatio aut pulsatio facit reuerberatio

nem: et hoc propter accidit vt homo audiat suam propriã vocem. Et vox fit per instrumenta anhelitus. Et propterea nõ potest homo facere vocem et anhelare simul: qꝛ tussis nec vox nõ fit nisi ꝓpter aliquaꝫ imaginationẽ. Et instrumentum cũ quo operatur sensus audit⁹ est aer recept⁹ in aure: ⁊ secundum qꝺ aer est ꝗtior ⁊ subtilior: est operatio eius perfectior: ⁊ similiter est in odore. Et hec opatio priuatur propter malã complexionem: aut propter oppilationeꝫ factam in instrumentis istius sensus hoc est i aure. Et ab his eisdem causis fit diminutio qñ sunt debiles. Sed auditus fantasticuꝫ fit propter vnam duaꝝ rerum: aut ꝓpter acumen auditus quod est in instrumento auditus: quia sentit etiam paruũ motum qui fit in aure: aut propter ventositatem que fit in ipo extra naturam.

¶ Capitulum. xxxviij. Quod est de sensu visus et de ei accidentibus.

Proprietas visus est quia recipit colores non de nudatos a materia: et ꝓpterea habet conuenientiã ꝓpriam cum materia: et propter illam conuenientiam est factũ proprium abstractum a ratiõe et ab intellectu: ⁊ si non esset sic ipse intellectus esset. Et hec receptio fit mediantibus aere vel aqua. Et ista duo elemẽta sunt quasi media inter materialia et formalia: et propterea sunt dominantia super hoc instrumento aqua et aer: Ꝙuis hic cadat aliquid dubij: quia iam dictum est quod ignis est veracius medium quod est inter formam et materiam: et hanc solutionẽ volumus relinquere alteri tempori. Et adductio coloris quaꝫ facit aer ad visum fit per corpus peruium cum adiutorio lucis. Et si tu quesieris qꝺ sit lux. Respondeo quod est illud in quo fit vmbra ex corpore grosso. Et scias quod sensus visus recipit formas rerum in hunc moduꝫ: quia aer mediante lumine recipit formas rerũ prio: ⁊ postea mittit ad tunicam inferioreꝫ: ⁊ illa dat alijs quousqꝫ hic mot⁹ peruenit ad tunicã postremaꝫ: post quã stat sensus cõis q̃ apprehendit formas rerum. Et in medio istarũ est tunica glacialis q̃ est sicut speculũ media inter naturã aeris ⁊ aq̃: ⁊ ꝓpterea recipit figuraꝫ aeris: qꝛ est sicut speculuꝫ ⁊ mittit eas aq̃: qꝛ sua natura cõmunicat istis duab⁹ naturis: ⁊ aqua quã dicit Arist. ꝙ stat post humiditateꝫ glacialẽ est illa quaꝫ appellat Ga. vitream. Et in hac recipit sensus cõis formã: et qñ ipsam recipit mittit ipsaꝫ ymaginatiue: ⁊ ibi recipitur spũali receptione. Et ꝓpterea dr̃ ꝙ forma recepta hꝫ tres gradus: primus est corporeus: secũdus spiritualis q̃ est in sensu cõmuni: tertius grad⁹ est spiritualior qui est ymaginatiua: ⁊ ab isto gradu ꝺuenit ad alios gradus altiores et nobiliores. Et qui argumentantur a lineis radiosis que exeunt ab oculo et vadunt vsqꝫ ad rem visam. Dico quod inuentio taliũ linearum non habet intentionem secundum sensum: sed secundum intellectum vt intelligatur quasi vt exeant ab oculo.

Arist.

Gal.

Sed vere videre & quod accidit ab eo no completur nisi per intentionem harum linearum in figura noua et figura noua est verax: et propterea subiectũ harũ dimensionũ est corpus peruium quod est: quia hoc corpus a sua natura habet recipere lumẽ & colorem tali receptiõe. Et qui stare vult super hoc legat se cundum librum de sensu & sensato. Et scias quod visus hoc modo recipit colorem: quia aer recipit ipm primo: & postea transmittit ipm visui: eo quod est corpus peruiũ luminabile: & quod hoc sit veruz quod aer ipm recipiat est: quia videmus nebulas raras vltra quas sol ptransit quia tunc corpora que supponuntur istis nebulis colorantur suo colore. Deinceps volumus dicere de accidẽtibus que superueniunt sensui visus que fiunt tribus modis: nam aut priuatur hec opa tio: & dicitur cecitas: aut debilitatur: & dicitur offuscatio: aut permutatur in malũ visum nõ bene apprehendentem. Et hoc accidit propter aliquod corporuz que sunt ordinata ad hanc apprehensionem vel plura. Et iaz tu scis ex quot rebus compositum est instrumentũ istius sensus. Et propterea volumus dicere causas istorum accidentium per hunc modum. Et dicimus quod cause cecitatis sunt multe: quia aliquando accidit propter opilationem que fit in neruo per quem transit spiritus visibilis a cerebro ad oculos: & non est impossibile hoc accidere propter malam complexionem factam in ipso spiritu: quia tu pluries scinisti quod membra non habẽt agere nec pati nisi propter complexionem conuenientem illis in quantitate et qualitate. Sed malitia complexionis aut est frigida aut calida & si est frigida tũc ingrossat spiritum taliter quod instrumentum visus nõ potest recipere ab eo: aut si est calida tunc subtiliantur spiritus & spargunt ita quod forme non possunt figi in eo. Item prouenit hoc a passione humoris glacialis vel tele aranee vel ab ambobus quando obscuratur eorum claritas propter multas causas que hoc facere possunt: quia tunc conuenienter colores nõ possunt figi in eis. Item potest accidere propter decursum aque in humiditatem albugineam taliter vt obscuretur claritas: et etiam accidit quando vulneratur cornea et tunc egreditur vuea: et hoc fit sicut granuz vel scabies que nascitur in oculo. Item potest accidere quãdo fluit humor albugineus. Item accidit propter vngulam que nascitur in coniunctiua quando cooperit totum foramen vuee: et maiora et peiora accidentia per que peruenit cecitas sunt mala apostemata que fiũt in totalitate oculi: ita quod aperiuntur omnes partes oculi aut plurie & effluit oculus: aut fiunt fistule que rodunt ipsius tunicas. Et nunc dicamus de causis debilitatis ipsius visus. Et dicimus quod cause debilitatis et diminutionis visus sunt diuerse: propterea quia accidit debilitas visus hominibus multis modis: quia quidaz sunt qui vident a remotis et non vident a propinquis et quidam sunt qui vident ecõtra: & quidam sunt qui debiliter vident et longe et prope: sz isto

Accidẽtia mala.

rum qui habent debilem a pro-
pinquo habebunt debiliorem
in remoto: ⁊ species est opposi-
ta optimo visui: quia optimus
visus non est nisi quando vide
mus i remotis ⁊ propinquo de-
bito modo. Sz vniversaliter nō
dicitur quod virtus visibilis sit
fortis nisi quando videt remo-
tas res: sicut dicit qd turtur ha-
bet oculos similes colori rubini
⁊ videt multum longe: ⁊ dicitur
quod habet fortem visum: ⁊ hoc
accidit ei propter claritatem in
strumenti ⁊ bonitatem virtutis
⁊ subtilitatem sensus sicut vide
mus in vulture et multis aliis
volucribus: quod est: quia dici-
tur quod eo existente in dama-
sco videbat carnes morticinas
babilonie: quia sicut dictum est
superius: quod in hoc sensu sunt
plura animalia fortiora homi-
ne: ⁊ maxime quedam volucres:
⁊ similiter in instrumētis visus
⁊ auditus sunt fortiora. ¶ Et post
quam nos diximus quod debi-
litas virtutis que est opposita
optimo visui fit propter debili-
tatem virtutis istius sensus aut
fit propter claritatem instrumē-
ti. ergo optimus visus fit propter
bonitatem omnium istorum. Et
aliquando debilitas ista est na
turalis: ⁊ aliquando est acciden
talis: ⁊ naturalis est ꝑpter emi-
nentiam nimiam: quia tunc de
bilitatur visus propter multitu
dinem aeris: et multum lumen
quod colligit. Item debilitatur
quādo dilatatur foramen vuee
propterea quia aer dominatur
super complexione oculi et ip-
sam permutat. Et largitas istius
foraminis fit aut propter corru
gationem que fit in vuea ver-
sus circūferentiam propter sicci
tatem aut propter multam hu-
miditatem fluentem illuc ad ip
sum dilatantem. Et aliquando
fiūt he debilitates propter stri-
cturam illius foraminis. Et stri
ctura eidem accidet aliquando
quādo paraliticatur vuea: quia
ipsa paraliticatur aut per mul-
tam humiditatem ipsius: aut
propter defectum albuginei: q̄z
ob illius causam paraliticatur
⁊ cadent partes ipsius sup par-
tes. Et est dictum quod si strictu
ra istius foraminis sit natura-
lis ipsa est laudabilis. Et aliqñ
do fit debilitas visus ꝑpter pas
siones palpebrarū oculorum: si
cut diximus in aliis nostris vo
luminibus: ⁊ dicit glosa sicut di
ximus spicatores: ⁊ collectores
etiam ipsam numerauerunt: et
hoc fit propter malam comple-
xionem materialē. Et tu debes
dicere vniversaliter: quoniam
cause debilitatis visus sunt si-
cut medietas causarum cecita-
tis. Et illi qui vidēt res propin
quas et bona visione ⁊ res non
vident a remotis: visus ille non
est adeo bonus vt est visus eo-
rum qui vident propinqua et
remota bona visione. Et est di-
cendum quod debilitas visus
istorum est media inter visum
debilem penitus. Et inter illos
qui habent bonum visum peni
tus: ideo quia impossibile est es
se visionem rerum propinqua-
rum ⁊ remotarum equalem nec
in debili in fine, nec in bona in
fine. Aut possumus dicere quod
sane visiones non habent ex-
cessum super alias nisi in visio-
ne remotarum rerum quod est:
quia res proprinque videntur
a debilibus ⁊ fortibus secundū
vnum modum: quia sine dubio

Sed vere videre ⁊ quod accidit ab eo no completur nisi per intentionem harum linearum in figura noua et figura noua est verax: et propterea subiectũ harũ dimensionũ est corpus peruium quod est: quia hoc corp⁹ a sua natura habet recipere lumẽ ⁊ colorem tali receptiõe. Et qui stare vult super hoc legat secundum librum de sensu ⁊ sensato. Et scias ꝙ visus hoc modo recipit colorem: quia aer recipit ipm primo: ⁊ postea transmittit ipm visui: eo ꝙ est corp⁹ peruiũ luminabile: ⁊ quod hoc sit veruȝ quod aer ipm recipiat est: q: videmus nebulas raras vltra quas sol ꝑtransit q: tunc corpora que supponuntur istis nebulis colorantur suo colore.

Accidẽtia mala.

Deinceps volumus dicere de accidẽtibus que superueniunt sensui visus que fiunt trib⁹ modis: nam aut priuatur hec opatio: ⁊ dr̃ cecitas: aut debilitat: ⁊ dicit offuscatio: aut permutat in malũ visum nõ bene apprehendentem. Et hoc accidit propter aliquod corporuȝ que sunt ordinata ad hanc apprehensionem vel plura. Et iaȝ tu scis ex quot rebus compositum est instrumentũ istius sensus. Et ꝓpterea volumus dicere causas istorum accidentium per hunc modum. Et dicimus quod cause cecitatis sunt multe: quia aliquando accidit propter opilationem que fit in neruo ꝑ quem transit spiritus visibilis a cerebro ad oculos: ⁊ non est impossibile hoc accidere propter malam complexionem factam in ipso spiritu: quia tu pluries scinisti quod membra non habẽt agere nec pati nisi ꝓpter complexionem conuenientem illis in q̃titate et qualitate. Sed malitia complexionis aut est frigida aut calida ⁊ si est frigida tũc ingrossat spiritum taliter quod instrumentum visus nõ potest recipere ab eo: aut si est calida tunc subtiliantur spirit⁹ ⁊ spargunt ita quod forme non possunt figi in eo. Item prouenit hoc a passione humoris glacialis vel tele aranee vel ab ambobus quando obscuratur eorum claritas propter multas causas que hoc facere possunt: q: tunc conuenienter colores nõ possunt figi in eis. Item potest accidere propter decursum aque in humiditatem albugineam taliter vt obscuretur claritas: et etiam accidit quando vulneratur cornea et tunc egreditur vuea: et hoc fit sicut granuȝ vel scabies que nascitur in oculo. Item potest accidere quãdo fluit humor albugineus. Item accidit propter vngulam que nascitur in coniunctiua quando cooperit totum foramen vuee: et maiora et peiora accidentia per que ꝓuenit cecitas sunt mala apostemata que fiũt in totalitate oculi: ita quod aperiuntur omnes partes oculi aut plurie ⁊ effluit oculus: aut fiunt fistule que rodunt ipsius tunicas. Et nunc dicamus de causis debilitatis ipsius visus. Et dicimus quod cause debilitatis et diminutionis visus sunt diuerse: ꝓpterea quia accidit debilitas visus hominibus multis modis: quia quidaȝ sunt qui vident a remotis et non vident a propinquis et quidam sunt qui vident ecõtra: ⁊ quidam sunt qui debiliter vident et longe et prope: sȝ isto

rum qui habent debilem a propinquo habebunt debiliorem in remoto: et species est opposita optimo visui: quia optimus visus non est nisi quando videmus i remotis et propinquo debito modo. Sz vniuersaliter nõ dicitur quod virtus visibilis sit fortis nisi quando videt remotas res: sicut dicit qd turtur habet oculos similes colori rubini et videt multum longe: et dicitur quod habet fortem visum: et hoc accidit ei propter claritatem instrumenti et bonitatem virtutis et subtilitatem sensus sicut videmus in vulture et multis aliis volucribus: quod est: quia dicitur quod eo existente in damasco videbat carnes morticinas babilonie: quia sicut dictum est superius: quod in hoc sensu sunt plura animalia fortiora homine: et maxime quedaz volucres: et similiter in instrumẽtis visus et auditus sunt fortiora. ¶ Et postquam nos diximus quod debilitas virtutis que est opposita optimo visui fit propter debilitatem virtutis istius sensus aut fit propter claritatem instrumẽti. ergo optimus visus fit propter bonitatem omniuz istorum. Et aliquando debilitas ista est naturalis: et aliquando est accidentalis: et naturalis est ppter eminentiam nimiam: quia tunc debilitatur visus propter multitudinem aeris: et multum lumen quod colligit. Item debilitatur quãdo dilatatur foramen vuee propterea quia aer dominatur super complexione oculi et ipsam permutat. Et largitas istius foraminis fit aut propter corrugationem que fit in vuea versus circũferentiam propter siccitatem aut propter multam humiditatem fluentem illuc ad ipsum dilatantem. Et aliquando fiũt he debilitates propter stricturam illius foraminis. Et strictura eidem accidet aliquando quãdo paraliticatur vuea: quia ipsa paraliticatur aut per multam humiditatem ipsius: aut propter defectum albuginei: qz ob illius causam paraliticatur et cadent partes ipsius sup partes. Et est dictuz quod si strictura istius foraminis sit naturalis ipsa est laudabilis. Et aliqñdo fit debilitas visus ppter passiones palpebrarũ oculorum: sicut diximus in aliis nostris voluminibus: et dicit glosa sicut diximus spicatores: et collectores etiam ipsam numerauerunt: et hoc fit propter malam complexionem materialẽ. Et tu debes dicere vniuersaliter: quoniam cause debilitatis visus sunt sicut medietas causarum cecitatis. Et illi qui vidẽt res propinquas et bona visione et res non vident a remotis: visus ille non est adeo bonus vt est visus eorum qui vident propinqua et remota bona visione. Et est dicendum quod debilitas visus istorum est media inter visum debilem penitus. Et inter illos qui habent bonum visum penitus: ideo quia impossibile est esse visionem rerum propinquarum et remotarum equalem nec in debili in fine, nec in bona in fine. Aut possumus dicere quod sane visiones non habent excessum super alias nisi in visione remotarum rerum quod est: quia res propinque videntur a debilibus et fortibus secundũ vnum modum: quia sine dubio

nos videmus res propinquas sicut vident aquile: quia aquile non habent excessuz super nos in visu nisi in rebus remotis: et sicut hec resinuenitur in specie ita in individuis. Et cause in illis qui vident a remotis et non vident a prope est debilitas instrumentorum ipsorum. Et propterea quia res visibiles non vi dentur: nisi mediante aere lucido: indiguerunt debiles oculi pluri luce oculis fortibus: et quando visibile est remotum ab oculis: lux que est inter ipsum et oculum est in maiori quantitate. Item quando res visibilis erit remota erit motus quem facit visui debilior: et propterea ocul⁹ debilis poterit meliusrecipere. Sed quando visibile esset propinquum oculus debilis pati non posset. Et quidam dicunt quod hoc accidens fit propter grossiciem spiritus visibilis: qz quando erit longa dimensio inter oculum et visibile: tunt subtiliabitur spiritus in aere: et erit aptior receptio impressionis visibilis facte in aere. Et quãuis hoc verbum sit deauratum vel declaratum ipsum declinat opinioni illorum qui dñt quod radiusvisus defertur ab oculo ad rem visam: et illa opinio reprobata est: et nos etiam reprobabimus. Et quia colores nõ apparent nisi mediante aere lucido: ideo pupilla non potest videre res que superponuntur ei: propterea quia apprehẽsio isti⁹ sensus non fit nisi mediante aere. Et sic debes videre quod debilis visus non comprehendit bene res visibiles ꝑ pinquas. Et qui vident bene propinquũ et non vident remotum: eorum oculi indigent forti motu: et hoc maxime accidit illis qui habẽt oculos eminentes: et quia oculi istorum sunt promittentes eorũ visus est debilis et sparsus: vnde indigent forti motu propinquo: et propterea qui habẽt oculos profundos remotius vidẽt: quia spiritus visibilis in eis est magis aggregatus: et virtus visibilis tunc est fortior: et etiam lux in maiori quantitate recipitur sicut accidit in riuis strictis currentibus: et propter hoc stringit sagitator oculum quando vult recte emittere sagittam. et carpentarius: vt rectius videat lineam: et propter hanc debilitatem accidit decrepitis vt nõ possint legere subtiles literas nisi in sole: et vidẽt res remotas et nõ propinquas: et apparet vt veniat hec debilitas in visu propter malam complexionem siccam accidentalem et non naturalẽ: aut propter humiditatem tenebrosam. propterea quia siccitas sicut dictum est difficile patitur et hec egritudo est quasi obscuritas oculorũ: propterea quia iste patiens videt in die et non in nocte: quia ei nõ sufficit lux lune: et candelarum: et hoc prouenit a tenebrositate aut duritie receptionis. Iste cause sunt quede necessitate possunt dici super ista accidentia secundum naturalem philosophiam. Sed cause quas dant medici in istis accidentibus sunt fundate supra fundamenta corrupta: quia tu scis qꝺ non est in oculo aliquod corp⁹ ꝺ quo possit aut possibile sit opinari: vt extra ipsum mittatur sicut opinati sunt illi qui vocabãtur de societate assahel saat. Et Gal. Gal. tenet eorum viam: quia nõ

est aliquid i oculo nisi calor naturalis qui aduenit ei a cerebro p duos neruos perforatos: nec calor pōt separari a corpei momēto et remanēte calore intrinseco ipso et homine viuente. Et impossibilis est vt extēdatur vsq ad stellas: quia antequam veniret illuc esset corrupta sua cōplexio: ꝛ esset priuata sua forma specifica in eo quod est causa intrinsecus. Nec etiā in eo est corpus celeste: nec igneum habēs splendorem: vel quod sit splendidū quod illuminet ipsum per naturam. Sed plendor est primū apparens per se: ꝛ impossibile est vt sit recipiēs aliquid ꝺ natura suscepti inquātum vnū est recipiens ꝛ aliud receptum: ꝛ hoc probatum est in naturali phia. Sed est sicut dictum est superius: quia visio propter impressionem colorum in corpore peruio hoc est in are ꝛ in aqua: ꝛ ista corpora dant oculo secundū qꝺ dictū est: et imprimuntur in seipsum: ꝛ postea apprehendit spiritus visibilis esse oculorum: et propterea fuit compositus ocul9 ex corporibus peruijs: ꝛ quia iste sensus non potest apprehendere similitudinem oculorū nisi postquam sunt impressi in corpore medio. Sed accidētia que ponunt extraneitatem i visu sunt multa: ꝛ ipsa sunt declarata in arte radiorum ꝛ nominatur almendahar ꝛ que dicentur hic sunt creata ab egritudinibus. Hec sunt q̄ veniūt a mala complexione vel positione: qr apparebit quod vnum sit duo: et hec causa attributa est doctrina radiorum. Iterum accidit vt videatur oculus videre omnes colores secundum vnum modū vz. rubeos: aut citrinos: aut aliter dispositos ꝛ causa hui9 sunt vapores qui eueniunt ad humiditatem peruiam in qua est visus: quod est: quia quando illi vapores prouenient a citrinitate omnes res vise tales ostendētur: et sic de alijs. Et aliquibus apparent sicut cimices aut musce volare ante oculos: ꝛ hoc prouenit propter vapores mixtos qui ascendunt superius. Et aliqui vident res visibiles quasi fenestratas: ꝛ hoc accidit propter quendam vaporez nigrum qui accidit vel qui transit per cristallinum: sed ipsum non cooperit totum. Item accidit habenti cogitationes corruptas propter aliquaz causaz intrinsecam vel extrinsecam vt sentiat malo sensu: quod est quia quāuis sensatorum motus ad sensum veniat ab extra: non est impossibile vt fiat simile etiam per contrariū: quia propter hanc corruptionē cogitabit vnum ꝛ confirmabitur: ita quod forma illius mouebit a laterie interiori spiritum istius sensus: et tunc videbitur oculo vt istud sit deforis. Et est istud invigilādo simul vni somno: quia declaratum est in tractatu de somno et vigilia: quod somnia attributa sunt virtuti imaginatiue: sed ipsa facit in somno contrarium ei9 quod facit in vigilia: quia in vigilia primo mouet sensatum sensum cōmunem: et postea illud mouet imaginationem: ꝛ secūdū qꝺ dictum est ordinatim superius. Sed in in somno fit modo contrario: quia motus incipit a virtute imaginatiua propter for=

mam receptam de foris in vigilia quoquo tempore: et illa est remota: et ideo prio monet sensum communem: et communis monet particulares sensus et tunc sentientur res quasi sicut essent extra: et sicut hoc fit i somno sic fit in vigilia propter multam sollicitudinez circa aliquā rem. Et propter hoc confirmantur virtutes anime: aut propter aliquam egritudinem fixam in corpore: aut propter timorem: aut propter tristitiam: quia tūc soluitur quidam vapor et ascendit cerebrum: et imprimitur in ipsum forma rei excogitate: et ascendendo superi⁹ monet spiritum animalem et reducit iste motus vsqȝ ad virtutem imaginatiuam: et ipsa spiritu mediāte mouet sensum communem: et ille mouet particulares: et sentitur res sicut esset extra: et populi credunt quod hoc fiat ab angelis: aut a demonib⁹: et demōstrationes huiusmodi declarate sunt ordinatim ibi. Ista sunt accidētia que superueniūt omnibus quinqȝ sensibus.

¶ Cap. xxxix. Quod est de accidētibus anhelitus.

Deinceps volumus loq de accidentib⁹ anhelitus et ab illis transibimus ad accidentia ꝟtutȝ imaginatiue et cogitatiue et memoratiue: et accidētia somni et vigiliarū. Et postea loqmur breuiter de egritudinib⁹ i qb⁹ apparet maior pars horum accidentiū: aut oia accidētia q̄ veniunt super hanc virtutem: et cum cōpleuerimus hec cōpleta erit intentio nostra. Et ex accidentib⁹ superuenientibus huic virtuti sunt ex genere augmenti et diminutionis illi⁹. Sed priuatio huius operationis est mors q̄uis prima fronte appareat priuatio anhelitus in multis egritudinibus: sicut in suffocatione matricis et similibus: non tamen est priuatus: sed solum occultatus. Et propterea quia hec operatio fit a duobus motibus inspirando et respirando: et inter quemlibet duorum motuum est vna quies sicut probatum est necessarium fuit vt augmentum et diminutio essent i his quatuor rebus hoc est in duobus motibus et duabus quietibus. Et diminutio duarum quietum nominatur thoaar: et augmentatio nominatur thephanes. Et augmentum et diminutio adueniunt istis duobus motibus secundum duos modos. Unus est velocitas et tarditas: et alter est fortitudo in tribus dimensionibus que sunt: longitudo: latitudo: et profunditas: et debilitas in ipsis vt in dilatatione et constrictione: et augmentatio in hoc appellatur fortitudo aut magnitudo: et diminutio appellatur paruitas aut debilitas. Iste sunt species simplices mali anhelitus. Sed cōposite sunt multe: sed hic volumus tractare nisi de causis facientib⁹ has simplices species: quia homo discretus sciet cōpositas per simplices. Et dicimus quod causa fortitudinis est fortis necessitas anhelandi: et hoc fit cum sanitate virtutis efficientis: et propter bonam dispo

stitionem instrumentorum. Et inspiratio aeris est propter fortem necessitatem refrigerandi: et respiratio est propter fortem necessitatem expellendi corpus fumosuz: propterea fortificatur aliquando vnum istorum: et tamen non est necesse vt aliud fortificetur: et velocitas est similiter propter fortem necessitatem anhelandi. Sed non est necessarium penitus vt sit velocitas cũ sanitate virtutis et bona dispositione instrumentorum: quod est: quia virtus iuuat se cum velocitate quando deficit fortitudo: quia forte facit hoc vt restauret per hoc qđ deficit a fortitudine: et propterea accidit hoc quando virtus est fortis et instrumenta non sunt conueniẽtia. Sed thoar etiaz fit propter paucam necessitatem anhelandi: sed non est necessarium: vt sit cum sanitate virtutis et bona dispositione instrumentorũ quia pro maiori parte cum natura iuuatur in hoc facit illud quando perdidit fortitudinem: ⁊ accidit quod natura iuuetur cum hoc quando perdidit velocitatem propter penuriam virtutis. Et si ita est sicut diximus. ergo quando erit conueniẽs vt sit anhelitus velocior et fortior thoar: tunc erit magis necessaria sanitas virtutis et bona dispositio instrumentorum. ¶ Et cause diminutionis sunt opposite in his rebus causis augmẽtationis. Sed paruitas fit aut propter debilitatem virtutis: aut propter inobedientiam instrumentorum. Et constrictio fit propter opilationem que fit in concauitate canaliũ pulmonis: et hec opilatio fit ab humoribus grossis, flegmaticis qui a capite descendunt: et fit etiam propter apostemata: et propter omnes alias causas: ex quibus possit fieri opilatio. Et aliquando accidit propter stricturã concauitatis pectoris in quo mouetur pulmo que strictura fiet propter aliquod apostema quod illi generatur aut propter malaz complexionem sicut accidit in apostematibus stomaci et epatis: et sicut accidit propter magnam satietatez. Et aliquando est causa male pulsatiõis anhelitus in aliquibus hominibus naturalis: eo quod pectus non erit proportionatum pulmoni. Et aliquando erit strictura pectoris ex culpa male falsationis Et ex causis paruitatis est dolor qui fit in dyafragmate: aut in pectore et in membris cõmunicantibus cũ eo. Et causa tarditatis accidit ꝑpter duas res: aut propter debilitatẽ virtutis: aut propter paucam necessitatẽ spirandi et respirandi: sed quãdo erit causa propter aliquam paucam necessitatem non erit ibi thoar. Sed quando erit causa propter debilitatem virtutis solũ poterit esse thoar. Iste sunt species omnes male pulsatiõis simplices anhelitus et cause earum. Et tu scis quia promisi tibi in multis locis abbreuiare ⁊ non prolongare: quia res particulares tu inuenies in libris spicatorum: scilicet practicoruz vel colstorum: sed ego non sum de ipsis: et adhuc ego idem tibi particularius dicam cum loquar de simplicibus in libro signorum: et hoc sufficit quod dictum est de simplici: quia ab illo poteris scire compositum.

Lib: spicatoruz.

et dabo tibi vnū exemplum de anhelitu qui dicitur anhelitus erectionis:et est anhelitus paruus velocior thoar. Et causa huius est propter fortitudinē virtutis et magnitudinē necessitatis:et inobedientiam instrumēti:qd est:quia ipsa pulsatio non fit nisi propter forte apostema sicut in pulmone:aut ꝑpter opilationem fortē:et nominat anhelitus erectus propter similitudinē eius qd habet:q2 non potest iacere supinus: eo ꝙ pars pulmonis cadit super partē et partes pectoris cadunt vel premūt super eas:et ꝑpterea necesse est vt sint sic disposite: et anhelit⁹ talis fit. Et debes scire ꝙ tēpus motus anhelit⁹ qui fit propter inspirationem aeris in anhelitu naturali est breuis tpe mot⁹ quem facit propter respirationem: et ꝙ motus respirationis hora somni est longior motu inspirationis propter necessitatē quam habet vt expellat corpus fumosum. Sufficit quod dictum est in accidentibus anhelitus.

¶ Cap. xl. Qd est de accidentibus trium virtutum:scilicet imaginatiue:cogitatiue: et memoratiue.

Apparet ab his ꝟtutibus vt nō cōpleantur sue operatiōes nisi in cerebro:et propterea quia cerebrum aptū est pati:eo ꝙ est frigidū et hu. ob hoc maior pars causarū accidentium istarum virtutum prouenit a passionibus cerebri aut quod sit primum in hac causa: aut vt hoc sit propter cōmunitatem illorū membrorum. Et si causa erit in toto cerebro erūt tunc lese omnes virtutes: et si fuerint in loco proprio:erit tūc lesa virtus illius loci proprij: et quando fuerit causa in prora cerebri:tunc erit lesa imaginatio: et quādo fuerit in parte media tunc erit lesa ratio et cogitatio: et quando fuerit in parte posteriori:tunc erit lesa memoria et cōseruatio. Et istis virtutibus adueniunt accidentia ſm modum ſm quem adueniūt alijs:hoc est vt corrumpantur: aut diminuātur:aut permutentur ad malas operationes:et corruptio et diminutio fit a mala complexiōe frigida et humida: aut frigida solum. Ex his quedā est materialis:et quedā non materialis: et materialis non est inuēta nisi sociata duabus qualitatib⁹: sicut est in apostemate.al'.et apoplexia et egritudine que dicitur subet: et quedā est a complexione materiali apostemosa que in arabico nominatur asirsen ab berit:idest frigus:et aliquando accidit hec egritudo cerebro mediāte ore stomaci. Et causa propter quā permutantur iste virtutes ad malam operationem est mala cōplexio que ꝑuenit a colera aut melencolia. Et quando domiatur super cerebrū mala complexio calida:tūc fiēt imaginationes corrupte:et ositationes:et ructus:et aliqñ corruptiones cogitationis et memorie. Et est possibile esse malam complexionem hanc in cerebro solū sine apostemate:et est possibile ipsam esse propter colligationē alterius mēbri: sicut accidit in febribus quando ascendit fumus a stomaco ad cerebrum: et facit apostema aut non facit:et potest esse ex apostematib⁹ que fiunt

Di
nut

fiūt in substantia cerebri: et pōt
esse vt sint in panniculo: et po-
test esse vt sint ex apostematibꝰ
que fiūt in ore stomaci: et signa
discretiua horum dicentur in li
bro de signis. Sed corruptio q̄
accidit his virtutibus propter
complexionem melencolicā est
cum timore qui fit sine causa: et
cum malis cogitatiōibꝰ ⁊ tristi-
tia et timore rerum impossibi-
lium. Et quando vritur melēco
lia et fiunt accidentia colere in
ipsa: tunc conuertitur homo ad
ferinos mores: ⁊ oēs motꝰ ipsiꝰ
sunt praui ⁊ timorosi: ⁊ hec im-
pressio fit in anima propter cō-
plexionem obscuritatis melēco
lie. Sed nigredo eiꝰ nō est causa
huius sicut dicūt medici: qꝛ co-
lor nō est cā substātialis ad cor-
rūpendas virtutes aīe: sed hec
cā prouenit ab vna specie male
cōplexionis sicut alie egri tudi-
nes. Et tu scis quia habitꝰ ani-
me sequūtur cōplexionē corpo-
ream in hac cōiunctione: et qui
dicūt ꝙ aīa terretur propter hu
morē melencolicū nigruʒ sicut
terretur hō in obscuro: dicūt ver
ba cantionuʒ: quia aliqua lesio
non aduenit aīe in obscuro nisi
priuatio sensati sensui visibili:
qꝛ non videt aīa in corpe vt pos
sit dici qꝛ sentiat terrorē nigre-
dinis: ⁊ magis fedum est dicere
vt videat extra: qꝛ anima nō est
extra nec intus. Sed est sciēduʒ
ꝙ de natura istius humoris me
lencolici est vt ipsum sequātur
hec accidentia: sicut de natura
sanguinis est vt ipsuʒ sequatur
gaudiū ⁊ letitia: ⁊ dicemus pro
pter hoc ꝙ sanguis det lumen
aīe: ⁊ hec res est manifesta illi q̇
aliquātulū de natura gustauit.
Et in hac egritu[...]e que dicitur
melēcolia cadit magna diuisio
inter medicos de eiꝰ causa. qui
dam dicunt ꝙ possibile est vt in
ipsomet cerebro fiat: aut ꝑpter
adustionem sanguinis cordis:
aut propter os stomaci. Et qui-
dam dicunt ꝙ fit ab apostema-
te quod generatur in fundo sto
maci: et quidam dicūt ꝙ fit pro
pter apostema factum in mesa-
raicis: et quidā dicunt ꝙ fit pro
pter humoreʒ melencolicū quē
spargit splen ad stomacuʒ: qui Splē.
est extra naturaʒ sua qualitate.
Et isti respondēt primis vel ver
bis priorum et dicūt ꝙ sunt im
possibilia ꝙ cause istius egritu-
dinis sint calide: eo ꝙ acciden-
tia istius egritudinis sunt ma-
nifeste frigida: quia eorum ru-
ctus est acetosus: ⁊ plures ipso-
rū habent ventositatem frigidā
nō cum multa siti. Et adhuc di-
cūt si esset causa propter aposte
ma calidū in his mēbris seque-
ref ex hoc ex necessitate febris: ⁊
nos videmus ꝙ in hac egritu-
dine nulla est febris. Et ego di-
co ꝙ reprehēsio istorum qui di-
cunt quod si ista egritudo esset
propter apostemata calida seq̄-
rentur accidentia calida: sicut
fortis sitis et ꝑmutatio cibi ad
fumositatem et paucitatem in-
flammationis non est necessa-
rium penitus: quia iam dictuʒ
est quod calor extraneus: pro-
pterea quia facit caloreʒ intrin
secum exalare: et ipsum debili-
tat: non est impossibile vt sequā-
tur: ipsum accidentia frigida: et
faciant similia accidētia supra-
dicta: et maxime quando calor
extraneus ledet formam natu-
ralem caloris intrinseci: aut cor
rumpet ipsum: et propterea fit
acetositas ſm Alexandrum per

calidū sicut per frigidū: q: calor intrinsecus non fortificatur nisi per calorē qui ei formaliter nō repugnat. Et qđ dictū est ꝙ sequtur necessario febris: quia omne apostema calidum qđ fit in his duobus membris sicut experiētia testificatur hoc bene asserendū est: quia impossibile est hāc egritudinē esse sine febre: si propter talē fieret causam: excepto vno modo ꝙ hoc apostema fieret post declinationem apostematis. Quia tunc dicenduz est quod non remansit ex calore extraneo tantum: vt sit sufficiens ad febrem faciendā: sed est tantus ꝙ sufficit ad lesionem faciēdam stomaco ꝛ cerebro solum: ꝛ hanc mouere passionem. Et potest esse ꝙ hec egritudo proueniat solum a splene: ꝛ videtur ꝙ hec sit vna ex maioribus causis speciei istius egritudinis.

¶Cap̄. xlj. Quod est de accidētibus somni et vigiliarum.

Einceps volum⁹ loqui de accidentibus somni ꝛ vigiliarum: ꝛ in primis volumus dicere diffinitionez ipsorū. Et dicimus ꝙ somn⁹ est ꝓfundatio sensus cōis ex cerebro ad cor: et propterea tunc ligātur sensus particulares ꝛ cōstringuntur in eorū instrumentis: eo ꝙ non est necesse vt moueant ad eoꝝ seruitia: ꝛ vigilia ꝛ cōtrariū hui⁹ hoc est ascensus istius sensus ad cerebrum in locum suum: ꝛ propterea tunc dissoluuntur omnes sensus particulares in eorum instrumentis vt operentur actiones ipsoruz: ergo descriptio somni est priuatio motus et vigilie descriptio est continuatio motus: ꝛ potest dici quod hic motus istius sensus est formalis causa somni et vigilie: et subiectum somni ꝛ vigilie est sensus communis: ꝛ cor est radix: ꝛ cerebrū est ipsius primum instrumentū cū quo operatur. Et accidentia que superueniūt somno est fortis ipsius ꝓfunditas: ꝛ hoc fit propter dominationez multe frigiditatis cum humiditate super cerebrū aut super mēbrū cōicans secuz: ex accidentib⁹ que superueniūt huic operationi: per cōtrarium est vigilia. et cā eius opposita est cause frigiditatis: hoc est q: fit propter dominiū caloris ꝛ siccitatis. Et aliqñ est hec res cōposita a duabus causis: hec egritudo est egritudo vocata nabur quia tunc iacet sicut dormiēs ꝛ oculos tenet apertos: q: dormire est propter frigiditatē: ꝛ tenere oculos apertos est propter siccitatem. Et aliqñ fiūt egritudines in cerebro in quib⁹ fit pars horū accidentiū aut omnia. ꝛ illi qui scient ꝙ diximus dabunt causas vniculꝗ accidentiū aut si sint presentes aut p̄terite. Et volumus dicere de quibusdam eorum que sunt manifestiora: ꝛ perfecti⁹ sciet per hec que dicentur postea alia que non dicent. Et dicimus ꝙ quedā eorū vocātur eldaar et quedam nominātur elgabus: idest incubus. et quedam nominantur elzara. i. epilētia. et quedam nominantur lecta: idest apoplexia. Sed primuz est super humorē super quem dominatur fumus: et iste fumus ascendet ad cerebrum ꝛ mouebitur: et tunc sentiet patiēs hunc motum sicut esset extra: quia quamuis sensata ha=

deant, quod moueant sensus de foris iam diximus quod nõ est impossibile vt moueantur ab in trinsecis humoribꝰ: ⁊ si cerebrũ acquirit multã malam cõplexio nem ꝑpter perseuerãtiã harum rerũ: tũc cadet patiens in terra sicut cadit epilẽticus. Et iste fu mus aliqñ fiet in ipsomet cere bro: ⁊ ꝓprie in suis arterijs: ⁊ ali qñ ascẽdet a stomaco vel ab alijs mẽbris. ¶ Sed olcab. i. incubus est qñ sentit homo cũ dormit ac si ꝑmeretur ⁊ aggrauaretur a re quã abijcere nõ potest. Et mani festum est: q: hoc nõ est nisi pro pter aliquã priuationem ꝟtutis motiue ꝑpter aliquã malam cõ plexionem materialem. Et q: ci to dissoluuntur opinãtur vt fiat ab humoribꝰ fumosis qui ascen dunt cerebrũ: ⁊ ledũt ipsum sua qualitate. ¶ Epilentia est egri tudo q̃ facit cadere in terraȝ pa tientem in primis tũc mouent oia mẽbra motu malo extraneo. deinde sic mouentur donec hõ cadit: ⁊ priuãtur omnes sui sen sus ⁊ virtutes animales: aut di minuũtur ⁊ cõtrahuntur ⁊ colli guntur oia ipsius membra: ⁊ cõ trahũtur sicut spasmata. Et hoc est signum manifestũ: ꝙ passio est in cerebro: ⁊ collectio: ⁊ cõtra ctio membroꝝ ꝑpter motum ex traneum significat ꝙ hec spẽs est vna ex speciebus contractio nis que fit a virtute expulsiua: quia colliguntur ⁊ cõtrahuntur membra in seipsis ꝑpter expul sionem rei ledẽtis ⁊ maxime in cerebro: ⁊ ꝓpterea iste humor est cõtrariꝰ in fine cõplexioni cere bri: ⁊ hoc facit: aut sua qualitate aut sua forma: ⁊ illud qđ signifi cat nobis ꝙ non fit ꝑpter humi ditatem nerui: nec ꝑpter ipsius infusionem: est propter subitam ipsius dissolutionem: ⁊ de neces sitate est ꝙ humor faciẽs hoc sit subtilis: eo ꝙ paroxismus ipsiꝰ cito transit sicut fit in egritudi nibus acutis. Sed nos vide mus pro maiori parte quod illi qui hanc patiuntur egritudinẽ sunt frigidi ⁊ humi. sicut pueri: aut frigidi et sicci sicut senes: et vniuersaliter quia hec acciden tia apparent super frigidos pro maiori parte significat quod cã huius egritudinis est humor grossus. Sed contradicit nobis hoc quod humor grossus non ci to dissoluitur siue discurrat per strictos meatus siue per latos: sicut dicit Gale. quia dissolutio non est aliud quam dominatio nature super humorem ipsum decoquendo: vt retineat quod est conueniens nutrimento: et aliud expellat: et hoc non fit in humore grosso in eo quod est grossus nisi in longo tempore: sicut testificatur experientia in egritudinibus. Et nos videmꝰ quod cito dissoluitur hic humor Et ob hoc dicendum est qđ hec egritudo non fit nisi propter fu mum qui generatur in ipsomet cerebro vel in alio membro: quod ipsum ei transmittit: si cut dicit Galenus de iuuene qui sentiebat quod quasi qui dam fumus frigidus ascende ret ab vno membro ad cere brum et quando perueniebat il luc cadebat epilenticus. Et hoc accidens est sufficiens ad probandum quod causa huius egritudinis est vẽtositas fumo sa: sed ista ventositas necessario communicat humoribus fri gidis et humidis: aut frigi dis ⁊ siccis: ⁊ isti humores sunt Gal.

isti vento vt materia. Et ppterea curatur hec egritudo euacuando illos humores. Et quamuis dicatur p nomen alicui⁹ hois: vt hoc accidens fiat a colera: non dico hoc impossibile: sed cadit in hoc ammiratio: nam breuitas paroxismi hoc adiuuat: & veniente accidente hoc aliquib⁹ ppter stomacum videm⁹ q hoc fit eis vt plurimum ppter famem: aut ppter iram: & hoc ostendit vt fiat a colera. Et Gal. curat hanc egritudinem cū yerapigra in qua dñatur aloes. Et manifestum est qd aloes nō purgat nisi vnam duarum rerū aut coleraz: aut humorem colericum. Et quidā dicūt q hec egritudo fit a cōplexione mala nō materiali frigida & sic. et hoc est a ratione remotuz: qd est: qz hec egritudo vt p⁹rimuz hz paroxismos: & adhuc si fieret ppter malā cōplexionez nō materialem nō fieret nisi a reb⁹ extrinsecis: qd est: quia mala cōplexio nō materialis creata a mala cōplexione materiali est difficilis curationis: & a tali causa qualis hec est impossibile est fieri paroxismum epilenticum: et scdm hoc nō fieret hec species nisi propter res extrinsecas: hoc est ab aere frigido: qd est: quia mala cōplexio que fit a talibus reb⁹ extrinsecis est facilis dissolutiōis. Sed remotum est q res extrinsece hoc est aer frigidus possit inducere malam complexionez cerebro sufficientē inducere epilēttam: sed si experientia hoc testificatur tarde hoc esse non debet. Et tu debes scire q propter hanc scientiam non potest finaliter scire rationabiliter de oib⁹ egritudinibus que sint possibiles: & que non: quia egritudines certificantur per sensum: & post ea adueniūt testimonia experiētie propter plurimos sentire: et post hoc fit cognitio causarum. Et causa huius data est in loco alio nobiliori isto: et nos etiam ipsam narrabim⁹ in alijs libris.

Et apoplexia est qñ homo cadit ad terram & cessat eius vox: & priuantur omnes operationes et motus toti⁹ corporis excepto anhelitu: naz priuato anhelitu moritur patiens. Et ppter hoc anhelitus est manifestū signuz super fortitudinem vel debilitatem istius virtutis: qd est: quia qñ anhelitus fuerit grossus et malus significat super fortitudinem: & qñ fuerit quietus significat debilitatez. Et. Y. dicit quod quādo apoplexia est debilis nō curatur de facili: sed qñ est fortis curam non recipit. Et cā huius egritudinis est d necessitate priuatio motus vniuersalis et particularis. Et quia declaratū est q motus vniuersalis habet duo principia: primum quorum est in corde: aliud est in cerebro: et cerebrum non facit suas operationes nisi ppter cor: ergo est necesse vt cerebro veniat vna egritudo vniuersalis cōmunicans toti corpori. Et hoc fiet necessario ppter oppilationem viarum spiritus: qui puenit a corde ad cerebrum: & iste sunt arterie: aut ppter fortem oppilationem ventriculorum cerebri: propterea qz quando illi clauduntur impeditur via spiritui animali qui dat membris omnib⁹ sensum & motuz: si ita est vt dicit. G. qui dicit q mittitur a cerebro spirit⁹ animalis sicut mittitur a corde spiritus vitalis intrinsecus: aut fit quia corrumpitur complexio ce

rebri: qd est: quia qñ illa corrum pitur: corrũpitur temperantia cum qua reperitur calor intrinsecus cordis: ad hoc vt possit operari sensum ꝛ motum: sicut declaratum est in naturali phia. Sed in cameris cordis nõ potest euenire hoc accidens: qd hanc egritudinem faciat: qd est: qꝛ prius perueniretur ad mortẽ. Et postꝗ̃ ꝓbatum est ꝙ causa egritudinis in his duob⁹ locis est: ergo causa quã dat. Y. est verax: ꝛ etiã illa quam dat Ga. Et. Y. dicit qd quando homo subito sine voce fit ꝛ cadit in terram: tunc facte sunt oppilationes in viijs q̃ sunt inter cor et cerebrum: hoc est in arterijs. Et. G. hoc confitetur in libro de accidenti et morbo: ꝛ in libro de membris dolorosis dicit ꝙ hec egritudo fit ꝑpter oppilationem in ventriculis cerebri: ergo intẽdit. G. vt fiat a duabus causis. Et signum est vt fiat ex oppilatione arteriarum cum apparent signa dominationis sanguinis super patientem: et hec curatur cuꝫ flebotomia. Et signum oppilationis fortis ventriculorum cerebri est quãdo apparent signa dominationis humorum frigidorum in corpore. Et curatio huius fit cũ permutatione cõplexiõis illi⁹ mali humoris cum euacuatione cũ medicinis purgantib⁹ humores illos frigidos: ꝛ cum clisterijs cõuenientibus: quia illa sunt mirabilia in hac cura. Et hec egritudo que dicitur ꝓfundatio somni est ꝓpinquior vt sit ꝑpter opilationem arteriarum ꝗ̃ vt sit ꝑpter opilationem neruorum: ꝓpterea nõ est in hac passiõe difficultas anhelitus: nec etiã conuertitur ad paralisim sicut apoplexia: et illa que fit ab humoribus siccis facit stare patientem oculis apertis: et nominatur alcasia: ꝛ si fiat ab humoribus humidis stat oculis clausis: ꝛ hãc speciẽ nominãt medici subeth.

¶ Hucusq; locuti sum⁹ de egritudinibus et accidentibus breuiter ſm quod visum nobis est sufficere: eo quod mea intentio in hoc libro non est nisi in dando regulas que sint ꝑncipia artis medicine omnibus volentibus in hac scientia ire via nobiliori: ꝛ illis qui etiam volũt postea abundare in particularibus istius artis secundum hunc ordinem et diuisionez. Et scias ꝙ comparatio istius libri ad totalitatẽ istius scientie est sicut cõparatio elemẽtorum artificij ad artificium. Et sicut pictores primo depingunt circuitum figure quam facere intendũt: ꝛ postea replent hoc continens particularibus rebus ex diuersis coloribus donec sit figura illa conuenienter impleta. sic et nos intendimus facere in nostro libro Et si deus nobis longitudinez concesserit vite et nos precauerit ab accidentibus temporis: alium faciemus librum in practica huic nobili ordini respondentem secundum quod factus est iste liber colliget: qui omnia continentia istius scientie replebit. Pictores.

¶ Explicit liber tertius: qui fuit de egritudinibus.

¶ Incipit liber quartus: qui est de signis ꝛ pronosticis sanitatũ et egritudinum: ꝛ continet capitula sexaginta.

¶ Cap. j. Quod est de signis sa-

nitatis et egritudinibus in generali.

Diuisio.

Ista pars diuiditur in duas ptes. Pria narrat signa significātia sanitatē actualem in qualibet operatiōe corporis in quolibet membro. Scōa narrat signa significantia sup egritudines et causas ipsarum. Et hec pars iterū partitur in duas partes: eo quod hec signa aut significant super egritudines presentes que plurimum inueniūtur in hac arte: aut significant tempore sanitatis ꝛ egritudinis super egritudinem futuram. Sed signa que significāt super egritudines preteritas parum sunt in hac arte vtilia. Et incipiemus narrare signa significātia egritudinem presentem in toto corpore et in quolibet membro. Et postea dicemus signa significantia egritudines futuras. Et postea dicemus signa significantia super egritudines presentes. Sed signa significantia in egritudinibus presentibus super egritudines futuras adiungam istis signis egritudinum presentium. Et similiter videtur vt ponam signa significantia sanitatem futuram in egritudinib⁹ in hac eadem parte: quamuis pertineant sanitatis parti. Propterea q: sunt vna ex rebus quib⁹ procedit ꝛ trāsit medicus ad medicinā: sicut in rebusque artificialiter fiunt: qđ est: quia nomē maioris potestatis earum deriuatur egressa que

Ad medicinā transit medicus.

fiunt artificialiter in permutatione ipsarū a re a qua fit pmutatio: ꝛ non attribuit rei ad quā permutatur: ꝛ hoc est cōtrarium rebus naturalibus: hoc est quia soluꝫ fiunt p naturam: ꝛ causam hmōi ostendi in nobiliori loco isto: qđ est: quia permutatio est genus rei ad quā permutat virtus: ꝛ hec est cōtrariuꝫ pluſꝗ genus rei ad quā permutatur: virtus aūt est in eis manifesta magis ꝗ in ea a qua fit permutatio. Et ppterea cōuenientius est signa cōiungere sanitatis future cū signis egritudinis p̄sentis q: medicus transit ab illis ad sanitatem: ꝛ appellātur illi trāsit⁹ medicia ꝛ nō sanitas. Et adhuc ꝗuis ipsa sint sanitatis signa sunt aliquo mō partes egritudinis: eo ꝙ significāt sup remotionem egritudinis. Et ego icipio narrare signa significātia super sanitateꝫ: ꝛ dico q: sanitas sicut dictū est in diffinitione ipsi⁹: est bona habitudo in mēbro p quā hꝫ pati aut agere suā actionem aut passionem naturalē. Et hec bōa habitudo diuisa est i duas partes: quarum vna est appropriata membris cōsimilibus in quib⁹ sunt nouem cōplexiones: alia officialib⁹ membris que est quatuor generum que superius dicta sunt. Et quia pars maior isti⁹ dispositionis in mēbris nō est manifesta prima fronte: ꝛ maxime in membris nō apparentibus: ob hoc necesse fuit narrare signa significātia super quamlibet dispositioneꝫ cuiuslibet mēbri. vcꝫ. ix. cōplexiones: q̄ primo sint in cōsimilib⁹ ꝛ scōe in cōpositis. Et silr narrabimus signa que significant sup temperataꝫ cōplexionē ꝛ nō tēperatam: ꝛ sa-

nitatem appropriatam mēbris officialibꝰ:et via qua poterimꝰ omnia hec cognoscere prio non est nisi ab actione et passione horum membrorum aut rebus que ꝓueniunt a virtutibus ipsorum:qḋ est:qꝛ actiones ⁊ passiones ipsorū:et res q̄ ab eis ꝓueniunt sunt apud nos notiores:et a rebꝰ notioribꝰ ꝓcedere debemꝰ ad minus notas:⁊ res prouenientes ab opibꝰ sunt sicut calor:macies: pinguedo:et accidentia q̄ apparēt ab exeūtibus a corpore:et debes scire qḋ medici ꝑ maiori pte nō sunt vsi loqui nisi de signis significātibus sup sanitatē mēbrorū consimiliū:ſ3 de signis significātibꝰ sup sanitatē mēbroꝝ officialiū3 nō sunt locuti nisi ꝑ accidens. Sed talis quales sumus cōsueuit loq̄ de vtrisq3:et incipiemꝰ loqui a signis significantibus sup cōplexionē eq̄lē.i.tēperatā: qꝛ poꝛ est natura:⁊ etiā qꝛ extrema nō cognoscunt̄ nisi ꝑ cōparationē eoꝝ ad media.Et dicimus ꝙ ex.ix.cōplexionibꝰ q̄da3 appropriant̄ vnicuiq3 mēbro:⁊ quedā sunt q̄ appropriant̄ vni corpori cōpositione mēbrorum adinuicē.Et est sciēdum primo signa significātia cōplexionem vniuscuiusq3 mēbri in.ix.cōplexionibꝰ:⁊ cognitis illis poterimus indicare sup cōplexione3 totius corporis:et maxime mēbrorum principaliū:⁊ icipiemꝰ narrare complexionem cordis: quia cor est membrum:cuiꝰ cōplexio cōmunicat membris omnibus:qꝛ qn̄ hoc membrum est temperatum sunt membra pro maiori parte temperata in caliditate:qꝛ est dator oibꝰ mēbris complexionem qua agunt ⁊ patiuntur.Et adhuc quando erit complexio aliorum membrorū distemperata sicut ꝯplexio epatis possibile est cōplexionē cordis nō esse tēperatā ꝓpter colligantiā ipsius ad mēbra:et propter hoc narrabimus signa cordis quando sunt temperata et intēperata:eo ꝙ illa sunt signa omnium membrorum.

¶Capitulu3.ij.Quod est de signis sanitatis cordis et eius discrasie.

Et iter signa significantia super complexionē cordis signū quod propriū est in significando super complexionem cordis est pulsus ⁊ post illum anhelitus:ergo qn̄ pulsus non est magnus:neq3 paruus: neq3 tardus neq3 velox:neq3 rarus:neq3 spissus: necessario significat temperantiam complexionis cordis inter calidum et frigidum:et siccum et humidū: et talis pulsus qualis est iste reperitur in his qui nascuntur: et stant in climate temperato vt plurimum:sicut in terra.y.⁊ in pluribꝰ terris grecie:nisi eueniant accidentia extrinseca: et propterea dicit Gal.quod homines terrarum calidaru3 non possunt dare nobis temperatā complexionem.Et non est dicēdum quod pulsus fortis sit naturalis:eo quod in alijs q̄bus non sint temperata plurimum inueniatur in climatibꝰ nō tēperatis:sicut non dicēdū ꝙ color niger ī hoie sit naturalis q̄bus nō inueniatur in ethiopia etiā albus.Et tēperātia anhelitus similiter significat sup tpatā complexionem cordis:saluo Gal.

ut comparatio anhelit⁹ ad cor nō sit maior debito quod si hoc esset non solum esset tunc anhelitus temperatus proportionādo cordi solum. Sed esset adhuc maior: quia non est impossibile complexionez cordis esse calidam ꝛ pectus et pulmo sint maiores debito comparatione ad ipsum cor. ut faciat tunc anhelitus qui nō est magnus nisi propter largitatem viarum pectoris et pulmonis: et illud idē quod facit anhelitus magnus per se: eo quod si pulmo et pectus essent secundum comparationem creationis cordis: tunc pulmo et pectus multiplicarentur in caliditate cordis. Sed signum quod significat super cōplexionem cordis ꝓpter dispositionem aliorum membrorum est ut sit pectus mediocre inter magnitudinem et paruitatem. Et similiter temperantiam sue complexionis significant significantia signa temperātiam cōplexionis epatis: aut temperantiam cerebri aut vtrāq;. Et hoc ideo quia in epate ꝛ cerebro nō est calor qui sit proprius in eorum esse: nisi calor partium consimilium in quibus sunt composita. Sed calor cuz quo vnusquisq; operatur artes suas. est de necessitate. calor qui trāsmittitur eis a corde: et iste calor est in eis sicut forma. Sz calor qui est in eis proprie est sicut materia. Et quia temperantia rei et perfectio sue operationis non stat nisi propter formam est necessarium: vt quando ista duo membra sunt temperata sit eorum temperātia propter formā ipsorum: et tēperantia suarum formaꝝ est necessario ꝓpter tēperātiā datoris istarū formaꝝ: et istud est cor. Et non est dicēdū q̄ poss̄e sit q̄ calor cordis qui mittitur mittat eis caliditatez superfluā: ꝛ quod sit complexio istorum duorū mēbrorū veniēs ad eam a partibus consimilib⁹ epati et cerebro resistat calori q̄ ꝓueniret a tēperātia cordis vt ꝑ istā cōtrarietatē resultet in cerebro ꝛ epate tēperātia complexiōis: q: talis tēperātia qualis est hic dicitur equinoce: ꝛ nō veraciter vt faciat opationes. Itē sigñat sup cōplexionem cordis tact⁹: ꝛ carnositas pectoris: naz si tēperata est sigñat temperantiā cōplexionis cordis. Sed tēperātia carnis ꝓ maiori parte sequit temperantiā cōplexiōis cordis: ꝛ ꝓpria caro existens in hoc loco: ꝛ propter hoc caro habēs tēperatā cōplexionē cordis non erit macilēta nec pinguis suꝑflue. Item significat sup tēperātiā cordis tēperātia ꝟtutū anime: sicut ira planicies: manifesta ea confidētia et pusillanimitas: et sīlia his. Itē sup tēperātia sigñat compositio ipsi⁹ hoc est in positiōe sua: ꝛ sua mēsura ꝛ figura: qđ est: q: qñ sua cōplexio erit tēperata sunt res p̄dicte: vt plurimū ſm viam naturatulē: ꝛ sīlr qñ sue opationes sunt cōueniētes sue cōplexioni significāt sup suā temperātiaz: qđ est: q: nō est ipossibile eē aliquē pulsum velocem ꝓpter stricturā suarū arteriarū: cuz nō sit hoc ꝓpter calorē ipsi⁹: sicut accidit hominib⁹ pinguib⁹. Et vlr difficile est dare signa significātia sup cōpositionē mēbrorū intrinsecoꝝ ꝛ sup spēs eoꝝ: et sup colligātiā eorū: ꝓpterea relique rūt medici hāc speciem sanita-

tis:⁊ nō sunt locuti de ea:⁊ pro=
cesserūt solū de signis comple=
xionalib⁹.Sed medico nō sunt
hic min⁹ necessaria illis:et pro=
pterea volumus loqͥ de hac spē
breuiter sicut sumus consueti:⁊
dicimus ꝙ ex reb⁹ significātib⁹
sup temperatā cōplexionē cor=
dis et equalē est tēperantia cō=
positionis membrorum extrin=
secorū:⁊ maxime pectoris ⁊ mē=
brorū ꝓpinquorū eidez:⁊ bona
proportio cuiuslibet istorū mē=
broꝝ ad alia:⁊ hec vocat pl̄chri
tudo qꝛ pl̄chritudo magis attri
buit ꝯpositioni:sicut virt⁹ ⁊ for
titudo magis attribuit ꝯplexio
ni.Et nos nō dicimus quod tē
perantia cōpositionis istoꝝ mē
brorum significet super tēperā=
tiam cordis nisi ꝓpterea:qꝛ vir
tus iformatiua nō format alia
mēbra nisi mediante calore cor
dis:sicut virtus nutritiua non
facit suas operationes nisi me
diāte cōplexione sua.Et tu de=
bes scire quod hec significatio
non conuertit:qꝛ possibile esset
cor esse temperate complexiōis
et bone compositionis:et tamē
cōpositio aliquorum membroꝝ
esset lesa:⁊ hoc prouenit a mate
ria:⁊ hoc raro contigit sicut ra=
ro contingit ex aliȷ̄s rebus no=
ciuis que proueniunt ab aliȷ̄s
mēbris:⁊ ille conuertunt ⁊ cor=
rumpunt complexione cordis
propter aliquā colligātiā.Sed
signa significantia super distē=
perantiā cordis in.4.qualita=
tibus sunt contraria istis.Hoc
est quando pulsus fuerit fortis
velox:aut spissus signāt excessū
caloris nisi contingeret ꝓpter
stricturam naturalem in viȷ̄s
arteriarum ꝙ̄uis hoc raro acci=
dāt in complexiōe ca.ꝓpterea:
quia natura caloris est aperire
et extendere partes nisi forent
sicce:eo quod resistit egressioni:
et si cuz siccitate fuerit duricies
tactus signāt vltimitatem sicci
tatis:⁊ similiter anhelitus con
trarius naturali sigāt sup idez:
dummodo non sint pectus:pul
mo:aut eorum vie minores cō=
petentibus.Item ortus pillorū
et tactus calidus habent super
eandem complexionem signifi
care.Et vniuersaliter scias ꝙ ad
calorē cordis sequitur calor om
nium membrorum : excepto qđ
non sit resistentia accidentalis
a membris habentibus dn̄an=
tiam in corpore:sicut sunt epar
et cerebrum:quia posse est quod
complexio istorum duorū mem
brorum ex parte membrorū cōsi
miliū ex quib⁹ sunt composita
sint frigidiora debito:⁊ tūc erit
cor calidū:⁊ cerebrū dicet frigi=
dum.Sed in homine habente
talem complexionem refrigera
bitur in fine cor:⁊ maxime quā
do dominatur frigiditas:quia
hoc membrum non est datum
nisi ad temperandum calidita
tem cordis.Item significant su
per caliditatem et sic.cordis ac
cidentia anime sicut ira:ita qđ
qui cito irascitur habet comple
xionem calidam cordis:et si ser
uauerit habet etiam siccam.Et
similiter signāt siccitatem cor=
dis macies pectoris et siccitas
corporis.Sz complexio cordis
dominans in caliditate et hu.
significatur a fortitudine cor=
dis et mollicie pulsus . Et si
habuerit molliciez cum sua for=
titudine significat solam humi
ditatem.Et similiter signa cali
ditatis et hu.cordis sunt ma=
gnitudo pectoris et aliorū mē=

brorum: et ideo animalia q̄ sunt calida et hu. sunt maioris cordis ceterorum: velut aialia nascētia in locis humidis. Sed signa frigiditatis et sic. cordis sūt cōposita ex oppositis signorum caliditatis: tamen seruāt signa siccitatis. Et ꝓpterea pulsus taliū est paruꝰ: rarꝰ: tardꝰ: et durꝰ: et anhelitꝰ eorū est silr̄s et tactꝰ pectorū eorū est frigidꝰ. Et silr̄ est in cōplexione alioꝝ mēbroꝝ ipsorū: nisi sit in eis resistentia accidētalis. Et pectus istoꝝ est nudum pilis. Et isti sunt in vltima timiditate. Et vlr̄ ipsorū iuuentꝰ assilāt ſm plus senectuti: et si peruenient ad senectutem: senectus eorū assimilatur morti.

Capi. iij. Quod est de signis cerebri et ipsius complexionum sanarum et egrarum.

De signis cerebri.

T postq̄ locuti sumꝰ sup sanitatē cordis appropriatā mēbris cō similibꝰ: et sup sanitatē appropriatam membris officialibus: deinceps volumus loq̄ de signis significātibꝰ sup tēperantiā et sanitatē cerebri. Et dicemus ꝙ tēperātia dz recipi i cerebro: sicut in aliis mēbris: hoc est vt sit appropriata suis mēbris ꝯsimilibus aut sue compositioni. Et incipiemus a temperantia et dicemus ꝙ signoꝝ q̄ significāt sup tēperatā cōplōnē cerebri q̄dā sumunt ab opatiōibꝰ et opatiōes ipsiꝰ aut appropriate sunt sensui cōi: aut imaginatiōi: aut cogitatiōi: aut memorie: aut virtuti nutritiue: hoc est qđ appet ex superfluitatibꝰ que egrediūtur a naribus: palato: oculis: et similibus. Et, quedam sumunt ab aliis sicut a tactu et ortu capillorum et ab eorum forma et superfluitatibꝰ que ab ipo egrediuntur: ita quod si sint temperate in quātitate et qualitate significant super temperantiam ipsius. Et similiter quando operationes somni et vigiliarū sunt temperate: et quod sit mediocritas inter pigritiam et velocitatem et iudicia sua sint recta et sensus sint clari et boni: et tactus sit temperatus ita vt non sit calidus vel frigidus. Et capilli qui oriuntur non sint omnino extensi seu plani vel tortuosi seu crispi albi vel nigri: et demonstratio sue forme est, vt sit figura eius similis figure cerebri temperati: et tunc significatur super remperantiam complexionis: et significatio temperantie sue figure est sicut dicit Ga. quod sit sicut figura sperica cerea leuiter ab vtraq; parte pressa: et vt non sit magnū vel paruum: et quod superfluitates discurrentes a cerebro sint pauce et competenter digeste. Et si fuerit cum hoc aliqua spissitudo signum est siccitatis: et si fuerint multe et digeste significāt super caliditatem et humiditatem: et si cum hoc fuerint crude et in quantitate multa significant super frigiditatem. Et si cum hoc fuerint aquose significant super frigiditatem et humiditatem. Et dicit. Y. de hac complexione quod eius sanitas est propinquior egritudini q̄ sanitati. Sed operationes cerebri calidi sunt vigilie et breuitas somni. Sz si caliditati associabitur aliquātula humiditas tunc tales i somno aliquātulū

Ga.

augmentabuntur: ꝛ si siccitas dominabitur dominabunturvigilie. Et qui hanc hñt cōplexionem veloces erunt ad actiones. Et actiones suas faciūt sine discretione: et accipiunt ex membris solum similitudinem ꝛ nō diuisionē: et errores eorum sunt multi: ꝛ cogitationes eorum male. Et q̄ hñt signa cōtraria istis sunt dormitores ꝛ pigri ꝛ tardi intellectus: ꝛ non possunt recipere diuisiones rerum: necessario tales frigide complexionis sunt tamen ꝛ ipsi assumunt predictas res confuse. Sed cōplexio cerebri frigida ꝛ sicca abundat minus in somno quā frigida sola. Et frigida sola minoris ē somni q̄ꝫ frigida ꝛ hūida: et tactus ēt significat super istas cōplexiones. Et capilli etiam hñt significationes eo quod capilli sunt ex supfluitate fumosa quare capilli nigri significāt super adustionem: eo quod igneitas habet albuꝫ denigrare. Et si cū hoc sunt tortuosi significant super hoc siccitatem sicut accidit eis quado tanguntur ab igne. Et capilli albi significant super materiam crudam ꝛ indigestā: ꝛ si cuꝫ hoc fuerint extensi ꝛ plani significant super superfluitateꝫ humiditatis. Et eodem modo capilli qui cito oriuntur sigificāt sup caliditatē: et q̄ tarde ecōtra. Et q̄ sunt mediocres in colore ꝛ tortuositate, ꝛ iplanicie ꝛ i ortu veloci ꝛ tardo significant super complexionem temperatam ꝛ forma tortuosa etiam habet significare super malam complexionem. Et etiam caput magnum vel paruum habet sisnificare hoc. Et ista sepe inueniuntur in libris spicatorum. Et ego non recordor omnia eorum verba nisi quorundam ad hocvt noster intellectus non sit diminutus in radicibus rerū: ꝛ illi qui solum sunt medici indigēt illis: ꝛ ego non sum ex illis. Item oculus significat forti significatione super complexionem cerebri: quia ocul⁹ rubeus habens venas rubeas significat super complexioneꝫ cerebri calidam: ꝛ signa contraria istis significant super complexioneꝫ frigidam cerebri. Et velocitas motus oculorum significat super caliditateꝫ cerebri: sicut tarditas super frigiditatem: ꝛ mediocritas in istis significat super temperantiam. Et subalbedo oculi significat frigiditatem cerebri: sicut nigredo significat caliditatem: et color medius inter subalbedinem ꝛ nigredinē: qui dicitur varius significat tēperantiam: ꝛ hoc est quia subalbedo fit propter paucitatem digestionis: ob hoc iste calor est propinquus colori aque simpl'r. Et nigredo fit propter excessuꝫ decoctionis: ꝛ ꝓpter hoc dominaẗ in ipso nigredo: q꞉ nigredo significat adustionē ptiū terrestriuꝫ dn̄antiū in re. Et qđ facit varietatem que est color mediocris est vltima temperātia decoctiōis: qđ ē q꞉ ē minor quā illa q̄ facit nigredinem: et est maior quam illa que facit subalbedinem. Et scias qđ non solū cause qualitatiue faciunt nigredineꝫ aut subalbedinē. Sed ꝛ alie res sunt multe q̄ adiuuant ad hos colores faciēdos que nō sunt q̄litates vel complexiōes: ſꝫ sunt res quātitatiue vel locales. Qđ

est quia nigredo plurices fit propter multam quantitatem humiditatis oculi: aut quia posita est in profundo multũ: sicut tu vides in riuis profundis: quia propter profunditatem apparent velut nigri: eo qđ non recipiunt tantũ splẽdorem sicut si essent largi et pauci. Et oculus subalbidus est ẜm contrarium: Et Gal. dicit quod multa humiditas glacialis adiuuat ad faciendum subalbedinẽ: eo qđ color isti⁹ humoris est sicut color glaciei: et multitudo ipsius adiuuat ad faciendũ subalbedinẽ sicut paucitas adiuuat ad faciẽdum nigredinem: ⁊ hoc est contrarium nostre opinioni: ⁊ mediocritas omnium significat tẽperantiã. Ista sunt signa significãtia super complexionem cerebri. Sed signa significantia super ipsius compositionem similiter sumuntur a complexione ⁊ operationib⁹ ipsius. Etiaʒ diximus de figura naturali quã habere debet: ⁊ colligantia sua apparet visui: quia quedam capita habent collum conueniẽs eideʒ: ⁊ quedam non: sicut dicit Gal. Sʒ largitas ⁊ strictura suarum viarum ⁊ suarum concauitatum sumuntur ab ipsius complexione quod est: quia vie cerebri calidi ⁊ humidi sunt in vltimitate largitatis: frigidi vero ⁊ sicci ẜm cõtrarium ipsius: ⁊ mediocres istarum significãt super calidum ⁊ sic. vel super frigiduʒ ⁊ hu. ⁊ sua temperata compositio cognoscitur quando sue vie ⁊ sue concauitates sunt in vltima temperãtia. Et quando vie ⁊ concauitates cerebri sunt nimis stricte: tũc habens eas paratus est vertigini: ⁊ scotomie: ⁊ epilentie: ⁊ aliis egritudinibus similibus. Item quando substãtia cerebri est minor debita: tũc accidet intellectui corruptio intellectus ⁊ stultitia: sicut decrepitis: ⁊ vniuersaliter quãdo corrumpitur olla cerebri exterius corrumpitur cerebrum interi⁹.

Gal.

¶ Capitu. iiij. Qđ est de signis significantibus super sanitatẽ epatis ⁊ eius egritudinem.

Deinceps volum⁹ loqui de signis significantibus tẽperantiam et sanitatem epatis. Et dicemus quod quedam eorum significant sup temperantia sue complexionis ⁊ quedam super temperãtiã sue compositionis: et ego incipio a signis complexionis: et dico qđ quedam ipsorum sumuntur ab operationibus: ⁊ quedam sumũtur a quãtitate venarum: ⁊ a tactu. Et scias quod epar temperatum generat sanguinem purpureum ⁊ dat colorẽ albedinis mixtum cum rubedine: ⁊ corp⁹ debet esse medium inter maciẽ ⁊ crassitiem. Et vene debẽt esse mediocres inter largitatem et stricturam. Sed complexio calida epatis cognoscitur per hoc quod generat multam coleram rubeam: et maxime in etate iuuẽtutis: ⁊ color talium declinat ad citrinitatem: ⁊ ideo cum augmentatur calor ⁊ siccitas multum. generatur colera adusta: ⁊ tunc declinabit color ad fuscedinem ⁊ quibusdam denigrantur palpebre inferiores oculorum ⁊ labia etiam inferiora. Sed epar frigidum cognoscitur: quia ge-

nerat multum flegma: et sanguinem crudum: ⁊ aliquãdo ex fortitudine albedinis converti tur in calcem: ⁊ si cum hoc coniungitur siccitas: tunc generabitur colera nigra non naturalis: ⁊ complexio humida epatis cognoscitur a multa preparatione putrefactionis ⁊ dominatione humiditatis ⁊ sanguinis: et si multũ excedit transit ad yposarcam. Item vene large significant super epatis caliditatem: ⁊ magis si cum hoc adiungitur humiditas: et stricte significat contrarium. in calido vero⁹ et sicco epate est mediocris. Item significat pilositas sup complexionem epatis: quod est quando ypocõdria sunt multũ pilosa caliditatem significant. Adhuc diversificatur hec significatio ſm diversitatez pilorũ: q2 si sũt grossi, tortuosi, ⁊ nigri significant super caliditatem ⁊ sic. et si sunt subtiles et plani significant super humiditatem. Et si vẽter sit nudus pilis significat frigiditatem: ⁊ si sit mollis venter significat humiditatem. ⁊ si sit durus significat super siccitatem. Et signa significantia sup suam compositionem similiter sumuntur a complexione ⁊ operationibus: quia quando erunt temperate erit epar temperatũ in figura ⁊ positione: ⁊ quantitate magnitudinis ⁊ parvitatis ⁊ strictura ⁊ largitate venarum ⁊ complexio calida ⁊ hu. significat fortitudinem epatis ⁊ largitatem venarum: sicut frigiditas ⁊ sic. significat contrarium. ⁊ mediocritas eorum significat mediocritatẽ inter calidaz ⁊ humidam frigidam ⁊ siccam. Et debes scire quod complexiones significãtes super complexiones istorum membrorum sunt complexiões innate que fiunt a prima essentia. Et hoc dico: quia inveniũtur complexiones acquisite calide et frigide a cõsuetudine: ⁊ universaliter a reb⁹ extrinsecis. Et simile est huic quia invenitur aliquis habens colorẽ significantem super frigiditatez. ¶ Et signa significantia cõplexionez sui epatis significabũt caliditatem hoc est quia habebit venas latas. Tunc debem⁹ indicare quod cõplexio sua naturalis est diversa ab accidentali: ⁊ quãdo erit contrarium debemus indicare contrariũ: hoc est quia coplexio sui epatis erit frigida et sicca: et habitudo sua erit grossa ⁊ pinguis: ⁊ grossicies significat caliditatem ⁊ humiditatem. ⁊ strictura venarum frigiditatem. Sed significatio compositionis sumpta ab operationibus est hec: quia epati illius q̃ habet venas strictas eveniet oppilatio ipso non utente cibis oppilativis. Itez quando epar erit parvum comparatum stomacho et non supervenerit aliquod accidens necessarium erit ut habeat mollem ventrem: naz hec est perfecta significatio super parvitatez epatis: quod est: quia quando epar est parvum non potest attrahere chilum a stomacho: ⁊ tunc oportet ut exeant superfluitates molles. Et homo quem tu scis dicit quod brevitas digitorum significat parvitatem epatis: ⁊ hic apparet quod nescivit bene ubi esset virtus informativa: ⁊ non consideravit nisi in materiebus: et

Cõplexio diversa.

dimittamus istum cum aliis. Ari. Dicit Ari. quod epar in quibusdam hominibus inuenitur in latere sinistro et splen in latere dextro: et quando superueniunt illis egritudines epatis apparent signa in latere sinistro. Ista sunt signa significantia sup cōplexionem et sanitatē membrorum principalium.

¶Capitulum .v. Quod est de pulmone.

Eiceps volumus loq de signis significantibus super complexionem et sanitatem mēbrorum seruientium illis. Et incipiemus a pulmone et dicemus quod cōplextio pulmonis erit temperata tunc quando erit anhelitus temperatus in magnitudine et paruitate: et non recipiet lesionē ab aere calido aut frigido: et vox sit temperata inter fortitudinez et debilitatem. Sed quando pulmo erit calidus, anhelitus erit magnus et ledetur ab aere calido et iuuabitur a frigido: et habens talem pulmonem habebit vocem fortem: et contrarium operabitur cōtrarium: et pulmo siccus cognoscitur ex parte vocis claritatis: et paruitate sputi. Et pulmo humidus contraria habet signa pulmoni sicco. s. grossitudinem vocis et sputi multitudinez. Sed compositio habetur a complexione et operationibus similiter: eo quod complexio temperata de necessitate habet compositionem temperatā scilicet inter paruitatē et magnitudinem: et inter amplitudinē et stricturam viarū: et qñ erit calida erunt vie large. Et latitudo pectoris significat super latitudinem viarum: sicut dictū est in aliis: q: diximus φ fortitudo vocis sequitur largitatē viarū: et largitas significat caliditatem complexionis: et cū est: q: fortitudo vocis necessario significat caliditatem. Sed cōplexio frigida significat stricturā viarū et debilitatē: et maxie si huic cōiūgat siccitas. Velocitas vero anhelitus significat paruitatem pulmōis et stricturam suarū viarū nisi cōplexio cordis sit in cā. pect⁹ aūt sputosuz significat malam pulmonis positionem: et propterea dicunt medici quod plurimi talium veniunt ad vlcerationem pulmonis: et ad ethicam.

¶Ca. vi. Quod est de stomaco.

Einceps: volum⁹ loqui de signis significatibus sup ꝯplexionē stōi. Et dicim⁹ qđ ipa cognoscit a suis opationibus: eo qđ stō tēperato couenit maior ciborum pars: nisi nimis modum excedant nature: et non accidunt eidem accidentia que eueniunt stomaco distempato et su⁹ appetit⁹ est naturalis. Et i stō calido subtiles cibi couertunt in fumū et eidem grossi cōueniūt et suus appetit⁹ est diminutus. Sed in stō frigido signa sunt cōtraria pdictis: eo quia ei conueniunt cibaria subtilia et grossa in acetositatem conuertuntur in eo: et eius appetitus est excedens. Et stomac⁹ siccus cognoscitur propter mul

tam sitim: ⁊ eidem paucus suffi
cit potus: et quando nimiū re-
cipit potum: et tunc in eo fiunt
fluctuationes. Sed humid⁹ si-
gnificatur a pauca siti: ⁊ deside
rat talis stomacus humida si-
cut stomac⁹ siccus desiderat res
siccas: et hoc est quando humi
ditas ⁊ sic. inest per naturā: sed
si inest accidētaliter hoc fit per
contrarium: eo ꝙ qui habet sto
macū siccū appetit humida: et
qui habet humidū appetit sic-
ca. Sed equalis stomac⁹ in par
uitate et magnitudine cogno-
scitur: eo ꝙ tolerat quantitatem
cibi conuenientis: et si paruus
fuerit noscitur ex tolerātia pau-
ci cibi: et si partitur cib⁹ in pau-
cas partes melius tolerat. Et
stomacus magnus tolerat con-
trarium.

¶ Cap. vij. Qd est de cōplexioni
bus testiculorum.

Signa temperan-
tie ⁊ sanitatis te-
sticulorum sumū
tur ab operatiōi-
bus ipsorū ⁊ ab
accidentibus. Et
dicimus ꝙ qui est tēperatus in
coitu naturaliter hꝫ tēperantiā
cōplexionis testiculorum. Et si
multū affectat naturaliter hꝫ ca
lidam cōplexionē testiculorum.
Et si cum hoc desiderio coniun
gitur sufficiētia in faciēdo signi
ficat humiditatem coniunctā
isti caliditati. ⁊ quidā dicunt ꝙ
qñ cōplexio testiculoꝝ est calida
ꝙ tunc est generatrix masculoꝝ
plusꝙ feminarū: ⁊ qñ cōplexio
istorū est frigida tunc operatur
contrariū. s. qꝛ piger erit in coi-
tu et generabit filias: si cū frigi
ditate coniūgatur siccitas: qua
si priuatur ab hac operatione.
Sed qui appetitū hꝫ magnū et
debilis existit in tali opatione:
ei⁹ cōplexio ad siccitatē ptinere
videtur. Sed significatio cōple
xionis horū mēbrorū ex parte
accidentiū apparentiū in sper-
mate est: qꝛ in tēperata cōplexio
ne ipsorū est sperma tempera-
tū in quātitate ⁊ qualitate. Sed
si testiculi sint calidiores debi-
to erit sperma plus in quantita
te ⁊ spissius conuenienti. Et qñ
cōplexio eorū erit frigida erit cō
trariū huius. hoc est qꝛ sperma
erit paucum et nō coctum. Et
humiditas magis cōuenit huic
opationi ꝙ siccitas. Et pili etiā
significāt super cōplexionē hoꝝ
mēbroꝝ ſm ꝙ significant super
alias cōplexiones vt dictum est
supra.

¶ Cap. viij. Qd est de signis cō-
plexionis totius corporis.

Ista sunt signa si
gnificātia sup cō
plexionē vniuscu
iusqꝫ mēbrorū pn
cipaliū ⁊ seruien
tiū eis. Et cogno
scendo istaꝝ cōparationē vnius
ad alterū faciēdo cognoscemus
toti⁹ corporis cōplexionē tēpera-
tā et distēperatā: eo ꝙ corp⁹ cu-
ius cōplo erit tēpata erit de ne-
cessitate mediocre inter maciē ⁊
grossitiē: ⁊ color erit albus mi-
xtus rubedini: ⁊ capilli eoꝝ sunt
flaui tēdentes ad rubedinē in
tpe sue pueritie: et cū sunt facti
iuuenes erūt capilli eorū nigri:
et tactus tēperatus inter calidi
tatē ⁊ frigiditatē: ⁊ inter asperi-
tatē ⁊ lenitatem. Et sensus eo-
rum erit in vltimo tēperantie: ⁊
intellectus eorū mediocris in
ter velocem et tardum: et hec est
via cognoscendi cōplexionē tē-

peratam. Sed cōplexionē que erit a temperātia indicabimus ſm multitudinē ſignorum: qꝛ illa indicabuntur ex aggregatione iſtorum ſignorum: hoc eſt ab accidentibus ⁊ operationibus: ſicut a craſſicie: ⁊ macie: et a calore pilis ⁊ aliis ſimilibus. Sed eſt ſciendum ꝙ ſignificatio coloris pilorum non verifica tur pro maiori parte niſi in temperatis climatibus: quãuis in quolꝫ climate poſſit aliqd cōprehendi comparando homines illius climatis ſibiipſis verbi gratia in theotonicis et ethiopibꝰ quando ethiopes ſunt nigri: et eorum capilli ſunt in tortuoſitate vltima: non propter hoc eorū complexio erit calida immo melius eſt attribuere hec ſigna calori extrinſeco: et dices quaſi ꝙ ſint frigidi. Et theutonici ⁊ ſclaui q̄ ſtant in terris frigidis ſunt albi: et eorum capilli ſunt flaui et plani: nec propter hoc dicendum eſt in iſtis vt eorū complexio ſit frigida: qđ eſt: quia eorū complexio eſt in vltima caliditate: quia calor clauditur in partibus intrinſecis eorum corporū: ſicut accidit in hyeme: ⁊ hoc ſufficit in ſignis ſanitatis ſm intentionem noſtram.

Theutonici Sclaui.

¶ Cap. ix. Quod eſt de ſignis ſignificantibꝰ ſuper egritudines in generali.

Eincepsvolumꝰ loqui de ſignis ſignificantibus ſuper egritudines. Et rememoreris ſemper eorū que ſuperius diximus: hoc eſt quia intentio mea in hoc libro nō eſt vt multū loquar de rebus particularibꝰ: quia iſte liber nō fuit factus pro illo qui eſt ſolū medicus: ſed vt nō inueniatur diminutus in radicibus ſcientie: ſecutus ſum etiam de ipſis. Et ſi inuenis hoc illud qđ inuenis in aliis libris: non ob hoc ipſū deſpicies: quia pluries cribrat homo modiū vnū ſabuli ad hoc vt inueniat vnā margaritā. ¶ Dicemus ꝙ ſigna ſignificantia ſuper egritudinē ſunt genera quorū quedā ſumuntur ab accidētibus que accidūt poſt diminutionem humorum in corpore: ⁊ quedam ſumūtur a complexione corporis ab eius preparatione ad ſuſcipiēdas egritudines: et quedam ſumuntur a regimine antecedēti. ¶ Et quatuor tēpora anni dant pronoſticatiōeꝫ in egritudinibus futuris ſimiliter: ⁊ maxime permutationes q̄ fiunt in eis preter naturam. Et iſta ſigna diuerſificātur ſm fortitudinem et debilitatem: ⁊ ego volo ipſa narrare per ordinem. ¶ Jam dixi in his que preceſſerunt ꝙ quando quantitas ſanguinis creſcit in corpore ita qđ nocet in quãtitate ſolum in eo ꝙ quantitas eſt ſm dimenſionem: hec eſt nominata repletio ſm vaſa et quando creſcit cum malitia qualitatis vt acuatur: aut vt permutetur ad qualitatem illius: ſcilicet vnius aliorū humorum aut plurium: hec nominatur repletio ſm virtutem: eo quod hec repletio habet euacuare vel euaporare et diſſoluere et debilitare virtutem qđ eſt propter malitiam ſue qualitatis. Et ꝓpterea hic ſequitur caſus appetitus et difficultas motus. Et vniuerſaliter ꝓpter hoc debilitant̄ ⁊ ledunt̄ oēs operationes aīales et naturales ꝙ non

accidit prime repletiõi. ¶ Et signa prime repletionis sunt signa dominiŭ sanguinis soluz ⁊ signa scðe repletiõis sunt signa dominiŭ vnius trium humorũz aut pluriũz. ¶ Et propterea debemus enumerare signa significantia super excessum vniuscuiusqꝫ humorum istorũ. ⁊ cognoscendo simplicia cognoscemus composita.

¶ Cap. x. Qð est de signis abũdãtie sanguinis.

T incipiemus a signis significantibus multitudinem sanguinis ⁊ ab accidẽtibus q̃ eueniunt corpori propter illud. Et dicem⁹ ꝙ hoc significat fortitudo pulsus: ⁊ repletio vasorũ: siue sint vene siue arterie: et grauitas capitis et oculorum: et impedimenta virtutum anime et sensuum. ¶ Et vniuersaliter mala dispositio q̃ aduenit corpori hec patiẽti assimilatur male dispositioni lassitudinis que prouenit ex labore extrinseco cum rubedine oculorum ⁊ calore actuali in toto corpore nisi homo habuerit exercitium in aere calido et somnum profunduz et somnia terribilia et vidẽtia res rubeas. Sicut dicit Galenus de illo qui somniabat balneari in dolio pleno sanguine: quia signa sanguinis in eo erant manifesta. ⁊ Gal. precepit vt flebotomaretur: sed medici qui erant de secta aristratis preceperũt ne flobotomaretur: ⁊ iniũxerũt ei exercitiũ: ⁊ qñ hoc facere cepit humores dissoluti discurrerũt per corpus ⁊ mortu⁹ fuit. Itẽ in hora repletionis sanguinis fluit aliquãdo sanguis ex narib⁹ aut gingiuis. Et Aristo. dicit qð sanguis corruptus fluit a naribus et ano. et pustule que fiunt in corpore: et vrina spissa: et dulcedo saliue: et omnia hec significant superabundantiam sanguinis. Et qui vsus est flobotomia sentit pruritũ in loco flobotomando: propterea sumuntur signa dominiŭ sanguinis a complexione et regimine ciborum et potuum et similiũ: et ab etate et tempore anni: tamen hec signa necessario significant abundãtiam sanguinis: quod est: q: aliqñ cõplexio generat sanguinem et si tempus et etas adiuuent aut non. Et similiter hoc facit regimen absentibus oib⁹ aliĵs: ⁊ si regimẽ forti⁹ erit in omnibus istis causis tũc erũt signa significãtia dominiũ sanguinis accidẽtia que hic sequuntur. Arist.

¶ Cap. xi. Qð est de signis colere dominantis.

Ed signa significantia dominiuz colere sunt velocitas pulsus: ⁊ disruptio ipsi⁹: ⁊ vrina subtilis ignea et vomitus colericus: ⁊ egõnes mordicatiue: ⁊ amaritudo oris: sitis fortis: et siccitas lingue cũ asperitate: et citrinitas coloris et oculorum: sicut accidit in vitio yterici: et si his coniũgitur tempus estiuũ: et etas iuuentutis et dieta ca. et sic. et multum exercitium sicut artium calefacientium: vt sunt ferrariĵ et eorũ similes: et tũc debemus sine dubio indicare ꝙ iste humor dñatur multum in corpore. De colera.

¶ Ca. xiĵ. Quod est de signis dominiŭ melencolie.

de me lēcolia

T signa q̄ significant dominium melēcolie sunt nigredo vrine: aut rubedo declinās ad obscuritatem: aut ad viriditatem. Et aliquando hic sequitur incendiū in stomaco ⁊ hꝫ appetitū caninū ⁊ nigredinē coloris: ⁊ maxime sub palpebra oculi ⁊ sanguis flobotomatus est niger:⁊ multū coagulatus:et maior pars talia patientiū est splenetica. Et si particularia signa iungantur istis sine dubio iudicabimusq; multū dominabitur in corpore humor talis ⁊ cōplexio que magis apta est ad generandū hūc humorē est cōplexio frigida ⁊ sicca aut calida et sicca. Et propterea raro inuenit̄ iste humor in corporibus albis et pinguibus. et morphea nigra est signum fortissimum istius humoris:⁊ etiā variole nigri seu morbilli.

¶Cap̄.xiij. Qđ est de signis dominij flegmatis.

De flegmat̄

T signum dn̄ij flegmatis sunt vrina alba et vt color corporis sit albus: et pulsus paruus:et rarus:et squaliditas totius corporis:⁊ pigritia:⁊ somnus:et tarditas digestiōis. pauca sitis cū multo sputo visco so. ⁊ si cū his iūgūtur res particulares:erit sicut dictū est ante: velut est etas senectutis: et tempus hyemis:⁊ regimē multe qetis:⁊ cibaria frigida ⁊ hu. ⁊ superfluitas comestionis. Et somnia similiter significāt super dn̄iuꝫ istorū humorū:qm̄ ille cui super abundat colera somniat videre adustionē ignis: ⁊ cui sanguis abundat somniat videre res rubeas: et cui melēcolia videntur in suis somnijs ea que ipsuꝫ terrere faciūt. ⁊ qui videt dormiendo maria ⁊ pluuias ⁊ sentit aerē frigidū:vel aquā frigidam: oīa ista significāt abūdātiā flegmatis. Ista sunt significātia super dn̄ium vniuscuiusq; humorū: ⁊ vniuersaliter super egritudies que accidūt propter hos humores. Sed lassitudo q̄ ꝓuenit absq; occasiōe mala antecedēte fit necessario propter dn̄ium istoꝝ humorū. aut pluriū: sed lassitudo thetayca ⁊ apostemosa fit ab abundantia sanguinis:sed vlcerosa est ex malitia qualitatis.

¶Cap̄.xiiij. Quod est de signis pronosticis egritudinum futurarum per aerem et tempora.

ET postquā locuti sumus de signis significantibus super dominiū humoꝝ: deinceps volumus loqui de dispōnib⁹ q̄ fiūt ab aliqua permutatione extra naturali:sicut ille q̄ fiunt ex aere que significāt egritudines futuras:⁊ via qua possumus cognoscere has permutatiōes est experiētia:sed scire ipsas perviā demonstratiuaꝫ est difficile aut impossibile: et propterea in hoc sunt recipienda testimonia antiquorum:et memorari eoꝝ breuiter que dixerunt:et postea conabimur dare causas. Dixit. Y. quod quando fuerit hyems septētrionalis et in aquosa: ⁊ ver fuerit meridionale et aquosum sequūtur ex hoc in estate febres acute: obtalmie: et dissinterie: maxime vero mulieribus ⁊ humidis natura. Et huius causa est:quia si hyems fuerit sicca generabit humores siccos: et ge-

neraliter humores adusti q̄ fa-
cti fuerunt in autūno:non con-
uertentur simili tpe,huic ad fri-
giditatem ⁊ humiditatem: sed
remanebunt ſm medietatem il
lius quod superuenit ei in autū
no:et postea veniente vere cali-
do ⁊ humido aggregabūtur in
corpore humores cōtrarij adin-
uicem:veniēte postea calore esti
uo putrefaciet ipsos humores
propter humiditatem acciden-
talem quam habebunt: et pro-
pter actum ipsorū erit calor pu
tredinalis qui generabitur no-
cinior ⁊ acutior. Unde tunc pro
pter hanc maliciam complexio-
nis fient febres acute:et accidet
fluxus ventris sanguineus: et
obtalmia. Et hoc accidet plus
complexionibushumidis:quia
sunt apte citius permutari pro-
pter talem aeris dispositionem.
Et.y. adaptat siccitatem vento
septentrionali et humiditatem
meridionali: eo qd̄ natura isto-
rum duorum ventorum est has
duas facere dispositiones ⁊ cau
sam istorum ostendam in loco
nobiliori isto. ¶ Item.y. dicit. si
in eodem anno post ortum cani
cule fient pluuie frigide et ven-
ti flauerint septentrionales:tūc
fient egritudines terminabiles
et quiete. Et hoc erit propter tē-
perantiam aeris calidi: qꝛ plu-
uia aerem refrigerat: ⁊ similiter
facit septentrio:quamuis sit sic-
cus:et manifestum est quod fri-
gidus aer putrefactionem dimi
nuit. Et vniuersaliter scias qd̄
causa egritudinum quas.y.his
temporibus fieri dicit est ꝑpter
permutationem nature aeris:
quod est:quia non fuit ordina-
ta diuersitas nature temporum
nisi vt humores digerentur et
temperentur: quia humiditas
hyemis temperat siccitatem au
tumni:et caliditas estatis tem-
perat hyemis frigiditatem. Sꝫ
quando hyems fuerit sicca tūc
remanebunt humores sicut fue
rant prius: et humiditas veris
eos non temperabit: eo quod
ipsa erit humoribus his extra-
nea:que omnesnon adueniunt
tempore competenti. Et ob hoc
quando superuenerit eis calor
estiuus sine medio: tunc iste
egritudines generabuntur.
Sed si hyems fuerit humida et
superuenerit calor estiuus eidē
cum medio:et istud medium est
calor veris temperatus:et tunc
non veniet tempus caloris an-
tequam ipsa humiditas sit con-
sumpta: et corpora receperunt
defensionemvt propter calorem
non permutentur. ¶ Et vniuer
saliter scias quod quatuor tem-
pora sunt cum quatuor humo-
ribus sicut cum quatuor ele-
mentis: quia si tempora resi-
stunt vt vnum elementum a-
liud non vincat vel superet: sic
resistunt vt vnus humor ali-
um non vnicat: quia nisi esset
comparatio quam habet tem-
pus cum quolibet humore vnꝰ
humor a suo contrario corrum-
peretur. Item.y. quādo hyems
fuerit calida meridionalis et
pluuiosa: et ver septentriona-
le inaquosum fient fluxus san-
guinis et obtalmie sicce: et se-
nibus reumata: epilentie et pa
ralisis et apoplexie: et pregnan
tes abortiūt. Et causa huius est
vt in tali dispositione ipse egri-
tudines fiant: quia cerebrum
in tali dispositiōe superflue hu-

mectatur:veniente vero vere fri gido cum sui natura habeat hu mores dissolutos mouere:tunc frigiditas resistet sue cōplexioni naturali:⁊ tunc humores a frigi ditate cōpressi distillabuntur:et ob hoc iste egritudines moue- buntur. Et si hyemis dispositio erit similis dispositioni veris p̄- dicte aptius ⁊ citi⁹ egritudines iste fient:q: humores tūc tempo ris erūt congelati ⁊ immobiles: et ipsi tñ nō sunt penitus denu dati ab humiditate naturali. Et fluxum sanguinis hic inten dit.y.ꝑpter vlcerationem inte- stinorum que fit ꝑpter reumata acuta que fiūt ab hac permuta- tione. Et mulieres nō abortiūt isto tēpore:nisi quia vulue ipsa- rum tali tempore nimis hume- fiunt ⁊ debilitatur que in eis est virtus retentiua:⁊ poterit esse vt etiaꝫ hac permutatione embrio ledatur eo ꝙ propter humidita tem debilitatur. Et dixit.y.quā- do estas erit parum pluuiosa et autūnus calidus multum meri dionalis ⁊ pluuiosus tunc erūt i hyeme fortes dolores capitis: tusses ⁊ rancedines in aliquib⁹ fiet ptisis:et causa huius est ma nifesta:eo ꝙ in tali autumno re plentur capita multis superflui tatibus: et cum superuenerit hyems comprimet cerebrum et stillabunt ab eo superfluitates nec poterūt digeri: ⁊ ob hoc iste egritudines fient:nam si rema- nebunt in capite facient dolorē predictum:⁊ si fluxerint ab eo fa cient egritudines supradictas: et si fluxerint ad pulmonē fient tusses.al's pthyses. Adhuc dixit ꝙ si fuerit autūnus septētriona lis et siccus fiet in complexioni bus siccis obtalmia sicca:febres acute:et cardiaca melencolica: quia manifestum est ꝙ qñ istud tempus in siccitate fortificatur faciet egritudines melēcolicas: et febres he dicte sunt ex humo- re melencolico:q̄uis humor ille non sit velocis motus. Item di- xit.ꝙ egritudines que fiunt tpe multū pluuioso pro maiori par- te sunt febres longe:⁊ fluxus vē tris ⁊ epilentia: ⁊ apoplexia: et squinantia. ¶ Et dixit.y.ꝙ pau citas pluuie salubrior est corpo ribus. Et causa est quia super- fluis humiditatibus calor na- turalis nō bene dominatur. Et non est intelligendum ab.y. vt laudet aerem siccum ex toto q: aer nimis siccus inducit egritu dines eisdem similes. Et ꝑpter- ea dicit alibi:ꝙ quando est pri- uatio pluuie fiunt febres acute: quia aer temperatus ſm.y. est mediocris inter multam ⁊ pau- cam pluuiam. Et tu debes scire ꝙ aer distēperatus in vna qua- litatum distemperantia super- flua generat egritudines eisdeꝫ similes. Sed aer pestilētialis fit corruptione sue substantie. Et hoc accidit sepe ꝑpter multam pluuiaꝫ tempore estiuo: sicut di cit.y.ꝙ accidit in ciuitate acarō quia tota estate fuit fortis plu- uia:et propterea accidit habitā tibus malus pruritus:⁊ pustule malitiose ita ꝙ aliquibus cade- bant brachia ⁊ pedes. Item cor rumpitur substantia aeris ex va poribus corruptis mixtis cū eo sicut a vaporibus resolutis a ca daueribus ⁊ a stagnis quib⁹ li- num maceratur. Et similr̄ fiunt egritudines pestilentiales a cor ruptione aque ⁊ ciborum sicut accidit tempore famis. Itē egri tudines pestilentiales que fiunt

a corruptione aeris citius sunt egritudines mortifere: quia aer putrefactus vel corruptus velo cius attingit cor: et propterea ac cidentia illarum febrium sunt mala propter malitiam anheli tus que hoc operatur: et non ap paret in illis febribus fortitudo nec sentitur in eis magna lesio manifeste: eo qd mala comple xio dominatur in illis commu niter in omnibus virtutib⁹ cor poris. Sed illud quod facit le sionem manifestam sensibilem est mala complexio particularis vel diuersa: et scias q̄ non om̄is homo egrotat propter permuta tionem aeris: sed illi qui ad hoc apti sunt. Et quando tempora anni sequentur eorum naturaz quasi non erunt cause egritudi num q̄uis nos videamus con trarium: quia egritudines que dam sunt magis ꝑprie vni tem pori q̄ alteri sicut sunt egritudi nes que fiunt ex humore simili illi tēpori: quia sanguinee in ve re: colerice in estate: melencolice in autūno: flegmatice in hyeme q̄uis in vere per accidens fiant egritudines melencolice et hoc accidit propter motum humoꝝ et eorum dissolutionem et ebulli tionem: quia in his temporib⁹ adueniunt partibus omniū si milia accidentia que adueniūt humiditatibus terre nascentiū. ¶Quod dictum est de signis si gnificantib⁹ egritudines ex par te aeris sufficiat compendiose fm nostram intentionē loquen do. ¶Sed inueniuntur egritu dines parue velut accidentia si gnificantia super egritudines magnas futuras: et nos dicem⁹ de aliquibus earuz hic. Et post ea dicemus de signis significā tibus super easdez egritudines et earum causas: quia multum necessarium est in hac arte. Et non expectes vt dicam tibi res nouas que nō sunt dicte ab an tiquis.

¶Capi.xv. Quod est de signis pronosticis egritudinum futu rarū per egritudines paruas.

Et dixerunt quidam q̄ dolor capitis fixusqui in arabico nominatur soda: et emigranea que in arabico nominat̄ sethica per seuerans denuntiat decursum aque ad oculum in fine: aut di latationem pupille que in ara bico nominatur azabar. ¶Et saltus faciei nominatur hacha la: tortura vo nominatur lacho ra et spasmus nominat̄ tasnec: et priuatio motus nominat̄ ca dar: paralisis vero felee. ¶Sal tus faciei perseuerans multum denuntiat torturam oris. Salt⁹ vero totius corporis significat spasmū humidū. priuatio mot⁹ significat paralisim. ¶Rubedo faciei oculoꝝ et venarū q̄ sunt in eis cū fluxu lachrymarū et fuga a lumine cū forti dolore capitis denuntiat apā calm in cerebro. Incub⁹ thebus dr et vertigo ha hasta noiatur pseuerans denū tiat epiliaz. epilia vero vocatur chilsion: tristitia pseuerans sine cā denūtiat melencoliā. Appa ritio corpusculoꝝ velut muscaꝝ et capilloꝝ ante oculos denun tiat decursum aque ad oculos: nisi hoc accn̄s a stō proueniat. Reumata cōtinua sine interpo latione faciūt timorem ptysis. Sudor multus perseuerans si gnificat repletionem. Fortissin copis crebra sine manifesta oc casione perseuerans diu mort

subitam nūtiat:repletionē su-
perfluā habentes timemus ne
ad sputum deueniat sanguinis
qui in arabico noīatur vestadā:
⁊ etiā est signū apoplexie ⁊ subite
mortis ⁊ stupefactio sensuū' ⁊ re
laxatio motuū significat apople
xiam. Grauitas lateris dexteri
circa ypocōdria egritudinē epis
significat. Stercus multū tinctū
timorem egritudinis ycteritie si
gnificat:squaliditas faciei et tu
mor palpebrarum ⁊ digitoꝝ ma
nuum ⁊ pedū futurā yposarcaꝫ
significāt. Fetor stercoris signifi
cat super nauseam q̄ in arabico
noīatur tacura. Urine fetor pu-
trefactionem ⁊ febrem nuntiat.
Lassitas ⁊ membroꝝ cōfractio
sine cā manifesta cū casu appe-
titus febrem denuntiat: vrina
vstiua perseuerans vlcerationē
in vesica ⁊ virga significat. Pri-
uatio appetitus cū sincopi cole
ricam significat. Grauitas ⁊ ex-
tensio q̄ est sub ventre ⁊ in reni-
bus significat super egritudinē
renū. Stercus adustum in orifi-
cio ani vlcerationem intestino-
rum significat. Pruritus in ano
perseuerans emorroydas denū
tiat nisi in intestinis sint ver-
mes nati. Multe pustule in cor-
pore apostema magnum signi-
ficant. Multa noda apparentia
faciunt timere de nodo magno
nominato dubellet. Morfea et
fortis rubedo faciei et strictura
anhelitus et vocis lesio lepram
significat. Et vniuersaliter dico
ꝙ quando permutatur aliquid
ex consuetis significat futuram
egritudinem: sicut est appetit⁹
superfluus aut diminutus aut
augmētum vel diminutio in su
perfluitatibus vel multus som-
nus vel paucus vel alia accidē-
tia preter ista.

¶Cap. xvj. Quod est de pulsu ⁊
vrina in generali.

ET postꝗ̄ locuti sum⁹
de hoc genere signorū
sufficienter: volumus
nūc loqui de signis ip
sarum egritudinuꝫ q̄ significāt
necessario vnam trium rerum vi
delicet: aut super quiditatē egri
tudinum: aut sup causas ipsaꝝ
aut super membrum in quo est
egritudo. Et multotiens signifi
cat super hec tria queadmoduꝫ
de signis egritudinuꝫ que sunt
in membris interioribus. Sed
egritudines apparentes in su-
perficie corporis non indigent
signis nisi significantibus cau-
sas ipsarum ob hoc: quia ille pa
tent sensui visus. Et vniuersali
ter sciasꝙ signa non sunt aliud
nisi illud quod apparet in actio
nibus ⁊ passionibus animalib⁹
et naturalib⁹ cum accidentib⁹ q̄
ꝓueniunt ab eis. Propterea qr
inueniuntur duo genera signo-
rum cōmunicantium pluribus
egritudinibus. ¶Et debemus
primo tractare de eis: et postea
narrabimus signa vniuscuius-
ꝙ egritudinis propria. Et ista
duo genera signorum sunt pul-
sus et vrina: et significatio pul-
sus sumitur a communicantia
omnium membrorum cum cor-
de. ¶Sed vrina sumitur a men
sura digestionis in epate et ve-
nis: et propterea significatio ip-
sius non est pauca in significā-
do egritudines membrorum vir
tutis nutritiue. Et incipienduꝫ
est a pulsu: quia eius est cogni-
tio melior.

¶Capi. xvij. Quod est de pulsu
et de generibus et speciebus
eius.

T dicim⁹ quod pulsus est cōposit⁹ ex duob⁹ motibus hoc est motu dilatationis ꝛ motu constrictionis: et ex duabus quietib⁹ q̄ sunt inter duos motus sicut declaratū est: Qꝛ inter quoslibet duos mot⁹ necessario sunt due q̇etes: ꝛetiā qꝛ sapientes hui⁹ artis dicūt ꝙ ipsi comprehēdūt has duas q̇etes: ꝛ maxime q̇etē q̄ est post ꝯstrictionē: qꝛ quies q̄ est post dilatatiōez ē manifesta etiā illi q̇ nō est pfect⁹: ꝓpterea accidētia q̄ essentialiter hoc comitant̄ ꝯtinent̄ vna istaꝝ: hoc est aut ī motib⁹ aut ī q̇etib⁹. Et ꝓpterea apparet qꝺ pꝛia gn̄a pulsuū sunt septē: vnū est qꝺ sumit̄ a q̄titate dilatationis: scdm̄ sumit̄ a q̄titate tp̄is mot⁹. Tertiū a q̄titate ꝟtutis mouētis. Quartum a tp̄e q̇etis. Quītū a ꝓportiōe duoꝝ motuū ꝛ duaꝝ q̇etū. Sextuz a pmutatiōe puls⁹ ꝛ sua assilatiōe sue tēperiei. Septimum ab ordīatione motus ꝛ quietis ꝛ iordinatione. Sed tria sunt genera que consueuerunt iungere medici istis .7. vnū est qꝺ sumit̄ ab arterījs. Scꝺz a q̇litate ipsi⁹ arterie. Tertiū sumit̄ a dispōne sube arterie. Sz ista tria nō sūt ꝓpꝛia i pulsu inq̄ztū est pulsus: qꝛ pulsus iq̄ztū est pulsus nō stat nisi ꝑ motū ꝛ q̇etē. Et pꝛio volum⁹ narrare spēs q̄ ꝯtinent̄ sub vno quoqꜫ gn̄e: ꝛ postea dicem⁹ causas vniuscuiusqꜫ generis: ꝛ spēi qꝺ iest: qꝛ qn̄ nos cognouerim⁹ eoꝛū cās efficiētes: tūc poterim⁹ sumere plura signa egritudinū eo ꝙ ip̄e eedē sunt cause diuersitatis pulsuū. Et ꝓpterea qn̄ inuenit̄ gen⁹ aut spēs ꝓpꝛie cause: tūc erit signū fixū sup istꝺ genus aut spēz egritudinis. ¶ Et pulsus q̇ fuerit pl'iū causaꝝ nō significat sup illā egritudinem solū ipsaz efficiētē nisi secū alia significatio adiūgat̄. ¶ Et deinceps volum⁹ incipere narrare spēs pulsuū: ꝛ subsequēter eoꝛū cās assignare: qꝛ cū sciuerimus eoꝝ cās efficiētes: tūc possibile erit ꝙ ponem⁹ eas signe super egritudines: eo ꝙ ip̄e cedē sunt cause efficiētes earūdē. Et iō qn̄ erūt ex eis gen⁹ vel spēs ꝓpꝛie cāe tūc erit signū continuū sup inuētionē illi⁹ spēi egritudinis vel generis: ꝛ qn̄ erit ei pl⁹ vna cā nō significabit sup egritudinē agētē nisi qn̄ cū eo fuerit significatio alia. verbi gr̄a: qꝛ pulsus formicās q̇ est i ethica est accidēs ꝯtinuū sup inuētionē illi⁹ spēi egritudinis vel generis qn̄ erit ei pulsus diuersus: nā cā significabit. al'. ꝛ qn̄ erit ei puls⁹ vel pl⁹ vna cā nō significabit super egritudine isti⁹ febris: eo ꝙ pulsus diuersus est ꝯinuēt⁹ ī febrib⁹ putridis ꝛ ī doloꝛe stōi: ergo hoc nō est signū declarās febrem putredinis pꝛopꝛie nisi et associet̄ aliꝺ signū: et possibile erit qꝺ aliꝺ signū sit ex spēbus pulsuū: ꝛ qꝺ nō. Et postq̄ꝫ data sūt signa significātia a medicis cās pulsuū: tenent̄ determinare pulsuz appꝛopꝛiatū vnicuiqꜫ egritudini: eo ꝙ maioꝛ ꝑs pulsuū est cōposita sicut pulsus significās sup apostemata cal'a. quia est paruus: velox: inordinatus: et variat⁹ multis variationibus: et in hac egritudine

narratio species pulsuū.

pulsus ei proprius est cōpositus semper. Et quidā pulsuū sunt quorū est signū diffinitiuū sup aliquā egritudinez qñ associat ei aliud signum: verbi grā: qm pulsus inordinat⁹ quādo erit cum calore manifesto in corpore ꝛ nō erit in ore stōaci pūctio aliqua seu dolor est signū certū sup febrē putridā. Et postq̄ declarauimus quō est significatio pulsus gñaliter redibimus ad numerandū species: deinde dicemus vniuscuiusq;. Et dicim⁹ ꝙ gen⁹ qd̄ sumit a q̄titate dilatatiōis diuidit in pulsum magnum ꝛ paruū ꝛ mediocrē ꝛ in lōgū breuē ꝛ mediocrē ꝛ largū strictū ꝛ modiocrē ꝛ in eminentem ꝓfundū ꝛ medium. Et magnitudo est qñ arteria extendit superflua dimensione in oibus tribus dimēsionibus. s. in profunditatē: latitudinē: ꝛ longitudinem. Paruus est cōtrari⁹ illi. Et medius mediocritatē horū retinet. Longus est qui extēdit in longitudinalē dimensionez pluſq̄ in latitudinalē vel ꝓfundā: hoc est qui trāsit quatuor tāgentis digitos. Breuis autē est cōtrari⁹ huic. Sz medius horū mediocritatē seruat. Larg⁹ est ille q̄ ſm latitudinē vltra al's extēditur dimēsiōes. Strict⁹ illi est cōtrari⁹: ſz medius mediū tenet. Eminēs est ille q̄ i altitudine vltra alias dimesiōes extēdit. profundus vero est ei cōtrari⁹: medius vero mediocritatē seruat.

parū⁹ medi⁹ long⁹

¶ Et iste species adinuicē cōponi possunt. Sz difficile est hanc compositionē cognōscere tactu: iste sunt species sumpte a genere q̄titatis dilatatiōis. Sz gen⁹ qd̄ sumitur a tēpore motus diuiditur in velocē tardū et mediū.

Et genus quod sumitur a quātitate virtutis diuidit in fortem debilem ꝛ medium. Et fortis est ille qui extrema digitorum fortiter percutit. Et qui sumitur a tēpore quietis diuidit in spissum rarum ꝛ mediū. Et dicit Galenus: ꝙ spissus est ille' in quo tēpus quietis post suā constrictionem est paruum. Sed rarus est contrarius illi: sed medius mediū seruat. Sed hoc nō percipit nisi ille qui comprehendit quātitatem quietis que est post constrictionem. Et qui hoc non: nescit cognoscit dr̄ntiam inter pulsum velocem ꝛ spissum: sed hoc graue est inueniri: tamen nō videtur impossibile multum perfectis q̄ sunt optimi sensus quoniam omnes' homines nō sunt equales in hoc sensu: queadmodum non sunt equales in sollicitudine ꝛ bonitate intellectus. ¶ Sed genus sumptū a proportione. 4. tēporū pulsuū diuidit in pulsum equi ponderis ꝛ non equi ponderis: ꝛ equi ponderis est equalis: ꝛ habet cōpositionē duorum motuū adinuicem cōpositione naturali: ꝛ per viā nature. ꝛ similiter habet cōpositionē vnius quietis ad aliā: ꝛ etiā illa que est motus ad quietem. ¶ Et iste cōpositiones' diuersificātur ſm diuersitatē etatum tēporum ꝛ cōplexionū. G. dicit ꝙ iste compositiōes naturales nō inueniuntur nisi ſm vnam cōpositionum notarum musicarū proportionatarum et ordinatarum que est cōpositio dupli aut partis. ꝛ dicit ꝙ minor ꝓportionū sentitā. in pulsu est illa que multiplicat quartū multiplicati cōparatiōe vnius partis multiplicate duarū partiū. Et si ita

est vt dicit mirabile est. ¶Sed cõparationes istas cõprehende re difficile est q̃uis multi homi nes in musica eas cõprehẽdãt propterea q: note musice habẽt superfluã extensionẽ:ita q mi nor dimensio illarũ exemplo po test cõprehendi:⁊ est illa q̃ mul tiplicat ex.36.partibus vnius partẽ vnã. ¶Et ista verba sunt alterius scientie q̃ huic per acci dens est necessaria hic parum. ¶Sed in pulsu sunt tempora breuia ad inueniendum hanc comparationẽ in eo:adhuc ma gis:q: quies existẽs post spissi tudinũ difficile est inueniri:eo q arteria est sub carne. ¶Et ꝓ pter hoc elegerunt tangere hãc arteriaȝ:eo q illa est latior ⁊ ꝓ pinquior loci principij:⁊ has ar terias tangunt medici. ¶Sed genus sumptũ a sua similatiõe et a sua diuersitate omnia prete rita genera cõtinet:quod est:q: assimilatio pulsus est vt omnia genera secundum vnum modũ concurrant:hoc est:q: si est ma gnus vt sit perseuerans in sua magnitudine:et similiter si est velox:tard⁹:aut ex alijs.Et pul sus diuersus habet duas spe cies:aut in omnibus generib⁹: aut in vno:aut pluribus fit di uersus:aut in multis pulsatio nibus:aut solũ in vna.Item di uersorum pulsuũ quidã est ordi natus et est ille q̃ multis reuolu tionib⁹ suã diuersitatẽ conser uat. ¶Et quidã est non ordina tus:⁊ est ille qui suã diuersitatẽ nõ seruat. ¶Et ꝯueniẽti⁹ est vt species pulsuũ diuersorum cuȝ speciebus compositis compu tentur:et ego ex eis manifestio res dicam. ¶Et genus sumptũ a qualitate arterie diuiditur in tres species:hoc est in frigiduȝ: calidum et temperatum. ¶Et quod sumitur a substantia arte rie diuiditur in duarum:molleȝ et medium.Et quod sumitur a contento i arterijs diuiditur in plenũ vacuum et medium:iste sunt species simplices pulsuuȝ. ¶Et inueniuntur pulsus com positi qui habent nomina que dicenda sunt:quia quidam eo rum dicitur pulsus caprizans: ⁊ est qui variatur in vna pulsa tione in tarditate et velocitate: et accidit huic pulsui vt festinet et stet:et cito redit:et suum mo tum complet:et appellatur ca prizans eo quod suus mot⁹ assi mi lat saltui caprioli. ¶Et qui daȝ nominatur cauda sorizina qui semper variatur:q: aliquan do variatur ab augmẽto ad di minutioneȝ:⁊ aliquãdo a dimi nutione ad augmentũ:et istud augmentũ et diminutio aliquã do sunt proportionata aliquan do non.Et quidam dicitur vn dosus:et ille est qui variatur in magnitudine et paruitate par tium organi in eminentia ⁊ pro funditate in strictura ⁊ largita te cum mollicie substantie orga ni:⁊ declinat parum ad paruita tẽ sed nõ multũ: ⁊ vniuersaliter suus motus assimilatur vndis maris ⁊ ab eisdem nomen susce pit.Et quidam dicitur vermicu losus qui vndoso assimilatur: et est eo minor ⁊ spissior. Et quidã dicit formicãs ⁊ est minor istis duobus sed est spissior. Et qui dam dicitur serrinus qui vndo so in diuersitate partium simila tur:tamẽ eis rigidior est.Et qui dam dicitur bis pulsans: et po test esse vt iste sic denominetur per diuersitatem quam in vna

habet pulsatione:quia in eadez interpolat et reuertitur: et potest esse vt dicat quod due pulsationes sunt vna: quia quies que est inter eas non habet tēpus quod mereatur dici temp⁹ quietis. Et quidam dicitur tremulus: et quidam dicitur tortuosus qui percipitur talis sicut si organum torqueretur. Et quidam dicitur arcuatus: quod est: quia est eminens in medio: et in extremitatibus profund⁹. ¶ Iste sunt oēs simplices species et manifestiores que sunt in compositis.

¶ Capitulu3.xviij. Quod est de causis pulsuum.

Einceps incipiemus narrare causas omniū Et dicim⁹ quod causa magnitudis pulsus est sanitas virtutis et etiam sanitas instrumenti: ꝛ multa necessitas pulsationis: et propterea est iste pulsus signum dominationis sanguinis in toto corpore: ꝛ maxime si cum hoc iungantur velocitas et frequentia: quia hec sunt testimonia multe necessitatis cum sanitate virtutis ꝛ instrumenti. Et cause parui pulsus sunt istis contrarie: hoc est si sint propter debilitatem solū aut inobedientiam instrumenti: aut propter necessitatis paruitatem: et propterea quando erit isti⁹ pulsus cā debilitas virtutis necessario significabit cōplexionem malam materialem dominantē sup virtutē ipsa3 debilitantē: aut significat euacuationem supfluā ꝑpter quā itrinseca ꝟt⁹ est dissoluta. Et qñ fuerit causa ex inobediētia organi necessario significat malā complexione3 siccā materialē: sicut accidit qñ dominat colera: aut melā: aut dominat in toto corpore cōplexio mala sicca nō materialis sicut est febris ethica: aut significat sup cōgelatione3 que fit propter frigiditatē multam: aut ꝑpter extensionē arteriarū q̄ fit ꝑpter aq̄a. ¶ S3 qui fit propter paucā necessitatem significat paucitate3 caloris: et aliqñ aggregant hec oia tria: et significat sup ista tria: ꝛ cā mediocritatis est tēperātia rerum supradictarū. Et causa lōgi pulsus est paucitas virtutis eo qđ nō potest extendere arteria3 in latitudinē ꝛ ꝓfunditatē ſm ꝓportionē extensionis longitudinis: ꝛ hoc est ꝑ maiori parte ꝓpter ineptitudinē instrumenti: sicut est ꝑpter rigiditatē ꝛ obturationem cutis. Et cause curti pulsus sunt opposite causis lōgi: ꝛ hoc fit ꝑpter virtutis debilitatē: ꝛ pōt esse vt sit ꝑpter instrumenti rigiditatē: aut ꝑpter hec ambo. ¶ Sed largi pulsus cā fortitudo virtutis est cū aptitudine instrumenti: ꝛ cause stricti sunt istis opposite. ¶ Sed cause eminentis sunt ꝓpinque causis longi: excepto quod virtus fortior est q̄ꝫ in illo vel alio: aut quia instrumentum est magis obediens. Et cause profundi istis sunt opposite. Et causa velocis est multa pulsationis necessitas: tamē non est necessarium vt cū hoc adiungatur fortitudo: eo quod pluries natura laborat cū velocitate loco fortitudinis quādo fortitudinē nō

Cause paruie.

Cause eminentis.

habet:ꝛ hoc fit ꝓpter debilitatē virtutis: aut ineptitudinē instrumēti. Et cāe tardi istis sunt ꝯrie.i. nō necessitas anhelitus aut debilitas ꝟtutis aut ambo: ꝛ ꝓpterea est hoc genꝰ pulsus signū male cōplexionis frigide materialis vel imaterialis ꝓpꝛꝛ ... cōis: aut debilitas virtutis propter euacuationē preambulam aut ꝓpter multos malos humores qui dissoluunt virtutē ꝓpter malā eorū cōplexionē vel q̄litatē: ꝛ cā generis recepti a ꝟtute sunt manifeste. Et cause pulsus fortis ꝛ debilis q̄ sunt sumpte a ꝟtute manifeste sunt. Et cāe spissitudinis eedē cū cāis velocitatis: ꝛ natura illū opat q̄n nō pōt facere fortē vel velocē. Sꝫ cā rari est ꝓpter paucā necessitatē cū abūdātia frigiditatis. ¶ Sꝫ genus sumptū a ꝓportiōe. 4. tēporū pulsus est qꝛ eorū a via naturalis exitꝰ est vt motꝰ dilatationis sit maioris cōparationis ad motū cōstrictionis q̄ꝫ debeat: et est vt maior sit necessitas inspirationis q̄ꝫ respirationis. Et q̄n motus cōstrictiōis erit maioris cōparationis ad motū dilatationis debito: tūc erit fortior necessitas ad euaporandū vaporē fumosum. Et q̄n q̄es erit maioris cōparatiōis debito ad motū tūc erit hoc ꝓꝓ debilitatē ꝟtutis cū multa inspirādi necessitate. Et silr ꝑmutatio cōparatiōis duarum adinuicem quietū est sicut ꝑmutatio ꝯparatiōis duorū motuum: hoc est motꝰ dilatatiōis ꝛ cōstrictionis. Sꝫ genꝰ sumptū a silitudie ꝛ diuersitate pulsus est manifestū: qꝛ assilatio nō fit nisi bonitate virtutis ꝛ ordinatiōe ipsius vt causa ꝑmutatiōis est euaporatio virtutis ꝛ ipsius debilitas. Et causa talis permutationis est vna duarum rerum aut ꝓpter aliquā rem que virtutē debilitauit ꝛ aggrauauit sicut dn̄ium humorum malorum aut ꝓpter aliquā cām calorē intrinsecū cordis ledentē: qꝛ distēdit sicut dolor oris stōi: ꝛ pōt esse qđ sit hoc propter debilitatē virtutis ipsius de motu instrumēti sicut cōtingit in fine egritudinum nocentium. Ideo qꝛ debilitas semper dꝛ in cōparatiōe: qꝛ sicut cōtingit ꝓpter cām multorū humorꝫ: sic nō est impole vt sit causa motus instrī ipsiꝰ. Et q̄ diuersificat in multis pulsationibꝰ minꝰ malus est: sicut est ordinatus in diuersitate pulsus. Silr est malus minus non ordinato: ꝓpterea qꝛ ordinatꝰ cōseruat suū circuitū in hac diuersitate: ꝛ cōseruatio nō fit dn̄io ꝟtutis ꝓpter aliquē motū. Et cause specierū in diuersitate cōpositarum he sunt: q̄n cause caprizantis pulsus aliq̄n proueniunt ex ineptitudine instrī: ꝛ silis cā est pulsus soricinū: excepto qđ q̄n permutat ab augmēto ad diminutionē est signū diminutionis ꝟtutis: ꝛ si redit ad suū principiū signat vigorē virtutis: ꝛ si a diminutiōe ad augmentū deuenit fortiorem ꝟtutem significat. ¶ Sed vndosi pulsus cā est virtutis debilitas cū organi mollicie ꝛ frequētia sua est sicut si virtus partē mēbri super aliam aggregat: ita vt iste motus motui vndarū maris assimilet qui ex multis cōpositus est motibus. Et vermiculosi pulsus cause istis similes sunt: tn̄ sunt debiliores: ꝛ silr formicans: tn̄ ꝛ ipse vndoso debilior: et est propterea dictū est: qđ non fit formicans

Pulsꝰ vndosus.

nisi vermiculosus precedat.
¶ Cause debilitatis virtutis sunt manifeste: aut propter euacuationem superfluam ex qua euenit sincopis: aut destructionem caloris intrinseci: eo quod cause que faciunt egritudinem sunt cõtrarie ei et nocent illi. Sed serrini pulsus cause sunt virtutis debilitas et est composit⁹ ex debili et paruo: et in ipso sunt partes anticipãtes et postponẽtes sicut in vndoso: excepto quod in isto siccitas magna est manifesta: et q2 siccitas fit etiã ab extensione est serrinus pulsus signũ calidi apostematis et maxie qñ est in mẽbris neruosis: qd est: q2 rigiditas plus fit ibi ppter nerui. ¶ Sed bis pulsantis causa hoc est martelli: est organi durities: quia agit sicut malleus super incudem percutiens bis percutit et secunda pulsatio per se est hoc est ppter rigiditatẽ nerui. Et cã tremuli debilitas est virtutis: et tortuosus significat super spasmũ. Et arcuati cã similiter debilitas est virtutis: q2 equaliter organi partes ferre non possunt. Iste sunt cãe septẽ generũ pulsuum breuiter dicte. Sed de pulsibus apatum dicemus cum loquemur de signis cuiuslibet egritudinũ. Sed cãe triũ generũ pulsus istis cõiunctarũ manifeste sunt a reb⁹ ãndictis: hoc est a causis male cõplexionis. Et q2 iste spẽs pulsuũ nõ possunt cõprehendi in aliquo indiuiduo nisi cõparato ad pulsum sani qui in corpore tẽperate cõplexionis inuenitur: aut ad aliquã octo cõplexionũ s m. G. aut ad. 4. in qd apparet a radicib⁹ nature: et uerum sanorum pulsus alter ab altero diuersificat. Et ppter eorum diuersificationẽ oportet nos cognoscere: q2 si hec ignoramus egrotantiũ pulsus minime cognoscemus: qd est: q2 pulsus egri nõ cognoscit nisi ppter cõparationẽ corporis sani: vt cognoscat diuersitatẽ cõplexionis ipsi⁹. Et ppterea necesse est ei q vult i hac scia pfect⁹ esse vt se exerceat in cognitiõe pulsus sani vt cognoscat diuersitatẽ cõplexiõis ipsius: et vt cognoscat causas: permutãtes pulsum: q2 nisi hec cognouerit posset errare et opinari: q2 pulsus sanorum est pulsus egrorum.

¶ Capi. xix. Quod est de diuersitatibus pulsuum per res intrinsecas.

Et dicemus diuersitatẽ pulsus complexionum. Pulsus naturalis calide cõplonis maior ẽ et velocior pulsu tẽperate: et põt eẽ vt sit frequẽtior: et frigide est cõri⁹ paruior et tardior tẽperata et possibile ẽ vt sit magis submers⁹. Et pulsus sicce cõplonis est cũ paruitate durus: ppterea quia durities non est obediens extẽsioni. Et pulsus hũide mollis declinans ad fortitudinem et magnitudinẽ: q2 i hoc humiditas obediẽs est. Et pinguedo et macies hñt significationem in actu pulsus quod est: q2 pulsus in corporib⁹ macilentis euidentior apparet quã in pinguibus eo qd in corporib⁹ pinguibus est pulsus q̃si sepultus et h3 spissitudinẽ: et propterea h3 fortitudinis diminutionẽ. ¶ Et etates sũt ex reb⁹ q̃ ponunt diuersitatem in pulsu propter diuersitatẽ datã a cõplexione q2 pulsus puerorũ ex par-

re caloris est velox:et ex pte debilitatis virtutis est spissus. Et pulsus iuuenum est fortis propter eorum calorem et fortitudinē ꝛ est rarior pulsu puerorū. Et pulsus senum debilis est rarus et tardus. Et sexus silr est ex rebus que diuersitatē ponūt in pulsu:quod est:qꝛ pulsus marium est fortior et maior pulsu feminarum:ꝛ pulsus mulierū minor est et debilior:sed est velocior eo quod velocitas eis est loco fortitudinis. Iste sunt cause mutātes pulsum. ¶ Et somnus ꝛ vigilia silr habent operationes in pulsus permutatiōe.

¶ Capitulum.xx. Quod est de causis permutantibus pulsū ab extrinseco.

Ed rerum extrinsecarum que pulsum permutant. Quedam sunt in quatuor temporib⁹ anni:et qdā in cibis ꝛ potibus ꝛ in balneis aq calide Similiter et accidentia anime sunt ex his que permutāt pulsū. Et ex his que pmutāt añ dicta sunt in cognitione pulsus. Et a rebus q superueniūt corpori a quatuor qualitatibus poteris pulsuū diuersitatē cognoscere: vbi gratia:qꝛ cibus qñ est nouiter in stō susceptus pulsum ponit paruum et debilē ꝛ occultū:ꝛ qñ digerit ponit contrariū. Et hoc est:qꝛ cib⁹ anteqȝ digeratur calor naturalis ab eo est sepultus queadmodū ignis a multis sepelit lignis:ꝛ qñ digerit tunc calor inualescit naturalis. Et ppterea i nostris diximus radicibus qꝛ cibus ex parte eius est silis:et ex pte est cōtrari⁹. Et silr est in somno et in vigilia qd est:qꝛ somn⁹ fact⁹ ppter cibū nō fit nisi qꝛ calor naturalis a cibo est oppressus:ꝛ vigilia p maiori pte fit facta digestiōe. Sed pmutatio ppter tps anni a se non est multū occulta qꝛ pulsus veris est cal's ꝛ humidus sicut est i hñtib⁹ cplonē eadē:ꝛ similit alia tria tpa se hñt. Et q opinant qd pulsus autūni est similis pulsui veris in fortitudine frequētia aut tēperie penitus errat ppterea:qꝛ i illo tpe v̄tutes sūt diminute ppt pau cū calorē spūū:imo isto tpe est q̄si silis senū virtuti:qꝛ istud tps tēpori senectutis assilat. ¶ Et propterea tunc plima terre nascentia senescūt et etiā virtus gñatiua in isto tēpore in vegetabilibus ꝛ animalibus debilitatur. ¶ Et silr regiōes hñt opationē in pmutatiōe pulsus ꝛ qd cōplonē pmutāt. ¶ Iā dictū est sufficiēter de pulsib⁹:ꝛ q petierit vltimiorē particularitatē in scia pulsus:pquirat ipsam in libris spicatorū.

¶ Cap.xxi. Qd est de vrinis generaliter.

Et deinceps volumus loq de vrinis. ¶ Et dicim⁹ qꝛ accidētia q apparēt de vrina sicut superius dictū est:qdā significant digestionem epis venarū ꝛ mēbrorū. Et quedam significant egritudinē renum ꝛ vesice. Sz primo volumus narrare signa apparētia in vrina sicut superi⁹ dictū est que significant digōnē epis venarū ꝛ mēbrorū. Et postea dicem⁹ vniuscuiusqȝ significatiōnē spērum. Et res per qs significat vrina sunt trium specierū. pria est vrine color. scda est suba, tertia est contētū. Et color

De vrinis.

vl̃r diuidit̃ in.5.ptes:quas dixi
mus.5.genera. ¶ Primum eſt
coloꝛ citrinꝰ ⁊ hʒ multas ſpẽs ſi
cut palearis:⁊ citrinꝰ:⁊ poſt aſ-
ſar:⁊ poſt illũ vacatinus q̇ croco
aſſimilat̃: ⁊ poſt illũ q̇ aſſimilat̃
croco rubeo.ſcðm genꝰ eſt colo-
ris rubei⁊ illud hʒ gradus ſicut
coloꝛ q̇ noiat̃ aſaab.i.coloꝛ rube
us mixtꝰ cũ q̃daʒ albedine ſicut
eſt in roſa ⁊ q̇ noiat̃ chimos q̇ ẽ
vt ſãguis:⁊ rubeꝰ q̇ i ſupficie hʒ
nigredinẽ ⁊ dꝛ azima.E tertiuʒ
genus eſt coloꝛ viridis ⁊ hʒ gra
dus ſicut fiſticus⁊ ſicut giniar⁊
ſicut celeſtis q̇ in arabico dꝛ elſe
met miza:⁊ ſicut nigellinꝰ ⁊ ſi-
cut poꝛrinus.Et q̃rtũ genus cõ
tinet coloꝛẽ nigrum ⁊ hʒ gradꝰ.
videlicet qui declinat ad obſcu
ritatẽ quãdã: ⁊ quẽdam qui de-
clinat ad citrinitatẽ. et quẽdã q̇
dclinat ad melanzaniũ.Et.qui-
tuʒ genꝰ cõtinet albũ eq̇uoce de
vꝛina vel de aq̃.Sed albus eſt il
le q̇ vere coloꝛ albus eſt:⁊ q̇dã ẽ
q̇ ſpermati aſſimilat̃ q̇dã aſſimi
lat̃ lacti.Iſti ſunt ſimplices colo
res vꝛine.Et ſũt alĳ multi cõpo
ſiti coloꝛes de q̇bꝰ dicere hoc nõ
eſt neceſſariũ. ſicut coloꝛ oleagi
nus:⁊ q̇ aſſimilat̃ loture recẽtis
carnis ⁊ ſil̃es.Et ₛm ſignificatũ
ſumit̃ ſubã: ⁊ ſubã q̃dã ẽ ſubti-
lis q̃dã groſſa:⁊ q̃dã mediocris.
Et hoc ſumit̃. 4.modis:vnꝰ eſt
vt vꝛina ſit ſubtilis ⁊ poſtea in-
groſſet̃. Scðs eſt vt ſit groſſa et
poſtea ſubtiliet̃.Tertiꝰ ẽ,vt fiat
ſubtil̃ ⁊ remaẽat ſubtil̃.Quartꝰ
ẽ vt fiat groſſa ⁊ remaneat groſ
ſa.¶ Itẽ q̃dã ſubã eſt clara ⁊ q̃-
dã obſcura:⁊ clara naturalr̃ ſub
ſtãtie ſubtili cõiungit̃.Tertiuʒ
ſignificatũ eſt cõtẽtoꝝ:⁊ cõtenta
vꝛinaꝛuʒ ſumunt̃ a coloꝛe ſubã
loco: ⁊ diſpoſitione.nã qðdã eſt
albũ ſpiſſum:⁊ coctũ:⁊ſtat in p-
fundo vaſis:⁊ ipſiꝰ ptes ſunt eq̃
les vt figurã hẽat pineatã:⁊iſtð
eſt naturale qð appellat̃ i arabi
co.⁊ dꝛ atenoꝛũ:⁊ qðdaʒ furfuri
aſſimilat̃:⁊qðdã ſaniei aſſimila
tur ⁊ qðdã eſt ſanguineũ coagu
latũ:⁊ qðdã aſſimilat̃ pilis:⁊ qð
dã arenulis.⁊ qðdã aſſimilat̃ p
tibꝰ ferramẽti:⁊ quoddã aſſimi-
lat̃ ferri ſquamis. Et hec oia ſũt
p̃ter naturã. ſicut cotoꝛ rubeus.
niger ⁊ obſcurus ſunt pꝛeter na
turam . ⁊ quoddam eſt in parte
ſuperioꝛi:⁊ qðdam in media:et
qðdã in infima.Et qðdã eſt na-
turale:cuius totũ eſt equale in
oibus ptibus ſuis ⁊ ẽt a quo p-
tes groſſe a ſubtilibꝰ diuidũt̃.

¶ Capitu.xxĳ.Qð eſt de ſignifi
cationibus vꝛine ſumptis ex eiꝰ
coloꝛe.

ET poſtq̃ bꝛeuiter di-
cta ſunt ſigna q̇ ab vꝛi
na ſumunt̃ deinceps
dicemus eoꝛum ſigni-
ficata ⁊ icipiemꝰ a coloꝛe.Et di-
cimus quod vniuerſaliter colo-
res citrini cũ eoꝝ gradibꝰ ſigni
ficant admixtionem colere cum
vꝛina. Sed eoꝛũ naturalioꝛ co-
loꝛ eſt citrinus:⁊ alĳ qui ſunt a
colera oẽs exceſſuʒ caloꝛis ſigni
ficant tamen ₛm quod pꝛopin-
quioꝛes ſunt igneo coloꝛi ſicut
coloꝛ colere vitelline qui aſſimi
latur coloꝛi vitelli ouoꝛũ de die
natoꝛum quam dicit.G.calidio
rem omnibus ſpeciebus colere
eſſe.Sed coloꝛes rubei vniuerſa
liter ſignificant dominium ſan
guinis ⁊ virtutis debilitatem:⁊
maxime illa que declinat ad ru
bedinem ſuper quam eſt nigre-
do ſicut ſignificat illa que decli-
nat ad igneitatem plus quã ſu
per colerã.Et dicit̃ qð aliq̇ in ſe

bribus acutis fundunt sanguinē per vrinā q̄uis in eis nō sit vena fracta: et hoc significat periculosam crisim: aut dominiuz sanguinis quātitatiuum. Et nigra vrina significat adustionez et super dn̄ium frigiditatis: qd est: q2 calor et frigus hec duo faciūt. Sed qd a caliditate prouenit hz signa preambula caliditatem significātia. Sed qd a frigiditate prouenit viriditas aut fusitas precedit et vniuersaliter aliȷ̄ colores frigiditatem significantes. Et aliquando fit vrina nigra propter admixtionem colere nigre propter expulsionem colere nigre que a natura fit sicut in spleneticis fit: et omnis viriditas significat frigiditatē excepta illa que zinaria nominat et porrina: nam ille fortem adustionem significant: et nō est dubiuz quin fisticinia et indica seu celestis significent super caliditatem: quia videmus vrinas colericorū mixtas viriditate cū citrinitate: et q2 viriditas est principium nigredinis ob hoc cause que faciūt nigredinem eedez sunt cum causis que viriditatē operantur: excepto quia in viriditate sunt debiliores. Et vrina alba et clara sicut aqua significat digestionis defectum et virtutis nutritiue debilitatem aut opilationem aut vtrūq3. Et vrina que spermati assimilatur significat humorum flegmaticorum frigidorum crudorū abundantiā. Et vt plurimū apoplexiam aut similem egritudinē significat: et pueri hanc habēt vrinā qn̄ epilentici fiunt. Et possibile est vt hec vrina sit signuz crisis in egritudinibus flegmaticis: et possibile est vt sit color albus in egritudinibus acutis. Sed est plurimum perditionis signum: q2 significat ascensum colere ad superiores ptes et ibi facit apostema. Et aliquando vrina erit rubea et egritudo erit frigida: et hoc accidit ꝑpter fortem dolorē vt in colica: aut propter opilationem viarū que currunt a felle ad intestina: q2 tūc est necesse vt ille humor exeat ꝑ vrinam: et alie cause assignātur sed iste sufficiant. Sed colores compositi sicut lotura carnis significant debilitatem virtutis epatis aut renum. Et vrina que oleo assimilatur solum in colore ossium febrem significat: eo qd pinguedinē liquefieri in membris significat excepto q̄ hāc nigredo non procedat q̄ si hoc esset casum virtutis significaret: et quidā dicunt q̄ hec vrina in acutis febribus apparet: et fm illos materierum pinguium signum est creticum: sed hec accidit raro.

¶ Capitulū. xxiȷ̄. Quod est de significatiōibus vrine sumptis ex substantia eius.

Subtilis vrina defectuz digestiōis significat eo qd digestio necessario materiam ingrossare debet: et defectus digestionis fit ꝑpter humorum cruditatem: aut propter defectum virtutuz aut propter cibi et potus multitudinē. Et ex rebus multum adiuuantibus subtilitatem vrine est viarum opilatio: et propterea vrine calculosorum subtiles sunt: et si post subtilitatem apparet grossa substātia signuz est q̄ natura

incipit digerere. Sed si ab ipso principio apparuit grossa et in eadem grossitie manserit significat multam humorũ ebullitionem calore extraneo factam: et propter hoc est malum signuz. Sed vrina grossa que post subtiliatur et iterũ ingrossatur quãuis hec operatio a natura procedat pigritiam nature significat post inceptu operis principiũ. Et si grossities propter motum humoruz fuerit hoc est bonum signũ: qd est: quia significat ꝙ natura digerere incepit. Et quidam hoc reprehẽdere volentes dixerũt ꝙ non sunt aliqua signa tenenda in vrina nisi ex opere nature iterioris: sed si ab aere extrinseco fuerint tenenda non erũt. Sed isti ignorant ꝙ aer non operat in vrina res diuersas nisi propter preparationẽ quã ab interiori natura capit. Et vrina que in pri cipio egritudinis a parte nature apparet grossa et postea subtiliat longitudinẽ egritudinis significat. Et iam dictũ est ꝙ puerorum vrina naturaliter est grossa et iuuenum subtilis.

¶ Cap. xxiiij. Qd est de ypostasi vrine et de eius significationibus.

De hypostasi vrine.

Hypostasis sanitatem denuntians debet esse in fundo et esse alba leuis et equalis et in forma pineata in fundo: eo ꝙ est superfluitas tertie digestionis. Et de natura superfluitatũ est vt sint graues: alba qꝛ membra nõ nutriũtur ea sanguine nisi postquam est dealbat⁹ ꝛ eis assimilatus: ꝛ ꝑpterea erit coloꝛ supfluitatis sicut coloꝛ nutrimenti qñ virtus nutritiua sequit suũ cursum naturalẽ: leuis ꝛ equalis ꝑpter digestionis tẽperiẽ: ꝛ qꝛ hec tẽperies eq̃lis est in oib⁹ suis partibus dz esse pineata ꝑpterea qd hec figura ꝑportiõis equalitatẽ oim suarũ partiũ in leuitate et et grauitate ostẽdit: ꝛ qꝛ actio caloris in hac forma dominatur: ꝛ etiã corpora grauia naturalit extẽdũtur ꝛ dilatãtur: sꝫ leuia in in seipo aggregantur et petunt ascensum quousqꝫ acuant sicut accidit flãme ignis. Sꝫ significatio q̃ a loco sumit est hec. vꝫ. qꝛ illud qd stat in parte supiori qd nebula appellat significat principiũ apitiõis digõnis dũmodo sit alba. Et ꝑpter hoc dicit. Y. ꝙ si vrina nubẽ albã quarta die fecerit crisim in. vij. indicabit. Sꝫ q̃ stat in medio significat digõnis crementũ: ꝛ q̃ est in fundo ꝑfectã digõnẽ significat absolute: dũmõ in hoc ꝑseueret cõueniẽtib⁹ dieb⁹. Sꝫ si mõ apparet: mõ ꝟo nõ: significat nature debilitatẽ ꝛ illi⁹ impẽdimentũ. ¶ Et est sciendũ ꝙ aliqñ in vrina apparet hypostasis alba qñ materia est flegmatica nõ cocta: ꝛ hec differt a naturali eo ꝙ ipsi⁹ partes sunt diuerse. Sꝫ color citrin⁹ hypostasis significat citrine colere dñium qd virtutẽ ipedit digestiuã: ꝛ ob hoc signũ est malũ. Sed rubea solũ significat materiã multãꝛ pigritiã nature que ipsam propter sui multitudinẽ permutare nõ põt propter hoc hec hypostasis longitudinẽ egritudinis significat. Sed est salubris nisi malũ aliqd apparuerit signum: qd si apparuerit significat mortem longo tpe precedente: qd est: quia hoc

hoc malum signum adiunctu3 significat q hec materie multitudo virtutib⁹ in fine dominabitur: ꝛ ipsas vltimo prosternet. Et si eidē bonū signū copulabitur cōtrariū significabit. Sꝫ malū qꝺ hec hypostasis significat nō est nisi ex parte quātitatis ꝛ ob hoc pro maiori pte est signū salutis. ¶ Sed color niger in febribus acutis est vstiōis signu3 et propter hoc mortē significat. ¶ Sed differentia que est inter hāc/ hypostasim et humorē nigrū quē expellit natura per viā crisis est q hec hypostasi3 est in vasis fundo. Sed humor expulsus in vrina est dispersus: ꝛ propter hoc diuersitas loci diuersam ponit intentionem hoc est: quia quando hypostasis nigra est suspensa minus est mala hypostasi in fundo decumbēte: qꝺ est: q significat alicui⁹ digestionis principiū: quāuis sit mala: et minoris est grauitatis. Sed que est in fundo malā digestionem complete significat. Et qn̄ hypostasis est obscura frigiditatem nature vel caloris naturalis extinctionem significat. Et hypostasis albaginaria multitudinē motus humorum et defectū digestiōis significat. Sed corpora hypostasium extra naturā multaꝝ manerierū sunt: q quedā sunt que tritico fracto assimilantur: ꝛ queda3 que probo assimilantur: et significant he membrorum liquefactionē: aut humorum vstionem: et propter ea in egritudinib⁹ acutis sunt male: ꝛ si habuerint colorem rubeum humorem sanguineum vstum significant: aut partium epatis: aut lumborum significant adustionem. Et dicitur q citrinus in lābis magis sit prius. Sed laminosum est pessimum: quod est: quia membrorū radicaliū liquefactionem et incisionem significat. Sed furfureum aliquando fit propter scabiem vesice: ꝛ aliquando fit propter liquefactionem membroꝝ: ꝛ quod differre facit illud quod ex scabie vesice: aut ab alio: est quod in ipso pruritus in partibus virge sentitur. Et vniuersaliter quandocunq hec accidentia passioni vesice adiungūtur. ¶ Et arenosu3 significat aut lapidem coagulatū: aut incipientem coagulari. ¶ Et si fuerit rubeum lapide3 in renibus significat: et si fuerit album lapidem in vesica demonstrat. ¶ Et saniosum apostematis rupturā significat in vrine membris locati. ¶ Et sedimen habens pilos similes capillis humiditatem grossam in renibus a calore extraneo generata3 significat. Et sanguineum coagulatum apertionē vene aut apostema in vrine viis significat. Et quod dictum est ad presens de significatis vrine sufficiens est quantu3 ad nostram opinionem.

¶ Cap. xxv. Quod est de signis egritudinum membrorum intrinsecorum et extrinsecoru3 in generali.

Einceps nos dicemus de signis cuiuslibet egritudinis in mēbris manifestis et occultis. Et fm qꝺ dictum est quedam egritudinū sunt in membris extrinsecis: et sunt manifeste per se: et significatio in istis non est necessaria nisi in causis. Sed egritudines

que sunt in partibus intrinsecis tribus modis significatiõe indigent: vnus est ex parte mẽbri patientis. Secundus est significatio qualitatis egritudinis. Terti⁹ est significatio egritudinis cause. ¶ Et incipiem⁹ a significationibus egritudinũ intrinsecarum. Et dicemus qđ iam dictum est ꝙ egritudines complexionales habent duas species. videlicet materialem et non materialem. Et he due species aut toti corpori cõmunicãt aut parti. Et quãdo materialis egritudo est in vno mẽbro: aut fixa est in vijs suis aut in ei⁹ essentia: sicut apostemata ẽt vlcerationes. Et significatio illius q̃ est in vijs est de genere significationũ extrinsecarũ vel intrinsecarum egritudinũ. Sed apostemata intus et extra fieri possunt. Sed egritudinum officialiũ quedã fiunt in partibus extrinsecis corporis: sicut dilatatio et dissolutio que fiunt manifeste sensui: et quedam fiunt in partibus intrinsecis corporis: sicut opilatio: lenitas et asperitas mẽbrorum.

¶ Cap. xxvj. Qđ est de signis febris effimere.

Et incipiemus a mala complexiõe vniuersaliter totum corpus amplectente que febris nuncupatur ⁊ incipiemus a febre diei. Et dicimus ꝙ ipsam semper precedit aliqua ex extrinsecis causis efficientibus: excepto ꝙ hec in ip̃a nõ est ex signis proprijs: qđ est: quia cũ feb. diei semper hoc inuenitur. Sed nõ conuertitur: vt semper talib⁹ causis stãtib⁹ necessario febris adsit. Et ꝓpterea instandũ est vt signa propria cognoscamus et etiã cõia ad credulitatem fortificandã adducamus: et etiã quia valent ad contrariũ remouendũ. ¶ Et huius febris signa propria sunt duo. Unum est quod pulsus in hac febre varius non est: quod est: quia varietas nõ fit in putridis febribus nisi propter humorꝫ multitudinem aut malitiã. Secũdum est ꝙ vrina suum naturale sedimẽ non mutat: quia in hac feb. vrina nõ mutat nisi colorẽ: ⁊ ypostasis non egreditur a solito: nisi propter humorum putredinem. Et ob hoc necesse est vt in hac febre ypostasis a solito non mutetur: et ex significatiõibus aliquãdo erit vt in hac febre accidentia fortia non sint et est lenti caloris non inflãmãtis ⁊ vtplurimum semel accidit vel forte ter aduenire põt: ⁊ dicitur ꝙ qñ patiens intrat balneũ et horripilationeꝫ non sentit ꝙ tunc est effimera. ¶ Et he sufficiũt significatiões in febre diei.

¶ Cap. xxvij. Qđ est de febrib⁹ putridis ⁊ de earum signis.

Et dicam⁹ de putridis: harum febrium vniuersaliter due sunt species: vna in omnibus venis fit: et alia fit in humoribus digestionis membrorum. ¶ Et differentia que est in his duab⁹ speciebus talis existit: quod est quia febris q̃ fit ex materia existente intra venas: interpolationẽ nõ hꝫ neq; thypũ: ꝗuis paroxism⁹ aliquãdo plus fortificetur alijs diei temporibus. Sed febres quarꝫ materia est extra venas

habent interpolationem circuitus & thypos. ¶Et causa ꝓpter quam habent circuitus est quia humor qui putrefieri debet non putrefit simul & semel: quod est quia in eo preparatio putrefactionis non est cōpleta: sed paulatine in putrefactione ꝓcedit: et hic sequitur modus ordinationis: quod est: quia hec operatio ſm aliquem modum est naturalis: qd est: q2 natura in hoc regimen habet: eo ꝙ est putrefactio cum digestione: et ꝓpterea varietas ordinationis in circuitibus signū est malum: & nō est hec operatio attribuenda calori putredinali simpliciter: s3 calori naturali: eo ꝙ i materia nō naturali operatur sicut in multis vijs nature reperitur. Et rationes Galeni quibus conatur attribuere ordinem circuitunm substantialiter calori putredinali hic intrangūtur: & nostras radices naturales non sequuntur que super philosophiam & metaphysicam inscribuntur: & qui illas nō intelligit hoc nō confitebitur. ¶Et ꝓpterea mea sententia penit⁹ est ꝙ natura istos circuitus cu3 calore intrinseco operatur: q̄uis superuenerit huic calori aliquid extra naturā in quātitate aut qualitate: in eo qd est agens in materia non naturali videlicet in humore egritudinē faciente. ¶Et accidens ꝙ cum humore aduenit est simile i hoc accidenti quod aduenit cum cibo: quod est quia incontinenti sumpto cibo īfrigidamur. ¶Et nō est inter hec duo differentia nisi ꝙ accidēs quod aduenit ꝓpter cibum est naturale: quia cibus est naturalis: sed qd aduenit cum humore est preter naturam: quia calor cum materie primo obuiat sepelitur: et postmodum assumit victoriam sup ipsam: et augmentando ad suum reuertitur esse quando ipsius digestio fuerit perfecta. ¶Et iam bene exposuimus omnia in tractatu quem fecimus super libro de febribus Gal. Et ille ordinationes circuituum diuersificantur ſm naturam humorum: et quantitatis facientis febrem secundum ꝙ infra dicemus. ¶Et causa quare febres que sunt intra venas interpollationem nō habent: est quia quando in partem humoris putridi calor accēditur non potest ipsum natura dissoluere: donec alia particula accendatur: et hoc propter solidationem vasorum contingit: & propter eandem causam etiam thypus non fit: et etiam quia illud quod ex eo dissoluitur a mēbris sensibilibus non sentitur. Sed putrefactio que in humore fit qui extra venas est: huic contraria existit: propter euaporationem que per porositatē membrorum fit: et propterea sunt in istis circuitibus thypi propter sparsionem humoris pungitiui super membra sensibilia aut humoris ventosi: ꝓpterea quia thypus magis approprianndus est humori mobili ventoso q̄ fixo. Et signa ꝓpria febriu3 putridaru3 sunt duo: vnū est ꝙ vrina in principio hypostasim nō h3: ꝓpterea quia calor est impeditus propter humoris digestionem: aliud est quia pulsus est vari⁹ et diuersus. Item alia sunt signa istarum febrium a signis significātibus duas species repletionis: hoc est secundum vasa & ſm virtutem. Ista sunt ꝓpria signa

vniuersalitatis febrium putridarum.

¶ Capi. xxviij. Quod est de signis febris colerice.

SEd signa propria vnicuique fe. sunt hec. Scias quod signa fe. que fit ab humore extra venas et in febre colerica sunt typus fortis pungitiuus. Et pulsus in principio istius fe. est paruus rarus et debilis: et hoc est propter humorem qui calorem obruit naturalem: et propterea refrigeratur corpus in principio paroxismorum: ex eo quod calor naturalis ab humore opprimitur putrido. Et quando calor extraneus generatus in humore putrido calori naturali admiscetur: tunc crescit et per totum corpus augmentatur: et propter hoc pulsus in eodem statu non permanet: sed propter caloris crementum crescit et fortificatur. ¶ Et vrina in hac fe. pro maiori parte est ignea: et patiens penitus affligitur siti: et aliquando his iungitur amaritudo oris. Et dicitur quod quando hec feb. dicitur pura ipsius paroxismi ad plus vsque ad duodecim horas prolongantur: et circuitus huius febris est tertianus: sed tamen non conuertitur quia non est necessarium quod omnes febres que habent circuitum hunc sint de colera. Sed possibile est vt sint due quartane aut due quintane: et hoc non accidit nisi in principio egritudinum. Ista sunt signa propria huius fe. et aliquando significationes iste rebus comunibus fortificantur: hoc est quia complexio: aer: etas: et aliud regimen huic humori comparantur. Et aer cum hoc humore comparationem habet modis duobus. vnus est secundum suum tempus naturale: vt est estas que est calida et sicca: alius est quando egreditur suum cursum naturalem ad caliditatem et siccitatem: quamuis tempus per sui naturam debeat esse frigidum. ¶ Sed febres que paroxismos non habent istis communicant exceptis circuitibus et typo. Et in hoc genere ingreditur febris que causon nuncupatur cuius materia intra venas est: et maxime circa os stomaci: et epar posita est: propterea in hac feb. non est rigor. Et sitis fortis huius feb. proprium signum est. Et peior specierum causonis est illa que fit a colera zinaria aut prassina. Et illius paroxismus longus est propter inobedientiam humoris illius ad digestionem recipiendam.

¶ Cap. xxix. Quod est de signis febris flegmatice.

ACcidentia magis propria huius febris sunt quia in principio extrema infrigidantur et est tempus frigoris longum: sed paulatim inualescit. Et quando incipit calor apparere redit frigus et fortificatur super eum. Et tempus paroxismi istius fe. 18. occupat horas: et calor istius febris non est mordicatiuus nec furiosus: et propterea primitus tactui non manifestatur. Et huius febris pulsus rarior et minor est pulsu febris tertiane in quolibet. 4. suorum temporum. Et vrina in hac febre est subtilis et alba aut spissa et obscura et si calor putredinalis est fortis et flegma purum non est: tunc possibile est vt vrina sit rubea et palpebre patientis tumide erunt. Et in pluribus horum patientium os stomaci est frigidum: et si vomitus eueniet

flegmaticum enoment. Et adventus ipsius paroxismi omni die signum proprium non est qz due tertiane hunc, eundem faciunt paroxismuz. Paroxismus longus est propter ipsi⁹ humoris tarditatem: ⁊ paroxismi ipsi⁹ plus continuantur ꝗ colere paroxismi: quia iste humor putrefactioni magis est appropriatus: Et adhuc propter longitudinez paroxismi aduenit humori non corrupto preparatio putrefactionis propter longam moram caloris extranei in corpore diu permanentis: ⁊ hoc propterea accidit quia calor febris hui⁹ est tēperatus ⁊ subiectum habet humiditatis. Sed in feb. colerica quia calor extraneus cum ea accensus cito transit non est tempus preparans ad putredinem in parte non putrefacta et vniuersaliter in hac febre calor intrinsecus est valde sepultus: hec enim est causa ad plus cōtinuādos i hac febre paroxismos. Et deterior harum febrium est illa que ex flegmate fit vitreo. Et similiter etiam aliquando cognoscitur hec febris: aere: etate: ⁊ cōsuetudine ⁊ complexione: quia hec comparationem habent cū humore hanc faciente febrem.

¶ Cap. xxx. Quod est de signis febris quartane.

Hec incipit cum frigore graui: ita ꝙ tunc accidit patienti stridor dentium. Et patiens tunc sentit membrorum confractionem et hoc fit propter frigiditatem ipsius humoris et grauitatem. Et pulsus isti⁹ febris est tardus: rarus: ⁊ paru⁹: plusꝗ fit in flegmatica: hoc dico in principio paroxismi: et dicitur qđ in augmento maior est quā in flegmatica: quia calor in hac febre manifestatur ⁊ febris fortior existit. Et colores vrine in hac feb. variantur: nam aliquando est alba et subtilis ad viriditatem declinans: et aliquando nigra ⁊ grossa ad rubedinem declinās: et vt plurimum hec febris alias sequitur febres. Et tempus huius febris est longum: ⁊ tempus reuolutionis ipsi⁹ est dimittens duos dies: ⁊ inualescit tertium. Et quartane circuitus est quasi sicut proprium signuz in hac febre: propterea quia non inuenitur talis circuitus in aliqua alia febre simplici vel composita. Et maior pars hanc patientiū sunt splenetici. Et fortificatur significatio in hac a rebus communibus ſm ꝙ in aliīs dictum est: vt ab aere et ab etatibus: et a complexione: et a signis significantibus dominium istorum humorum.

¶ Cap. xxxi. Quod est de signis fe. que in arabico nominat michabecha: ⁊ est sanguinea.

Ec febris typum non habet: eo qđ sanguis eā faciens est in venis: excepto si fieret ꝑpter apostema nominatuz flegmon: qđ in aliquo mēbrorum principaliuz esset generatum: sicut in epate ⁊ etiā dyafragmate: quia tūc in hac febre essent paroxismi tertianarū similes colere paroxismis: quia sanguis quando supercalescit ad naturam declinat colere: et propterea in hac febre non est differentia inter feb. colericam que habet materiam intra venas et istam nisi in magis ⁊ mi

tus: quia non potest in corpore fieri febris de colera pura solū: quia talis febris de colera de necessitate mortifera esset: qđ est: quia colera non est apta recipere aliquam digestionem: nisi in hoc quod cum sanguine est admixta: aut cum materia qua nutriuntur membra radicalia: hoc est sanguis dealbatus. ¶ Et signa que significant hāc febrem sunt signa dominiū sanguinis significantia: et iam nos narrauimus ipsa. ¶ Et pulsus hanc patientis est in vltimo magnitudinis et fortitudinis. Urina est rubea et grossa et suspiria: et inquietudines sunt propria i hac egritudine et in colerica. ¶ Excepto quod i egritudine illa fortiora existunt. Et alienatio mentis propria est in febribus acutis. Et verba Galeni varia sunt in hac febre: quia aliquando dicit quod est colerica continua: et aliquando dicit quod est aliud a colerica: et quod non debet attribui colerice: nisi quia non habet putrefactionem perfectam: quia natura istius febris est media inter febrem diei et febrem putridam: et sententiam meam tu iam nouisti. Item febris ista non habet nisi vnum periodū: et in illo aut soluitur aut occidit. Et aliquando incipit lenta et semper ad vltimum fortitudinis crescit: et aliquando est contrarium: et aliquādo in vno permanet statu: et causa huius paroxismi alias per alios multotiens dicta est. ¶ Ista sunt signa cognitionis febrium simplicium: et qui simplices cognouerit compositas cognoscere poterit: et ista exempla non fuerūt data nisi per modum similitudinis: quia raro inueniuntur. Et adhuc quia maior pars accidentium que in his febribus tibi narraui non verificantur nisi in febribus que sunt de materia humorum naturalibus propinquorum. Uerbi gratia: quia paroxismus febris colerice maioris duodecim occupat horas: quando colera naturalis est putrefacta. Sed quando vitellina aut zinaria putrescit: tunc longior erit paroxismus: et accidentia erunt pessima: et pauci euadunt et maxime ex zinaria: eo quod aptitudinem digestionis non habet: quod est: quia quandocū q humor adeo contrarius est vt complexio corporis non possit agere digerendo super eū: tunc febris deteriorem exitum habet et quandocunq potentie ppinquior est: tūc febris salubrior est.

Gal.

¶ Cap. xxxij. Quod est de cōpositione febrium.

ET scias quod compositio febris est a causa locali: aut a causa materiali. Item cause materiales tres habēt modos: vnus est quando duo miscentur humores: et tunc materia febris fit inter illos duos humores simplices qui singulas possunt facere febres: et etiam accidentia tunc ex his mixta erunt.

Pri mō.

¶ Item alius modus est vt vna sit putrida: et alia sit ethica: tertius modus est vt vnus modus faciens febrem sit cum apostemate et alius sine. ¶ Et aliquādo componuntur due febres et miscentur earum paroxismi absq eo quod materie misceantur: et hoc propter causas locales accidit: sicut possibile esset vt

Scd mod

Tertio m

vna esset itra venas: ⁊ alia esset extra: et in hoc genere locatur feb. que emitriteus nuncupat. ¶ Et aliquãdo humores febrẽ facientes erũt vicini sed nõ mixti. Et possibile est etiam vt om nes iste species adinuicem ↄponantur. ¶ Et etiam potest vnꝰ modꝰ cõpositiõis dici vt scdm magnitudinem et paruitatem: et ꝑm fortitudinẽ ⁊ debilitatez: hoc est vt causarũ efficientium vna sit fortis alia debilis.

¶ Cap. xxxiij. Qd est d signis febris ethice.

Ec febris tres habet secũdũ q ab aliis dicit: ⁊ accidentia in hac ꝑm plus ⁊ minus diuersantur: ⁊ accidentia eiꝰ occulta sunt in principio et quandoq; videbis corpus cũ calore cõtinuo lento vltra dies tres: qꝛ non in corpore incipit manifestari: tũc vni leure ↄtinue assimilat. Et si patiẽs eã q̃si nõ sentit: nec hꝫ putridarũ febriũ significationẽ opinãdũ ẽ ipaz eẽ ethicã. Itẽ post horas tres ab assũptiõe cibi patiẽtis pulsum cõsiderare debes: et caloris quãtitatẽ: ⁊ si calorẽ inueneris augmẽtatũ: et pulsum velocẽ: aut in aliqua dimẽsione magnificatũ: tũc istã febrẽ ethicã indicabis: qd est ꝑpterea qꝛ membra malam complexionez acquirunt calidam: de natura nutribilis est sibi nutriens assimilare necesse est vt cibus corpori adueniens calorem extraneum debeat adipisci: quãuis cibus ille frigidus sit aut non: et propterea tunc febris fortificatur: et accidentia augmentãtur: quod in putridis non conuenit: propterea quia calor extraneus in illis radicaliter non est fixus in membris que in cibum agere debẽt. Et cause que ab aliis medicis dantur accidẽtales sunt sicut fabule cantatorum: quia dicunt quod cibus in talibus patientibus ⁊ corporibus est secundum similitudinem aque super calcem proiecte: quia impossibile est vt virtus nutribilis a nutriente tantum sit elongata vt ipsum eidẽ sit contrarium. Sicut aqua calci. reperitur enim quod vnumquodq; istorum alterum corrũpit. ¶ Et raro hec febris accidit nisi post alias febres sicut post effimeraz in corporibus ad hãc paratis aut post aliquam ex febribus putridis. Et quãdo fortificat hec febris marcescit corpus infirmi et siccatur pellis eius: et deformatur facies ⁊ ꝓfundantur oculi. Et cum venerit ad vltimum gradum ethice videbis oculos eius quasi aspersos cinere sicut videtur in oculis eorum qui tangunt pulnerem et contrahuntur palpebre inferius sicut accidit patiẽti subeth et pellis frontis est tensa et sicca quasi corium preparatum: et timpora habet tersa: auricule et palpebre citrini fiunt coloris. Et pellis mirach ventris fit sicca et rugosa: ⁊ pulsus eius est tensus sicut chorda: velox et debilis et vrina est oleagina. Alia vero signa istiꝰ febris manifesta sunt et in libris ꝑicatorum plene enarrata: vnde non est necessarium ea reiterare.

Cause vane et accidentales.

¶ Capitulum. xxxiiij. Quod est de signis apostematum sanguineorum.

Einceps volum⁹ loq̄ de signis apo stematum. Et di cimusq̄ signa a postematum san guineorū sunt ru bedo coloris cum forti calore: et rubore: ⁊ dolore magno. Saluo q̄ mēbrum nō sit insensibile: et cum hoc extensionem habeat et hec sanguinis apostemata di uersificantur ꝑm magis ⁊ min⁹ ¶ Et scias q̄ in apostematibus istis sanguis mundus est a pu tredine: sed quādo putrescit ge neratur pustula: que dicitur pu stula: ⁊ signum istius apostema tis est quoniam est maioris in flammationis valde flegmone: ⁊ in his apostematib⁹ febris est fixa: ⁊ in hoc genere sunt aposte mata que fiunt in subascellis ⁊ inguinibus.

¶ Capitulū. xxxv. Quod est de signis apostematum colericoꝝ.

Et signa cole ricorū aposte matū sunt co lor: citrinitas et humoꝝ sub tilitas ⁊ dolor fortissimus si ne extensione ⁊ formica de ambulatiua huius generis est.

¶ Caplm. xxxvi. Quod est de si gnis apostematū flegmaticoꝝ.

T signa flegmatici a postematis sunt colo ris albedo cū priua tione doloris etiā si cōprimūtur: ⁊ vniuer saliter ista apata sunt apparētia ⁊ oculis disreta: ⁊ simplicia sunt Et in cognitiōe nō idigent forti ꝑscrutatiōe: cōposita tamē indi gent fortiori ⁊ illa ꝑ ꝯparationē simpliciū accidētiū cognoscēt.

¶ Caplm. xxxvii. Quod est de si gnis apostematū melēcolicoꝝ.

Ed apata melen colica cū flegma ticis cōmunicant in doloris priua tione: saluo q̄ in tactu duriora: ⁊ i colore obscura: ⁊ cācri ēt ab hoc genere existunt: et sic denomi natur eo q̄ cancroꝝ pedib⁹ assi milatur: eo quia vene que eos circūdant sunt sanguine nigro replete. ¶ Ista sunt signa apo stematum que in partib⁹ exte riorib⁹ corporis apparent. Sed de his que intraneis partibus corporis fiūt: dicam cū egritudi nes membrorum interiorū enar rabo. ¶ Egritudines vero q̄ in superficie cutis apparent sunt sicut variole: ⁊ morbili: scabies: lepra: ⁊ morphea: ⁊ similes his: et quedā ipsarum signa habēt pronostica anteq̄ fiant: qd̄ est: quia signum ꝓnosticum lepre est raucedo vocis: et grossicies eius: ⁊ anhelit⁹ strictura: ⁊ rube do faciei: aliquādo ad obscuri tatem tendentis cū faciei infla tione: ⁊ albedinis oculorum ob scuritate et rotunditas etiā ocu lorum signum est maximū de notās lepram. ¶ Sed variolaꝝ signa ꝓnostica: sunt fe. cōtinua ⁊ faciei inflatio: ⁊ timporum et grossicies venarum cum rube dine: ⁊ nasi pruritus: ⁊ gule: ac colli grossicies: et hec egritudo solū semel aduenit patiēti. ¶ Et scias q̄ omnis pustula q̄ in su perficie corporis fit cū febre est signū expertū q̄ ex genere egri tudinū pestilētialiū manant et maxime que ex melēcolico fiūt humore: ⁊ cū aperiuntur adue

nit eis escara similis ignis cõbustioni.

¶ Capit.xxxviij. Qđ est de crisi in generali.

Et qꝛ febres ꝛ vniversaliter acute egritudines nõ sanant nisi ꝑ crisim: deinceps narranda sunt signa crisim laudabilẽ ꝛ inlaudabilem significantia. Et dicim⁹ ꝙ crisis cognitio quinqꝫ rebus habet. Una est cognitio siue discretio egritudinũ q̃ crisi sanant ab his q̃ sine crisi sanant. ¶ Secũda est cognitio signorum significantiũ q̃tuor egritudinũ tẽpora: qꝛ nõ i quolibet istorũ tẽpoꝝ fit crisis laudabilis. ¶ Tertia est cognitio speciei euacuationis illi⁹ rei q̃ egritudinẽ facit: qđ est: qꝛ q̃ euacuant qñ egritudini sunt incõuenientes: tunc sunt inlaudabiles. Et qñdo sunt cõuenientes egritudini sunt laudabiles. ¶ Quarta res est proprie i essentia crisis aut in ipsius pronosticatione. ¶ Quinta est cognitio dierũ in q̃bus crisis fit laudabilis aut inlaudabilis. ¶ Et post hoc euenit cõmemoratio bonorum ꝛ malorũ signorum in egritudine qualibet que cõsumitur ꝑ crisim vel sine crisi: ꝛ signorũ bonorũ significantiũ super liberationẽ. Et dicimus ꝙ discretiones egritudinũ que crisi terminant ab illis q̃ sine crisi terminant sunt he que finiunt dissolutione occulta aut manifesta: et habent a lõgitudine egritudinis aut ipsius breuitate: qđ est: qꝛ crises non fiunt manifeste nisi in egritudinib⁹ que breui tempore finiuntur. Et longitudo egritudinis atqꝫ breuitas a natura essentie egritudinis cognoscit: ꝛ similiter a reb⁹ extrinsecis que illis similes aut dissimiles iudicant: sicut aer: clima: dieta: ꝛ exercitiũ ꝛ silr complexio ꝛ etas. Et aliqñ breuitatẽ ꝛ longitudinem egritudinis cognoscimus a natura membri patientis sicut apata que i mẽbris principalib⁹ generantur. Et multotiens ab accidẽtibus cognoscimus: qđ est: qꝛ quedaꝫ accidentia breuitatem: et quedam longitudinem significãt. ¶ Item maior pars accidẽtiũ que in supfluitatibus corporũ apparent ex signis digestionis et priuationis eiusdẽ simili mõ significãt sup egritudinũ tempora in longitudine ꝛ breuitate: ꝛ nõ solũ ex parte qualitatis: verũ etiam ex parte quãtitatis. ita ꝙ qñ erunt multa citã consumptionẽ egritudinũ significabunt: ꝛ qñ erunt pauca cõtrariũ denotabũt. Et egritudines que naturaliter sunt breues sũt colerice aut sanguinee: siue cuꝫ apostemate mẽbrorum principalium fiunt aut non: quod est: qꝛ tertiana pura terminuꝫ quatuordecim dierum non excedit: et aliquando per spacium septimane vnius consumit: ꝛ si fuerit intra venas acutior erit: ꝛ secundum istum modũ est in sanguinis febre: eo ꝙ est in vltimo acuitatis. ¶ Et scias ꝙ antiqui non dixerũt ista nisi in egritudinibus acutis que terminant in quatuordecim diebus vel ĩfra: et hoc nõ inuenitur nisi in istis duob⁹ generibus febrium: ꝛ in apostematibus sanguineis et colericis. Sed flegmaticarum febriũ tẽp⁹ est lõgũ: ꝛ digestiõis signa i eis iañ tres septimanas nã apparet: ꝛ aliqñ ad spatium

plurimum mensium extenduntur.
Et q̄ ex cōpositiōe ex flegmate ⁊
colera sunt:iter has medie exi=
stūt.Et melēcolice spacio septē
mēsiū extēdunt:⁊ qñ res extrin
sece egritudini ꝓportionant:vt
cōplexio:etas:⁊ regimē:⁊ he sūt
cause lōgitudinis et breuitatis
egritudinis. ¶Et adhuc sunt
egritudines habentes proprie=
tatez ex sui natura lōgitudinis
⁊ breuitatis:verbi gratia:vt iu=
uenis habēs colericā febrem ex
pura colera:et i regiōe calida:⁊
tpe calido:⁊ cū regimie calido:
et cōpletione calida:dico q̄ hec
egritudo finietur oīno añ septi
mū diē.Et ecōtrario i sene habē
te febrē ex melēcolia:⁊ i hyeme:
⁊ regiōe frigida:⁊ melēcolice cō
plexiōis:⁊ regimē ei sile:dico q̄
hec febris nō eradicabit vsq̄ ad
sex menses.Et qñ nō cōueniūt
hec cū egritudine erit lōgitudo
⁊ breuitas ſm ꝓportionē multi
tudinis ⁊ paucitatis ab eadez.
Sz accidētia significātia breui
tatē egritudinis sunt fortitudo
caloris ⁊ pulsus:magnitudo et
velocitas:⁊ vlr oīs fortis egritu
dinis mot⁹ a forti ꝓuenit calo=
re:⁊ caloris corpis subita pmu=
tatio ad citrinitatē:vel ad rube
dinē subito vel ad maciē.Sz ac
cidētia significātia sup longitu
dinē sunt his ꝯria:⁊ mediocria
significāt mediocritatē iter lon
gitudinē ⁊ breuitatē.Sz signa
significātia sup q̄tuor egritudi
nū tpa q̄ ꝓueniūt ad crisim aut
nō:hec sunt.Scias q̄ signa pn=
cipij egritudinis sunt qñ acci=
dētia ſz vnū modū īueniunt ⁊
nō fortia:verbi grā:tpa afflictio
nū tūc erūt equalia queadmo=
dū tpa tūc q̄etis talia erūt:et de
hui⁹ tpis ꝓprietate est vt nullū
digestionis signū in vrina ostē
datur:vel i sputo nisi egritudo
prauior efficiat.Et signū aug=
mēti est qñ egritudinis accidē=
tia accrescūt:⁊ tūc tpus afflictio
nis plōgat ⁊ tēp⁹ q̄etis breuia=
tur.Sed anticipatio paroxismi
augmētū egritudinis nō signi
ficat si cū hoc lōgitudo tpis aut
fortitudo nō adiūgeret:qd est:
q: qñ anticipatio poxismi a for
titudine et velocitate egritudi=
nis causat:tūc necessario sequi=
tur lōgitudo poxismi ⁊ fortitu=
do.Sz qñ cā āticipatiōis est di
gestiōis aptitudo ⁊ humoꝝ sub
tiliatio:tūc paroxism⁹ fortior nō
erit:ergo āticipatio sola augmē
ti signū nō est.Et signū q̄ aug=
mēto ꝓpriū existit est digestio=
nis manifestatio:hoc est vt ne=
bula suspēsa in medio vrine vi
deat:aut in supficie ipsi⁹.Et si=
gna stat⁹ sunt q̄si silia principij
signis ſm tēp⁹:q̄uis ſm patiē=
tis vires diuersificentur:⁊ tunc
in digerendo complet suā actio
nem natura:cum in vrina com
pleta digestio reperitur. ¶Et
scias quod non est necessarium
vt in hoc tempore accidētia for
tia sint:et si q̄sieris que sit cau=
sa quare tempore status natu=
ra debilitata digestionem ostē=
dat:et in tempore principij vir=
tus fortis digestionem occul=
tet:et his contrarium sequi de=
bet: quia fortitudo nature de=
bet opponi inobedientie mate
rie. ¶Respondemus quia est
semper vna comparatio tempo
ris inter agens ⁊ patiens:et si=
cut forma ⁊ efficiens proprium
et ordinatum temp⁹ habet sibi
ad agendum: similiter mate=
ria habet sibi proprium et de=
ter minatum tempus ad patiē=

tum: & quãuis forme veraciter tempus non attribuat: sed materie: tñ hoc est dictũ in formis abstractis: verumetiam in formis relatiuis hoc potest dici qđ dictum est. ¶ Et declinationis temporis signa sunt quando accidentia alleuiantur: et natura egritudini dominat. & paroxismi abinuicem elongant & breuiores efficiunt. Et sicut anticipatio sola paroxismi non est signuz augmenti. sic postpositio sola non est signum declinationis quod est: quia postpositio a paucitate materie fieri põt et a nature debilitate.

¶ Capi.xxxix. Quod est de speciebus euacuationum que fiunt in crisi.

Et species euacuationũ que in crisi fiũt ƒm hunc moduz sunt videlicet per fluxũ ventris: vomitũ: sudorẽ p vrinam: & sanguinis per nares fluxum: et fluxũ emorroydarũ & in mulieribus per mẽstrua: et aliquando crisis fit per apostemata: tamẽ illa crisis laudabilis non est nisi fiant apostemata in ignobilibus mẽbris: et aliquãdo fit per pustulas iuncturarum. Et vnaqueqʒ species istarũ euacuationum in aliqua egritudine propria est vt plus & maxime qñ crisis laudabilis est. ¶ Crisis febrium colericarum per vomitũ: aut fluxum ventris: aut sudorẽ: aut per vrinã fit. Et sanguinearum per modũ alicuius exitus sanguinis fiet. & etiam aliquando a cõmunicatione ꝯ membrum patiẽs cũ alio habet iuuat euacuatio. Sicut apostema cerebri creticat pluries per fluxum sanguinis narium quã emorroydarũ fluxũ: & qđ in gibbositate epatis: creticat p vrinã & qđ in cõcauitate est per fluxũ vẽtris terminat. Saluo ꝙ egritudo sanguinea nõ sit: aut per emorroydas aut p mẽstrua si sanguinea sit. Sed crises que sunt per apostemata aut per pustulas vtplurimũ in egritudinibꝰ lõgis fiũt: q̃ quidem mortifere crises in fine sunt ꝑpter apostemata q̃ in mẽbris principalibus fiunt. & propterea precipit. Y. in aliqbꝰ istarum egritudinũ euacuationẽ I ꝑncipijs fieri: sed non digestionẽ expectare.

¶ Capi.xl. Quod est de diebus creticis.

Et dies manifesti laudabilis c[illegible]isis: sunt dies qui a ꝑncipio egritudinis per quaternariã enumerant cõputationẽ: horũ primꝰ est quartꝰ & scđs est. vij. eo qđ. iiij: hic vtrisqʒ cõmunicat: & post hũc. xjꝰ. nõ cõmunicans & post hũc. xiiij. & post hũc. xvijꝰ. cõmunicãs ẽ: & post hũc. xxꝰ. cõicat: & pꝰ hos. xxiiijꝰ. xxvijꝰ. xxxjꝰ. xxxiiijꝰ. xxxvijꝰ. & xxxxꝰ. & vltra. quadragesimũ sũt egritudines cronice & quasi non vltra apparent crises manifeste & ante vigesimuz fiunt per quartanariã computationem: et hoc fit quia fiunt in quartis: et in quartis antecedentibus indicantur sicut crisis que fit in septimo q̃ indicatur in quarto bono signo I quarto apparẽte sicut nebula alba suspensa: & vndecimus q̃rtũdecimũ indicat: & decimusquartusdecimum septimũ indicat: & decimusseptimus vigesimum

indicat: sꝫ post vigesimũ nõ fit i dicatio nisi ꝑ septimanas. ⁊ isti dies oẽs pro maiori ꝑte lauda- biles sunt: et in eis maior pars crisium fit. Sꝫ sunt alij q̄ in bo- nitate istis propinqui existunt ⁊ similiter laudabiles existũt q̄ non creticant: ꝓpter longos cir cuitus sicut terti⁹: quart⁹ ⁊ no- nus: ⁊ decimustertius: ⁊ decimus- nonus: ⁊ vigesimusprimus. om nes eñ hi dies nullã habẽt vim indicatiõis crisis: sed non⁹ pro maiori parte indicat vndecimũ. Sed dies quib⁹ plurimũ fit ma la crisis est sicut sextus: ⁊ hic est peior oĩuꝫ: ⁊ vtplurimũ in eo fit mala crisis. Sꝫ q̄rt⁹ est indica- tiuus hui⁹: hoc est qñ malũ ap- paret signũ: sicut est nebula ni- gra: ⁊ post illũ in malitia existit. xij⁹. ⁊ post hũc. viij⁹. et post hũc. x⁹. ⁊ post hunc. xv⁹. ⁊ post hunc. xvj⁹. ⁊ post hũc. xviij⁹. sꝫ raro in. xij⁰. fit crisis. ¶ Et debes scire ꝙ iste crises a principio egritudi- dinis cõputant: ⁊ est qñ manife ste in opationib⁹ lesio apparet: excepto i pariẽte: qꝛ ab ipso par tu incipere debemus ꝙ̃uis egri tudo post partũ ꝑ triginta dies sensibiliter extitisset: et breuiter he regule dicta. Y. sequunt. Et cecidit diuisio inter antiquos i his diebus in malicia ⁊ bonita te. Sed isti dies approbati sunt a duobus viris: q̄ priores in hac arte extiterũt: ⁊ sũt. Y. ⁊. G. ⁊ cre- dit ꝙ veritatem dicãt ꝓpter ex- periẽtiã eorũ multã: ⁊ causa ho rum ꝑ plurimos dicta est. Et qδ nobis videt ex hoc declaratum est a nobis super accusam Aui. quã cõmẽtati fuim⁹. ¶ Et scias qδ dies ꝙ̃uis verificent in crisi

Rasis. necessitatẽ nõ habẽt: sꝫ veritatẽ habẽt ſm plus: qꝛ Rasis dicit ꝙ

exptus fuit in infirmaria relen- son in pluribus decẽmiliũ ho- minum: ⁊ in multis ipsorum ve rificati sunt isti dies laudati: et in multis veritatis vel veritatẽ liberationis dies reprobati ha- buerunt. al'. repleti fuerunt ⁊ si- militer egit. al'. egri in malicia gaune: ⁊ hoc pro parte cũ Gale- no est ⁊ pro parte contra. ⁊ Auẽ- zoar. al'. ⁊ pro parte contraria est Auenzoar gloriosus: vt Rasis ẽ testificatus: cui in hac scientia debet concedi corona qui vixit. 135. annis: et in quadragesimo anno in hac arte operari cepit: ⁊ in bono obijt statu: ⁊ in habi- tu scientie vidit quãta videre ⁊ cognoscere potuit. ergo sui libri credendi sunt ⁊ ipsius testimo- nia. Et res quas iam scire possu mus: quia crisis est propinqua seu velocitati motus egritudi- nis: ⁊ furiositati ipsi⁹. Et signa que in vrina apparent: ⁊ in spu to: ⁊ pulsus fortitudo: ⁊ egritudi nis natura: et contraria harum rerum tarditatem crisis signifi cant: quemadmodum si medio cres extiterint mediocritatem si gnificant.

¶ Cap. xlj. Qδ ẽ de signis signi ficantibus presentem crisim.

Et signa p̄sentem cri- sim significantia sunt accidẽtia fortia q̄ pre- cedunt sicut horripila tio fortꝫ: ⁊ ossitatio fortꝫ: inqetu do: ⁊ alienatio: ⁊ doloris capitis fortitudo: oculorũ: ⁊ faciei rube- do: anhelitus strictura: ⁊ tremor cordis: ⁊ pulsus: ⁊ colli dolor: et ventris: ⁊ labij inferioris mot⁹ ⁊ mordicatio oris stomachi ⁊ tre- moris typ⁹: ⁊ vrine cõstrictio: et stercoris: ⁊ fortꝫ sitis ⁊ his silia. Et hec signa si i nocte apparẽt

significant crisim in matutinis futurã:ꝛ si in die appareant in nocte,prima crisim futurã signi ficant. Et spẽs crisis cognoscũt ꝑpter humorẽ:aut ſm partẽ ad quã monebit hũoꝛ:quẽadmodũ labijs citatio significat vomitũ:ꝛ rubedo faciei:ꝛ nasi prurit⁹ san guinis fluxum significabit. Ad huc spẽs crisis ab indicationis specie cognoscet:qꝛ species cri- sis speciei indicationis simila- bit ꝛ cognoscet vtrum ꝑ sangui nis fluxum:aut ꝑ vomitũ:aut ꝑ sudorem:aut ꝑ similia:his ergo qñqꝫ bona crisis cognoscit cau- sis: vna est vt in statu egritudi- nis fiat. Itẽ post digõnẽ bonã:ꝛ vt humoꝛ q̃ euacuat similis sit humori egritudinẽ facienti:ꝛ i die laudabili fiat:et vt sit bonis dieb⁹ indicata.

¶ Ca.xliij. Quod est de signis ꝑ nosticantibus salutem.

Et postq̃ꝫ locuti sum⁹ de crisib⁹ bonis ꝛ ma- lis:ꝛ de rebus que pro maiori pte significant in acutis egritudinib⁹ salutẽ vl mortẽ. Deinceps loq̃ volum⁹ de alijs signis ꝑnosticis:ꝛ incipie- mus a signis ꝑnosticãtib⁹ salu tẽ. Et ista sũt signa q̃ ab opatio nibus sumuntur: ꝛ ab acciden- tibus que ab opationib⁹ ꝑue- niunt. Et aliquando hec signa sumunt ab egritudinibus que alias egritudines sequuntur.

¶ Pꝛonosticationes que ab ac- cidẽtibus sumuntur sunt sicut qñ facies infirmi propinqua est sanoꝛũ facieb⁹:ꝛ maxime faciei similis sibi sano existenti:eo qꝺ sanoꝛum facies diuersificantur multum:ꝛ si ita sit signum est sa lutis:ꝛ qñ caloꝛ equalis est in to to coꝛpoꝛe signuꝫ est salutis. Et extẽsio intestinoꝛum absqꝫ apo stematibus. Et venter medio- cris inter grassitiẽ ꝛ maciem: et superfluitates ab eo manantes coloꝛẽ naturalẽ et substantiam habentes significant salutẽ: et quod in partibus ventris non sit apa:ꝛ qꝺ bñ se contineãt vir- tutes nutritiue velut stercus:vt sit equale inter grossiciem ꝛ sub tilitatẽ:et vt sit coloꝛis aurei: qꝛ tunc est signum salutis illius egritudinis:eo quod stercus si- gnificat super bonitateꝫ istius virtutis. Et si vꝛina sit citrina:ꝛ ypostasim in fundo habẽs albã ꝛ continuam: aut suspensam si- gnum est salutis:ꝛ maxime quã do residet in fundo:quoniã ta- lis vꝛina signiffcat salutẽ in fe- bꝛibus:ꝛ in apostematibus itri secis. Sputum album medium inter grossum ꝛ subtile malo ca rens odoꝛe:ꝛ quod facile expui- tur in pleuresi et in peripleu- monia salutem significat. Su- doꝛ in acutis febꝛibus in die cre tico in caloꝛe temperatus:in to- to equaliter existens coꝛpoꝛe al bi coloꝛis: ꝛ malo carens odoꝛe salutem significat. Fluxus san- guinis narium in febꝛibus san guineis:in apostemate cerebꝛi: ꝛ intestinoꝛũ i die cretico salutẽ significat. Et signa q̃ ab opatio nibus sumunt in egritudinib⁹ acutis sũt bõitas rationis:ꝛ sen suũ claritas:bonitas decubit⁹: ꝛ mot⁹: anhelitus temperatus non rarus:nec spissus nec inter polatus:ꝛ pulsus foꝛtis ꝛ pau- cam habens permutationem ꝛ bonus appetitus sunt signa sa lutis: quia bonitatẽ oĩuꝫ ꝟtutũ significant. Sed signa salutis q̃ ab egritudine sumunt superue nienti sunt vt superueniens sit

contrariis causis antecedentis: aut vt ipsa moueat causam egritudinis preambule ad partem diuersam. Exẽplũ prime est febris spasmo repletionis superueniens: ꝓpterea q: cã faciens febrem: vel ipsa febris cause facienti spasmum resistit. Silr̃ febris superueniẽs dolori vẽtris: et stomaci: aut epatis: aut splenis ventoso a frigida cõplexione generato. Exẽpla mẽbu scđi multa in antiquorũ libris inueniunt et dixerũt qñ supuenerit causoni in die cretico rigor est tunc signũ declinationis illi⁹ febris: eo q natura expellit ipsum humorem a partib⁹ intrinsecis ad extrinsecas partes. Et quando superueniunt varices podagricis ꝛ artericis ꝛ egritudinib⁹ renũ vt nefreticis tũc liberãtur. Et qñ emorroyde melẽcolicis supueniũt signũ est liberationis: et q̃ subtiliter has res perscrutat a seipso ex his multa inueniet. Et aliqñ accidit vt vna egritudo alteri superueniat et primam alleuiabit: puta ꝗ̃uis perfectã curationẽ non faciat: ꝛ hoc fiet qñ causa egritudinis secunde erit ex genere causarum prime excepto q sunt minores: et debiliores: exemplum huius est quod dicit. Y. acetosa i disinteria eructuatio laudabilis est.

Exemplum.

¶ Capl̃z. xliij. Qđ est de signis pronosticis malis.

ET postꝗ̃ locuti sum⁹ de signis salubrib⁹: deinde volumus loq̃ de signis malis. Ista signa in pronosticatione habẽt grad⁹ ẜm plus et minus. Et sumunt ab operatiõib⁹ ꝛ ab accidẽtibus que ab ipsis operationibus veniunt: ꝛ aliquãdo sumuntur ab egritudine precedẽti. Et que sumuntur ab accidentibus sunt hec vt facies quã dixit. Y. significans mortem. i. q: nasus est acutus oculi concaui et aures dependentes: ꝛ cutis: faciei tensa: et color faciei viridis: vel obscurus: et oculi quasi cinerităː hec perditionem pronosticant: eo q ista accidunt in egritudinibus acutis: quoniaz spargitur ꝛ perditur calor naturalis ab egritudine: ꝛ fortificat contrarium ipsius: hoc est calor extrane⁹: ꝛ generaliter hec sunt signa in egritudinibus acutis: et aliquando a fortitudine egritudinis. Et aliquando accidũt hec signa in egritudininus cronicis: vt in ethica: et etiam post multam euacuationem a fluxu ventris: vel a vigilia immoderata: qđ est: q: dissolutus est calor naturalis et humiditas: ꝛ calor extraneus est fortificatus excepto vt non precesserit vẽtris fluxus immoderatus aut immoderata vigilia: quia tunc in malo lenius signũ esset. Et qñ album oculi rubeum fuerit: ꝛ ipsius vene obscure: aut nigre fuerint signum mortis est proculdubio: et maxime in egritudinib⁹ acutis: qđ est; q: nigredo extinctionẽ naturalis caloris significat: ꝛ albi rubedo repletionem cerebri ex humoribus inflãmatis significat. ¶ Eminentia oculi in egritudinibus acutis malũ est nisi foret ꝓpter oculi obtalmiã: aut propter vomitũ. Qñ supercilium: aut labiũ: aut nasus colorẽ luteũ habent et obscurum: mortem proximã significat. Frigiditas extremitatuz in acutis signum malum est valde: eo q suffocationez caloris naturalis

in partib⁹ intrinſecis: aut ꝓpter
apoſtema ſignificat: aut ꝓpter
humoꝝ̃ frigidoꝝ̃: abundãtiã:
et propriũ ſignũ eſt extinctiõis
caloris naturalis: ⁊ eodẽ mõ qñ
habens ſe. corpus intrinſec⁹ fue
rit calidũ et extrinſecus frigidũ
mortem ſignificat: eo ꝙ apoſte-
ma calidũ denũtiat in interiori
bus eſſe: ⁊ ideo calor extrinſec⁹
vertitur intus. Et vniuerſaliter
quãdo calor equalis nõ eſt in to
to corpore malum eſt: qđ eſt q: ſi
gnificat in mẽbris principalib⁹
apoſtema ſicut ĩ cerebro: ſtoma-
co: et epate. Quãdo lingua pu-
ſtula botoralia hꝫ cũ extremita-
tũ frigiditate mors proxima eſt:
qđ eſt: q: ſignificat in cerebro:
aut in vẽtre calidũ apoſtema et
malũ: ſi digiti et vngues ad ob-
ſcuritatem ſunt declines: et ad
viriditatem ſtante pulſu debili
mors vicina eſt. ⁊ ſi nigredo ad
ſit cũ fortitudine pulſus in die
cretico ſalutẽ ſignificat. Et ſimi
liter quãdo ſanies in illis locis
fuerit aut apoſtema ſalutem ſi-
gnificat. Et qñ in carne p̄io ap
paruerit puſtula rubeã: deinde
ad viriditatem vel nigredinem
cõuertitur ſignũ eſt malum: qm̃
iam extinctionẽ caloris innati
videt̃ ſignificare. Et ſi in egritu
dinibus acutis apparent in ſu-
perficie carnis minute puſtule
ad ſimilitudinẽ granorum miliꝫ
ſignũ eſt malũ: quia ſignũ eſt ꝙ
materia paucã digeſtionẽ reci-
pit: q: dicit. Y. ycteritia veniens
ante. 7. dieꝫ in acutis febribus
malũ eſt: reprobratũ eſt experiẽ-
tia in oib⁹ noſtris terris: ⁊ ſi ve
niat in q̄nto die laudabile mul
tũ eſt viua ratione: ⁊ maxime in
tp̄ib⁹ calidis ⁊ in corporib⁹ cali
dis. Et hec eſt ſnĩa collegiorum
medicoꝝ oĩm perſarum: ⁊ indie
maioris: ⁊ pro maiori parte illo
rũ de antal. ⁊ poſſibile eſt ꝙ iſtđ
qđ dixit locũ ĩ grecia habuit: q:
terra illa hac frigidior exiſtit.
Et iſtđ qđ dixit. Y. ꝙ erat ſignũ
malum: eſt ideo: q: hec eſt vna ex
rebus ex qua prouenit criſis et
oĩs criſis veniẽs ante digeſtio-
nẽ eſt malũ: ⁊ poſſibile eſt ꝙ vi-
derit in terris ſuis criſes veniẽ-
tes per ycteritiã ante ſeptimuꝫ
eſſe malas ⁊ ſine digeſtione. Et
ſignificatio que ſumit̃ a rebus
exeuntib⁹ a corpore hoc eſt ſicut
ſtercus nigrũ ⁊ viride ⁊ fetens:
et cũ pinguedine in febrib⁹ acu
tis: q: hec mortem ſignificãt: qđ
eſt: q: nigrũ aduſtionẽ: pingue
mẽbroꝝ liq̄factionẽ: fetẽs corru
ptionẽ humoꝝ ſignificat. Et in
acutis ſtercus albũ ⁊ liquidum
malum eſt: eo ꝙ ſignificat dige
ſtionis debilitatẽ: ⁊ q: colera ad
ꝑtes ſuꝑiores aſcẽdit: et ſil̃r eſt
in vrinis in hac febre. Itẽ albũ
ſtercus futurã ycteritiã ſignifi-
cat. Sed ſtercus habẽs colores
varios ſuper lõgitudinẽ egritu
dinis hꝫ ſignificare ⁊ ſuꝑ abun
dantiã diuerſoꝝ̃ humoꝝ: ⁊ ſi cã
medicine fuerit ſalutẽ pronun-
ciat in qualibet egritudine: ⁊ ſi
in p̄ricipio exierit colera nigra:
ſiue ſuperius vel inferius mor-
tẽ ſignificat: eo ꝙ cum talis hu-
mor apparuerit a p̄ricipio egri-
tudinis ſignificat aut ſuꝑ abũ-
dãtiam ipſius humoris aut ſu-
per debilitatẽ virtutis: aut vtrũ
ꝗ. Et diſynteria proueniens a
melencolia aut acetoſitate mor
tem denuntiat: quando ſtercus
colere pure aſſimilatur malum
eſt cũ appetitus defectu. ſimili
ter caſus appetit⁹ cũ ſanguinis
fluxu malum. Nigra ypoſtaſis

in acutis febribus mortē significat. eodē modo vrina aquosa et subtilis perseuerans in pueris mala est: quod est: qꝛ eorum naturalis vrina dꝫ esse grossa. Urina aquosa in egritudinibꝰ acutis mortē denūtiat: ⁊ vrina turbida: que non clarescit mala est: eo ꝙ significat supra fortitudinem extranei caloris aut vigiliarum. Urina furfurea et laminosa in acutis febribus mala est si viciū renū aut vesice nō affuerit: qꝛ mēbrorū liquefactionem significat. Et signū discretiuum inter vtrūqꝫ est renū aut vesice dolor: ⁊ vomitus niger: ⁊ screatus existit malus: et si cum hoc fuerit fetens mortem hꝫ significare. Sudor in die nō creticō apparens ex quo febris alleuiationem nō hꝫ malū est: et si cū hoc est frigidus in ceruice et capite malū est: et si in capite solo peior: qꝛ longitudinē egritudinis significat: in lenta ⁊ in acuta significat mortē. Sāguis guttatim exiens de naribꝰ paucus ⁊ niger in causone mortem significat: qđ est: qꝛ magnitudine apostematis dicit esse in cerebro. Hec sunt signa accepta ab operatione. Quando oculi lumen effugient et inuolūtarie lachrymauerit signum malum erit. Et si veloces fuerint et rubicundi: et vnus altero minor apparuerit: signū est mortis. Et rubedo oculorū iterū super spasmum cerebri habet significare. Et eodem modo quando labia astringuntur: et quando infirmus a capite ad pedes se iactauerit mortis est signū: quoniā intolerantiā virtutis denuntiat et vniuersaliter quādo cūqꝫ infirmus non steterit ad modum sani signū est malū: et similiter quando vult sedere saltando sedet. Et eodē modo qñ se adheret capiendo seu sustentādo se vbiqꝫ signum est mortis. Et qñ infirmus non audit nec videt: cū debilitate virtutis signū est mortis ꝓxime: et quādo anhelitus interdum fortis: ⁊ quādoqꝫ occultus fuerit malū est: qm̄ perturbationem mentis significat quia eorum consuetudo est: ⁊ cū fuerit anhelitꝰ eius intercisus: est signū malū: quoniā spasmū in musculis pectoris esse denūtiat. Et somnꝰ quando lesionē vel dolorē inducit signū est malum. Et signa que ab egritudinibus precedētibus sumuntur sunt sic sumenda: qꝛ quādo noua egritudo precedente fortior erit: aut in membro nobiliori signū est malū: sicut si in squinantia in quarto die humor ad pulmonē descendat: patiens in septimo moriet. Et similiter omnis egritudo significans egritudinem vel fortitudinem cause efficientis egritudinē mala est: sicut repletio reumatis in capitibus ptisicorum mala est et singultus in egritudinibꝰ acutis: qꝛ spasmū significat: ⁊ aliqñ accidens superueniēs opponit egritudini precedēti: sicut ydropisis festinantibus post se. acutas.

Si ... gnu... mali...

¶ Capl'm. xliiij. Quod est de signis vniuersalibus ad cognoscēdum mēbra intrinseca egra.

Einceps volumꝰ loq̄ de signis egritudinū mebrorū intrinsecorū. Et dicemus qđ iā dictū est superiꝰ ꝙ hic tria requirūtur: vt mēbrum egrū: et

egrũ:et quiditas egritudinis:⁊ causa egritudinis: et causa hic intelligitur differentia egritudinis: hec est ipsius proprietas: ⁊ ea que istas res significant pro maiori parte sunt accidẽtia que actionibus et passionibus mẽbrorũ superueniũt: et hec apparent aut in corpore aut in superfluitatibus corporis. Sed accidentia que dicta sunt pro maiori parte super egrũ mẽbrũ significant: solum quando illa actio aut passio membro cui superueniunt est illi propria. Sicut casus appetitus egritudinez oris stomaci significat. Sed si illa accidentia illi membro non sunt propria: quia illud mẽbrũ egruz nõ significat: sicut priuatio motus digiti nõ significat proprie egritudinẽ solum in digito esse: qđ est: q: põt esse propter egritudinẽ nerui ad aliud mẽbrũ venientis. Itẽ possibile est vt accidẽs actioni mẽbri superueniẽs mẽbrũ egrũ ⁊ egritudinẽ significat: ⁊ hoc accidit quia hoc accidens propriũ ambobus existit: sicut dolor acutus pungitiuus pãniculosum membrũ egrotare significat: ꝙ hunc dolorẽ efficit humor colericꝰ. Et oxiremia que cum magna vẽtositate egreditur significat ꝙ egritudo in ore stomaci existit et humor frigidus huiꝰ causa existit. Et mẽbrũ existens supra dorsuz corporis mẽbri in cuius opposito sentit egritudo signũ est supra mẽbrũ lesum in tpe quo erit passio mẽbri lesi: sicut dolor qui est sub al'. super ypocundrijs significat ꝙ egritudo est in stomaco. Et illud qđ nõ est propriũ signuz est sicut dolor yliũ: qui põt esse vt sit egritudo colica: aut egritudo renum. Et exeũtia a corpe siľr sup egrũ mẽbrũ habẽt significare a parte quãtitatis: ⁊ forma ipsoꝝ. A forma sicut corpuscula: pilus et siľia super egritudinẽ renũ: ⁊ squamosuz super egritudinẽ vesice sine fe. corpore existẽte. Et si significant a parte q̃titatis sicut magni anuli exputi cum tussi a pulmone prouenire significant et parui a fistulis ipsius oriri significant. Item exeuntia a corpore significãt ex parte loci: aut a modo exitus ipsoꝝ: sicut a sanguine ab ano exiente: q: significat ꝙ egritudo est aut in intestinis: aut in epatis concauitate: ⁊ si per viã vrine egredi𝔱 egritudinez in gibbo epatis: aut in renibꝰ: aut in vesica significat. Et significatio q̃ a modo exitus sumitur est sicut sanguis exiẽs cũ tussi qui a pulmone cognosci𝔱 venire: ⁊ si cũ rasecatione egreditur: a colatorio venire significat. Adhuc similiter dolor ⁊ pulsus super mẽbrũ egrũ significãt: q̃uis hec sint ex genere accidẽtiũ actioni superueniẽtiuz: saluo ꝙ illoꝝ actiones diuersifican𝔱 fm diuersitatẽ regularum vniuersaliũ ⁊ particulariũ. Et serrinꝰ pulsus significat ꝙ egritudo est in mẽbro neruoso. Et vndosus significat ipsam in mẽbro carnoso. Sed qñ dolor pungitiuus: et a latere mouetur: significat morbũ esse in mẽbro pãniculoso. Et si est lentus significat ipsum in mẽbro carnoso: ⁊ si est pulsatiuꝰ tunc in mẽbro arterioso ipsum esse significat. ⁊ si est latitudinalis sine pũctione significat ipm esse in membro non ossuoso nec in neruoso sicut in splene ⁊ epate: et si extenditur in latitudinẽ significat ipm in neruo: aut ve-

Serrinꝰ pulsus. et vndosus

na esse. et si assimilatur fissioni corporis grossi fixi significat quod est in lumbis aut grosso intestino. et si sit frangitiuus in membro ossuoso eẽ significat. ¶ Isti sunt modi quibus mẽbrũ egrum potest cognosci. Actiones vero proprie alicuius iterare hic nõ opz quia tu hoc scis in libro sanitatis. Sed quod hic est optimũ sunt aliquãte distinctiones eorum que ex corpore egrediuntur: et dicimus quod exeuntium a corpore sunt due species: vna est cuius exitus est naturalis sicut vrine: stercoris: et sputi: et alia est cuius exitus naturalis nõ est: sicut sanguis: et quorũdã mẽbrorũ partium.

¶ Cap. xlv. Quod est de his que egrediuntur a corpore que egritudines significant.

Accidentia vero exitus eius que exitũ hz naturalem nõ significãt pro maiori parte nisi quiditatẽ egritudinis vel causam: et iam de illis secuti sumus. Sed res que exitũ non habent naturalẽ significãt mẽbrũ egrũ pro maiori parte. Et quod hic dicere volumus est signũ exitũ sanguinis. Et dicimus quod sanguis exiẽs: aut exit a superioribus partibus corporis: aut a ptibus inferioribus. Et qui a partibus exit superioribus: aut exit per os: et cũ sputo: aut cũ rascatiõe: et a colatorio, pvenit: aut a stõ: et fit cũ vomitu: aut a pectore vel pulmone: et fit cũ tussi. Sz qui a pulmone pvenit est quãtitate multus et simul et semel proijcit et sine dolore: et est arterialis. Sed que a pectore pvenit est cũ dolore: et est paucus et simul et semel non exit: et colorẽ sanguinis pulmonis nõ hz: excepto quod ab aliquã exeat arteria: et in eo sunt gutte coagulate. Et aliquãdo a capite descẽdit et mouet tussim. et aestimant aliqui vt a pulmone descendat: sed ab eo diuersificatur in substãtia et colore: quia pro maiori parte est sanguis coagulatus. Et adhuc significatio sumitur a signis repletiõis cerebri: et aliqñ a gutture pvenit et cognoscit per dolorẽ spatularum. Sed sanguis qui a partibus inferioribus corporis egreditur: aliqñ ab orificijs venarũ ani egredit et natura hoc vtit p viã euacuatiõis qñ nimia qñtitate aut qualitate exuberat: et hoc cognoscit ab accidẽtibus orificiorum ani eueniẽtibus: et hoc idẽ si supfluat nõ est laudabilis. Et aliqñ p eãdez viã egredit sanguis pter apata: aut intestinorũ vlceratiõnẽ: aut pter virtutis epatis debilitatẽ: aut propter malã sanguinis qualitatẽ quã natura bñficio mũdificatiõis expellit. Et cõmunicat sanguis exiẽs ab intestinis: et pter debilitatẽ epatis in hoc: quia ambo loture carnis assimilant. Et pprũ signũ in intestinorũ vlceratiõe est dolor sensibilis i mẽbro egrotãte. et quod paulatim sanguis egredit que superfluitatibus est admixtus. Itẽ que ab epate pvenit ab accidẽtibus proprie debilitatẽ epatis significãtibus cognoscit: et sine colore est: sz quod expellit epar pter malitiã ipsius cognoscit p dolorẽ: quia est sanguis niger adustus. Sed sanguis que ex vijs vrine egredit aliqñ a vesica pvenit: aliqñ a renibus: et aliqñ ab epatis gibbositate. Et que ex renibus exit egredit pter duas cãs: aut pter vene apertiõnẽ: aut pter ipsorum renũ

scissuram:sicut accidit ꝑpter lapides in eis generatos:qꝛ multotiens in eoꝝ suba generatꝰ sicut dicit Gal. ꝛ postea lacerant lapides ipsoꝝ carnes ꝛ egrediũtur:ꝛ qñ hoc accidit dolor icipit in loco ipso:ꝛ durat quousqꝫ virtus expulsiua expellit ipsos:ꝛ vt plurimũ gñatꝰ in cõcauitatibus ipsorũ ꝑpter separatiue ṽtutis debilitatẽ q̃ separe nõ põt aquosam partẽ ex qua renes nutriuntur a parte terrestri. Et aliqñ generatur ꝑpter ṽtutis assimilatiue debilitatem q̃ partem ex qua membrũ nutriri dꝫ non põt assimilare:ꝛ sic ad lapidẽ cõuertitꝰ:ꝛ nõ ad partem renũ aut vesice cõuersionem hꝫ. Et hoc accidit ꝑpter fortem caliditatẽ ꝛ siccitatẽ aut ꝑpter frigiditatẽ ꝛ siccitatẽ: sicut accidit in superfluitatibꝰ q̃ in aque canalibꝰ colligũtur. Et aliqñ accidit ꝑpter grossorũ ciborum:ꝛ terrestriũ vsum ꝛ aliqñ he cause omnes in simul aggregantur. Item adhuc sanguis ex renibꝰ egreditur ꝑpter virtutis nutritiue debilitatem:qđ est: qꝛ nutriri nõ possunt ex humiditate sanguinea in eis existente.

¶ Sed harum passionũ differẽtie he sunt:quia que a debilitate renum causatur:ab accidentibus renibus superuenientibus cognoscitur:sicut a colore q̃ eis accidit ꝑpter malaꝫ cõplexionẽ et totiꝰ corporis maciem et coitꝰ debilitatem. Et differentia illiꝰ sanguinis qui fit ꝑpter apertionem vene ab eo qui ꝑpter virtutis nutritiue fit debilitatem est: qꝛ qui egreditur ꝑpter vene apertionem ponit vrinam taleꝫ qualis fit sanguis ab ipso rei principio:sed qui a debilitate ꝓuenit renum loture carnis assimilatꝰ: et hoc idem in principio valet neqꝫ subito apparet. Et differentia inter sanguinem ex scissura vene ꝓuenientem:ꝛ sanguinem ex orificijs exeuntem est: qꝛ qui ex orificijs egreditur sine dolore est:quemadmodum sanguis ex naribꝰ exiens: et qui ex scissura exituꝫ cũ dolore hꝫ. Item qui ex vesica ꝓuenit semper cum dolore egreditur: qđ est: qꝛ sanguis ex hoc membro vt plurimũ egreditur ꝑpter hu. acutos ipsum lacerantes. Et q̃ a gibbositate epatis egreditur ab accidentibꝰ debilitatem epatis denotantibus cognoscitur. Sed accidens qđ fluxus ventris nominatur: q̃q̃ de eo. G. sufficienter nõ sit locutus:declaratum tñ est in egritudinum libro:ꝙ sit ab intestinorum epatis: ꝛ stomaci debilitate:ꝛ aliqñ a debilitate membrorum totius corporis:et cumꝰ hic dico debilitatem: malam membroꝝ sine materia cõplexionem intendo:ꝛ similiter ꝑpter malã cõplexionem materialem hec accidentia fieri possunt:hoc est ꝑpter materiam in quolibet istorum membrorum: aut in pluribus collectam:et tunc hec mala complexio solum membrũ egrũ non significabit:sed etiam ipsiꝰ causam denotabit. Et incipiendum est a signis que quando huic euacuationi coniungũtur membrũ hoc egrum significant ꝑpter ipsorum differentias. Et dicimus ꝙ differentia que est inter fluxum ventris qui ab egritudine materiali fit in aliquo membro vel in pluribus et inter fluxum qui ab egritudine fit non materiali estꝫ: quia ille qui ab egritudine fit materiali hꝫ manifestũ exitum humoris Gal.

ipm faciētis cum egestione: ꝛ si fit sine materia nō sic manifesta tur. ¶ Et debes scire ꝙ si a stomaco ꝓuenerit ab accidentib⁹ stomaco superuenientib⁹ qđ manifestatur stō habente cōplexionem malā materialē aut nō materialē: ꝛ cū hoc penitus cōiūgitur mora cibi in stomaco pauca qđ est: q̄ꝛ qui a stomaco ꝓuenit est ꝑpter vnam duarū rerū: aut ꝑptervirtutis expulsiue festinationem vt citius expellat: aut ꝑpter retentiue debilitatē vt non retineat: ꝛ quodcūq; horum fuerit necesse estvt pauca cibi in stomaco fiat mora. Et aliqñ accidit vt fluxus ab intestinis ꝓueniat sicut dictū est: ꝛ hoc ab accidentib⁹ intestinis superuenientib⁹ cognoscitur: et q̄ꝛ in stomaco cā festinantie supradicte nō est in ipso cibus tpe naturali morat̄. Et qui ab epate aut venis ꝓuenit: aut ab aliquib⁹ aliis membris ꝓuenit: vt a capite ꝛ his silibus cognoscit̄ si materialis est silr a signis significantibus dominium humoris in membro et ab accidentib⁹ illi mēbro propriis: aut ab ipsi⁹ operationib⁹. Auenzoar em̄ testificatur de illo qui fluxum cronicū patiebatur ꝙ fluxus iste in hora somni fortificabatur: ꝛ in hora vigiliarū alleuiabatur: ꝛ p hoc arguebat ꝙ humor hoc faciens esset in cerebro: ꝛ suā intentionez in curādo cerebrū adhibuit: et curatus est. Et ego eādem rem isti similem feci in quodam fluxum ventris patiente: qui medicatus a multis medicis: ꝛ a me lōgo tpe fuit et nihil ꝓficui habebat: ita ꝙ de ipsius salute desperaui: sz ipsum visitabam sicut amicū: et q̄ꝛ magnus erat: tandem percepi vnū ex suis brachiis alio frigidius et macrius: ꝛ autumaui ab hoc ꝙ fluxus ab illo brachio ortum habuit eo ꝙ v̄tutes ipsi⁹ membri attractiua et digestiua deperdite essent ꝑpter malā cōplexionez frigidam nō materialem sup ipsum dominantez. Et ego intentionem meā ad illud membrū calefaciendū apposui cū fricationib⁹ balneis: ꝛ silib⁹ localib⁹ reducere bonā ꝛ naturalem humiditatem conatus fui: ꝛ postea mentem apposui: vt calorem naturalem atq; humiditatem hanc cū rebus cōuenientib⁹ cōseruarem donec ipsuz ad oēs suas v̄tutes naturales reduxi. Nec medicinā ꝓpriam aliquā fluxui facere curaui: et ꝑpter hāc rem breui tpe curatus est. Sed fluxus q̄ fit ꝑpter opilationem q̄ fit in mesaraicis venit̄ tib⁹ ab epate ad intestina significatur p chiluz exeūtem cū egestione: q̄uis tardet in stō ꝛ intestinis tpe naturali: aut propinquo eidem: ꝛ qñ hoc accidit alicui fit ei macies tpe breui: ita ꝙ breuior q̄ꝫ aliis fluxib⁹ accidat. Sed qñ egritudines iste componūtur difficile est eas cognoscere. Et scias ꝙ maior pars istorū signoꝝ ꝯiecturabilis est: ꝛ ꝑpter ea volens ista cognoscere indiget acuto ingenio cū perseuerātia perscrutationis: ꝛ qñ extimabis vnū incipe eleuare cū medicina leui ſm egritudinem quaz opinatus fueris: ꝛ si lucrat⁹ fueris ex hoc cōtinua medicinā: q̄ꝛ tunc scies ꝙ opinatus es verū: ꝛ si nō: dimitte. Sicut qñ credideris ꝙ causa flux⁹ sit opilatio dabis res aperitiuas: ꝛ si lucratus fueris teneas hanc medicinam et credas ꝙ hec opinio est vera:

et si non incipies cito restaurare illud qd fecisti cu medicina illa. Et opinatur quida medicoru q hec opilatio sit de genere suppositio egritudinibus et causis egritudinu: et si credideris q ca egritudinis sit caliditas studebis curare cu rebus parum frigidis: et si videris q proderunt credas p certo tuam opinionem et incipe egritudinem leuare. Hec sunt illa propter que cognosces membra lesa. Et queda cognosces p accidentia membroru comunicantia cu membro leso sicut tussis q accidit causa pleuresis: aut causa apatis epatis: aut tractione ossis trachea tracti ca apatis epatis: sed hec signa no sunt pprie signa lesionis membri nisi coiungantur alia signa cu eis sicut tussis et rascatio que non significat super pleuresim: nisi sit ibi dolor pungitiuus lateris et fe. cotinua. Adhuc scias q in quibusdam mebroru egrorum est egritudo per se primo: et in quibusdam pper aliorū mebroru communicationem fit: et cognitio egritudinis q pper colligantiam fit membroru est q mebrum copatiens pper augmetum vel diminutionem egritudinis membri per se egri aggrauatur aut alleuiatur. verbi gratia. q vertigo et alie capitis egritudines q augmetantur qn stomac9 nauseat: aut qn corruptos in se cotinet humores: aut qn a cibis vacuus no est: tunc dicere debemus q hoc no accidit capiti nisi pper cerebri ad stomacu colligantiam. Et adhuc hoc indiget perscrutatione: quia possibile est vt alicuius membri egritudo pper alteri9 membri egritudinem accrescat: aut esse potest: vt in vno membro sint egritudines plures: quaru vna est sibi ppria et prima et altera propter alterius membri colligantiam. Et aliquando egritudo q propter colligantia fit proprie egritudinis augmentum recipiet et crementum: et autumabit forte quis q pper colligantia solam hoc prouenire possit. Ite adhuc esse potest vt due egritudines pper colligantiam esse possint vt egritudo cerebri propter stomacum: et egritudo stomachi pper aliud membru. Et ne in hunc errorem decidat speculator: oportet vt circa hoc pluries perscrutetur: et qn eius opinio super aliquam istaru fuerit firmata: tuc remotionem ipsius cum medicina equalitati ppinqua attendet: hoc est cu medicina ad aliqua extremitatum no multum declinante. Et si experientia hoc ipsum inuenerit et perpendat in ipso perseueret: et si non: ad aliam opinionem se conuertat. Cerebrum.

¶ Cap. xlvj. Quod est de signis egritudinum et causarum ipsarum in generali.

ET postq nos de rebus vniuersalib9 fuim9 locuti per quas membra egra cognoscere possumus deinceps loqui volum9 de reb9 p quas egritudines et ipsaru egritudinu causas cognoscam9. Et dicim9 q reru sup quas nos op3 adducere signa vltr sut: aut mala complexio materialis aut no materialis. Et signa q mala coplexione materiale significat: vt dictu est sunt illa q dnatione hu. significat: aut in toto corpore: aut in vno mebro egro. ¶ Et adhuc similiter vt dictum est ea

que ex corpore egrediuntur hu-
morez facientem malã cõplexio
nem materialem significant si-
cut vomitus ⁊ egestio: aut sputũ
et hec sunt signa cõueniẽtia sup
genus cause operatiue: ⁊ de his
iam locuti fuim⁹. ¶ Et rascatio
significat etiã sup cãm ⁊ speciez
operãtem: sicut rascatio rubea si
gnificat fortitudinẽ sanguinis:
et viridis fortitudinez humoris
cõbusti: ⁊ ideo significat i egritu
dinib⁹ pectoris mortem. Et ra-
scatio bona est alba plana equa
lis: ⁊ que cũ facilitate expuitur.
¶ Et apata significãt demõstra
tionem sup humores operãtes
ea per signa significãtia sup for
titudinem humorum. Et dolor
significat sup causaz que opera
tur: ideo ꝙ dolor acutus signifi-
cat ꝙ hu. sunt calidi: sed dolor
martilinus ⁊ dolor siñs pũctio-
ni acus grosse nõ sũt nisi ex hu.
frigidis sicut dolor colice: aut cã
humoris lapideati: sicut accidit
in renib⁹ cã arenularũ. Et apa-
ta sitr ex signis causarũ facien-
tium manifestãtur: et qꝛ pulsus
in re apatũ signũ hꝫ ꝓpriuz: ob
hoc de ipso nunc loqui disposui
mus. ¶ Et dicim⁹ ꝙ apatũ cali-
dorum pulsus tensus est paru⁹:
velox: spissus: varius varietate
serrina. Et tensio vero fit ꝓpter
materiã organũ extendentem:
paruitas vero ꝓpter duriciem ⁊
organi asperitatẽ fit: velocitas ⁊
spissitudo ꝓpter recõpensationẽ
fortis magnitudinis fiunt quã
amisit: serrinitas vero fit: qꝛ vir-
tus organũ extẽdit: qꝛ ⁊ non est
organũ obediẽs ⁊ ipsi⁹ ptes nõ
equaliter extenduntur: ⁊ ob hoc
vna alteri resistit: ⁊ ꝓpterea ille
motus serre motui assimilatur.
¶ Sed apatuz colericoꝝ pulsus
spissior sanguineoꝝ pulsu est: ꝓ
pter ipsoꝝ fortitudinem caloris
et magis ad serrinitatem decli-
nat eo ꝙ colere siccitas indurat
mẽbrũ. ¶ Sed apostematũ fle-
gmaticoꝝ pulsus paruus et ra-
rus ⁊ tardus est: ꝓpter fortitudi
nem frigiditatis ⁊ virtutis debi
litatem: ⁊ in hoc dispositio serri-
na oĩno nõ existit ꝓpter humo-
ris faciẽtis humiditatẽ. ¶ Sed
humoꝝ melencolicorum aposte
matuz pulsus durus est: ⁊ asper
ꝓpter humoꝝ siccitatẽ: ⁊ est tar-
dus: ⁊ rarus: et ad serrinitatem
manifeste declinat: ⁊ cũ his om-
nib⁹ est occultus ⁊ rarus. Et de
reb⁹ per quas cognoscũtur apo
stemata q̃ fiunt in principalib⁹
mẽbris est febris: ⁊ iõ hec est vna
de reb⁹ q̃ ostendũt de apostema-
tib⁹ q̃ cõsueuerũt facere saniem:
qꝛ apostema qđ nõ facit saniem
nõ hꝫ calorem extraneum sicut
apostemata q̃ sunt causa vento-
sitatis aut duriciei. Sed mẽbra
in quib⁹ visibiliter manifestant
sunt cerebrũ: epar: stomacus: et
intestina gracilia: ⁊ splen: et re-
nes: ⁊ vulua: et vesica. Ista sunt
genera signorũ per que species
egritudinũ cognoscuntur scđm
regulam huius artis vniuersa-
lem. Et si ego non recolerem si-
gna ⁊ cursum qui currit in hac
arte: hoc est dicere si ego nõ con
siderarez in vnoquoqꝫ membro
cõsiderationem ꝓpriam: tũc cõsi
deratio vniuersalis sufficere vi-
deretur: sed volo sequi vestigiũ
Gal. ad maiorez cautelam. s. ad
loquendum de reb⁹ particulari
bus: eo ꝙ hec est via quesita in
hac arte. Et nos narrabimus
egritudines membrorum mani
festorum: ⁊ narrabimus signa si
gnificantia super ipsa cum cau

Rascatio alba bona est.

rela et cōplemēto verborū particularium q̄ cū vniuersalib⁹ dici nō possent. Et etiā q: multa signa ex his cū accipiunt̄ particulariter nō sunt signa eo q̄ pl⁹ apprehēdūt q̄ egritudo ipa: vl' q̄ mēbrū infirmū: et ꝑpter hoc necessariū est loq̄ sup oīa accidētia q̄ sunt ꝓpria vnicuiq3 egritudini: verbi gratia: q: dolor pungitiuus in latere cū fe. ⁊ tussi: et pulsu serrino signū est apātis dyafragmatis. S3 maior pars egritudinū mēbroꝝ interiorū q̄ indigēt demōstratiōe sunt apāta: vel mala complexio materialis: vel non materialis. Sed secundum Gal'. cōsideratione in res particulares narrare op3. S3 de his breuiter dicem⁹ egritudines mēbroꝝ ꝓprias narrātes signa sup eas significantia ostendemus a cerebro incipientes. dicimus q̄ oēs male ꝯplexiones eidē superuenire possunt vt calide: fri. sic. ⁊ hu. ⁊ vniuscuiusq3 istaꝝ signa significātia dispositionē plenius ostendetur: sicut oculoꝝ rubedo et faciei: et actualis calor dominum3 sanguinis: aut humoris calidi significat. Et proprietas male complexionis calide aut frigide est: vt eidem dolor cōiungatur: tamē complexione calida fortior existit: sed humida vel sicca dolorem non efficit nisi parū. Sed quando est sola humiditas tūc sola grauitas sentitur: ⁊ humida complexio cerebri cognoscitur a capitis grauitate: ⁊ a multo somno: et a sensuum capitis ebetudine. Et siccitatis signa his existunt contraria. Et possibile est vt complexio adueniēs capiti sit pricipaliter adueniēs ex capite: et possibile est vt ab alio veniat membro: sed ꝑ maiori parte accidit causa stomachi. Et signum huius est quoniam soda promouetur quando angustiatur stomachus ad vomēdū: vel qn̄ a cibis vacuus existit: aut qn̄ cibaria corrupta sunt in stomacho. Et istud est gn̄ale: q: qn̄ dolor capitis augmētatur qn̄ auget̄ stomachi egritudo: ⁊ minuit̄ qn̄ minuit̄. Et possibile est q̄ accidat ex colligātia duarū venarum3 q̄ noīate sunt in arabico guidem. Et sunt vene somni: quoniā accidit in capite dolor q̄ dr̄ emigranea: ⁊ signum hui⁹ est signa significātia repletionē occipitij: ⁊ possibile est vt accidat ex colligantia toti⁹ corporis: ⁊ signū hui⁹ est signa significātia repletionē vniuersalē. Et cerebro aduenire possunt oēs spēs apātū calidorū ⁊ frigidorū. Et aliqn̄ mēbrū egrum cognoscitur ⁊ egritudo a proprijs ipsi⁹ opatiōib⁹ i ipo sicut i egritudine fixa i cerebro ꝯcomitant̄ alienatiōes q̄ diu cōtinuant̄ cū eo: q̄ si ꝑpter colligantiam3 alteri⁹ mēbri existāt sicut accidit ꝑpter apā dyafragmatis cōcomitant̄ alienatiōes q̄ nō cōtinuāntur cum3 eo. Itē accidētia q̄ sensibus adueniunt sunt cognitionis species egritudinis membri proprie sicut apostema colericum in cerebro factum malas prebet cogitationes: ⁊ quasi festucarū de pānis euulsionē adducit et vigiliarū multitudinē: ⁊ cū mala dispositiōe de somno excitantur. Et q̄ ex sanguine fit minus vigilare facit quā illud quod de colera fit: ⁊ habet risum3 ⁊ letitiā: sed q̄ a colera fit: sequetur ira ⁊ furor. Sed quod de melencolia fit et illud alienatio-

Emigranea dolor i capite.

nem sensuũ promouet:excepto ꝙ timor ⁊ placꝰ hoc cõcomitan tur. Sed qꝺ ex flegmate fit corruptionẽ animaliũ virtutũ prebet ⁊ nõ intẽdit facere malum. Sed signa ppria dominij humoris apostema faciẽtis in cerebro sunt sicut rubedo faciei et oculoꝝ:⁊ caliditas tacꝰ:⁊ fortitudo pulsus:qm̃ ista significãt abundãtiã sanguinis:⁊ maxie qñ associabit eis regimẽ conueniẽs sicut etates:complexiões: ⁊ tẽpora. Et nõ q̃ras vt rememorẽ tibi signa multotiens qm̃ rememorari debes eoꝝ q̃ tibi dixi. Et pulsus sup apata significãs hꝫ a sua pprietate varietatẽ tremoris:qꝺ est:qꝛ in mẽbro pãniculoso propter certamẽ:qꝺ est inter virtutẽ ⁊ organi extensionẽ. Et hoc accidẽs in apatibus calidis plus manifestat. In apatibus vero flegmaticis ⁊ melẽcolicis mollicies. Et humiditas que est in apostematibus flegmaticis q̃si vincit serrinã dispositionẽ:quam a parte mẽbri consequi debet. Et pãniculi qui in cerebro apostemant sunt pia mater ⁊ dura mater:⁊ aliqñ ipa substãtia cerebri apostematur:et hoc maioris est periculi:et fortiora habet accidentia:qꝺ est:qꝛ ex hoc consequitur paralisis aut apoplexia. Et dicitur quod aliquãdo cerebri recte apat:⁊ hoc sequit dolor pulsatiuus pp̃ter arteriarũ multitudinẽ:⁊ ipsiꝰ ppria signa sunt albi oculi:fortis rubedo:⁊ palpebrarũ grossicies:⁊ motus difficultas:⁊ fe. vt dictum est:propria in istis apatibus existit:sꝫ tamen in apostematibus calidis est acuta ⁊ in mollibus est lenta. He sunt egritudines in quibus necesse est inducere demonstrationẽ ⁊ proprie in egritudinibus cerebri. ¶ Sed epilẽtia ⁊ apoplexia et similes egritudines neruoꝝ oẽs iste egritudines sunt manifeste sensui:et iã diximꝰ eaꝝ causas in libris egritudinũ. Et q̃ remanent loq̃ sunt signa q̃ sunt ppria cuiusqꝫ cause cãruꝫ egritudinũ. Et hoc inuẽtũ est in eis pluribꝰ ex causis:⁊ est inuẽtũ i eis ex colligantia alioꝝ mẽbroꝝ:sicut est relaxatio:qꝛ iã declaratũ est i libro egritudinum ꝙ humor qui facit est causa flegmatis:⁊ potest esse ꝙ sit cã melẽcolie. Sꝫ si est ex aquositate aut vẽtositate:in hoc est differẽtia inter medicos ⁊ si põt esse vt sit in cerebro principalr et ex colligãtia alioꝝ mẽbroꝝ. ¶ Sed cognoscere ista signa maxime põt sciri per preterita:qꝛ iste egritudines eueniũt pluribꝰ de causis. Ecce que significãt sup ipa sũt signa q̃ significãt sup abũdãtiã hũoris: ⁊ ꝙ eiꝰ qꝺ inenit ex colligantia alteriꝰ mẽbri dicta sunt iam fit via:p quã demonstratur:⁊ hoc est ꝙ egritudo mltiplicatur in mẽbro ex colligantia et minuit ex minoratiõe:⁊ iterũ qꝛ in mẽbro leso nõ stat fixa egritudo:et ideo: quia oĩa ista accidẽtia manifestant ꝙ he egritudines nõ sunt in mẽbro principali. ¶ Et scias ꝙ differẽtia q̃ inter egritudines materiales:⁊ nõ materiales existit est: qꝛ materiales dominũ illiꝰ humoris ostẽdit:⁊ q̃ prima essentia a non materiali existit:si cã hoc efficiẽs a rebus exterioribꝰ causet:hec erit malicia pauca ⁊ pseuerantia erit breuis sicut dolor capitis qui a calore prouenit solis:⁊ sicut egri

Dif rẽti

tudo q̄ nominat terabi:que ab aere serenissimo q̄ mēbra nutritiua lesit:contingit. Et que mala ꝯplexio a scđa existit essentia est sicut spasm⁹aut et ethica q̄ a nimia siccitate fit:ꝛ hec spasmi spēs ab alijs spasmi specieb⁹ diuersificat:qꝛ paulatī aduenit: et ei⁹ timoꝛ est magn⁹;hec sunt signa egritudinis.

¶Capitulum. xlvij. Quod est de signis egritudinū oculoꝛū.

Incipiamus nūc signa egritudinis oculoꝛum:dicamus qđ he egritudines sensus visus manifestant: et in hoc non indigem⁹ nisi cognitiōe cause:ꝛ hūc meū sermonē cōplebo cū de oculoꝛū medicatione sermonē oꝛdinabo:sed hic dicaꝫ signa q̄ cognitionem egritudinū oculoꝝ manifestāt: hec lesio est q̄ aduenit neruo ꝑ quē ad oculū spirit⁹ currit aialis:aut q̄ eideꝫ accidit spiritui. Et neruus q̄ ad oculum dirigit leditur aut mala cōplexiōe materiali:cū apostemate vel opilatione:aut ꝑpter malā cōplexionē sine apāte vel opilatione. Et signa male cōplexiōis cū apāte ī oculis sūt manifesta:sicut pulsatio:rubedo ꝛ caloꝛꝛ signa opilationis sunt sola grauitas. Et signa male cōplexionis oculoꝝ manifestant ƀm ꝙ oīs mala cōplexio manifestat. Et opilationes q̄ ī eo sunt fiūt sicut egritudo q̄ noiat abinasal:ꝛ est opilatio facta inter coꝛneā ꝛ humoꝛē cristallinū:ꝛ hec opilatio apparēs est:hāc ꝯo egritudinē pꝛecedit vapoꝛū eleuatio ad partes superioꝛes. Et pōt esse vt isti vapoꝛes ꝑpter colligātiaꝫ stomachi ascendāt quos stomachus trāsmittit cerebꝛo:ꝛ etiam possunt a solo cerebꝛo eleuari. Et differētia inter istos est:qꝛ vapores a stō veniētes crescūt et decrescūt ꝑpter bonitatē digōnis stōi ꝛ maliciā ipsi⁹. Sed qñ a cerebꝛo fiūt ī sua fixione firmant tñ ꝛ in eis qui a cerebꝛo fiūt aliqua addit malicia propter stōi maliciā. Et dicūt ꝙ vapoꝛes a stō ascēdētes āmbos oculos eq̄liter turbant. Sꝫ opilatio que ꝑpter decursum aque superioꝛis aduenit vt plurimū vni soli oculo accidit.

¶Capi. xlviij. Qđ est de signis egritudinum aurium.

Et aurib⁹ etiam fit egritudo ꝑpt duas spēs male complexionis: vt materialē:ꝛ ñ materialē:ꝛ fiūt ī ipsis apāta:ꝛ opilatiōes:ꝛ doloꝛes:ꝛ gñalit egritudines q̄ sunt oīb⁹ alijs mēbꝛis gñales:doloꝝ:ꝛ apatum:ꝛ pustularuꝫ:ꝛ sitiumꝛ hec signa sunt signa ꝑpꝛia egritudinum ipsaꝝ. Et signa calidi apatꝫ auricularꝝ sunt doloꝛ infixiu⁹ grauis:qꝛ mēbꝛuꝫ est neruosum et cartilaginosū:ꝛ pulsus serrin⁹. Et sciasꝙ maioꝛ ps hūoꝝ faciētiū talia apata est humoꝝ subtiliū ꝑpter obtusitatē vel duriciē subē ipsoꝝ mēbroꝝ et aliqñ cū his apatib⁹ fit fe.cōtinua:et maxime qñ apa est ī radice loci noiati sumac. Et maioꝛ ps egritudinū q̄ fiūt ī aure est exufflatio:ꝛ tinnit⁹ ꝑpter int⁹ vētositatis expulsionē ꝛ iclusionē:et vꝫ

De aures.

quod hoc esse pōt acuitate sentien-
di: et demonstratio super hoc est
quod ibi nō est signū superabūdā-
tie humorum.

¶ Capit.xlix. Quod est de signis egritudinum nasi.

Naso supueniunt opilatiōes: et apa ta cū cōplone ma-la materiali: et nō materiali et ppria apāta i ipso sunt quod deriuata sunt a noie illi⁹ ver-mis quod ramisse noiat: hic est ille qui multos hz pedes et signa isti⁹ egritudinis ab eisdē qb⁹ et alie egritudines cognoscūt signis.

¶ Capitu.l. Quod est de signis egritudinis oris.

Egritudines vero oris oculis manifestātur: et ob hoc perscrutatione signorum ipsorum nō indigemus.

¶ Capit.lj. Quod est de signis egritudinum gule.

de gu la.

Et gule fiunt apāta et egritudines quod etiā el-daucha dicunt.i.strā-gulator: et pses appel-lant ascheam. Et cognoscuntur a dolore ibi existente: et cum con strictione deglutionis: et quādo crescit cōstrictionē facit anhelit⁹ et pōt fieri vt hic extinguat spiri tū. Et cā hui⁹ a signis humorū ibi dominātium cognoscit. Et pulsus i hoc apāte est vndosus: et est qr hoc apā i mēbro est mu-sculoso: et diuersificat hoc apā sm magnitudinē et paruitatē: et sm hoc eorum terminationes al'. pticularia indicant. Et hoc ex signis bonis est vt apā in ptib⁹ exteriorib⁹ manifestet: aut pro-pter tumorē: aut aliud signū: aut ppter dolorē p tactū. Et ipsorum spēs sm Gal'. sunt quinqz: vna est quod fit i meatu gule quod extremitatē epiglotis attingit. Scda est quod nec foris manifestatur: et i gula nō apparet: sz ex hoc patiēs quasi strāgulationē pcipit. Tertia est qn gula exterior est istata. Quar ta qn int⁹ et extra tumet. Quita qn lacerti colli appodiant: ita quod spōdilia int⁹ cōtrahunt.

¶ Capit.lij. Quod est de signis egritudinum pulmonis.

Et pulmoni multe egritudines fiūt quarū quedā sūt cōes: et qdā ppriе: cōes sunt sicut apata: vlcerationes et cōti-nuitatis solutio: ppriе vero sicut tussis et egritudo quod dr bethhor-ra.i. difficultas anhelit⁹. Et apā pulmōis cognoscit a forti anheli tus strictura: et a cōcussiōe fixa cū ipo ppter isti⁹ mēbri ad cor p-pinqtatē et pectoris grauitatē: et a forti tictura pomorum maxillarum et ab oib⁹ signis dnatiōis san-guinis cognoscit: ppterea qr vt plurimū i hoc mēbro apā a san guie cōcreat: quod ē: qr colere spsio i eo ppter sue substātie molliciē eē nō pōt: et etiā ppter multā hu miditatē ad ipm trāsmissam: et tn nec etiā ppt hoc apā flegma ticū nisi raro i ipo cōficit. Et do-lor in apāte isti⁹ mēbri signum nō est: qr hoc mēbrū insensibile est. Et pulsus necessario est ta-lis qualis apātū calidorum: excepto: qr i eo vndositas est manifesta ppter molliciē membri. Et solu tionis cōtinuitatis istius mēbri signum est: qr sil' et sel' sanguis egredit multus rubeus: areno-sus: et cum tussi: et hec fiunt aut propter causas extrinsecas: aut propter reuma descendens: aut

ꝓpter percussiones in pectore factas. ¶ Et sputum similiter apa pulmonis manifestat dūmō cōiungatur cū signis predictis: qd̄ ē: q2 posset fieri et in apatibus q̄ fiunt in pāniculis.al'.pelliculis costarū. Et ex signis laudabilibus in apate pulmōis est sputū albū z equale: z qd̄ suauiter egreditur: quēadmodū illaudabile est signū in quo dñium aliquorum humorū manifestatur z maxime sputū nigrum: z post illud est citrinū z post illud rubeum. ¶ Et sputū rotundū qd̄.Y.dixit esse summū malū in pulmonis egritudine est: q2 significat pditionē sup humiditatē naturalē: sed tussis nō est signū nisi cause efficientis. Et causas ipsi⁹ tu ex alijs libris nouisti.

¶ Cap.liij. Qd̄ est de signis egritudinū pectoris.

Et egritudines q̄ manifestiores sunt in pectore. sunt apata z oppilatiões. ¶ Et apostemata vtplurimū fiunt in pellicula interiori tegēte costas que egritudo nominatur xazibera: q̄ i ligua nostra pleuresis noiatur. Et in his apostematibus ꝓpria signa sunt dolor fixus extensiu⁹ fe.acuta z tussis cū sputo: z pulsus serrinus. Et aliquando hec apostemata fiunt in musculis q̄ sub pāniculo sunt: z tūc hec passio apostema lateris dicitur: et tūc hec signa sunt posteriora dictis signis. Sil'ta tñ ipsi⁹ accidētia sunt debiliora z minus timorosa: nec dolor adeo fixus est: q2 nō est in mēbro pāniculoso nec i pulsu serrinitas sic manifestatur. Et aliquādo apa fit in pāniculo pectus diuidente. ¶ Et aliquādo dyafragma apostematur: z sequitur hic sensus alienatio z inqetudo magna.

¶ Cap.liiij. Qd̄ ē de signis egritudinū stōi.

Et stomaco adueniūt spēs ꝯplexionis male vt materialis: z nō materialis z adueniūt apata z vlcerationes. ¶ Sed species male cōplexiōis nō materialis qñ remissa ē a reb⁹ extrinsecis ē creata: z ille sunt illius signa demonstratiua sicut aduentus aeris vel cibi frigidi. Sed si fuerit intensa erit aut mala complexio calida z sicca que ethicam inducit: aut erit frigida z sic. z senectut; erit ethica. ¶ Et signum ambarum egritudinum est quod in hoc membro illa signa manifestantur que in ambabus egritudinibus his manifestari solent: qd̄ est: quia membrum hoc fortiter demacratur. Et aliquando patiens spinus iacet: tūc percipit stomachi dispositionem fouee alicui similē esse. Et stercus molle egreditur z indigestū: et vniuersaliter ipsi⁹ virtutes omnes debilitantur. Sed mala ipsi⁹ materialis cōpl'io huiusmodi esse pōt: aut vt ipsa sit ibibita vel in cōcauitate ipsi⁹ fixa aut ab alio mēbro transmissa: et pōt esse vt res ambe adinuicez cōponantur: z hoc pōt: aut ab vna aut a duabus materieb⁹ eē: vbi gr̄a: sicut si i ipso sit humor coleric⁹: z ipsi humor flegmaticus trāsmittatur. Et si ipse fuerit flegmaticus humor ab eo ructus ꝓueniet acetosus: z si fuerit coleric⁹ fiet fumosus. Et differentia que est inter humorem fixum z transmissum est: quia transmissus p secessum

aut vomitū exitū erit. Sz ibibi t⁹ ꝛ infixus neutrū hoꝝ attentat: sed conaẛ ad vomendū ꝛ nihil ꝓijcit. Et signū appropriatū colere est tremoꝛ labij. Et humoris melēcolici in stō signa sunt ꝟtutꝫ visibilis īpedimētū: ꝛ acetositas acerba in oꝛe. Differētia ꝟo que est iter ꝯplonē materialē ꝛ nō materialē est pp humoꝛē p vomitū et secessum exeūtem. Et in passione stomachi vrina grossa materialē ꝯplonē peccātez significat. Sz apata fiūt aut in fundo stomaci: aut in ipsius oꝛe. Et hoꝝ quedā sunt calida: q̄dā frigida: ꝛ q̄dā ex gñe canceri ꝛ q̄dā sunt vētosa. Et oē apa qđ in stō sopoꝛaẛ seq̄tur fe. ꝛ doloꝛ fixus: ꝛ maxie qñ in oꝛe stōi vnẛ qđ est: q: illa pars magis neruosa exit: ꝛ est colligātie pnceps: ꝛ ob hoc piculosioꝛ ea que in fundo existit: ꝛ eidē sincopis: ꝛ sensus ꝛ alienatio seq̄tur: ꝛ frigida apata sequunẛ doloꝛes debiles ꝛ fe. lenta. Et apatib⁹ que in stomacho cancerosa fiūt sine doloꝛe ꝛ fe. fiūt: ꝛ si esset ethice assimilareẛ: aut mixtis fe. Et propꝛiuꝫ signoꝝ hoꝝ apata est ruct⁹ putridus coꝛrupt⁹ cū operationuꝫ debilitate: hoc est q̄cibus egredit indigestus et alia accidētia his silia. Et vlr signa que dñiuꝫ humoꝛum significāt: illa eadeꝫ sunt signa que significāt illum humoꝛem qui hoc facit: ꝛ vtpluribus attestanẛ ei cōplexio etas ꝛ regimen: ꝛ alia his silia iuuāt ad hoc cognoscēdū. Sed vlceratio q̄ in eo fit cognosciẛ ab ardore vel cōbustione que in eo fit: ꝛ ꝓpter paucā moꝛdicationē: raro tamen fit vt vlceretur stomachus: nisi sit etiā vlceratio in gula aut oꝛe.

¶ Ca. lv. Qđ est de signis egritudinū epatis.

Et epati accidunt opilatiões ꝛ apata: ꝛ spēs male cōplonis omnes. Signū apatis epatꝫ nō tñ ꝓpꝛiū est fe. atq₃ tussis ꝛ illi⁹ loci doloꝛ: ꝛ qđ q̄si ꝓpꝛiū est grauitas loci q̄ trachea nolatur: ꝛ maxime quādo in gibbositate epatis apostema existit. Et sepe signa apatis costarum cuꝫ signis apostematis epatis commiscentur: quia sepe doloꝛ apostematis epatis peruenit ad eundeꝫ locum ad quē doloꝛ apostematis pellicule costas tegentis reperitur: et tunc hic nullum propꝛiuꝫ signum reperitur: ꝛ cum his omnibus accidit tussis: tamē in epatis apostemate non fit multum sputū: Et aliquando erit sputum in apestate pāniculi maxime quādo apostema saniem facere inceperit. Et propterea sputuꝫ in pꝛincipio signum sufficiens nō erit: nec est differentia propꝛia inter apostemata epatis ꝛ pleureti ca nisi in qualitate doloris: quia in pleuresi est doloꝛ fixus et extensiuus: ꝛ qui in epate est aggrauatiuus. Et in pulsu etiā differentia existit: quia in pleuresi est serrinus: in epate vero vndosus: ꝛ dicitur quod aliquādo apostema fit in epatis lacerto. Et figura apostematis epatis est lunaris. Sed figura apostematis lacerti est oblonga: vel quadrata: et vnus angulus ipsius est grossus et alter subtilis.

¶ Capitulum. lvj. Quod est de signis egritudinū splenis.

T spleni omnes spēs male cōplexiōis accidunt: et opilatiões ꝛ apāta ꝛ ventositas inflatiua. ꝛ signa apātis splenis sūt dolor grauis ꝛ febris ꝛ accidētia que corpo adueniūt ꝓpter huiusmodi mēbri egritudines: ꝛ opilatiōis signa sola grauitas existit: ꝛ signa ventositatis inflatiue solus dolor est extēsiu9. Et ex apostemate ꝛ opilatione splenis sequitur macies totius corporis: et ideo dicit. Y. qn̄ splen crescit tunc corpus attenuatꝛ: ꝛ qn̄ decrescit tūc corpus inspissatꝛ.

¶ Ca. lvij. Qd̄ est de signis egritudinū renum.

Et renibus accidit species male cōplexionis ꝛ opilationes ꝛ apāta: Et discernuntur a vesice egritudinibus ꝓpter lapidis ꝛ arene generationē: ꝛ magis ꝓpria spēs male cōplexionis que renibus cōuenit est egritudo q̄ bolbarabrisnoiatꝛ que in latino dyabetica dr̄: ꝛ cū forti siti ꝛ vrine fluxu ꝛ febre. ꝛ apātis calidi sunt signa: dolor aggratiuus in renib9 sentitus: ꝛ dolor in alcatim factus cum febre vrine constrictione: et qn̄ patiens sup latus sanum decumbit videtur vt alius ren super ipsuz suspēdatꝛ. ꝛ hoc ꝓuenit quando est in statu aut declinatiōe: ꝛ maiori parte in his apostematibus fiūt febres errantes aut iuncte in apostematibus frigidis ꝛ lentis: iō quia febris nō aduenit apostematibus membrorum principalium: nisi quando apostemata erunt parata saniem facere. Sz signū generatiōis lapidis in renibus est dolor fixus ab ipsius generationis principio quoniaꝫ natura illos abijcit extra secundum illos qui dicunt quod lapides isti in substantia renuz generantur: ꝛ ideo aliquādo cū istis sanguinis exitus adest. Et quod verius apparet est quod ī cōcauitate renū generantꝛ ꝛ dolor qui est in hac egritudine: et accidentia doloris accidentibus que in colica inueniuntur similantur: propterea quia stomachi distemperantia ꝛ vomit9 his duabus egritudinibus cōmuniter accidunt: ꝛ casus similiter appetitus. ¶ Et differentia istarum difficilis est maxime in egritudinum principio: sed in fine manifeste diuersificantur propter in colica ventris esse cōstrictionem: ꝛ humorum cognitionem ꝛ multam ventositatē: ꝛ etiā lapides generati in renibus arenā ostendunt in vrina. Et signum discretiuum in hoc est operatio clisteriorū: quia si patiens ꝓpter clistere requiem inueniet sicut accidit. G. sine dubio hic dolor colicus erit: ꝛ si ꝓpter clisteria aggrauatur proculdubio renalis est. Causa est quia clisteria intestina replent ꝛ distensionem in eis operātur: ꝛ tunc opprimuntꝛ renes ꝛ dolor fortificatꝛ. Sed signa que vlcerationes significant est dolor vlceratiuus sine grauitate ꝛ extēsione: cū exitu sanguinis aut saniei: ꝛ aliqn̄ egrediūtꝛ cū vrīa frusta frustꝫ carniū sitia: ꝛ hoc accidit qn̄ in substātia renū corosio fit. Dria.

¶ Captu. lviij. Qd̄ est de signis egritudinū.

Et in vesica manifestiores egritudines que in ipsa generant sunt lapides qui in ipsa generantur: et apata et vlceratiões et strãguria et sine volũtate vrine exitus. Sz signũ lapidis in vesica est dolor qui in vesica sentit cũ virge pruritu: et virge erectione: et relexatiões sine cã manifesta: et vrine cruditas: et albedo ipsius cũ subtilitate: et difficultas exit9 vrine: et arenarũ apparentia in ipsa. Sz cõstrictio vrine fit aut pter membrũ mãdãs ipsaz: aut pter meatum qui a renib9 ad vesicam tendit. Et his duobus vnũ est cõmune accidens: et hoc est vrine difficultas. Sed diuersificatur in ipsis vt si a renibus ibi dolor sentitur: si aũt a meatu ibi dolor adest. Et aliquãdo cõstrictio fit vrine ab ipsa vesica: aut a meatu qui ad ipsam pgreditur vesicaz: et ista duo similiter in vno accidẽte comunicãt hoc est qr vesica repletionẽ recipit similiter et meat9. Sed diuersificant in hoc: qr qd a vesica puenit quãdo vesica premit et vrina exit. Sed qd a meatu puenit non emittit vrinã: et si vesica exprimat et oppilatio istius meatus sit a lapide. aut ab humoribus grossis sanguineis vel sanguine coagulato: aut pter cõplexionẽ frigidã dominantem. aut pter apostema: aut furunculos. ¶ Et signa harũ egritudinum sunt: quoniã si fuerit ex lapillulis significat ex arenulis precedẽtibus: et si est ex coagulatione sanguinis: signum est sanguis anticipatus. Et si ex sanie fuerit signũ est apostema qd pcessit: et si ex humoribus grossis fuerit significatur ex exitu pcedentis humiditatis: et cognoscũtur iste dispositiones per signa eadẽ cõueniẽtia: et si adinuicem iste dispositiones coniungãtur difficile cognoscuntur a medico quare quiete debet medicinare considerãdo primam intentionem: et si ex illa lucratus fuerit sequatur illam: et si non: dimittat. Et si pustula aut vlceratio ẽ in vesica: qd ab ea egreditur furfuribus aut laminibus assimilatur. Sed si he egritudines fiũt in renibus: qd ab eis exierit frustis carniũ assimilabit.

¶ Capitulum. lix. Quod est de signis egritudinum intestinorum.

(Di/tes)

Et intestinis vtplurimũ fit egritudo que dicitur colon: apostemata: vlcerationes et sanguinis flux9: Sed sanguinis fluxus vlcerationẽ cõcomitat: et iste sanguis cũ fecib9 egreditur a principio mixtus et aliquando ex substantia intestinorum egreditur. Et signum huius est dolor quando euacuantur humores et feces: et quando apostema est in intestinis grossis hoc modo cognoscitur: quia cũ patiens mordicationem sentit cogitur assellare: sed quod ab apostemate exit cum fecibus non est admixtum et si fuerit in subtilibus propter dolorem assellare non cogetur: et quod ab eis egredietur cum stercore erit admixtum propter vie longitudinem. Similiter si apostema in subtilibus fuerit dolor circa vmbilicum sentietur: et cum in intestinis fuerit grossis dolorem sentiet inferius. Et signa

Colice calide manifesta sunt et vniuersaliter ea que significant dominium humorũ in omnem patientem ⁊ que propter vento sitatem fiunt sunt dolor extensi uus ⁊ tortio intestinorum. Et si tortio fuerit cuȝ rugitu grossam ventositateȝ significat: ⁊ que fit propter apostema cognoscitur a fortitudie doloris a feb. a siti: et ab accidentibus ostendentibus dominationẽ hũoris apostema faciẽtis. Et egritudo fortissima que yliaca nominat fortiora habet accidẽtia ⁊ mala ita ꝙ patiens cogitur vomere stercus. Et vtplurimũ hoc accidẽs est propter apostema in subtilibus intestinis factum: et potest fieri propter stercus putrefactũ in eis: aut propter humorẽ grossum viscosum: aut propter herniam factam ex descensu intestinorum aut propter venenũ receptum. Et vniuersaliter hec egritudo in intestinis subtilib⁹ est propria: ⁊ hec egritudo attribuitur virtuti expulsiue: cum suum naturalem motuȝ non habeat: aut debet attribui vniuersaliter opilationi. Et aliquando ꝓpter priuationem colere que ad intestina consueuerat transmitti q͛ per modum abstersionis adiuuat ad fecum debitam expulsionem. Et opilationes fiunt in illis propter humores aut apostemata: aut propter malã complexionẽ frigidã ⁊ siccã que vias cõstringit: aut ꝓpter alias res positionẽ eorũ corrũpẽtes sicut vẽtositas que ea facit tortuosa: et hernia.

¶ Capitulum sexagesimuȝ. Qd est de signis egritudinum vulue.

Et vulue egritudines fiunt: quibus oẽs species male cõplexionis cõmunicãt sicut ab his que p̄cesserũt tibi manifestũ est ⁊ sepe ipsi accidũt apostemata. Et horum signum est dolor fixus ⁊ pulsus serrin⁹: eo ꝙ mẽbrũ est neruosum ⁊ feb. accidit eidem: eo ꝙ sit mẽbrum principale aliquo modo principalitatis. Et ex egritudinibus que magis in ipsa proprie sunt est egritudo que mola nũcupatur: que difficile a pregnatione cognoscit: eo ꝙ ablatio mẽstrui et grossities ventris cõicãt ambabus. Et signum disceretiuum est quia transit terminũ motus embrionis absq motu: ⁊ hoc accidit multis annis: quia portari pōt donec ab ea moriatur aut absoluatur: ⁊ hoc ꝫm virtutis tenorẽ. Et aliq̄n ei accidit vt eã ferat pluribus annis: demũ parit frustũ carnis: et aliq̄ moriũtur. Itẽ ꝓpria est egritudo vulue illa q̄ suffocatio d͛ matricis q̄ fit ꝓpter mẽstrui sanguinis corruptionẽ in vulua: ⁊ euenit ei sincopis et difficultas in anhelitu et priuatio sensus ⁊ mot⁹ ⁊ debiliter sentit pulsus ei⁹: et accidit eidẽ durities: ⁊ ipsi⁹ oris opilo. Et hoc accidit ex reliq̄s spatiis diu induratis in orificio matricis. Et spẽs male cõplonis mr̄icis si mãles sint ab his q̄ ab ipa egrediũtur cognoscunt: ⁊ si non sint materiales a siccitate ipsi⁹ pcipiunt. Et gñaliter signa que significãt cõplexiões sunt signa significãtia cõplexionem matricis: et de cetero instabimus super causas que operãtur putredineȝ. Et completus est tracta-

tus iuxta nostrā intentionem.
¶Explicit liber quartus: q̄ fuit de signis.

¶Incipit liber quintus: qui est de cibis ⁊ medicinis ⁊ est habēs capitula quinquaginta ⁊ nonē.
¶Cap. j. Qđ est breuiter cōplectens intētionē hui⁹ q̄nti libri.

Inten tio au thoris

N pri-mis sciendū est q̄d sit cib⁹ ⁊ q̄d medicīa: ⁊ quot sint eorū operatiōes ⁊ qualiter operantur proprie medicine: ideo q̄ habēt multas opationes quas medici appellāt virtutes prias scđas ⁊ tertias ⁊ proprietates: ⁊ cū hoc dabimus cognitionē harum istarū medicinarū que operantur quālibet istarū operationū. Et postea speculabimur in operationib⁹ earū: hoc est vtrū via qua apprehēdimus est per viā syllogismi solū: aut per viā experiētie solū: aut per viā cōtinētē vtrūq3: ⁊ hoc totū erit postquā receperim⁹ a naturalibus qđ erit recipiendū. Et q̄n cōpleuerimus hoc recordabimur pro priorū cibo⁊ ⁊ medicinarū quorū multiplicata est sciētia ⁊ experiētia in terminis naturalib⁹: ⁊ testificata sunt a cōitate medicorū aut a maiori parte. Et postea narrabim⁹ modos cōpositionis ⁊ recordabimur eo⁊ que manifestiora sunt secte cōponētiū. ⁊ narrabim⁹ naturā cōplexiōis s3 viā quā nobis oñdēt regt'all le: ⁊ q̄n cōpleuerim⁹ hec: tūc cōpleta erit nr̄a itētio in hac pticula.
¶Cap. ij. Quod est de quiditate cibi ⁊ medicine.

Icamus q̄ cibus est illud qđ ponit naturales partes cibati: ⁊ hec pars est in specie ptis dissolute. S3 medicina diuersificat ab hoc. ideo quia q̄uis ipa sit ex rebus: que ponūt naturales partes cibati: illa pars nō est in specie partis dissolute: sed h3 in se re3 actiuā et alteratiuā. Et propterea quādo superuenit hec dispositio super dispositionē egritudinale3: que est contraria vocat illa operatio curatio. Et hec est intētio diffinitionis: qua. G. diffiniuit cibū ⁊ medicinā: dicēs q̄ cibus est illud quod patitur a corpore. Et medicina est illud a quo patitur corpus. Sed si nos non intelligerem⁹ ex verbis hoc qđ dictū est: nō esset intellecta certitudo cibi ⁊ medicine. Etiā opinatus est vnus ex nostris socijs qui noīatur ahuberti auensufu q̄ illud qđ diximus in hac diffinitione esset quasi cōtrariū verbis. G. ⁊ super hoc eidē multas trāsmisit ep̄las quousq3 hoc plene intellexit.
¶Cap. iij. Quod est de operationibus primis quas operant medicine in corpe humano que sunt prime.

T operationū quas operantur medicine in corporibus humanis quedā sunt prie. sicut est caliditas. frigi. sic. ⁊ hu. ⁊ q̄dā earū sunt scđe sicut maturatio: digestio: mollificatio: resolutio: ⁊ aptio: ⁊ multa alia similia istis q̄ enarrare debem⁹: q̄n declarabim⁹ naturā medicinarū que faciunt hoc: et fuerūt vocate secundarie: q2 sequūtur

quūtur mēsurā mixtiōis primarū virtutū: ⁊ quedā earum sunt tertie que sunt proprie in certis mēbris:⁊ sunt quasi cōsequētes scđarū. Et est cōueniēs in pmis narrare quō he habēt agere in corpib⁹ has operationes:⁊ qūo habēt pati a corporibus earum passiones:⁊ hoc sciem⁹ qñ scinerimus per quē modū nutrit nutritus. Et dicamus iam declaratuz est in naturali philosophia ꝙ mēbra que primo nutriūtur sunt mēbra similia: ideo qꝛ cib⁹ primo conuertitur ꝓm ordinem quē hꝫ in corpe cibati in hūiditatē similem humiditati fixe in mēbris cōsimilib⁹ ⁊ miscet cuꝫ eis per eundē modū quo miscētur adinuicē res liquide: ꝓpter ea qꝛ nō est alter modus ꝑ queꝫ natura possit restaurare rem dissolutā oībus partibus mēbri nisi per modū mixtionis:⁊ quādo erit permixtū ꝓm hūc modū tūc habebit essentiā in ipso: et post hoc assimilabit illō mēbro: hoc est qꝛ dat eidē vnā coagulationē stabilitatis similē stabilitati membri. Et est ibi declaratuꝫ ꝙ hoc fit ꝑ decoctionē:et decoctio fit per calorem qui est in cibato: nō ꝙ calor sit primus motor in hac re sed est anima nutritiua: propterea qꝛ operationes caloris nō sunt determinate nec ordinate ad vnū finē manifestuꝫ. Et postq̄ ita est vidēdū est qūo dicit cibus esse tēperat⁹ aut medicina:⁊ qūo dicitur super quēlibet eoꝝ vt sint distēperati:quāuis melius sit appropriare temperantiā cibo:sicut est meli⁹ appropriare distēperantiā medicine:propterea quia cib⁹ qui habet propter suā virtutem ⁊ suaꝫ preparationē vt conuertatur ad humiditatem similem humiditati radicali que est in membro consimilem humiditati radicali:que est in mēbro consimili: et calori itrinseco simili calori qui est in cibato ita vt sint ideꝫ ꝓm omnē modū:⁊ hoc est solū in eo qui est tēperate complexiōis vel propinquus ei: ⁊ per hunc modum dicitur ꝙ cibus sit tēperatus sicut erat panis grani ⁊ carnes gallinarū iuuenum ⁊ similia istis:quia quātitas partium prestitarū corpori ab istis cibis est idem cum partibus que fuerunt dissolute. Sed temperātia medicine est ꝓpinqua huic:sed diuersificantur inquantuꝫ non hꝫ virtuteꝫ restaurandi partem equalē quantitati rei que dissoluta est ex corpore: et propterea nō potest homo nutriri ex temperata medicina: et si comedat ex ea tantū quantū comedit ex cibo. Sed qñ dicimus ꝙ medicina sit tēperata intelligitur ei⁹ tēperātia ꝙ qñ comeditur ex ea quātitas que non est sensibilis cōparando eam quantitati partium dissolutarum a corpore:qꝛ tunc non inducit in corpus reꝫ extraneā: quia si homo comederet ex ea quantitatem sensibileꝫ ꝓm ꝙ comedisset de cibo induceret in corp⁹ ex necessitate rem extraneā:quāuis difficile sit inuenire medicinā tēperatā i operationibus oībus. ¶ Et ꝓm hoc debes intelligere ꝙ quando dicimus ꝙ medicina est calida:et frigida:humida:vel sicca:⁊ dicimus etiam de cibo nostra intētio nō est nisi equiuoca: sicut tu scis ꝙ quādo dicimus de vino ꝙ est calidū in secundo gradu: et similiter crocum non intēdimus vt sit idem calor. Et postq̄

declaratum est quid sit cibus tē peratus et medicina temperata et qualiter operentur in corpo- re ex hoc potes intelligere viaz per quam dicimus esse distem- peratos: ꝛ hoc dicimus in qua- litatibꝰ primis: idest quomodo calefacit medicina: refrigerat: et humectat: et exiccat. Quia me- dicina que conuertitur in chilū calidiorez temperato chilo: aut in calidiorem ꝙ est pars corpo- ris: hoc est ad partem calidam: illam medicinam dicimus cali daz: quia calor dicitur ꝙ sit vna rerum que calefacit hoīem plus debito: ꝛ quod generatur ex hoc chilo est calidius debito: et san- guis qui est materia caloris na turalis est calidior debito. Si- militer humiditas radicalis in quam cōuertitur sanguis est ca lidior suo modo: ꝛ sic de necessi- tate calefiunt oēs corporis par- tes. Et sic dicitur de medicina frigida quia non refrigerat nisi quia conuertitur in locis dige- stionis ad diminutum calorez: magisꝙ calor corporis sit: ita ꝙ chilus qui ex ea generatur est di minutus a calore corporis: ꝛ nō dicitur veraciter vt refrigeret: qꝛ calor naturalis non habet ali- quam viam generandi frigidi- tatem: et sic debes dicere in san guine et humiditatibus q̄ sunt in membris ꝛ in humiditate et siccitate omnium partium cor- poris. ¶ Et quando medici spe culātur operationes medicina rum in corpus facile est eis dice re qualiter calefaciunt: sed diffi- cile est eis dicere qualiter refri- gerant. ita ꝙ. G. dicit sicut sugi tiuus ꝙ non fit nisi per diuisio- nem medicinarū in paruas par tes. Et si non refrigeraret medi

Medicina frigida.

cina nisi per diuisionem ipsius in partes minutas. ergo necessa- rium esset nobis dicere quod esset frigida in actu: sed hec medicina frigida non est frigi- da in actu: neq etiaz calida est calida in actu: sed hec res eque bene competit medicine calide: sicut medicine frigide: quia res conuertibiles quādo conuertū- tur in partes minimas facilius conuersionem recipiūt. Et quā- uis medicina sit possibilis a cor pore per viā quā diximus: non est impossibile vt patiatur ab ea per alium modum. Nam vides ꝙ cibus est passibilis a corpore: et tñ inuenis cibum qui mutat corpus ꝭm aliquem modū ꝛ ꝭm aliquā latitudinē: ꝛ si hoc inue- nitur in cibo qui est appropria- tus passioni ꝛ tamen vincit ali- quo modorū: ergo hoc maxime debet inueniri in medicina que victorie appropriatur. et muta- tioni: quia veraciter debemus dicere quod quamuis aliquan- do vincatur tamen non deserit ꝓpriā suā virtutē hoc est substā tialē. Sicut dꝛ ꝙ arbor egipti oc cidebat duz erat in egipto: ꝛ qñ remota fuit ab inde nutriebat. Et dici Arist. ꝙ in terra latinoꝝ sunt duo flumina ex quorū vno si oues biberēt generabunt ma sculos ꝛ ex alio feminas. Et hoc non est nisi ꝓpterea qꝛ cibus ex vna pte est sīīisꝛ ex alia dissimi lis: et ex parte similitudinis est patiēs: ꝛ ex parte dissimilitudi- nis est agens. Et hic est modus medicinarū que dicūtur calide aut frigide in potentia. hoc est ꝓpter preparationē quā habēt: qꝛ nō est in aliquo cōpositorū z calor in actu nisi in aīalibꝰ: pro pter eorū perfectionem et indi-

gent calore extrinseco magis: et propterea non inuenitur in eis temperantia elementorum sicut in animalibus. Sed res simplices que non nutriunt sicut quatuor elementa non dant corpori quando adueniunt ei intus vel extra nisi qualitatem: ideo quando obuiant nostris corporibus mouent corpora: sed non mouentur a nostris corporibus: propterea quia qualitates cum quibus operantur elementa in corporibus sunt in actu sicut est calor in igne et frigus in niue. Et quando elementa mouent corpora ipsa non mouentur. i. non conuertuntur. Et quando medici voluerunt de mensuris preparationum narrare que sunt in medicinis: quia indigent hoc in medicatione: ordinauerunt gradus per modum comparationis corpori temperato: et posuerunt qualibet qualitatem in quatuor gradibus. s. calidum in primo secundo tertio et quarto: et sic de frigido sicco et hu. et de humido non videtur quod possit transire tertium gradum. Et quod pertransit quartum gradum est res venenosa que corrumpit corpus: et iste sunt vie primarum actionum et passionum medicinarum.

¶ Cap. iiij. Quod est in generali considerans de operationibus secundis et tertiis quas operantur medicine in corpore humano.

Et nos volumus incipere narrare de virtutibus secundis et tertiis: et dicere naturas medicinarum quibus hoc operantur et qualiter operantur. Et dicamus quod medicine que sunt composite ex elementis quando alterantur a corpore aut alterant corpus: quedam eorum sunt que assimilantur ei quod est in eis ex virtutibus elementorum sicut sunt ille que dant caliditatem: frigiditatem: sic. et hu. Item in qualitatibus que sunt in illis: et quedam actionum aut passionum que non assimilantur ei quod est ex virtutibus elementorum: sed sunt operationes consequentes primas virtutes elementorum: et hoc est propter locum subiecti in quo operantur: sicut ille que habent indurare: mollificare: denigrare: rubificare: et similia: et locus subiecti in quo manifestantur iste operationes circa quodcunque membrum si indeterminatum fuerit appellantur iste virtutes secunde. Et quando operabuntur in proprium membrum tunc dicentur virtutes tertie sicut sunt medicine que prouocant vrinam et que mundificant pulmonem. et que generant sperma et que frangunt lapidem similes istis. ¶ Et postquam dictum est de virtutibus secundis et tertiis dicendum est de natura operationum istarum medicinarum manifestiorum incipiamus a secundis. Et dicamus quod istarum medicinarum quedam sunt maturatiue: hoc est que faciunt saniem et quedam earum sunt mollificatiue: quedam induratiue: et quedam aperitiue: quedam opilatiue et quedam euaporatiue: et quedam petrificatiue: et quedam stiptice: et quedam lenitiue: et similes his. Et debes scire quod medicina que est appropriata alicui operationi non dicitur habere illam proprietatem nisi comparatione ad corpus temperatum vel ad propinquum temperantie: et medicus expertus in hac arte quando cadit ad manus ipsius aliud corpus distemperatum debet arbitrari medicinam secundum mensuram quam videt ei esse magis iustam et magis conuenibilem in virtute medicine que habet facere operationem istam

in tali corpore: ⁊ experientie ha-
bent hic locum magnuꝫ. Verbi
gratia. postq̄ sciuerimus ꝙ me
dicina maturatiua est illa cuiꝰ
calor est equalis calori corporis
debemꝰ intelligere hanc ꝓpor-
tionem ꝓpriā vnicuiqꝫ corpori
ꝑ se ⁊ facere cōparationem pro-
priaꝫ tali corpori. Et hoc nō fuit
solū in cōplexione ꝓpria vnius
indiuidui: sed etiā in vnoquoqꝫ
mēbro ꝑ se. ꝓpterea q: medicina
q̄ facit saniem in testiculis non
facit saniem in aure: ⁊ nō opꝫ ꝙ
medicꝰ has res tradat obliuio-
ni: ⁊ experientia hꝫ in istis vijs
et arbitrijs magnum posse.

¶ Capi. v. Quod est de medici-
nis maturatiuis.

D Einceps narrāda est
natura illius medici-
ne q̄ operatur oꝑatio-
nes supradictas: ⁊ in-
cipiendū est a maturatiuis. Et
dicamus ꝙ maturatio est opera
tio caloris naturalis in substan
tie materie sicut dictū est in alio
loco. Et maturatio est ordinata
ꝭm ordinem quē hꝫ digestio in
cibo: hoc est in tribꝰ digestioni-
bus. Et qn̄ spargitur ad aliud
mēbrū materia q̄ egredit̄ a natu
ra in quantitate: aut qualitate
aut in vtrisqꝫ simul ⁊ putrefit il
la materia: tūc generatur in illo
mēbro de necessitate vnus calor
mixtus ex naturali ⁊ extranea: ⁊
si materia illa est apta recipere
digestionē fit ibi sanies ⁊ matu
rat̄. Ideo q: alba sanies est me-
dia inter digestionē perfectaꝫ ⁊
diminutā: eo ꝙ est alba: q: mate
rie nō sunt apte ad recipienduꝫ
digestioneꝫ ꝓ maiori parte: nisi
qn̄ egrediūt̄ a sua natura ī quā-
titate. Sꝫ qn̄ egrediunt̄ a natu-
ra etiā in qualitate: tūc est in eis
digestio difficilis: hoc est qn̄ ten
dūt ad malā qualitatē sicut ad
humores adustos ⁊ silr̄es illis. &
ars ꝯueniēs in silr̄i re est cōforta
re virtutē mēbri: q: calor natura
lis est q̄si sepultus in mēbro suꝑ
qđ est sparsa hec materia: et pro
pterea est necesse vt medicia ha
beat ex sui natura vt faciat dige
stionē: sicut medicina q̄ assimi-
lat̄ calori intrinseco q̄ dꝫ esse tē-
perata in caliditate ⁊ humidita
te: vel sit declinās aliquātulum
ad calorē: ⁊ ꝓpterea q: calor in-
trinsecꝰ q̇ est in mēbro pōt esse re
frigeratus ꝓpter multā materiā
sparsam in eo: aut ꝓpter quali-
tatē. Et qn̄ cōparamꝰ talē medi-
cinā q̄lis est hec corpori huma-
no dicimꝰ ipsam esse tēperatā: ⁊
qn̄ cōparat̄ parti dn̄anti in ipsa
ex partibꝰ elemētoꝝ dicimꝰ qđ
est talis aut talis. Et de medici-
nis tēperatis est aqua calida tē
perati caloris ⁊ oleū dulce oliue
qn̄ guttatim cadit suꝑ ap̄a et si-
cut cataplasma factū de farina
tritici coctū cū aqua ⁊ oleo dulci
Et debes scire ꝙ medicina q̄ fa
cit saniem in vna cōplexione nō
facit ī alia: ⁊ silr̄ in quolibet mē-
bro corporis sicut dictū est supe
rius: ⁊ ꝓpterea medicus exper-
tus dꝫ ex se ponere gradꝰ istis
medicinis. verbi gratia. q: medi
cina q̄ inducit saniem q̄si in pri
mo gradu est calida vt cataplas
ma supradictū: ⁊ supra illā ī gra.
est q̄ facta est ex pane ꝓpter salē
q̇ ibi est: ⁊ super hāc illa q̄ facta
est ex fermēto. Et q̇dā dicunt ꝙ
medicine opilatiue sunt matu-
ratiue: sed hoc est ꝑ accn̄s sicut
cerotum factuꝫ ex cera ⁊ oleo ro
sato: ꝓpterea quia qn̄ pori clau-
dūtur calefit membrum ⁊ mate
ria maturatur. Et quidā dicunt

ꝙ medicine maturatiue matu-rant: ꝓpterea quia faciūt in materia rem ꝓpter quam est facile nature diuidere ipsam materiā temperando qualitatem materie aut subtiliādo ipsam. Et potest esse vt in vna medicinarum inueniatur maturatio cum omnibus istis modis: ⁊ erit in composito per artificium: in simplici vero per naturam. Et etiā dr ꝙ medicina maturat propterea quia rectificat in qualitate caloris naturalis illud qđ permutatum est per calorem extraneū: et per hanc viam dr ꝙ psilium maturat apostemata calida: et ſm hunc modum ꝙ res frigide maturant apostemata calida. Et diffinitio qua diffininit. G. maturationem non verificatur nisi in apostematibus q̄ sunt difficilia ad maturandū ꝓpter nimiā debilitatem caloris naturalis: aut ꝓpter quantitatem aut propter frigiditatem.

¶Cap. vi. Quod est de medicinis mollificatiuis.

Iste medicine appropriantur multū in hac arte medicinis que dissoluūt apostemata dura densata lapidea quasi habentia insensibilitatem. Et ista apostemata generaliter fiūt ab humoribus grossis qui sunt aut melencolici aut flegmatici grossi: aut cōpositi ex ambobꝰ. Et qꝛ hec apostemata sunt indurata ꝓpter frigiditatē: necesse est vt res que ea mollificant sint calide: qꝛ res que sunt cōgelate per frigiditatem dissoluuntur ꝑ caliditatem si sunt resolubiles sicut plumbum et stamnum: quia ista apostemata cū maturantur humectātur: ⁊ de necessitate est vt medicine que habent permutare: ꝙuis sint calide: vt habeāt aliquam siccitatem vt vincant illam humiditatem frigidam. Et medicine que probate sunt per experientiam in hoc opere sunt calide in secundo vel tertio gradu: ⁊ sicce in p̄mo sunt sicut armoniacum bdellium: storax: ⁊ medulla cruris vituli: et sepum hircinum et bouinum. Et est necesse vt sint mensure harum medicinarum secundum mensurā quam habent caloris et siccitatis: ideo qꝛ medicine que sunt fortes in calore ⁊ siccitate nimis habent dissoluere: ⁊ posset remanere pars grossa ex materia que conuerteretur in naturam lapidis. Et est necesse sicut diximꝰ: vt per te ponas gradum in fortitudine harum medicinarum: ꝓpterea quia pinguedo est debilior armoniaco ⁊ bdelio. Et pinguedo galline debilior existit pinguedine anseris et anatis: quia res iste diuersificantur secundum aliquam complexionē aut ad aliquod membrum.

¶Cap. vij. Quod est de medicinis induratiuis.

E necessitate est vt medicine indurate sint frigide: propterea quia induratio cum grossitudine non est nisi congelatio: ⁊ congelatio non fit nisi a frigiditate. Sed illud qđ dicit Gal. de humiditate in his medicinis nihil est: propterea quia humiditas non habet nisi solum humectare: et non indurare: et melius esset vt poneret siccitatem cum frigiditate: quia de illa frigiditate fit duricies cruditatis. Sed iste due quali-

tates sunt vt plurimum passiue et non actiue: quia due actiue sunt caliditas et frigiditas: quamuis earum operationes diuersificētur secundum humiditatem et hoc declaratū est in quarto methaurorum. Et iste medicine habent latitudinem: et iste medicine sunt sicut semperuiua psiliū et portulaca: et si infrigidant et incrudant non faciunt hoc nisi per frigiditatem.

¶Cap. viij. Quod est de medicinis oppilatiuis.

Iste medicine sunt ex his que claudunt poros: et natura sunt terrestres sine mordicatione: quia mordicatio est vna ex rebus que cito faciunt medicinā egredi ex poris: aut vt sint conglutinatiue vt gummi et terrestre quando non est conglutinatiuum sicut amidum. Et est necesse vt iste medicine sint multum remote a mordicatione: et propterea debent esse temperate complexionis vel declinātes ad frigiditatem parū. Et si quesieris quomodo oppilant iste medicine corpus interius quādo assumuntur. Respondemus quod hoc potes scire: per hoc quod est dictum superius: quia claudunt intestina propter chilum factum ex eis: et similiter epar: et venas et membra ipsa. Et iste medicine opilatiue diuersificātur secūdum diuersitatem complexionis membrorum sicut dicitur quod dactili opilant epar: et aperiunt opilationem pulmonis.

Rñsio

¶Capitulum. ix. Quod est de medicinis aperitiuis et abstersiuis.

Iste medicine sūt vnigēnis: et inter ipsas est parua diuersitas: quia medicine q̄ abstergūt sordiciem ex membro et lauant ipsum: neque habent posse penetrandi in poris dicuntur abstersiue: sicut aqua mellis: et aqua melonū: et farina ordei et fabarū: et q̄ habent virtutē penetrādi propter partē igneam q̄ est in eis dicūtur aperitiue. Et quedā istarum medicinarum plus operātur extra corpus quam intra: et quedā plus intra quā extra: et quedam operantur equaliter. Et q̄ plus operantur extra sunt q̄ habent aliquātulam bauracitatem: nec in eis est multa grossicies: et propter partem subtilem q̄ est in eis penetrant intus: et propter largitatem intranearū viarū penetrāt cito. Et res viscose mundificare non possunt: et si cū eis iūgeretur corpus stipticū aliquātulū grossum tunc mundificarent: propterea quia sunt instrumentum nature aperitiue q̄ est in eis: quia hec stipticitas cōiūcta retinet eas in meatibus donec cōplenerint suas operationes. Sed extra corpus non possunt ita operari propter stricturā pororum et propter stipticitatem. Et propterea absinthium aperit opilationes epatis: et nō potest poros exteriores aperire propter stipticitatem que est in eo. Et iste medicine debent esse amari saporis cum stipticitate. Sed medicine que ambas operationes faciunt sunt inter harū naturam medie. videlicet ille que habent aliquantulam amaritudinem cū bauracitate sine stipticitate: sicut radix lilij celestis et similia eis. Et tu iā sciuisti quod medicine que sunt aperitiue vnius

membri nō sunt aperitiue alterius. Et ꝓpter hoc dare debes vnicuiq; harum rerū gradus queadmodum facis reliqs medicinis et virtutibus.

¶ Capitulū. x. Quod est de medicinis euaporatiuis.

Quia autē euaporatio non fit nisi in quātitate mēbri euaporati: et augmentum ipsius quantitatis non fit nisi ꝓpter calefactionez membri necesse est vt medicine euaporatiue sint calide. Sʒ earū calor debet esse temperatus: quia medicine que habent distemperatum calorez euacuant et desiccant: nec debent habere substātiā grossam ꝛ iste medicine sunt sicut camomilla: malua et oleum vet⁹. Et debes scire ꝙ euaporatiue sunt contrarie opilatiuis: hoc est qꝛ sunt frigide. s. opilatiue de quo dictū est superius: qꝛ qñ mēbrū refrigerat diminuitur quātitas sua propter ꝯtitatē sui ad frigiditatē ꝛ terrestreitatē: queadmodū augmētat quātitas eius ꝓpter ꝓpinquitatem ad caliditatez ipsius nature aeris. ¶ Et scias ꝙ non fit augmentum quātitatis ex his que apponunt vel eueniūt extra: nec fit diminutio ꝓpter aliqd qđ resoluat ex eo: ꝛ hoc ꝓbatum est in naturali phia. Et medicine faciētes hāc operationē sunt he eedem his que indurāt sed primo iniscāt: ꝛ si diu ꝑmanēt in mēbro idurāt ipm ꝛ possibile est vt mortificēt ipsum: cuz diu permanēt super illud.

¶ Cap. xi. Qđ est de medicinis aperientibus ora venarum.

Iste medicine sunt calide complexiōis et habent grossam sub̄am ꝛ sunt de genere medicinarum apitiuarū tñ sunt fortiores eis. Et habēt quasi tres grad⁹ opationū: prim⁹ est abstergendi: secund⁹ est apiendi: terti⁹ est elargādi ora venaꝝ tñ calor istaruz medicinarū aperitiuarū nō est ꝯueniēs vt sit calor corrosiu⁹: qꝛ corrosio claudit: ꝛ iste medicine sunt sicut aleum et fella et proprie fel bouis.

¶ Cap. xij. Quod est de medicinis stipticis.

Stiptice medicine q̄ stringūt orificia venarū sunt natura frigide et terrestres ꝛ fortis siccitatis et propterea fuit sapor eaꝝ stiptic⁹: et ꝓpterea claudūt orificia venaꝝ qꝛ frigiditas q̄ nō est terrestris est debilis opationis. Et hec est dr̄ia q̄ est iter stipticum ꝛ opilatiuū: qꝛ opilatiuū est i materia q̄ tenet subtilitatē: ꝛ stipticū est i materia grossa: ꝛ hec sunt sicut galla: balaustia acatia ꝛ sifia.

¶ Capi. xiij. Qđ est de medicinis mitigatiuis dolorum.

Dicit ꝙ p̄ma via mitigādi dolorē ē vt remoueat cā doloris. Et secunda est vt stupefiat mēbrū ita vt nō sētiat dolorē sic͡ fit cū opio. Tertia ē medicine q̄ facit in mēbro illđ qđ repugnat rei q̄ iducit dolorē ꝛ istđ ē verax mitigatiuū: qꝛ i p̄mo mō cadūt mlt̄a gñā medicinaꝝ: sic͡ medicinaꝝ purgātiū l eis ꝛ medicinarum digestiuarū. Et scđs nō mitigat nisi per accidēs quādo

priuat sensum mēbri aut ipsum indurat q̄ res nō est faciēda: nisi qñ vitare nō possum⁹ sicut dictum est in libro de ingenio sanitatis. Sed terti⁹ est verax mitigatiu⁹ ꝓpterea q꞉ prestat sine medio illud qđ resistit cause doloris. Ergo necesse est ꝙ medicine q̄ hoc faciunt sint tēperate similes calori naturali: aut paꝝ calidiores in tantū in quātum calor naturalis est refrigerat⁹ a calore naturali debito mēbri ꝓpter resolutionē factā in ipso. Et ꝓpterea possunt iste medicine mitigare dolorē q̄ est ex causis calidis ꝛ frigidis: per eundē modū eo ꝙ augmētāt calorē naturalem qui est instrumētū nature q̄ est medicinalis ꝑ omnē partē. Et tunc dominat natura super malā ꝯplexionē que facit dolorē ꝛ ipm remouet. Et quāuis iste medicine sint i hoc gradu necesse ē vt sint subtilis substātie penetrātes ꝛ velociter ꝑmutabiles ad calorē naturalē: et tūc adiuuabūt digestiōes: ꝓpter earū subtilitatem. Et propterea appropriant iste medicine duabus virtutib⁹ ad remouēdū dolorē: vna est ad multiplicādū calorez naturalē: ꝛ alia ad preparādū humorē ad digestionē q̄ est cā doloris ad hoc vt sit facile permutabilis a natura. Et res magis conuenientes in hoc sunt pinguedines ꝛ olea et pinguedinū sicut pinguedo galline: ꝛ anatis: ꝛ pīguedo an-
Gal. seris est melior secūdū Gal. De oleis oleū vitelli ouorū: et oleū dulce oliue calidum parum. Et gñaliter quando dolor est mordicatiuus res que mitigant debent esse dulcoratiue: vnde medicine que habent qualitatem mordicatiuam et proprie stiptice multum sunt remote a mitigatiōe doloris. Et medicine frigide ꝛ oppilatiue habēt augmētare dolorē: eo ꝙ resistunt dissolutioni humoris. Sed medicine q̄ in arabico nominant muscabecha: variantur ab istis: eo ꝙ substantia earū aliquātulū grossior existit: et cum hoc sunt apetitiue pororum cum euaporatione mēbri. Sed generaliter natura earū est propinqua nature ipsarum medicinarum predictarum que indigent pauca abstersione.

¶ Capitulū. xiiij. Quod est de medicinis generantib⁹ carnē.

Iste medicine indigent pauca abstersione cū pauca exiccatione: sꝫ abstersio est vt auferatur sordicies que est in vulnere: et siccatio est ad siccandum humiditatem: q꞉ in digestione vniuscuiusꝙ mēbri inueniuntur iste due humiditates hoc est subtilis ꝛ grossa.

¶ Cap. xv. Qđ est de medicinis cicatrizantibus.

Iste medicle debēt esse stiptice ꝛ fortiter sicce: ꝓpterea q꞉ cut꞉ est illđ qđ fit a natura post gñationē carnis: ꝛ cut꞉ est siccior carne: ꝓpterea necesse est vt exiccatio istaꝝ medicinaꝝ sit fortis: sicut galle ꝛ balaustie.

¶ Cap. xvj. Qđ est đ medicinis causticis.

Iste medicine debent esse in fine caliditatis cū grossie substātie: et tunc facient opus qđ medicine cauce.

facit prima.i.carbo.

¶ Capitulum .xvij. Quod est de medicinis corrosiuis et facientibus carnē cadere.

Iste medicine cō sumūt carnē: non tñ faciūt q̄ faciūt caustice: ⁊ hoc accidit q̄ habēt caliditatis minꝰ et subtiliorē substātiā: ⁊ q̄ faciunt cadere carnē sunt debilioris putrefactiōis: ⁊ nō dicunt putrefactiue nisi ꝓpterea q̄ corrosio ⁊ casus carnis: nō sūt nisi ꝓpter calorē extraneū: ⁊ i calore extraneo est aliq̄ putrefactio ꝺ necessitate: ⁊ medicine putrefactiue sunt sicut auripigmētū rubeū vel citrinū. Et vtimur medicinis facientibꝰ cadere carnē in vulneribus qñ volumus quod caro bōa in eis nascat: sicut putrefactiuis i locis corrosiuis.

¶ Cap. xviij. Qꝺ est de medicinis attractiuis.

Quedā eaꝝ operātur pria q̄litate: et q̄dam ꝓprietate. Que operant per primā q̄litatē trahūt q̄ꝺlibet aduenies. Sꝫ q̄ trahūt ꝓprietate trahūt rē ꝓpriā: sicut adamas ferrū ⁊ gñaliter oīs attractio q̄cūq̄ mō fiat nō fiet nisi ꝑ calorē. Et ego debeo declarare opatiōes q̄ a ꝓprietate fiūt cōplete. Et medicine q̄ trahūt ꝓpt p̄mā q̄litatē i eo q̄ est q̄litas absolute: hoc est illꝺ qꝺ facit caliditas inq̄tū calitas sūt duaꝝ specieꝝ. Una est q̄ trahit ꝑ calorē naturalē q̄ est ī ea sicut radix q̄ vocat moschec almesia.i.putredo factā circa orificiū bussoꝝ apū: ⁊ alia trahit ꝑ calorem putredinalē sicut fermētū ⁊ stercus columborū. Sꝫ medicine q̄ vocant bezahar q̄ curāt a venenis: q̄dā faciunt hoc a tota substātia ⁊ q̄dam faciūt ꝓpter p̄mā q̄litatē q̄ est in eis: hoc est qñ resistūt q̄litati generate a veneno: ꝓpterea q̄ venenū ingredit hāc diuisionem. Hoc est q̄ venenoꝝ q̄ddā est venenū ꝑ p̄mā q̄litatē: et q̄ddā est a tota substātia: ⁊ hāc diuisionē postea declarabo. ¶ Et medicine ꝯseruatiue dicunt medicine q̄ resistūt putrefactiōi: aut propterea q̄ tenēt apta loca q̄ parata sunt opilari: aut q̄ resistunt putredini: aut ꝓpter vtrūq̄. Bezahar medicine.

¶ Caplm. xix. Qꝺ est de medicinis cōfortātibus.

Iste medicine sūt q̄ assimilant ꝯplexioni mēbri i tota substātia. Et propterea dicūt q̄daꝫ q̄ q̄ꝺlibet mēbrū comestū ꝯfortat sile mēbrum comedētis. Sed medicine q̄ ꝯfortāt inq̄tū sunt medicine ꝯfortatiue necessario calor eaꝝ dꝫ esse fortior parū per calore mēbri: et similiter siccior: ꝓpterea q̄ mēbra nō terrent: neq̄ debilitant: nisi ꝓpter q̄litatē frigidā et humidā. Et hoc s̄m plurimū accidit ꝓprie i mēbris p̄ncipalibꝰ: ⁊ gñaliter non debilitat opatio mēbri vt plurimū nisi ꝓpter frigiditatē q̄ est ꝯueniētior ad inducēdā lesionē: hoc est q̄ assimilatur virtutibus dominantibus sup ipsum ex virtutibꝰ elementorum sic est cerebrū: quia ideo quod super ipsū domina tur frigiditas et hūiditas lesio que superuenit ei propter has duas qualitates est maior. Et propterea est necesse q̄ natura

medicine que confortat membrum resistat parti a qua ꝓuenit lesio mēbri: verbi grā: q2 medicine que confortant epar necessario debent habere manifestā siccitatē: ecōtrario in medicinis cordialib⁹: et q̄dā sunt que confortant a tota subā: sicut aurum ꝛ margarita cor. Et quedā sunt que ꝯfortant propter qualitates primas et secūdas: sicut stipticitas et amaritudo q̄ sunt in rosa. Et medicine odorifere sunt supreme omnibus medicinis que confortant principalia membra: ꝛ maxime in rebus testificatis ab experiētia ꝛ ꝓprie cordi. Et ꝓpterea musc⁹ pl⁹ cōfortat īter cetera odorifera: nam eius aromaticitas preualet oībus aromaticis.

¶ Capitulum. xx. Quod est de operationibus tertiarum virtutum.

Iam diximus naturā medicinarū a q̄bus ꝓueniūt operatiōes scōe. Deinceps debemus narrare naturā medicinarum que faciunt tertiā operationē. Et dicamus ꝙ istaruz medicinarū q̄dā sunt q̄ frāgūt lapidē: ꝛ q̄dā q̄ ꝓuocāt mēstrua: ꝛ q̄dā q̄ generāt lac. et q̄dā q̄ generāt spma: ꝛ q̄dā q̄ diminuūt lac ꝛ sperma: ꝛ q̄dā mūdificāt pect⁹. ¶ Sz medicine q̄ frāgunt lapidē nō sunt multuz calide secundum ꝙ medici dicunt: propterea q2 calor qui indurat ꝛ petrificat est fortissim⁹: et propter hanc viam calor extrane⁹ indurauit lapides: et ꝓpterea est necessari⁹ in earum fractione calor suauis et nō fortis in quo sit aliquantula humiditas ꝯparādo calori qui indurabit lapides: et cū subtilitate: eo ꝙ scis: q2 res q̄ indurate sunt propter calorē ꝛ siccitatem non dissoluuntur nisi p frigiditatez et humiditatē. Et cū dico frigiditatē ītelligo diminutū calorē a calore q̄ coagulauit lapidē: et sic ītelligo cū dico humiditatē ideo quia nō operanꝫ iste medicine in lapidibus nisi per opationē similē operationi alicui⁹ decoctionis: ꝛ per viā istam diuidit eum calor naturalis ꝛ expellit. Et tales medicine sunt sicut sparagus: cicer rubeum: et amigdale que tendunt ad amaritudinem. Et non est remotuz vt hec operatio non fiat a tota substantia. Sed medicine que prouocant vrinam debent necessario habere caliditatem cū subtilitate: quia caliditas cum subtilitate adiuuat virtutē attractiuam que est in renibus: videlicet ad trahēdum illā aquositatem: et discretiuam que est in epate etiaz adiuuat in cognitione istius aquositatis caloris ꝛ dicitur quod medicine que faciunt hoc habent conueniētiaz cum membris vrine a tota substantia: sicut sunt apium: feniculum: daucus: et similes illis. Sed medicine que lac generāt sunt que habent calefacere humores flegmaticos: et habent iuuare virtutem digestiuā: que est in membro vt conuertatur ad sanguinem. Et ex generantibus lac sunt quedaz que sunt cibi: et illa sunt conuenientiora in hoc opere. Et sunt cibi ex q̄bus fiunt humores temperati in caliditate et hūiditate equalibus humiditati et caliditati sanguinis. Et medicine q̄ pro-

uocant mēstrua per os sumpte sunt de genere medicinarum q̄ generant lac. sed necesse est vt sint calidiores eis: eo qđ habent aperire orificia venarum ꝛ subtiliare sanguinē. Et quādo hoc accidens est paruū. tūc sufficiūt solum medicine que generant lac. s; si ex toto cessaret mēstruū nō sufficiunt ille: sed sunt necessaria ea q̄ sunt similia pulegio: ꝛ mētastro: ꝛ oppoponaco: ꝛ costo: ꝛ squinanto: ꝛ cassie lignee: ꝛ aristologie: ꝛ similia his. Sed medicine ꝛ cibi qui generāt spma sūt calidi: ꝛ humidi: ꝛ vētosi sicut faseoli rubei: cepe ꝛ nuclei pineaꝝ. Sed medicine que mūdificāt pectus ꝛ pulmonē: ꝛ adiuuant ad excreandū materias inclusas in ipsis sunt q̄ habent virtutē digestiōis ꝛ incisiōis sine forti calore vt non indurent Et quādoq; adiuuāt ad excreādu; sputa medicine que habēt lenitatem ꝛ viscositatē: quando difficultas spuendi erit propter subtilitatem materie: quia spargit ꝛ circūfluit ante aere; ꝛ educi non pōt. Et medicine digestiue et huius materie abstersiue sunt sicut nuclei pinearum recētes ꝛ butirum cum melle canne et amigdalis. ¶ Et semper sis memor eorum que diximus superius: hoc est quia diuersificātur opatiōes istarum medicinarum per diuersitatem complexionis alicuius membri etiam plus ꝛ minus: ꝛ a te pone gradus: ꝛ via congnitionis harum rerū vtplurimū est experientia.

¶ Cap. xxj. Quod est de medicinis opantibus a forma specifica ꝛ d̄ dr̄ia īter eas ꝛ illas q̄ operantur p primā secūdā ꝛ tertia; virtutē.

Einceps volum⁹ dare differētiam que est iter medicinas que operantur per primā secundam ꝛ tertia; virtutem: ꝛ illas que operantur per ꝓprietatem quā appellant medici totā substantiam ꝛ qualiter operētur. Et dicam⁹ quod operationes medicinarū sumūtur duobus modis: vn⁹ est operationes que appropriātur propriis virtutibus elemētoꝝ: sicut est calefacere calori ꝛ refrigerare frigori: q: huiusmodi sūt substantialia: ꝛ sequūtur eorū substantiā: ꝛ similiter incisio: subtiliatio ꝛ alie opatiōes scd̄e ꝛ terrie sicut dictū est. ¶ Et ꝓpterea possumus apprehēdere occasiones harū operationū bono arbitrio. ¶ S; aliū modū medicinarū operatiōis appropare nō possum⁹: p̄mis virtutib⁹ elemētorū substātialiter: vbi gr̄a: attractio quā facit adamas in ferro: propterea quia attractio inquātu; est attractio cōmunis sit appropriata calori nō propterea vt trahat absolute accidit vt trahat ferrum. Sed propterea quia trahit tali attractione propria: et hoc accidit propter proportionem: et conuenientiam que est inter ipsum ꝛ ferrum. ¶ Et hec proportio et conuenientia non est nisi in mensuris mixtionis elementorum in eis: hoc est in trahēte ꝛ attracto. ¶ Et propter ea est possibile inueniri in vna re proprietates infinitas: et hoc est comparando entibus quasi infinitis. ¶ Et hec operatio est quasi sicut accidens in ipsius virtutibus elementorum que sunt infuse in re. que habet

hanc proprietatem ꝛ nõ insunt substantialiter. ¶ Et propterea est impossibile scire per arbitrium mẽsuram mixtionis ꝓpter quã fit hec operatio in ipso ente sicut sciuntur operatiões q̃ proueniunt a materia que non sciuntur nisi per arbitriũ. Istud est esse proprietatis ꝛ toti⁹ substantie. Sed cõplexio non queritur nec arbitratur in hac specie sed in aliis. Et qui querunt in qua specie harum operationum operentur medicine laxatiue eis respondendũ est quia habent hanc operationem per modum attractionis inquantum est attractio ꝛ per proprietatem. Propterea quia nos videmus quod quando reperitur vna ex istis medicinis purgãtibus ipsa attrahit humorẽ proprium ei: ꝛ a quacunq̃ parte sit in corpore vel qđ sit in partibus infimis corporis aut in partib⁹ supmis: sicut scamonea que curat egritudinem formice pedis eo quod mouet hunc humorẽ colericũ qui est in pede ad exeũdum extra cum medicina: ꝛ hoc non fit nisi per viam attractionis. ¶ Et medicine purgatine nõ habent hanc solã virtutem: hoc est attrahẽdi humorem proprium eis: sicut turbith flegma trahit ꝛ scamonea coleram ꝛ lapis lazuli melencoliã: sed etiã trahunt proprium humorem et ex proprio membro sicut faciũt gummi ꝛ proprie serapinum: q̈ trahit a neruis ꝛ a iuncturis hu humores flegmaticos grossos ꝛ viscosos. ¶ Et apparet qđ medicina cum hac operatione attractionis habeat operationem cognoscendi humores propterea quia humores sicut scitur sunt

Medicine purgatiue.

i maiori parte in sanguine l potentia: ꝛ ipsa cognoscit eos ꝛ ipsos attrahit. Et quãdo trahuntur humores ab instrumentis ciborum ad intestina ꝛ ventrẽ: tunc mouetur virtus expulsiua ad expellendum eos: nec est remotũ vt virt⁹ expulsiua que est in hoc mẽbro in quo est humor fit iuuatrix operationi medicine in illo humore: hoc est q: cũ medicina incipit attrahere: ꝛ natura icipit expellere. Et propterea quando virtus expulsiua est multũ fortis fit propter hoc magna euacuatio: quãuis medicina nõ fuerit multũ fortis. ¶ Et manifestũ est qđ attractio non põt fieri nisi cũ apertione orificiorũ venarũ: ꝛ illa apertio non habet nisi ꝑ calorẽ: ꝛ sic fit similiter attractio. Et ꝓpter hoc totũ apparet qđ medicine purgatiue nõ operant nisi per vnũ calorẽ ꝓpriũ: qui est in eis qui hꝫ proprietatem trahendi talẽ humorẽ. ¶ Sꝫ querẽdũ est ꝛ dicamus per exemplũ. Ponamus q̈ scamõea habet ꝓprietate sua trahere colerã solũ sicut habet adamas trahere ferrũ solũ. Ergo qñ bibitur ex ea plusq̃ sit ei⁹ dosis non debet alium purgare humorem: ꝛ iã certificatũ est ꝑ omnes medicos: ꝛ experiẽtia scitur: qđ si fuerit q̃titas maior debito purgata colera fortiter post ea purgat flegma: post melẽcoliã sanguinẽ. Et sic apparet q̈ alia virtus hoc faciat proprietate. ¶ Ad hoc rñdere debesquod iste calor ꝓprius quẽ habet medicina purgatiua per quẽ attrahit nõ habet ipsum solum in se ꝛ in actu: sicut habet adamas q̈ trahit ferrum ꝓpter suã formã specificam: quia medicina non

acquirit illū calorē nisi a corpore: ⁊ calor nō dat illū calorē nisi in q̄titate determinata in illa. Et ꝓpterea qñ recipit aliq̄ q̄titas indeterminata nō stabit in hac proprietate. ergo attractio medicine nō est propria alicui humori nisi ꝑ viā ꝯparatiōis et ꝓportionis determinate i illa medicina: ⁊ nō oī q̄titate accidente: q꞉ qñ egredit ab illa q̄titate: tūc trahit solū illud qđ trahit ꝑ attractionem. Et nō opꝫ vt hec oīa dicant nisi i medicina q̄ inuēta est ꝑ experientiā: vt nō trahat nisi vnū humorē ꝓpriū: eo ꝙ inueniunt medicine q̄ trahūt diuersos hūores: sicut dicit de agarico. Et nō est remotum: q꞉ oēs hūores habēt propinq̄tatē in vno genere. Et hec est etiam cā si duplicaret q̄titas medicine q̄ est ꝓpria vni hūori: vt purgaret aliū hūorem. Sicut, dicit ꝙ medicine q̄ trahunt melencoliam trahunt humores flegmaticos: q꞉ cōueniunt cū ea i vna qualitate.

¶Cap. xxij. Qđ est de venenis.

Enena operant i corpore q̄tuor opationib⁹ virtutū: sicut tu vides quod plura operant q̄litatib⁹ pmis sicut opiū qđ puat sensum ⁊ motum sua frigiditate: vñ si sumeretur pauca q̄titas postq̄ esset refrenata aliq̄ medicina: ꝯtria esset medicina. Et q̄dā opant a tota subā: hoc est q꞉ ꝑmutāt corp⁹ penit⁹ ex toto sicut aurū ꝯuersuꝫ i calcē: qđ nō pōt aliq̄mō esse medicina. Et q̄dā iterficiūt fortitudine attractiōis sicut dr̄ de eleboro nigro. al'. albo. Et quedaꝫ occidūt remouendo calorē vite: ⁊ hec sunt q̄ purgant sanguinē.

¶Cap. xxiij. Qđ est de bezahar.

Edicine que vocātur bezahar: q̄ curāt a venenis operātur has passiones cōuersim: hoc est, quia quedam permutant sua qualitate venenum: qñ sunt cōtrarie: ⁊ quedaꝫ hoc operantur a tota substātia: et quedam hoc faciūt sua attractione. Et iste medicine bedazarice: nō curant nisi recipiantur cū est in corpore dispositio venenosa facta a veneno: et tūc dant corpori vnam virtutem que est contraria virtuti veneni. Et sic curatur venenum quasi per accidens: propterea quando illas comedit homo sanus sunt sicut venenum exceptis granis citri: et similibus illis. Propterea dicunt medici ꝙ medicine bedazar sunt medie inter medicinas et venenum: et nos sic non intēdim⁹: quia medium et extrema sunt vni⁹ gñis ⁊ q̄ sunt vni⁹ gñis sunt siliā. Et sic nō est i bedazarijs cū veneno: ⁊ ꝓpterea melius est dicere ꝙ bedazar sit i fine cōtrarietatis cuꝫ veneno: quia medicatio cōtrarietatis semper debet attribui contrarietati. Sed causa quare bedazar occidit sanum: non est nisi quia non habet prodesse nisi quando in corpore est dispositio venenosa. Et est vt iste medicine faciāt duas operationes in corpore humano. Una est vt venenosa quando recipitur nō existente in corpore dispositione venenosa. Et alia est iuuatrix quando in corpore est dispositio venenosa: et sunt sicut venenum ex vna parte ⁊ medicine ex alia: non quod

sint medicine ex parte ex qua sunt venenũ: qꝛ nõ est extraneũ vt dicaꝑ qꝺ diuersificanꝑ actiones vni⁹ agẽtis diuersificatꝫ dis põib⁹ subti locorũ: hoc est qꝺ pt dici bono arbitrio de oꝑationibusmedicinaꝝ q̃liter oꝑantur.

¶Capi. xxiiij. In quo inestigat modũ cognoscendi virtutesme dicinarũ ꝛ ciborũ.

DEinceps habemus pscrutari si possunt cõprehẽdi argumẽto opatiões medicinaꝝ q̃ non sunt expte: aut sit cognitio inuẽtiõis earũ ꝑ experientiã: aut si in hac inuẽtiõe cadit res q̃ contineat argumẽtũ ꝛ expientiã: ꝛ si ceciderint vtrũ sufficiãt modi q̃ dicti sunt a medicis. Sed dicamsu quod operationes medicinarum ꝺm ꝙ dictum est sunt: q̃tuoꝛ prime: ꝛ secunde et tertie: ꝛ ꝓpꝛie. Sed cibus nõ hꝫ nisi vnã oꝑationẽ: hoc est qꝛ nutrit. Et cibi naturales nõ cõueniũt nobisnisi in tota suba: ꝓpterea qñ pscrutati erimus de hoc si poterit cõpꝛehendi ꝑ modũ argumẽti demõstratiui in hac demõstratiõe. aꝉ. per scrutatiõe: cadet pscrutatio inq̃sitiõis ꝓpꝛietatis si põt assignari aliq̃ rõ vel nõ. Et dicamus qꝺ iam dictũ est in pmo posterioꝝ qꝺ cognitio rerũ est duobusmodis. Unus vt habeaꝑ cognitio sui esse solũ: ꝛ hec vocaꝑ demonstratio eẽ. Et scõs dat nobis cognitiõe ꝉ causę illi⁹ esse: ꝛ hec vocaꝑ demonstratio cause. Et quãdo sunt in vnaꝛ eadem scia differunt ꝺꝫ hunc modũ: qꝛ qꝺ dat cãm nõ stat nisi per pmã cãm ꝓpinquã sine medio. Uerbi grã. si tu quereres q̃ sit cã diei: respõdemus: qꝛ est ꝓpter lumẽ solis: Sꝫ qꝺ dat esse rei solũ nõ stat ꝑ pmã cãm: sꝫ stat per pncipia mediata: et si nõ sint mediata non sunt ipsa ꝛ eadem cã: sꝫ hoc scilꝫ ꝑ cõuersiõnẽ equalẽ: aut per res magis notas apud nos. Uerbi grã. ponamus vt velimus rõnẽ assignare qꝺ luna sit rotũda. eo qꝺ ipsi⁹ lumẽ paulatim augmẽtaꝑ in figura rotunda sicut arc⁹ qꝛ hoc pncipiũ: hoc est augmentatio sui luminis paulatim nõ est mediatũ: ꝓpterea hoc idem nõ est cã rotũditatis lune ꝓpter ea qꝺ rotũditas lune nõ est propter hoc qꝺ augmentaꝑ paulatim in hac figura rotũda: sꝫ augmentaꝑ in hac figura qꝛ rotũda: ꝛ ẽ cõuersiue: ꝓpterea qꝺ cuius rei lumẽ augmentaꝑ paulatim in hac figura est eiusforma rotunda: ꝛ omnis res rotũda luminosa augmentat lumẽ suum in hac figura. Et etiam inuenimus principia q̃ dant esse rei solũ in hoc qꝺ nota sunt per se: et non ꝓpterea vt sint prima causa in re: sicut dicitur quod stelle q̃ non sintillãt sunt nobis ꝓpinquioꝛes: et hoc pꝛincipium est notum apud nos per sensum: ꝓpterea ꝓdest dicere qꝺ stelle errãtes sũt ꝓpinquioꝛes fixis. Et debes scire ꝙ hec pꝛincipia que nos iuuant ad sciẽdũ esse rei solũ sunt posterioꝛa a cõpꝛõne in esse. aꝉ. cognitione cause: ꝛ sunt pꝛoꝛa ei in cognitione cõparatione ad nos. Propterea qꝛ puatio sintillationis errantiũ est ꝓpter earũ ꝓpinquitatẽ ad nos: ꝛ propinquitas earũ ad nos est pꝛoꝛ ꝉ natura ꝛ cognitiõe. Et pncipiũ conuersiuum potest nobisdare cognitionẽ cause rei quãdo ꝓbaꝑ per medium terminum qꝺ

fit in vero sillo: qr in hoc probatur terminus maior et minor virtute medij. Quia qn inuenit ter minus maior in toto medio et medius in toto minori tunc probatum est esse maioris in minori: et hec demostratio pot dare caz esse et nominatur demonstratio cause. Sed qd dat solum esse est inductio: hoc est qr nascit ex inquisitione partiuz que sunt sub illo vniuersali. qr qn fuerit quesitu predicatu cuius esse volumus habere certitudine vlr: tuc qrun tur oes partes vlis. Et si inueniant tuc costituet q hoc predicatu est in toto vli: et hec species noiatur declaratio esse maioris in medio virtute minoris: qr qn inuenit maior in toto minori: hoc est in oibus partibus: et totus minor est totus medius tunc argumentatur maiore esse in toto medio. Ergo quado queruntur multa ex particularibus in vna specie: et inueniatur vnu predicatu in oibus no opinado vt sit aliqua pars in subiecto in qua no inueniat hoc predicatu. et est certificatu: q no videbit per hoc qd videtur a partibus per huc modu declaratiois cognoscitur esse vnius predicati in tota illa specie a parte experientie in oibus suis partibus. Et per hanc via habemus cognitione maioris partis specieru principioru artis medicine. Et pncipiuz qd nobis dat esse rei solu est post co clusione: vt no sit couersiuu sup mediu terminum: et in hoc modo cadit demostratio esse. verbi gratia sicut volumus declarare esse virtute nutritiuam hoi per vnu principiu qd dicet ome animal est nutribile: et fiet argume tum hoc sic. omis homo est animal: omne animal est nutribile ergo ois homo est nutribilis: propterea qr hoc principiu no prodest nobis nisi ad tribuendum virtute nutritiua hoi: sed no vt virtus nutritiua sit ca. ppinqua hoi. Et quare no iuuat nos in dando cam rei: qr no couertitur maior super mediu: qr omne nutribile no est aial. Et in summa dico q demonstrationes q nascutur a causis remotis vel sint affirmatiue vl negatiue sunt demostratioes esse et no demostratioes cause: qr demostratio cause est pria et propinqua. Et oes iste res faciles sunt ei q studuit in logica per aliquod tempus: et perfectius cognoscet iuuamentum qd faciut in hoc loco et etia necessitatem. Et postq ita est sicut dictu est debemus perscrutari de proprietatibus: et dicamus: videndu est si possit inueniri via qua possumus cognoscere q proprietates sint per copa ratione alicuius alterius rei: sicut est ad coparatione corporis hominis. Et dicimus q hoc no pot sciri nisi vno duoru modorum. Unus est vt sit na propter quaz prouenit hec opatio manifesta apud nos pfecte: aut per [illegible]nos intellectus aut per demonstratione. Alter est vt inueniant res proprie posterius illi nature. Et ad hec vt sint ille res et proprietates equales in vno predicato. Et etia vt sint ille cede res posteriores magis note apud nos q proprietates: et vt sint ille res propter quas possint sciri proprietates absq medio. Quonia species haru demonstrationuz quauis sint ex rebus: q sunt quasi per accidens: sunt tame veraces. Et nos vellemus si posset ee

inuenire hoc quesitū virtute il-
larū demōstrationū. Sed videt
ꝙ iam sit sententiatū ꝙ natura
qua operatur ꝓprietas nō pos-
sit sciri perfecte: qꝛ ꝓprietas nō
est nisi vna operatio existēs per
se transiēs ab vno ente ad aliud
ꝓpter proportionē mēsurarū ele
mētorū quā hȝ vnū ens cū alio.
Et hec mensura cōprehendi nō
pōt per modū arbitrij: neqȝ etiā
potest sciri hoc plus ꝙ̄ sit hec co
gnitio: q̄ non est perfecta. Neqȝ
etiā inuenit hic aliud accidens
posterius qđ significat sup hāc
naturā veraci significatōe. Etiā
neqȝ est aliqua nisi ꝓprietas ea
dē quādo sentit: qꝛ tunc signifi-
cat sup hāc naturā: ⁊ si est ipos-
sibile hoc scire: eodē mō est im-
possibile iuenire in eo ꝙ hȝ pro
prietatē vnum accidens equale
proprietati ad hoc vt significet
super proprietatē: et sit manife-
stius apud nos ꝙ̄ ipsa: qꝛ nō est
cōueniēs inuenire hoc nisi quā
do inueniret vnū accidens ma
gis notū qđ significaret ꝑfecta
significatiōe sup naturaȝ ꝓpter
quā fit hec ꝓprietas. Et ꝓpter-
ea qꝛ ꝓprietas sequit ꝓportionē
mēsurarū entiū possibile fuit i-
ueniri in vna re ꝓprietates q̄si
īfinitas: ⁊ res q̄ est ꝓpinqua in-
finito nō pōt sciri ꝑfecte per ar-
bitriū: neqȝ etiā possum⁹ inueni
re signa significātia substātialr
super hāc naturā. Et postꝙ̄ ita
est debem⁹ ꝑscrutari si possibile
est apprehēdere primas opatio
nes per viā demōstratiuam aut
nō. Et dicam⁹ ꝙ via q̄ perscruta
ti sum⁹ sup proprietates erit ea
dē cū via qua hic erim⁹ scrutari
qꝛ si posset apprehendi arbitrio
medicina tēperata aut distēpe-
rata in fine equalitatis: hoc nō
esset nisi cū cognoscerem⁹ natu
rā que hoc operatur perfecta co
gnitiōe. Quia qñ nos tractam⁹
de medicina si est calida aut fri
gida: aut tēperata: nos nō intel
ligim⁹ hoc nisi quia habet per
sui naturā et preparationē per-
mutando se a corpore humano
vel vt permutetur a corpore hu
mano: ⁊ corp⁹ postmodū ab ea
recipit vnā qualitatē permuta-
tā cōparatam proportionatam
qualitatib⁹ naturalibus q̄ sunt
in corpore: quā ꝓportionē dici-
mus tēperantiā: esse aut distem
perantiā. Ergo vtinā ego scirē
que natura est hec propter quā
preparatū est corpus humanū
pati has passiōes: et q̄ est illa q̄
ꝓparata est ad agendū: ⁊ cui rei
has debemus cōparare: hoc est
cui rei debemus cōparare mēsu
ras eorū que sunt in illa. Pro-
pterea qꝛ hec cōparatio. al. opa
tio. nō dꝛ nisi cōparatiue ad cor
pus humanū. Et ꝓpterea appa
ret prima frōte ꝙ dȝ fieri cōpa-
ratio inter cōplexionē ciborū et
medicinarū ⁊ cōplexionē hoīs:
ita ꝙ mensure elementorū que
inueniūtur in cibo ⁊ medicina
in qualitate equales sint his q̄
in hoīe inueniunt: ⁊ hoc est qđ
dicitur cibus tēperatus ⁊ medi
cina tēperata. Et qđ egredit a
tēperātia ad vnā extremitatuȝ
est illud qđ est augmentatū aut
diminutuȝ in illo extremo. Hec
est melior rō q̄ possit assignari
ꝓportioni ⁊ cōparatiōi ciborū et
medicinarū corpori humano et
operationibus ipsi⁹. Sed vnuȝ
nobis obuiat ꝙ si ita est nullus
cibus dȝ dici tēperatus hoī, nisi
caro hūana. Et forte posset esse
ꝙ carnes gallinarū per moduȝ
similitudinis remote essent tē-
perate

Ra-
me-
lior

perate cōplexioni hois: aut complexio carniū edi sitr. Sed de terre: nascentib⁹ nullū tēperatū poterit inueniri: ꝛ min⁹ debēt esse calida corpe hūano: qꝛ corpora aīaliuꝫ sunt calidiora nascētib⁹ terre: ꝛ propterea nō inuenit in terre nascentibus calor in actu. Et postq̄ nō est via cognoscēdi hāc naturā perfecta cognitiōe ab hac parte cōparationis q̄ est inter naturā corporis ꝛ cōplexionē qua operātur medicine has operationes: fortasse poterit cognosci a parte cōparatiōis ꝛ ꝓportiōis mēsurarū elemētoruꝫ: quam hꝫ medicina a seipsa hoc est qꝛ medicina in qua dominabitur calor in seipsa illa dicitur calida: et illa in qua dominabitur frigus dꝛ frigida. Et sic de sicco ꝛ humido: qꝛ medicina in cui⁹ ptes dn̄abitur pars ignea illa erit cōueniens vt ex ea gn̄et calor magis sicut videt in sulfure ꝛ in similib⁹. Hec est vna via que posset sustineri in pte. Sed etiā illa est corrupta in plurib⁹ suis partibus. Ideo qꝛ inuenimus multas res q̄ sunt in suis cōplexionib⁹ calidiores. Et qn̄ nos cōparamus eas corpori humano: hoc est qn̄ eas comedit homo inueniunt frigidiores sicut mustū ꝛ vinū antiquū qꝛ in eo. s. musto apparet calor manifestior. Postq̄ tu vides qꝛ bullit et cōparādo ip̄m corpori humano est frigidi⁹. Et videmus res in quibus frigiditas est magis manifesta et cōparatiōe ad corpus nostrū sunt calidiores sicut vetus vinum. Et si tu dicis hoc hoc prouenit a virtute corporis. Ergo sumus in eo qd̄ prius eramus ꝛ nō sumus egressi. Et quare volo in hoc conari qꝛ in terre nascētibus et aīalib⁹ oībus dominatur calor: et si refrigidarētur propter dominās in eis nō est frigiditas illa a parte qua sunt terre nascētia: aut aīalia in actu. Sed quedā eorū inueniūtur calida cōparatione corporis humani: ꝛ quedā frigida: ꝛ non solū frigida verū etiā mortifera ꝓpter frigiditatē: et illud qd̄ est mortiferū nō est mortiferū ex parte qua frigidū est in actu: qꝛ vinū qd̄ est viuificatiuum est frigidū in actu. ergo nō prouenit nisi a parte permutatiōis quā recipit a nostro corpore: ꝛ hec permutatio aut est ad magis calidū: aut ad magis frigiduꝫ: et si ad magis calidū ergo calefit et non refrigerat: si ad plus frigidū: ergo in corpore nostro est frigiditas in actu i quarto gradu aut vltra. ergo sunt occupati omnes passus vel trāsitus: ꝛ est nobis necesse tēptare nouū passuꝫ et dicem⁹ parū de esse olei. Oleū est ex rebus in quib⁹ dn̄atur humiditas ꝛ caliditas: eo ꝙ partes aeree in eo sunt manifeste multū. Et si aliqs q̄reret qūo pōt esse vt in eo partes aeree dominent cū videam⁹ ꝙ ingrossat ꝛ cōgelat ꝛ inspissat a frigore ꝛ dicitur ꝙ non congelātur a frigore nisi substātie aquose. Debem⁹ rn̄dere ꝙ nō cōgellatur propter frigiditatē nisi propter multā cōuersionē suarū partiū ad aquā: ꝛ ab illa cōuersione prouenit hoc. et multū subtiliati sum⁹ super esse olei super q̄rto metaurorū. ꝛ ibi sunt soluta oīa dubia: ꝛ ꝓpterea nō pōt haberi ex hoc certitudo nisi per experientiā: ꝛ quō nō debes hoc credere: qꝛ tu vides ꝙ quando ponimus in ignē multas res non subito alterant pro

Qō. Rn̄sio

pter calorem naturalem qui est in ipsis: & quando comeduntur ab aliquibus aialibus inconti nenti alterantur propter calorē naturalē qui est in ipsis aialib⁹ sicut dr̄ q̄ cū strutiōibus daē ad comedendū aurū & incōtinenti extrahat a stomaco inenit mul tū diminutū: & hoc est veritas: q̄uis aurū dure patiaē ab igne nec pōt dici q̄ calor structōis sit fortior igne: nam verbū esset va nū. Ergo hec res nō est nisi illō qō sequitur a tota substantia in calore strutiōis: & nō propter for titudinē q̄litatis caloris: & hoc est manifesti⁹ in cibis q̄ in me dicinis: ppterea q: cib⁹ est illud qō hz per sui naturā vt conertaē & altereē a cibato: ita vt sit cū ci bato idē in spē: manifestū est q̄ hec cōueniētia q̄ est inter cibū & cibatū nō est nisi a tota substan tia: & propterea vna et eadē res vni aiali est cibus & alteri est ve nenū: sicut elleborus coturnici bus: & napellus zaratro q̄ lati ne sturnelli noiantur: sed medi cina eo q̄ opaē in corpe ppter prias q̄litates opinātur q̄dā vt illud arbitrio possit cōprehēdi.

¶Cap. xxv. Qō est de inuestiga tiōe q̄liter sunt verificata signa rōnabilia cibo⁊ & medicinarū.

Et Gal. & alij medi ci conati fuerūt fa cere regulas demō stratiuas vt pba rēt opatiōes harū medicinarū in cor poribus humanis: quāuis non sint nisi signa opinantia sicut ostēsum est superius: & vt ipsum honoremus dicimus q̄ habent veritatē pro maiori parte: sz nō necessario: & etiā q: monēt hoīez ad experiētiā. Et ppterea dicit. G. q̄ duo instrumēta quib⁹ hec ars fuit inuēta fuerūt rō & expe rtētia: & etiā cōferūt ad habēdā cognitionē rerū expertarū vtrū sint cibales aut mediciales. Ver bi gr̄a. sint duo cibi. vn⁹ sit faci lis vel lenis: alter vero grauis & durus: nos dicimus q̄ facilis & lenis citius alterabiē: eo q̄ citi⁹ recipiet diuisionē a calore natu rali & citi⁹ patiē. Et adhuc plus si conati essemus in his reb⁹ ad accipiendū per vnā cām & esse si mul: esset valde difficile: & quan do habebimus experientiā esse facile erit nobis dare causā per hūc modum speculatiōis: & erit hec ars rōcinatiua. Et qn̄ vna medicina nō cōplebit intentio nē nostrā hac rōne: poterim⁹ ad aliā trāsire. Sed qui nō haberet nisi experientiam nō posset hoc obtinere. Et iā dilatat⁹ est Gaē. in diuisiōe harū duarū rerū: nisi q: demonstrationes & sententie date a. G. & quibusdā medicis venientibus post eum sunt bre ues respectu illarū que hic dici possunt: eo q̄ intenderāt ad lo quendū sup naturā medicina⁊ ex pte sapo⁊ & odorū: & velocita te cōuertēdi ab igne: & si ponere mus oia hec esse signa erūt pro priora natura⁊ que tenenē has operationes facere in corpe hu mano. ¶Sed signa substantia lia necesse est vt sint equalia na turis q̄ manifestāt super eas: et tunc poteris ire a nouissimo ad primū: & a primo ad nouissimū. Et si non fueris perscrutat⁹ spe culationes huius artis per hāc viā ignorabis naturam medici ne calide inquātū absolute cali da extitit: et frigida inq̄tū frigi da: nec etiā scies naturā medi cine calide i eo quod est calida

perfecte: nec frigide in eo q̄ frigida est. Verbi gratia. si cognitio medici i medicina calida nō esset: nisi ꝑpterea q̄ hȝ saporem acutū aut amarū aut salsum: et q̄ natura que hȝ calefacere facit hoc: tūc est eius speculatio in hac arte multum diminuta: propterea q̄ȝ multe res sunt calide: et nō habent saporem amarum neq̄ȝ acutū: sicut carnes passerū et columbarū iuuenū ꝛ similiū. Quia cibi ꝛ medicine vniuersaliter sunt terrenascentia: aut aīalia: aut mineralia: et sapores nō dominātur nisi in terre nascentibus aut animalibꝰ. Et nobis necesse est vt istarū rerū arbitriū sit rationale ad affirmandā naturam medicinarū calidarū fri. sic. ꝛ humi. ꝛ postea studebimus in rebus que significant has naturas. Ergo primo consideranda sunt signa quibus possumꝰ cognoscere quantitatem haruȝ mensurarū a cōplexionibus medicinarum. Et dicimus qđ res quibus possunt sciri sunt res superuenientes vnicuiq̄ȝ qualitati rei cōplexionate: propterea q̄ȝ cōplexionatum est corpus consimile in partibꝰ: et ista superuenientia sunt differentie q̄ adueniunt ei a mensuris mixtionuȝ illarū. Et quedam istarū differētiarū sunt que cōtinent omnia corpora cōsimilia ꝛ sunt omnes enumerate in quarto methaurorum: quarū quedam sunt q̄ congelantur: ꝛ quedā nō: ꝛ quedam dissolnūtur ꝛ quedā nō: ꝛ q̄dam sunt lenes ꝛ quedā aspere: ꝛ quedam sunt que sunt extensibiles et quedā nō. Et quedā sunt que sunt ꝑprie quibusdā corporibꝰ cōsimilibꝰ: sicut odores: ꝛ sapores: ꝛ colores. Et quedā quibus est dn̄atio manifesta vnius elementoꝝ per se q̄n sentiūtur per tactū calide: fri. hu. aut sic. ꝛ hoc nō inuenitur nisi in rebꝰ in quibus est caliditas: frigiditas: humiditas aut siccitas in actu. Sȝ cū nos ꝑscrutati fuerimꝰ cibos et medicinas: nos temptabimꝰ eos in eo q̄ sunt partes rei composite: ꝛ hoc est ꝑpriū in medicinis ꝛ cibis que sunt partes terre nascentium ꝛ animalium. Et quedam illarū sunt q̄ indicātur per earū operationes ꝛ loca. ꝛ si sunt partes animalium iudicātur a regimento illoꝝ animaliū et a specie illoꝝ ciboꝝ: ꝛ generaliter necesse est vti in animalibꝰ comparatis rebus quibꝰ vsi sumus in cognitione cōplexionis hominis in operatione: regione ꝛ loco: ꝛ cū dico hic operationem: intendo operationeȝ anime: hoc est nutrimentū sensibilitatem ꝛ cōcupiscibilitatem: ꝛ alias operationes anime que dicte sunt. Iste sunt vie quibus possumus per hanc artem iudicare: ꝛ q̄uis nō sint fortes sine eis nō possumus esse nec ipsas diminuere. Sed dicendum est de vnaquaq̄ȝ istarum s̄m q̄ melius esse poterit: nec petendum est vltra illud qđ dictum est sicut dicit Arist. quia non debemus querere a traulo sermocinari: nec a muto loqui: ꝛ in his non est aliud nisi vt recipiantur a naturali: ꝛ ab eo quod videmus quod facit natura: q̄ȝ demonstratio non habet veracem viam in hac arte.

¶ Capitu. xxvi. in quo docet cognoscere complexionem ciborū et medicinarum per generales differentias corporum mixtorum.

Et dicamus ꝙ res que sunt manifestiores a quibꝰ possumꝰ habere certitudinē cōplexiōis corporū cōsimiliū est cōgelatio ⁊ spissitudo: humectatio: resolutio: dissolutio: facilitas: viscositas: subtilitas: grossicies: mollificatio: duricies: cōbustibilitas: et nō cōbustibilitas: opilatio: et apertio ⁊ quedā cōgelatio a calido: ⁊ quedā a frigido. Eorū que cōgelant̄ a frigore: quedā sunt q̄ inspissant̄ primo a calore: ⁊ quedam q̄ nō sunt inspissata primo a calore: ⁊ quedā q̄ inspissant̄ ab vtroq;. Et e[illegible] que dissoluuntur quedā dissoluunt̄ a calido: ⁊ quedā a frigido. Et eoꝝ q̄ humectā tur q̄dā humectant̄ a calor⁊ quedā a frigido. Sed q̄ cōgelate sūt a calore calor et siccitas sup̱ eas dn̄atur: vt est sal ⁊ species eius.

Cōgelatio a frigore.

Sed que cōgelata sunt a frigore si in primis esset' inspissata a calore: ⁊ ista spissitudo esset ꝓpinqua spissitudini q̄ fit a natura aerea aut aquea sicut spissitudo butiri hec erit necessario calida et idē est de oleis gūmis ⁊ sim̄ibꝰ et q̄ cōgelate sunt a frigore: ⁊ natura terrestris sup̱ eas dn̄at̄: si calor priꝰ eas inspissauerit: ḡ frigiditas ⁊ siccitas dn̄abunt̄ in eis: sicut sunt ossa: cornua: pānicu li ⁊ sim̄ia. Sed q̄ sunt cōgelate a frigore: nec sunt priꝰ inspissate a calido naturaliter hec spissitudo erit frigida et humida: sicut est argentū viuū ⁊ similia. Et q̄ res sunt inspissate a calore ⁊ coagulate a frigore sunt ꝓpinque eq̄litati: sicut est cachimia: ⁊ res que dissoluūtur a calore semp̱ coagulātur a frigore: ⁊ que coagulantur a frigore dissoluūtur a calore. Ideo cū nos videmus res q̄ sunt dissolute a calore debemꝰ inspicere si coagulate sunt a frigore: nec inspissate sunt a calore indicamus ipsas esse frigidas ⁊ hu. Et si sint inspissate a calore cū dominio partiū terrestiū: indicamꝰ ipsas esse frigidas ⁊ siccas: sicut ferrum ⁊ multa metalla. Et si cum hac spissitudine dominantur partes aeree: tūc eas indicamus humidas declinantes ad caliditatem: sicut est pinguedo intestinoꝝ: ⁊ sunt res que dissoluūtur a frigiditate ⁊ hu. vt sunt spēs salis. Sz res q̄ sunt inspissate a calore ꝑ maiori parte sunt calide ⁊ sicce: excepto ꝙ illa spissitudo nō sit fundata in substātia aerea sicut sperma: q: tūc illa sub̄a erit humida aut tēperata sicut lac coctū. Sz res q̄ sunt inspissate a frigiditate et hu. si calor est in primis opatꝰ aliquā coagulationē dz dici ꝙ sint calide et hu. vt est ius pingue. et si sint inspissate: ita ꝙ calor in primis nullā fecerit coagulationē debēt dici vt sint frigide ⁊ hu. sicut lac qđ coagulat̄ multa frigiditate. Et debes scire ꝙ pōt esse ꝙ opatiōes q̄s faciūt caliditas ⁊ frigiditas in rebꝰ istis pn̄t esse naturales aut accn̄tales: iō debemꝰ iudicare sup̱ generato illarū: si est naturale: q: cōplexio propter quā medicina hoc facit erit naturalis sicut est spissitudo sp̱matis: ⁊ cōplexio q̄ facit nō naturale est nō naturalis: sed accn̄talis sicut spissitudo q̄ fit in musto qn̄ ad ignē decoquitur. Sed res q̄ inspissant̄ a calore ⁊ frigore eq̄liter sunt aeree ⁊ aquee: ⁊ eaꝝ partes sunt cōglutinate simul sicut oleū oliue: ⁊ alia olea q̄ pn̄t recipere has opationes: q: oleū inspissatur ⁊ cōgelatur a frigidita

te: ꝓpterea qꝛ partes aeree que sunt in ipso ꝯuertũtur ad aquã: et iterũ inspissantur a calore pro pterea qꝛ resoluunť ꝑtes aquee et remanẽt aeree cũ terrestrib⁹ i eo dominantib⁹. Et res q̃ nõ in spissantur a calore vel a frigore sunt aquee cũ pauca terrestreitate: ⁊ calor eas cõsumit anteq̃ꝫ inspissentur. Nec etiã frig⁹ põt eas inspissare ꝓpter paucã terrestreitatem que est in eis: eo qꝛ nõ inspissat frigus: nisi qñ extra hit caliditatem existentẽ in eis ⁊ spargit humiditatem: ⁊ tũc aduenit siccitas: ⁊ illa de causa erit coagulatio: ⁊ inspissatio: et qñ due res recipiũt congelationẽ ⁊ inspissationem equali tempore aut ꝓpter vnũ motorem equalẽ in subtilitate ⁊ grossitudine sunt in vno gradu equales in caliditate ⁊ frigiditate. Sed si vna earum plus inspissatur coagulatio ipsius est velocior. Et cũ motor ipsi⁹ est fortior hꝫ inequalitatem ꝭm hoc. Sed res lenes ⁊ viscose habent dominium aque ⁊ terre: ⁊ propterea sunt frigide et grosse: sed lenes hñt dominium aereitatis cũ pauca terrestreitate: ⁊ ꝓpter hoc de facili diuiduntur: eo qꝛ aereitas que admixta est ei est elementũ hu. ⁊ ideo leniter ab alio diuiditur: et modica siccitas q̃ est admixta ei leuiter recipit passionẽ. Et res humide recipiunt extensionem ꝓpter partem humidaꝫ aqueam q̃ est in ipsis: ⁊ ꝓpter dominationem partis terrestris cũ aquosa sunt difficiles diuidi in duas partes propterea res lenes vel faciles sunt ꝓpinque vt permutentur digestioni ꝓpter facilem diuisionem earũ: quia calor in eis plus dominatur: qꝛ hec est vna ex rebus q̃ adiuuant ad velocitatem digestionis: quia difficultas diuisionis partium fatigat naturam. Et scias q̄ viscositas ⁊ spissitudo significant siccitatem ꝓpter dominationeꝫ partiũ terrestrium: si est medicinalis: ⁊ si est cibalis est difficilis digestionis: ideo quia forma corporis difficilem suam deserit naturam. Et subtilis substantia si est aerea significat calitatẽ ⁊ humiditatẽ ⁊ si ignea sigt calorẽ ⁊ siccitatẽ. Et mollicies significat corpus humidum: ⁊ ꝓpterea res molles facile permutantur sicut fructus recentes et humidi: ⁊ dure significant contrariuꝫ. Et spissitudo et mollicies et subtilitas et duricies non significant nisi sup virtutes patientes in re: hoc est humiditatem et siccitatem: et non super agentes. Et oppilatio et euaporatio dicitur scđm duos modos: vnus qui debet sic vera citer appellari: et est talis operatio: hoc est augmentum vel diminutio quantitatis: sicut nos videmus mustum facere ex se ipso euaporationeꝫ in vtre clauso: et crescit quantitas sua vltra mensuram primam non existente additione substantie in ipso: et aliquando frangit vtrem. Et sicut videmus in nebulis q̃ constringuntur et oppilantur in se ipsis et redeunt ad paucam mẽsuram nihilo ex eis exeunte: et elargantur ⁊ crescunt nullã additionem recipientibus: ⁊ cã in hoc est: quia aer est maior aqua et terra: ⁊ qñ res appropinquat nature aeris eius quantitas pl⁹ crescit: ⁊ quando appropinquat plus nature terre et aque diminuitur plus: et propterea res vaporabiles sunt aeree. ⁊ sunt cali

Primo mõ.

de et humide: et que sunt clause et opilate in seipsis sunt frigide et humide: propterea quia euaporatio non est nisi dilatatio substantie aeree et non est augmentum rei venientis ab extra: et sic est opilatio per contrarium. Et propterea ponitur fermentum in pane: ad hoc vt faciat ipsum spongiosum et in eo dominetur aereitas: et sit facilis ad digerendum: propterea quia corpus aereum leuius est ad permutandum propter suam humiditatem: quia substantia sicca est dura ad permutandum et digerendum. Alter vero modus est qui dicitur vaporatio vel opilatio propter dispositionem corporis quod habet foramina larga vel stricta: quia quod habet largos poros dicimus esse vaporosum: et quod habet strictos dicimus esse opilatum: quia naturalis intellectus est intelligere istas res in substantia corporea earum: et non propter largitatem aut strictu ram foraminum: quia hec sunt verba vulgarium. Omnis etiam illud adiuuet digestionem propter facilitatem digestionis. Sed res combustibiles sunt de necessitate ignee sicut sulfur: aut aeree sicut fenum. Et propterea velociter permutantur ab igne. Et si diceretur sic in digestione hoc non conueniret nisi rebus que comeduntur: sed si nos intelligeremus quod hoc esset verax secundum Gal. non esset necesse attribuere medicine opilationem et subtilitatem: quia possibile esset vt res essent grosse substantie: et de facili permutarentur: quia haberent foramina magna: per que posset ignis de facili transire: et propterea super eas dominabitur ignis et comburentur subito: quod facere non potest calor naturalis: propterea quia est humidus: et est debilioris caloris quam ignis: quia res supradicte non sunt faciles ad comburendum nisi propter accidentia largitatis suorum foraminum: sicut harundines. Sed res que intenditur habere vaporationem et opilationem a substantia sui corporis: hoc est propter raritatem suam: aut spissitudinem suam a partibus substantie sue: et illa habent comparationem cum calore naturali qui operatur in corpus nostrum. Sed res que non recipiunt combustionem sunt res terrestres: et aquee: hoc est quod potest dici in significationibus vniuersalibus superuenientibus naturis corporum consimilium.

Secundo modo. Gal.

Cap. xxvii. Quod est de cognitione medicinarum et ciborum per rationem sumptam a speciali differentia mixti que est sapor.

Deinceps volumus narrare de saporibus: odoribus: et coloribus. Et dicimus quod species saporum que sunt manifestiores: sunt dulcis: vnctuosus: salsus: amarus acutus: ponticus: stipticus: acetosus: et insipidus. Dulcis significat complexionem calidam: sed calor ipsius est temperatus equaliter ad comparationem complexionis humane secundum Gal. Sed vnctuosus dictus est: quia pars aerea dominatur super ipsum cum modica aquositate: et propterea calor ipsius est minor quam calor dulcis. Supra complexionem salsi dominatur pars sicca adusta: in qua mixta est pauca humiditas: et calor suus maior est calore vnctuosi. Et super naturam amari dominatur complexio sicca terrestris: et hoc potest nasci a calido et frigido significatio que separat vnum ab alio est quod significatio eius quod fit a frigore est vt sit dulce postquam fuit amarum: sicut sunt glandes xilocaracta: et aliqua

ex cucurbitis. Et amaritudo q̄ fit a calore ⁊ terrestreitate reuertit ad amarum postq̄ fuit dulce. ⁊ hoc fit ꝑpterea ꝙ amaritudo sequit duas spēs ꝯplonis: aut calidā ⁊ siccā: aut frigidā et siccā: queādmodū iuenit color niger ꝑ calorē ⁊ frig⁹. ⁊ hoc qḋ dixim⁹ breuit̄ ꝺ amaro nō senserūt medici: q̄ nos ꝓcesserūt: ⁊ etiā Gal. nō appropriauit ipsuz nisi calido seorsuz. Sz quo nō cogitant hoc ꝙ opiū est in fine amaritudinis: et inducit paralisim propter suā frigiditatē: ⁊ q̄uis posset dicere ꝙ nō ꝓuenit amaritudo a ꝑte frigida. Nos dicemus iam est amaritudo dn̄ans i suo sapore: ⁊ sapor fortis est in iudicio sup naturā ibi: vn̄ dz indicari ꝙ sit magis calidū q̄ frigidū ꝑpterea iste res accipiēde sunt a naturali. Et ꝙ nos dixim⁹ de amaro inuenit in libro nr̄o: qui dr̄ liber de plātis: ⁊ amaritudo que ꝓuenit a calore est calidior salsedine: q: admiscet salsugini aliquāta humiditas. Et significat hoc aqua maris maioris: q: est nimis salsa: ⁊ est multū amara: ⁊ non potest in ea viuere aliqḋ aial ꝑpter multā amaritudinē: ꝑpterea q: amaritudo est in vltimitate ꝯrietatis nutrimēto aialiū: ⁊ est ꝯriū dulci ꝑpter siccitatē solū: et ꝑpterea interficit infantes qn̄ multū ea vtuntur: ꝑpterea q: sunt i vltimo humiditatis: ⁊ vlr̄ nō igredit natura amaritudinis in re cibali: propterea q: nō est nisi medicinalis: ⁊ dulcis ingredit in cibos ⁊ medicinas. Et ꝙ dn̄at sup acutū est mult⁹ calor cū multa siccitate ⁊ subtilitate: ⁊ ꝑpterea calor illi⁹ est fortior oib⁹ aliis. Isti sunt sapores significātes super spēs rerū calidarū: ⁊ vnīuscuiusq̄ eorum hz in sua specie grad⁹: q: qḋdā dulce est calidum i gradu prio: ⁊ qḋdā calidū i scḋo aut vltra: ⁊ sic de salso. Et sapores qui significāt i medicinis sup ꝯplonē frigidaz sunt pōtici stiptici: acetosi: ⁊ insipidi. Sed insipidi magis debēt attribui insaporabili q̄ saporabili. Sz dr̄ vt sit sapor ꝑpter sensuz gust⁹ ꝑpterea q: q̄libet sensus sentit sensatuz ꝓpriū ⁊ ꝓnationē illi⁹: ⁊ stiptic⁹ ⁊ pōtic⁹ sūt vni⁹ spēi ⁊ nō diuersificant nisi ꝭm magis ⁊ min⁹: ⁊ illi significāt sup ꝯplonē forti siccitatis ⁊ frigiditatis: ⁊ pōtic⁹ i hoc est fortior stiptico ⁊ acetosus fit cū frigiditate mixta i ꝑte hūiditatis: ⁊ nō est remot⁹ a calore: ⁊ ꝑpterea icidit ⁊ subtiliat: ⁊ ꝑpterea subsistit pōtico et stiptico i frigiditate. Et isipid⁹ est aq̄sus ⁊ frigid⁹: ⁊ hoc est qḋ pōt dici i significatiōib⁹ saporum. Et q̄dā sapores sūt q̄ nō significāt ꝑfecta significatiōe sup naturā rei: ⁊ hoc pōt eē i vna medicina ꝯposita ex ꝑlib⁹ ꝑtib⁹: q̄rū q̄dā sūt saporabiles: q̄dā isaporabiles: ꝑpterea q: nō est necesse vt vnūq̄dq̄ mixtū sit saporitū vt ꝓbatū est i naturali phia. Et si hō vellet iudicare totalitatē medicine nō posset iudicare ꝑ saporē sup ipām totā: sic videm⁹ mlt̄a ex gūmi: q: sūt isipida: ⁊ tn̄ calīa.

¶ Cap. xxviij. Qḋ ē ꝺ cognitiōe medicinarum ⁊ ciborum ꝑ rōnē sumptā a spāli dr̄ia mixti q̄ ē odor.

Et differētie odorum: nō sunt manifeste nobis sicut differētie saporū: vn̄ nō proprium habēt nomē sicut habent sapores: sz dr̄ odor

fetidus et odor aromatic⁹. Sed nos ordinam⁹ nomina accommodata a nominibus saporuz sicut diceretur odor acetosus: et odor acut⁹: et odor amar⁹: et propterea significatio cõplexionis odorum istorũ specialiter est eq̃lis significationi cõplexiõis saporis dominantis sup ipm. Sz odores aromatici: nõ sunt nisi a cõplexiõe calida ex necessitate. Et fetidi fiunt a cõplexione frigida ab hũiditate extranea cum calore putrefactiõis. Sed scias cũ hoc toto q̧ significatio odorũ est mltũ debilis: ppterea q: sicut dictũ est superi⁹ pole est esse medicinã cõpositã ex partib⁹ aliq̃b⁹ odoriferis et aliq̃b⁹ nõ odoriferis: et si indicarem⁹ sup totalitatez medicine p odorem posset esse indiciuz ignorantie. Jõ q: de hac re nõ debemus iudicare de toto ppter partẽ sicut ille q̃ opinat⁹ est q̧ rosa est calida: eo q̧ esset aromatica.

Aromatici odores.

¶ Cap. xxix. Qđ est de cognitione ciborũ et medicinaꝝ p rõnez sumptã a speciali differẽtia mixti q̃ est color.

Significatio colorũ est multũ debilior significatiõe istoꝝ: ppterea q: colores non sunt nisi in supficie colorati: et ppterea inuenies scđz plures q̧ ꝯplexio ptis i q̃ est color est alia q̃ cõplexio toti⁹ colorati: et ppterea vides q̧ idez est color in re calida et in re frigida sicut albedo q̃ est in sale et cãfora. Sed videtur q̧ color verificetur plus in operatione eoꝝ que sunt in vna specie: sicut est in gallinis albis et nigris: et in cignis albis et nigris. Sed colores sunt multiformis: sed generaliter fiũt albi aut nigri aut cõpositi: ex his sicut azurus citrinus et aliĳ. Sed viriditas et nigredo fiunt ex necessitate ex ptibus siccis terrestrib⁹: q̃nq3 fit ex multo calore sicut nigredo in ethiopibus: et q̃nq3 fit ppter frigiditatem sicut vinum nigrũ: et hec differentia indicat: ex eo q̧ precessit sicut alibi dictum est. Sed albedo quando prouenit a dominatione mixtionis partium terrestrium cum aereis significat calorem aut temperantiaz: sicut tu vides homines habentes pulchram albedinẽ. Sz que fit propter admixtionẽ partium aquearum cum terrestribus quando est in rebus humidis significabit complexionem fri. et hu. Et iam dictum est in libro nostro qđ albedo fit ex admixtione partis ignee clare cũ corpore puio. Et nigredo fit a parte ignea tenebrosa cum corpore non peruio. Sed colores rubei omnes significant super calorem propter partem igneã que in eis manifestatur: et citrinus est medius inter eos. Sed viriditas declinat magis ad nigredinez: sicut citrinus magis ad aliud extremum. Sed natura colorum mediorum est composita ex natura extremorum. Hoc est quod potest dici super significatione virtutum medicinarum ex parte colorum superuenientium corporibus cõsimilibus.

¶ Cap. xxx. Quod est de cognitione ciborũ et medicinarũ per proprietates eorum prout sunt partes terre nascẽtiũ et aialiũ: et hec sunt quatuor. s. locus: tps: et regio: et operatio.

Ceinceps narrandesunt proprie significationes in illis: in eo q̃ sunt partes terre nascētiū vel partes animaliū. Natura terre nascentiū cognoscit̄ q̃tuor reb⁹: vna a loco: alia a regiōe: alia a tempore: quarta ab operatiōib⁹: & non fortificant̄ hic operationes nisi ꝓpter significatiōes rerū p̄teritarū: & q̃uis nos cognoscamus ab istis cōplexiōnē medicine nos debem⁹ cognoscere etiā p viā opatiōis duarū medicinaruꝫ q̃ sunt in vna specie sicut dictum est. Et dicim⁹ q̃ terre nascētiuꝫ q̃dā sunt pfecta & q̃dā sunt diminuta. Et diminutū est illud in quo manifestat̄ dñium vni⁹ elemēti solū: aut elementi aq̃ sicut terre nascentia q̃ nascunt̄ ex aqua aut elemēti terre sicut terre nascētia que nascuntur in locis petrosis & fortib⁹: & ꝓpterea ista terre nascētia sunt diminuta: hoc est q: nō habent flores & folia: & manifestum est q̃ dominās sup cōplexionē istorum est aut frigiditas aut humiditas: sicut foliū herbe q̃ stat sup faciē aq̃ q̃ dr̄ thaholeth: aut frigiditas et humiditas sicut fungi. Et terre nascētia pfecta sūt illa q̃ nascunt̄ i mōtib⁹: q: apparet ab eminētia montiū: vt debeat gñare plura terre nascentia q̃ alia loca: dūmō sint tēperati cū bona euaporatiōe: & cū bōa mixtione caloris cuꝫ humiditate: & dꝫ esse hoc in eis: q: habēt ascēsum i aere: & sunt ꝓpinquiores influētie corpoꝝ supiorū: et illa terre nascētia habēt cōplemētū fructuū floꝝ & folioruꝫ. Et sunt terre nascētia q̃ nascunt̄ i desertis: & sunt que nascunt̄ in viridariis. Nā illa habēt pl⁹ frigiditatis & humiditatis de necessitate: vt sunt sicle nascētes i desertis & viridariis. Et significatio q̃ ꝓuenit a regiōe est q̃ q̃dā terre nascētia sunt q̃ nascunt̄ plus in terris calidis: & q̃dā sunt que nascunt̄ pl⁹ in terris frigidis: & q̃ nascunt̄ in calidis pro maiori parte sunt calida: sicut q̃ veniūt ab india: & q̃ nascuntur in frigidis: vt pl⁹ sunt frigida. Et pōt esse aliq̃n p accidēs vt nascātur calida i terris frigidis: sicut pinee q̃ nascunt̄ i sclauonia: & frigide in terris calidis: sicut sunt tamarindi q̃ nascuntur in terra arabū. Et hoc accidit ꝓpt̄ duas res: aut ꝓpterea q: cortex illorū terre nascentiū est fortꝫ & dēsus: aut vt sint submersa sub terra. Quia iste due res possunt dare calorē & frig⁹ in oi regiōe: eo q̃ calor naturalis existēs in eis cōtrahit̄ itus ꝓpter frigiditatē: & silr̄ accidit de reb⁹ frigidis i terris calidis. Et significatio temporis accipit̄ s̄m ordinē regionis: q: tu videbis mlta terre nascētia calida nasci in hyeme sicut rapa & napōes: & q̃ncꝫ medicina frigida nascit̄ in tpib⁹ calidis: & hoc accidit ꝓpter paucitatē sui caloris: q: ꝓpter paucam frigiditatē aeris ꝯsumitur: sicut sunt olera multa tpe caloris. Et demonstrationes vegetabiliuꝫ sunt magne valde de eo: q̃m q̃dā ex vegetabilibus sunt q̃ cito mouent̄ ad augmētū: & q̃dā tardi⁹ crescūt sꝫ veloces gñalr̄ significāt caliditatē vel subtilitatē: vel sup vtrūqꝫ: & q̃ tardi⁹ crescūt significāt sup ꝯriū. Et sunt etiā alie significatiōes significātes sup vegetabilia i veloci-

tate et tarditate fructificãdi. Et debes scire q velocitas natiuitatis terre nascẽtium significat aut calorẽ magnũ aut frigiditatem. Et q̄dã sunt ex terre nascẽtib⁹ q̄ hñt folia flores et fruct⁹: ꝛ q̄dã sunt q̄ nõ hñt fruct⁹. aẗ. folia: nec flores: ꝛ illa sunt grossa terrestria: aut aq̄a: ꝛ qd̄ hꝫ floreꝫ ꝛ folia est p̱scẽ tẽperatũ. Et terre nascẽtiũ q̄ sunt spinosa ꝛ globosa vr̄r sunt terrestria: et q̄ hec nõ hñt sunt ecõuerso. Et dr̄ie significantes sup naturã aialiũ sunt multe: q: q̄dã crescũt in aq̄ q̄dã ĩ deserto. Que in aq̄ crescũt sunt frigida ꝛ hu. q̄ vͦo in deserto sũt calida ꝛ sicca: ꝛ q̄dã sunt volatilia: ꝛ quedam deambulantia: et volatilia sunt magis aerea ambulatiuis. Et q̄dã sunt sanguinea: ꝛ q̄dã exanguia: ꝛ q̄ nõ habẽt sanguinẽ sunt frigida ꝛ sicca: ꝛ q̄ habent sanguinẽ sunt calida ꝛ hu. ꝛ q̄dam sunt ouatilia ꝛ q̄dã nõ: ꝛ q̄ sunt ouatilia sunt calida et hu. ꝛ que non frigida et sicca: ꝛ q̄dam anhelãt et q̄dã nõ: ꝛ q̄ anhelant sunt calida: ꝛ q̄ nõ anhelãt sunt frigida. Et q̄daꝫ nascunt̄ in locis calidis et quedã non: ꝛ que nascuntur in locis calidis pro maiori parte sunt calida ꝛ sicca: sicut cameli et capreoli. Et diuersificantur complexiones animalium in vna specie p̱pter pascua: ꝛ propter aquam: quia pisces qui nascuntur in loco petroso sunt subtilioris sub̄e et minoris superfluitatis aliȷ̈s: et tales sunt qui velociter mouent̄ et multum laborant: et complexio istoruꝫ est minoris humiditatis: ꝛ qui paruꝫ laborant sunt frigidioris et humidioris complexionis. Et q̄dã animalia sunt que incedũt sicut nascuntur: et quedã nõ: et q̄dã sunt faciẽtia multos filios: ꝛ illa sunt calida ꝛ hũida: ꝛ q̄dã q̄ nõ faciũt nisi vnũ. Et diuersificant̄ etiã aialia ſm diuersitatẽ ciboꝝ: q̄m aialia comedentia carnes sunt calida ꝛ sicca. Et cõplexio aialiũ comedentium terre nascentia sunt tẽperate complexiõis: vt sũt pecudes boues: et his siƚia: ꝛ vt sunt de volatilibus galline ꝛ columbe. Itẽ diuersificant̄ aialia ſm magnitudinẽ ꝛ paruitatẽ suoꝝ corporũ: q: q̄ sunt magni corporis sunt terrestria: ꝛ q̄ sunt parui corporia sunt ecõuerso: ꝛ hoc est ĩ animalibus q̄ nascunt̄ ĩ terra. Sed eoꝝ q̄ nascũtur in aqua magnitudo corporis significat multã humiditatẽ: ꝛ p̱pterea laudat̄ in piscibus paruitas: et in aliȷ̈s animalibus duricies ossium: ꝛ multitudo corporis trrestrium: sicut vngues: claui: ꝛ squame: et similia his: quia hec significãt quod multa est in eis terrestreitas: ꝛ propterea multe squame laudantur in piscibus: quia significãt rem contrariã eorũ cõplexionib⁹: et etiã multe spine. Et similiter audacia cordis et pusillanimitas significant super cõplexioneꝫ aialis: q: aialia audacia sunt calida: et pusillanima sunt frigida. Et differentie per quas cognoscuntur complexiones animaliuꝫ sunt multe: et nostra intẽtio non fuit nisi rememorari eorum breuiter ad mouendũ illum qui diligit tẽptare ad hoc vt p̱scrutet̄ oẽs alias differentias: et sciat causas illarũ in libris naturalib⁹. Et scias q oia hec signa sũt accidentia q̄ aduenĩũt corporib⁹ cõsimilibus: et super ea signi-

ficant: ꝛ nõ sunt signa illis que nõ sunt cõsimilia nisi qñ aggregant oia ꝛ fit vna cõpositio iter cõtraria ꝛ indicat propter dominãs: ꝛ illō põt esse verũ indiciũ. Hec sunt genera rerꝝ quibꝰ nos possumꝰ cognoscere operatiões medicinarꝝ ꝛ ciborꝫ. Et dicimꝰ qd possibile est cognoscere operationes scđas medicinarũ: tũc qñ cognoscemus cõplexionem medicinarũ: in caliditate: ꝛ siccitate cũuis hoc nõ verificet in oĩbus: qꝛ inuenit i quibusdã medicinis qd earum opatiões scđe nõ sequunt ꝑmas hoc est cõplexionẽ medicinarũ: verbi gratia. subtilitas ꝛ incisio nõ sunt attribuende nisi corpori multi caloris. Et nos inuenimꝰ medicinas temperatas cũ suis cõplexionibus: tñ sunt subtiliatiue ꝛ incisiue: sicut capillꝰ veneris squinãtũ: ꝛ similia his: ꝛ acetũ est in vltimitate subtilitatis ꝛ incisiõis: est tamen frigidũ: ꝛ hoc accidit: qꝛ calor qui in eo est sustẽtat frigiditate q̃ est in eo: qꝛ frigiditas sua cõpingit ipsuꝫ ꝛ cõprimit ipsum ad partes itrinsecas mẽbri et sic videt qd alie medicine faciãt: hoc est vt habeãt supfluam subtilitatẽ in seipsis: aut vt eis superuenerit aliq̃ res ꝓpter quã faciãt hoc: ꝛ põt esse vt hec res sit aliquãtulũ silisei qd hꝫ aliq̃d a tota suba. Sed opatio ꝑ cõparationẽ tertiarũ ꝟtutũ est debilis indiciŋ: eo quod est valde propinqua opationi q̃ fit a tota substãtia. hec autẽ que dicta sunt necessaria fuerunt ꝫm tractatꝰ vniuersales in modo ciborum ꝛ medicinarũ.

¶ Cap. xxxi. Qd est de cõplexiõibus ciborũ quorũdam ꝛ medicinarũ spãliter ꝫm qꝫ certificatus fuit. G.

Nunc aũt memorati erimus vniuscuiusqꝫ earũ spãliter ꝫꝫ cõsuetudinẽ medicorũ. Deinceps volumus narrare de simplicibus medicinis magis manifestis: q̃ a Gal. sũt testificate: ꝓpterea qꝛ fuit verax ꝛ legalis expimẽtator in hac arte: ꝛ nullus est q̃ possit ei cõparari: nisi is qui cum clamat nõ itelligit id qd clamat. Itẽ volo incipere a cibis qui sunt cibi absolute: ꝛ post illos dicã de illis q̃ sunt mediŋ inter cibos ꝛ medicinas: ꝛ post illos dicã de medicinis absolute. Concordati sunt medici qd melior ex cibis terre nascẽtibꝰ hoibꝰ naturalibꝰ: hoc est illis q̃ stãt in quinto climate: aut quarto est triticũ artificialr ꝑparatũ: ꝛ hoc fit multꝫ modis. Fit em̃ panis fermẽtatus: ꝛ azimus et crustella: ꝛ buccella: ꝛ forbitiones. quidaꝫ sunt qui frangunt ipsum postqꝫ est vstulatũ: ꝛ postea infundunt in aquã: et postea coquunt ipsum sine fractiõe: ꝛ hoc noiat sanich. Et melius ex tritico est illud qd est frãgibile ꝛ graue. Et melior ceteris est panis factus ex farina tritici in hũc modum: hoc est vt sit custoditum a malis accidentibus eidem venire potentibus: et vt nõ sint nimis furfures ab eo remote: sicut sunt remote ab armach. et hoc appellatum apud nos madechuni: ꝛ latini appellãt panem grossum: ꝛ iste est velocior ad digerendum quã darmach ꝛ minoris viscositatis: qꝫuis darmach plus nutriat: neqꝫ est tãte siccitatis sicut furfureꝰ: neqꝫ ad melencoliam adeo cito

conuertitur vt ipsum: qm̄ cortex vniuscuiusqȝ vegetabilis est terrestris siccus: q̄nis furfureus citius digerat ipso darmach propter abstersionē existētē in suo cortice: ꝛ qn̄ cōficitur ponitur de sale cōueniēter: ꝛ cōficit cū multa aqua ad hoc vt sit spōgiosus: ꝛ sit fermētat⁹ cōpetēter ꝛ coct⁹. Sȝ panis azimus est grossus ꝛ viscosus: eodē mō nō est bon⁹ q̄ est nimis fermētat⁹: qꝛ trāsmutat ad humores putridos ꝑpter calorē extraneū generatū in eo. Et post bonitatē cibi ex pane ē panata que vocat thausu: excepto qꝛ declinat ad frigiditatē et hu. ꝑpter aquā cū qua fit: et qn̄ bulliūt frustula panis pluries i aqua fermēti. al'. feruēti: tūc fit iste cibus in velocitate digestionis ꝛ lenitate: et maxime egris ex cōpl'one calida. Sed sauich ē etiā bon⁹ cibus: ꝛ qn̄ distēperat cū multa aqua refrigerat: ꝛ est inflatiuus: eo qd̄ vstulatio ꝛ infusio vaporauerūt: ꝛ subtiliauerūt: ꝛ remouerunt viscositatē. Confectum cum melle ꝛ coctum datum sanis calefacit ꝛ nutrit multum. Et frumentū coctū i aqua ē grossuȝ: ꝛ viscosum: opilatiuū: ꝛ duruȝ digeri plus alia re: ꝛ est valde malū. Et pultes sunt grossi: ꝛ qui fiūt ex frumēto sunt peiores ꝛ refrigerāt ꝑpter suā acetositatē: ꝛ sūt ꝑpinq̄ corruptiōi: ꝛ ꝑpterea sunt abiiciēdi ab illis qui sunt parati egritudinibus putridis. Sȝ pāis q̄ fit ex ordeo ꝯm modū q̄ fit ex frumēto sequitur bonitatem panis tritici nisi qꝛ parū declinat ad frigus. Et sauich ordei bene digerit: et qn̄ bibitur distēperatū in aqua refrigerat: ꝛ est frigiditas sua quasi i primo gradu. Et aqua ordei plus ingredit opus medicinaꝝ q̄ ciborū: ꝛ est laudabilis i egritudinib⁹ calidis ꝛ siccis laude que nō occultat ei qui in hac arte studuit: qꝛ refrigerat: humectat: tēpat abstergit gn̄at laudabilē humorē mirabiliter: nō iflat: nō morat ad descēdēdū a stomacho: ꝛ hoc nobis totū experiētia dedit. Et sic debet fieri aqua ordei. Infundātur grana ordei i aqua integra non contusa: et in vna parte ordei debēt poni viginti aque frigide partes: ꝛ debent sic demittit in aqua quattuor horis: et postea coquatur in hac aqua donec adipiscatur rubedinem quasi vinum: et si fiat hoc modo nō inflat: ꝛ qui frangunt vel terūt ipsum prius peccant: quia nō est ab eo p̄uata inflatio nisi ꝑpter infusionē: ꝛ grana nō trahunt aquā: nec recipiunt infusionem: nisi ꝑpter virtutem attractiuam que est in eis ꝛ virtus attractiua nō est in granis quādo seminant ꝛ nascunt nisi quādo seminant integra: et si frāgerent prius q̄ essent seminata nō nascerent: qꝛ hec ꝟtus attratiua est in eis sicut forma specificia in totalitate toti⁹ grani fixa: hoc est qn̄ partes sunt cōtinue coniuncte simul: ꝛ hoc est simile calori smaragdi: vel alterius lapidis preciosi: qd̄ est: qꝛ qn̄ partes sue sunt simul cōiuncte in eis: ꝛ quādo separate sunt p̄uant ab eis: ꝛ sic testificatū est amirabili ammemarua abynzoar in libro suo q̄ dicit theisir: quia iste fuit supremus in sciētia medicine a Gal'. vsqȝ ad nr̄a tpa: ꝛ hoc ab eo habui: et rememorat errorem medicorū frangētiū ipsum. Et panis qui fact⁹ est ex aliis granis hȝ illā virtu

rez: quã habẽt illa grana ex q̃b⁹ factus est. Et infra conuenit rememorari de aqua plus q̃ hic: quia incidenter sum de ea locutus.

¶ Capitu.xxxij. Quod est de carnibus.

Melior care ex volatilib⁹ est caro galline iuuenis sane ꝛ pinguis: ꝛ habꝫ mirabilem ꝓprietatem in tẽperando cõplexionem: ꝛ ꝓpterea brodiũ suum est optima medicina leprosis. Et dicit q̃ cerebrũ galline augmentat substantiã nostri cerebri: ꝛ acuit ingeniuꝫ. Et post illi⁹ bonitatẽ ex ãbulatiuis ẽ caro edi. Et p⁹ has ẽ caro arietũ: et hec est opinio maioris partis medicorũ: preter. G. qui abominat carnes arietũ. Et videt̃ sibi q̃ caro vitulorũ est melioris nutrimẽti arietina. Et Auicenna dicit q̃ melior carniũ est caro porcina: ꝛ sentit q̃ ista caro q̃ si sit nãlior hominib⁹ q̃ alia caro aĩaliũ ambulantiũ: ꝛ experiẽtia hoc docet. Et maior parsme dicorũ abominat̃ carnes agnorũ: ꝓpterea quia dominat̃ multa humiditas super eas: et laudant carnes arietũ iuuenũ. Sꝫ cõueniẽs est dicere quod carnes agnorũ sunt post bonitatẽ carniũ edulorũ: ꝛ sic sentit rasis. Et q̃d mihi videt̃ ex agnis est: quia sunt multarũ sup̃fluitatũ: excepto q̃ in terris calidis recipiũt tẽperiẽ ꝓpter eaꝝ calorẽ. Et q̃d hoc sit verũ est: q̃ videm⁹ q̃ pilli agnoruꝫ stantiũ in terris meridionalib⁹ sunt tortuosi: sicci ꝛ curti. ꝛ q̃ sũt i n̄ostrꝫ nõ excedũt tm̃ i hoc. Et carnes vitelline sũt bone carnes: ꝓpterea q̃ nõ habẽt illam viscositatẽ: frigiditatẽ ꝛ siccitatẽ quã habẽt carnes bouine veteres: ꝛ eorũ carnes sunt magis odorifere aliis carnib⁹: ꝛ q̃tũ est i hoc. meliores sunt carnibus edulinis ꝓpterea q̃ i carnib⁹ edulinis manifestat̃ q̃daꝫ mucillago q̃n coquit̃. Sed carnes eduline sunt meliores vitulinis q̃ generant meliores humores. Et ex laudabiliorib⁹ carnibus volatiliũ sunt carnes perdicũ: sed declinãt parũ ad frigiditatẽ ꝛ sic. ꝛ sũt sicut galline deserti. ꝛ habẽt ꝓprietatem stringẽdi ventrẽ asse ꝛ elixe. Sed turtures sunt sicut volatilia cibaria ꝛ declinãt plus ad caliditatẽ: et habẽt mirabileꝫ ꝓprietatem in acuẽdo ingeniũ: sꝫ colũbe sunt calide ꝛ sicce grossioris substantie q̃ turtures ꝛ pulli ipsarum habẽt humiditatẽ ꝛ superfluã. Et significat sup hoc grauitas suorũ motuũ: sicut significat calor eorũ actualis ꝛ velocitas digõnis in stomacis eoꝝ sup ipsorũ calorẽ. Et ꝓpterea q̃ volũt abstergere margaritas ꝛ clarificare eas dãt eis ad cõedẽdũ: ꝛ incõtinenti debẽt occidi ꝛ extrahunt̃ putrificate: ꝛ si cito nõ interficerẽt̃ multũ minueret̃ quãtitas margaritarũ. Et caro veteris colũbi masculi mirabilẽ hꝫ ꝓprietatẽ i epilẽticis ꝛ paraliticis. Et carnes volucrũ q̃ assimilãt̃ colũbis: ꝛ dicunt̃ studões: ꝛ i ligua arabica alchamari sũt sicciores p̃dictis ꝛ grossioꝝ substãtie ꝛ habẽt aliquãtulã aromaticitatẽ. Passeres sunt oẽs calidi ꝛ sicci i fine caloris. Coturnices tẽperate sunt aliquãtulũ de

clinātes ad calorē:⁊ sunt subtilis sub̄e generantes bonos humores:bone sunt sanis ⁊ conualescētib⁹.Et sturneli qui dicunt azuri sunt calidi et sicci:et graues ad digerendū:⁊ grosse nāe.

¶Cap.xxxiij.Qd̄ est de piscib⁹.

De piscib⁹.

Eliores eoꝝ sunt pisces q̄ degūt in locis petrosis:⁊ q̄ multas habent squamas:⁊ quoꝝ corp⁹ est mediū inter magnū ⁊ paruū:et q̄ sunt velocis motus:⁊ pauce viscositatis.Et melior apd̄ nos est piscis q̄ dr̄ enbrina:⁊ post illū ille q̄ dicit trilia:⁊ q̄dā dicūt ipsum resulū. Et piscis q̄ capt⁹ est in fluminib⁹ remotis a mari necessario bon⁹ est ⁊ pauce superfluitatis:ꝑpterea q: hic piscis ꝑpter sui naturam hz vt petat aquā dulcē et frigidā:⁊ ad hoc multū laborat.

¶Cap.xxxiiij.Qd̄ est de lacte.

de lacte.

T meli⁹ lac est femineū:⁊ post illd̄ lac asine:⁊ post illud lac capre: et iste spēs lact3 sūt subtilis substātie Sed lac ouis est grossi⁹:et propterea citi⁹ in stō caseatur.Sz vaccinū grossi⁹ est:⁊ cū hoc butirosi⁹ ⁊ pinguius.

¶Cap.xxxv.Qd̄ est de caseo.

de caseis.

Aseus recens est frigid⁹ ⁊ hūid⁹: grosse substātie. Uet⁹ est calid⁹ ⁊ sicc⁹ ꝑpter sal:et tēdit ad vstionē. Et aliq̄s caseus est bon⁹:medi⁹ iter nouū ⁊ veterē est bon⁹:dūmō sit fact⁹ rōnabiliter ex bono lacte.

¶Cap.xxxvj.Qd̄ est de ouis.

Ua gallinarū sūt meliora ceteris:⁊ vitellū est meli⁹ albo:nec albū est nimis malū: nisi nimis sit coagulatū.Et propterea qn̄ cōquassat cū oleo ⁊ aceto ⁊ fiat tremulum est valde bonū:q: res q̄ coquit cū oleo est multū nutritiua:dūmodo oleū nouum sit ⁊ dulce et oleū oliue : q: natura illi⁹ est tēperata:declinās parū ad calorē et impinguat epar: ⁊ augmētat ipsi⁹ substātiā.Et gn̄alr̄ dico q̄ est cōueniēs hoi multū ꝯm totā sui substātiā. Et ꝑpterea in terris nostris nō coquim⁹ carnes nisi cū eo:q: melior modus ⁊ tēperatior comedēdi carnes: est ille q̄ dicit athafea.:hoc est vt sic fiat.Accipe oleū ⁊ parū ex cepe: et ponant carnes frustatim in eo addēdo paulatim aquā calidā donec sint cocte.Sz panis q̄ decoquit cū oleo est mal⁹.i.impastat⁹ cū oleo:qm̄ tp̄e d̄coctōis cōburit oleū et tēdit ad sulfurē.

¶Ca.xxxvij.Qd̄ est de fructib⁹.

Eliores eoꝝ sunt ficus et vue.

¶Et cōplexio ficuū est calida et humida: mundificāt stomacū: laxant ventrem.

¶Uue cal'e sūt:ex pauco calore: ⁊ hūide tp̄ate:⁊ subito ipinguāt corp⁹:s3 iducūt vētositatē i oib⁹ digōnib⁹: ⁊ ficus nō dāt vētositatē nisi in stomaco ⁊ itestinis.

¶Uue passe cal'e sūt ⁊ hūide:⁊ digestibiles ꝓsūt epati a tota subs̄a Et opatiōes vini iparū sunt debiliores opatiōib⁹ alioꝝ vinoꝝ sed pōt poni loco alterius vini.

¶Cap.xxxviij. Qd est de aquis.

Elior aquarũ fm Y. est aq̃ fontium orientaliũ q̃ scaturit ex terra q̃ non hȝ nimis grossaȝ substantiã: nec nimis mollẽ: vel luteã sed sit mediocris inter has: ꝛ ꝑpterea hec aqua est suauior et lenior: ꝛ citi⁹ permutat̃ a calido ꝛ frigido. Sȝ Rasis sentit ꝙ melior aqua sit fluminũ magnorũ ductuũ. al. dulciũ. Et. Y. dicit ꝙ iste aq̃ sunt diuersarũ substãtiarũ: eo ꝙ trãseunt per diuersas terras: ꝛ propterea q꜠ ingrediunt̃ eas multi riui. Et mihi videtur ꝙ Rasis nõ laudauit flumia magis grossa: nisi ꝑpterea: q꜠ sol operatur in eis vnam operationem propter quã separant̃ partes grosse a subtilib⁹. Et propterea conquũtur medici aquã illis q̃ habẽt debilẽ stomacũ ꝛ epar. Ergo opus qd̃ fit in aqua est diuersuȝ ab aqua. Sed qd̃ est inspiciẽdũ in aq̃ est diuersitas terraruȝ: q꜠ nõ põt eẽ vt in estate nõ defluũt ad flumina aque multitudo et aque pluuie. Et propterea quãto plus elõgatur flumẽ a suo ortu est deterius. Et proptera nostrũ flumẽ meli⁹ est in corduba ꝙ̃ in sibilia: ꝛ est deterius in sibilia propter cremẽtũ ꝛ decrementũ: ꝛ propter admixtionem aque salse in eo: ꝙ̃uis illud non sentiat̃. Et impossibile est vt aq̃ magnoꝝ fluuiũ nõ sint turbide et propterea inueniem⁹ in fundo pitarioꝛuȝ qñ ponim⁹ in eis aquã fluminũ multũ de sabulo et terra: et sic accidit in terra nostra: qd̃ nõ accidit de aq̃s fontiũ.

¶Cap.xxxix. Qd est de granis que sunt cibi medicinales.

Einceps volum⁹ dicere de cibis medicinalib⁹: q꜠ quidã eoꝝ sunt terre nascentia: ꝛ quidã aialia: ꝛ quidã superfluitates aialiũ. Et ex terre nascentibus quedã sunt grana: ꝛ quedã fructus: et quedam herbe.

¶Faba est tẽperata iter frigiditatẽ ꝛ hu. aut paruȝ declinat ad calorem: ꝛ propterea hȝ dissoluere ap̃ata propter suã abstersionẽ: ꝛ maturat: ꝛ est multe hũiditatis: propterea accidit ei multa inflatio: et vẽtositas: ꝛ ipsam nõ perdit propter aliquã decoctionẽ. Et d꜠ ꝙ hȝ malã proprietatẽ cũ virtute cogitatiua: ꝛ q̃ ea vtũtur multa habẽt suspiria. al. somnia horribilia: ꝛ falsa.

¶Cicera tẽperate calida ꝛ hũida ꝛ habẽt inflationẽ: ꝛ propter tertiã eorũ operationẽ habẽt generare sperma et prouocare vrinã ꝛ sanguinẽ mẽstruũ ꝛ frãgũt lapidẽ: sȝ hoc faciũt plus nigra ꝙ̃ alba. Et si comedunt̃ recẽtia generãt in stomaco ꝛ intestinis multas sup̃fluitates: ꝛ si assent̃ etiã fabe hñt minus ex sup̃fluitib⁹. Sȝ sunt duriora ad digerẽdũ nisi primo essent infusa: ꝛ habẽt ꝑprietatẽ faciẽdi bonũ colorẽ: ꝛ hoc faciũt: q꜠ acuunt calorẽ: ita vt gñet spũs vẽtosus: et per hanc viam valent coitui.

¶Lentes sunt temperate in calore ꝛ sunt sicce ꝛ generant sanguinẽ melẽcolicũ: ꝛ extinguunt inflãmationẽ sanguinis ꝛ magis qñ coquũtur in aceto. Et earum virtutes tertie sunt: q꜠ priuãt coitũ ꝛ obfuscant visum: et qñ coquuntur in aqua pluries stringũt ventrem.

¶Lupini sunt sicci terrestres & amari: et quando coquuntur in aqua donec auferatur ipsorum amaritudo est cibus tñ durus: et qñ comedũtur amari occidũt pueros: et occidunt vermes qui sunt in stomaco et intestinis et prouocant vrinam: et aperiunt orificia emorroidarum.

¶Leugbi idest faseoli declinãt ad calorẽ & humiditatẽ & impinguãt corpus et prouocãt vrinaʒ et sanguinem menstruũ & laxãt ventrem: & proprie rubei: & inducunt somnia et faciunt vertiginem.

¶Milium frigidũ est & siccũ: vẽtrem cõstipat & est pauci nutrimenti.

¶Et hoc idem facit panicũ.

¶Et spleta est propiqua huic.

¶Rizi sunt grosse substantie in caliditate & frigiditate prope tẽperãtiaʒ: ventrẽ stringũt: & sunt boni nutrimẽti qñ coquũtur cũ lacte.

¶Cap. xl. Qd̃ est de fructibꝰ arborum.

Omũ dulce est tẽperate humiditatis: & acetosum est frigidũ & sic. & habet proprietatẽ cõfortandi membra principalia si sint distemperata in calore & maxime cor cõfortat cerebrũ odorando propter suaʒ aromaticitatẽ: et generant grossam ventositatẽ in secũda digestione et tertia. Ita ꝙ dictũ est a sapientibus ꝙ potest generare ptisim & ethicã eo ꝙ vẽti qui generant̃ ex eo ꝙ habẽt malã proprietatẽ ad exarcẽdas arterias pulmonis: & sic testificatꝰ est mirabilis amemarnã abhomeron Auẽzoar in theisir. Sʒ vinũ suũ

Auenzoar.

nõ habet hanc intentionem.

¶Pira cruda sunt frigida & sicca: sed matura tẽperata sunt aut declinãt ad paucã frigiditatẽ: & hoc est qꝛ cõposita sunt ex acetositate dulcedine & põticitate. ꝓpterea est eorũ virtus ventrẽ cõstipare: et eorũ proprietas est remouere sitim.

¶Coctana sunt grossioris substãtie ꝙ̃ pira & maioris stipticitatis: & ꝓpterea sũt frigidiora: & in eoruʒ odorata est proprietas contra omnes passiones cordiales.

¶Malorũ granatorũʒ quedam sunt dulcia & quedaʒ acetosa et oĩa humectãt. Uerũ dulcia sunt calidiora & humidiora: & generantur ex eis modica vẽtositasꝰ nõ mala. Et habẽt vnã nobilẽ proprietatẽ qꝛ mirabiliter resistunt cibis ne corrũpant̃ in stomaco.

¶Persica sunt frigida et humida: & habent generare humores corruptos & putridos: & aliquãdo colericos: & habẽt mirabileʒ ꝓprietatẽ resistẽdi fetori qui ꝓuenit a stomaco: et odor suus valet contra cardiacã passionem: et oleũ qd̃ fit ex eorũ ossibus abstergit faciẽ dominaruʒ: & valet contra difficultatẽ vrine: & occidit vermes.

¶Sed antipersica q̃ nusmꝰ dicũtur sunt eiusdẽ nature cũ persicis: sed nõ habent illã proprietatẽ: et in arabico dicunt̃ alaʒ.

¶Prunorũ due sunt species: videlicet album & nigruʒ: & ambo qñ sunt matura sunt frigida et hu. mitigãt calorẽ colere: & laxãt ventrẽ: sed debilitãt parũ os stomaci.

¶Nuces calide sunt et sicce: et ꝓuocãt vomitũ: & laxãt vẽtrẽ: et dicit̃ ꝙ habẽt malã proprietatẽ: ita ꝙ

ita q qui vtuntur eis nimis faciūt eis in lingua paralesim: et comeste cū ficubus obstāt vene no: loco bezahar: ⁊ multū valent senibus: et nocēt illis qui timēt possionem caloris: ⁊ tpe magni frigoris sunt nocive.

¶ Auellane in nullo differunt ab illis nisi quia non provocāt vomitum.

¶ Amigdale temperate sunt in calore: ⁊ humide: suauis saporis ⁊ habet multas bonas proprietates: ⁊ dicitur q habēt augmētare substantiā cerebri: ⁊ faciunt suauiter dormire: ⁊ abstersunt et mundificāt vias vrine: et sunt valde conuenientes macris: ⁊ eorū oleū est meli⁹ q possit esse spasmo sicco: ⁊ etiā meli⁹ q̄ oleū sisaminū propter aliquā tulā stipticitatē que est in eo q oleum sisaminū est nimis calidū: ⁊ hȝ malā ꝓprietatē in dādo fetorē ori: ⁊ qui vtūtur sisamino loco olei amigdalarū peccant.

¶ Pinee calide sunt ⁊ sicce: ⁊ earū oleū curat paralisim.

¶ Fistici calidi sunt ⁊ sicci tēperate: confortāt stomacū ⁊ epar a tota substātia: ⁊ sunt ex illis medicinis que habēt multa iuuamenta et magna.

¶ Cap. xli. Quod est de herbis ⁊ oleribus.

Omnes herbe per suā naturā declināt ad humores melencolicos: et hoc etiam faciūt a tota substantia excepta lactuca et buglossa.

¶ Caules sunt frigidi. al'. calidi ⁊ sicci: necessario generāt humorē melencolicū: et succus eorum habet proprietatem clarificandi vocem.

¶ Cucurbite que in arabico dicuntur vlla: sunt frigide et humaquose: et talē humorē generāt: ⁊ dicit q sunt apte recipere corruptionem in stomaco: ⁊ habēt malā alteratione: sicut fit in rebus humidis nō habentib⁹ stipticitatē terrestreitatē: nec pōticitatē: q: sunt solū aquee: ⁊ assimilamus eas moris: nec cucurbite istius regionis sunt tales: sed sunt dure digestiōis: ⁊ grossioris nature: ita q non possunt rectificari nisi cū multa decoctione: ⁊ cū hoc sunt multi mali chimi: ⁊ adhuc infrigidāt ⁊ humectāt: eo q nō habēt virtutē cito exeūdi cū nullā habeant abstersionem.

¶ Melones sunt frigidi multe humiditatis: ⁊ habēt abstersione: ⁊ ꝓuocāt vrinā: ita q dicitur q qui vtit multū brodio eoꝝ est cautus ab egritudine arenarū.

¶ Cucumeres sunt frigidiores et min⁹ hu. ⁊ minus provocant vrinā melonibus: sed nō corrūpūtur ita cito vt melones.

¶ Portulaca est frigida i tertio gradu: ⁊ humida: in secundo: et est lucubratiua: viscosa: aufert sitim: constipat ventrē: ⁊ aufert dētium stuporem.

¶ A triplices sunt frigide ⁊ humide ventrē humectāt: prosunt ycteriicis: parate tamē sunt corruptioni.

¶ Spinachie valde sunt bone et temperate: valēt gutturi ⁊ pulmoni ⁊ stomaco calido: ⁊ humectāt ventrē: ⁊ sunt in secūdo gradu frigide ⁊ humide. Spiachie sūt bone ⁊ tēperate

¶ Blete propinque a triplicib⁹ sunt calidiores ⁊ min⁹ humide humores generāt grossos et flegmaticos.

¶ Rape calide sunt et humide

generant ventositatem: monent coitũ: eo ꝙ renes calefaciunt: et habẽt mirabilẽ proprietatez ad illuminandũ oculos.

¶ Melongie sunt ex his ex quibus nos facim⁹ in terra nostrã multa cibaria delicata: ⁊ postꝗ̃ piecta est prima aqua suarũ decoctionũ: ⁊ coquũtur cũ carnib⁹ pinguib⁹: sunt multũ delectabiles. Et ego reputo ipsuz tẽperatũ cibũ postꝗ̃ sic factus est: propterea: q: pars acuta q̃ est in eo remouet per primã decoctionẽ: et sua siccitas ⁊ stipticitas remouent ꝓpter carnes decoctas in eo. Et ꝗ̃uis medici dicãt ꝙ generãt humorẽ melẽcolicũ similẽ humori generato ex caulib⁹. Tñ cõsiderare debem⁹ in cibis duas res: vna est res que secum miscet q̃ põt remouere malitiaz si est. Et delectatio cibi: hec est secũda: ⁊ qñ est multum delectabilis: lesio que ꝓuenit ex eo nõ est multũ manifesta: ⁊ hic est vnus ex delectabilib⁹ cibis. Isti sunt cibi manifesti apud nos: in q̃b⁹ est virtus aliqua medicinalis.

¶ Cap. xlij. Qđ est de variatiõe virtutũ ⁊ medicinarũ simpliciũ.

Et nũc habemus loqui de medicinis absolute.

¶ Alchison q̃ i latino dicit bethonica: ⁊ in persica lingua: beragnes. Eius prime ṽtutes in calore ⁊ siccitate: sunt in quarto gradu: propterea qui de substantia terrestri adusta: ⁊ manifestat hoc: q: est i fine amaritudinis: ⁊ operatiões eius secũde sunt incisiue: dissolutiue: ⁊ aperitiue fortiter. Et est in hac virtute fortior absinthio ꝓpter stipticitatẽ que est i absinthio. Et virtutes eius tertie sunt: q: nocet ori stomaci: propter amaritudinẽ q̃ est sine stipticitate: et vtimur ex eo extremitate ⁊ stipite. Cinis suus est calidior ⁊ siccior eo: valet contra allopiciam qñ miscetur cũ aliquib⁹ vnguẽtis calidis. Et est etiaz calidior su⁹ cinis cinere cucumerũ agrestium ⁊ cinere radicis aneti. Et etiam isti cineres prosunt vẽtri quando est vlceratio in eo sine apostemate.

¶ Pentasiler dr̃ a persis arbor abraam: et in latino dicit agn⁹ castus. Sua prima virtus in caliditate et siccitate est in tertio gradu: ⁊ hoc est: propterea q: in sua cõplexione dominatur substãtia terrestris adusta mixta cũ substãtia terrestri ⁊ frigida: ⁊ significat hoc q: sapor su⁹ est acutus cuz aliquãtula ponticitate. Et manifestũ est ꝙ scđe operatiões taliũ cõplexionũ q̃lis ista est sunt cũ incisiõe et apertiõe. Et põticitas est vna ex reb⁹ que adiuuãt ad hoc: et in mẽbris intrinsecis: vt i splene. al'. i pulmone ⁊ epate. Et tertia operatio est vt remoueat coitum: et propter ea nuncupatur in arabico granũ sterilitatis: ⁊ est sicut agnus castus. Athenienses dñe decũbunt super ipsum in magnis festiuitatibus.

¶ Et ruta est similis ei excepto ꝙ plus calefit ⁊ desiccat: nec habet stipticitatem neqꝫ ponticitatem.

¶ Altich et alij dicũt vigil: virtus suarũ radicum est tẽperata in caliditate et sic. q: compositũ est ex substantia aquea et terrestri cũ pauca igneitate: ⁊ manifestat hoc quia est insipiduz cũ modico stipticitatis ⁊ acuitatis

sed herba eius est, solum insipida: propterea ipsius prima virtus est frigida et sicca. et operatur siccitatem. Et secunda est solidare vulnera sordida brevi tempore. Et tertia est vt frangat lapides: et signum huius est: quia nascitur in vallibus et locis humidis.

¶Eluegat. i. pes columbinus est quatuor specierum: et parum diversificatur vna ab alia. et Gal. non posuit ipsum in gradu: et quod nobis videtur de eius complexione est quia est frigidum in primo et siccum in secundo: et hoc est quia dominatur super partem ipsius substantia terrestris cum substantia adusta: et propterea est sapor eius stipticus, cum modica amaritudine et si amaritudo esset equalis cum stipticitate diceremus ipsum temperatum in siccitate. Sed quia videmus quod dominatur amaritudo parum cum stipticitate: indicamus quod siccum est in secundo gradu: et propterea valet doloribus renum: et doloribus splenis: propter ipsius amaritudinem: et lentiginibus faciei: et morphee quando pistatum miscetur cum aceto.

¶Agaricum nec hanc radicem posuit Gal. in gradu. et quod nobis videtur ex eo de eius complexione est: quia est calidum in primo: et siccum in fine secundi: quia compositum est ex partibus frigidis et terrestribus: et calidis: et igneis: et calidis: et humidis. Et significat super hoc: quia cum nos gustamus primo invenimus in eo dulcedinem: et post hanc amaritudinem: et post illam acuitatem cum pauca stipticitate: et omnes isti sapores significant super caliditatem: excepta parte que superata et sepulta est a stipticitate: sicut significant super siccitatem: excepta parte que superata et sepulta est dulcedine propter temperantiam quam ei tribuit: excepto quod plus superat stipticitas cum frigiditate: quam dulcedo cum humiditate: et propterea ponimus siccitatem maiorem caliditate. Et propterea quia hec planta assimilatur radici arboris: apparet quod terrestreitas dominetur super eam. Et quamvis sit leve et porosum: frangibile et album que omnia significant vt habeat partem multam aeream propterea posuimus ipsum calidum in primo: quamvis habeat tres sapores significantes super ipsum calorem: posuimus ipsum calidum in primo: quia non sunt fortes: neque manifesti in ipso: et quod conveniens est in fiducia suorum graduum est experientia. Sed ipsius operationes que non sunt prime sunt ad dissolvendum et incidendum humores grossos: et exopilandum venas splenis: epatis et renum. Et habet sua proprietate valere contra morsum venenosorum animalium. Et nos dicimus quod hoc non fit nisi quando apparent ex illo veneno accidentia frigida. Dosis ipsius est. ʒ. j. et hoc non potest sic nocere sicut nocent alie medicine que attrahunt ab extremitatibus corporis: et habet magnam proprietatem in mundificando cerebrum: et propterea curat et epilentiam: et prodest cursui noue aque ad oculum. Et quantitas que de eo debet sumi ad hoc est a. ʒ. j. vsque ad duas: nec est necesse ipsum refrenare nisi propter siccitatem. Et non credas quod subtiliatio humorum grossorum et incisio significent super multum calorem sicut crediderunt errantes multi novorum medicorum. Operationes.

¶ Custaralber.i.capillus veneris: dicit Gal. q͛ hic tēperat⁹ est in suis v̄tutib⁹ primis: q̄uis habeat multas opationes scd̄as & tertias: quarū quedā sunt cōfortatiue & repercussiue: quedā dissolutiue: & quedam faciūt nasci capillos: & quedam q̄ dissoluunt scrophulas: & quedam que frangunt lapides: & quedam q̄ adiuuant ad trahendum sputū grossum ex pectore et pulmone. Et Gal. dicit q͛ stringit ventrem: et noui dicūt q͛ purgat: & talis medicina qualis est hec que h₃ tot operationes secundas & tertias est retinenda: quia cum hoc tota temperata propter ea q̄ adhuc dicam.

Custaralber purgat et strigit vētrē.

¶ Caylem.i.sempervina: hec est multarum specierū: & oēs in tertio gradu frigide sunt: q: sunt in sipide cū multa aquositate: & q: nascuntur in locis frigidis & tēpore frigido.

¶ Acacia est succus arboris spinose qñ abluit est frigida in secūdo gradu & sicca in tertio: & cū nō lauatur est frigida in primo: et hoc accidit: q: suū dominans est suba terrestris & frigida: & propteres est stiptica: & cū eo toto est in ea aliquid ex partibus subtilibus que remouentur quando abluitur.

¶ Carinch.i.vrtica. Dicit Gale. q͛ fructus als succus huius plāte & folia calefaciūt calore nō forti. Et h₃ multas operationes secundas et tertias. Dissoluit apostemata q̄ fiunt in radicibus aurium: & adiuuat super sputū: qd̄ fit ex humoribus grossis in pectore & pulmone: & curat cancrū: et in summa valet oībus vulneribus que indigent exiccatione vel exucatione siue subtiliatiōe. Et hoc est magnū signū super debilitatem sui caloris. Sed cū hoc toto prouocat vrinā: et mouet coitum: & hoc significatur p ventositatem. Et pprietas sui seminis est purgare flegma: et in hac similitudine est virtus siccitatis: sed fortius est aliquantulum semen vrtice: & dosis ei⁹ est a.ʒ.iij. vsq₃ ad q̄tuor. als. a. ʒ. v. vsq₃ ad. x. Et qui opinātur q͛ sit igneum propter acumen sue pūctiōis errant: q: hec pars ignea que est in eius folijs est subtilis et remouetur propter ipsam fricationem: & maxime propter lotionem.

¶ Elbadudarmel elsaray: iste due plante sunt frigide et sicce: sed siccitas plus dominatur q̄ frigiditas & maxime in elsaray: et valent contra fluxum ventris ppter earum stipticitatem: & cōtra passionem vulue: et ↄ emoroydas: et apostematibus que fiūt in ano: & albadudarmel operatur radix & alsaray fructus et radix.

¶ Ligoȝ.i.acorus: qd̄ accipit ex hac planta est radix: et est ca. et sic. in tertio gradu: propterea q: dominans in ea est substantia ignea subtilis: & potest esse vt sit cum ea admixta pars vna terrestris adusta: & significat hoc qd̄ sapor suus est acutus cū aliquātula amaritudine. Operatiōes eius scd̄e sunt he: quia abstergit incidit subtiliat: & aperit oppilationes. Tertie sunt quia prouocat vrinam: et valet ad duriciem splenis: et subtiliat grossitiem q̄ puenit in cornea: & ppue succus radicis.

Radix purgat

¶ Cauar.i.aloe: caliditas sua extenditur a primo gradu vsq₃ ad scd̄m: & attingit parum ex scd̄o:

et sic est in siccitate: et hoc est qz est cōpositum ex substātia terrestri adusta mixta cū terrestri frigida: ꝛ illud diminuit aliquantulum de calore ei⁹: ꝛ ambe substātie cōcordant in siccitate: ꝛ significat hoc ꝙ sapor ei⁹ est amarissimus cū stipticitate: et supra suā caliditatem significat ꝙ nascitur in terris calidis: aut in terra arabū vel in india: ꝛ qđ nascit in terris non calidis est debile. Secunde sue virtutes sunt: quia est stipticum repercussiuum et abstersiuū: ꝛ hec est medicina inuatiua ad generandam carnez. Tertie virtutes sunt ad curandas fistulas: ꝛ maxime q̄ sunt in virga ꝛ in ano: ꝛ ad repercutiendum apostemata q̄ generantur in ore narib⁹ ꝛ oculis: ꝛ purgat coleram ꝛ substantiam subtilem et grossam. Et est ex medicinis que nullū habent periculum: eo ꝙ nō ledit os stomaci ꝓpter suā stipticitatem. Et virtus sua purgatiua est ꝓpinqua virtuti agarici: excepto qz est debilioris attractionis: eo ꝙ agaricum attrahit ab extremitatibus corporis. Sed aloe nō attrahit nisi qđ est in extremitate stomaci: et venis epatis: ꝛ in illo hz ꝓprietatem: ꝛ dosis eius a.ʒ.j. vsq; ad.2.

¶ Elnoxat: calor ꝛ siccitas ipsi⁹ extēditur a primo gradu vsq; ad scđm. ꝛ significat hoc quia facit aliquantulam abstersionem: et mundificat renes: ꝛ aufert lentiginem. Et manifestior eius proprietas est: quia valet cōtra morsum canis rabidi.

¶ Nanoca. i. carrui. al's ameos: ꝙ plus queritur in hoc est semē eius: sua prima virtus in calore et siccitate est in gradu tertio: et hoc est quia est cōpositū ex substantia ignea terrestri adusta: ꝛ significat hoc quia hz saporem acutum mixtum cū aliquantula amaritudine: scđa virtus ei⁹ est apertio et dissolutio: et tertia est prouocatio vrine.

¶ Amigdale amare sunt calide et sicce in scđo gradu: excepto eo quia plus declinant ad calorem et minus ad siccitatem: ꝛ in hoc sunt quasi in primo gradu: quia earum vnctuositas manifestat humiditatem. Et scias quia cōplexio que hanc facit operationem que est cōplexio calida habet aliquam terrestreitatem: et sapor earū significat super hoc. Et opatiōes earū tertie sunt ad aperiēdū opilationes epatis: et remouent dolores q̄ sunt in ypocōdrijs splene: ꝛ renibus: ꝛ adiuuant sup sputū humoꝝ grossoꝝ viscosoꝝ qui sunt in pectore et pulmone. Et dico ꝙ maior pars operationū harū nō fit ꝓpter superfluū calorem qui est in eis sz fit ꝓpter temperatā apertionez quā opatur in his materijs propter humiditatē vnctuosaz quā habent: et ꝓpterea valent plus alijs rebus omnibus in aperiendo opilationem pectoris et pulmonis: ꝓpterea quia hec membra leduntur vt plus ꝓpter grossos humores.

¶ Armoniacū est calidum ꝛ siccū ꝫm ꝙ apparet ex tertijs suis operationibus: excepto quia tenet parū caloris in tertio gradu ꝛ est siccum in primo. Sed suus calor est in hoc qđ est gummi: qz tu scis ꝙ gummi sunt ingrossata ꝛ inspissata a calore: qz sunt superfluitates terre nascentiū. Et videtur in hoc gradu caloris esse: eo ꝙ mūdificat: ꝛ sic est gradus suus in siccitate: propterea

quia siccitas est ꝑpter viscosita tem suam paucam que est in eo: et hoc est in omnibus gummis. Et virtutes sue sunt vt mollifi-cent et dissoluant duriciem q̄ est in iuncturis ꝛ splene: ꝛ dissoluāt scrophulas.

¶ Alcamena ꝛ inuenitur in fru mento: in cāpis virtus eius est sicut virtus sumac: magis desic cat et plus digerit.

¶ Shaachileelneemam: et dici tur rosa regis: ꝛ dicitur calida et sicca in tertio gradu: eius ꝓprie tas est qn̄ masticatur vt trahat flegma: ꝛ succus suus mūdificat caput per nares. Et tertia ei⁹ vir tus est vt remoueat ex oc'lo egri tudinem caducur: et valet mor-phee: ꝛ ꝓuocat menstrua.

¶ Anetum calidū est in primo gradu: qđ in arabico dr̄ scenat: ꝛ attingit parum ex scđo: ꝛ est sic-cum in principio scđi: et in fine primi: ꝛ idcirco qn̄ coquitur cum oleo hꝫ dissoluere ꝛ mitigare do lorem: ꝛ maturat apostemata le uia: ꝛ inducit somnum eo q᷑ qn̄ decoquitur cū oleo reddit cōple xionem ipsi⁹ ad similitudinem medicinarū maturantiū: nisi qꝛ est aliquantulū magis calidū ꝛ subtile: ꝛ hac de causa dissoluti-uum est: ꝛ qn̄ cōburitur est in ter tio gradu caloris ꝛ sic. ꝛ ideo va let vulneribus saniosis: ꝛ pl⁹ in illis que fiunt in membris sper-matis: ꝛ recens est minus cali-dum ꝛ plus humidū: et iđ istud inducit somnium ꝛ maturat pl⁹ sicco: ꝛ siccum dissoluit plus: ꝓ pterea dicit. G. q᷑ qui intrabant ad potationes faciebant ex eo garlandas.

Anetū calidū

¶ Camomilla q̄ in arabico dici tur habonog. calida est ꝛ sic. in primo gra. scđe virtutes ipsius sunt vt aperiat ꝛ dissoluat vapo res cutis: ꝛ maturet: ꝛ hꝫ ꝓprieta tem in mitigādo dolorē vētris.

¶ Anisum calidū est ꝛ sic. in ter-tio gradu: iđ qꝛ subā ignea sup ipm dn̄atur: ꝛ significat sup hoc acuitas sui saporis cū aliquan-tula dulcedine. Opationes sue scđe ꝛ tertie sunt ad carminādū ventositatem ꝛ ꝓuocat vrinā: ꝛ aperit opilationes.

¶ Aristologia. i. zarahunt: non vtimur nisi radice. Et est quedā longa ꝛ quedā rotunda: ꝛ rotun da fortior est in incisione ꝛ subti liatione: ꝛ longa plus valet ab-stersioni et generationi carnis: ambe calide et sicce sunt in scđo gradu: qꝛ sunt cōposite ex substā tia aliquantulum ignea et terre stri adusta: ꝛ significat hoc ama ritudo quam habent cū mode-rata acuitate. Scđe earū opera-tiones sunt quia subtiliant mi-rabiliter humores grossos: pro-pterea remouent opilationes q̄ proueniunt ab istis hu. et extra hunt spinas: et remouent putre factionem: ꝛ mundificant sordi ciem: et faciunt generari bonaꝫ carnem: et iste sunt magis ꝓprie in rotunda. Et tertie operatio-nes sunt abstergentes: et curāt epilenticos et podagram: et ar-tericos.

¶ Lingua ignis. i. plātago fri-gida est et sic. in scđo gradu. Ra dix eius minus est frigida et plus sic. et cum siccatur folium eius est sicut radix. Et hꝫ duas qualitates: qꝛ cōposita est ex sub stātia aquea et terrestri: et signi-ficat hoc insipiditas quā hꝫ cū stipticitate. Scđe ipsi⁹ opatiōes sunt: quia siccat et repercutit: et

valet ꝯ mala apata ⁊ materias putridas:⁊ curat fistulas:tertie ꝓprietates siue opationes sunt ꝯtra vulnera intestinorū ⁊ strin git sanguinē eoꝝ:⁊ vlceratiões q̄ ꝓueniūt ex disinteria:⁊ radix eius contra dolorem dentiū va let:⁊ aperit opilationes epatis ⁊ renū:⁊ hoc est q꞉ oīs plante ra dix calidior est suis foliis: nec illa sunt priuata calore cum vi deamus quod abstergūt et mū dificant.

¶Asarabachara:quod ex ea va let est radix et virtus eius est si milis virtutis acori:sed est for tior hoc.

¶Ebdarsian.i.cortex maligra nati siluestris est calidū in p̄mo gradu:⁊ siccū in scđo vel tertio: q꞉ cōpositū est ex subā ignea et terrestri:et ꝓpterea est acutū et stipticū:valet sordicieb⁹ ⁊ mate riis discurrētib⁹ ab vno mēbro ad aliud.

¶Sparagus tēperatus est aut parū declinans ad caliditatē:⁊ hoc significat q꞉ hꝫ aliquātulā amaritudinē q̄ elixatiōe remo uet:tertie ei⁹ opatiōes sunt ad aperiēdū opilationes q̄ sunt in renib⁹:⁊ ꝓprie radices:⁊ semē: et multum valent ad dolorem dentium.

¶Poliū mōtanū qđ i arabico dr̄ adriazabera hꝫ duas spēs vł plures:⁊ oēs sunt calide ⁊ sicce: ⁊ ꝓuocāt vrinā mēstrua:⁊ dictū est q valent ꝯ morsum scorpio nis quando bibit.ʒ.i.cuꝫ vino calido.

¶Scolopēdria tꝑata ē i calore ⁊ siccitate:⁊ manifestū est q dis soluit duriciēꝫ splenis:⁊ aperit opilatiōes ipsi⁹:sicut baca lau ri in opilatiōe epatis:⁊ habet a sua ꝓprietate frāgere lapides.

¶Alcanti ⁊ eam vocant hyspa pi abuꝫ ex ea operat.al.coquit radix:⁊ est abstersiua ⁊ dissoluti ua:⁊ qn̄ comburitur cinis eius magis calefacit:subtiliat ⁊ dis soluit:et propter hoc curat alo piciam.

¶Elcratis.al. cartamū.i. semē de papaga:ex eo vtimur semine ⁊ est ex medicinis manifestis i purgādo flegma sine aliquo ti more:⁊ eius nobilitas est quasi sup nobilitate oīm medicinarū purgantiū.Dosis ei⁹ est a.ʒ.10. vsq ad.12.⁊ multū senib⁹ cum fleub⁹ an̄ cibū comestum valet. G.dicit in p̄lo de simplici me dicina q calefacit ⁊ exiccat tem perate:⁊ i scđo libro dicit qđ est calidū in scđo gradu qn̄ appli cat hoi p modū empłi:⁊ distin guēdū est:q꞉ in primo dixit de radice:in scđo de semine:et in alio de folio. Gal.

¶Absinthiū calidū est in p̄mo gradu:⁊ sic.in scđo:q꞉ cōpositū est ex suba terrestri et frigida et terrestri ignea adusta:⁊ signifi cat hoc stipticitas sua cū amari tudine ⁊ acumine:succ⁹ ipsius est amarior suis foliis.Et tertie sue ꝟtutes sunt:q꞉ hꝫ cōfortare stōacū:⁊ trahere qđ est i eo ama rū p modū purgatiōis:⁊ hoc fa cit p virtutē attractiuā:⁊ ꝓpter amaritudinē lauatiuā.Et apit oppillationes epatis:⁊ ꝓuocat vrinā.Et si est flegma in stō nō ꝓdest propter stipticitatē suaꝫ. Et habet multas species:sꝫ me lior omnium est aromaticum:⁊ ꝓpter hoc ꝯfortat stomacum et epar.Et in summa manifestuꝫ est q hꝫ hec medicina ꝓprieta tē in stomaco ⁊ epate.

¶Laurus:qđ ex eo vtimur est succ⁹ ⁊ oleū:⁊ est calidū in p̄mo

et tãgit parũ de scđo:ideo qꝛ est
cõpositũ ex subã terrestri adu-
sta cũ subã terrestri ꝛ frigida:et
significat hoc sapoꝛ amarꝰ cum
stipticitate:ꝛ idcirco qꝛ cõiũcte
sunt cũ amaritudine aromatici
tas ꝛ stipticitas:fit ex succo ip-
sius melius oleũ qđ possit esse
stomaco frigido ꝛ epati:et nos
damꝰ eius succuꝫ nec grana:qꝛ
dicit ꝙ qñ comeditur mouet vo
mitum ꝛ fluxum.
¶Elzunecat.i.balaustia est fri
gida in scđo gradu:tãgit aliqđ
de tertio:ꝛ sine dubio est sic.in
tertio.Et dicimus qđ hoc est qꝛ
eius subã est frigida:ꝛ siccitas
in ea est fortioꝛ frigiditate.Eiꝰ
opatiões sunt stipticitas ꝛ sic.ꝛ
stringit sanguinẽ ꝛ ꝯsolidat:ꝓ-
pter hoc ponitur hec medicina
habẽtibꝰ fluxũ sãguinis:ꝛ hñti
bus excoriationem itestinoꝝ:et
mulieribꝰ hñtibꝰ fluxũ mẽstruo
rũ ꝛ alium humiditatum.Et di
Gal. cit.G.quod nullus auctoꝛ fuit
qui huius medicine non recoꝛ-
daretur.
¶Bahalbeli:ꝛ in arabico dicit
chiẽsom:folia istius plante ꝛ ci-
me ꝛ floꝛes ꝛ fructus oĩno sunt
fri.ꝛ sic.ꝛ folia sunt humidioꝛa
p̃dictis ꝓpter aquositatẽ existẽ
tem in ipsis:et ꝓpter hoc hꝫ ꝓ-
prietatẽ ad curãdã egritudinẽ
alchole:ꝛ silr al'as egritudines
oꝛis.Sed fructꝰ eiꝰ cũ est imatu
rus frigiditas et siccitas in eo
dñatur propter stipticitatẽ innẽ
tã in ip̃o:sꝫ qñ dictꝰ fructꝰ hꝫ cõ
pletã digestionẽ:tunc est ꝓpin
quus equalitati ꝓpter dulcedi
nẽ innẽtã in ipso.Et floꝛum vir
tus existit ipsius fructus:et oĩa
pꝛedicta cõferunt.
¶Syaachiliev timur folijs ꝛ flo
ribus et fructibus:ꝙuis folia
sint humidioꝛa valent multuꝫ
egritudinibus oꝛis ꝛ vulneribꝰ
intestinoꝛũ:ꝛ fluxui ventri:ꝛ de
bilitati stomaci:ꝛ sputo sangui
nis.Sed radix eius hꝫ subãm
cal'am ꝛ subtilem:ꝛ ideo frãgit
lapidem qui est in renibus.
¶Bdeliũ duas hꝫ spẽs foꝛtiter
mollificat qđ in arabico dicitur
mocle.Ex eo sunt,spẽs due:vna
cicilie:ꝛ illa est siue bdelliũ illđ
est magnũ:ꝛ alia spẽs siue aliđ
bdelliũ inuenit hic:ꝛ est arabi-
cũ.Uirtus illiꝰ pꝛima siue secũ-
da est mollificare:et est foꝛtissi-
ma virtꝰ illiꝰ in hoc:ꝛ hoc potes
cognoscere per pꝛimã suã virtu
tẽ.Et alia.s.arabicũ est suauioꝛ
et est clarius alio:et hoc vocat
bdelliũ arabicũ ꝛ est siccꝰ alio:
sꝫ recẽs hꝫ ꝟtutẽ siciliani bdel-
liũ arabicũ.Et hoc arabicũ frã-
git lapides q̊ fiũt ĩ renibꝰ:et qñ
bibit ꝓuocat vꝛinã:ꝛ ꝓuocat vẽ
tositates grossas ꝛ crudas:ꝛ va
let ꝯ doloꝛes lateꝝ ꝛ ypocõdrio
rũ:ꝛ in summa est ex medicinis
q̄ purgãt flegma grossuꝫ.Et hꝫ
ꝓpꝛietatẽ trahẽdi a neruis ꝛ iũ
cturis:ꝛ ipsum est melius inter
medicinas laxatiuas:et dosis
eius est.ʒ.i.
¶Elgarzaria qđ hyspani vo-
cãt panicald:ꝛ ĩ arabico alchar
tama:ꝛ alij secacul:et in latino
yꝛingi dñr.G.sentit qđ est ꝯposi Ga
tus ex diuersis naturis sicut na
tura rose:excepto quia non ha-
bet stipticitatẽ:et significat hoc
quia habet insipiditatem cum
aliqñtula dulcedine et modico
acumine:et hoc habet plus in
coꝛtice:ꝛ videtur quod sit tem-
peratum aut parum declinans
ad frigiditateꝫ:ꝛ quod est talis
complexionis est multi iuua-
menti:operationes sue sunt re-

percussiue et dissolutiue. Sed eius manifesta proprietas est vt dissoluat apostemata superpositum: et etiam si suspendat sup ipsum. Et noui medici dicunt quod habet hanc pprietatem in omnib⁹ apostematibus et etiam dicunt qꝫ vtuntur eo in potu aq̄ decoctionis ei⁹: ipsa ministrat vt defendat ne generetur apostema in partibus interioribus.

¶ Balsamus calid⁹ est ꝛ siccus in secūdo gradu: ꝛ oleum suum est multū subtile: nec habet vllū calorē: qꝛ ab hoībus credit qui vidēt quod est subtile penetratiuū. Et virt⁹ ꝛ fruct⁹ istius est isti⁹ generis: sed minus est subtilis suo oleo. Et istud oleū hꝫ multas pprietates ꝛ mirabiles opatiōes. Sue secūde operationes sunt qꝛ dissoluit oēs egritudines flegmaticas q̄ dure sunt ꝛ tarde ad dissoluēdū: et eradicat dolores q̄ sunt ex humorib⁹ grossis ꝛ vētosis. al. viscosis. Et sue tertie operatiōes sunt quia frāgit lapides: ꝛ mulier impregnat q̄ defert ipm sup se q̄ non poterat impregnari pp̄ter opilōnē matricis. Et eius pprietas est: qꝛ est magna tyriaca venenis: et valet contra opiū bibitū: ꝛ valet ꝯ diamantem. al. diabetē bibitū: ꝛ ꝯ fungos venenosos: ꝛ contra aquā ferri distillati: et dosis ei⁹ est a trib⁹ ꝑtib⁹. 3. vsqꝫ ad. i. 3.

¶ Iuniper⁹ cal's est ꝛ sicc⁹ i tertio gradu: et est multū subtilis: quia quod magis dominatur sup ipm est sub̄a ignea: et post ipsam substātia terrestris adusta: et aliq̄ntulum substantia terrestris frigida. et significat hoc sapor quem habet cū forti acumine et amaritudine ꝛ aliq̄ntula stipticitate. Operationes sue secunde sunt vt consumat putrefactionem que est in vulneribus et apostematibus: qꝛ locus in quo non est putrefactio non sustinet talem medicinam sed quando ponitur super putrefactionē ꝛ saniem cum melle mūdificat ipsam. Operationes sue tertie sunt quia habet prouocare vrinam et prouocat mēstrua forti⁹ alia re donec faciat mingere sanguinem. Et facit aborsum: ꝛ extrahit fetum mortuū: ꝛ pp̄ter suā subtilitatē ꝛ aromaticitatē ponit q̄nqꝫ loco cuiusdā speciei cinamomi dorsini: ꝛ est etiam cinamomū cū multa dulcedine et forti acumine: ꝛ debet poni duplū illi⁹ loco dorsini.

¶ Albahac: hec plāta habet florem qui assimilat rose: ꝛ est fortior rosa bahanach: et propter hoc magis dissoluit illa donec liberet durissima apostemata quando miscetur cum. cera et oleo.

¶ Ossa vuarum passarum sunt sicca in tertio. al. secundo gradu: vel accedunt paruū ad secūdum: ideo quia composita sunt ex substantia terrestri frigida: ꝛ significat hoc stipticitas et habet vltimum iuuamen in fluxu ventris.

¶ Alusne i lingua hyspana. dr mulsa hic nascitur super querc⁹ et nuces: ꝛ est i tertio gradu frigida: et hoc significat stipticitas quam habet: ꝛ cum hoc habet virtutem dissoluendi ꝛ mollificandi: et magis valet q̄ inuenitur in quercu propter caliditatem que est in ipsa arbore: eo quod ex superfluitate ipsi⁹ nutritur.

¶ Sagstares videt q̄ sit calm̄ i primo gradu: vel accedit paruz ad secundū: iccirco q̄ ꝯpositum est ex substātia terrestri adusta cū sub̄a terrestri frigida: ꝛ significat hoc stipticitas sua cū amaritudine. Prīe operationes sue ꝛ scđe sūt ad subtiliādū: apiēdū ꝛ ꝓuocādū vrinā et similia. Et aliq̄ dicūt qđ hꝫ virtutē purgandi: ꝛ est vltima medicina stomaci propter stipticitatē suā: ꝛ etiā mūdificat ꝓpter suā amaritudinē: ꝛ talis medicina qualis est hec: est magis propria stomaco q̄ꝫ alia medicina: ꝛ longe plꝰ qñ associat̄ secū aromaticitas sicut in absinthio.

¶ Gentiana ponit̄ hec medicina i gradu tertio cali. ꝛ sic. ꝛ hoc manifestat̄ ex fortitudine sue amaritudinis: ꝛ radix ipsiꝰ fortissima est ad subtiliādū ꝛ aperiendū oppilōnes.

¶ Nemite: ponimꝰ ipsaz i p̄mo gradu frigiditatis eo qđ curat multotiens oculoꝝ rubedines: qñ nō sunt fortes: ꝛ eiꝰ sub̄a cōposita est ex sub̄a aquosa et terrestri: q̄ oīa frigida sunt excepto q: frigiditas ſm. G. nō est fortꝭ: sed est eiꝰ frigiditas silis aque paludum.

Mēta strū calidū. ¶ Alfocēs. i. mentastrū calidūz est ꝛ sic. in tertio gradu: ꝓpterea q: dñat̄ sup ip̄m sub̄a ignea cū sub̄a terrestri adusta: ꝛ habētis talē ꝯplexionē opatiōes sūt manifeste.

¶ Liquiritia est humida i. p̄rio gradu et excedit parū in calore tēperatā ꝯplōnē. G. dixit q̄ assimilat̄ cōplexioni humane: et significat hoc dulcedo sui saporis cum aliquātula stipticitate: eo quia dulcedo tēperata significat caliditatem et humiditatem: et stipticitas sua detruncat aliquid ex suo calore et sua humiditate: excepto q̄ ex humiditate remouet pl'ꝰ: ꝛ lenit asperitatem que est in trachea arteria: ꝛ vesica et aliorum membrorum q̄ recipiūt asperitatē. Tertie operationes ipsius sunt: q: pulverizata ꝛ posita sup oculū delet maculaz que est in oculo: et carnē supfluā q̄ est i radicibꝰ vnguium: ꝛ hoc significat quia radix est calidior succo: et ꝯplexiones q̄s diximꝰ p̄mo sunt in succo: qñ radix est vetꝰ ē amara: sicut est illa q̄ nobis apportat̄: general'r succꝰ eiꝰ humidior est sua radice.

¶ Peonia. i. rosa asinoꝝ est radix calida i primo gradu: et sic. in tertio: q: est cōposita ex sub̄a terrestri frigida et terrestri adusta: ꝛ sub̄a ignea et aliq̄ꝫtulum aerea: ꝛ significat hoc: q: qñ masticamꝰ ip̄az p̄mo sentimꝰ stipticitatē cū dulcedie: ꝛ qñ diu masticamꝰ ip̄az sentimꝰ acumē cū amaritudine: scđe sue opatiōes a cōplexiōe ipsiꝰ sciunt̄: et tertie sciunt̄ ſm exoppilōnes epatis ꝛ renū: ꝛ hoc accidit ꝓpter acumē ꝛ amaritudinē: sꝫ ꝓpter stipticitatē qua hꝫ stringit vētrē: proprietas sua testificata est a Gal'. quia suspensa ad collum curat epil'iam in pueris: sed ab aliquibus dicitur quod non sit verum: et hoc iā expertum est et nō sic inuenitur. Gal'.

¶ Pastinaca duas hꝫ spēs: silnestrē ꝛ domesticā: silnestris fortior est domestica in omnibus: et in ambabus est virtus calefaciendi ꝛ subtiliādi: et in radice est virtus q̄ mouet coitum: et hoc etiam habet semē domestice. Sed semē silnestris est cali-

dius & sicci⁹: & iō ꝓuocat mēstrua & vrinā: & siluestris dr dauc⁹: & est calidum & siccum in tertio gradu.

¶ Aegarelchaar.i.lignum lauri & fructus eius baca lauri dr. Hec arbor cum fructu suo calefacit & exiccat multum. Sed cortex arboris ē debilioris caloris et fortioris amaritudinis: & habet stipticitatē: & ideo frāgit lapidem: & valet contra passionez frigidā epatis: ebibitis quatuor danich & medio cum vino aromatico. Sue radices sunt calide in secundo gradu: & sicce in tertio.

¶ Almostramesia est ex speciebus chasor: & operationes ipsi⁹ sunt eedē cū opationibus ipsi⁹ ex rebus iachosor siluestris: sed est subtilior ipso. Et opationes sue tertie sunt attractio.

¶ Glandes oēs sunt frigide et sicce: & hoc cognoscit̃ ꝓpter multam stipticitatē quā hñt: sed cortex sue arboris maiorē hȝ stipticitatē: & in ambabus est coniuncta subtilitas cum stipticitate: & propterea hec est vna ex rebus que valet multum fluxui menstruoꝝ & fluxui sanguinis vndecunqȝ.

¶ Acathemi.i.altea sue secūde operationes sunt q: dissoluit relaxat & mitigat dolorē & maturat apata dura. Et radix et semina faciūt qđ faciūt folia & flos dōec est recens: sed maiorē habēt subtilitatē & minorē siccitatē radicibus & seminibus: & sic: dȝ esse in oībus radicibus & seminib⁹ terre nascētiū: & ideirco maiorē hñt abstersionem: ita qđ curāt morpheā: & semē frāgit lapides qui fiūt in renibus: et tñ in radicib⁹ est virtus stiptica: & ꝓpterea valet aqua decoctionis ei⁹ excoriationi intestinoꝝ ex dissinteria: & sputo sanguinis: ego pono folia & flores calidos & siccos i primo gradu: & radicē in principio secūdi.

¶ Alzabi⁺.i.oleum qđ trahit̃ ex oliuis maturis & nō salitis: & q̃rū compl'ones nō sunt artificalr mutate: assimilat̃ ꝯpl'oni humane: & iam rememorauimus hoc in cibis. Sȝ oleū factū ex oliuis nō maturis hȝ aliquā stipticitatē & retinet ex frigiditate ꝰm qđ hȝ ex stipticitate. Et oleū vetus est calidius & subtilius tempato: & ꝓpter hoc maiorē hȝ virtutē dissoluedi & mitigādi dolorē. Sȝ alia olea q̃ trahunt̃ ab aliis medicinis tenēt naturā illaruȝ medicinarū: sicut oleū de lilio: & oleū sisaminū: & oleū amigdalarum: & oleū nucū: & oleū lauri: et oleū de cimino: & oleum de sinapi. & oleū de mirtillis: & est stipticū: et oleum de mastice: et oleuȝ de oliuis ponitur loco olei de lilio: et econtra: & oleū de mirtilis est frigidum et stipticuȝ: et oleū sisaminum est calm et humidū: eodem modo et oleum amigdalarum dulciuȝ. Sed hoc tēperatius est in calore: aut qđ hȝ calorem cum humiditate mixta cuȝ aliquātula stipticitate: et ideo habet humectare siue calefacere: et mollificare: et in hoc excedit oleum sisaminum: et de squinante: et oleum de mastice. Et oleū granoꝝ viridiū est cōpositū virtutibus stipticis et dissolutiuis: et propterea prodest stomaco et epati pl⁹ oi alia re. Sȝ ista olea fiunt in babylonia. Sȝ in nostris terris non trahuntur ex istis rebus proprie. Sed Gal. dicit in libro suo quod con Gal.

fuetū ē trahere oleū mirte⁊ oleū maſticinū: et oleū ſquinanti ex ſeipſis: ⁊ bonitas iſtorū excedit multū bonitatē factorū cuȝ oleo oliuarū in opationibus ⁊ virtutibus. Sed olea q̄ cōſueta ſunt fieri cum oliuarū dulciū quibꝰ aſſueſcunt antiqui ⁊ moderni: ſunt ſicut oleum ro. ⁊ oleum citoniorū: ⁊ oleū liliorū ⁊ oleū viol. ⁊ oleum nenufarinum ⁊ de alcheri. Et virtutes eorū oleorū ſunt manifeſte ex virtutibus ipſarū medicinaruȝ. Et ſcire debes q̄d oleum oliue cū quo facimus dicta olea debet eſſe abſq; alia mala qualitate. Sed eorum virtus que trahit̃ cum oleo oliue nulla ſunt virtuoſiora noſtris. Oleum in quo infundunt̃ predicte medicine debet eſſe ſuaue vt nō manifeſtet̃ aliqua fortis qualitas dn̄ans in ipſo: et talis eſt rō medicine: q; debet eſſe patiēs ⁊ nō agēs: exceptis duobus modis: vnus eſt qn̄ intentio noſtra eſt vt fortificemus operationeȝ illius medicine cū qua miſcetur prius ⁊ accipiemus oleū in quo dominet̃ qualitas ſimilis qualitati medicine: ſecūdus eſt qn̄ intendimus facere cōtrariū illius medicine: ⁊ hoc eſt qn̄ volumus facere frangere ex illius virtute verbi gratia qn̄ volumus quod oleum ro. diſſoluat nos ponimꝰ oleum vetus: ⁊ qn̄ volumus minuere ex ea ponimus immaturū: ⁊ qn̄ volumꝰ q; aſſilet̃ ꝟtuti roſarū infundimus roſas in oleū dulce ⁊ ſuaue.

¶ Alſaran. i. enula: ponimꝰ ipſam in ſc̄do gra. ca. ⁊ ſic. ⁊ manifeſtatur hoc q; ponimus ipſam in loco huiꝰ q̄d cōfert ſ̄tati groſſo inuiſcato in pectore ⁊ pulmone: ⁊ hoc facit ſua ſiccitate. Operationes ſue ſecūde ſunt: q; rubificat ⁊ mēbra in liuiditate a frigore.

¶ Barbacus. i. elts habet duas ſpēs: albū. vȝ. ⁊ nigrum: ⁊ ambo ſunt calidi et ſic. in tertio gradu ſecunda eorum virtꝰ eſt abſterſiua et ideo valet contra ſcabiem ignem ſacrum et ſimilia: ⁊ non eſt tutum vti eo bibito vel comeſto: quia eſt ex genere venenoꝝ. Sed antiqui vtebantur nigro ad euacuandam melãiam. Sed eſt fortiꝰ in ledendo epar et pulmonem: ſed noui ponunt loco eius lapidem lazuli. Sed quãuis epithimus laudetur in euacuādo melencoliam: non tamē habet tantam virtutem. Et adamas habet ſimilem virtutē purgandi cum elleboro: excepto q; eſt fortioris attractiōis eo: quia eſt talis. al. calidus lapis: ⁊ propter ſiccitatem que eſt in eo: et lapislazuli ſuauior eſt eo. al. ſeuior.

¶ Eua. i. rubea tinctorum calida eſt in ſecundo: et ſicca in tertio gradu: ideo q; eſt compoſita ex ſub̃a terreſtri aduſta ⁊ ſubſtātia terreſtri frigida: ⁊ ſignificat hoc ſua amaritudo cum ponticitate. Operatiōes ſue ſecunde ⁊ tertie habēt aperire oppilationē ſplenis: et epatis: ⁊ ꝓuocare vrinā ⁊ ſāguinē mēſtruū: ⁊ poſſe eſt q; faciat mingere ſanguinē: ⁊ abſtergit tēperate: ⁊ ideo valet tinee qn̄ diſtēperat̃ cū aceto ⁊ ſuppoinit̃: ⁊ quidā dant bibere ſciaticis cū ydromelle.

¶ Caliberda. i. eupatoriū valde manifeſta ē i fortificādo ꝟtutē epis: ⁊ aperiendo oppilationes eiꝰ: q; compoſita eſt ex ſub̃a ſtiptica ⁊ amara: ⁊ ideo debemꝰ ponere eā in p̄mo gradu: q; amari

tudo est manifestior in ea stipti citate sua.
¶Zinziber ca.est in tertio gra du cū multa stipticitate vel hu miditate:ꝛ iō tardat in calefaciē do corp⁹:qḋ nō facit piper:qꝛ ca lefactio zinziberis ē a calore cor poris: ꝛ permutatio piperis ab eodē est sicut ꝑmutatio lignorū viridiū ꝛ siccoꝝ ab igne.Et pip longū est sīt zinziberi:ꝛ ꝓpter ea dꝫ poni zinziber in pⁱo gra du humiditatis.
¶Epithymus est ca.sic.in ter tio gradu ꝛ est laudabilis:vt di ctum est in euacuando melen coliā:ꝛ dosis ei⁹ ē a.ʒ.ij.vsqꝫ ad. iiij.ꝛ in decoctiōib⁹ a.v.vsqꝫ ad. vij.ꝛ indiget refrenantib⁹:qꝛ cō tristat ꝓpter suā siccitatē:ꝛ ideo nenufar est vltimū suū frenū:eo ꝙ ꝓpter aromaticitatē suā remo uet ipsi⁹ malitiā:ꝛ ꝓpter humi ditatē suā remouet ipsi⁹ siccita tē:excepto qꝛ cum hoc diminuit suū calorē. Et medicina nō in diget refrenatiōe ab oibus suis qualitatib⁹ vel partib⁹ nisi a ꝑ te qua purgat hoc a calore, aut a ꝑte sue euacuatōis. Et si refre narēt epithimus cū pomis hoc plus acceptarēt excepto i febri citātib⁹:ꝛ simil'r pōt refrenari cū amigdalis:vel cum semine me lonis.
¶Uēta calida est ꝛ sicca in secū do gradu:ꝛ attingit ex tertio: et habet amaritudinē cum stipti citate.cōfortat stomacum ꝛ mo uet coituꝫ.
¶Haama.i.menta:hec herba ē hortina: ꝛ ꝓpter hoc hꝫ supfluā humiditatē:ꝛ ꝓpter hoc ꝓuocat coitū:ꝛ ipsa est res q̄ associatꝛ re bus nō bñ digestiuis:ꝛ sapor ip sius amar⁹ est cū stipticitate: et ex hoc apparet ꝙ minorē hꝫ ca liditatē delia chacos:ꝛ ꝓpterea ipsam ponim⁹ i caliditate ꝛ sic citate in scḋo extēdētē se vsqꝫ ad tertiuꝫ.
¶Tapsia est gūma rute silue stris:ſm quosdam medicos: vir tus ei⁹ est acute virtutis ꝛ cale facit caliditate forti:ꝛ ꝓpter hoc est in tertio gradu caliditatis et humida in primo. Et significatꝛ ei⁹ humiditas ex hoc:qꝛ cito cor rūpitꝛ ꝛ nō recipit passionē a cor pore nisi post aliquātulā horaꝫ quēadmodū facit zinzi. ꝛ ꝓprie tas ei⁹ est attractio ex ꝓfundo corporiſ:ꝛ resoluit qḋ ab ipsa tra hitur.
¶Tormos. i.lupini:qñ elixan tur in aqua tandiu qḋ ipsorum remoueatꝛ amaritudo sunt me dicina nutritiua: quando sunt amari faciūt qḋ cōsueuerunt fa cere medicine amare ex abster sione et exiccatione ꝛ resolutio ne ꝛ ex apertiōe opilonum epa tis et splenis: et prouocatione menstruorum:ꝛ interfectiōe lū bricorum:ꝛ in extractione fetus ꝛ remouent morpheam :et pur gant coleram:et remouent offu scationes mēbrorū: et dissolunt scrofulas:ꝛ ꝓpter hoc ponim⁹ ip sos in caliditate ꝛ siccitate i pri cipio tertij gradus:vel in fine se cundi.
¶Lactuca.dicit.G.qḋ sua frigi ditas est similis frigiditati riuu lorū:ꝛ significat hoc qꝛ nō curat fortē erisipilā sꝫ curat debilē: iō debemus ipsam ponere frigidā in primo vel principio secundi gradus:et vsus sui seis cōsumit sperma. G
¶Alasca:quod quidam vocant corrutha:calefacit et desiccat in tertio gradu:et operationes ei⁹ prouocant menstrua et vrinam:

et extrahunt fetus a coꝛpoꝛe : et
aperiūt opilationes:et mūdifi=
cāt pectus et pulmonē.
¶ Hele.i.viſcus opatiōes eedē
ſunt cū tapſia in operationibꝰ
pꝛimis ſecundis:et eſt calidiſſi=
mus cū ſuperflua humiditate:⁊
extrahit a ꝓfunditate coꝛpoꝛis:
⁊hoc agit cū multa tarditate pp
ſupfluā humiditatē in ipſo exi
ſtentez.
¶ Uiola frida ē et hūida: ⁊ iccir
co dʒ pōi i ſcdo gradu :iuuamē
ta ſua manifeſta ſunt apd vul=
gares.
¶ Cenapalcail.i. cauda eq̄na:⁊
i latino dꝛ cētinodia : virtꝰ ipſiꝰ
eſt ſtiptica cū amaritudine:⁊ id
deſiccat i vltimo abſq3 pfoꝛatio
ne: ⁊ ꝓpter hoc ſigillat vulnera
magna: ⁊ cōfert vlceribꝰ inteſti
noꝛū ac ſputo ſanguinis: et flu=
xui mēſtruoꝛū:.⁊ maxie illa q̄ eſt
rubea:⁊ tenaſmoni:⁊ dicunt ali
q̄ hoies qd curaerūt cū ea vlce
ra veſice.
¶ Caſtratꝰ:huiꝰ vegetabilis flo
res ⁊ folia deſiccāt deſiccatione
foꝛti abſq3 moꝛdicatiōe:et ē ma
nifeſte plurimi iuuamēti qm̄ ſi=
gillat vulnera. Et qn̄ aduritᷣ coꝛ
tex iſtius arboꝛis cinis eiꝰ deſic
cat deſiccatione vehementi : et
pꝛopter hoc confert poꝛis ſeu
verrucis:⁊ maxime habentibus
capita clauoꝛuz qui fixi ſunt in
cute:quia qn̄ recipitur cinis eiꝰ
⁊ miſcetur cū foꝛti aceto: ⁊ ſuper
ponitur eis eradicat eos. Et gū
ma iſtiꝰ arboꝛis remouet oīa q̄
ſunt vel fiūt ſupꝛa pupillā ocu=
lorū̄ obſcuratᷣ viſus:eo q: iſta gū
ma ſubtiliat ⁊ mundificat.
¶ Indicū ſcū quo tingitᷣ multū
deſiccat ſine ſubtilitate: q: ama
rū eſt ⁊ ſtipticū: ⁊ eſt duarū ma=
nerierū.ſ.ſilueſtre⁊ domeſticuz:
⁊ ſilueſtre eſt foꝛtius domeſtico.
Opationes ſue ſunt vt ꝯſolidet
vulnera que ſunt in duris mem
bꝛis:⁊ etiā ſi ſunt in extremitatᷣ
bus muſcu loꝛū:⁊ abſcindit flu=
xum ſanguinis:⁊ valet multum
vulneribus fiſtulatis:ſed ſilue=
ſtre eſt foꝛtius in vulneribꝰ pu=
tridis pꝛopter foꝛtitudinem ſue
deſiccationis: ⁊ domeſticum eſt
vtilius in apoſtematibus dome
ſticis vel in medela apoſtema=
tū q: vlcerat ea : ⁊ ſilueſtre valet
multum contra opilationē ſple
nis:ideo debemus ipſum pone
re calidum in ſecundo:et ſiccuz
in tertio: ⁊ domeſticum caliduz
in pꝛimo : et ſiccum in ſecundo.
¶ Pulegium riuuloꝛum ca . eſt
et ſic.in tertio gradu:quia eſt cō
poſitum ex ſubſtantia ignea cū
aliquantula parte terreſtri adu
ſta:et ſignificat hoc acumen ip=
ſius cum aliquantula amaritu=
dine. Operationes ipſius ſecū=
de ſunt diſſolutiue:ſubtiliatiue
et deſiccatiue. Tertie ad pꝛouo
candum vꝛinam:⁊ dictum eſt q̄
valet multum lepꝛoſis:et moꝛ=
ſis ab animalibus venenoſis:
et maxime quando ſuperponi=
tur: ⁊ occidit vermes q̄ naſcuntᷣ
in auriculis:⁊ mōtanū foꝛtiꝰ eſt:
⁊ plus valet.
¶ Canella vel cinamonū.i.;Re=
capaldereca.ca.eſt ⁊ ſic.in ſecū=
do gradu: et in ſiccitate plus ex
tenditur: et hoc eſt q: compoſi=
tum eſt ex ſubſtantia terreſtri cū
ſubſtātia aerea equalᷣr:⁊ hoc te=
ſtificatur . Gal. et cū hoc habet
ſubſtantiam ſubtilem igneam
a qua habet ſuam aromatici=
tatem : et ſtipticitas ſua cum
modico acumine ſignificat

terrestrem substantiam. Et canellositas sua significat substātiam aeream super ipsam dominātem: et hoc scitur propter naturam cannarum. Juuamenta sua manifesta sunt in stomaco et epate: quia illa est ex medicinis in quibus inueniuntur aromaticitas et stipticitas. et acumen et quod habet tam nobilem cōplexionem roborat omnia mēbra. Et dicit. G. qꝫ pars subtilior que est in eo est minor alijs: et daseni est fortior in iuuamento.

¶ Capparis calidus est in secūdo: et sic. in tertio: quiā compositus est ex substantia terrestri et frigida: et terrestri adusta: ignea et subtili: et significat hoc amaritudo dominās: et post hoc habet proprietatē cōtra vitia splenis: propterea qꝛ illud qđ facit exire cū stercore est sanguineū: et tunc remouet dolorem splenis. Et hoc idē facit in alijs humoribus grossis: qꝛ educit eos per vrinā: et prouocat menstrua: et attrahit flegma ex capite quando masticatur: et valet cōtra sciaticū dolorē: et cōtra dolorē dētiuꝫ quādo masticatur.

¶ Alchart. i. nasturciū est ca. et sic. in quarto gradu: et virt⁹ sua est similis sinapis virtuti: et est medicina que datur loco cibi.

¶ Cardamomum calidū est et sic. in tertio gradu: et non est mihi necesse manifestare operationes ipsius. qꝛ hꝫ similē cōplexionem nec scđas nec tertias. Sed cōueniens est mihi dicere proprietates eorum manifestiores. et hoc debuissem⁹ fecisse ab ipso pācipio. Sed est accōmodatio iuuamēti in his que dicta sunt: et est in hoc fructu cū amaritudine aliquantulum caloris.

¶ Carui in caliditate et sicc. est in tertio gradu: et propter hoc expellit ventositates et prouocat vrinam: et non solum semen sed totum.

¶ Clalicha. i. cassia lignea cali. est et sic. in tertio gradu. qꝛ composita est ex pauca substātia terrestri: et substātia ignea et illa est dominans. et significat hoc acumen qđ hꝫ cū aliquātula stipticitate: et est ex bonis speciebus aromaticis. et idcirco confortat membra principalia: et exopilat oppilationēs epatis: et prouocat mēstrua: et habet alias operationes quas debet facere talis complexio.

¶ Arbor nucum est frigida et sicca in secūdo gradu: et folia et rami habent aliquā stipticitateꝫ: ideo ꝑpter stipticitatē sue cōplexionis profundat pars ei⁹ subtilis in substātia stiptitica q̄ est in ipsa: et ideo facit qđ possent facere que essent maioris stipticitatis ipsa. et ideo decoctio ei⁹ bona medicina est vulue apostemate: et de fructu ipsius iā rememorati fuimus alibi. Decoctio bona.

¶ Cubebe sunt substātie ignee et terrestris: et cum hoc sunt aromatice. Et tu scis operationes quas faciunt tales medicine.

¶ Pinee calide sunt et sic. in tertio gradu: et summi propinquū in quarto: sua secūda virtus est putrefacere carnem mollem liquefaciendo. Et propterea sunt in primo gradu medicinarum putrefactiuarū: et propterea conseruāt carnē mortuorū a putrefactione ꝑpter suā desiccationē et alias eorū corrūpūt ꝑpter virtutes suarū naturarū: nō ꝑpter

humiditatē superfluā: ꝛ nō conseruāt nisi dura mēbra. Et sunt optima medicina in aere pestilentiali: et fortissima medicina ad resistendū impregnationi: et qñ mulier fert. al'. stat super se: ꝛ quādo inūgitur virga ex eis faciūt aborsum: ꝛ occidūt vermes qui sunt in vētre ꝛ serpētes deglutitos: ꝛ si superponant vētri doloroso ꝑpter corrosionē incōtinēti dolor mitigat. Et pinguedo que generat in alchiterra. i. pars vnctuosa q̄ adunat in mutata q̄ est ei supra in pricipio decoctionis subtilis: ꝛ cū est cocta efficit spissa: ꝛ illa aperit vulnera ꝛ discooperit neruos. Sed illud qđ est liquiduꝫ possibile est vt curet vulnera: ꝛ hꝫ similē virtutē picis ꝛ curat scabiem.

¶ Centaurea habet duas spēs maiorē ꝛ minorē: et ambe habēt vnā cōplexionē: ꝛ maior hꝫ saporē acutū cū stipticitate ꝛ aliquātula dulcedine: ꝛ nō debemꝰ vti ea nisi radice. et de minori vtimur folijs ꝛ stipite: ꝛ ideo cōposita est ex substātia terrestri adusta ꝛ frigida: ꝛ aperit opilōnes ꝛ incidit humores grossos: ꝛ cū hoc habet virtutē purgādi eos: et ideo clisterizātur cū ea sciatici ꝛ podagrici: ꝛ abstrahit humores colericos ꝛ grossos ꝛ aliquādo tm̄ vt purgat sanguinolētos hu. ꝛ tūc fortiꝰ prodest ꝛ ꝓuocat mēstrua fortiter ꝛ abortire facit: et cū hoc hꝫ virtutē cōsolidatiuā vulnerū ꝑpter suā stipticitateꝫ.

Cētaurea ꝓuocat menstrua.

¶ Gūmi cerasorū hꝫ proprietatē frangēdi lapidē ꝛ pōt esse hoc ideo qr est gūmi: qr dñans super cōplexionē gūmi est calor quāuis quedā sint que non sunt talia nisi comparatiōe ad corpus humanuꝫ sicut gūmi quod nominatur karabe.

¶ Castoron. i. betonica: complexio istius est ca. ꝛ sicca: ꝛ hoc attestatur sapor: qr i ipsa est amaritudo cū acuitate: et ideo incidit hu. grossos ꝛ frangit lapidē qui generatur in renibus ꝛ mūdificat pulmonē ꝛ pectus: ꝛ aperit opilationes epatis: ꝛ ꝓuocat mēstrua: ꝛ confert epilenticis: et sciaticis: ꝛ qñ ponit super morsum aīaliū venenosorū confert: et valet sciaticis etiā qñ bibitur et eructuationi acetose: et ꝑpter ea ponimus ipsam in tertio ca. et sic.

¶ Hafas. i. galla: et acerbe sunt frigide in secūdo gradu ꝛ sic. in tertio: galla est frigida in primo ꝛ sic. in tertio: ꝛ significat hoc stipticitas que est in ea cū modica ponticitate: ꝛ est repercussiua et quando comburitur est acutior et siccior ꝛ subtilior: ꝛ est necesse quando vis sedare sanguinis fluxum assare ipsam ꝛ postmodū extinguere ipsam in aceto: aut fortissimo vino.

¶ Almum. i. cera citrina est temperata īter quatuor qualitates: et qr potest applicari carni posuerunt ipsam medici materiaꝫ omnibus cathaplasmatibus et vnctionibus calidis ꝛ frigidis: sicut sunt illi qui nominant cerotum: hanc cerā citrinā: al'. nucritā. quassatā vel malaxatā in aqua. G. laudauit i egritudinibus acutis et nominat cera lota. Et cera habet virtutem maturatiuā per modum opilationis et nō est ex medicinis quas ponimus in corpore: ꝛ habet aliquantulam virtutē dissolutiuā quam acquisiuit a melle: ꝛ quādo remouetur citrinitas q̄ est in ea tūc est ꝓprie mā ꝛ cera pura: Gal

¶ Halberea

¶Halberea.i.catapucia ei⁹ grana habēt virtutem purgandi: ⁊ cum hoc habēt virtutem abstersiuam ⁊ dissolutiuam et ideo est ca.in secundo gradu ⁊ ponitur in genere calidorum et siccorū.

¶Darseni. idest canella subtilis dulcis aromatica cali. est et sic.in tertio gradu et est supremū in omnibus medicinis aromaticis que resistunt putrefactioni:nec hȝ parē in his operationibus.

¶Alteradit: idest barba hircina est frigida in tertio gradu et sic.in secūdo:quia dominans in ea est substātia terrestris stiptica:et radix eius fortior est folijs ⁊ consolidat vulnera:⁊ valet sordidis vulneribus propter suaȝ desiccationem et ad intestinorū vlcerationem et fistulis. Et in summa facit quod faciunt medicine multe. al'. non fortis stipticitatis:et cōfert debilitati stomaci et solutioni ventris ⁊ vlcerationibus intestinorum:⁊ fluxui menstruorū.

¶Laudanum est calidū in primo gradu et tangit ex secundo: et aliquantulam habet stipticitatem et est subtilis substantie cum acumine: dissoluit ⁊ maturat et valet passionibus matricis:ideo quia habet cuȝ his virtutibus virtutem stipticitatis: propterea valet ad permanentiā capillorū: eo ꝙ consumit humiditatē extraneā que est in eorum radicibus:⁊ stringit sua stipticitate poros in quibus oriūtur capilli. Sed nō est sufficiēs in obuiatione alopicie: iccirco quia illa indiget medicinis magis dissolutiuis:quia generatur ex humoribus grossis et viscosis.

¶Alibleb.i. mercurialis ca. est et sicca in primo gradu:⁊ est cōposita ex substantijs contrarijs hoc est stiptica:acuta ⁊ aquea ⁊ inest ei quando est recens vt leuiter purget:ita ꝙ est in principio primi gradus in medicinis purgatiuis:⁊ ideo datur in principio se.ante digestionem:sicut dantur cassiafistula tamarindi et his similia. Et qui biberit ex succo mediam librā purgat coleram grossam et flegma: ⁊ si coquatur in vino quando recens est consolidat magna vulnera ⁊ sanat vlcerationē factā ab adustione ignis. Et si folia ipsi⁹ coquantur in aceto valet multum passioni splenis:et flos suus valet in hoc plus ⁊ ex succo suo fit caputpurgium: et tunc valet multum materijs discurrentibus antiquis ad aures ⁊ ad nares.

¶Haanthal.i.colloqntida:⁊ est ex medicinis fortibus in purgādo flegma: et est in fine gradus medicinarum purgantiū: quia attrahit a profunditate corporis:ita quod inducit eradicationem intestinorum: propterea necesse est refrenare ipsam multū cum dragaganto et amigda. et fistici sunt sufficientes pro his duobus: et dosis eius est. a . ij. tertijs.ʒ.j.vsqȝ ad vnum karatē.

¶Halsemec est gūma que fortiter stringit:⁊ propter hoc intrat in medicinis eradicantib⁹ intestina:et proprie quando nō habet qualitatem acutam: et facit quemadmodum checabre.i.gūmi arabicum.

¶Cusbera:idest coriādrum calidum est in primo gradu :; et est compositum ex substantijs contrarijs: hoc est ex substantia

amara et substantia aquea ⁊ stiptica:et secundum hoc facit diuersas operatiões: hoc est quia quando cataplasmatur, erisipila cũ farina ordei curat ipsam: et quando miscetur cum farina fabe dissoluit scrofulas et dicitur quod habet proprietatez ad retinendum cibum in stomaco donec fuerit digestus ⁊ aramatizat carnes cum quibus coquitur. ⁊ si homo biberet ex ei⁹ succo mediam libraz in nouilunio esset mortuus.

¶Costum calidum est ⁊ siccum in secundo gradu et est compositum ex substãtia terrestri adusta et ignea: ⁊ significat hoc magna amaritudo eius cum acumine. Et operatio sue complexionis est rubificare mẽbra quibus superponitur: quia trahit sanguinem ad cutem et prouocat vrinam:et sanguinem menstruum:et occidit vermes:et curat tineam.

¶Alcostan:idest lilium album calidum est et siccum in secundo gradu. et hoc dicimus quia est amarum:et habet aquositatem temperatam:et ideo oleum ipsius est absq̃ aliqua mordicatione:et est supremuz omnibus rebus que dissoluũt res in matrice:et folia sua cocta et posita super carnẽ combustã ab igne. et cum aqua feruenti cum oleo rosato mixta incontinenti liberat.Et radix est fortior folijs: et propterea prouocat menstrua et mollificat duriciem omnium membrorum et proprie matricis.

¶Crocus calidus est in secũdo gradu et siccus in primo:est digestiuus et confortatiu⁹ cordis: et habet substantiam calidam stipticam ⁊ stipticitas sua est ex rebus que adiuuãt ad digestiõnem quiam facit: eo quod propter illã moratur in poris ⁊ stat in illis.

¶Halbasal: idest cepe est calidum in quarto gradu:et habet grossam substantiã:et ideo quãdo ponitur in ano aperit orificia venaruz:et prouocat sanguinem emorroidalem et mẽstruũ: ⁊ succus eius valet aque que defluit ad oculũ:sed obscurat oculos quãdo sunt impediti ab humoribus grossis: ⁊ habet humiditatẽ superfluã:propter quam mouet coitum.

¶Halcedef. frigidus in primo gradu est vel temperatus:eo q̃ stipticitas in suo sapore est: sed in ipso non est aliquid caliditatis vel acuitatis nisi modicum: tamen in eius operatione inuenitur multi iuuamenti:eo quia caliditas existẽs in eo facit profundare stipticitatẽ in profundo corporis absq̃ amaritudine vel mordicatione:⁊ ob hoc eius operationes: sunt ad remouendum ea que retenta sunt in profundo corporis egritudinũ putridarum et eradicant ea omnino absq̃ impedimẽto. Et est in fine totum a nocumentis: eo q̃ natura calidarum medicinaruz et siccarum quamuis habeant naturam remouendi: attrahũt tamen ad locum alios humores. Et propter hoc hec res confert omnibus maculis et vestigijs carnis: et caliditas que est in ipso est lator virtutis stiptice.

¶Scoadi: idest ciperi:id quod operatur ex hac herba est eius radix et ponimus ipsam in caliditate: et siccitate in secundo

gradu. eo quia in suo sapore nō inuenitur acuitas nisi modicū stipticitatis. Et eius operationes secunde sunt quia cōferunt mirabiliter vulneribꝰ difficilis consolidationis causa multarū humiditatum: ꝛ etiam conferūt vlceribus oris: et frangunt lapides: et prouocant vrinam ꝛ mēstrua.

¶Alchanna: que operantur ex ista sunt folia et rami: et virtus eius composita est ex substantia frigida et calida: et propter hoc desiccat absq; mordicatione: et confert vlceribus que veniunt in ore ex genere alchole: et valet etiam alchole: ꝛ decoctio illiꝰ valet adustioni ꝛ etiam apostematibus ardentibus.

¶Elsoc.i.iusquiamus manifestum est ꝙ est maxime frigiditatis.al's multe humiditatis.

¶Magdeene.i.catapucia. Ipsius grana purgant coleram qñ digluttiūtur a decem vsq; ad qndecim: ꝛ q̃ habent ventrē fortez masticent ista grana ꝛ q̃ habent debilem degluttiant integra.

¶Acetosa: virtus ipsius est cōposita: eo quia semen eius hꝫ stipticitatem cum acetositate: ꝛ ꝓpter hoc valet, cōtra fluxum ventris cum vlceratione intestinorum.

¶Alzuraz est in quarto gradu caliditatis: odor eius: ꝛ sapor et virtus: assimilantur odori nasturcij: ꝛ suo sapori: excepto quia est maioris desiccationis nasturtio.

¶Alcheiri.i. viola de romania: sunt enim in scđo gradu caliditatis: ꝛ hoc significatur ex amaritudine sui saporis et extrahūt secundinam et faciūt aborsum: et semen eius est fortius flore: et aperiūt opilationes cerebri qñ odorantur: ꝛ ꝓpter hoc qñ suspēduntur ad colla epilenticorū liberantur.

¶Halausaz: idest licinz: hoc est compositum ex substantia grossa ꝛ resolutiua, ꝛ pertinet siccitati ꝛ est ex medicinis appropriatis oculis ꝛ auribus: et hꝫ multas operationes ꝯm modū medicinarum que sunt illius complexionis.

¶Lauscemacaninum: hoc est manifestum nobis: eius proprietas est sanguinem stringere vndecunq; exeat: et est complexionis frigide et sicce: et oritur in ripis fluminū valde currentium.

¶Thus calidum est in secundo gradu et siccum in primo: qꝛ habet amaritudinem cuz stipticitate: et facit nasci carnem in corporibus humidis. Et habet aliquantulam virtutem maturatiuaz: sed cortex ipsius habet manifestiorem stipticitatem: ita ꝙ ponit̄ in quarto gradu in medicinis exiccatiuis: nec hꝫ superfluuz calorem: vel acumen: ideo ponitur in medicinis que valēt contra fluxum et sanguinis sputum et vlcerationem intestinorum.

¶Besbese: idest macis: dicitur quod sit cortex cuiusdaz fructus qui apportatur de india: compositus est ex diuersis substantijs magis dominans est substātia terrestris: ꝛ minus est substātia subtilis calida: et est multe stipticitatis cum aromaticitate. Sua prima virtus est sicca in primo gradu. Sed caliditas vel frigiditas non sunt manifesta

in eo. Sua secunda virtus est cō fortare et retinere: et valet contra passionem cordis: et contra fluxum ventris. Et bene testificabitur per. G. quod valet propter suam stipticitatem contra vlcerationem intestinorum.

¶ Scedes. i. polium virtus eius similatur virtuti spice.

¶ Albeczi virtutem habet dissoluendi et maturandi.

¶ Lephaa: idest mandragora: frigida est in tertio gradu: et etiā est habens aliquantulam caliditatem: et poma ipsius habent humiditatem: et propter hoc provocant somnum: et cortices suarum radicum sunt sicce: sed eius radix debilior existit.

Feniculum calidū ¶ Halcasmeg: idest feniculū calidum est in tertio gradu et siccum in secundo: et propter hoc provocat lac: et vrinam et menstrua et cōfert descensui aque ad oculum: et sunt duarum specierum: domesticum et siluestre: et domesticum est humidius siluestri: et qui habet aliquam horribilitatem habet proprietatem confortandi membra vrine.

¶ Mastix calidus est in secūdo gradu et siccus in tertio: et habet stipticitatem et dissolutionem: et manifestatio sui iuuamenti specialiter est in stomaco: et generaliter in aliis membris.

¶ Scaunix: idest nigella calida est et sicca in tertio gradu: et significat hoc quia est in vltimitate amaritudinis cum subtilitate: et ligata in pāno lineo valet odorata ad reuma frigidum: et occidit vermes: et dissoluit inflationem et eradicat verrucas et producit cum posse menstrua et facit erigere membrum.

¶ Alchelilamelec. i. mellilotum vel corona regia. habet virtutem dissoluendi digerendi et repercutiendi: ideo debet poni calida et sicca in primo gradu.

¶ Alces idest mel calidum est et sic. in secundo gradu et est multe abstersionis et est cibus medicinalis et proprie in senibus: quia cibus est in ipso multum iuuatiuus: quia in eis cōuertitur in sanguinem bonum. Sed mel cāne quod etiā est mel est minoris caloris alio melle: et minoris abstersionis: nec habet illam mordicationem quam habet mel: idcirco ē maioris iuuamēti alio melle membris que nocentur a nimia abstersione: sicut stomacus pulmo: et vesica. Et iste due medicine facte sunt a medicis materie electuariorum et syruporum: eo quia natura amplectitur eas et in eis delectatur: et quando lauatur est eius operatio propinqua operationi mellis canne.

¶ Cascasi. i. papauer. frigidum est et humidum: album est frigidum in tertio gradu: et nigrum in quarto: album valet cōtra tussim que fit a materiis calidis: et defendit pulmonem ab vlcerationibus ipsarum: et facit suauiter dormire: et nigrum est malum: quia facit somnū stupidū.

¶ Heltrog. i. pomum citrinum. Cortex ipsius habet maximum iuuamentum stomaco et epati: et est temperatus aut calidus in primo gradu: et siccus in secundo: sed acumen quod habet nō significat multum calorem: quia paucus calor quando est cū stipticitate inducit acumen et mordicationem. Et dicit. G. quando dominatur siccitas terrea adipiscitur acumē. Sed semē est calidum cum forti siccitate: et est

supremum bezaarijs venenis q̄ occidūt a tota specie: sed pulpa ipsius est frigida et humida et generat grossos hu.

¶ Alcarfar.i.tamariscus cōpositus est ex substāntijs cōpositis: quia habet stipticitatem cū dissolutione: ꝑpter quā multū valet spleni: et ideo d꞉ ꝙ qui bibit cum vase facto ex eo nō incurrit passionem splenis. Et suus fructus h꞉ stipticitatē fortem ꝑpinquam stipticitati galle.

¶ Hes idest mirtilla multū sup ipsā dominatur substātia terrestris ⁊ frigida: ⁊ significat super hoc stipticitas quam h꞉ et constrictio quam facit.

¶ Halmu. qd̄ opatur ex ista est radix: ⁊ est calida in tertio: ⁊ sic. in scd̄o: vrinam ꝑuocat et menstrua: ⁊ h꞉ supfluam humiditatem: ⁊ q̄ de ea comederit multū dolorem capitis procreat.

¶ Harlarmel.i.cicuta calida est et sic.in tertio gradu incidit humores grossos et ꝑuocat vrinaꝫ et menstrua: ⁊valet dolori spatularum et purgat flegma.

¶ Sobol: idest spica: ⁊sunt ex ea multe species et melior earū est ea que venit ex india: cali.est in primo gradu: ⁊ sic. in secundo: ⁊ hoc est ex eo quia est composita ex substantia terrestri et frigida multum: et aliquantula ignea ⁊ aliquātula terrestri adusta: ⁊ q꞉ est composita ex his virtutibus cum aromaticitate, sua est ex melioribus rebus epati ⁊ stomaco: vel superposita vel bibita: ꝑpter ea quia confortat membrum et desiccat materiam que ibi fluit.

¶ Halcal: idest acetum: quod videtur ex eo est vt dominans super ipsum sit substantia frigida propter acetositatem que est in eo: quamuis habeat partē vnaꝫ igneam que indicatur propter ipsius acumen: et iam dictū est ꝙ acumen prouenit propter fortem siccitatem cum modico calore: ⁊ multa ipsius morsio non significat super multam caliditatem: quia hoc prouenit a subtilitate: et etiam acetositas in eo ꝙ est acetositas incidit: et maxime quando associatur calori: et ideo debemus ipsum ponere frigidum in secundo: et siccum in tertio: et maxime vetustum.

¶ Berberis fructus eius stiptice virtutis est et incidit et subtiliat et stringit omnē fluxum omnium egritudinum.

¶ Lac arborum eltis.i. asa fetida: calidius est omni alio lacte arborum et subtilius: et propter hoc dissoluit plus ceteris ⁊ eius proprietas est quia cōfert vulue quando suspenditur collo.

¶ Halcarsena: idest orobus: siccus est in secundo gradu: et calidus in primo: ⁊ est medicina incisiua: et aperit opilationes: ⁊ si nimis comederetur ex eo faceret mingere sanguinem: et generat in corpore carnem, duram ⁊ mēbra dura. Orob⁹ aperit opilatiōes.

¶ Ihansir: idest oppoponacum est calidum in tertio gradu: ⁊ siccum in secundo: et habet attrahere flegma ex iuncturis: ⁊ quasi hec proprietas continet omnia gummi que purgant. dosis est.ʒ.j.

¶ Piper radix eius assimilatur costo: et arbor eius in principio sui ortus nominatur darfufel: ⁊ hoc est piper longum et est humidius alio pipere. Et aliud piper quando non est maturum est album: et quando est maturum est nigrum ⁊ ambe species

sunt calide et sicce in tertio gra-
du: et quidam dicunt in quarto.
¶ Besbes: idest polipodium est quasi temperatū in primis qualitatibus et significat hoc quis super ipsum dominatur dulcedo cum stipticitate: et desiccat sine mordicatione: eius proprietas est purgare melencoliam: et est secura medicina: et est melior epithimo: quia non habet qualitatem exeūtem ab equalitate: et dosis sua est.ʒ.x.

Prassium mūdificat pulmonē et pectus.

¶ Prassium calidum est in secū do gradu versus finem: et siccum in tertio prope medium aut in fine: aperit opilationes splenis et epatis: et mundificat pectus et pulmonem et prouocat menstrua et vrinam. Et facit omnia q̄ faciunt medicine amare: et succus ipsius mixtus cum melle multum valet passionibus oculorum: et positum in narib⁹ valet yctericia: et valet contra antiquum dolorem auris quia mundificat vias neruorum aurium.
¶ Succus qui inuenitur in alueis apum calidus est in fine secundi gradus vel in principio tertij: sua secunda virtus est mirabilis attractio.
¶ Halacarta: idest piretrum ex eo vtimur solum radice: et habet vnam virtutem vstiuam: et ideo est calida in quarto gradu: et ideo mitigat dolorem dentium: et valet vt dicitur contra epilentiam et similes egritudines ei: et rigoribus interpolatarum febrium.
¶ Alfagel: idest rafanus: calidus est in tertio gradu: et siccus in secundo: et semen fortius est: et valet contra serpiginem et similes: et aufert citrinitatē quibuslibet membris corporis. Et silnestris est fortior domestico: et eius succus deglutitus subtiliat viscositatem que est in fistulis pulmonis et clarificat vocem.
¶ Raued: idest reubarbarum: compositum est ex diuersis substantijs ex substantia terrestri et frigida que significatur per stipticitatem: et ex substātia ignea que significatur per coctionem: et ex substantia aerea que datur per raritatem et spongiositatem: et est vna ex manifestioribus rebus in iuuamēto epatis ad aperiendas opilationes et confortandum ipsum: et similiter prodest stomaco. Et Gal. et alij medici dicunt quod constringit vētrem: et nos videmus quod purgat: et est mirabilior alijs medicinis purgatiuis: quia frenum suum est cum eo quoniam nulla medicinarum purgatiuarum est sine veneno aliquo in aliqua parte sui ista excepta: eo q2 confortat omnia membra corporis: ideo possumus dando ipsum ꝓ purgatiuo refrenare alias per ipsum medicinas.
¶ Alcarfas: idest apium montanum calidum est et siccum in tertio gradu: eo ꝙ sapor ei⁹ est amarus et acutus: et prouocat vrinam et sanguinem menstruum: et dissoluit humores et hortulanū debilius est eo.
¶ Andraton: idest herbatura: in lingua hyspana: andration: quod ex hac operamur est eius radix: et est calida in tertio gradu prope finem: et desiccat in ipso: et confert egritudinibus neruorum et passionibus pectoris et pulmonis q̄ fiunt ex hu-

Ga

morib⁹ grossis:et quando suffu migantur homines ea reprimũtur hu.descendentes a cerebro et aperit eius opilationes:⁊ qñ ponitur super dentẽ dolẽtem et corrosum sanat illũ:et succ⁹ ei⁹ in omnib⁹ predictis fortior existit:et adhuc lac ipsius fortius existit.

¶Halsedep idest ruta silvestris cali.est et sic.in quarto gradu: sed hortulana est in tertio:propterea quia sapor suus est acutissimus et amarus:⁊ est iuuatior in soluendo tumorem:⁊ carminando ventositatẽ:et priuat coitum.

¶Cesset idest pix est calida et sicca in tertio gradu plus desiccat ꝙ calefaciat.Sed liquida et recens plus calefacit quam desiccet:valet contra asma et empima:dosis eius est quantitas vnius.ʒ.⁊.ſ.cum melle:et valet contra albedinẽ vnguiũ ⁊ morseã:⁊ maturat apostemata dura:⁊ fortior in maturãdo est cuz est recẽs ⁊ humida.

¶Alpelep idest castanea:frigida est et humida in primo gradu:folia sua pistata et posita super apostemata que nascuntur in genibus curat.Et cortex ipsius arboris et ipse castanee habent virtutem desiccãdi:⁊ ideo quando sunt cocta in aceto valent contra dolorem dentium. Et fructus combustus superpositus valet tyrie.Et est necesse vt custodiatur quilibet a puluere qui adheret foliis illius arboris:quoniam multum nocet canne pulmonis et visui et auditui.

¶Uirga pastoris est in secũdo gradu medicinarum infrigidãtiuz:quia composita est ex substãtia terrestri frigida ⁊ aquea: valet contra incensionez stomaci et repercutit materias adustas:et idcirco intercipit fluxuz menstruorum:et curat oppilationem intestinorum:⁊ intercipit fluxum sanguinis a quacũꝗ parte veniat.

¶Rosa composita est ex substãtia terrestri frigida: subtili: et aerea calida:⁊ aquea:et significat hoc sapor vel odor et aquositas.Et semen ipsius stiptici⁹ est ea:et est frigida et sicca in primo gradu:et confortat stomacuz et epar et alia mẽbra.

¶Sumach est forte in stipticitate ⁊ siccitate frigidũ i secũdo siccũ in tertio gradu:opationes sue sunt manifeste.

¶Aspaltũ:et in arabico cebeoneg:et interpretatur expellens ventositatem:illud gummi calefacit ⁊ subtiliat secundum qꝺ faciunt alia gummi:et est abstersiuum et est ex melioribus medicinis que possint esse ad aquam descendentem ad oculos et ad fuscedinem visus:que fit ab humoribus grossis:et est ex medicinis purgatiuis: que trahunt flegma a neruis et iuncturis sicut bdelium oppoponacum:et anzarat:quia hoc est proprium in gummi:et bdeliũ est in hac re quasi in primo gradu purgationis:et post ipsum est aspaltum et oppoponacum: et post ipsum anzarat:et dosis aspalti est a.ʒ.j.vsꝗ ad mediã. gũmi aspaltũ.

¶Et anzarat desiccat sine mordicatiõe ideo cõsolidat vulnera facta propter percussionẽ.

¶Satirion.i.testiculi vulpis:⁊ in arabico haldaalzahalep.calidum est cum multa humiditate:et propterea mouet coituz:

et nomina sapientium enilsalic: et enosalic iurauerunt in eorum animabus quia curat spasmum postreme partis quando bibitur eius succus cum vino nigro stiptico.

¶ Alcarsfas. i. apium est tante caliditatis quod prouocat menstrua et vrinam: et dissoluit ventositatem et inflationem: et proprie semen eius: huiusmodi est multarum specierum: et fortior omnium est que nominatur becarcalion.

¶ Et endiuia quedam est silnestris et quedam domestica. Silnestris est frigida et sicca in primo gradu: domestica est frigidior et humidior et significat hoc eius stipticitas cum amaritudine: et stipticitas maior est amaritudine. Iuuamen ipsius maximum est: quia cōfert epati a tota substantia quia dictum est quod sanat epar calidum et frigidum equaliter. Sed mihi videtur quod plus conferat calido quam frigido quia amaritudo que est in ea abstergit et aperit sine multa calefactione.

¶ Halanchat. i. cepa squilla calida est in secundo gradu: et virtutem habet incisiuā: sed non minus calefacit: et non vtimur ea nisi assata et cocta.

¶ Halscia. i. abrotanum: est herba multe amaritudinis et nocet stomaco et interficit vermes sua amaritudine et calefacit in fine secundi gradus et desiccat in tertio.

¶ Alscicelios. i. siseleos hec herba et ipsius semē habet proprietatem calefaciendi tantum donec prouocat vrinam valida prouocatione: et cum hoc subtiliat: et propter hoc confert epilenticis et cuidam egritudini nominate ortomie.

¶ Scenscani. i. fisiminū. al'. sissamū calefacit in fine primi gradus: et in principio secūdi et humectat in tertio: et eius oleū eiusdem proprietatis existit.

¶ Halgazar. i. pastinaca ipsius sunt due species. s. domestica et silnestris. Siluestris fortior existit in prouocando menstrua et vrinam. Et folia harū ipsarū pistata et supposita vulneribus corrosinis sanant ipsa.

¶ Harcaf. i. cardus: alchi: est calidum in scdo et sic. in tertio mūdificat putredinem per vrinam si in corpore adsit quādo coquitur in vino et datur ad bibēdū. Et remouet fetorem subascellarū: et quod dissoluit ex toto corpore. Et generaliter habet resistere a tota substantia quasi putrefactioni: et est medicina cibalis que dat saporē carnibus. Et iccirco vtuntur eo nobiles loco melongiarum.

¶ Allium calidum est et siccum in tertio gradu.

¶ Elmaar. ca. est et sic. in tertio gradu: occidit lūbricos in pueris et habet abstersionem: et propterea ponitur in colirijs que habent remouere vngulam et miscetur cum medicinis que dantur contra antiquā tussim et asma: et est medicina manifesta in maturādo. Et potest esse quod bōitas sue maturationis est ideo quia subtiliat materiā eo modo quo non relinquit siccitatem grossiciē nec duriciem parti remanenti. Et hec maturatio est laudabilior ceteris omnibus: quia in hac medicina non potest dici quod maturet opilando poros: eo quod abstergit. Nec potest dici quod matu ratio

hoc faciat per similitudinē cō-plexionis cum corpore huma-no:quia calidum est siccum in tertio gradu.

¶Sticados cōpositū est ex sti-pticitate cū amaritudine et aro maticitate:⁊ ideo debet poni i primo gradu rerum que calefa ciunt. Et in secundo earū que desiccant. Operationes sue se-cunde et tertie sunt aperitiue ⁊ abstersiue et confortatiue om-nium membrorum interiorum et exteriorum:et ideo vtilior me dicina est hec contra lassitudi-nem omnibus aliis medicinis. Iccirco q: lassitudo non est nisi defectus virtutis propter onus humorum.

¶Condisi.i.elleborus alb⁹ ca lidus est in quarto gradu:⁊ sic-cus i eodem:⁊ cōmouet sternu-tationem:⁊ est venenum quare non debet poni in corpore.

¶Storax calamita calida est i secūdo gradu:⁊ sicca in primo: et signum huius est quia mol-lificat ⁊ curat tussim ⁊ valet reu mati ⁊ asperitati gutturis ⁊ pe-ctoris:et prouocat menstrua quā do dibit aut ex ea sit pessariū.

¶Ficus nos fuimus locuti de eis in eo quod sunt cibus. Sed nunc dicemus in eo quod sunt medicine:virtutem habent ma turatiuam quando fit ex eis em plastrum ⁊ proprie sicce. Et sic-ce et virides habent laxare ven trem. Et decoctio ipsarum quā do multum coquunt assimila-tur melli:sed complexio sue ar-boris est calida ⁊ subtilis:⁊ pro prie lac:⁊ ideo dixit quod euel-lit verrucas ⁊ laxat ventrem:et siluestres sunt fortiores in hac re domesticis.

¶Selec.i.bleta habet virtutē bauracham:et decoctio eam re mouet:et est abstersiua et molli ficatiua:et eius succus suppo-situs in naribus dissoluit super fluitates cerebri:et in albis pl⁹ manifestatur hec virtus q̄ i ni-gris:quia nigre habēt aliquā-tulam stipticitatem.

¶Halcuba: idest fenugrecum: et est calidum in secundo et sic-cum in primo. Et propterea hz propriam virtutem mollificādi duritiem vulue.

¶Titimallus est in fine calo-ris et proprie eius lac:⁊ post il-lud semen.⁊ post illud folia:et post illō radix. Radix cocta in aceto remouet incontinenti do lorem dentium:et maxime si est dens corrosus:et quando cadit in aliqua parte oris comburit illam. Et propterea necesse est quando volumus ipsam pone re super dentes aliū dentes cir-cum tegantur quia facit cadere dentem corruptum. Lac inci-dit pilos quando superponitur et si multotiens superponatur euellit et priuat. Ualet etiā con tra omnes verrucas ⁊ oēs fistu las:⁊ hoc totū faciūt semina ⁊ folia:sed debilius.

¶Cathira idest dragagantum virtutem habet conglutinati-uam:frangit acumen rerū acu-tarum : neq̄ desiccat: vt alia gummi.

¶Alchace.i.lactuca:hec herba substantie est humide cum mo-dica frigiditate ⁊ substantie sic ce est siluestris:sz domestica ha bet substantiam aquosam:⁊ p-pter hoc maturat apostemata calida:sed non frangit lapides existentes in renibus:et ob hoc ponimus ipsam in primo gra-du:frigiditatis et temperatam

inter humiditatem ⁊ siccitatē.
¶Hupnephatahalep.idest vua
vulpis que in latino nomina=
tur vua canina vel maruella fri
gida est et sic.in scđo gradu.
¶Haltuelep.i.mulsa:in lingua
hyspana ⁊ est viriditas inuēta
suꝑ aquā:frigida ⁊ humida est
in gradu tertio.
¶Halduchal.i.dactilariū: om=
nes partes ipsius dactilarij sti=
pticitatem habent manifestaʒ:
sed fructꝰ eiꝰ cū est maturus ali
quā habet caliditatem:cortices
vero arboris maiorem habent
stipticitatem alijs partibus ip=
sius.
¶Heufericon idest ypericō neli
fricon.al'.mellisicon: ⁊ quidam
appellant hanc herbam cordia
lem:eo quia assimilatur cordi:
calida est cum subtili substan=
tia:ideo prouocat vrinā:sed de=
bemus vti folijs ⁊ non semine:
facto emplastro; super combu=
stioneʒ ignis sanat. Siccata ve
ro ⁊ puluerizata posita suꝑ sor=
diciem sanat:⁊ q̄dā dant ipsam
contra sciaticam.
¶Halcusa.i.ysopus calida est
⁊ sicca in tertio gradu:cū subtili
substantia:et est ex rebꝰ magis
iuuatiuis ad aperiendas oppi
lationes ⁊ ad subtiliandūʒ hu=
mores.
¶Lens habet frigiditatem nō
fortem:et est temperata inter ca
liditatem et frigiditatem:et est
sicca in secūdo gradu:decoctio
ipsiꝰ laxat ⁊ medulla ipsiꝰ strin
git:⁊ idcirco q̄ vult stringere vē
trem debet coquere lentes plu=
ries in aqua:et proiecta ea post
modum ponere aliam et strin=
gunt.
¶Ualeriana:vel fu.que bñ aro
matica est:equalis est virtuti=
spice. Sed melius valet ea in re
bus pluribus:quia plus ꝓuo=
cat vrinam spica.
¶Halcherina.i. galbanū cali=
dum in principio tertij gradus
est:siccum in principio secūdi:
habet virtutem dissolutiuam ⁊
mollificatiuam.
¶Camedreos ca.est ⁊ sic.in se=
cundo gradu:et significat hoc
amaritudo cum acumine:⁊ pro
uocat mēstrua ⁊ incidit humo=
res grossos ⁊ exopilat mēbra in
teriora.
¶Bescarcoron.i.psiliū frigidū
est in secūdo gradu et medium
inter siccū ⁊ humidum.
¶Camepiteos calidū est in se=
cūdo:⁊ sic.in tertio: dominans
in sapore ipsius est amaritudo
cū acumine:valet ytericie que
fit ex opilatione ⁊ ꝓuocat men=
strua ⁊ vrinam.
¶Cinis rerum cōbustarum est
cōpositus ex 2ͥrijs rebus hoc est
ex partibus terrestribus ⁊ par=
tibus propinquis nature flu=
xus que lotione remouet':et re=
manet pars terrestris desicca=
tiua sine mordicatione et cine=
res diuersificantur secundum
diuersitatem rerum ex quibus
fiunt.
¶Fumꝰ omnis est calidus de=
siccatiuus. Et quamuis fumus
habeat hanc complexionem:ta
men semper ꝑmanet in eo vir=
tus rei ex qua est fumus:ꝓpter=
ea vtimur in medicatiōe palpe
brarum inuersarum fumo thu=
ris ad generandum bonam car
nem et ad faciendum nasci pi=
los palpebrarum:et vtimur in
medicatione oculorum aposte=
matorum propter decursum hu
morum. Et fumꝰ mirre est simi=
lis fumo thuris:sʒ fumꝰ thuris

est aliquantulum fortior. Fum⁹ terbentine est fortior. al'. similis fumo picis.

¶ Capitulum. xliij. Quod est de medicinis que ex mineris sunt.

Ucusq; locuti sumus de vna parte medicinarū terre nascētium que magis vsitate sunt in arte medicine scdm qd testificatū est a G. ⁊ alijs: ⁊ ɔpendiose locuti sumus. ideo quia posuimus ea quasi exempla alijs que assimilātur eis in qualitatib⁹ supradictis: excepto in ꝓprietatib⁹. Deinceps volumus loq̄ de medicinis q̄ appropriant' mineris.

¶ Thitinacruz. i. terra sigillata est frigida ⁊ sicca cū stipticitate temperata valet contra venenū abscindit sputum sanguini et dissinteriam que prouenit ab intestinis ⁊ epate: ⁊ desiccat parua apostemata quādo supponitur eis.

¶ Thitarmin. i. bolus armen⁹ frigidus est ⁊ siccus fortis stipticitatis: valet contra fluxū vētris ⁊ sputū sanguinis desiccat apostemata pulmonis ita qd indurat apostemata: ⁊ sic preseruat i firmū ne moriat': ⁊ maxie qñ incedit ad habitādū regiones calidas: ⁊ valet cōtra egritudines pestilētiales.

¶ Scedeneg. i. lap; emathitis. ⁊ dicit' lapis sanguinis. frigide ⁊ sicce complexionis existit: ⁊ cōfert grossitudini palpebrarū qñ est abluta desiccat vlcerationes oculorū.

¶ Telea stelle. i. tarch. frigida ē ⁊ sicca tēperate ⁊ est minoris stipticitatis aliarū thit. terrarꝫ seu lutorum.

¶ Thalmogra. i. bolus ecū quo tinguntur muri seu parietes frigide ⁊ sicce ɔplexiōis existit: necat lumbricos seu vermes intestinorum.

¶ Algetin. i. gipsum: desiccat et cōsolidat: ⁊ confert incisioni arteriarum quando miscetur cum albugine oui: ⁊ puluere molendini: ⁊ cū pilis leporis minutissime incisis: et ponit' sup incisionem.

¶ Harsiregalroscar. i. calx plumbi ⁊ in latino cerussa noiat'. frigida ē ⁊ sicca. desiccat vlcera absq; mordicatione.

¶ Almura. i. calx viua dicitur ⁊ ē calx lapidis fortis: existit multe calefactionis: ⁊ mortificat carnem ⁊ quando abluitur plurib⁹ vicibus cū aqua desiccat vlcera sine mordicatione: sed hec terra hic apud nos non inuenit'. Sz tamen illa cum qua nos sigillamus cartas nostras quādo abluimus ipsam nō est longinqua ab operationibus dictarum terrarum.

¶ Sangnis draconis frigidus est ⁊ sicc⁹: valet contra grossiciē palpebrarū: ⁊ lotus remouet maculā oculi.

¶ Lapis lazuli purgat melēcoliam: ⁊ valet melencolicis: et est vehemētis purgationis ⁊ timorose: ⁊ dosis est a. ʒ. 5. vsq; ad vnā cū multis refrenantibus: ⁊ puluerizatus super palpebras facit nasci pilos: quia minuit humores calidos: eo quia abstergit: et cum eadem habet stipticitatē: ⁊ ideo facit oriri pilos quia remouet humores calidos: et reddit membrum ad pristinam cōplexionē.

¶ Lapis spōgie frāgit lapidem solū in renibus.
¶ Antimonium frigiditatē habet cum stipticitate: ꝛ cōfert caliditati ꝛ humiditati: que existit in oculo: ꝛ desiccat lachrymas: ꝛ mundificat vlceratiōes oculoꝝ: ꝛ est habēs ꝓprietatē cōfortādi oculum in omnibus suis qualitatibus.
¶ Litargiriū: ꝛ in arabico dicit merdasengni temperatū est inter caliditatē ꝛ frigiditatē ꝛ desiccat: ꝛ est in eo aliqua corrosio: ꝛ facit in eo generare carnē i vlcerib⁹ humidis.
¶ Tutia fit in fornace i qua depurat es: desiccat sine mordicatione: ꝛ maxime qñ abluit ꝛ desiccat lachrymas: ꝛ abscidit materias que discurrūt ad oculos.
¶ C limia auri ꝛ argenti ambe sunt frigide ꝛ sicce. Sed auri siccior est ꝛ magis abstersiua: ꝛ qñ comburitur et extringuitur, est sine mordicatione: et generat carnem immaculatam oculorū ꝛ illa generaliter est laudabilis que ascendit ex fumo quando dissoluitur aurum vel argentū.
¶ Ueffar. i. ferrum est vehementis siccitatis quādo multū terit ꝛ īfunditur in aceto pluries vel in lacte caprino aceto sovalet cōtra limositatem stomaci: ꝛ cōtra dolorē splenis ꝛ passionē ani. et facit nasci carnē in aurib⁹ vlceratis.
¶ Sal scdm oēm spēm cal. et sic. stipticitatē hꝫ cū abstersione: et baurac maiorē habet abstersionē propterea plus laxat ventrē.
¶ Carnid. i. arsenicū vel auripigmētū vstinū est: ꝛ qñ cōburitur est subtilius. Et ex eo fit cōpositio que remouet pilos.
¶ Albufat. i. sulfur. hꝫ virtutē attractiuā cū cōplexione calida ꝛ substātia ꝛ subtili ꝛ eo resistit venenis animaliū quādo pulverizatur ꝛ spargitur loco morso aut incorporatur cū sputo oleo melle aut visco ꝛ curat scabiem.
¶ Alceg. i. vitriolū omnes tres sue species hñt virtutem cōstrictiuā cum stipticitate ꝛ diuersificantur in subtilitate ꝛ grossicie: quia grossius est rubeū: post illud cholcotar ꝛ post illud viride: ꝛ rubeū ꝛ viride est quasi materia cholcotar: ꝛ talis comparatio cholcotar ad viride. Et dicit Gal. quod quando iuit ad insulam cādie. i. romanorum intrauit quādam minerā et inuenit tresvenas: in infima vena inuenit vitriolū rubeū: et post illam cholcotar: ꝛ post illam erat viride: ꝛ hec ordidnatio locorum significat super hoc quod dixim⁹, ꝛ rubeum est minoris mordicationis viridi ꝓpter grossiciem sue substantie: et rubeum et viride non dissoluūtur: quia rubeum est induratum induratione lapidea: ꝛ viride est nimis coctum. Sed cholcotar liquefit. Gal.
¶ Plumbum quod dominatur in suis partibus est substantia frigida ꝛ humida: propterea qꝛ frigiditas est que ipsum congelauit: ꝛ ideo quando pistatur in mortario cum aliquibus liquoribus vel aliquib⁹ oleis vt oleo rosato refrigerat: et valet cōtra apostemata testiculorꝫ et ani et contra cancrum: et facit cessare materias discurrentes ad aures et pedes. Et quādo fit ex eo lamen et ponitur super femur priuat coitum: sed multū ledūtur instrumēta spermatis: et laminatum subtiliter et superpositū neruo torto et grosso dissol

nit et rectificat: et hoc qd dissol-
uit sigt q habet virtutem disso-
lutiuā cōparādo ipsuz carni ho
minis: quamuis dominetur su
per ipsius complexionem frigi-
ditas.

¶ Testa virtutem habet abster
siuam et desiccatiuam et proprie
testa furni.

¶ Arsenicū rubeum vel auripi
gmētū rubeū est eiusdem virtu
tis alteri⁹ auripigmēti: eo q hz
virtutē mollificandi.

¶ Alseep. i. alumē: hec medici
na est maxie stipticitatis: et pro
pter hoc denominata est in lin
gua greca abhoc: et sunt ipsius
multe species: et oēs sunt mlte
grossitudinis: et qd subtili⁹ est:
est illud de turchia.

¶ Calcucecaumenon. i. es vstū
habet intensum acumen cū sti-
pticitate: iō qz lauatur p remo-
tionē partis fumose: tunc fiunt
medicine cicatrizatiue i corpo-
rib⁹ et mēbris duris: non est ne-
cessaria lotio.

¶ Tubel. i. lamen eris subtilis
est subtilioris substātie ereusto:
et propter hoc ipsum in colirijs
ponimus: quia habet maiorem
abstersionem et siccitatem quā
galla.

¶ Lazacalaap. i. consolidatura
auri: et i arabico dicitur cūbar:
et sunt duarum specierum: vna
est ipsi⁹ vene: vel minere: et alia
fit in mortario eris: et pistello
eris cum vrina pueri: tempore
caloris terendo vel conquassan
do: et illud est melius quod fit
in mortario eris rubei: et eius
virtus est dissolutiua absque
graui mordificatione: et desic-
cat: et quod factum est maioris
est desiccationis illo: quod est
ex vena: et minoris mordicatio

nis: et quando comburitur qd
est ex minera est subtilius.

¶ Zimar. i. viride eris magnuz
habet acumen: et corrodit carnē
ppterea non debem⁹ vti eo nisi
in indigentia diminutiōis car-
nis. Sed in vulneribus simpli-
cibus non est vtendum eo: quia
non consolidat: nec carnem ge-
nerat. ¶ Hucusqz diximus de mi-
neris compendiose. Sed dein-
ceps volumus dicere de carne et
eius humiditate.

¶ Cap. xliiij. Quod est de diuer
sis operationibus lactis ſm ei⁹ De la
diuersitatem: et de eis. cte.

Ac dulce quod est
boni saporis inqz
tum est medicina
valet cōtra discur
sum humorꝝ acu-
torꝝ mordētiū: qz
lauando membra et adherendo
eis prohibet malorum humorū
contagium: sicut facit etiam al-
bumen oui: et non valet lac in
his que diximus nisi recēter tra
hatur ex mamillis si esse potest.
Ideo quia recipit citius immu-
tationem omnibus alijs rebus
ab aere: similiter permutatur in
distemperatis corporib⁹ ex ma-
lis humoribus: et acescit vel ca-
seatur in stomacho frigido: aut
fit fumosum in stomaco calido
et replet cerebrum. Sed si cor-
pus est mundum nihil est con-
uenientius eo ad restaurandū:
quod dissolutum est ex mēbris
radicalibus: et proprie lac mu-
lierum. Secundo lac asinarum:
et post lac caprarum: et ideo est
lac magis iuuatiuum omnibus
alijs rebus ethicis: et hoc est pro
pter ea: quia est materia similis
prime materie ex qua est humi-
ditas radicalis: et ideo nutrimē

tum bonū corpore existit: et melius est illud quod est ꝓpe partum.i.post duos menses: et non habet in se operationem nutriendi: humectandi: et abstergendi: nisi qꝫ est cōpositum ex diversis substātijs: hoc est subā terrestri caseata: et propter hanc stat: et substantia aerea propter quam humectat et nutrit: et substantia aquea declināte aliquantulum ad subtilitatem propter quam abstergit naturam: et non solum abstergit: verum etiam laxat vētrem bona laxatione: quia mundificat lauando superfluitates putridas: et apostemata interiora que sunt saniosa. Et quando extinguitur ferrū cādēs mūdū ab erugine vel lapides marmorei in ipsum multotiens. valet contra fluxum ventris. sed ferrum est melius propter suam stipticitatem. Et in summa omnes species lactis valent obtalmie oculorum que accidit ex reumate calido: et confert etiam apostematibus matricis et ani que generātur ab humoribus calidis mordentibus. Et quādo miscemus ipsum cum medicinis mitigatiuis sicut est medicina que recepta est a fornace vbi effunditur es: confert vlceribus cancrosis. Et nocet lac vlcerationi vel cancerationi oris. Et gargarizatum et retentum in ore confert: et mitigat dolores ibi existentes: quia dolorem mitigat: et valet passioni amigdalarum et vulue. al'. vuule: qꝫ eius substantia est munda ab oī acumine et mordicatione: et est supremum iuuamentum ei qui bibit cantarides.

¶ Cap. xlv. Quod est de opatio nibus casei.

Aseus vetꝰ est ca. et sic. ꝓpter salē et coagulū et multū valet ꝯtra dolorē iūcturarū. Et emplastrum ex eo factū mirabilē hꝫ virtutē maturādi apata dura.

¶ Cap. xlvj. Quod est de virtutibus butiri.

Utirū hꝫ ꝟtutem maturādi: et qđ est coctū hꝫ maiorez ꝟtutē ſm maturitatē et caliditatē i corporibꝰ duris: et hoc ē ꝓp salē q̄ ponit̄ i eo qn̄ coquit̄. Et qđ nō ē coctū plus maturat apata q̄ sunt in radicibꝰ auriū et i locis mollibꝰ. Et qn̄ miscet̄ cū melle fit ide lohoc: et ꝯfert screatibus existētibꝰ in pectore et pulmone.

¶ Cap. xlvij. Qđ est de opatiōibus coaguli.

Oagulū vlr̄ ē ca. et sic. et subtile: dissoluit sāguinē et pinguedinē q̄ coagulata i stōc bibitū cōstipat vētrē: et dꝫ dari i fluxu ꝓp suā ꝓpetatē cui sūt occlte sut cāe iō qꝫ hec ꝓprietas ē certificata si supponat̄ coagulū calidū super ventrē puerorum sanat: et potest eē qđ hec opatio fit ꝓp ea: qꝫ coagulat humores et indurat.

¶ Cap. xlviij. Qđ est de opatiōibus ouorum.

Uia locuti sumꝰ đ his inqꝫtū sunt cibi: loqui volumꝰ modo de his inquātū sunt medicine. Et dicimus qđ albugo oui galline est magis mitigās aliare in mordicationibus: et ideo vtimur ea i doloribꝯ oculorū: in apatibꝰ ani: i apatibꝰ inguinū: et De ouis

z admiscet cū medicis q̄ abscindūt sāguinē q̄ supfluit a pānicu lis cerebri. Et vitellū ē substātie albuginis silr. Et iō facimus ex toto ouo medicinā postq̄ admiscet oleū rosatū ad medicationē rerū supradictarū: z maxime in medicatione mēbrorū neruosorū et musculosorū sicut cubitorꝫ et iūcturarū digitorū: manuū et pedū z apātib⁹ auriū. Et noni ponūt in hac medicatione vitellū sine albugine: q: nō intendūt mitigare dolorē nisi cū aliquantula maturatione. Et oleū vitelli est supremū iuuamē sup pinguedinē anseris et galline i mitigatiōe dolorū neruorū et similiū. Et qñ coquit ouū ₰m sui totalitatē cōfert multū cōtra materias putridas que discurrūt ad stomacū z ad intestina. Et si coquit ouū cū aliijs medicinis cōstrictiuis vētris multū fortificat eas. Et ouū positū sup locū cōbustū ab aq̄ feruēti multū vꝫ. Et oua recētia cocta i aq̄ valēt asperitati pectoris z pulmōis. Et cortex oui trit⁹ z cōbust⁹ subtiliter pulerizat⁹ z sup sparsus vꝫ cōtra albuginem oculi.

¶ Cap. xlix. Qđ est de fellibus.

Omnia fella calida sunt et sicca z eorum magnitudo sequitur colorem et siccitatez: et eorum paucitas sequitur bonam temperantiam: et longitudinem vite. Et ponuntur in collirijs que faciūt abstersionem. Et proprie volucrum fella. Et est necesse eligere fella animalium que non sunt infirma. Et fella mariū et quod plus queritur in medicinis est fel galli veteris.

¶ Capit. l. Quod est de vrinis.

Vrine omnes habent acumē bauracinum cum abstersiōe: et ideo soluūt sordicies antiquas.

¶ Cap. li. Qđ est de proprietatibus stercorū.

Stercus albū canis hꝫ proprietatē in squinantia. Stercorū. ¶ Sterc⁹ muris i strat in suppositorijs que mouēt vētrem puerorum.

¶ Stercus bouinū cōfert ydropicis in modū emplastri.

¶ Stercus gallinaceū valet ad suffocationē que ꝓuenit a malis fungis comestis: iō q: facit eos euomi: a dꝫ propinari distēperatū cū aceto z aqua.

¶ Sterc⁹ lupi valet z cōfert passioni colice bibitum aut emplastratū: vel susp ensum testiculis.

¶ Stercus colūbinū valet frigidis passionib⁹ mēbrorꝫ: sicut podagre z dolori emigraneo z dolori oui: z dolori laterū: z ypocūdriorū: z spatularū: z iūcturarū.

¶ Cap. lij. Qđ est de carne tyri.

Testificatur Gal. et alij: quod caro tyri curat lepram z ideo ponitur in tyriaca: et prima virtus istius carnis est calefacere et desiccare: et curat hanc egritudinem: propterea quia pellit hanc materiā venenosam ad cutem corporis: et propterea bibentes cadūt in passionem tyrie: hoc est excoriationē cutis primo postea solidantur.

¶ Ca. liij. Qđ ē de pinguedine.

Uod manifestius est in ipsa est calor cum multa humiditate: quãuis diuersificetur ?m diuersitatem aiã liũ. Et calidior et siccior est pinguedo leonis. Et post illã in siccitate est pinguedo bouis. Et pinguedo vituli est temperata. Et pinguedo capre bona est: et est humidior bouina. Et pigue do anseris: et gallie est subtilior aliis pinguedinib⁹ ꝛ propterea magis mitigatiua.

¶Cap. liiij. Quod est de medullis.

de medullis

Mnes habẽt virtutem mollificãdi et dissoluendi duriciẽ lapideaꝫ que fit in mẽbris duris: et melior omnibus est medulla ossis azal: et post illam medulla vituli.

¶Capitulũ. lv. Quod est de proprietatibus plurium aliarũ medicinarum.

Rodium gallorũ veterum ventreꝫ laxat: ꝛ brodium iuuenis galline tẽperat cõplexionem.

¶Cancri vsti valẽt morsui rabidi canis propter eorum proprietatem.

¶Usus carniũ passerũ frangit lapidem.

¶Spuma marina habet virtutẽ abstersiuã ꝛ mundificatiuaꝫ cũ qualitate calida.

¶Iste sunt medicine testificate a Gal. dicẽte ꝙ expert⁹ fuit ipsarũ ?tutes. Sꝫ inueniunt manifeste alie medicie apd medicos q̃ nõ sunt testificate a Gal. sicut sunt mirobalanorꝫ. v. species: vt sunt citrini: chebuli: indi: belirici: et emblici. Eorum prime virtutes sunt frigide in pmo gradu ꝛ sic. i tertio: qꝛ cõpositi sunt ex suba terrestri frigida: et suba terrestri adusta. Sꝫ plus attinẽt terrestreitati ꝛ adustiõi q̃ꝫ terrestreitati ꝛ frigiditati: ꝛ sigt hoc stipticitas quã habẽt cũ amaritudine. Proprietates kebulorũ est purgare melencoliam suauiter et desiccare flegma sui qualitate: ꝛ sunt in principio medicinarũ que purgãt hos humores Et talis proprietas est indorꝫ sꝫ dicit ꝙ sunt magis ppꝛij in purgãdo melẽcoliã adustã: ꝛ ppter ea ponunt in passiõib⁹ capitis q̃ veniũt a stomaco: ꝛ ideo qñ ꝓpinant vsu lõgo bonificant sensus ꝛ clarificãt cogitationẽ: ꝛ tardãt caniciẽ. Et ꝓprietas citrinorũ est purgare colerã suauiter. ꝛ dosis vniuscuiusqꝫ sube illorꝫ est a. ʒ. iiij. vsqꝫ ad. vj. ꝛ in decoctiõibus a. vij. vsqꝫ ad. x. Et medici miscẽt eos cũ cassia fistula ꝛ turbith: sed nesciũt modũ medẽdi. Sꝫ dicit ꝙ belirici suauiter purgãt colerã: sꝫ nõ d: ab aliquo ꝙ purgẽt emblici. Sꝫ verũ est ꝙ cõfortãt appetitũ: ꝛ sedãt cõsuetudinẽ sputi: ꝛ valẽt vomitui: ꝛ bonificãt mentẽ ꝛ curant emorroydas: et auferunt sitim: ꝛ augmẽtãt coitũ. ergo videtur ꝙ habeãt aliquãtulã humiditatẽ.

¶Cheisir. i. absinthiũ minus: vel abscinthiolũ: hec est de genere virtutis absinthij: ꝛ est cõpositũ ex substãtia stiptica ꝛ amara. valet in fe. post digestionẽ factã sicut valet absinthium.

¶Balador. i. anachardi calidi sunt in fine quarti gradus: ꝛ sic. in fine tertij: ꝛ valent cõtra epilentiã

Gal.

lentiā:et apoplexiam.restaurāt virtutem conseruatiuā ꝛ memo ratiuam cerebri: etiam quando prostrate sunt propter multam humiditatem.

¶Behenlum.i. been calidū est et humidū:stomacū calefacit: ꝛ instrumenta spermatis tempe- rat:et fortificat virtutē concupi scibilem coitus : et prestat sper- ma:ꝛ valēt contra humores me lencolicos.

¶Terregebim.i . manna est ex speciebus antique māne q̄ pro- uenit a partibus superioribus syrie vel indie:et est similis zuc caro in suis virtutibus calida ꝛ humida in primo gradu:ꝛ eius proprietas est purgare suauiter colerā:ꝛ est debilior aliis purga tiuis : ideo datur in passionib⁹ calidis: anteq̄ etiā appareāt si gna digestionis.

¶Tamarindi frigidi sunt i ter tio:ꝛ sicci in secūdo gradu:q: cō positi sunt ex substantia aquea mixta cum aliquātulo calore:et tāto q̄ subtiliat partē aqueā: et est sicut instrumentuz vt ipsam penetrare faciat:propterea sunt in fine acetositatis. purgāt sua uiter colerā.Dosis ei⁹ est a dra- gmis decē vsq̄ ad quindecim:ꝛ icirco q: habent aliquantuluz stipticitatis:valent stomaco co- lerico.

¶Georhoa.i.nux muscata cali. est et sic.in scōo gradu mundifi cat stomacū ab humorib⁹ putri dis et fortificat ipsum et valet contra frigiditatē epatis et sple nis.

¶Lapis de becahant estvalde manifesti iuuamenti oib⁹ spe- ciebus venenorū:ꝛ proprie mor sui scorpiōis:ꝛ ei⁹dosis est quar ta pars aurei vnius.

¶Lapis de zadnagar cōfert ol fluxui sanguinis vndecūq̄ ꝑce dat:ꝛ q̄ncunq̄ propinatur vene natis ad bibendū anteq̄ vene- nū veniat ad cor liberat. Et ei⁹ dosis est exagium vnum.

¶Smaragdus d: q̄ valet con- tra oīa venena:ꝛ specialiter con tra venenū serpentū:ꝛ ei⁹ dosis est pōdus nouē granorū ordei: tritū super lapidē ꝛ mixtū cū la- cte amigdalino et aqua violarū ꝛ modico aceto. Et scias q̄ illis qui biberint in principio super ueniunt multa mala accidētia nō minora accidentibus vene- ni: sed subito sanabūtur postea taliter q̄ in eis non remanebit aliqua debilitas nec aliqua di- scrasia. Et abscindit fluxum an tiquum cuius causa est occulta: Et non facit tunc tam fortia ac cidentia sicut facit venenatis:ꝛ etiā suspensum supra stomacuz valet.

¶Lapis bacthic.i.corniola tē- peratus est.abscindit sanguinē mēstruū: ꝛ facit redire dētes ad propria loca in ore retēt⁹ : ꝛ hoc totū est a proprietate.

¶Margarite frigide sunt ꝛ sic- ce:ꝛ valēt multū cōtra passionē cordis remouent tristitiā ꝛ recti ficāt visum impeditū ꝑpter hu miditatem.

¶Chiarzabar.i.cassiafistula vł karabe de india : purgat colerā adustā: extinguit acumen san- guinis dissoluit apata : et sper- ma purgat suauiter sicut tama rindi aut parū fortius.dosis ei⁹ est sicut de tamarindis.

¶Auis que dicitur in arabico canabir.et est laudula capellu- ta quando coquitur et comedi- tur continue cōfert passioni co- lice.

¶ Uermis nominatus bratim et quidã noiantutartama pista-tus et positꝰ neruo inciso cõfert illi mirabili iuuamento.

¶ Cap. lvj. Quod est de rebus marinis.

De rebus nascen-tibꝰ in mari: qua-rũ iuuamẽta sũt manifesta: sunt hec. s. cãphora in-dica que ĩ arabi-co noiatur colforalgent calefa-cit ⁊ desiccat in secũdo gradu: ⁊ cõsolidat vulnera ignita.

¶ Spongia marina in ea inue-nitur virtus desiccatiua: et ipsa est medicina bona humiditati-bus exterius extractis.

¶ Benlenizam. i. belenzan vel petrozam calida est et sic. in se-cũdo gradu: valet stõ hũido aro-matizat odorẽ oris confortat di-gestionẽ: fortificat neruos: inge-rit coitum.

¶ Lapis de bezedar qñ de ipso fit coliriũ cõfortat visum et con-seruat ipsum: ⁊ remouet offusca-tionem vel tenebrositatem ocu-lorum.

¶ Caniabar: calidũ est in secũ-do gradu: ⁊ sic. in primo abster-siuum existit: et resoluit grossas ventositates: et confert morsui animaliũ venenosorũ: ⁊ eiꝰ pro-prietas est resoluere vẽtositates matricis: ⁊ abscindit vomitũ: et folia ipsius aromatica existũt: ⁊ ponitur loco dedarseni.

¶ Sebestẽ calidũ est in p̄io gra-du ⁊ humidũ ĩ scđo: purgat sua-uiter superfluitates colericas: ⁊ mitigat acumẽ sanguinis lenit asperitatem pulmonis: confert stricture anhelitus ⁊ qñ coquit donec inspissetur: ⁊ ex aq̃ decoctio-nis fiat embrocatio super tyriã et alopiciã facit nasci pilos.

¶ Sarudotes: ca. et sic. est ĩ scđo gradu recepto fumo suo dissol-uit supfluitates cerebri: ⁊ vz ĩ reumata frigida: appositũ sup obtalmiã: oculũ abstergit mira-bili abstersione: ⁊ valet cõtra do-lorẽ dentiũ: ⁊ cõtra corrosionem gingiuarũ.

¶ Sene calidũ est ⁊ siccũ in se-cũdo gradu: eius virtus est pur-gatiua: purgat em̃ hũores adu-stos ⁊ etiã humidos suauiter: ⁊ non est potẽs trahere humores viscosos: et eius virtus est ꝓpin-qua virtuti agarici: hoc est in at-tractiõe. Sed agaricũ hꝫ ꝓprie-tatẽ trahendi humores grossos et sene hu. adustos. dosis eiꝰ est a. ʒ. j. vsqꝫ ad. ij. in decoctiõe a. v. vsqꝫ ad. vij.

¶ Scealmese. i. gallia muscata calida est et sicca stiptica: et con-fortat mẽbra: ⁊ stringit ventrẽ: ⁊ curat vomitũ.

¶ Secacul. i. iringi calidi sunt ⁊ humidi: augẽt sperma: ⁊ prouo-cant coitum.

¶ Sandali qđ est frigidioris cõ-plexiõis oim̃ specierũ est rubeũ: eo ꝙ frigidũ est in tertio gradu et siccũ in scđo: sed maioris aro-maticitatis est citrinũ: ⁊ est fri-gidũ in scđo gradu ⁊ siccũ ĩ pri-mo: ⁊ ꝯfert bibitũ magne calidi-tati ⁊ cardiace calide: ⁊ prodest emplastratũ stomaco calido: et apostematibus calidis.

¶ Tabaisis. i. spodiũ: carbo est nodorũ arundinũ adustarũ in-die frigidũ est ⁊ siccũ in tertio gradu: ⁊ eiꝰ ꝓprietas est remo-uere caliditatẽ ⁊ inflãmationeꝫ colere: ⁊ cõfortat stomacũ: ⁊ con-fert cardiace calide.

¶ Lignũ aloes calidũ est ⁊ sic. in scđo gradu. Gal. dixit in li-

bris expertis: q: hz virtutē darse nicā: sed aliquantulum plus q: hz ꝓprietatem exiccādi humiditatem stomachi: ꝛ ꝓpter amaritudinem ꝛ stipticitatem cū ipsi⁹ magna aromaticitate valet sup oēs medicinas alias membris pncipalib⁹ remouet tristitiā: ꝛ cardiacam humidā: ꝛ valet contra oīa venena: eo ꝙ cōfortat oēs ꝟtutes: ꝛ valet cōtra omnia reumata frigida.

¶Ambra est vna ex specieb⁹ cāfore que oritur in fontib⁹ maris et natat super aquā maris: ꝛ melior omniū est illa que in arabico dr ascap. calida est et sicca in scdo gradu: cōfortat cerebrū ꝛ stomacū ꝛ cor ꝛ oēs sensus: valet senibus ꝛ in frigiditatib⁹: valet ꝯ ventositatem intestinoꝝ: supposita neruis eos fortificat: resistit magne pestilentie aeris bibita: et etiam odorata.

¶Iuiube ꝛ in arabico noiatur anep. hāc medicinā noiat Gal. tñ de ea nullā sciuit ꝓprietatem sed medici de baldac dicūt ꝙ reprimūt acuitatem sanguinis et colere: ꝛ cōferunt asperitati pectoris ꝛ pulmonis a tota suba: cōplexio ipsaꝝ est frigida in primo ꝛ humida in scdo: ꝛ propter hoc reprimunt acuitatem.

¶Cauffer eius virtus est virtus sandaloꝝ: excepto quia qñ de eo potatur ab. j. aureo vsq ad ij. laxat.

¶Gariofili calidi sunt ꝛ sicci in scdo gradu: ꝛ attingunt tertiū: ꝛ isti cōfortant omnia mēbra principalia: valent contra passiones frigidas: ꝛ constipant ventrem. Et dicit Gal. ꝙ eorum proprietas est confortare virtutem digestinam.

¶Halhabat. i. basilicon gariofilatum: ca. est ꝛ sic. in scdo gradu: aperit opilationem cerebri: valet contra cardiacam humidam et contra melencoliam: ꝛ contra emorroydas.

¶Cardamomum ca. est ꝛ sic. in scdo gradu: valet ꝯ opilationes epatis: ꝯ lapides renū: ꝛ lassitudinem membroꝝ: ꝛ contra frigidos dolores: ꝛ cōfortat stomacū multū: ꝛ remouet sincopim ꝛ vomitū qñ bibitur cū vino maloꝝ granatorum.

¶Camphora frigida est ꝛ sicca in tertio gradu: ꝛ est subtilis substantie: ꝛ resistit putrefactioni q̄ fit ex materia calida: stringit fluxum colericum: priuat coitū potenter: ledit stomacum non calidum multum. Cāfora strigit fluxū colericū

¶Lacca ca. est et sic. in principio secundi gradus: valde est manifestum ipsius iuuamentum in confortatione epatis: et in apertione suarū opilationū: et valet contra dolorem renum et vesice: ꝛ augmentat coitū: dosis eius est dragma media vsq ad vnam.

¶Muscus ca. est ꝛ sic. in fine secundi gradus mirabilem hz ꝓprietatem in confortando cor: et valet cōtra surditatem auriū et stupefactionem corporis: ꝛ contra oēs egritudines sincopis et cōfert grosse ventositati intestinorum: et suffocationi matricis: et contra melencoliā: et auget coitum.

¶Linzehalafor. i. lingua auis cōfert cardiace ꝛ mouet coitū.

¶Gesemini. i. viola vltramarina calida est ꝛ sicca in fine secūdi: prodest senibus et refrigeratis: valet cōtra dolorem capitis qui fit ex humoribus frigidis ꝛ grossis.

¶ Cap. lviij. Quod est de mō cōpositionis medicinarum.

Ucusq̄ locuti sumus breuiter de cibis ⁊ medicinis simplr̄ manifestis. Deinceps volumus narrare modos cōpositionis. Et dicim⁹ q̄ necessitas que nos inducit ad cōpositionē medicinarū simpliciū pueniit a tribus rebus. Una est quia multotiens nō inueniūtur in vna medicina simplici omnia q̄ nobis sunt necessaria a virtutib⁹ pp̄ter quas cōpletur medicina aut dieta. al's cōseruatio. Scd̄a est quia q̄uis nos inueniremus ipsam forte nō indigemus ea scd̄m eādem virtutem: sed scd̄m pl⁹ aut minus. Tertia est q̄z erunt in illa simplici virtutes q̄ non sunt nobis necessarie scd̄m intentionem nostrā: neq̄ per medicinaz neq̄ p dietam alias cōseruationem: vel forte erūt virtutes q̄ nō intrant aliquam medicinā vel cōseruationem. Prima istarum trium cōsideranda est in illis locis q̄ nō possent curari nisi qualitatibus cōtrarijs vel diuersis: et hoc accidit aut pp̄ter diuersitatez cause ab egritudine: aut pp̄ter diuersitatē nature egritudinis ab accidente: aut pp̄ter diuersitatem egritudinū inter se: aut pp̄ter diuersitatem cōplexionis causarū cōpositarū: aut propter diuersitatem egritudinis a natura mēbri pp̄ter suam cōplexionem: aut pp̄ter suū principatum: aut pp̄ter suū locū: aut propter suā colligantiā. Exemplū diuersitatis cause ab egritudine est sicut fe. putrida ex humorib⁹ grossis: q̄z illa ex parte male qualitatis calide: ⁊ sic indiget medicina infrigidatiua ⁊ humectatiua: ⁊ ex parte humoris putridi grossi indiget re subtiliāte vt exiccet et maturet. Et in hoc eodem gn̄e ingreditur repercussio ⁊ dissolutio q̄ necessaria est tēpore augmēti in apatibus: et pp̄terea indiget medicus in talibus locis: vt sciat vti istis medicinis mixtis ⁊ repercussiuis: et resolutiuis. Et cadit dubium in operationibus medicinarū cōpositarū ex diuersis v̄tutibus: hoc est quō possunt inueniri iste due operationes cōtrarie simul in corpore humano: q̄z si iste virtutes sint in eis equales: tūc nō vincet vna alterā: sed equaliter erūt temperate: ⁊ nō faciēt actionem quesitā in corpore humano. Et si vna erit fortior altera fortior faciet actionem: ⁊ actio illi dz attribui: ⁊ alia erit frustra. Et hoc dubiū nō senserūt medici nisi in scd̄is virtutib⁹ nō in primis: q̄z ipi opinātur q̄ si misceatur. ℥. j. camomille cū. ℥. j. rosarū: q̄ medicina que erit cōposita ex his erit tēperata in primis qualitatib⁹: ⁊ cū eo toto opinātur q̄ habeat v̄tutem repercussiuaz ⁊ dissolutiuā. Et nō opinantur verum: q̄z necesse est vt v̄tutes ambarū sint vna sicut dictū est: q̄z si diceret q̄ medicina esset temperata in primis qualitatib⁹: hoc est q̄z facit in corpore vnū calorem temperatū qui erit medius inter calorem ⁊ frigiditatem primi gradus. Similiter dz intelligi in scd̄is virtutib⁹ hoc est vt. ℥. j. camomille. ⁊. ℥. j. rosarum habeāt v̄tutē vnā mediā inter repercussionē ⁊ dissolutionē. Et nō errauerūt in hoc medici: nisi quia nō posuerūt gradus scd̄is virtutib⁹: q̄z si fecissent tūc sciuissent que esset temperata ⁊ nō tempe

Exemplum.

rata . Et debes scire ꝙ operatio
quam medicina hꝫ cōposita est
vnū in cōmixtione artificiali:si=
cut in cōmixtione naturali:⁊ nō
est pura:ita vt sit tibi necesse di=
cere qn̄ quesitū fuerit a te quō fa
cit vna medicina duas opatio=
nes contrarias in vno subiecto.
Rn̄deas ꝙ hec res est sicut sen=
sus ⁊ sensata eoꝝ qui patiunt a
duob⁹ ꝯrijs simul in eodē subie
cto. Vbi gratia:sicut apprehēdi=
mus albū ⁊ nigrū simul ⁊ semel
in humiditate cristallina:⁊ sicut
sentimus calidū ⁊ frigidū simul
et semel ex cōmixtione aque fer=
uentis ⁊ frigide:sicut dicit Gal.
q: hoc nō esset sufficiens in solu
tione hui⁹ dubij nobis ponenti
bus ꝙ medicine cōposite habēt
duas operationes:quarū vna es
set opposita alteri:q: hoc nō ac=
cidit virtutib⁹ sensibilib⁹ cū sen
satis:nisi ppterea:q: nō sunt ma
teriales permutabiles alterabi=
les passibiles in seipsis a sensa=
tis passione manifesta: eo ꝙ ille
nō sunt cōiuncte cū materia for
ti cōiunctione. Et cā huius red=
ditur in alia scientia nobiliori
ista:hoc est in tertio de anima.
Sed passiones quas recipit cor
pusa medicinis sunt necessario
passiones materiales pmutabi
les in seipsis pmutatione mani
festa . Et ideo nō est cōueniens
vt inueniātur eoꝝ ꝯtraria simul
et semel in istis vno tpe in vno
subiecto sicut inueniūtur in sen
sibus ⁊ sensatis. Sed si dꝫ dari
exemplū ppter aliquā similitu=
dinem nō multū ppinquā non
dꝫ dari nisi ꝯm ꝙ inuenitur me
dium inter extremitates:hoc est
ꝯm ꝙ inuenitur album ⁊ nigrū
in colore citrino:⁊ si aliter dicere
tur vnū vinceret alterū. necessa
rio si duo essent: aut dominans
faceret suā opationem:⁊ ei attri
bueretur:⁊ quidā dicūt ꝙ natu=
ra cognoscit ⁊ trahit ad se illam
partem q̄ est in eis magis neces
saria. Sciastn̄ ꝙ impossibile est
trahere qđ inueniri nō potest:et
forte hoc secretū eidem in som=
nio fuit reuelatū:ideo nō sum il
le qui cū eis litigare velim. De=
inceps volum⁹ reuerti ad illud
a quo separati fuimus:vt dem⁹
exemplū membroꝝ diuisionis
quā pmisimus ⁊ dicam⁹ ꝙ exē=
plū diuersitatis egritudinis ab
accidente est sicut fe. acuta cum
sincopi:q: putrida indiget eua=
atione:⁊ refrigeratione:⁊ sinco=
pis indiget ecōuerso . Exemplū
diuersitatis egritudinū est sicut Exemplum.
fe. diuersarū specierū ⁊ diuersa=
rum materierū:⁊ diuersoꝝ loco
rū:sicut est fe. que dr̄ emitriteus:
q: est cōposita ex colera ⁊ flegma
te diuersitate cōpositionis. Cau
sa harum est qn̄ sunt cōposita in
vna et eadem egritudine: sicut
sunt egritudines que fiūt ex plu
ribus humorib⁹. Et ideo neces=
se fuit componere medicinā ex
rebus que respondeant plurib⁹
humoribus . Et hec fuit prima
necessitas cōpositionis medici=
narum cōpositarū purgantiū:
alijs duab⁹. videlicet composita
rum egritudinū ⁊ ipsarum egri
tudinum correspondet composi
tio tyriace:quia intentio in illa
fuit curare multas egritudines
et preseruare ab eis: ⁊ ideo fuit
composita ex medicinis que ha
bent multas virtutes ramifica=
tas diuersas:⁊ vt a multis par=
tibus possent vincere venenum.
Exemplum necessitatis compo
sitionis propter diuersitatē na=
ture egritudinis ⁊ nature mem

dꝛi ꝓpter suā cōplexionem: est si
cut stomacus ethicus: qꝛ a parte
qua est fe. ethica indiget frigidi
tate ⁊ humiditate: ⁊ a parte qua
est stomacus indiget caliditate
et siccitate: ⁊ est siłr in tussi q̄ fit
ex materia viscosa in fistulis pul
monis: qꝛ a parte q̄ est materia
grossa ⁊ viscosa indiget subtilia
tiuis ⁊ icisiuis: ⁊ a parte qua est
pulmo indiget rebus lenitiuis.
Exemplum. Exemplū necessitatis cōpositio
nis medicinarū ꝓpter diuersita
tem nature egritudinis a mem
bꝛo ꝓpter pꝛincipalitatē mēbꝛi
est sicut egritudo calida q̄ fit in
aliquo membꝛo pꝛincipali sicut
in cerebꝛo: ꝙ necesse est vt non
multiplicem⁹ multū medicinas
frigidas: iō vt nō extinguamus
calorē naturalem: ⁊ vt nō priuet
a sensib⁹ ⁊ motibus. Et ꝓpterea
est necesse miscere cū illis medi
cinis res q̄ ad aromaticitatem
sint declinātes: ⁊ ad calorē ⁊ cō=
fortent. Et in passione frigida q̄
accidit epati necesse est euacua=
re: sicut declaratū est in libꝛo in=
genij sanitatis: ⁊ possibile est vt
sit hoc cōtrariū: eo ꝙ sicut est no
bis necesse cognoscere virtutes
medicinarū necessariarū tpe ne
cessitatis: eodē mō indigem⁹ co
gnoscere modū cōpositionis: et
si nō est possibile nobis medici
nari nisi veniam⁹ ad partem in
genij sanitatis. ḡ incipiam⁹ hoc
scire primo a libꝛo ingenij sani=
tatis postq̄ ibi declaratū est. Et
qꝛ hucusq̄ exiuim⁹ ab intentio=
ne nostra: redeam⁹ nūc ad ipsaʒ
et dicamus ꝙ qn̄ apostema est ī
membꝛo pꝛincipali ⁊ maximi iu
uamenti necesse est vt sue medi
cine misceamus que fortificent
virtutem ⁊ substātiam ipsius: et
caueamus ne virtutes sue dis=
soluātur sicut sunt sandali ⁊ ro=
se. Et siłr qn̄ erit membꝛū maxi=
mi iuuamenti: tūc necesse est no
bis cōseruare ipsuʒ cū medicina
stiptica. Et exēpluʒ necessitatis
ꝓpter locū mēbꝛi est qn̄ volum⁹
ꝙ medicina stiptica vadat ad ꝓ
funditatem corporis debemus
secū admiscere rem que habeat
subtilem substantiam propter
longitudinem sui loci: ad hoc vt
sit vehiculum stipticitatis: quā=
uis sit contra quesitum nostruʒ
in aliquo. Sicut admiscemus
cantarides in medicinis vesi=
ce: et crocum in medicinis cor=
dis calidis. Et simili modo nos
miscemus ceram in emplastris:
propterea vt sit materia faciens
ea melius applicari membꝛo.
Sed exemplum necessitatis cō=
positionis medicinarum ex par
te colligantie est sicut egritudo
ca. que fit in ore stomachi: quia
in ea non debemus multiplica
re medicinas frigidas: eo quod
communicat cum membꝛo fri=
gido. ¶ Ista sunt quinq̄ mem=
bꝛa necessitatis compositionis:
propter que componuntur me=
dicine que sunt ex diuersis vir=
tutibus quando non inueni=
mus in vna simplici quo ex vir=
tutibus indigemus. ¶ Sed se=
cunda particula necessitatis cō=
positionis est: quia aliquando
nos inuenimus vnam simpli=
cem medicinam que habet for=
tiorem virtutem: aut debiliorem
eo quod querimus. Et hec par=
ticula diuiditur in plura mem=
bꝛa. Unum est quia erit nobis Diuisio.
necessaria vna ex pꝛimis opera=
tionibus medicine: et hec sim=
plex quidem habet plus aut mi

nus q̄ queramus: q̄re tunc necesse est nobis habere aliā medicinā vt debilitemꝰ suā operationē aut vt eā fortificemꝰ. Et si tu vis eā debilitare hoc fit duobus modis. Unus est vt misceamus cū forti medicina aliā que sit contraria sue virtuti. Uerbi gratia: quando habemus vnā medicinam que sit ca. in tertio gradu: ⁊ nō indigemus nisi ea que sit ca. in secundo: miscebimus cum ea illam que sit frigida in primo. Alter modus debilitandi est vt misceamus cū forti medicina aliā que nō sit contraria in qualitatibꝰ ⁊ virtutibꝰ sed similis in virtutibꝰ: sed minus habeat altera ex eis. Uerbi gratia: si habuerimꝰ medicinā calidam in tertio gradu: et nos velimus declinare ab illo miscebimus cū ea vnā que sit calida in primo gradu solū: ⁊ habeat preparationem quā dicimꝰ vt debilitetur medicina cum suo simili in qualitate. Et quod sit minoris virtutis probat. G. p commixtionem aque tepide cū aqua bulliēti: q: necessario videmus feruentis calorem declinare. Et hic est contra dicendū: quia si videmꝰ quod homo habeat egritudinem calidā in q̄rto gradu, vel etiā in tertio: ⁊ dederimꝰ rem calidā in secundo gradu multotiens ledet ip̄m. Et ꝓpterea ꝟba. G. debent refragari ex dieta tali minꝰ calā supra. Dicas si dederimus mel habenti causonē nōne ledet in cōtinenti magna lesione? Et similiter si quis haberet magnā lesionē frigidissimam in capite si tu inungas ipsum oleo rosato nōne multum ledet? Et si sustinent Gal. prouideant super hoc. Sz dicimus quod si ita est sicut dicit. G. erit per hanc viā: quia medicina quā dicimꝰ calidiorem esse est illa q̄ habet maiorē comparationem caloris ad frigiditatem q̄ illa q̄ est minus calida: ergo erit frigiditas i ambabus per contrariū: hoc est q: in calidiori erit frigiditas minoris comparationis: ⁊ in frigidiori erit maioris comparationis: verbi gratia: q: cōparatio caloris ad frigus in. ʒ. j. piperis est maior q̄ in. ʒ. j. spice: ⁊ si i. ʒ. j. piperis sint. v. partes caliditatis ⁊ vna frigiditatis: ⁊ i. ʒ. vna spice sint due partes caliditatis: ⁊ vna frigiditatis mixtis duabus. ʒ. simul erit ꝯparato caliditatis ad frigiditatem i hoc mixto maior q̄ esset i pipere solo. Et qn̄ eris bene speculatꝰ i hoc videbis hoc fieri per hanc viā. Et iste partes medicine q̄s diximus calidas aut frigidas: q̄uis non sint in actu nō nocent in hoc documēto: q: sunt quasi medie inter illā rē que est inter actū ⁊ potentiā. Et ideo est possibile in multis corporibꝰ consimilibꝰ: vt dissoluant artificialr ꝑtes ex quibus cōponunt sicut est lac. Et fortificat hec opinio: eo q̄d medicina que h3 plures ꝑtes caliditatis i se sine dubio est ꝑparata vt inflāmet a calore naturali plus q̄ medicina q̄ tm̄ nō h3. Sed accidit aliq̄bus corporibus ꝓpter fortitudinē caloris illorū: ⁊ ꝓpter ꝑparationē corporum ipsorum vt cōuertant oīa que eis adueniunt ad substātiā igneā: etiā si esset minoris caliditatis q̄ illa: et pōt esse quod hec est occasio lesiōis mellis in causone: ⁊ quō nō debet hoc facere: quia videmus

quod aqua etiã cucumerum cõuertitur in his febribus ad colerã. Iste est modus debilitãdi vtutes medicinarũ per cõparationẽ. Sed qñ volumus fortificare nõ fiet hoc nisi vna via: hoc est vt misceat cuz ea medicina sue speciei et sit fortior ea: et adhuc loqmur de his: z de reb⁹ q̃ itrãt in secũda particula partiũ primarũ sunt qñ volum⁹ silr fortificare scđas virtutes z tertias medicinaꝝ simpliciũ: aut debilitare: z hoc etiaz fit duob⁹ modis.

Prio modo Unus est vt misceatur cuz forti medicina vna que habeat cõriã virtutẽ: verbi gratia: qñ habebimus medicimã aperitiuã z icisiuã in tertio gradu: z volumus declinare ab illo miscebim⁹ cũ ista medicinã opilatiuã ingrossatiuã in prio gradu: z tũc redibit prima ad aperiẽduz i scđo

Scđo modo gradu. Alter modus est vt misceam⁹ cũ ea similẽ: sz minoris virtutis: qz etiã ex ea deueniet prime diminutio actionis sicut dictum est in primis qualitatibus: qz cõparatio opilatiõis ad subtilitatẽ in hoc est maior q̃z i prima. Sed scđa via fortificãdi virtutes scđas et tertias est vt misceat cũ ea silis et sit fortior. Et quidam dicunt qđ virtutes scđe fortificant miscẽdo medicinã cũ medicina alia simili i eodẽ gradu: ita vt non sit fortior: z dicũt q experiẽtia testificat qđ due medicine eq̃les in virtute cõiũcte habebunt fortiorẽ operationẽ q̃z vna illaꝝ singularis et p se: z hoc accidit: qñ erit quãtitas vnius equalis quantitati alterius. Et potest esse qđ causa hui⁹ est ideo quia he due medicine coniuncte: q̃uis videat ab eis vt sint equales in virtutibus secundis et tertiis nõ potest esse vt sint equales penit⁹ veraciter: nisi largo arbitrio: eo qz ipossibile est vt nõ diuersificent in subtilitate substantie et grossicie: z spissitudine z raritate: z similibus: ergo nec erit difficile eas inequaliter permutare propter insertionẽ earũ substantiarum: quia ipsa in quib⁹ recipient permutationẽ nõ erũt equalia: z ꝓpterea manifestabitur permutatio earum corpori plus q̃z manifestetur permutatio corporis in eis: hoc est qz corpus erit ab eis magis ꝑmutatum: et idcirco istud qđ tardat permutari exire a corpore retinet illud qđ est velox ad exeundum: vnde fortius operant in corpore: z per hãc viã põt esse q similia adinuicem fortificant: z similiter dicimus in primis virtutibus. Et propterea vides qđ antiqui ponũt in eorum confectionibus medicinas equales omnibus virtutibus trib⁹. Isti duo sunt modi primarũ partiũ que fuerunt cause compositionis. Et in secũda particula ingreditur adhuc alia res; hoc est quia potest esse vt non indigeamus omnibus virtutibus medicine numero; sed quibusdaz: et hoc est duobus modis. Un⁹ est quia non indigebimus omnibus qualitatib⁹ primis medicine nisi vna: verbi gratia: habebimus vnã medicinã calidã et humidam simplicem: et non indigemus ea nisi ꝓpter humiditatẽ quare tũc debem⁹ miscere cũ ea medicinã frigidã z humidã: tamẽ necesse est vt sit frigiditas illius equalis in comparatione caloris alterius: ad hoc vt sint temperate in calidi-

Prio mod

rate et frigiditate: ꝛ vt humidi-
tas sola dominet: ꝛ sic debes in
telligere vnāquāq; istarū quali
tatum. Alter est vt ponam⁹ qđ
indigeamus ex vna medicina
secūdis virtutibus aut tertijs ꝛ
non primis: verbi gratia: sicut
necessarium est semen apij i fe-
bribus que fiunt propter opila
tionem solum: aut aperiant opi
lationes ꝛ vt subtilietur humo-
res grossi ꝛ prouocetur vrina: ꝛ
non est necessarius suus calor:
nec sua siccitas: quare tunc cū
eo debem⁹ miscere rem frigidā
ꝛ humidā que remittat suū ca-
lorē ꝛ suā siccitatē semper consi
derando: vt secunda virt⁹ ipsi⁹
nō resistat secūde virtuti prime:
quia indigemus: hoc est aper-
tione: verbi gratia: si necesse est
nobis miscere nenufar cū semi
ne apij: aut suum: simile debem⁹
ponere loco nenufaris semē me
lonis aut citrulorum: ad hoc vt
secunda virtus illorum fortifi-
cet secundam virtutem apij: qꝛ
q̄uis ista duo semina sint frigi
da habent tamen virtutem diu
reticam: q̄uis. G. dicat ꝙ si mi-
sceatur res debilioris virtutis
cum re que est fortis virtutis: et
est vnius generis: ꝙ ipsa eā de
bilitat: nec est impossibile vt
quando coniunguntur due res
q̄ sūt vni⁹ virtutis: quāuis vna
sit debilior altera: ꝙ coniunctū
istarum non sit fortius singula
ri. Sicut tu vides quod nos mi
scem⁹ medicinis calidis ace-
tum propter iuuamentū aper-
tionis q̄uis videatur esse frigi
dum: qꝛ si nos separamus par-
tem calidam ab aceto non face
ret id quod facit in frangendo
lapidē: ꝛ est remotum vt faceret
hoc propter partem frigidā so-
lum: sed facit hoc ꝑpter calidā
partem que est in tali substan-
tia. Et ideo miscemus ipsū cū
medicinis calidis: q̄uis sit de-
bilioris caloris istis. Sed cum
hoc toto est aliquid in aceto: qđ
hanc operationem adiuuat: si-
cut stipticitas sua. Et idcirco
dicim⁹ ꝙ medicina debilis mi
xta cum forti ꝓdest fortificatiōi
fortioris: qꝛ operationes medi-
cinarum in corporibus huma-
nis non sunt nisi per viam com
parationis ꝛ assimilationis cor
porib⁹ humanis: ꝛ nō sunt nisi
ex parte ipsiusmet medicine: qꝛ
tu vides multas medicinas in
quibus est pauca caliditas ꝛ cō
parate humanis corporib⁹ in-
ueniuntur calidiores illis q̄ vi-
dētur illis calidiores. Et sic po-
test esse semen apij coniunctū
cum semine melonis: et sit for-
tius in operatione q̄ apium so
lum in corpore humano: ꝛ quā-
do medicus subtiliter conside-
rauerit hoc nō medicabitur cū
simplici medicina. Et hec pre-
paratio inuenitur in composi-
tionibus antiquorum: sicut in
oximelle seminum: quia consi-
derauerunt cum aceto fortifica
re secūdam operationē mellis:
idcirco laudauerunt illas me-
dicinas simplices: quarum se-
cunde virtutes adiuuant se ad
inuicem: quāuis in primis sunt
ꝯtrarie sicut de yreos: ꝛ de alijs
simplicibus medicinis. Et in
summa iuuamentum isti⁹ ꝑpa
rationis: nō est nisi in secundis
virtutibus et tertijs. Et quāuis
inueniat̃ scriptū in dictis an-
tiquorum: nō tñ ostēderunt rōnē.
Sed nobiles viri filij Auēzoar Auē-
testificati sunt hoc: ꝛ illi sunt q̄- zoar
bus debet attribui scīa medici- filij.

ne. Tertia necessitas compositionis est vt ponatur in medicinis purgatiuis aliquid ad refrenandũ: vt nõ ledãt membra principalia. Sed aliqñ ponunt medicine ad dulcorandum medicinam que habet malum saporem: et ad hoc vt sit amicabilior nature: sicut sunt confectiones que fiunt cum melle et zuccaro: quãuis in multis locis sint contrarie nostre intẽtioni: sicut in medicina a qua querimus frigiditatẽ et stipticitatez. ¶ Hucusq diximus modos necessitatis compositionis simplicium medicinarum.

¶ Capi. lviij. Quod est de mensura et proportione medicinarum simpliciuz compositas ingredientium.

Einceps volum⁹ dicere pparationẽ qũtitatis simplicis medicine q̃ ponit in cõpõne medicĩe. Et hoc duobus modis fit. Unus est, propterea: qr nos nõ dam⁹ ex medicina simplici quãcũq qũtitatẽ: sed qũtitatẽ determinatã: qd facim⁹ pp̃ter fortitudinẽ medicine aut eius debilitatem. Et debemus hãc eãdez viã inspicere et in cõpositis: hoc est qr debemus ponere ex forti paucã quãtitatẽ: et ex debili multã quãtitatez fm qd ordinatum fuit in tyriaca. Alter est qñ in vna medicina cõposita simplex medicina hz vltimũ iuuamẽ qsitũ et alie q̃ ponunt nõ ponunt nisi pp̃t ipsaz: sicut sunt trocisci de lacca et alia cõposita q̃ ab vna rerũ intrãtiũ nominant: et ponit plus de illa. Et põt eẽ vt nõ ponat in vna cõpositiõe alicui⁹ medicine simplicis mltã quãtitas nisi propter iuuamẽtũ multũ: quod est in ea. Et põt eẽ vt nos ponam⁹ multũ ex medicina cõposita propter remotionẽ membri. Et hoc fit pp̃ter debilitatẽ medicine cõparatiõe illi mẽbro: et põt esse vt iste cause fortificent adinuicẽ et põt eẽ vt vna resistat alteri: sic qñ cõiũgũt i vna medicina res mlti iuuamẽti cũ dbilitate earũ et remotiõe loci: ppterea si sũt ex illis q̃ sũt mlti iuuamẽti debem⁹ ponere mltã quatitatẽ: et si sint pauci iuuamẽti debem⁹ ponere exiguã qũtitatẽ: et maxie qñ cõiũgit cũ pauco iuuamẽto mltũ nocumẽtũ: et qñ est medis inter paucũ iuuamẽtũ et mltũ erit media iter mltũ et paucũ. Sz iõ qr quãtitas medicinarũ laxatinarũ nõ põt ferre mltã quãtitatez augmẽti et diminutiõis: sicut ferũt alie: est nobis necesse i cõpositiõib⁹ eaz vti duab⁹ reb⁹. Una: qr debes accipe de vnaquaq illarũ vnam dosim. Et postea dabis ex illo opationẽ vni⁹ illarũ ad totũ: hoc est si erũt q̃tuor medicine dabis q̃rtã partẽ. Altera est qr tu debes accipe ex dosi integra vniuscuiusq medicie aliq̃d fm opationẽ vni⁹ medicinarũ cõpositarũ. Et iõ qr vna ex rebus/q̃ magis necessaria est medico i cõpositiõe medicinarũ est vt sciat in quo gra. est medicina cõposita in primis ṽtutib⁹ secũdis et tertijs si sciri posset: de hoc volum⁹ loqui: et dicimus q qñ hõ vult scire gradum medicine cõposite ex q̃litatib⁹ medicinarũ simplicium: primo debet facere hanc distinctionem: hoc est qr impossibile est vt euadet medicina cõposita ab vna duarum rerũ: aut vt sint medicine sim-

Scdo modo

Pri

Sc

plices ex quib⁹ est cõposita vni⁹ generis.i.vt sint oẽs calide aut frigide: aut humide: aut sicce: aut sint ex ꝟtutib⁹ cõtrariis.hoc est vt quedã sint calide: quedaꝫ frigide: quedã humide: q̃dã sicce. Et etiã ꝑma particula nõ euadit ab vna duarũ rerũ: hoc ẽ aut vt sint ille medicine q̃s diximꝰ esse vni⁹ generis in vno gra. virtutis: que est sub vno gñe verbi grã: ⁊ vt sint vno gra. calidi ⁊ sicci: aut vna hẽat egressum sup alterã: ita vt vna sit tẽperata: ⁊ altera sit calida i prio gradu ⁊ alia in scd̃o: ⁊ alia in tertio: ⁊ alia in q̃rto. Et ps scd̃a etiã non euadit ab vna duarũ rerum: aut vt ille medicine que sunt cõtrarie sint in vno gradu cõtrarietatis: aut vna habeat egressum sup aliaꝫ in illa cõtrarietate. verbi grã: q̧ vna sit calida in tertio gradu: ⁊ alia frigida in primo: ⁊ alia sicca in scd̃o: ⁊ alia humida in primo. Et aliq̃n accidit vt cõiungãtur oĩa hec quatuor in vna medicina. ⁊ cognitio simplicis dabit tibi cognitionẽ cõpositi. Et via speculationis in pria pticula quã diximꝰ q̃d virtutes medicinarũ sunt in ea. in vno gñe ⁊ i vno gradu est: vt apparet vt esse debeat gradus ꝯiuncti totius i vno ⁊ eodem gradu quo est vna singularium per se: saluo vt non acquirat ammixtionem: ⁊ vnam formam que esset ꝯparatiõe corporis humani calidior aut frigidior vniuscuiusq̧ simplicium ꝑ se: et maxime in medicinis que diustant cõfecte anteq̃ eis vtamur: ⁊ forte ero cõtentus in fine q̃d hoc accidat in pluribus compositionibꝰ. Sed q̃n erunt medicine cõtrarie in vno gradu cõtrarietatis: tũc d̃ necessitate vna vincet alterã: ⁊ erit medicina tẽperata: saluo q̧ earũ quãtitates sint illa quantitas in qua possit esse ille gradꝰ virtutis: q: nulla medicina que est calida i primo gradu: aut scd̃o nõ est sicut in oĩ quãtitate accidenti: quod est: q: cum mel sit calidum in scd̃o gradu: ⁊ sandali sint frigidi in scd̃o mel vincet sandalum si ex melle comedant due vncie: ⁊ ex sandalis. ʒ.ij. sed due. ʒ. mellis nõ vincent duas. ʒ. sandalorum. Sed si medicine nõ sunt contrarie in eodẽ gradu contrarietatis. sed erit. grã exẽpli. vna frigida i primo gradu: altera calida in tertio: ⁊ alia frigida in secundo: et alia calida in quarto manifestũ est q̃d frigida remittet ex calida ꝟꝫ quod est in gradu frigiditatis in vno gradu: aut in duobꝰ: hoc est: quia res que est frigida inꝰ primo deducet calidum in tertio ad calidum in secundo: ⁊ eodem modo que est frigida in secũdo reducet calidam in quarto ad calidam in secundo: ⁊ semper erit victoria ꝟm vnũ gradũ quia illa que est frigida in secũdo reducet illam que est calida in tertio ad illam que est calida in primo: ⁊ totum hoc est quãdo quãtitas medicinaruꝫ est equalis: ⁊ non intẽdas equale in põdere: sed equalis in virtutibus. Et hec quãtitas est in prio gradu graduũ in quibus manifestant operationes medicinarũ in corpore humano. Et si diuersificant virtutes contrarie secundum magis ⁊ minus. Et diuersificantur quantitates etiã ꝟm plus ⁊ minus: hoc est si quantitas medicine debilis erit multa: hoc est duplum quantitatis fortis: tunc remouebit ex forti

gradum vnũ vltra gradum quẽ
remisit:ꝓpter qualitatem:verbi
gratia.si habuerimꝰ vnam me=
dicinam calidam in tertio gra=
du:⁊ aliam frigidam in primo:
⁊que erit frigida in p̄io erit du
plũ quãtitatis eius que est cali
da in tertio gradu:ex gradibus
in quibus manifestaꝛ operatio
illius medicine in corpore:tunc
remittet scd̄m qđ dictũ est. Sed
si erit tripla in quãtitate gradꝰ
operationis reducet ipsaꝫ ad tẽ
perantiam .Et si medicina cali
da aut frigida erit minoris quã
titatis quãtitate prima non cu
ramus de ea.Et si fuerit cõtra=
rium:hoc est si medicina fortis
erit ipsa que multa est in quãti
tate:plus quã sua quãtitas pri=
ma in gradu operationis: ⁊ de=
bilis remanebit in sua quãtita=
te prima:tunc debilis nõ remit
tet ex forti nisi scd̄m cõparatio=
nẽ illiꝰ quãtitatis verbi gratia.
si erit q̄ntitas ex forti dupla sue
quãtitatis prime in gradu ope
rationis:⁊debilis remanebit in
sua prima quantitate:hoc est q̄꞉
debilis erit calida in primo gra
du:⁊fortis erit frigida in tertio:
tunc calida nõ reducet: frigidã
in tertio vsq̄ ad secundum: sed
reducet a tertio media mẽsura
a tertia ad secundam. Et causa
huius est:quia quãdo duplicaꝛ
prima quãtitas medicine: tunc
duplicatur etiam qualitas : et
egredietur ex gradu suo in cali
ditate aut frigiditate ad alium
gradum. Ideo quando tu inue
nis vnam medicinã que erit fri
gida aut calida:in tertio gradu
erit duplicata eius prima quã=
titas in gradu operationis ipsa
interficiet de necessitate sicut in
terficit venenum. Sed medici=

ne que sunt in vno gradu : siue
vno genere virtutum:⁊ illarum
gradus diuersificanꝛ hac re illa
rum preparatio iteruꝫ est vt me
dicina que est debilis virtutis
remittat ex forti:⁊iam dedimus
causam huius. Sed adhuc ne=
cesse est vt intelligas hoc secun=
dum viaꝫ quã dicemꝰ:hoc est:q̄꞉
medicinarum que sunt contra=
riarum virtutũ vna non remit=
tit vel alterat aliam nisi ſm qđ
habet de qualitate cõtrarietatũ
qđ est:q̄꞉ medicina que est frigi
da in primo non remittit eam q̄
est calida in scd̄o nisi scd̄m sup=
fluitatem quã hꝫ hoc est vnum
gradum.Et idcirco de necessita
te est qđ ex medicinis que sunt ĩ
vno genere virtutũ debilis re=
mittat ex forti scd̄ꝫ cõparationẽ
in medicina debili ad suum cõ=
trarium de maiore illa que est
medicina forti.verbi gratia:fri=
giditas que est in medicina ca=
lida in primo gradu ẽ maior cõ
parata calori q̄ est in ea : quam
illa que est calida ĩ scd̄o gradu.
Et frigiditas que est in medici=
na que est calida ĩ tertio gradu
est minoris comparationis suo
calori q̄ frigiditas q̄ est in cali=
da in scd̄o gradu , ergo medici=
na tẽperata in medicinis q̄ sunt
in vno gñe virtutum est propin
quior ad remittẽdũ eã que ẽ fri=
gidior ea.propterea q̄꞉ ꝯpositio
contrarietatum in ea est propin
quior compositioni tẽperãtie: ⁊
post illam illa que est in primo
gradu:ideo q̄꞉ vnũ ꝯtrariorũ est
debilis ĩ illa.⁊ post illã illa que
est in secundo: eo quod vnũ cõ=
trariorũ est debilius eo qđ est in
illa que est in primo gradu:⁊mi
noris compositionis:⁊ post illã
illa que est in tertio gradu , pro

ꝓterea qꝛ cõtrariũ qđ est in illa ẽ minoris compositionis ceteris aliis. verbi grã: si miscuerimus medicinam temperatam cum alia que sit calida in scđo gradu non habet virtutẽ ẜm verũ. aꝫ. ẜm naturã reducẽdi ipsam ad ꝑmũ gradũ: ideo qꝛ illa q̃ hoc debet facere necessario erit frigida in primo gradu: sed hoc reducit eã ad rem que non attingit hũc gradum. Et si miscuerimus cũ illa que est calida in secũdo gradu medicinam calidam in primo gradu. remittet etiã ipsam: sed minus etiã q̃ tẽperata. propterea qꝛ cõpositio frigiditatis ad caliditatem calide in primo gradu est minor ꝯpositione que est ad temperatam: sicut est in temperata minor compositio q̃ in illa que est frigida in primo gradu. ꝓpterea impossibile est medicine temperate vt remittat ex ea que est calida in scđo gradu tantum quãtũ remittit illa que est frigida in primo gradu. Et etiam est impossibile calide in primo gradu: vt remittat ex calida in scđo tantum quãtum remittit tẽꝑata. Et sic ẽ impoꝛe vt remittat in secũdo. gradu ex calida in tertio gradu tãtũ quã tũ calida ĩ prĩo. Et adhuc plus tẽꝑata aut frigida ĩ prĩo gradu. Sed quia medici non viderunt neq̧ consideraverunt in his dicunt: qđ qñ nos miscemus vnã medicinã calidã in primo gradu cũ alia calida in tertio gradu ipsa reducit ipsam ad caliditatem in scđo. ¶ O vtinam ego scirẽ de ista que est calida in tertio gradu vnam que esset frigida in primo ad quẽ gradum reduceret. Si diceret qđ reducat ad scđm gradũ. Respõde. ergo calida in primo: ꝛ frida in pmo reducẽt calidã in tertio ad vnũ gradũ: ꝛ hoc est vanũ. Et si dixerint qđ frigida in primo gradu reducet calidã in tertio ad calidã in prĩo. ergo respondemꝰ qđ frigida in scđo reducet calidã ĩ tertio ad tẽperatã. ꝛ hoc est ita ĩpossibile sicut aliud: ꝛ iste error ꝓuenit a privatione scientie. Et posuit hunc errorẽ hõ qui dicit alkindus: quia ipse fecit vnã cõpilationẽ tractatuũ: ꝛ in illis credidit dare cognosci naturã medicinarũ cõpositarũ. Et voluit hoc demonstrare per partẽ alaachi vel algorismi: ꝛ musice: sicut fecit ille qui speculatur res per accidens. Et dicit qđ cõpositio quatuor graduum medicinarũ est cõpositio duplex: ita q̧ quartus gradꝰ deveniet quadruplicatꝰ. propterea: qꝛ ponit primũ gradũ duplũ temperantie: ꝛ secũdum duplũ: ꝛ primũ ꝛ tertiũ duplum secũdi: ꝛ quartũ duplũ tertii. Et erat ei sufficiens dicere qđ secũdus esset duplũ primi ꝛ tertius triplum ꝛ quartus quadruplũ. Et sic intellexerũt medici in ordine graduum ad hoc vt essent equales: qꝛ caliditatẽ sensibilẽ corpori posuerũt in primo gradu. ꝛ ab hac devenerũt a medicina que est remota ab illa: tãtum quantum fuit remota illa a temperata: ꝛ posuerunt illam in secundo gradu. Et istud sine dubio est duplũ primi. Et post hunc devenerunt a medicina q̃ est remota a secunda tantũ quãtum est remota secunda a pria: ꝛ hanc posuerunt in tertio gradu. quia triplicata est: ꝛ sic fecerũt in quarto gradu: sed ẜm Alexãdrũ est necesse vt ponãt scđm gradum in excessu super primũ

duplum excessus quam hz primus super temperatū:⁊ tertius super secundu3 duplū excessus quem habet secūdus super primum:ergo medicine que erunt in tertio gradu caliditatis necessario interficient:et magis q̄ erūt in quarto.Et quō possunt tolerare corpora medicinas q̄ sunt i.xvj.gradu. Et adhuc ponamus ꝙ ita sit latitudo quarti ad tertium non est proportionalis latitudini secundi ad tēperātiā:⁊ tales latitudines deberent poni in gradu Et similiter latitudo que est a secūdo ad tertiū:et secundū illos ordines gradūū nō sunt equales.Et nō posset esse maior error in hac arte ꝙ̄ iste:ideo quia res in q̄ intelleximus in primis conseruare ordinem excessuum virtutis vnius super alteram esset occulta nobis:nec ipsam cognoscere mus.Et error alchindi fuit quādo posuit rem que est in primo gradu duplam tēperata in qualitate calida aut frigida:et hec fuit causa:quia secutus fuit cōparationem dupli.Et est dicendum quod illud quod intellexit Galenus in primo gradu est ꝙ habet excessum super temperamento in vna pte vltra ipsum: et secundum hoc quando componetur compositio dupli in excessum graduum nō erit necessariu3 ꝙ medicina que est in q̄rto gradu sit dupla super medicinam que est temperata sexdecim duplis vicibus. Et quod dictum Galeni; significat hoc quando dixi:⁊ mea intentio est in primo gradu:illa res q̄ manifestatur sensui et permutatione corporis:quia esset intentio Galeni quod primus gradus esset duplum temperati:permutatio que manifestatur in corpore a medicina non esset principium permutationis.Et cōtemplare bene hec verba si sunt veracia:⁊ non consequeris consuetudinem populorum qui sequūtur consuetudines medicoꝝ nouorum.Hucusq3 diximꝰ pparationes quibꝰ hō pōt cognoscere naturā medicinarū cōpositarū⁊ cōponere eas per viā cognitionis primarū virtutū: qua etiam scđas ⁊ tertias gradauimus ꝙ non fecerunt alij medici: et est querendum.

Gal.

Cap.lix. Qđ est de cognitione medicinarum compositarum p experientiam.

Postquam compositio medicinarū est inuenta secundum rationē:. virtus prima secunda ⁊ tertia medicine cōposite scitur. secūdum rationem..:Querimus. Qđ si experientia habet aliquā inuentionem in virtutibus medicinarum compositaru3:sicut hz in virtutibus medicinarum simplicium. Et dicimꝰ ꝙ prime virtutes secunde ⁊ tertie non indigent experientia in composito: eo ꝙ sunt inuēte ratione demōstratiua. Sed si possibile est in medicina composita facere aliquam proprietatem:ppter commixtione3 in hoc habet experiētia magnam inuentionem:propterea quia queda3 proprietas est que habet conuenientiam cum compositione medicine: et quedam non: et illa que non habet conuenientiam inuenitur in maiori parte in complexione naturali non artificiali:quāuis non sit remotum inuenire proprietates in medicinis:qua-

Qđ

Rñ

rū cōplexio facta fuit tpe longo: propterea q: cōplexio magis est in illis cōfirmata. Et ideo dicit hō quē tu scis ꝙ maior ps opātionis tyriace prouenit a ꝓprietate cōsequente totā substātiā: & dicit ꝙ nos nō debem⁹ mutare aliqd ex receptiōe quā facit andromachus. Sed nolo ei credere: sed volo addere ad tyriacam multas medicinas: que nō erāt note illo tpe: & de vnaquaqꝫ faciam probationē: quare ipsam addidero sicut est lignū aloes & ambra et gariofili. Et postq̄ bñ declarauim⁹ preparationes cōpositionis: loquēdū erit de manifestioribus medicinis cōpositis: & ponenda est cā illarū compositionū: & hoc faciem⁹ in libro futuro. Et quāuis hoc nō sit nobis multū necessariū: nascit tñ inde aliqua pfectio: & quēadmodū musici qn̄ dederint pncipia vocū & tonorū: & species cōpositionis illorꝫ: loqnūtur postea de instrumētis musice magis manifestis: ad hoc vt eorū scientia sit magis manifesta: ita & nos faciemus. Et deus nobis consentiat peruenire ad perfectionem vltimā: que beatitudo sempiterna appellatur.

¶ Explicit liber quint⁹ qui fuit de cibis et medicinis.

¶ Incipit liber sextus qui est de regimine sanitatis. & est continens capitula decē & octo.

¶ Cap.j. Quod est de fine artis medicine.

Scias qd̄ finis penes philosophuꝫ dr trib⁹ modis. Unus est ad quē res necessario tēdit: & hoc absolute dr finis. Scd̄s est sicut forma dicit esse finis materie: & hic appellatur finis pfectionis entis inseparabilis. Terti⁹ est vt eo existēte stāt res per ipsum ordinate. Et hic finis causarū appellat: sicut dr exēplariter ꝙ serra est finis valorū que per eā fiūt. Et finis artis medicine veraciter in primo mō & tertio dr, in scd̄o ꝟo largo dr mō. Sꝫ hec pticula quā incipim⁹ mō est nobilior duorū finiū q̄ iterū in hac arte reqruntur. Et hec adhuc in duas diuidit partes vna est qualr sanitas dꝫ cōseruari: scd̄a est qualiter remoueātur preparatōes que inducūt in corporib⁹ egritudines futuras: & hec est pars media iter cōseruationē sanitatis & egritudinis remotionē. Et scias ꝙ hac sententia non valēt nostra corpora tueri: nisi a corruptiōe que eis per accidens fit. Et hoc plurimuꝫ accidit propter superfluitates ciborꝫ que in nostris corporibus aggregātur: qd̄ est: quia manifestum est ꝙ nō, al'. si quolibet regimine: aut cibo quilibet hō vtatur: corpus sanū remanebit semp. Et hoc est vnuꝫ electuariū qd̄ in hac reperit arte et si hoc nō esset hec ars sufficiēs nō diceret. Et iccirco bene diffiniuit ille qui ipsam ingressam diffiniuit. Dicens ꝙ medicina est ars operatrix: que inuēta est experimento: et ratione cōseruans quidem sanitatem: & remouens egritudinem. & hec est veracior diffinitio que in aliquo libro alicuius auctoris sit inuenta. Et quamuis diffinitio Gal. sit completa: non tamē est declarata: & est quasi diminuta: quia ille non manifestauit ex Gal.

quo genere esset: qr omnes artes ministrantes que super naturã dominant: aut que ipsam manifestant tribus sunt modis: aut erũt sicut supersistẽtes absolute qui formã vel materiã nõ faciũt sed precipiũt: aut efficiẽtes absolute qui non precipiunt sed faciũt formã in materia existente pparata: aut sunt medij: hoc est vt sint in parte efficiẽtes: ꝛ in pte supersistẽtes efficiẽtes in eo ꝙ faciũt formã: supersistẽtes in eo ꝙ manifestãt materiã: ꝛ pcipiũt super illã. Exẽplũ horꝝ triũ. primus est patronus qui regit nauim: ꝛ magister qui lignamina incidit: et nauim facit. ꝛ secũdus est et tertius qui construit ipsam: ꝛ ordinat: et precipit. Et hec verba optime declaraui mõ in cõmẽto super secũdo physicorũ. Et scias ꝙ ars medicine est de genere earũ que sunt efficientes absolute: qꝺ est: qr dat formã qua cõplent nostre operatiões naturales. materia existẽte ppa rata: ꝛ hec formã dare nõ põt nisi ſm aptitudinem materie: aut nature: ꝛ hic est finis quesitus q est ad vocandũ artẽ vt plurimũ loco cõuenibili suo subiecto. Et hic assimilat regimẽto Gal. quo regi hꝫ hõ. tẽperate cõplexiõis: quo hõ peruenit ad finẽ naturalẽ sue vite: ꝛ ad sanitatẽ peruenit naturalẽ que propter dominationẽ sit frigiditatis ꝛ siccitatis sup mẽbra pncipalia. Sed hec ars nõ dꝫ hũc finẽ trãsire: ꝙ si hunc finẽ doceret trãsire possibile esset hoibus viuere semp: ꝛ hui⁹ impossibilitas est manifesta. Et cã que ꝓhibet vt hec ars circa suũ subiectũ sanabilẽ finẽ non cõsequatur est similis cause. quare etiã alie artes circa sua subiecta aliqñ finẽ laudabilem non habent: sicut in regimine exercitantiũ et transferentium: ꝛ agriculture. Et Rasis assignat causam in vno librorũ suorꝫ ꝛ est ꝙ iste res supradicte multis indigent medijs ad hunc finez: quẽ nobis impossibile dare existit. ꝛ bene dixit: tamen dictum ipsius fuit diminutũ: ꝛ indiget additiõe vt melius declaretur. Et est hoc verũ ꝙ hec ars aliqñ deficit in indiuiduis ꝓpter materiales preparatiões que sunt in ipsis: qꝺ est: qr nõ est impossibile: vt sint duo hoies vn⁹ eiusdẽ tẽperate cõplexionis equaliter: ꝛ vtent vno regimine: et vn⁹ istorũ deueniet ad meliorẽ finẽ quem consequi poterit per ipsi⁹ naturam. in alio vero in eodem regimine existẽte mali generabunt humores qui mortẽ inducẽt. Et causa huius est: qr in ei⁹ cõplexione est mala preparatio fixa que est causa vt in ipso hec malitia generet: cuius hãc preparationẽ ignoremus. Et causa huius ignorantie est: quia in naturis tot sunt preparationes fixe: vt eas per signa cognoscere nequeamus: et hoc accidit propter preparationum infinitatẽ: sicut i naturali philosophia est declaratum: quia ibi dicitur. qꝺ quelibet materia habet accidentia propria et fixa in ipsa sine accidentib⁹ que manant a forma. Et hec accidentia q̃ sunt in materia sunt cãe multitudinis varietatum que in naturis indiuiduorũ inueniuntur queadmodum accidentia propria forme sunt cause multitudinis ꝛ varietatum que in moralitatib⁹ indiuiduorum hominum cognoscũtur. Et totum hoc est: quia in homine

Exemplum.

homine multe species indiuiduorū vel cōpositionū inueniūtur: quia est vltimū compositū: ꝛ ob hoc prouenit occultatio varietatis proprietatū que in naturis et moralitatibus indiuiduorum inueniūtur: quāuis in sensibilibus particularibꝰ indiuiduorꝫ manifestis quo ad nos cōmunicēt. Ecce aliquantulū egressi sumꝰ ordinē libri nostri: nō tñ propter hoc minus sequetur iuuamentum: qꝛ hic remouimus vnum dubiū qd multi sapiētes scire affectāt. Deinceps ad nostrū reuertemur propositū. Et dicemus ꝙ illi qui dicūt ꝙ illi qui regūtur ſm ꝙ G. dicit in regimine sanitatis: penitus ad bonum finem terminantur: nesciūt qūo cognoscit finis huius artis a parte suorū passiuorū. Et isti viā medicorū ignorātiū sequunt. Sicut illi qui dicūt ꝙ dies hoim sunt numerati: qꝛ non est impossibile vt homo tēperate cōplexiōis bono regimine regatur: ꝛ propter hoc diutiꝰ non viuet alio qui malo regimine potietur. Tamen hoc rarissime accidit ꝛ ab accidenti remoto hanc artē incorruptionē non adducet: nec ipsius nobilitatē aliquo modo prosternit: qꝛ hoc accidēs propter sui raritatē fere annihilatur. Et qui appropriat egritudines rebus volūtarijs ꝛ rebus extrinsecis solū ipsas appropriat medietati suarū causarū: ꝛ etiā minori parti: quod est: qꝛ gradus harū rerum nō est nisi gradus causarū efficientiū solum. Sed qꝛ iste cause manifestius cernuntur: ꝛ medici quasi oēs egritudines ipsis adaptāt. Et si aliq̄ accidat egritudo quā nō precesserint he cause dicunt ꝙ hec a diuina voluntate procedat. Et qꝛ hec verba vulgaribꝰ placēt nolumus ea vituperare. Et postq̄ sufficienter locuti sumus de iuuamēto huius artis: deinceps volumꝰ loqui de causis que nobis per accidens corruptionē adducunt. quibus repugnare possumus per hāc artē: ꝛ solū sunt cause efficientes. Sed istarum quedā tales sunt ꝙ ipsarum custodiendi modus per se manifeste pꝫ: sicut combustio: incisio: percussio et similia: qꝛ ab istis vtplurimū possumꝰ abstinere. Sed de illis que de necessitate nos immutāt ꝛ sine nostro velle de his est dicendū. Et dicimus ꝙ cause que accidē taliter corrūpūt sunt aeris permutatio: ꝛ inconueniens exercitiū: sicut artium laboriosarū ꝛ cibi ꝛ potꝰ: ꝛ accidētia aie: ꝛ vlr oia q̄ adducunt malā cōplexionē materialē vel nō materialē. Et qꝛ ab his p dictā cauere possumꝰ aut mediū eorū tenēdo sicut in cōseruatiōe sanitatis medium reperit. Ob hoc dicimꝰ ꝙ impossibile est sanitatē aliquo mō cōseruari nisi per cibos temperati chimi ꝛ q̄titatis et scdm tēpus receptos ꝛ per motū ꝛ q̄etē ꝛ per superfluitatum euacuationē ꝛ per aptū aerē cū accidentium remotiōe que ad malā cōplexionē adueniunt. Et melior modus cibor est vt comedatur ſm modū medicinalē. Et scias ꝙ superfluitates per modū fricationis exercitij: balnei: ꝛ medicine euacuantur. Que oīa ingrediuntur in genere differētie preseruatiue ab egritudinibus futuris. Et quamuis hoc mirabile videatur: incipiamus a fricationis specie: et ipsius iuua-

menta dicemus.Et de specieb⁹ exercitij ⁊ eius iuuamētis ⁊ alioꝝ.Et postea reuertemur ⁊ dicemus qualr vnaquecꝫ maneries cōplexionū debeat cōseruari.Et satis in eo qđ preterijt de ꝩtutibus ciboꝝ sum⁹ locuti. Sed in hoc libro dicem⁹ qualiter cū eis debem⁹ vti:et qualiter cū eis dꝫ sanitas ꝯseruari. ¶Et similiter etiam de virtutibus medicinarū sumus locuti.Et deinceps dicemus qualiter cum ipsis sanitas debeat effici et conseruari.

¶Cap̄.ij. Qđ est de exercitio et modis eius.

T ab exercitio incipiemus et dicemus ꝙ exercitium est vl'r mēbroꝝ motus aliqua volūtate: et hoc fit ꝓprie in mēbris motū volūtariū habētibus:⁊ scđario in mēbris aīalibus habētibus motū:sicut sunt vene ⁊ instrumēta nutrimenti. ¶Et qꝛ exercitiū est mēbrorum motus.ergo exercitiū quoddaꝫ est ꝓpriū:qđdā est cōe. Cōe quidē est illud qđ totū ꝯtinet corp⁹ ⁊ iste est mot⁹ vl'is abstractiōis. cui oīa cōicant aīalia.Et exercitiū propriū est qđ certis appropriat̄ mēbris:quēadmodū vox.q̄ exercitiū est pulmōis:⁊ sedere ⁊ super pedes stare est dorsi exercitiū.¶Et docetur in motu mēbroꝝ nouiter quod exercitiū sit propriū oī mēbro.Hec est diuisio que fit a parte mēbrorum.

Diuisio. Sed alia fit diuisio exercitij i eo ꝙ exercitiū est:q̄ est.qꝛ quoddaꝫ est exercitiū forte:⁊ quoddā debile:⁊ quoddā est tēperatū.Forte ꝩo ⁊ debile quoddā aduenit propter abstractionē illius q̄ ꝗ solū sua mēbra fatigat: ⁊ i hoc ingredit̄ exercitiū velox et tardū. Et aliqñ ex repugnātia: q̄ inter ipm ⁊ aliū motorē fit:vt vn⁹ premat̄ ab alio:aut sicut esset in eleuatiōe magni pōderis lapidet: et in hoc exercitio velocitas vel tarditas nō intrat. Et aliqñ in vno exercitio velocitas ⁊ fortitudo coniungunt̄ sicut in iocantibus cum spatis.Et iuuamentū exercitij tēperati vi'e est.qꝛ spūm intrinsecum augmētat: ⁊ superfluitates mēbroꝝ nutrimēti expellit aut resoluit: ⁊ subām mēbroꝝ mollificat.Et ideo in oīb⁹ alijs reb⁹ corpis est magis iuuatiuum:qđ est.qꝛ calor ⁊ spūs augmētati per ipsuꝫ sunt sil'es naturali calori extrinseco.Sed calor augmētat⁹ ab alijs extrinsecis reb⁹:quēadmodū per medicinas aut per alias res q̄ calefaciūt actu: sicut calor ꝑ accidēs. ¶Et qñ fit exercitiū post digōnē iuuamenta facit supradicta. Sed si ante digestionē inchoet̄ et fiat:credēduꝫ est vt mēbra trahāt ad se cibū indigestum:et ꝙ iste motus ledet retētiuā mēbrorum virtutē:⁊ expellit̄ cib⁹ indigestus.Et vl'r opatio ꝩtutis digestiue nō cōplet̄ nisi per quietē sicut opatio expulsiue non nisi motu completur.Et iccirco hoc qđ dictum est tempus exercitio attribuimus.Et hui⁹ tēporis signum est qñ vrina colorata est colore citrino vel subcitrino. Quātitas vero exercitij est quousqꝫ homo sudare incipiat: et anhelitus augeatur:et color corporis incipiat rubificari ⁊ vene ingrossari: et quando ad hunc peruenerit terminum: tunc debet sedari. quod est:qꝛ forte exercitium corpus nimis euacuat:⁊ debilitatē iducit: ⁊ hoc manife-

ſtatur in forti exercitio exercitã-
tis .·Exercitiũ vere debile quod
euacuandũ eſt nõ euacuat: nec
ꝑ ipm põt cõſumi qđ ab ipſo eſt
diſſolutũ. Sed tẽperatũ ꝓportio
nabiliter diſſoluit ⁊ conſumit: et
ob hoc ſubaꝫ membroꝝ augmẽ
tat: corpus impinguat. Et vni-
uerſaliter tẽperatũ exercitiũ con
ſeruãde ſanitatis mirabilis cau
ſa exiſtit. Et malitia que ꝓpter
priuationẽ exercitij accidit i car
ceratis manifeſtatur: qꝛ illoꝝ fa
cies cazetice fiũt: ⁊ eoꝝ coloꝛ eſt
impurus: ⁊ oẽs ipſꝰ opationes
ſunt leſe: ⁊ hoc nõ ſolũ hoi acci-
dit: verũetiam alijs aialibꝰ calcã
tibus cõtingit: ſicut volucribus
in cauernis detentis: ⁊ hoc ſuffi
ciat de exercitio.

¶Cap̃. iij. Quod eſt de fricatio-
ne ⁊ modis eius.

Fricatio ſiľr hꝫ inuen-
tionẽ in ſupfluitatuꝫ
euacuatione tertie di
gõnis. Et illiꝰ ſpẽs ſim
plices ſunt ſex. vꝫ tres ẜꝫ q̃ntita
tẽ. ⁊ tres ẜm q̃litatẽ ẜm q̃litatẽ vt
ſit aſꝑa lenis aut tẽperata: aut ſi
vis dicere fortis debilis aut me
dia. ẜm ꝟo quãtitatem vt multa
pauca aut media. Sed operatio
fortis in corporibꝰ eſt obturatio
poroꝝ ⁊ duritiee corpoꝝ. Sꝫ de-
bilis opatio eſt poroꝝ apertio: ⁊
mollicies corpoꝝ. Et opatio me
dia inter has duas mediũ obti-
net. Opatio ꝟo multa eſt cã ma
ciei corporis: et tẽperate opatio
eſt tẽperate carnem augmenta-
re. Sed pauca in augmẽto opa
tionẽ nõ hꝫ: niſi qꝛ aliquãtuluꝫ
calefacit. ¶Iſte ſunt opationes
ſpecierũ fricationis ſimpliciũ: ⁊
ꝑ ſciẽtiã ſimpliciũ ſcientiã cõpo
ſitarũ cognoſcemꝰ. ¶Tꝑa vero
fricationi cõuenientia ſunt ea-
dem cum temporibus exercitij.
Et ego in eo qđ futurum eſt ſpe
cies exercitij cum ſpeciebus fri-
cationis ordinabo.

¶Cap̃. iiij. Qđ eſt de iuuamen-
tis balnei.

ET qꝛ balneũ eſt vnũ ex
his ſiľr que ſupfluita-
tes euacuãt: debemus
loqui de ꝟtutibus par
tium balnei. ¶Et dicimꝰ ꝙ bal-
neum in nobis diuerſas impri-
mit opatiões primas. vꝫ ſcđas
et tertias. Nã ipm humectat et
exiccat: infrigidat ⁊ calefacit ſu-
perfluitates q̃ ſunt in poris: et
ſub cute euacuat: ⁊ aliqñ opilat:
ventoſitatẽ diſſoluit inflationẽ
remouet: ⁊ corpora nutrimento
p̃parat: ⁊ aliqñ cõmouet appeti-
tum: ⁊ materiã de vno membro
ad aliud ſpargit: ⁊ humores flu
xibiles facit: ⁊ etiã dolores miti
gat: ⁊ aliqñ ipſos remouet. ¶Et
harũ cõtrarietatũ cauſa vna ex
tribus rebus exiſtit. Una eſt di-
uerſitas partiũ balnei. Alia eſt
diuerſitas corporum patientiũ.
Tertia eſt diuerſitas more i bal
neo. Partes vero balnei ſunt aq̃
frigida: calida: domus balnei: ⁊
aer ipſius: et iſte eedem habent
gradus qđ eſt: qꝛ aqua calida in
ter calidũ ⁊ frigidũ tẽperata cor
pus refrigerat ⁊ humectat: ⁊ pau
cam diſſolutionem operatur: et
in hac pauca diſſolutiõe abſter-
git ſordiciem que in cuti retine
tur: ⁊ aer qui naturaꝫ huiꝰ aque
retinet ad paucum ſudorem cor
pus inducit: ꝓpter quẽ euacuã-
tur a corpore ſuperfluitates ſub
tiles. ¶Et hec eſt natura prime
domus: ⁊ quamuis aer humi-
dior ſit aqua ſicut alibi declara-
tum eſt: tamen non humectat
corpus ſicut aqua: eo ꝙ non ap-

De balneis:

plicatur corpori sicut aqua: immo desiccat corpora: et secundum quod calidior est plus desiccat. ¶ Aqua vero et aer calidissima calefaciunt corpora: et aliquando desiccant: et superfluitates evacuant: et has superfluitates evacuando ventositates dissolvunt: et aer cum his desiccat quemadmodum dictum est. ¶ Et he actiones non fiunt nisi in corporibus mundis: sed in corporibus superfluitatibus plenis poros cutis opilat quod est: quia propter malitiam superfluitatum et multitudinem pori clauduntur: et ob hoc superfluitates egredi non possunt: et tunc fiunt patienti oppilationes: et discurrunt humores: et movetur de uno membro ad aliud membrum. Et propterea non est utile balneum habentibus repletionem corporis aut unius membri. Tertia causa mediana in his rebus adhuc fortior existit. ¶ Et balneum dolores non removet: nisi illos qui sunt aspersione materie causati. sicut apata et hisitia. Et infrigidatio ex balneo aliquando fit per se: aliquando per accidens. Sed quod per accidens fit est cum balneum poros aperit: et cum superfluitatibus calorem et spiritum evacuat: et quod per se infrigidatio fit ipsa propter aquam frigidam quam in balneo est frigiditatem operatur. Et apponitur aqua corpori ut caliditatem calide aque reprimat: et mollificationem membrorum rectificet: et calorem naturalem corripiat secundum modum correctionis fabrorum et coquorum: qui utuntur frigiditate in fine propter intentionem suam. ¶ Sed scias quod non debemus cum aqua frigida balneare nisi post superfluitatum evacuationem. ¶ Et scias quod omnes partes balnei in corporibus puris bonas actiones operantur una alteri non resistente: quia dissolvunt superfluitates: et evacuant sine lesione virtutum: et membra mollificant sine nervorum relaxatione: et humectant sine calefactione: et sine oppilatione refrigerant absque inviscatione. Et hec omnia non nisi cum partibus calidi et frigidi complentur: et si aliquid in eis damni percipitur istud est in corporibus impuris: quia in puris nullum damnum evenire potest.

Aqua Aer.

¶ Cap. v. Quod est de operationibus somni et vigilie.

Operationes somni in corporibus sunt digestio et humectatio. Et vigilie operationes sunt dissolutio: consumptio et attractio caloris intrinseci ad partes extrinsecas. Et causas somni et vigilie dixi secundum modum philosophie in his que precesserunt. Sed quando superfluit somnus calorem extinguit naturalem: et corpus inducit ad tumidam dispositionem. Et quando vigilie exuberant corpus desiccant: et calorem dissolvunt naturalem: et calorem accidentalem incendunt. Sufficit illud quod diximus de rebus: quarum memoria precedere debeat.

De somni et vigilie

¶ Cap. vj. Quod est de regimine corporum: et primo corporis temperati.

Deinceps narrandum est de conservatione sanitatis uniuscuiusque ix. complexionum. Et videtur nobis ut a temperata incipiamus. Et dicamus quod in illa quasi non est necesse nisi arbitrari temperamentum ciborum exercitiorum: fricationum balneorum somni et vigiliarum et accidentium anime et circumstantiarum: vel aerem temperatum. Et hoc in corpore operatio appellatur per modum doctrine et operationis.

Et hic errauerũt illi qui nõ credebãt artem medicine in cõseruatiõe sanitatis cõplexionis tẽperate habere ingressum: eo q credebãt ipsam esse operationem solũ in parte curatiua. Et vere pars curatiua in cõplexione tẽperata necessaria nõ est: & si casu cõtingeret: raro tñ esset. ¶ Et q̃uis dicat Gal. q in cõseruatiõe sanitatis optime cõplexiõis medicinalib⁹ nõ indigeam⁹: tñ in cõseruatione eiusdẽ in lõgo tpe post natiuitatẽ indiuidui talis: ea que fm ipm necessaria sunt. vz exercitiũ balneũ: & alia sitia difficillima esse vident: et etiam apud illũ qui opinatur q finis hois sit sanitas pp̄ter sollicitudinem tp̄alium gerendoꝝ: et penes istuz hoc difficile esse videt: quãto magis erit difficile penes illũ q̃ opinat q hois sanitas est ipsius finis pp̄ter anime perfectionẽ: aut vt aliquã insensibilẽ beatitudinẽ cõsequat: tñ hoc certũ nõ est nisi penes paucos. Sz multi opinant: nõ tñ sunt ex hoc certi: nec curare videntur pp̄ter victoriã ptis materialis. ¶ Sed q̃uis hoc regimẽ difficile inueniat: tñ volumus ab eo separari qm̃ de eo breuiter loquemur. qz Auicẽ. multũ de hoc dixit: & sufficienter determinauit. ¶ Dicim⁹ q Gal. sentire videt in regimine cõplexionis tẽperate qñ indiuidua nascũtur: vt sal tritũ super corpus eoꝝ spargat: vt eoꝝ corpora pp̄ter extrinsecus aduenientia indurentur. ¶ Sed qd mihi meli⁹ videt est q super eoꝝ corpora ponatur res nõ mordicatiua sicut oleum de glãdib⁹: sicut dicit Auenzoar: & q̃si eãdem operationẽ facit quã Gal. dicit facere salem: & etiã melius: qz mordica tionem non hz. Et p̄cipit vt alio nõ cibentur nisi lacte. donec eis dentes oriantur: qz dictũ est qd necesse est cibũ esse sitẽ in cibato et natura lactis nature pueri est sitis: & etiã quia iste est cib⁹ quẽ eidem natura preparauit. ¶ Et post dentiũ ortuz p̄cipit vt grossiori cibo vtantur & humido. Tñ vt nutrix a malis abstineat cibis & vt exercitio vtatur temperato: & a coitu elongetur: qz coit⁹ sanguinem p̄uocat menstruũ: & saporem & odorem lactis p̄mutat: & vt omi die in aqua tepida balneetur: & in aere temperato: vt horripilatio tpe balnei nõ adueniat. Et Gal. sentit: vt hoc in domo balnei fiat: & ego dico q si aer est tẽperatus nõ opz vt hoc in cara balnei fiat: & nõ balneetur nisi cũ venter a lacte vacuus existit ad hoc vt cibus ad membra indigestus non attrahatur. Et fiat post longũ somnum: et tunc motus loco exercitij existit et a reb⁹ eis terrorem & tristitiaz inferentib⁹ cõseruentur: vt eorũ nature ad pigritiam nõ conuertantur. ¶ Et vt calor ipsorũ naturalis in ipsis nõ suffocetur: et dulces cantus: & dulces soni: et omnia que ipsos letificant sunt cõgrua: vt eoꝝ naturalis calor accrescat: et ipsorum animales virtutes ꝯfortentur. Et similiter indigent pulchris formis et figuris. Et maior lesionum pars que pueris accidit est: aut pp̄ter calorem aut frigus aut terrorẽ aut alia extrinseca: et hoc modo pueri regi debent donec deambulare ceperint: hoc est vsqz ad annum tertium. ¶ Et abinde exercitio omni die vtantur: et post exercitiuz fricatione: & post ipsam balneo. Et plus debent

cibari cibo in quantitate et qualitate tẽperato. Et iterũ cũ cibari volnerint ista eadẽ sibi ordinẽtur. Exercitium tñ eorum excessum non dz habere: vt per ipm eorum corpora nõ desiccẽtur: et ne per hoc eis augmentũ prohibeat: et in aq̃ frigida balneari non debent: qz aqua frigida cremẽto resistit. Et hoc regimẽ trib⁹ septimanis annorum seruet. Et scias q vinũ et ceruisia sunt mala: qz eorum capita replent: et malo calore calefaciunt eos: et mentem: ipsorum perturbãt. In tpe vero iuuentutis bonũ eis et vtile existit: eo q tũc in eis due colere manifestãtur. vcz rubea et nigra: vna per naturam: alia vero per accñs: et vinuz atqz ceruisia istis duab⁹ resistũt coleris: et eas a corpore expellũt: melencolie vero a tota specie resistũt. Sed coleraz rubeam per vrinã educũt: et membra humectãt: in quib⁹ siccitas superuenit. ¶ Uniuersaliter cibi iuuenũ subtiles esse nõ debent. Et ex meliorib⁹ carnibus quas comedere debẽt vel possunt sunt carnes perdicũ cũ medulla panis pparate. Et ab herbis oib⁹ et fructibus humidis abstinere debent: et videt mihi q hoiestalis cõplexionis et qui tali regimẽto reguntur sunt parati physicam scientiã recipere per naturam: et vnã ex tribus perfectionib⁹ q̃s

Alex. dixit Alexãder necessarias esse pho videntur habere: post vero tres septimanas eodem regimine regãtur. Sed post digestionẽ panis exuãtur: et cũ oleo fricent dulci: et fricatio sit mollis et lenta vt duriciem nõ opet: et hec fricatio est necessaria vt corp⁹ bono exercitio pparetur. Et si ante fricationem exercitiũ inchoarent: possibile esset vt ex hoc pori oppilarentur pter superfluitates q̃ exitum pparent. ¶ Et oleum oliue calidũ necessariũ est: qz duriciem remollit et superfluitates dissoluit. ¶ Mandilia mollia esse debent: ne cõtagio carni vllaz lesionem possint inferre. Et fricatio quidẽ a superiori debet ad inferius et ab inferiori ad superius: et ex latere ad latus: et ex transuerso ad transuersum. Et hoc agendo ab omni parte pori aperiuntur. Et aer in quo pannos exuet debet esse similis aeri veris: ad hoc vt superfluitatum euacuationes mensurate efficiantur: quod est: quia frigidus aer euacuationi resistit: et calidus superfluam operationem operatur. Et ideo temperatus aer ab omnibus vel a pluribus postulatur. Et post fricationem supradictaz debet aggredi exercitium mediocre inter debile et forte: et velox et tardum: quemadmodum est ludus parue balle. sicut dicit Gal. in libro quem de balla composuit: quod est: quia ludus grosse balle qui cuz pedibus perficitur non laudatur: qz fortis est et efficitur cum timore. Et hoc exercitium perseuerare donec debet anhelitus eleuetur: et corpus rorari incipiat: et tumor ipsius diminui incipiat.

¶ Item dicit Gale. quod hec quantitas exercitij ab exercitantibus non cognoscitur nisi secũdo aut tertio die: ita quod errore cognito ab ipso consentit corrigere si exercitium superfluum fuerit vna die sequenti diminuetur. Post hec vero anhelitus retineatur secũdum quod possibile est: quod est: qz retinẽdo anhelitum naturalis calor fortificatur: et poros aperit: et per eosdez Gal.

supfluitates expellit:queadmodũ illi faciunt qui foramina dilatare intendũt:qꝫ exufflãdo foramẽ apit:et dꝫ constrictio esse cũ extensione musculi pectoris ac dyafragmatis. Sed extensio musculi ventris parua dꝫ esse: qđ est:qꝫ per hãc extensionẽ supfluitates pectoris et pulmonis ad mẽbra nutritiua expellunt: ⁊ propter extensionẽ musculi vẽtris superfluitates que in ipsis sunt:⁊ q̃ ab illis transmisse sunt inferius expellunt:⁊ q̇ hꝫ diafragma debile a constrictiõe anhelut⁹ penit⁹ abstineat:qꝫ tunc supfluitates ad cerebrũ mitterẽtur:sicut videmus i sufflãtibus in instrumentis:qꝫ ipsorũ vene inflantur in facie:et ipse facies rubedinẽ adipiscunt:⁊ hoc accidit propter humorum et spirituum ascẽsuꝫ ad caput. Hoc facto fricatio fieri dꝫ que eidalich dicit. Et hec fricatio multa debet esse:⁊ ad asperitatem declinans propter duas intentiões. Una est vt superfluitates subcutanee emundentur que ab exercitio sunt transmisse: et alia est vt corpus solidetur:et vapores boni retineantur vt ab his que ab exercitio accidunt:non alterent. Iste q̃dẽ operationes q̃ circa corp⁹ exercẽtur interpolationẽ reqrũt et quietẽ. Sꝫ fricatio sit ac velociter fieri dꝫ sicut dicit Gal. qꝫ si totum corpus mandilibus sit ⁊ semel fricari posset vtilius esset vt superfluitates simul et semel a corpore exalarẽt: et hec fricatio vt dictum est cuꝫ oleo dulci debet fieri. ¶ Iuuenes autem qui hanc habent cõplexionem quãdo peruenerint ad quartaꝫ septimanam annorum i aqua frigida balneari debent propter solidationẽ raritatis in eorum membris ab exercitio derelicte: vt calor propter exercitiũ sparsus aggregetur:et ad suũ ꝓpriũ tenorẽ reuertatur operatiões suas integre adimplendo:⁊ eodeꝫ modo hic aqua queritur frigida queadmodum in exeuntibus a balneo postulatur:aqua vero ista nimiã frigiditatẽ nõ habeat:nec etiaꝫ in ipa temperãtia adesse dꝫ quod est:qꝫ frigida vt nix membra ledit:⁊ remisse frigida nostrã intentionem nõ habet:⁊ hec balneatio subita dꝫ esse. Sed i balneatione vel ablutione capitis aqua frigidã indigemus speculatione. Et qñ Gal. fuit de ea locut⁹ nõ posuit sufficiẽtes ꝯditiões:nec ꝺ ea ego dubito:nisi qꝫ caput est membrum frigidũ per naturam:et in summa vtrũ debeat balneari aut non: dico quod nõ. Et post hec omnia cibari debet laudabili cibo sicut carnibus galline:⁊ pane perfecto vt dictũ est p̃parato:⁊ carnibus edinis:⁊ ãnualis agni ⁊ vituli lactẽtis. ¶ Hora ꝟo cibandi erit cũ oẽs digõnes fuerit celebrate. Et ſm sñiaꝫ dicẽtꝭ ꝙ hõbis i die cibet:erit necessariũ:vt bis exercitet ⁊ bis balneet. ⁊ G. dicit ꝙ q̃dã medici dicũt ꝙ hec debẽt ter i die celebrari:⁊ hoc eidẽ placet vr̃ ꝺ q̃ nõ modicũ ãmiror:qđ ẽ:qꝫ si hoc fiat ter:⁊ hore cibi ṫtiã sectionẽ habebũt:ꝙ ẽ: qꝫ cũ corp⁹ iuuenis hoc regimine vtẽtis sit fortis nature:⁊ bõe digõnis nõ idiget vt ipsi⁹ cib⁹ tertia digõne diuidat:⁊ hec ptitio nõ cõuenit nisi senib⁹ ⁊ debilib⁹ nã:vt ideꝫ ipse Gal. refert. Et si aliqs diceret quod huius partitionis necessitas propriã

Gal.

necessitatē sequeret:inde error prouenit:qꝛ contrarium habet verū:qḋ est:qꝛ necessitas partitiōis horaꝝ exercitij ꝛ balneoꝝ sequitur necessitatem ptitionis horarū ciborū. Tū noui medici sentiūt ꝙ cōuenientia tēpora comedēdi tēperatis cōplexionibus sunt vt trib⁹ vicib⁹ duob⁹ celebrēt diebus. Et silr exercitiū ꝛ balneū debēt fieri trib⁹ vicibus duobus diebus et isti mihi videnť veritati magis appropinquare:ꝛ etiā mirabilis Auēzoar huic assentire videť.

Auēzoar.

¶ Capitulum.vij. Quod est de regimine corporis temperati ꝑ coitum.

Et coit⁹ huic moderato vsu cōueniēs existit ita vt per hoc idem nihil accidat ex eis que preter naturam sunt:ꝛ hoc non ꝯcedimus: nisi qꝛ sperma est vna superfluitas preparata a natura:vt expellať sicut alie sup̄fluitates:excepto quod i se bona est:ꝛ ideo propter paruum errorē euacuationis ipsius fit magnū nocumentum:ꝛ plurimi sapientum prohibent vsum coitus in conseruatione sanitatis. Itē si exercitium est aliquo modorum cōueniens post coituȝ illud est nocumentuȝ coitui repugnās. Et qꝛ coitus desiccat corpora ꝛ virtutes debilitat:ꝛ euaporat corpus:necesse est vt fricatio q̄ post coitum fit hec nocumenta coit⁹ recompenset. Et necesse est:vt hec fricatio habeat asperitatem vt poros constipet ꝛ membra confortet:et fiat cum oleo multo.

¶ Capitulum.viij. Quod est de regimine eius per somnum et vigiliam.

Et somn⁹ ipsius necesse est etiā vt sit temperat⁹ ſm exigētiā nature:ꝛ vltra hoc i somno vel vigilia nō cogat naturā. Et hec oia obseruari debēt nisi in ipsi⁹ regimento cōmiserit pctm̄:aut aliud extrinsecuȝ ei nō sup̄uenerit. Sed si in ipsi⁹ regimento peccauerit indiget correctiōe vt repugnet huic ꝑ ꝯ̄riū:vbi gr̄a:si comedat aliqua stiptica:ꝛ ex hoc ventreȝ habeat ꝯstipatuȝ:necesse est vt reb⁹ pinguib⁹ vtať. Et si hoc accidat cibi paucitate:ꝛ temporis longitudine ꝑ ꝯ̄riū corrigať:qꝛ plurimū etiā cā cōstrictiōis sup̄fluitatū est ꝓpter rerū extrinsecarū malā ꝯpōnē:hoc est caliditatis ꝛ frigiditatis:ob hoc:quia ꝯseruari ab istis difficile est:et cū dico hic sup̄fluitatū ꝯstrictionē nō solū stercoris ꝛ vrine intēdo:sȝ totius corporis sup̄fluitates q̄ ex eo manant sicͥ ex meatu qui iter epar ꝛ fel existit:ꝛ inter epar ꝛ splenē:ꝛ q̄ ꝓuenit ad palatū ꝛ nasum:ꝛ vlr q̄n hec membra regimē dimittūt idigēt medicinis has sup̄fluitates euacuātib⁹ Et scias ꝙ exercitiū est vna ex reb⁹ q̄ indigēt correctiōe si in ipso delinq̄tur:ꝛ peccatum qḋ marie i exercitio cōmittiť est illud qḋ noiať labagi.i. sicut pigritia aut lassitudo q̄ post exercitiū accidit. Et iā dixim⁹ i his q̄ p̄terierunt ꝙ labaget qḋ ꝓuenit a reb⁹ extrinsecis sunt tres spēs simplices:vna est vlcerati ua. secunda est extensiua. tertia est apostemosa:et vlceratiua est illa que fit ab humore calido:et

fit etiam propter retentas sup-fluitates non dissolutas:p exer-citium:aut propter humiditates liquefactas ex pinguedine et carne ppter imoderatū exer-citium. Unde necesse est vt me-dicine adhibeantur:vt has su-perfluitates euacuent ꝛ dissol-uant:ꝛ hoc fiat fricatiōe leui et multa:qꝛ hec fricatio ppter sui lenitatem non opilat:immo dis soluit:ꝛ qꝛ multa euacuat:et dꝫ etiā fieri cum oleo calido veteri stipticitate carente. Ex balneo vero magis necessariū est aereū deinde tepidū aqueum:ꝛ cibentur cibis subtilioribus: humi-dioribus atqꝫ frigidioribus soli to:ꝛ paucioribꝰ q̄ntitate. Et cor-rectio extēsiue debet fieri molli-ficatiōe: et idcirco dꝫ fieri frica-tio lenis cum oleo calefacto in sole:cū oleo anetino:ꝛ cum oleo camomellino inutile non est:ꝛ est necesse morari in balneo tē-perato:et moram in ipso trahe-re. ¶Et correctio apose que cū extensione fit:et lesionis sensi-bilitate:ꝛ q̄ntitatis mēbri aug-mentatione tribus efficitur mo dis. Euacuatiōe. vcꝫ repcussiōe infrigidatione et mollificatio-ne:propterea indiget fricatio-ne subtili leui et multa:et debet multam attrahere moraꝫ in aq̄ calida vel tepida:ꝛ inungi multo oleo tepido:sed in estate oleum debefasceg.i.violaceū vtiliꝰ exi stit. Et cibus paucitatis istius speciei paucior debet esse cibo aliarū specierū paucitatis ꝛ fri gidior. Hoc est regimē tempera te ꝯplexiōis in etate iuuētutis vsqꝫ ad.xxxv.annum.

¶Capitulum.ix. Quod est de diminutione cibi.

Ost hec vero exer-citiū diminui ꝛ ci bus subtiliari est necesse:ꝛ cibi sint humidi aliq̄ntulū ad calorē declinā tes:ꝛ in senū etate exercitiū fiat equale sicut itineris suauis:et calidis et humidis indigent ci bis:ꝛ hoc regimē latitudinē ha bet secundum magis et minus in pluralitate et diminutiōe an norꝫ:ꝛ tales in vnoquoqꝫ die ci-bent:ꝛ supradictum exercitium eisdē precipiat:ꝛ balneum ꝛ fri catio. Et qꝛ in corporibus senū vt plurimū supfluitates gene-rant:ꝛ nō sufficit exercitatio il-las supfluitates euacuare potē ter:necessario opꝫ in cōseruatio ne sanitatis vt cibis medicina libꝰ aut medicinis potiant. Et ppter hoc in principio suarum comestionū opꝫ vt rebus humi dis reficiant vt bletis elixis:pa ratis cuꝫ almuri:oleo ꝛ sale:aut in aliis silr preparatis. Clistere volentinū vltimū eis existit:et vti debēt ficubus cū semine vr-tice ꝛ croco:ꝛ silibꝰ añ cibū:ꝛ aq̄ mellis existit vtilis maxie istis qui neqꝫ vinū neqꝫ ceruisiā bi-būt:sed vinū vtiliꝰ pōt existere iter alios potꝰ:ceruisiarū q̄ fiūt ex passulis:meliores ille existūt q̄ ex passulis carētibus nucleis fiunt. Et hoc ideo qꝛ res q̄ nobi liores sunt senibꝰ sunt ille in q̄-bus virtꝰ stiptica nō reperit:eo qꝛ resistūt ambabus suis quali tatibus ei qđ grit i eis:et debet esse vetꝰ ceruisia vsqꝫ ad finem sue pfectiōis:ꝛ color suus sic co lor vini. Et ceruisia que in nr̄a fit terra vetus non appellatur nisi spacio sex mēsiū trāscēdat. Et in minori tpe non est con-

De diminutione cibi.

ueniens conseruationi sanita=tis:et etiam vinū terre nře non appellat vinum vetus nisi cōse quat spatium vnius anni aut mediū. Et si in senib⁹ sunt mem bra lesa p naturā:exercitiū eis conueniēs non erit:qr senex cui exercitiū ordinat:est ille in quo naturalis lesio membrorum nō est. Et senibus necessarium est balneū ter in mēse:aut quater. Et iam diximus quod iuuenes istius complexionis non indi=gent balneo ad regimē sanita=tis:sed senes idigēt eo ꝑpter eo rū exercitiorū paucitatē:qr regi mē senum compositū est ex cō seruatiuo ꝛ preseruatiuo. Et dif ferentia istorum duorū regimi=nū est in hoc ꝙ vnū ꝑ siſe aliud per dissimile fit. Et est necessa=riū senib⁹ vitare cibos grossos inter alias res. Et si contingat eos aliquando comedere asso=cies eos reb⁹ subtiliatiuis. Sꝫ lac bonum est senib⁹ venas ha bentibus largas:sed necessariū est vt cuꝫ melle vtantur. Senes vero frigide complexionis per naturam ꝛ venas habentes stri ctas lacti non approximent.

¶ Hucusqꝫ locuti sumus de re=gimine tēperate ꝯplexiōis q̄li=ter regenda sunt corpora ab in=fantia vsqꝫ ad senectutē:ꝛ ꝙuis ista regimina sint longinq̄ a pos sibilitate isti⁹ cōseruationis:tñ regule sunt ordinate volēti suā sanitatem conseruare:ꝛ si i hoc deficit:corrigere debet cum eua cuātib⁹ supfluitates:ꝛ cum me dicinis opilatiōes aperientib⁹ ꝛ putrefactioni ꝛ apostematib⁹ resistētibus.

¶ Cap.x. Quod est de regimine corporū habentiū distemperan tiam compositam.

De hinc volumus loq̄ de regimine aliorū complexio nū. Et dicim⁹ qd̄ istoruꝫ corporum due sunt species: vna est sup cuius mēbra oīa do minat mala cōplo distēperata ex loco ꝛ ꝯplexionib⁹ distempe=ratis:et alia est sup cui⁹ mēbra mala cōplexio dominat:que in ipsis recipit diuersitateꝫ:verbi gr̄a:sicut cerebrū calidū et sto=macus frigidus:ꝛ hec spēs ſm Gal. est deterior prima:ꝛ maxie qñ talis complexio in membris radicalib⁹ sita est. Et regimen istorum magis est ꝑpinquum ꝑseruatiue ꝙ̄ ꝯseruatiue maxie in illis quibus mēbra principa lia in suis cōplexionibus sunt discrasiata:ꝛ hoc regimē est q̄si mediū iter regimē corpoꝝ q̄ nō sunt lesa:ꝛ ꝯdictionē aptitudi=nis que egritudinē adducit cor porib⁹ in qb⁹ est vnum signum aut plura sanis existētibus que egritudinē ꝑnosticantur:ꝛ ego narrabo in hac parte:in eo qd̄ futurum est.

¶ Capit.xj. Qd̄ est de regimine corporū calidorum.

Deinceps volum⁹ narrare de mala complexione sim plici:ꝛ incipiem⁹ a calida. Et dici=mus ꝙ i comple=xione istorum non apparet in principio multa lesio:sed cū in=ueterat ipsam siccitas comitat: ꝛ sup corpora taliū colera citria dñat:ꝛ iō opꝫ vt eoꝝ exercitiū sit facile ꝛ suaue cū suaui deābula tiōe ꝛ q̄etatōe. sꝫ ꝙ d̄t hyp. ꝙ cor pora calida d̄bēt q̄escere ꝛ ñ exerci tari:nō dꝫ itelligi nisi remisse:ꝙ

est qꝛ oīmoda q̄es corꝑis nō ingredit̃ viā sanitatis. Et ob hoc necesse est vt exercitium sit cum suaui fricatione temperata que quidem fricatio crementuꝫ efficit in carne. ꝛ ipsi fricationi associet̃ aliqua ex oleis innūctio ex oleis frigidis: vt oleo violato: ꝛ similibus. Et balneent̃ in aqua tepida ad hoc vt ex corporibus eorū sup̄fluitates fumose resoluantur. Sed aer balnei eis vtilis nō est: et si postea balneant̃ in aqua frigida prodest vt corrigat̃ damnum si qđ aqua calida facit: ꝛ eorum refectio sit bina i die: et si siccitas in eis multū manifestaret̃ tertia refectione vtātur. Sed sp̄es ciboꝝ ꝑm ꝙ dicūt medici debet esse ꝑm similitudinē in sanitate p̄sentis conseruationis: ꝛ isti cibi debēt esse calidi: aut calidi ꝛ sic. ꝛ si volūt eorū cōplx̄ones alterare dꝫ fieri ꝑ contrariū: tn̄ paulatim ad hoc regimē accedāt. Sed dico qꝛ iste cōplx̄ones que exeūt a tēperameto ad vnā extremitatū ipse sunt ꝓxime illi parti vt incidant egritudines ex genere illius cōplexiōis. ꝛ hoc fit cū superuenit aliqua cā extrinseca: ꝛ propter hāc aptitudinē que in eis est inuenta. dico ꝙ eoꝛuꝫ regimē ꝑ simile ex toto fieri nō debet, ꝓpterea qꝛ tales complexiones quales iste sunt ꝑm vnū modū nō p̄seuerāt immo sunt mobiles versus egritudinem cōplexionalē. Et ꝓpter hāc cām intelligere nō debem⁹ in regimēto suoꝛū ciboꝛū ꝯseruationē: immo ꝛ p̄seruationē ad resistēdū ei qđ accidere eis posset ex parte suarū p̄parationū mālarū. Et ꝓpter hoc totū ē necesse vt i cibis sit aliqđ cōtrariū cōplexionibus eoꝝ: ꝛ hoc est ꝑꝑ timorē occasionū extrinsecarū. Nā ex ꝑte cōplexiōis soli⁹ nō est timēdū vti similib⁹ in toto: ꝛ hec est sn̄ia illoꝝ q̄ sn̄iam istā seruāt ꝗ̄uis ex toto hoc non declarēt. tn̄ istud regimē nō sufficit nisi euacuetur humor qui hāc fouet cōplexionē ꝑ vomitū aut per fluxū vētris: ꝛ debes intēdere euacuare illū humorē per locū cōsuetū a natura. ita qđ si per vomitum per vomitum. ꝛ si per fluxū ventris: per fluxū. ꝛ melius est per fluxū. qꝛ talis euacuatio est magis nature manifesta. Et mihi videt̃ sufficere: vt habēs hāc cōplexionē calidā: vel calidā ꝛ siccā: purget̃ cū tamaridis: violis ꝛ mirab. citrinis: ꝛ alubleb. i. corriziola ꝛ similibus: ꝛ iste complexiones calide aut calide ꝛ sicce secundum plurimum sunt vaporose ꝛ fumose: ꝛ ob hoc balneatione indigent ne cito effimerā incidant: ꝛ similiter si tenui dieta longo vsi fuerint tempore. Et bonum est istis aliquando post cibū balneari vt eorū corpora īpinguent̃: sed qui in dextro latere sentiet grauitatem hoc vitare debet: ꝛ est necesse vt rebus vtatur exopilatiuis. Neqꝫ istis est conueniens potatio vini: ꝛ si bibāt vinum bibere debent aquosum. Et vl'r dico ꝙ regimē ꝯplexionum calidarum ꝛ sic. et calidarum simplicium non diuersificatur in fine nisi ꝑm plus ꝛ minus: qꝛ impossibile est vt caliditas in fine non deueniat ad siccitatē: ꝛ vtile est istis oxizacchara in temporibus calidis frigida cū aliquibus seminib⁹ ꝛ herbis quē h̄nt v̄tutē aperitiuā et ꝓuocatiuā sine caliditate: sicut est semen scariole ꝛ capillus veneris: ꝛ etiam semen apij: cuius

sit sua virtus repressa in quantitate cū seminibus melonis: et cucumeris. aut cū alia re que habeat tēperare caliditatem et sic. materierū dictarum: quēadmoduz est stipes scariole et viole. Et mirabilis Auēzoar dicit qd in omnibus locis in quibus vtimur orizacara debemus vti flore nenufaris: et maxime calido tempore. Et dicit per experientiam quod nenufar habet sua pprietate pseruare tales a febre. Itez dicit qd semper cum orizacara debemus vti rebus que os stōi fortificant sicut aqua masticis: aut cinamomuz aut spica: quia acetum inquantum est acetum os stōi ledit. Et mihi videtur quod aqua ordei tēpore calido sit regimento cōueniēs: dūmodo cū ipsa sit aliqd qd reprimat nocumētū oris stōi ex ea. Et qui hñt complexionem siccā necesse habent eorum corpora humectare ne in eis acceleret senectus: et hoc debet facere cum cibis humidis laudabilis chimi: sicut ē caro pullorū iuuenū: et vti balneo aque dulcis tepide: et fugere laborē et vigiliā: et oīa accidētia aīe que corpori faciūt acquirere caliditatē: sicut furor et ira: et eorum similia: et assuefacere ea que corpori adducunt delectationem et gaudium: et vt extrinseca q̄ eis intēdimus facere sint cōtraria sue cōplexioni: et folia salicis et vitis et aque frigide: excepto gaudio tēperato: aere temperato: et mobilibus lectis: et audire sonos amenos eis conueniens est. ¶ Sed cōplexionibus calidis et humidis superueniunt egritudines putride et discursus superfluitatum: et maxime tēpore iuuētutis. Et idcirco necesse est vt exercitentur forti exercitio et veloci: et vtantur fricatiōe multa et forti: et quod etiam balneētur añ cibum: et oportet vniuersaliter stōm taliū intueri. nā si ipsius cōplexio ad malā cōplexiōnē cōuerteret humores toti' corporis ad idē declinarēt: et tūc cib' eorꝫ declinaret ad frigiditatē et siccitatem. Et ista cōplexio nō est tēperata sicut opinatus est G. Et antiqui dixerūt quod cōplexio naturalis est calida et humida: quia cū cōparamus cōplexiōnē naturalē inquantū est media extremitat. b' tūc dicim' qd est tēperata equalis et extremitates intelligunt hic viij. complexiones. Et qñ ipsam cōparamus dominio superfluitatis elementorum que sunt in ipsa. nos dicimus quod sit calida et humida: eo quod caliditas et humiditas plus dominant in ipsa q̄ frigiditas et siccitas: et nō dicimus hic cōplexionē tēperatā hāc de qua loquimur hic qd sit calida et humida nisi cōparatione ad naturalē. ergo cū dicimus calidam et hu. esse tēperatā nisi equoce dicit. Et Gal. met dicit qd naturalis dr respectu extremorū: et calida et hu. cōparatiōe tēperātie dr: et iō dubitat pꝫ hoc tps quod hec tēperata complexio nō inueniat.

¶ Cap. xij. Qd est de euacuatione corporꝫ calidorum.

Einceps reuertamur ad id a q̄ separati fuimus: et dicam' quod non opꝫ apropriare cōseruationē sanitatis solū sup exercitiū balneationē et cibos hñtibus hāc cōplexiōnē verꝫ oꝫ cū hoc euacuare supfluitates cū medicinis laxatiuis a capite per viaz sternutationis: et gargarizādo

ore masticē ⁊grana stafisagrie:⁊ etiā ꝓuocando vrinam: ⁊ medicine cōueniētesad purgādū habētes hāc ꝯplexionē sunt medicine leues sicut agaric⁹turbith: et cartamū. Et opꝫ qḋ isti multum ab opilonibus sibi cauere debeant:⁊ inter ceteras causas putrefactionis huic resistere debent euacuādo humorē qui putrefieri cōsueuerat:⁊ cū medicis resistētibus putrefactioni suis qualitatibus⁊ suis ꝓprietatib⁹ qḋ q꞉ natura putrefactiōis stat per extraneum calorē cū humiditate suꝑflua fetida sicut sunt ei medicine odorifere in vltimo contrarietatis. Et si tu feceris vnā cōpositionē in qua oēs iste virtutes aggregent erit vltima medicina ad cōseruationē sanitatis ipsorū dummodo reprꝭsse sint in illis eius virtutes quib⁹ non indigēt. Sed cōplexio frigida debet cōseruari cū rebus calidis sine humectatione.vꝫ. exercitio balneis siccis cibis⁊ his similibus. Sed cōplexio frigida ⁊ hu.dꝫ regi cū regimine calefaciēte ⁊ exiccāte:⁊ cum multiplicatione exercitij:⁊ indiget euacuatiōe propter superfluitates que a tali complexione generātur. Sed cōplexiones frigide et sicce ceteris sunt deteriores: et indigent in earum regimine calefaciētibus ⁊ humectantibus: et leui fricatione: ⁊ dulcis aque balneo:⁊ exercitio temperato et somno longo. Et vniuersaliter ꝯpl'onis hūide indigēt iter refectionē⁊ refectionē mora lōga: queadmodū sicce indigent breui.⁊ cōplexiones frigide ⁊ sicce indigent superfluitatū euacuatione vt humoris melencolici. Et medicine ad hoc valentes sunt mirab.indi.⁊polipodium. Et vina aromatica sunt conuenientia valde huic complexioni. Et coitus nocet plus ceteris omnibus complexionibus maxime frigidis ⁊ sic. Et inter complexiones calida ⁊ humida superfluum tolerare potest leuius ⁊ que peiores sunt frigide ⁊ sic. existūt. humide vero medio modo se habēt circa illḋ. Ista sunt regimina complexionum distēperatarū in qualitatib⁹ actiuis ⁊ passiuis. Sed cōplexiones distēperate solū in passiuis tantā non recipiunt lesionem:quātaꝫ distemperate in vtrisq̄ aut in actiuis.

¶Ca.xiij. Qḋ est de resumptiōe extenuatorum.

Sed regimē corporum extenuatorꝫ debet esse per cōtrarium causarū extenuationis vt si fuerit hui⁹ causa caliditas cum siccitate membrorum valebit frigida ⁊ humida dieta:⁊si causa extenuatiōis fuerit propter debilitatem attractiue que est in membris: inunctio olei oliue affert iuuamentum:dummodo solūꝫ stet super membra donec trahant cibum et non plus:⁊ si moram contraxerit nimium dissoluet:⁊alterabit: et si causa exiccationis erit super virtutem digestiuam frigiditas administrentur ea que confortent digestiuam. sicut vinum ⁊ ea que scis:⁊ vniuersaliter extenuatio siccitati associatur. ¶Sed siccitas aliqñ ꝓuenit ꝑpter dissolutionem multam.⁊ aliqñ ꝑpter paucitatē digestiōnis: et aliqñ propter vsum cibo

rum siccoꝝ. Et rectificatio istorum est facilis: et extenuatio corporũ pinguiũ fit ꝑ cõtrariũ: ſm qꝺ tu scis.

¶ Capi. xiiij. Qꝺ est de cõseruatione corporis cuius mẽbrũ est distemperatũ.

Uc usqꝫ narrauimus regimen distẽperate ↄplexionis vł'r. Deinceps narrare volumus de regimine distẽperere i singulis membris. Et dicim⁹ qꝺ regimẽ istarũ cõplxonũ plus ingredit̃ genus ꝯseruatiõis qꝫ regimẽ cõplxonis distẽpate cõis. Et intẽtio nostra i tali cõplone qualis est ista: est vt virtus illi⁹ mẽbri fortificet suã cõplonẽ tẽperãdo et euacuando supfluitates q̃ in eo generant̃: et remouere cãm que illã generat supfluitatẽ cõsiderãdo vtrũ sit lesum in se aut ꝑ alterius mẽbri cõpassionẽ queadmodũ stomacus in aliquib⁹ hominibus est lesus ꝑ se: et i alijs ꝑ cõpassionẽ cerebri: et mẽbra q̃ magis dãnificant̃ alijs sunt mẽbra ꝑncipalia: cũ cõplexio erit alteri cõtraria. vbi grã. cũ epar ẽ calidũ: et stõus frigidus: et corpus est extenuatũ: et lumbi in arenis abũdãtes: vel vt in corpore extennato testiculi multũ generãt spma: in talib⁹ indigem⁹ regimine mixto: et plus instare distẽpantie piculosiori. itaqꝫ aliꝺ obliuioni nõ tradat: et hoc ingredit̃ doctrinã de ingenio sanitatis: et ob hoc nõ plura his dicem⁹. dꝫ regimẽ ꝯseruatiuũ ẽ de genere curatiui sicut dicem⁹ postea. Et scias qꝺ deterior haꝝ cõplexionũ est illa que est in cerebro declinãte multũ ad caliditatẽ aut frigiditatẽ ideo quod quando complexio cerebri est ad malitiã ↄuersa est cã aduẽtus mali multi et magni queadmodũ sunt apata colli: et squinantia: et oris pustulatiões: et apata vulue: et raucedo: et ptisis: et tussis: et dissinteria: et alia istis siñia: et aliqñ currũt supfluitates iste ad stõm: et corrũpũt ipsum: ita qꝺ si fluxus fuerit frigidus conuertet ipm ad frigiditatẽ: et cõplo totius corporis corrũpet: et cũ hoc patiẽs eructatiões emittet acetosas: vt mihi tẽpore iuuẽtutis accidit: qꝛ meus stõs propter malitiã regiminis malam acquisiuit complexionem: et medicus meus ignorans eam dixit qꝺ taliter fuit cõfirmata qꝫ ipsam remouere non potuit. et ego ignorans omnino eraꝫ sciẽ medicine: et ab hac oẽs distẽperãtie mee ortũ hñt. Etqñ distẽperantia fuerit calida fluxus humorum in aliquibus erit calid⁹ rememoratio vero omnium harum in capitulo de ingenio sanitatis continetur. ¶ Sed cõseruatio cõplexionis cerebri vt nõ discrasietur est vt si est frigidum supponantur ei res exiccatiue hñtes caliditatẽ cum aromaticitate: sicut mac. et gariofili plueri3ati. et postqꝫ cũ vino fuerit ablutũ: et euẽnt supfluitatesq̃ i ipo ↄtinue gñant̃ cũ sternutatiõe et fricatiõe q̃ fiũt cũ radice nucis et ẽt gigiuaꝝ fricatio ↄfert. Et cerebra masticatio mastic: et vti medicisq̃ euãnt hũores i eo abũdãtes tpib⁹ ↄgruis: et maxie i ṽe et autũno. ¶ Sꝫ cerebrũ distẽperatũ i caliditate in quo supfluitates cale gñant̃ ꝑ ↄtrariũ h⁹ ↄseruat̃: et hoc fit inũgẽdo caput ei⁹ oleo ros. et enacuãdo hũorẽ ↄtristãtẽ ſm qꝫ meli⁹ videt̃ cõuenire

Et vltr cerebrũ magis alteratur frigiditate q̃ caliditate: et propter hoc opꝫ ipm̃ a frigore conseruare cõseruatiõe vltima. Sed regimẽ illoꝝ quoꝝ impossibile est regere ipos isto regimine: necesse est cõseruare eorũ qualitates: qm̃ sicut est eq̃lis cõplexiõis a sua natiuitate videt mihi vt egritudines eisdẽ superuenientes sint ex repletiõe: ꝛ ob hoc indiget euacuatione vñ. vz. flobotomia: ꝛ maxime si in eo apparuerint signa repletiõis. ꝛ oꝫ cũ hoc vt abstineant a cibis multi nutrimẽti. Sed q̃ nõ hꝫ cõplõnẽ tẽperatã maior pars suaruꝫ egritudinũ a malis humorib⁹ hꝫ prouenire: et ob hoc oꝫ ipsos abstinere: ꝛ scire illos euacuare ꝯsiderãdo semꝑ q̃titatẽ euacuatiõis vt nõ sit suꝑflua nec diminuta: eo ꝙ tales sunt quibus vna euacuatio sufficere non videtur ĩn vere et tales sunt qui indigent duabus: vna scilicet in vere: ꝛ alia in autumno. Et ego dico ꝙ illi qui vtũtur potionib⁹ in septimanis annoꝝ: aut in medietatib⁹ eoꝝ recti⁹ faciũt q̃ illi qui oĩ anno purgationes exercẽt: q2 nos videmus ꝙ egritudines vtplurimũ nõ accidũt hoĩbus nisi circuitibus terminatis aut circa ipsos. Et ideo circa vnũquodq3 idiuiduũ hoc est cõsiderãdũ: qm̃ spero ꝙ cum hoc regimĩe multi poterũt euadere ab egritudinib⁹ eis accidẽtaliter eueniẽtib⁹: ꝛ cõuenit etiã vt qui volũt mutare cõsuetudinem malam: vt mutent ipsam suo posse paulatim ne terreant subito.

¶ Cap̃. xv. Q̃d est de cõseruatione corporũ que ꝑparata sunt in egritudines cadere.

Deinceps volum⁹ tractare de corporibus que propiqua sunt: vt i egritudinẽ cadant: vt eorũ malis aptitudinibus obuiemus. ¶ Et vltr dicimus ꝙ genus preseruationis futurarũ egritudinum fieri debet qñ aliq̃d signũ manifestatur: tunc recte est ex genere cure egrotãtis in presenti. verbi gratia. resistere lepre vt non fiat est idẽ cũ rebus quibus curat̃ quãdo est: illud ideꝫ dicim⁹ in aliĩs egritudinib⁹. Malarũ vero aptitudinum ꝛ manifestior est illa q̃ dr̃ spõtaneus labor: nam qñ hic corporib⁹ adest apta ꝛ acceptata sunt in infirmitatib⁹ multis: et ob hoc de isto vniuersalẽ sermonẽ faciemus ꝙ nõ erit simile aliĩs malis aptitudinib⁹ ꝓpriĩs in oĩ egritudine: eo ꝙ mod⁹ obuiandi illis aptitudinibus malis est vnus et idẽ modus cum cura egritudinibus ipsarum. ꝛ iccirco ibi nõ est recitandus. Et scias ꝙ nõ obliti sum⁹ de cõseruatiõib⁹ corpoꝝ tpe corruptionis aeris: sed in posterum dicemus. ¶ Sed incipiem⁹ loqui de labore: ꝛ dicem⁹ q̃d iã dictũ est i libro egritudinũ ꝙ põt esse tribus modis. Unus est labor vlceratiu⁹: ꝛ hec spẽs fit ab hũorib⁹ colericis q̃ hoc mouent: ꝛ de hac spẽ ad p̃ns intẽdimus loq. Alia spẽs dr̃ extẽsiu⁹: ꝛ hec ex sanguinis multitudine fit: ꝛ ꝯm aliq̃s dr̃ vẽtosus. Tertia spẽs dr̃ apostemosus ꝛ cõpositus ex extensiuo et vlceratiuo: ꝛ de ei⁹ proprietate est vt superueniat oib⁹ mẽbris apparitio cremẽti circa oĩa extrema. Et volum⁹ incipere a cura oẽs has species continẽte: Triplex labor.

postea vero de vnaquaqꝫ specie loquemur per se. Et dicimus ꝙ cā efficiens est mala cōplō materialis ergo medicina cōicans istis speciebꝰ erit aut alteratiua aut euacuatiua. Et alteratione et euacuatione facit natura cū cibis ꝛ medicinis que habēt disponere humores ad hunc finē: ꝛ aliqñ adiuuant ad hoc somnꝰ quies ꝛ fames. Et euacuatio fit cū medicinis que prouocāt vrinā ꝛ sudorē ꝛ ventū: ꝛ est cū exercitio: ꝛ hec fiunt: qꝛ ars sequitur cursum nature: ꝛ iste sunt medicine cōicantes oibus speciebus supradictis: verum de propria vniuscuiusqꝫ istarum volumus dicere: eo ꝙ nō euacuat vnaqueqꝫ istarum specierū vna specie euacuationis: nec alterat vnaqueqꝫ istarum specierū vna specie alterationis.

¶ Cap. xvi. Qđ est de remotiōe et preseruatione corporum a labore vlceratiuo.

Incipiamus nūc a labore vlceratiuo: ꝛ dicamꝰ ꝙ cā efficiēs istius est humor acutꝰ mordicatiuus: et tu scis ꝙ humor mordicatiuus est colericus: aut melēcolicꝰ: aut flegmaticus salsus: ideo qꝛ vnusqꝫ istoꝝ est mordicatiuus. Sed colera est acuta propter suū acumē: ꝛ melēcolia ꝑpter suā acetositatē: ꝛ flegma salsuꝫ ꝑpter suā salsuginē: ꝛ hic accidūt aliq̄ distinctiōes: qđ est. qꝛ isti hūores nō effugiūt: qm̄ aut sub cute solū sunt locati aut ꝓfundati i musculo aut sunt in musculo ꝛ venis ex via q̄ inueniunt i sanguine paterno ꝓpinq̄. Adhuc nō ē lōginquū. qn̄ sint cū istis humoribꝰ aliȷ hūores mucilaginosi: Et forte nō sunt: et si sunt non effugiūt qn̄ aut sint in spōgiositate carnis aut i venis. ꝛ si sunt i venis. aut sūt cū paucitate sanguinis aut cū eiꝰ multitudine. Et nō est multꝰ sanguis in venis: nisi cū isti humores sunt pauci: et nō sunt multū elongati a cōplexiōe sanguinis: eo ꝙ inuētio quoꝝundā in actu nō fit nisi ante cōuersionē ipsoꝝ in sanguinē ꝛ aliq̄ post ꝯuersionē in eūdē: vt est colra ꝛ melia: ꝛ aliq̄ cito ꝯuertunt: ꝛ aliq̄ tarde. qm̄ qn̄ multū elōgati sunt a sanguine lōga indigēt cōuersiōe: ꝛ q̄ꝓpinq̄ sunt i breui cōuertunt: ꝛ hoc est qđ pōt dici de hoc labore: ꝛ vnusquisqꝫ istoꝝ propriā hꝫ medicinaꝫ. Et dicimus ꝙ qn̄ isti humores efficiunt laborē: ꝛ sub cute sunt locati forte exercitiū ꝛ fortis fricatio erit sufficiēs medicina cum balneo ꝛ cibo subtili: aut aq̄ ordei ꝛ squinzibin ꝛ similia. Et qn̄ isti humores in poris sunt locati nō indigēt exercitio: sed q̄ete ꝛ somno ꝛ abstinere a cibo: eo ꝙ ista adducūt digōnē: ꝛ sero balneentur in aqua tepida: ꝛ cibis subtilibꝰ cibent post assumptionē squinzibin: eo ꝙ squinzibin euacuat per vrinā ꝛ sudorē illū humorē qui pōt moueri a natura. Et si hoc accn̄s sedabit: per hoc tūc plene cāꝫ huius cognoscimꝰ ꝛ si nō sedat: ꝛ somnꝰ patiētis fuerit debilis ꝛ variꝰ: tūc nō est hūor i carne ꝛ musculis solū sꝫ ēt in venis. Et tūc ꝯsiderādū est si cū istis hūoribꝰ qui faciunt hūc laborē sunt hūores mucillaginosi aut nō. ꝛ dicimꝰ ꝙ si non sunt hūores mucillaginosi ꝛ humores faciētes laborē sunt ꝑi porositatibꝰ aut venis: ꝛ tūc attēdendū

dēdum est si cū eis est sanguis multus aut pauc⁹: aut si illi hu mores sunt hūores sunt remoti a substantia sanguinis aut pro pinqui. Et si pauc⁹ est sanguis et humores sunt remoti a sub- stantia ipsius. tunc humor iste faciens laborem debet euacua- ri per farmaciā et non per flobo tomiā secūdū speciem illius hu moris facientis laborē: siue fue rit colericus siue melencolic⁹ si ne flatic⁹ salsus: qm̄ qñ isti hu- mores exeūt a natura in q̄litate tūc indigēt euacuatiōe cū medi cina attractiua: q̄ ꝓprie habeat respicere illū humorē: eo ꝙ qua litate peccāt. Sed si peccāt q̄ti- tate tūc faciēda est flobotomia: sicut diximus in libro de inge- nio sanitatis. Et si isti humores sint cū multo sangnie: ⁊ nō mul tū remoti a sanguinis substātia tūc in primis debēt euacuari ꝑ flobotomiā: ⁊ postmodū per far maciā: hoc est si non adsint hu- mores mucillaginosi: qđ est: q: si cu istis apparēt humores mu cillaginosi: tunc considerandū est si humores fuerint in venis cū multo sanguine: ⁊ non erunt multū ab ipsi⁹ substātia remoti tūc silr̄ debēt euacuari cū flobo- tomia: ⁊ tñ farmacia difficilis eē dz. Et si humores mucillagino si fuerint in venis multi cū san guine pauco: ⁊ hūores laborez inferētes a suba sanguis fuerit remoti: tūc nō est flobotomādū nec farmacandū: eo ꝙ floboto- mia ɋnecabilis esset: nec in far- macia ꝓpositū secuti essem⁹: q: ꝓpter eoꝝ grossitiē hūores obe diētes nō essent. Sed plus flue- rēt: ⁊ ēt vene clauderent: ⁊ hic i- terponēda est q̄es medicinalis: ⁊ subtilis cibix icisiui sine mul- ta caliditate ad hoc vt multa in mēbris illorū sparsio nō fiat: et cōueniēti⁹ in hoc casu est squin zibin de seminib⁹: cui⁹ siccitas sit repressa cū radice lilij et viol. Et aq̄ ordei conueniēs hic est: ⁊ maxime i iuuenib⁹ cū radice fe- niculi. ⁊ ydromel etiā. Et q: in corporib⁹ istorū vētositas gros- sa ⁊ inflatina gñat. ꝑcipit. G. da ri dyapipereon ⁊ dyaciminum. Sz in nostro climate hoc est vi- tādū: q: posset febrē incitare. Et ipse. G. his nōvtebat nisi in tpe frigido: ⁊ frigida cōplone: ⁊ me dicine subtiles mēbra intriseca ɔfortātes cū remisso calore vti- les sunt sicut darsiue: ⁊ assarū: ⁊ cinamomū: ⁊ ambra: ⁊ cassiali- gnea: ⁊ in arabico ichalica ⁊ ga riofili: ⁊ silr̄a aromatica. ¶ Et si Galenus aliquā istarum repu- diet facit hoc propter suā stipti citatē: ⁊ si cū alijs cōposueris bo na erit ɔfectio ob hoc: q: mēbra principalia sunt in vltimo debi litatis: ⁊ maxime os stomaci in hac cōpōne mastix nō obmitta- tur. Sed rosa nō est hic cōmēdā da propter sui frigiditatē et sic. q̄tuis sit cōfortatiua. Sed sticā- dos est vltimū in hac cōpōne q̄- litate ⁊ ꝓprietate: ⁊ quēadmodū i hoc casu flobotomia ihibet: et vomit⁹ rōne eadē. Sed qñ hūo- res mucilliaginosi sunt i muscu lis ⁊ sanguis venarū est mūd⁹: tūc nō timēde sunt res multū ca lide ⁊ vrinā ꝓuocātes: ꝓpterea q: tunc nō est timendū vt hūor in mēbris spargat. Et. G. hic vti tur medicina ex pulegio facta: et mihi multū placet illa aut ei similis. ¶ Et scias ꝙ mihi non fuit necesse narrare hec signa si gnificantia dominium humoꝝ istorum: nec signa significantia

Gal.

Gal.

quantitatem nec locum. ideo q: oia sunt tibi nota in libro signorũ. Et tu debes considere in vrina in cognitione generũ humorũ qui inter musculos sunt quãtitatẽ debes sumere a regimine antecedente a complexiõe a tẽpore ⁊ etate: ⁊ aliis reb⁹ in libro signorum dictis.

¶Cap. xvij. Qđ est de remotiõe et preseruatione corporũ a labore apostemoso ⁊ extensiuo.

Sed labor apostemosus et extensiuus de necessitate ꝑueniũt a sanguie multo: ideo cõueniens est patientẽ primitus flobotomare: ⁊ auttumãdo quãtitates ſm tempus ⁊ etatẽ ⁊ complexionẽ sicut in libro de ingenio sanitatis docetur. Et sunt distinguenda mẽbra in euacuatione istius laboris, ita ꝙ si in capite grauitas affuerit cephalicã flobotomare debes: ⁊ si in mẽbris mediis basilicã: ⁊ cũ ambas ꝯtinuerit partes mediana erit flobotomãda.

¶Cap. xviij. Qđ est de conseruatione corporum tpe pestilentie aeris.

In hac particula adhuc narrare remãsit corporũ preseruationem ab egritudinibus ab aere preter naturam. ¶Et dicimus breuiter qđ aer vt alibi dictuꝫ est permutaṫ aliqñ in qualitate: ⁊ aliqñ in substãtia sua: sꝫ cũ sit i vno aut alio: tũc ꝑparata sunt corpora recipe egritudines siles illi cõplexioi: tñ oia corpa ab istis dispositioibus nõ leduntur: sed solũ nocẽtur corpa ꝑparata: nã si eẽt hoc oibus cõe egrotarẽt oẽs in aere supradicto. Icc irco cõsidere debemus in regimine vl'i oẽs has cõtinẽti ꝑmutatiões: hoc est in apertiõe opilationũ: ⁊ in resistẽdo causis putrefactionis ex toto: ⁊ cũ dico ꝙ oẽs has ꝑmutationes cõtineãt. intẽdo permutationes que in suba sunt. Sed ꝑmutatio q̃ in qualitate existit in vna. vꝫ. aut in pluribus regimen ipsis qualitatib⁹ cõtrariũ esse dꝫ: ⁊ hoc regimen particulare est. verbi gratia. si est distẽperatus in caliditate ⁊ sic. cũ frigidis ⁊ hu. regi dꝫ: ⁊ degere in septẽtrionalib⁹ locis in quib⁹ ad huc aer reprimaṫ roratione aq̃ ⁊ foliis aromaticis hũidis. sic oibus aliis qualitatibus excedẽtibus cõtrariũ apponaṫ. Et si magna caliditas nõ obstaret leniter euacuãde essent superfluitates que in tẽporibus illis essent generate. Sed aeri corrupto in suba sit̃ resistẽdũ est eũatiõib⁹ vniuersalib⁹: ⁊ cũ resistẽtib⁹ epidimie a tota spẽ: ⁊ vtantur cibis frigidis ⁊ sic. a putrefactiõe remotis sicut aceto ⁊ lentibus: et aromatizare aerẽ cũ rebus resistẽtibus putrefactioni sicut cuꝫ costo: ⁊ storace ⁊ galbano. Et terbentine inest proprietas in hoc casu: ⁊ tyriaca maior isti tempori epidimiali multum resistit sumendo ab vno characte vsq̧ ad ℥. j. ⁊ post nõ dꝫ comedere nisi celebrata in oibus mẽbris digõne et hoc fit spacio. 6. horarũ. Bolus armenus ⁊ terra sigillata in aere pestilentiali magnũ ꝑstat iuuamentũ: ⁊ per nomẽ Auenzoar odor vrine ircoꝝ ꝯfert multũ: et dꝫ ꝙ ex aloes duas partes croci ⁊ mirre partem. j. de quo sumatur oi die pondus. xij. cara-

tor:cum.℥.j.vini⁹aq̄ mixti:iuuat multū:⁊ nō est inuēt⁹ adhuc ali q̄sq̄ hac medicina sit vsus q̄ a pe stilētia nō securet. Sꝫ in corru ptiōe tpis calidi debēt eligi loca alta in q̄b⁹ regnet vēt⁹ septētrio nalis aerē mūdificās. Sed si sit corruptio ī sub̄a tota: habitādū est in domib⁹ terraneis: ⁊ cauer nosis ⁊ loca alta vitare: et vitare oēs fruct⁹ humidos: ⁊ tūc neces se est vt oēs pisces tūc tpis peni tus sint nociui: ob hoc: quia san guis ex istis reb⁹ gñatus est cite corruptionis. Et silr̄ oēs carnes exceptis volucrib⁹ mōtanis: si cut pdices ⁊ silēs istis: ⁊ vl̄r res ventrē lenificātes hoc tpe optīe sūt: queādmodū tamarindi: vio le: cassia ⁊ māna: ⁊ qd̄ dictū est i hac particula scd̄m nostrā intē tionem sufficiens est.

¶ Explicit liber sextus colliget.

¶ Incipit liber septim⁹ q̄ est de curatiōe egritudinū siue de ige nio sanitatis: ⁊ est ꝯtinēs capl̄a triginta nouem.

¶ Cap̄.j. Qd̄ est de mō euacua tionis male cōplexionis mate rialis ⁊ non materialis.

Iber medicatōis q̄ de igenio sanitatis iti tulatur: dici mus: qd̄ ob hoc q̄ rerū ꝯ naturā sunt due spēs. vcꝫ egritudines ⁊ acci dētia ꝯña egritudines: ⁊ iterum egritudinū sunt due species. vcꝫ egritudines ꝓprie ⁊ prime cōsi miles ⁊ cōposite seruatio: vt sūt a malitia octo specierū male cō plexionis materialis ⁊ nō mate rialis: ⁊ sunt egritudines ꝓprie mēbris officialib⁹. Videtur no bis vt narremus incipiēdo pri⁹ a via de igenio sanitatis a remo tione egritudinū ꝓpriarū mem broꝝ cōsimilium si sint materia les aut nō materiales: ⁊ postea ingenium remotionis egritudi num membroꝝ officialium: ⁊ vl timo curatione accidentiū per curremus: Quidin medicatione egritudinū cōtineatur: quia per remotionem egritudinis accidē tia remouentur. ¶ Et volumus primo narrare egritudinū mem broꝝ cōsimilium curationeꝫ ma terialium et nō materialium: et postea vnāquāq̄ speciem inten dimus pertractare: ⁊ hec nobis videtur ordinata distinctio. Et dicimus q̄ intentio in mala cō plexione nō materiali est vnica sola: hoc est vt ad suā reuertatur naturā: ⁊ hoc nō fit primo ⁊ sub stantialiter nisi p cōtrariuꝫ: per qd̄ male cōplexionis remouētur species: ⁊ sunt cibi ⁊ medicine ƀꝫ plus male cōplexioni egritudi nali sua prima virtute resistētes. verbi gratia. si mala cōplexio sit calida ⁊ sic. remouet̄ p cibos fri gidos hūidos ⁊ medicinas. Et q̄ꝛ dixim⁹ q̄ remotio male cōple xiōis nō materialis prīo ⁊ sub̄a liter a ꝯrio remouet̄. Dicim⁹ q̄ꝛ ꝯuenit aliq̄n vt a simi p accñs silr̄ remoueat̄: sicut aq̄ frigida malā remouet cōplexionem frigidaꝫ: eo q̄ claudit poros: etiā ispissat cutim: ⁊ sic calorem intrinsecum fortificat. ⁊ hec medicina multū est timenda: ⁊ nō debet fieri nisi in necessitatis tpe: ⁊ maior pars medicoruꝫ qui ea vtuntur errāt vt postea ostendemus. Sed in tentio remotionis male com plexionis materialis duabus re bus existit: vna est vt malus

humor euacuet: alia est vt mala cōplexio membri rectificet q̄ relicta est a mala materie sparsione in mēbris. Euacuatio duob⁹ fit modis: vn⁹ fit cū flobotomia: et alius fit p farmaciā secessiuam aut vomitiuā aut vrine prouocatiuā: et p clisteria et sudorē: quas oēs operationes operant medicine cū suis virtutib⁹ secūdis et tertijs et proprietatib⁹: quēadmodū mala cōplexio prima remouet virtutibus primis: et aliqñ fit euacuatio p ieiuniū exercitiū: balneū: et fricationē. Sed euacuationez p flobotomiā rōne et experimento cognoscere possum⁹: et iuuamentum ab experientia cognitū manifestū est. Sed iuuamētū rōne cognitū duobus existit modis: vn⁹ modus est: q2 ostēsum est q medicus semp seq̄ dz viā nature: sed dicim⁹ q natura sanat p fluxū sanguinis egritudies sanguineas multas: et eadē rōne inuenim⁹ iuuamētū medicinaruz laxatiuarū. Scđs modus est q impossibile est vt aliqñ cibus et potus supflue nō sumantur: ita q in corpore sanguis supfluus aggreget: aut alter humor: et supflua indiget euacuatione: ḡ necessaria flobotomia aut farmacia aut euacuatio alia. Sed ieiuniū et exercitiū in hoc casu sufficiētiā nō hñt q2 nimis minuunt paulatine cōparatiōe habita ad hanc repletionem q̄ est fm vasa. Nā accidere posset sicut accidit illi qui somniabat i balneo sanguineo balneari: vt dictū est isuperi⁹ in libro signor̄ sicut dicit G. vñ cognouit sanguinē in sua cōplexiōe abūdare: et iō flobotomiā sibi fieri imperauit: et ɔsiliū hñs ab alijs medicis sequētib⁹ viā erasistratis ei prohibuerāt minutionē: et iniūxerūt sibi abstinētiā: et abstinēdo facta fuit dissolutio humor̄: et inde duplicat⁹ fuit calor et extinctus fuit sicut extinguit lāpas ex multitudine olei qñ supabūdat. Sed qñ dz quelibet istarū euacuationū fieri aut vna plus altera hoc volum⁹ determinare in primis: et postea redibimus ad curationē vniuscuiusq speciei singlr male cōplexionis post narrationem rerū significātium manifeste faciendi vel nō faciēdi fm quātitatē euacuationis et rectificationem male cōplexionis: et hec sunt natura egritudinis et virtus et cōplexio et etas et tp̄s et alia q̄ rememorari debēt. Et dicim⁹ vniuersaliter qđ euacuatio nō dz fieri nisi cuz humores cursuz nature egrediūtur i toto corpore aut in vno mēbro: et hoc aut qualitate in quātitate aut ambab⁹. A quātitate vero prouenit spēs laboris extēsiui que est repletio fm vasa. Sed repletio fm virtutē a quātitate et qualitate prouenit: ita q virtutes nutritiue et motiue aggregātur: et vniuersaliter oēs virtutes operatiue: nā qñ debilitātur virtutes tunc operationes in humorib⁹ naturales nō fiunt: et fm plus hāc repletionem sequitur labor vlceratiuus propter humorum malitiam qui in hac specie repletionis existūt. Isti sunt euacuationis modi superfluitatuz que in toto sunt corpore aut in vno mēbro. Sed locus in quo flobotomia debet anticipare in quantitate qñ omnes humores in quātitate extra cursum naturalē augmentantur: et hoc nō prouenit nisi cum augmento sanguinis quātitatiuo ob hoc q humores in ipso sunt in potentia: et ista

augmentatio s'm plus laborem p̄stat extensiuum. ¶Sed locus cui minus necessaria est euacuatio flobotomie est qn̄ humores extra cursum nature in quātitate: ꝛ qualitate egrediūtur. ¶Et maxime hic cōcedit flobotomia qn̄ humoꝝ qualitates qualitati sanguinis nō repugnāt: neqꝫ etiā a substātia sanguinis elongant hoc est qꝛ nō sint crudi ꝛ mucilaginosi. Et aliqn̄ flobotomia ꝑ accidēs fit sicut fit per fluxū sanguinis nariū: et fluxū emorroydarū ꝛ siſe. Sed hoc quantū possumus vitare debemus: et aliqn̄ hec spēs euacuationis fit ꝓpter attractionē materie de membro ad mēbrū sine intētiōe euacuationis ipsi⁹ ex corpore: ꝛ vt plurimū hoc fit qn̄ sanguis est paucus: sed tn̄ maliciosus existit. Et aliqn̄ in hoc ambe intentiones aggregātur: hoc est vt euacuet ꝛ subtrahat: ꝛ tūc ꝓpter hoc istud facim⁹ vt euacuem⁹ materiam egritudinē facientē: ꝛ p̄seruem⁹ ne augmētet. Et scias qꝫ qn̄ intēdimus solā euacuationem tūc a ꝓpinqua parte membri euacuamus: sed qn̄ subtractionē ad diuersam intendim⁹ partē tunc a remotiori trahimus parte. Sed qn̄ ad ambas partes intendere debemus aut ad vnā magis q̄ ad aliā hoc in subsequentib⁹ dicetur. Et ꝓpter hāc diuersitatē intētionis diuersa sunt loca venarū in flobotomia. Et ꝓpterea in quibusdā egritudinib⁹ intēdimus flobotomare basilicā: et aliqn̄ cefalicā: ꝛ in quibusdā medianam: ꝛ aliqn̄ flobotomamus dextram ꝛ aliqn̄ sinistram: sicut declarabimus: ꝛ hec sunt loca ex quib⁹ euacuatur sanguis. Sed locus in quo farmacare cōuenit in primis est qn̄ humores exuberant sola qualitate: hoc cōseruato ne sint de natura pri⁹ dicta: vt non sint crudi aut mucillaginosi: nam tunc incisior digestio p̄cedere debent. Et ꝓpter hoc in anticipatione flobotomie ꝛ farmacie est cōsiderandum. ¶Rasis dicit qꝺ experientia multotiens vidit in matrestū.t.in hospitali pleureticos flobotomatos ante farmaciam: et mortui fuerunt: et mihi videtur qꝺ hoc fuit ꝓpterea: quia mala materia in profundo corporis in multa erat quantitate: ꝛ quando detecta fuit ad actum producta perdidit patientem. ¶Et aliquando necesse est anticipare flobotomiam propter multam necessitatem eo qꝫ incontinenti liberantur. Et est sciendum qꝫ debemus incipere ab eo quod magis necessarium esse videtur: et noster carissimus Abhomeron Auenzoar. dicit quod non debet fieri flobotomia nisi post corporis mundificationem. Et hoc est: quia quando vene a sanguine sunt euacuate sugunt superfluitates malas ad nutriendū ineptas et ab his malam acquirunt complexionem: et intantum erit flobotomia causa maioris constipationis ventris: quia membra euacuata sugendo superfluitates feculentas magis exiccant. ¶Et scias quod est differentia inter medicinam mollificatiuam ꝛ laxatiuam: eo quod attractiua est cum attractione: et mollitiua cum mollificatione et similia huius sunt que expellunt feces solum: sed quādo humores qualitate peccant: scilicet vt sint grossi vel viscosi: tunc nō est conueniens flobotomia neqꝫ

Rasis.

farmacia: de flobotomia manifestũ est. Sz de purgatiõe: qz humores si sunt viscosi ꝛ grossi sũt inobediẽtes: ꝛ nõ medicina trahet bonos: mali aũt remanebũt. Et: Gal. qñ euacuare volebat añ aduẽtũ febris cũ medicinis calefactiuis ꝛ incisiuis euacuabat ꝛ qñ febricitabat faciebat hoc cũ fricatione ꝛ medicinis subtiliatiuis habẽtib⁹ calorẽ modicũ: ꝛ hoc iam declaratũ est in libro cõseruationis sanitatis: ꝛ ꝙ fit cũ febre declarabit in libro febriũ.

Gal.

¶ Preterea farmacia ꝑ accñs fit aliqñ queadmodũ flobotomia: sicut qñ damus farmaciã vt humorem trahamus qui cã fluxus existit: ꝛ hoc ꝗuis resistat cause: egritudinẽ tñ augmẽtat. Et ego in sequentib⁹ explicabo vtruz ꝑ se sit aut ꝑ cõtrarium. ¶ Clisterijs vtimur qñ supfluitates solũ ex intestinis trahere intendim⁹ aut ꝑuiã trahẽdi materiã ad oppositã partem: ꝛ sicut aliqui laudant vomitũ in egritudinibus partium inferiorum: sic et farmacia in egritudinibus partiũ superiorꝫ laudatur: ꝛ aliqui sunt faciẽtes clisteria qñ nõ possunt recipere medicinã laxatiuã: vel qñ ipsam infirm⁹ deglutire non põt: aut ꝑpter lesionẽ ipsi⁹ epatis vel stomaci: qz ledunt ex trãsitu eorꝫ. ¶ Et balneũ vt plurimũ humores subtiles euacuat: ꝛ ꝑpterea in passionibus ex grossis humorib⁹ fieri nõ dz nisi ꝑcedat digestio: qz ex hoc inflãmatio totius corporis sequet: ꝛ forsaz ꝑncipaliũ mẽbrorꝫ ꝛ fames est vna ex specieb⁹ euacuatiõis: ꝛ maxime in egritudinib⁹ in quib⁹ status ꝛ crisis sunt ꝑpinqua. ¶ Isti sunt modi euacuatiõis male cõplexionis materialis et non materialis.

¶ Capi. ij. Quod est de modo: ꝛ quando fieri debet euacuatio ꝛ curatio.

Deinceps dicẽdum est qualiter i supradictis agendũ sit ꝯm magis et min⁹: aut qñ nihil fieri dz ꝛ maxime in euacuationib⁹ ꝛ curationib⁹ q̃ sũt ꝑ cõtrariũ: nã in plurib⁹ locis euacuatio ꝛ alie contrarietates nõ cõpetunt: ꝗuis natura egritudinis illud requirat: ꝛ dicim⁹ ꝙ nostra intentio in remotione male cõplexionis nõ materialis est vt rectificet: ꝛ hoc fieri nõ potest nisi per cõtrarietatem curãtis in gradu' exitus illi⁹ cõtrarietatis a tẽperamento. Sciendũ est ꝙ vt cognoscatur mensura distemperãtie illius corporis opz: ꝛ hoc cognosci non poterit: nisi qñ illius corporis cõplexio cognita fuerit sana: etas: clima: tp̃s anni: regimen ꝛ cõsuetudo: sit virtus: cã ꝛ accidens: ꝑpterea qz in multis locis nõ attenditur cause nec virtuti: nisi qñ cã male cõplexionis materialis existit. Sed qñ mala cõplexio nõ materialis est in aliquo singulari membro: tũc mensura curationis ꝑ cõtrariũ sumitur a mẽbro male cõplonis: ꝛ ab ipsi⁹ iuuamento: ꝛ a colligantia ipsi⁹: ꝛ a situ ipsius: et ab ipsius sensibilitate: ꝛ alijs cognitis rebus. Sed modi curatiõis male cõplexionis materialis ob hoc: qz intentio sola est in superflui euacuatione: ꝛ in alio non: vt recte ꝑcedat. Sciende sunt cause que illas generant superfluitates: ꝛ si a natura cõplexionis corporis ꝑueniũt aut non: quia in aliquibus corporibus humores superfluunt ab eorum natu-

Nota

ris:et in quibusdā ab etate:tem
pore anni aere ⁊ nutrimento:et
regimine:⁊ a purgatione eoꝝ
q̄ ex corpore purgari solebāt:vt
sunt sanguis emorroidarum et
menstruus ⁊ priuatio consueti
exercitij:⁊ negligentia euacua=
tionū:⁊ etiā virtꝰ opat̄ i hoc ge
nere multū:eo ꝙ in maiori par=
te natura egritudinis cōtrariat̄
euacuationi. Per ꝟtutē intelli=
go ꝟtutes opatiuas:sicut virtꝰ
expulsiua:⁊ ꝟtꝰ nutritiua:⁊ vir=
tus motiua. Et aliqñ motꝰ eua
cuationis vtis accipit̄ a mēbris
infirmus:⁊ maxime a principa
libus:⁊ operatiōes habētibus
principales sicut ab illo qui flo
botomia indiget:⁊ oris stoma=
ci debilitatem habet:⁊ etiāꝫ qñ
intēdimus euacuare aliō mem
brum ex membris corporis ali=
qua sunt recipientia demōstra=
tionē a locis suorum subiectoꝝ
et suarū cōmunicationū ⁊ iuua
mētorum et suarum sensibilita
tū:⁊ forme dispositionis:⁊ mo=
di mēbrorum totiꝰ corporis:eo
qꝛ possibile est vt corpus demō
stret super euacuatiōe:⁊ forsan
ꝙ nō:⁊ hoc qñ in corpore nō in=
uenit̄ repletio vniuersalis nisi
in vno mēbro solum. Et impre=
gnatio in mulieribꝰ est ex rebꝰ
significātibus euacuationē vel
ipsiꝰ priuationē:⁊ hec sunt que
significāt i ꝯrietate faciēdi me=
dicinā vel nō:⁊ si purgatio fieri
dꝫ vel nō. Et nunc dicenda est
significatio q̄ sumit̄ a duabꝰ re
bus supra dictis.i.ab eūone et
curatiōe sine attractiōe ꝑ ꝯriuꝫ
q̄liter debēt fieri. Et icipiamus
a curatiōe ꝑ ꝯriū:⁊ dicamꝰ ꝙ a
medicis dictū est ꝙ qñ ꝯplo aer
tp̄s anni:et silr̄a cū egritudine
cōueniūt:tūc nō est egressa com
plexio a natura propria nimio
erit:vbi grā:iuuenis cal̄e cō=
plexionis in regiōe calida:⁊ tē= exēplū
pore anni calido ⁊ dieta calida
cui superuenerit causon:non erit
iste a suo naturali ordine mul=
tū ꝑmutatus:curādꝰ tñ erit cuꝫ
rebꝰ in frigiditate remissis. Et
qñ huiꝰ ꝯriū accidit:tūc multa
facta est elongatio:⁊ iō huic re=
sistendū erit maior ꝯtrarietate.
ꝟ.g. sit hō senex frigide ꝯplōis
in regiōe frigida cui superueniat
causon:scd̄m illos indigebit re
multū in frigiditate distēpera=
ta. Et ego dico ꝙ maxīe appa=
ret ꝙ nō veꝝ dicā:qđ manifeste
videmus a sensibile argumen=
tū:qꝛ iuuenis supradictꝰ q̄ cau=
sonē patit̄ curari nō poterit nisi
cū rebus habētibꝰ in fine vel in
tēsam frigiditatē sicut cū aqua
cucumerum ⁊ cāfore. Et seni su
pradicto si talia ꝓpinent̄ calor
naturalis ipsius extinguetur et
morier̄. Et dico ꝙ illud qđ ad
hunc errorē deducit eos est vna
regula gñalis quā posuerūt si=
ne discretiōe p̄cisa in gradu elō
gatiōis senis a suo calore natu
rali ad extraneū calorē cū eq̄leꝫ
portionē posuerūt cū elōgatiōe
caloris iuuenis a suo calore na
turali ad extraneum. Et maxi=
me quando dixerunt qđ maior
est elongatio:nam hoc impol̄e
est:nā tu scis ꝙ calor extraneus
a naturali ramificatus est:et si
pol̄e esset vt equalis esset elōga
tio:tunc vere necessario scđꝫ viā
curationis per ꝯplexionē essent
refrigerātia multum fortiora in
corpore senis quasi ad tertium
gradum:sed hoc in se ipso ve=
ritatem non habet. Ob hoc po=
namus iuuenem colericum ca=
lide cōplexionis in primo gra=

An et ſupuenіat ei febꝛis q̄ ip̄m
trāſſerat ad ſecūdum gradū ca=
loꝛis:tunc iſte nō eſt elongatus
a pꝛopꝛio caloꝛe vel cōplexione:
niſi ad vnū gradū:tn̄ cū reb⁹ in
ſcđo gradu frigidis curari non
poterit:⁊ hoc eſt pꝛopter foꝛtem
permutationē quā medicine ꝑ=
cipiūt i coꝛpoꝛe iunioꝛis ad ſub
ſtātiā igneā:eo ꝙ elōgat⁹ eſt a
ſuo tēperamēto ꝓpter foꝛtitudi
nē caloꝛis extranei.Sz ſi ſeni ſu
pꝛadicto frigido i pꝛimo gradu
ſuperuenerrt egritudo ip̄m ꝓ-
ducēs ad ſcđz gradū caloꝛis:iā
elōgat⁹ eſt a ſua ꝯplōne natura
li magis ꝙ̄ iuuenis pꝛenomi=
natus:qꝛ iuuenis eſt elōgat⁹ ꝑ
vnū gradū:ſed ſenis elongatio
eſt duoꝛum graduum aut plu=
rium.Et ꝓpter hoc ſi poſſibile
eſſet concederemus ſecundum
elōgationē fieri ꝯtrariū nociuū
reſpectu cōſideratiōis finis ſm
diuerſitatē ſubi:ꝓpterea qꝛ q̄ſi
impoſſ̄e eſt ſenē ad illū gradum
peruenire:⁊ ſi ꝑuenire ichoaret
anteq̄ ad terminum illum at=
tingeret moꝛeretur:⁊ ſi ſanať ſe
cundum elongationē ſupꝛa di-
ctum bonū finem non cōſeque=
retur q̄uis aliq̄tulum viuere
poſſit:qꝛ medicine eidem cōue=
niētes ꝯplōnē mēbꝛoꝝ ſuoꝝ ra
dicalium ꝓpter ipſaꝝ frigidita
tem lederent:⁊ ſic a temperātia
magis elongarentur: et multa
elongatio tēperātie cauſa moꝛ=
tis eſt aut egritudinis:pꝛeterea
ſz eoꝝū dictū medicine iuuenis
et ſenis frigide debēt eſſe in eo=
dem:qꝛ ſi vnum coꝛp⁹ cal'm eſt
ſupercalefactuz vſq; ad ſecūdū
gradū et coꝛp⁹ frigidū eſt ſupca
lefactum vſq; ad ſecūdū gradū
⁊ vnū coꝛpus calidius alio non
eſt.Sed ſcire debes ꝙ ſi iuueni

medicine frigide adhibeanť vl
tra ſuā ꝯplōnē naturalem:qꝛ ei
nō nocet:imo ꝓſunt:eo ꝙ ipſi⁹
virt⁹ foꝛtis exiſtit ad eas ꝑmu-
tādas:ob hoc ad gradū coꝛrum
pēdi naturā nō ꝑueniūt ſz ipaz
ad tēperātiā reducūt:ꝙ ſeni nō
accidit ꝓpter ipſi⁹mēbꝛoꝝ radi
caliū frigiditatē:ꝓpter hoc ſuffi
cit ſeni q̄ febrē calidiſſimam hꝫ
medicina frigida i ſcđo gradu
ꝑ rōnes ſupꝛadictas:⁊ etiaz qꝛ
coꝛp⁹ ſenis potētiā nō hꝫ ꝯuer-
tendi medicinas ad ſubſtātiaz
igneā quēadmodū iuuenis coꝛ
pus.Et ſi q̄rať quomō poſſit ſe-
ni tāta febꝛis caliditas adueni
re.Reſpōdem⁹ ꝙ fieri pōt pꝛo=
pter diete ſue inoꝛdinationem.
Nā ſi dieta conuenienti vtereť
impoſſibile eſſet vt talē incide-
ret febꝛē:ob hoc qꝛ egritudines
vt dictū eſt in libꝛo egritudinū:
non niſi duabus fiunt cauſis:
aut a pꝛopꝛia complexione mē-
bꝛi mala:aut a rebus aduenič-
tibus ab extrinſeco.Et quando
complexio et aer et regio ⁊ etas
ꝯꝛia erūt egritudini ſenis:tunc
non remanebit eius cauſa niſi
regimē ⁊ dieta:⁊ quod ex parte
tempoꝛis anni conſiderať itel-
ligiť a natura partiū tꝑis āni.
Et vl'r qñ aer ꝯꝛius eſt egritudi
ni tūc bonū eſt infirmo et gau-
dium medico:et ſi aer per ſe ta-
lis nō exiſtit:tunc medicus arti
ficialem facere debet. Et mod⁹
medicationis qui ſumitur a cō
ſuetudine in re vtrum fieri de-
beat aut non aut quātum fieri
debet eſt ſicut potus aque frigi
de in igne ardenti:nam ſi infir
mus aſſueuerat potuz aque fri-
gide in tempoꝛe ſue ſanitatis ſi
ne leſione ſecure poſſumus da-
re tempoꝛe egritudinis quāuis

epar et os stomaci habeat frigidū: et si hac assuetus non fuerit aqua frigida eidem nullo modo ꝓpinet: q̄ si necessitas nos ad hoc cogeret ad hāc dandaz: tunc minorē dabimus q̄ntitatē et minus frigidā: eo q̄ cōsuetudo cōplexionē in simile ꝯuertit paulatiz: et lōgo tp̄e hāc ꝯsuetudinē acq̄rēdo. Sz qn̄ ꝯtrium subito fit et fm multum naturam corrūpit. Et hoc est q: vna virt⁹ ꝓpter quā natura itellexit gradatim p tp̄a anni de vno ꝯtrio ad ꝯtriū transire: q: si subito de calido ad frigidū de frigido ad calidū trāsiret natura: tolerare non posset: et ꝓpter ꝯsuetudinē dictū est a q̄busdā q̄ q̄dā paulatim sumpserūt venenū ac gradatim: et ꝯuersum fuit in eis ad cibū et i habitu sine nocumēto. Q̄uis ita dicāt: tñ ego nō ꝯcedo immo argumēto demonstratio: et i ep̄la tyriace et veneni reprobaui quā ad glauconē trāsmisi. Sz qđ dicūt ꝯcedo q̄ medic⁹ de vna medicina ad aliam pmutare dꝫ q: si solū vna vteret medicina pol'e esset q̄ natura i habitū ꝯuerteret: et i corpore debitā nō faceret opationē: sz virtus ꝯsiderāda est in eo qđ fieri dꝫ in euōne et in medicatione: q̄ p ꝯtriū fit. Sz in euōne manifestū est q̄ tenor virtutis dꝫ attēdi: sed in alteratiōe est sicut balneatio aq̄ frigide in ethicis qđ ꝓdest. Sed si diu assuefiāt mēbra ledet p̄icipalia: et mortē inducet: sicut dicit. G. q̄ vni accidit iuueni malā complexionez non materialem habenti in stomaco cui medici aquā vitabāt: et ipse ꝓpter nimiam aque auiditatē magis elegit mortem q̄ vitā: et multā aquā frigidaz bibēs subito a mala cōplone stomaci euasit: sed ꝓpter aque frigiditatē remansit ei insensibilitas quedam ip̄m i trāsglutiēdo ipediēs: et sic mortu⁹ fuit. ¶ Sz male cōplexioni q̄ est cū materia necesse est duas sp̄es medicatiōis aggregare: et aliquādo significatio sumit ab alteratione male cōplexiōis ꝯtria significationi q̄ sumit a materia: vbi gr̄a: febres putride: et maxime q̄ de materia cruda et grossa i q̄ntū sunt de mala cōplone calida et sicca indigēt humectatione et refrigeratione. Sz ꝯsideratione coctionis malū nocumētū ipoztabūt: et hic bona medici discretio necessaria existit: circa quaz plus insistere debet: verbi gratia: q̄m illud qđ pl⁹ necessariuz febri flegmatice existit est euacuatio materiei: et in febrib⁹ colericis est accidētib⁹ obuiare: et quando ambo equales in dubitatione existūt: tūc ambo equaliter curare debes. Sed quando accidens nō timet tunc studeas causam totaliter remouere: q̄m taliter ipsam curabis cōplete simili ratione in egritudine: et accidentibus egritudini contrarijs: sicut est febris et sincopis: q: tu scis qualiter curari debent: eo q̄ in febre necesse est infrigidare et in sincopi calefacere: et sincopis indiget nutritione et febris euacuatione indiget sicut dicturi sumus. Et hic scire debes quod accidēs quod egritudini contrariatur non sequitur nisi egritudinem que cōtraria est prime egritudini vt est sincopis ex inanitione que contraria existit. Sed quando causa male complexionis non est materialis: hec manifestatio

ibidem nō reperiť vt in effimera: et etiam qñ accidit mala complexio ab extriseco: quia tu scis qliter curari dȝ. Hę sunt significationes q̄ sumunť a mala cōplexione totius corporis. Sed quādo in vno mēbro egritudo singularis existit: tūc significatio sumitur vt dictum est a mēbri cōplexione: verbi gr̄a: qñ cerebro euenit mala cōplexio frigida signū est q᷑ hec egritudo est leuis: qꝛ pauca et leuis facta est elongatio a sua cōplexione naturali: et tūc dȝ curari cum medicinis debilē calorē hn̄tibꝰ: qꝛ tūc alia mēbra sunt infrigidāda: et nō ip̄m cerebrū: et hec est cōparatio iuuenis et senis: queadmodū supra diximus: et qñ idiges calefactione cerebri: tūc calefac ip̄m sine timore: et si vis infrigidare illud facias cū timore. Sȝ

mēbra frigida. alia membra frigida sicut sunt nerui et similia: si ifrigidanť calefac ipsa sine timore: et quādo sunt refrigerāda nō calefacias iterum nisi cū timore ad hoc vt non trahas ip̄m de sua complexione. Et sicut diximus de his eodē modo facias de siccis et humidis: qꝛ corporibꝰ non accidit nocumentū: nisi ex parte elemēti domināťis sup ipsa. Et qñ scineris q᷑ iuuamentū mēbri magnū est in corpore: et erat. s. mēbrū ex principalibꝰ que magnā habēt opationē: arguas augere virtutē ipsiꝰ sup oia: et hoc nō dico nisi ꝑpter cōicationē membrorum principaliū quam habēt cū corde: qd̄ est fons caloris et minera vite: et ideo nō oportet multiplicari ꝯtrarietatē i talibꝰ membris: et proprie qualitatem frigidam. Et propter hoc est timendum quando accidit epati complexio calida refrigerare ip̄m cū rebꝰ que sunt in vltima frigiditāte: quāuis manifesteť necessitas refrigeratiōis vltime: et hoc dico ꝑpter principalitatē huiꝰ mēbri. Sed verū dicimus ex colligantia istoꝝ mēbroꝝ recipiť demōstratio ipoꝝ: verbi gr̄a: nō debemus refrigerare os stomaci maxima refrigeratiōe: qꝛ est colligatū cum cerebro frigido: et quāuis sit calide ꝯplexionis. Et nō debemus iterū refrigerare multū epar: qꝛ est colligatū cuȝ corde. Et summa huius est q᷑ qñ volumus facere contradictionem membrorum principaliū in calore adhibeas curā de corde: eo q᷑ ip̄m est colligatū cū his mēbris. s. principalibus: ideo qꝛ cor est oibꝰ his in potentia q̄uis sit vnum i actu: sicut declaratū est in libro sanitatis: et tēpore quo erit epar male cōplexiōis calide intēdas in refrigerādo cor cum medicinis facientibus hoc: qꝛ posse esset q᷑ cor esset causa male cōplexiōis epatis et tūc rediret ad malignādū cor. et ꝑpter hoc nō opȝ relinq̄re cor inter alia mēbra. Et nō oportet solū curare sup hoc. s. in refrigerando et calefaciendo et exiccādo et humectādo: sed etiā in oibus opatiōibꝰ fortibus scilicet in operationibꝰ secundis et tertijs. Sed demōstratio huiꝰ loci subiecti: et hic est manifesta qꝛ qñ erit mala ꝯplexio sup corpus idest in superficie corporis non eges medicinis fortis qualitatis: sed quādo est in corpꝰ oportet te vti medicinis fortibus: eo quod debilitatur virtus ipsarū ꝑpter trāsitum quē faciunt per alia membra: verbi gratia: sicut est pulmo.

¶Cap.iij. Q̄d est de spēb⁹ euacuatione.s.de flobotomia ⁊ farmacia.

Ucusq₃ diximus de demōstratione medicinarū p viā cōtrarietatis:nūc v̄o loq̄mur de demōstratiōe spērū euonis:et pprie duarū spērū.s. flobotomie⁊ farmacie. Dico itaq₃ q̄d q̄n natura egritudinis significat sup necessitatē flobotomie necesse est vt p̄uideat etas: ⁊ virtus:et aer:⁊ regim:ē:⁊ ɔsuetudo.⁊ si oīa ista significant super necessitatē flobotomie: tūc secure minuas sine timore:⁊ attendas quod non sit in corpore aliq̄d mēbrū lesum q̄d deneget flobotomiam verbi gratia. sicut est os stōi frigidū q̄d patit nauseā:⁊ etiā q̄d eger nō diu egrotauerit:propter q̄d pdiderit virtutē. Etas aūt q̄ est cōueniens minutiōi ē iuuēt⁹⁊ etas i q̄ minuit p̄ter iuuētutē est pricipiū septimane sexte vsq₃ ad septuagesimū annū. Uerū minuere debemus de quātitate sanguinis.i. minus extrahere de sanguine quāuis sint hoies q̄ tolerēt flobotomiā vsq₃ ad octuaginta annos. Sed nō debemus minuere vsq₃ ad duas annorū septimanas xiiij. G.q̄uis natura egritudinis hoc requirat manifeste. Et dixit Abomeron Auenzoar: ego minui vnum meū filiū triū annorū ⁊ euasit a morte. Et virtus q̄do est multū debilis non sufficit vt solū minuam⁹ de quātitate sanguinis:s₃ ēt op₃ vt phibeamus flobotomiā oīno:⁊ si viderim⁹ q̄ patiēs nō potest viuere sine minutiōe sicut accidit in egritudinib⁹ senū facias cū timore tñ. Tp̄s autē conueniēs flobotomie est ver:⁊ tp̄s estatis phibet flobotomiā pter debilitatē virtutis in illo tpe:⁊ pp resolutionē spūum. Uerū si reqrat natura egritudinis facias euonem:s₃ in parua q̄titate:tp̄s vero hyemis phibe flobotomiā₃ pter coagulationē sanguinis: ⁊ pter grossiciē quā h₃ isto tpe Tp̄s aūt autumni: q̄ est pprinquū estati in sua tēperātia siccitatis ⁊ caliditatis nō est cōueniens ad flobotomiā; pter siccitatem ipsi⁹:⁊ pter turbationē ventorū:⁊ pter debilitatē opationū⁊ pter tp̄s calidū q̄d pcesſit. Nec ita priuat flobotomia oīno.s.q̄n natura egritudinis requirat:sed minuendū est ex quantitate. Et q̄n intēdimus flobotomare aliquod membrum corporis:⁊ repletio solum fuerit in illo membro:.tunc significat super diminutione quantitatis sanguinis:et ideo necesse est vt trahamus secundum quantitatem illius loci in duabus vicibus aut tribus: ad hoc vt non reciperet damnum illud membrum si egrederetur totum simul.

¶Cap.iiij. Quod est farmacia.

Ibere vero medicinas laxatiuas: etiam hoc significat super quātitatem euonis:⁊ infansnon d₃ euari aliquo mō:neq₃ decrepit⁹ ēt:neq₃ d₃ euāri tpe estatis nisi ducat ad hoc necessitas magna pter siccitatē magnā tpis ⁊ caliditatē ipsius:⁊ q̄ acq̄siuit egritudini cōptonē similē cōplexiōi ei⁹: neq₃ sumenda est medicina tpe hyemis:eo quod humores sunt

duri illo tpe. Et medici laudauerūt farmaciā vere ⁊ autūno: qꝛ humores nō egrediuntur: vt plur i mū tpe autūni a natura nisi in qualitate solum. ¶ Homines vero quos nō cogit ad sumēdā medicinā nisi cōseruatio sanitatis sumere debēt postq̄ pluerit: eo qđ pluuie frangunt siccitatē illius tpis. Uerū est si cōmotio cōplōnis sup eūonē medicine: est tpe in quo est hūoꝛ in cōparatiōe cōplōnis: tūc non debet eūari nisi cū timoꝛe: sed cū erit ꝯtrariū minuas ex q̄ntitate. i. qñ aliqs hūoꝛ supabūdauerit. Et cōsuetudo q̄ dē opatur in hoc: queadmodū in aliis. Qñ aūt erit intētio eūandi aliqđ mēbroꝛū coꝛpoꝛis significat sup eūonē ipsius sicut diximus locus subiecti ⁊ colligātia mēbri: vbi grā. qñ voluerimus eūare cerebrū p viā flobotomie minuem⁹ cefalicā: qꝛ ꝑpter maioꝛē colligātiā cerebri cum cefalica q̄ cū basilica: et etiam quia colligātia adiuuat in eūone: et cū intēdimus trahere ad cōtraria. vbi grā. cū nimis abūdant mēstrua apponimus ventosas ad mamillas: ⁊ cū erit decursus supfluus ex parte sinistra apponem⁹ vētosam sup splenē: qñ vo erit ex parte dextra apponem⁹ epati. ¶ De loco vo appositiōis si est mēbrū qđ intēdim⁹ eūare in alto coꝛpoꝛis fiat euacuatio i īfimo coꝛpoꝛis: ⁊ hoc est melius eo qđ coadunat hic eūo ⁊ attractio: ⁊ ideo laudat vomitus in egritudinib⁹ exñtibus in īferioribus coꝛpoꝛis: ⁊ farmacia in superioꝛib⁹ foꝛma vo mēbri ⁊ creatio ipsius demōstrāt iterū super euacuationē ipsius: verbi gratia. nos scimus de curatiōe stōi q̄ possumus euacuare ipsum p vomitū ⁊ solutionem ventris: ⁊ scimus etiam de curatione epatis q̄ euacuamus ex gibbositate per ꝓuocationē vrine: ⁊ ex cōcauitate p egōnem. Et ꝓpterea figura membri est cōsideranda in transitu medicine: eo qđ non est conueniens apostemata ipsoꝛ ūper ipsa euacuare per trāsitū medicine foꝛtis per membra ipsa nec gule apostemata per gargrisma. Item nobilitas mēbri ⁊ ipsius iuuamentum similiter ad conseruādam suam naturam nos inducit: propterea quia tale membrum cum coꝛde maioꝛem colligantiam habet. verbi gratia. quādo epatis apostema in statu fuerit: et tunc de iure resolutiue essent propinande inquantum apostema existit: sꝫ inquātū est in mēbro tali medicina a rebus habentibus aromaticitatem nō debet denudari propterea quia mēbrū multe sensibilitatis foꝛtes non sustinet medicinas. Sꝫ de mala cōplexione in seipsa a quibusdaꝫ creditur quod ⁊ ipsa neget euacuationem materiei facientis ipsam: ⁊ hoc non est nisi in eūone que fit per medicinam laxatiuam solum eo qđ facit malam complexionem abūdare. Et iterum dicunt medici qđ nō debemus eūare cum medicina laxatiua in principio febrium propter duritiem humoꝛū i illo tpe ⁊ ego declarabo hoc inferius. dicit Hypo. mulier pregnans non debet flobotomari: nisi quando embrionis virtus fuerit foꝛtis: hoc est a quarto mense vsq̄ ad septimum: nisi humores fuerit furiosi: ⁊ farmaciam cōcidit tūc. Ego autem dico quod flobotomia quando adest repletio qua

embrio non indiget nō est mala:sed farmaciam non credo ad bonum peruenire finez:immo necessario ledit embrionem:eo ꝙ in se substantiam habet venenosam et fortasse faciet malos humores fluere ad embrionem vt ipsum ledant:ꝓpterea medicine purgantes sunt medicine prouocantes vrinam: et quod prouocat vrinam est de genere prouocantium menstrua:et qḋ menstrua prouocat abortire facit:⁊ iste regule vtes medicationis male complexionis materialis et non materialis sunt sicut principia ⁊ exta ad illud qḋ breuiter dicere volumus i qualibet istaꝝ specieꝝ. Et nunc incipiā in curis vniuscuiusqꝫ spērū istarum:⁊ diuidam hoc modo: ꝗuis isto modo non processerim in libro egritudinum:eo ꝙ hec via hic vtilis existit. Et dicamus quod mala complexio materialis aut non materialis aut est vl̄is toto corpori et qua magis est manifesta est febris:aut existit particularis vni membro solūz. Et que materialis existit sunt due species:quoniam aut in concauitate membri existēs aut in ipsius substātia imbibita reperietur absqꝫ aliqua grossitudine:vel tumore in naturali membro eueniēti:aut accidet membro grossicies mala q̄ apostema nominatur et incipiem⁹ in mala complexione vl̄i:⁊ post hoc de mala complexione loq̄mur particulari in quolibet mēbro:et post illud de apostematibus que illa sequuntur:et principium in febribus ab effimera faciemus.

Cap.v. Qḋ est de cura febris effimere in generali.

Et dicimus ꝙ intentio medicationis in illa due res existūt: vna ad remouēdū calidā ⁊ sic. malā cōplexionem q̄ est in ipsi⁹ sub̄a:⁊ hoc fieri dꝫ infrigidādo ⁊ humectādo. Et alia vt cause extrinsece febrem faciēti resistatur ob hoc qꝛ hec fe. nihil aliud est: nisi mala cōplexio non materialis q̄ vt plus a causis extrinsecis causat. Et mēsura infrigidationis ⁊ humectationis in hac fe. est ƀm mensurā rerū particularium:sicut est cōplexio aer:etas: cōsuetudo:⁊regio:⁊ cause ipsam facientes. Et scias quod refrigeratio in febribus per se ⁊ per accidens fit: per se sicut per medicinas et cibos frigidos per accidēs vero sicut balneari in aqua calida aut tepida: et maxime in hac feb. fit:eo quod per ipsaz in spiritualibus vapores dissoluūtur qui nisi resoluerentur corp⁹ nimis inflammaretur:et fortasse ad putridam conuerteretur: et propter hoc balneum est omnibus cura vniuersalis. Sed inter aquā existit diuersificatio secundum diuersitatem causaruz facientium feb. et hec feb. secundum plurimum accidit propter cutis densationem quod pluries accidit propter frigus : aut propter in aquis stipticis balneationem:aut propter necessariam balnei negligentiam : aut propter totius corporis siccitatez:sicut illis accidit qui in aere calidissimo degunt. Et vere plurimum hec feb. accidit habentibus complexionem calidam et siccam.

Capitulum sextum. Quod est de cura febris effimere in speciali.

T de hac p̄ria loq̄ volumus. ⁊ postea de cōplexiōe ca. et hu. et vltio de cal. solū. Et dicim⁹ q̄d q̄n accidit propter cutis inspissationem: aut ꝑpter aquarū stipticarū balneationē medicatio per cōtrariū illi erit balneatio in calida aut tepida aqua post d̄clinationē paroxismi. et fricatio vtilis existit in exitu balnei cū oleo tepido i quo nulla stipticitas reperiat: nō est necessariū balneum reiterare vltra semel sicut. G. faciebat: qui infirmum faciebat intrare bis ⁊ ter: eo q̄d hoc regimē nō conuenit: nisi hominibus assuetis multū balneari: s; embrocatio post balneū cū aqua frigida vt mihi videtur iterata conclusionē faceret pororum: nisi pori nimiū forent aperti aut corpus esset nimis calefactum. Et melior cib⁹ qui post balneum est propinandus si erit complexionis calide ⁊ sic. ⁊ tēpus fuerit ca. est ptisana ordei: eo q̄d infrigidat ⁊ humectat: ⁊ adiuuat ad expellēdū superfluitates per omnes suas vias: ⁊ post huius digestionem dādi sunt pisces petrosi: carnes perdicum ⁊ similiū. Et si alium fecerit paroxismū balneū ⁊ dietam hāc reiterare debes. Et aliquādo ꝑpter nimiā tristitiam ⁊ multā irā fit. ⁊ propter multam in sole moram. Et que ꝑpter irā accidit maiori indiget refrigeratione q̄̄ illa que ꝑpter vigilias aut ꝑpter tristitiā ꝑuenit: ⁊ nulla istarū indiget fricatione: sed balneo solum. Et que propter vigilias ⁊ tristitiam fit maiori indiget humectatione somno et gaudio. Et que propter moram plurimā in sole accidit indiget refrigeratiōe: ⁊ vt longā in aqua calida cōtrahat morā: ⁊ facta fricatione cū oleis frigidis ⁊ inungat cum oleo viol. ⁊ similibus. Et quando ꝑpter multam accidit frigiditatem balneum itret calidū: ⁊ balnei calidus aer vtilior existit balneo aque. Et cibi temperati esse debēt aut caliditatem declinantes vt turtures coturnices ⁊ similes: ⁊ aqua mellis valde vtilis est. caput vero talium oleo ro. inungatur: et aliīs actu calidis: quēadmoduz aliīs frigidis in actu inungi debent. ¶ Et scias q̄d vniuersalis medicina omnibus patientibus effimeram existit balneum excep tis patiētibus reuma propter frigus. Et i effimera ab apostematibus inguinum au t subacellarum causata: et si causa reumatis calida fuerit. Dicit. G. q̄ balneū intrare debet: ⁊ hoc non dicit nisi quia sufficiens est in humoruz subtilium digestione sed grossos disperget per totum corpus: nec balneari debet nisi post digestionis complementum. Et vina aquosa alba aromatica omnib⁹ istis vtilia sunt si bibere assueti fuerit: ita quod post digestionem bibantur: naz plura habent iuuamenta q̄̄ aq̄ nam vinum natationem cibi in stomaco vetat: ventositatem resoluit: vrinam prouocat ⁊ sudorem. animam letificat et adiuuat naturam ad expellendum superfluitates quando patientes hanc feb. debilitatem incurrunt digestionis: ⁊ maxime habentes ipsam ex vigilia vel tristitia. ¶ Sed que a fessitudine est tantum in sua curatione indiget dieta versus frigiditatem

tendēte: ꝛ vt cibeꝛ q̄ntitate tali q̄ nauseā nō inducat. ¶ Sed illi q̄ hāc feb. patiꝛ ex fame ꝑpināda sunt cibaria valde ꝛ cito digestibilia tēdētia ad frigiditatē ꝛ humiditatē: ꝛ ꝑpter hoc si cibaneris tales in pricipio paroxismi nō febricitabunt. ¶ Sed si propter cutis fuerit cōstrictionē in primis trib⁹ dieb⁹ erit sufficiēs fricatio: sicut cū semine melonū milij aut ordei farina: aut fabe vel orobi: ꝛ que appropriant ꝑpina sicut squinzibin cuz aqua ireos. ꝛ capill. vene: ꝛ viol. et si hec sufficere nō vident: ꝛ fe. tertiū transierit diē: aut tu arbitratus fueris a principio vt tanta fuerit in corpore repletio vt propter fricationē ꝛ aptionē sine vētuōne egrum ledere posses. ob hoc q꞉ tale medicamē in corporibus plenis plus opilat q̄ aperiat: tūc medicatio taliū media inter effimerā ꝛ putridā esse dꝫ. hoc est in flobotomia ꝛ corporis mollificatione. ꝛ hoc facias s̄m excessum a signis consideratū. et s̄m q̄ ab experientia ꝛ bonitate extimatiue poteris perscrutari: q꞉ ꝑpter solū doctrinā certificari nō posses q̄ in vnoquoq̧ in diuiduo faciendū sit in q̄ntitate ꝛ qualitate in hac arte. ꝛ necessaria est in hac arte preter vniuersaliū rerū cognitionem experiētia: ꝑpter quā particularia principia habeanꝛ: in eo q̄d in vnoquoq̧ indiuiduo fieri debet. Et scias q̄ ista p̄ncipia scribi nō possunt oia: q꞉ sunt infinita. et ista pars sciētie medicinalis nobis vetat perfectionē habere in hac arte: eo q̄ magis est appropriata experiētie q̄ rōni. ꝛ ꝑpter hoc dixit Hypo. ars longa ꝛ vita breuis. Et egomet nō studui in hac sciētia vt videaꝛ mihi vt s̄m sufficiens: sicut videꝛ multis medicis nostri tp̄is: q̄ multū elongati sunt ab eoꝝ intētiōe: exceptis filijs Auenzoar ꝛ maxie aboaly ꝛ filio eius abenariaz: cui deus cōseruet vitā: nā isti veri magr̄i sunt in sciētia medicinali. Reuertamur ad dictū nostrū ꝛ dicamus q̄ maior ps isti⁹ fe. a stipticitate prouenit et siccitate. ꝛ maxime in complexiōibus calidis et complexiones siccas habētibus. Et hec eis nō prouenit: nisi q꞉ cibi permutantur in eoꝛuz stomacis ad fumositatē: ꝛ quib⁹ superuenit eis fluxus ventris ꝛ pluribus eorū quibus hoc accidit: accidit propter corruptionē ciborū ꝛ ipsorū mordicationeꝫ. Et aliquando accidit illis ventris constipatio: quod prauum existit. ꝛ constipatio hec accidit propter caliditatem et siccitatē: et virtutis expulsiue debilitatē: et sic dicendum est de medicatione vniuscuiusq̧ istorum per se.

¶ Cap. vij. Quod est de cura febris effimere quando est cū fluxu ventris.

Et dico quod illi cui accidit fluxus ventris in ipsius curatione consideratio est habenda Ita quod si huiꝰ eductus est fluxus cessauit: fac ipsum ingredi balneū: et ipsum ciba cuz confortantibus stomacum: et ipsum stomacum cum vnguentis confortantibus vnge. Sed cum fluxus est in statu melius est vt in balneū ipos ire non permittas. hoc. G. dicit: sed noui medici medicātur for=

tem fluxum cum balneo: qꝛ di-
cunt ꝙ attractionē facit ad op-
positā ꝑtē.⁊ ꝙuis ita sit non est
ꝓpria medicina: ſꝫ est ꝑ accñs.⁊
iō qꝛ est ꝑ ſilitudinis viā. Et tu
ſcis ꝙ ꝯꝛiū dꝫ expelli ꝑ ſuū ꝯꝛiū
vñ hoc qñ poſſum⁹ est dimitten
dū. Sed patiēs est cibād⁹ abſqꝫ
poſitiōe ipſi⁹ in balneo: imo de
bes cōſeruare vt rectifices ipſi⁹
stōm euacuatiōe ceſſante cū la-
na īfuſa in oleo abſinthij ⁊ oleo
ro.⁊ ſi maſticē cōtritū acceperis
et cū oleo ro. miſcueris: ⁊ ꝑdicte
lane infuderis: ⁊ multo fortius
opabit. Et vlt ſcias ꝙ i mēbris
principalib⁹ nō est ſuperponē-
da medicina actualiter frigida.
ꝙuis potentialiter frigida exi-
ſtat. Et ſi fuerit multa inflāma-
tio in ore stomaci miſceas cum
iſtis oleis ſuccū extremorū vitiū
et ſuccū citonioꝝ: ⁊ aliqui appo
nūt cerā ⁊ faciūt inde cerotū. Et
aliqui ex hac medicina mirant:
⁊ dñt. cū eger os stomaci habeat
mala cōplone calida vitiatum.
cur. G. ponit maſticē cū oleo ro.
et nos rñdemus ꝙ ſignificatio
hec recepta a mala cōplone ſo-
la est alia a ſignificatōe recepta
a cōplone mēbri. Ob hoc qꝛ in-
tētio medicatiōis iſti⁹ mēbri est
vt fortificet cū medicinis habē
tib⁹ aliqd ſtipticitatis cū ama-
ritudine ⁊ aromaticitate. Et ꝓ-
pter hoc ꝑmi expimētatores nō
curabāt debilitatē stomaci: niſi
cum his ſupradictis. Et poſſibi
le est vt multis hoib⁹ nocebant
eo ꝙ malā cōplonē non cōſide-
rabāt. ſicut dicit. G. vni accidit
Gal. q̄ malā cōplexionē habebat i sto
maco calidā ⁊ ſic. Multū ergo
cōſiderandum est ſi mala cōple
xio est tāta vt ipſam nimiū ti-
meamus: ſtudebimus ſolum in

oris stomaci confortatione. et ſi
non admiſcebimus cum his fri
gidas medicinas obſeruato vt
ſint illis ſimiles in ſtipticitate.
et tales medicine ſunt multe.
Sed ſi fluxus non ceſſauerit nō
deſiſtas ipſum cibare cū rebus
ſtipticitatem habentibus. ⁊ ſm
ꝙtitatē fluxus ipſum rege. Nā
ſi paucus ſit fluxus ſufficit pa-
nis biſcoctus cū zuccaro vel ſuc
co ro. confectus: aut citonioꝝ
ſucco. Et ſi multus ſit fortiorib⁹
vtere vel pane biſcocto ordei cū
ſucco citonioꝝ: ⁊ vinum pomo-
rum granatoꝝ est bonus cibus
ſm. G. Sed ſi ceſſauerit fluxus
mica panis conueniēs est. Et ſi
ſuꝑuenerit caſus appetitus ſu-
mat electuariū citonioꝝ cū ali-
quātulo maſtice cuꝫ ſucco extre
morum vitis. Et. G. vtit hoc ele
ctuario citoniorum qđ cōpoſuit
in fine regiminis ſanitatis. Sꝫ
medicina in q̄ intrat piper aut
res calide tunc est vitāda: ⁊ ma
xime in climate noſtro tꝑe calo
et calida cōplone. Et qñ iſtis ac
cidit vētris cōſtipatio: tunc cōſi
derādum est in quo loco fit cibi
retentio. vtrū in stomaco aut in
inteſtinis. ſi est in stomaco. G.
precipit dari confectionem triū
piperū. ſed nō de forti in qua in
trāt medicine: ſed de debili quā
poſuit in libro de ingenio ſani-
tatis. Et hec medicina non est
conueniens: niſi illi in quo cib⁹
permutat in stomaco ad aceto-
ſitatē: qꝛ stomacis calidis ⁊ nau
ſeam ex caliditate habentibus
hec nō erit vtilis medicina. Et
est dictum. G. qđ iam declaratū
est in egritudinum libro ꝙ vir-
tus membrorum eque debilita
tur per complexionē calidā ma
lā ſicut per frigidaꝫ: quia aliqđ

mēbrorū

mēbrorū non habet sua accidētia nisi per mensuratū calorem: Et si debilitatur per cōplexionē frigidā est hoc substātiale. eo ꝙ est ei necessariū. Et propter cōplexionē calidā erit per accidēs sicut sol fortis qui extiguit ignē et calor fortis fornacis extiguit candelā. Similiter pōt dici ꝫm G. de debilitate stomaci q̄ fit ꝓpter cās calidas ⁊ nauseas calidas. ergo. G. nō respexit nisi ad frigiditatē que in stomaco accidit per accidens in hac arte: et hoc curare intēdebat. ¶ Sȝ prouidendum est super complexionem malā: ⁊ sic medicine misceri debēt. Sed credo ꝙ clima suū ipsum in hoc sustentauit. ¶ Et mihi videtur ꝙ electuariū citoniorū mixtum cum ligno aloes mastice: gar̄. multū valet si sit taliter cōpositū vt frigiditas citoniorū vincat ipsorū caliditatē. Et non est tradendum obliuioni de modis cōpositionis harū cōpositionum: quoniā si voluerimus frangere virtutes ipsara medicinarum absꝗ citonijs potes hoc facere cum extremitatibus vitium: vel cū alijs rebꝰ frigidis: ⁊ stipticis: ⁊ medicus in hoc ꝓuisor esse debet vt resistat ei qđ plus est timēdū. ¶ Et melius est ꝙ calor qui ex hac ꝓuenit mixtione sit in p̄rio gradu. ⁊ quādo fuerit necesse frigiditatē stomaci remouere diminuat res frigidas: sicut nos diminuimꝰ in aliquibus quantitatē calidarum quando nos oportet cōplexionem calidā procurare. ⁊ Galenus precepit embrocari vētrē istorum cum aqua calida: et intendit per hoc ventrem mollificare: sed quia mollificatio nocet stomaco: oportet ꝙ fiat cum stimore: et quāuis mollificatio sit huic congrua egritudini nature membri contraria existit. Ob hoc est necesse has duas res miscere aut semper rem conuenientem ordinare. ¶ Sed cuȝ cibus ex stomaco descendit: tunc embrocatio valde vtilis existit: hoc obseruato ne cibus indigestus ad membra trahatur embrocata: ⁊ hic clistere melius est omnibus que fieri possunt: ⁊ si nō est mordicatio aut ventositas tunc sufficit clistere factum ex melle oleo: ⁊ aliquantulo sale: ⁊ si mordicatio fuerit: tunc admisceantur pinguedines anseris ⁊ galline. Et si ventositas affuerit necesse est vt in oleo coquatur parum rute: et semina resoluentia ventositatem: sicut semen apij ⁊ cimini ⁊ similium. Et vētositas cū nausea in hoc loco significat ꝙ naturalis calor debilis est: et propter hoc non est calefaciendū nec refrigerandū: sed vtrisꝗ vtendū erit: ⁊ aliquando hec febris tribus diebꝰ perdurat: sed nō timeas ⁊ rege ipsos post exitū paroxismi: ⁊ post euacuationem ventris ponendo ipsos in balneo: ⁊ ciba ipsos cibis conuenietibus. Sed ex nausea acetosa hec fe. non fit ob hoc: q: ex illis substantia fumosa nō generat que spūȝ inflāmet. Et scias ꝙ in complexionibus frigidis et humidis raro hec febris accidit. similiter neꝗ in frigidis et siccis. Sed calida ⁊ sic. omnibꝰ paratior ad hoc existit. ⁊ propter hoc illud quod plus nocet corporibus sic dispositis est fames et exercitium temperamentum excedens ⁊ negligentia balnei. Sed qui febricitant feb. que fit propter bubonicum apostema

quod fit in subascellis et inguinibus vltimũ medicamẽ illius apostematis est curatio. Et si ꝓpter reuma hoc accidit medicine purgantes necessarie existunt. Et si fuerit propter sanguinis abundantiam minutione indiget: q꞉ hec preseruat ne in vlteriores egritudies cadat. Et. G. precepit vt has febres patiẽtes ponantur in balneũ: sed mihi nõ placet vt fiat nisi in declinatione. Et hoc sufficit in medicatiõe effimerarũ: coniũcto tñ hoc causis extermiatis in libro egritudinum.

¶Cap. viij. Qđ est de curatione febriũ acutarũ arsiuarũ.

Deinceps volum⁹ loqui de febribus arsiuis vel acutis que dicuntur arsiue. ideo q꞉ iste febres sunt medie ĩter putridas ꝛ effimeras. Et diximus ꝙ iam dictũ est in libro egritudinum: quod hec febris fit ex multo sanguine: et sunt species due: vna est dum sanguis non est putrefactus: ꝛ alia est: dum sanguis iam putrefieri incipit. Et vnaqueꝗ istarũ trino disponetur modo. Un⁹ est vt homo tenus continue affligatur a pricipio vsꝗ ad finẽ equaliter. ꝛ hoc fit ꝓpterea: q꞉ idẽ qđ dissoluitur est equale ei qđ resoluitur. Secũdus modus est vt a principio augmentetur vsꝗ ad finem. et hoc accidit propterea: quia illud qđ dissoluit est plus eo qđ resoluit. Tertius modus est vt a principio vsꝗ ad finẽ decrescat: et hoc fit ideo quia illud quod dissoluitur minus est eo qđ resoluitur. Et q꞉ hec febris fit propter oppilationem ꝑ mvasa:

Pmo mõ.

Scđo mõ.

medicatio ipsius erit per flobotomiam: ꝛ maxime cum non est sanguis putrefactus. Et. G. hic dicit quod quando natura fortis est extrahamus vsꝗ ad sincopim. ꝛ dicit ꝙ propter hoc corpus refrigerationem habebit. ꝛ possibile erit vt colera abijciatur per partem superiorem aut inferiorem. Et dicit hanc medicationem in hac feb. esse necessariam. Et ego dico quod hec quantitas euacuationis artificialiter non existit: immo valde est erronea: eo quod hec ars imitatur naturam: ꝛ nunquã fit crisis laudabilis per euacuationẽ sanguinis vsꝗ ad sincopim per ducentẽ: immo hec ꝓuenit a crisibus malis: in quibus virt⁹ expulsiua plusꝗ conueniens est: expellit. Adhuc nõ est intentio euacuationis inquantũ est euacuatio: nisi ad remotionẽ superflui sanguinis peccantis quantitate: et ad conseruationẽ quãtitatis naturalis. ergo quomodo potest sanguis euacuari vsꝗ ad sincopim: nisi cum detrimento sanguinis naturalis: hoc impossibile esse videtur. Et. G. nõ intellexit per hoc nisi subitam corporis refrigerationem. ergo hec medicina accidentalis est periculosa. vnde melius est vt aliquantulũ ex calore remaneat extraneo: quam calor naturalis diminuatur. Adhuc non est credendum vt in tali corpore quale est istud non sit putrefactiõis alicuius humoris preparatio. ergo si diminuis calorem naturalem corrumpetur humor: ꝛ virtus diminuetur: ꝛ non erit qui huius erroris faciat correctionẽ Signa ergo per que cognoscimus febrem esse a putrefactiõe

G.

exemptam: sunt signa cōmutatiua ꝛ non fixa. Considera ergo quot in hoc loco eminēt pericula. Et cū in hac febre apparēt signa putrefactionis ꝑ vrinā aut pulsum flobotomia nō fiat vsqꝫ ad sincopim ꝑducens: qꝛ impossibile est vt post minutionez nō remaneat putrefactio vsqꝫ ad septimū diē: ꝛ ꝓpter hoc est necesse vt remaneat virtus sufficiens digestioni. Et dicit. G. ꝙ qñ medicabis hāc febrem sanguis cū putredine: tūc nō est expectādū vsqꝫ ad digestionē materie. Et ex hoc intelligere debem⁹ qḋ in principio flobotomare debem⁹: et demum potare aquā frigidaz in niue frigidatā tandiu donec corpus ipsi⁹ ad frigiditatem deueniat. Et hoc fieri dꝫ cōsideratis certis cōsideratiōib⁹. Prima est vt egritudo sit digesta: vt in viscerib⁹ nō sit apostema: ꝛ vt in ore stomaci nō sit debilitas necqꝫ frigiditas: nec qñ infirmus non est assuetus aquā frigidā bibere: ꝛ sic esse debet: qm̄ illud quod hic inducit ad malam cōplexionem contrariū existit eiusdē rei que causaz hꝫ remouere: quoniā aqua frigida humorē incrudat et impedit digestionem. Et impossibile est hāc febrem integre remouere donec cā ipsam faciēs in corpore reperiatur: ergo qūo potabit aquā frigidam habens stomacū debilem ꝛ frigidū quin ei accidat timor ꝛ stupefactio et cōsimiles egritudines ex mala cōplexione frigida. Et iā inuenti sunt hoies qui biberūt aquaz frigidā semel in quātitate multa: ꝛ inde ad cōstrictionem anhelitus deuenerūt ꝓpter frigiditatem musculi vel nerui ꝛ dyafragmatis: ꝛ taliter ꝙ nō potuerūt aliquid deglutire: ꝛ qui ipsam bibunt iam facta digestione: tunc naturā optime adiuuant: eo qḋ tunc ibi iam aliud non remansit nisi mala cōplexio calida et illa tunc remouetur ab aque frigide bibitione: ꝛ sic natura meliorez facit operationem in humore tali s. perficiendo digestionem ꝛ malam materiam expellendo: quoniam ipsa mala complexio hoc facere prohibebat: et hic est tractatus Gale. in potatione aque frigide in hac egritudine. ¶ Et debes scire quod hec febris latitudinem habet magnam in suo calore secundum magis et minus: et propter hoc que fortioris caloris est dicitur arsiua: id est causon. ¶ Et hec latitudo diuersificatur secundum climata. Et quando omnia particularia concordant cum febre que est arsiua: et infirmus multum desiderat aquam frigidam: non in hac est digestio expectanda: quia eger ante digestionem cōsumetur: et si feceris ipsum pati vsqꝫ ad digestionis aperitionē: tunc erit ipsius digestio mala: quemadmodum est nebula nigra aut hypostasis nigra propter nimietatem combustionis et tunc aque frigide exhibitio non valebit. ¶ Et propterea melius est in principio sine etiam digestionis signorum apparitione exhibere ꝛ nō curare: ex dictis aliquorum: qm̄ hec res est veracissime ꝓbata: nam materia que talem facit febrem qualis ista est cum sit in vltimo caliditatis non est priuata digestione nisi propter malam qualitatem acutam: non propter grossitiem nec propter viscositatem: ꝛ quādo hanc infrigidabis: tunc sta-

tim erit materia digesta: et melius est vt couertas talem febrez ad febrem lentam et longam q̃ curari potest: q̃ꝫ eger subito moriatur: nã error qui fit in alteratione cõplexionis febrium facilior est q̃ꝫ mors. Et ego credo qđ illi quib⁹ digestio dꝫ expectari si detur aqua frigida citius curarentur si ei⁹ virtus extitit fortis: q̃uis egritudo fuerit longa. Dicit em̃ Rasis ꝙ duo iuuenes in dieb⁹ canicularib⁹ iter agebant quoꝝ vnus erat dñs ⁊ alter seruus: ⁊ ambo hanc inciderũt febrem: ⁊ medicus dño aquã prebuit frigidam ⁊ seruo nõ propinanit: dñs euasit: ⁊ seruus mortuus fuit. Et terre iste nostre medie sunt inter terras. G. ⁊ Rasis in tẽperamento: ⁊ regressi sumus ex eo qđ nostre intentionis erat: et ꝓpterea q: tractatus curationis isti⁹ febris est vna partium tractatus feb. putridaꝝ: ⁊ ꝓpter hoc bonuꝫ fuit narrare medicamentum qđ vtrisq̃ cõe existat.

Rasis

¶ Cap. ix. Quod est de cura febrium putridarum; ⁊ primo de eis in generali.

SEd dico ꝙ febriuꝫ que sunt ex mala cõplexiõe materiali: prima illarũ intẽtio duas cõsiderat res: hoc est vt malã remoueat cõplexionẽ: ⁊ malã euacuet materiam. Et q: materia est cũ calore putredinali accidit hic tertia intentio: hoc est vt remoueantur cause innãtes ad faciendũ putrefactionẽ: ⁊ est superflui diminutio ⁊ pororum apertio oppilationis. Et poroꝝ oppilatio ꝫ accidit ꝓpter res stipticas aut frigidas aut desiccatiuas: aut ꝓpter humorum grossiciem aut viscositatem: ⁊ aliq̃n hec om̃ia aggregantur. ergo tertia intentio est: vt vnũquodq̃ istoꝝ remoueatur ꝑ ipsi⁹ cõtrariũ. Ergo vt plurimũ accidit vt cõtrarientur hec accidentia medicationi: et maxime qñ superuenit accidẽs qđ est cõtrarium significationi medicationis febris. Sed qñ fuerit significatio recepta ab essentia febris et causis ipsi⁹: ⁊ vnũ erit ꝯtrariũ alteri: tũc opꝫ medicum considerare sup accidentia si fortissima sint. Et si nõ cogatur medicus a fe. vel accidentibus: tũc instare dꝫ remotioni cause: et per hanc viã remouebitur febris sicut est in febribus de frigida causa: vt est fe. melencolie ⁊ flegmatis. Et si fe. fortior causa fuerit: tũc opponat se febri: saluo vt cause nõ obliuiscatur: ⁊ possibile erit vt cogãtur ambo considerare equaliter. Et nos volumus in primis narrare febres que nõ habẽt accidentia resistentia eoꝝ medicationi: ⁊ postea narrabimus illas q̃ habent accidentia ꝯtraria: eo ꝙ tractatus resistentie accidentium est alius a medicatiõe egritudinũ: ⁊ etiam alius a medicatione accidẽtium: qđ est: q: eorũ medicatio est ꝑ remotionẽ causarũ sicut in egritudinib⁹. Sed resistere accidentib⁹ fit cũ rebus que cito ea remouent: ⁊ subito ꝑ cõtrariũ: q̃uis vt aliq̃n augmentant accidentiũ casus sicut opiũ in summis doloribus. Dicimus ꝙ frigiditas ⁊ humiditas in oĩbus febrib⁹ ingressum habent ꝑ modũ medicine ⁊ cibi: ⁊ hoc in rebus assumptis in corp⁹: ⁊ hoc fit ꝑ primas ipsarũ virtutes solum: ⁊ aliq̃n fit vt aerem infrigidemus: ⁊ aliq̃n vt ipsum calefaciamus: ⁊ aliq̃n egrum remoueamus de vno climate ad aliud: si

ent fit in periplemonico cui 'pre
stamus vt vadat in ethiopiā vel
ad arabiam. Sed euacuatiões
in febrib⁹ per flobotomiam vel
farmaciam fiunt p virtutes se=
cūdas aut tertias: aut per pprie
tates: et aliqñ fiunt per balnea
aut fricationes. Sed euacuatio
nes per exercitiū in febribus nō
fiunt: ⁊ est considerandū in quo
sit vnūquodq3 istorum faciēdu3
aut plus vno: ⁊ in quo tempore:
eo q tempus est vna ex reb⁹ val
de necessarijs in hac arte: ⁊ pro=
o. pterea dixit Hypo. q tempus sit
acutum: hoc est q tempus medi
cine latitudinem paucam h3.
Et dicimus q flobotomia fieri
non debet: nisi signa multi san=
guinis apparebunt: sed melius
est vt fiat quando non est mali=
cia: nisi quantitatiua sicut supe
rius dictum est. Et tempus fa=
ciendi sequitur fortitudo: quia
secundum plurimum fortitudo
virtutis plus est in principijs
egritudinum: propter hoc ordi=
nauerunt quidam fieri flobото=
miam in principijs egritudinū:
et multi sunt egrorum que flo=
botomiam patiuntur vsq3 ad vl
tra septimū die3. Et ad remouē
dum illorum errorem dicit. G. q
debilitatem virtutis aut fortitu
dinem non sequitur numer⁹ die
rum. Et quantitas flobotoma=
tionis recipit a fortitudine egri
tudinis: et a complexione et ab
etate: et tempore anni: consuetu
dine: dieta et conditionibus
alijs. Sed bonitas virtutis et
eius malitia sequitur malitiam
complexionis et eius bonitate3
⁊ propter hoc ponitur a medico
in vno genere. Sed euacuatio
que fit aperiendo oppilationes
fit incidendo humores et subti=
liando ipsos et digerendo ipsos
⁊ rectificando illud quod potest
rectificationem accipere: ⁊ expel
lendo illud quod non potest re=
ctificari: et hoc fit in omnibus fe
bribus et maxime in illis que
non sunt incensiue: et etiam in
omnibus horis seu temporibus
egritudinis: eo q̄d materia pu=
trida non rectificatur: nisi his
duabus rebus: scilicet expellen=
do illud quod rectificari nō po=
test: et rectificando quod potest
rectificari quemadmodu3 fit ab
hominibus volentibus putrefa
ctioni obuiare. Et necesse est re=
gere naturam continue in pro=
uocando vrinam. Sed quia ma
ior pars harum medicinarum
est calide et sic. complexionis vt
est semen apij et feniculi et simi
lium: ⁊ possibile est vt ex tali ope
ratione febris augmentetur: et
propter hoc necesse est vt fran=
gantur earum virtutes prime cū
rebus frigidis ex natura sui ad=
iuuantibus illam operationem
et talia sunt semina melonis cu
cumeris et horum similium: et
sunt etiam ex medicinis harum
operationum que sunt tempera
te vel pauce caliditatis: quas
damus febricitantibus: sicut ca
pillus veneris et endiuia et si= Endi=
milia. Et in summa intelligere uia.
debemus quod quando opera=
ri volumus medicinas calidas
quod frangere debemus earum
virtutes: et in his predictis me=
dicinis inueniuntur due res: sci
licet icisio ⁊ subtiliatio. Et scias
quod euacuatio per vrinam est
ex medicinis magis manifestis
in febribus. Et he medicine ali
quando inducunt angustiam ⁊
inquietudinem et corruptione3
stomachi et epatis: et proprie in

fine febrium cronicarū: et ꝓpter hoc cōuenit vt eis .admisceātur ea que habent confortare membra principalia sicut bulliendo in aqua ꝑdictarū aliquid masticis: vel vt bibāt aquā illā cū zuccaro ro. ⁊ in his conuenit nobis magna exercere. s. in cōfortādo: subtiliando: ⁊ incidendo. Et si materia huius febris fuerit humor frigidus ⁊ sic. opꝫ vt abstineat ab his. s. calidis ⁊ sic. eo qḋ ista sicca nō debes quartanarijs exhibere: ⁊ si vis ei ꝓpinare debes hoc facere frāgendo siccitatem earum cū radice liquiricie ⁊ zuccaro viol. Sed qꝛ zuccarum viol. hꝫ virtutem relaxatiuā ꝓhibere poteris cū passulis: q̄ optime existunt in hoc casu: et sunt necessarie. s. passule in remouendo siccitatem superfluam sq̄uinzibin. s. syrupi acetosi: eo q̄ habꝫ mordicare membra neruosa: scꝫ ysophagum seu meri ⁊ stomacū et cannā pulmonis: ⁊ aqua ciceris ꝯfert in maiori parte febriū.

¶ Et q̄uis aqua ordei sit frigida ⁊ humida hꝫ mūdificare vias a superfluitatibus: ⁊ abstergit ⁊ lauat vias absq̄ inflāmatione: ⁊ est ex medicinis laudabilis valde, i hoc casu. Et ꝓpter hoc sq̄uizibin ⁊ aqua ordei laudata sunt in curis febriū. Sed aqua ordei interdū ori stomaci hꝫ inducere nocumētū: ⁊ ꝓpter hoc indiget rectificatione. s. ponēdo in rotulo dimidio aque ordei characterem vnum ex mastice. s. pondus quatuor granoꝝ ordei: ⁊ hec omnia indigent cōsideratione. s. opponendo se periculosiori et fortiori ꝑm plus ⁊ minus. ¶ Medicine eñ laudate in relaxatione nature sunt que habent has secūdas virtutes. s. relaxare ⁊ qualitati febrili obuiare: ⁊ tales sunt tamarindi et benefeg. i. viole et tereniabin seu manna ⁊ medulla bathee. Sed oportet vt vitem⁹ dare mirobalanos ante digestionem propter stipticitatem ipsorū: sed alublep. i. corrigiola optima est in principio febris: q̄uis aliquam habeat caliditatem.

Nota

¶ Ordo autem medicinaruꝫ in mollificando naturam est queꝫ dictur⁹ sum: scilicet tereniabin primo: secundo benefeg: idest viol: tertio tamarindi: postea alublep: medulla cucumeris saracenici: scilicet anguine: ⁊ postea karsabar: scilicet cassiafistula: deinde mirobal. et conueniens est omnibus febribus vti contrarijs a tota specie putredinis febrilis. Sed quia he medicine pro maiori parte calide existunt sicut sunt species: ideo in modica quantitate de ipsis ponere debemus: ⁊ frangere debemus earum virtutes primas. Sed medicinis que hanc exercent operationem absq̄ calefactione vti debemus in hoc loco: sicut est vinū pomorum granatorum: ⁊ sandali albi ⁊ rubei: et tabazir. i. spodium. Sed in sandalis aliqua existit opilatio: et cū rectificata fuerit medicina materia vtilis existit. ¶ Sed medicine que habent infrigidare ⁊ humectare sunt diuerse vel varie vel multe ꝑm diuersitatem ⁊ multitudinem febrium in quātitate calidarum ⁊ paucitate earundem. ¶ Et ordo harum medicinarum est talis: quia primo danda est aqua ordei: et postea syrupus iulep. ⁊ est syrupus secūdū quosdam factus ex aqua ro=

se et zuccaro solū: sicut laudaue rūt aliqui noui. Sed propter sic citatem aque rosate ponēdū est tantūdē aque simplicis: et plus et minus scdm ꝙ videtur conue nire: ⁊ q̄ magis fortis existit est syrup⁹ fact⁹ ex succis frigidis ⁊ humidis: sicut est succ⁹ cucurbi te: ⁊ cucumeris saracenici: et ci trulorꝝ ⁊ melonū: ⁊ sunt exteri⁹ coloris citrini: et interius sunt continui et albi: sed qđ fortius existit est bibere succū pdictorū absq̧ zuccaro: ⁊ maxime succuz anguine. s. cucumeris saraceni ci: eo ꝙ ꝯtrař colere a tota sub stātia sua. Sed tēpus in quo de necessitate debemus purgare materiā peccantem cum medi cina attractiua est hora in qua exuberat malicia hūoris exeū tis in qualitate: ⁊ iam declara nimus superi⁹: ⁊ hoc facere de bemus forti existente virtute: ⁊ tunc est certum qñ signa dige stionis apparēt: quoniā eo tem pore collaudaꝛ euacuatio facta a natura: eo ꝙ virtus expulsiua nō mouetur ad expellēdū super fluitates per viaz naturalē nisi facta digestione: et in hac arte imitari debemus opera nature toto posse. Et scire debes ꝙ fctā digestiōe fit descēsio et expulsio absq̧ aliquo impedimēto gros situdinis vel viscositatis vel op pilationis. Sed qñ non appa ret digestio: tūc dissensio inter medicos reperiꝛ: eo ꝙ. G. ⁊ ma ior pars medicorꝝ dicūt ꝙ mini me purgare debemus nisi ma teria sit digesta: nisi egritudo fuerit in vltio acuitatis. Ex hoc intelligere possumus ex dictis hypocratis: quoniam quando egritudo est in vltimo acuita tis: tunc humores sunt in vlti ma furiositate: et non est secu ritas quis descendant ad que dam membra principalia ⁊ le dant ipsa nisi sint euacuati in principio egritudinis: eo quia humores qui acutissimi existūt sunt subtiles: ⁊ quia ibi non est grossicies nec viscositas que ꝓ hibeat operationem medicine laxatiue. Et non potest inde ꝓ uenire nisi vnum solum nocu mentum: quod est: quia medici ne laxatiue suis qualitatib⁹ pri mis augmētant febrem: ⁊ illud potest remoueri miscendo cum eis frigida ⁊ humida secunduz qđ conuenit. Sed quando egri tudo non est peracuta valde: sz est quieta: tunc expectanda est digestio. Et scire debes ꝙ egri tudines que acute sunt ī terris Hypo. in terris nostris peracu te sunt: et hoc manifestatur: qꝛ hyp. non curabat egritudines acutas nisi cū aqua ordei ⁊ me licrate: ⁊ postq̧ ita est: egritudi nes acute nr̄e regiōis ⁊ aliaruz calidarum terraruz medicande sunt cuz medicinis attractiuis vel laxatinis in pricipio egritu dinis. Et ī egritudinib⁹ pera cutis ꝓ maiori parte humores corrumpuntur circa orificiū sto maci: ⁊ ꝓpter hoc quādo appa ret abūdātia sanguinis: lz non sit superflua euacuare debem⁹: qm̄ inde magnū prouenit iuua mentum: ⁊ in continēti quiescit valitudo egritudinis: nisi sit ꝙ prohibeat ex reb⁹ supra dictis. Sed quando egritudines non sunt acute: sed sunt ex humori bus mucillaginosis et viscosis et indigestis ipsas euacuare et purgare debemus post subti liationem et incisionem: et hec est digestio eorum: alioquin nō

opꝫ cū medicina purgari. Sed egritudines que non sunt acute et sunt ex humoribus subtilibus: sicut est vera tertiana que transit vltra .7. peryodos: dicit
anicē. Anicē. ꝙ expectare debemus digestionem: eo ꝙ digestio humoris subtilis est eius ingrossatio ꝛ grossi est ei⁹ subtiliatio: ꝛ sicut difficile est virtuti expulsiue expellere humores grossos ꝓpter sui grossiciē: sic difficile est virtuti expulsiue expellere subtilē: qꝛ disrūpit ꝛ dispergit propter sui subtilitatem: quare difficile existit nature expellere humores grossos: eo ꝙ oppilant meatus ꝛ trāsitus: ꝛ subtiles: qꝛ disrūpūtur et sparguntur ꝛ imbibuntur: tñ medicine laxatiue citius expellūt et facili⁹ humores subtiles ꝙ̄ grossos. Et ꝓpterea q̄dā medici dixerūt ꝙ nūꝙ̄ dederūt aliquā medicinā laxatiuā ad purgādū aliquē humorē quin colera prius purgaret ꝓpter sui lenitatē ꝛ subtilitatē: ꝛ adhuc magis ꝙ qñ dant medicine laxatiue q̄ trahere et purgare debent melēcoliā: aut flegma grossum ꝛ viscosum a ꝓprietate ꝛ sui natura prius ille eedē trahūt coleram ꝛ expellunt. Et hoc idē manifestat intellectus qđ subtiles hūores habiliores sunt ad purgandū ꝛ expellendum grossis: quāuis hoc non fit ex opere nature: quoniam si sic faceret natura: illud quod prius exiret in egritudinibus acutis esset colera: eo qđ tales egritudines pro maiori parte fiunt ex humoribus subtilibus: et quanto sunt subtiliores tanto difficilius a natura expelluntur. Et propter hoc dicimus quod minime tardare debemus in peracutis exhibere purgationes: neqꝫ expectare ad perfectā digestionē: qꝛ non est tutum quin mala qualitas predominet nature: ꝛ tūc erit mala digestio expectanda cum diffiducia liberationis. Et postꝙ̄ ita est ꝙ purgare debes non facias illud nisi primo frāgas suam caliditatem ꝛ siccitatem. Sed in febribus flegmaticis ꝛ melācolicis Rasis in principio earū purgabat: ꝛ hec erat
rasis eius opinio oīno. s. purgare in principio febris. tñ. G. dicit contrarium manifeste. s. ꝙ minime debemus in principio febrium melēcolicarum: ꝛ illud idem dicit in epistola ad glauconem. Et illud est qꝛ finis harū egritudinum est securus: nec expectatur digestio mala: sꝫ flegmatica est male determinationis: ꝛ ꝓpter hoc necessarium existit vt infirmus euacuetur preter ꝙ̄ expectetur digestio perfecta: et propter hoc medicus prius incipere debet a medicinis subtiliatiuis ꝛ incisiuis per hebdomadā vnam: quia non timemus calorem huius febris cum sit debilis vt magnum inferat nocumētum: et cum hoc fecerit tunc medicus purgare incipere debet. Et demonstratio hui⁹ est illud quod vides fieri in apoplexia: ꝛ etiā in siřibus egritudinibus timorosis frigidis: qꝛ īcipim⁹ ī talib⁹ ab euacuatiōe ponēdo in medicinis laxatiuis incisiua ꝛ subtiliatiua. ¶ Et mihi videtur impossibile recipiēdo syrupum
Syrupum squinzibin squinzibim ꝑ hebdomadā vnā factū ex decoctiōe radicū liliij celestis: ꝛ seminis apij: et liqritie quin ꝓparet hūores: ꝛ digerat: ꝛ leniorē faciat exitū a corpore: ꝛ ꝙ̄uis tot⁹ humor nō euacuet

a corpore:tñ natura inde alleniationẽ suscipiet oĩno. Et ide redire debes ad incidendum ꝛ subtiliãdũ ꝑ aliã hebdomadã: quẽadmodum diximꝰ:ꝛ postea purgare:q꞉ taliter oṗando humores habiles reperiunt̃ ad expellẽdũ. Et simile hoc est homini ferẽti graue põdꝰ:qm̃ qñ ferre nõ põt ipm̃:ꝛ diuidit ipm̃ in partes facilius tolerat ipsas:et postꝙ natura fuerit alleuiata: tũc digestio laudabilis apparebit:ꝛ rectificabitur dño cõcedẽte. ¶ Et hoc melius existit valde ꝙ infirmũ dimittere egritudini ꝛ nature.s.si videbis naturã egritudini ꝑualere:tũc dietã ꝛ regimẽ infirmo iubebis:ꝛ hoc in arte minime collaudat̃:quoniã nisi nature violẽtiã feceris vel adiuuando ipsam nihil boni ei feceris:nisi ꝙ verba ei dederis retinẽdo ipsum. Et istud idez regimen facere poteris in febribus melẽcolicis:ꝛ sic facimus hoibꝰ sanis qñ volumꝰ ipsos purgare.s.q꞉ ipis digestiuũ ꝑpinamꝰ pꝛĩo ad subtiliãdum hũores ꝛ vias aperiẽdo:sic ꝛ in egritudinibus opꝫ facere:tñ in egritudinibꝰ maior diligentia est adhibẽda:eo ꝙ earũ humores difficiliꝰ recipiũt digõnem. Et hoc manifestat̃ in oṗe.G.in labore spontaneo febri propinquo:qm̃ ipse purgabat omnes humores faciẽtes hunc laborez preter humores viscosos mucillaginosos:eo ꝙ oẽs concordare videntur ꝙ tales non sunt purgandi.G.autẽ videtur qđ euacuare debemus habentes hãc febrem per fricationem solum. Ego autez affirmo quod climata in hoc multum sunt considerãda:propter hoc nõ est danda regula generalis: quoniam mihi videtur quod etiaz humores viscosi et mucillaginosi purgari possunt i his nostris regionibus:facta tamen incisione et subtiliatione per longum tempus:et tunc tempus digestionis abbreuiabis:ꝛ natura inde alleuiabitur:et ex tunc videbis digestionem laudabilem. ¶ Et te oportet has res multotiens experiri : quia experientia in his rebus non modicam virtutez habere videtur:quod scripsimus de hoc in hoc loco sufficiat.

¶ Capit.x. Quod est de cibatione ꝛ fricatione ꝛ balneatiõe febricitantium.

Quod cibus dari non deberet febricitantibꝰ vsꝙ ad statum egritudinis:ꝛ hoc vt natura tempꝰ habeat digerẽdi hũores facientes egritudinẽ ꝛ ipsos expellẽdi:sꝫ q꞉ virtus nõ est sufficiẽs oibus: te opꝫ cõsiderare egritudines: qm̃ si fuerit ex egritudibꝰ acutis:cuiꝰ statꝰ est propinquus et crisis dꝫ esse in septimo:ꝛ natura fortis existit:tũc illud facere debes:ꝛ si virtus debilis fuerit nullatenus facere debes. Sꝫ si virtus mediocris fuerit:ꝛ etas fuerit iuuentutis cibabis ipm̃ aqua ordei:et mica panis lota etiam cum aqua calida ad quãtitatẽ.ʒ.ij.vel.ij.ponderis:ꝛ istđ est subtiliꝰ regimẽ i nr̃o climate ſm cõsuetudinẽ nostrã. Sed regimen antiquuz subtiliꝰ erat nihil dare ꝑ hebdomadã vnã:ꝛ quando volebãt ingrossare dabant aquam mellis soluz. Sed hoc ferre non possunt illi qui

sunt nostri climatis propter cō=plexionem aeris ⁊ consuetudi=nem. Sed in climate illorū cor=pora habent minorez resolutio=nē: ⁊ cū hoc bibunt vinum non in modica quātitate ⁊ comedūt carnes porcinas: que duo sunt plurimi nutrimenti. Et genera=liter cōsideranda est cōsuetudo: quoniā qui consueti sunt come=dere ter in die non possunt pre=dicta sustinere: ⁊ maxime habē=tes complexiones calidas et re=solubiles. Et si cognoueris sta=tum egritudinis esse longum ⁊ virtus infirmi fuerit debilis ci=bandus est plusq̄ diximus in principio: ⁊ cum status appro=pinquabit minuendus erit: et totum hoc est intelligendū for=ti existente virtute: et fortitudo virtutis existit in complexione forti. Sed qui habent comple=xiōes calidas et siccas pauci ex his famē possūt sustinere: ⁊ ma=xime in egritudinibus sibi cōsi=milibus ⁊ in temporibus cali=dis: eo q̄ q̄n talibus pati famē fecerimus: febres eorum ad in=cēsiuas declinare faciem⁹: quā=uis debiles existāt in radice vel ad ethicam: q̄r in complexioni=bus cōsimilib⁹ multiplicantur q̄litates male sui natura: ⁊ ma=gis quādo eis facimus sustine=re famem multiplicant ⁊ adurū=tur humores. Et hora cibandi eos est in declinatione paroxis=mi primi: ⁊ ante principiū secū=di vt natura habeat spaciū di=gerendi humorem in tempore paroxismi: ⁊ hoc melius existit scilicet confortare virtutē ne ei accidat accidens periculosum: cui necessarium sit cibū propi=nare vt in sincopi ex resolutiōe. Sed si timuerimus aliquod ex his cibabim⁹ eos in principio paroxismorū: q̄m inde eos a sin=copi taliter liberabimus quēad=modum recitat Gale. de puero qui precepto medicorꝫ sustinue=rat famez tribus diebus. Et ali=quando conamur cibare ipsos in medio paroxismorum. In fe=bribus autem continuis horaz cibādi eligere debemus in qua maioris existunt quietis: consi=derando tamē consuetudinem. Et ex horis diei meliores sunt frigide. s. mane et sero. Et scias q̄ balneum in declinatione fe=brium collaudat: quoniā super=fluitates euacuat subtiles. In principiis vero minime: q̄r rigo=res habet prouocare: ⁊ dissoluit humores et multiplicat opila=tiones: ⁊ spargit superfluitates per corpus totum: ⁊ non est tu=tū quin ide ꝑueniat apostema in aliquo principali membro: ⁊ quāuis hūores euacuet: multi=plicat tñ caliditatē ⁊ siccitatē fe=brilē: siue fuerit ex aq̄ calida fctū siue ex aere calido. Et necesse est vt corpora taliū nō tāgantur aq̄ frigidā: q̄m humores efficit crudos: ⁊ propter hoc balneum fieri nō dꝫ nisi post fctā declina=tionē: ⁊ in febrib⁹ q̄ nō sunt acu=te. Vina q̄q̄ aromatica ⁊ lenia q̄ modicā aquā sustinere possūt flegmatice ⁊ melēcolice exhibe=re possum⁹: sed in incēsiuis a vi=no oīno elongare debem⁹. Gal. quoq̄ curabat febres q̄ erant ex humoribus mucilaginosis cuz fricatione et hoc indiget consi=deratione: quoniam non est tu=tum quin humores spargan=tur ex fricatione per totum cor=pus. Et ipsemet precipit in li=bro de conseruatione sanitatis quod ille qui habet laxitudi=

hora cibā=di.

nem̄ corpus eius fuerit plectoricum vel plenū humorib⁹ mucillaginosis vt minime moueat vel exercitet: neq̄ balneū intret neq̄ faciat fricationē ⁊ similia. eo q̄ fricatio nō euacuat ex humoribus nisi q̄ sunt subcutanei ⁊ inter musculos. qui autē sunt in venis nullatenus euacuari possunt nisi cū medicinis laxatiuis. Et etiam vides q̄ si sanus faceret fricationē p̄ceptā ab ipso: in laxitudine. s. ita magna: de necessitate cutis apostemaret: eo q̄ fricatio hec in vltimo grauitatis existit: ⁊ illis maxime q̄ hanc patiunt̄ egritudinē cū in laxitudine semꝑ videant̄ esse. ¶ Jam ergo sufficiēter scripsimus sicut nobis videt̄ generaliter curas febriū putridaꝝ. nūc aūt redibimus ad curā vniuscuiusq̄ particulariter.

¶ Capi. xj. Quod est de cura: febrium colericarū: ⁊ p̄io de cura tertiane.

Ter tertiana.

Hec febris si fuerit pura tertiana erit secura absq̄ ꝑiculo. Et scimus certissime q̄ natura habebit dominiū suꝑ hunc humorē. ⁊ propter hoc nō debemus eū mouere cū medicinis attractiuis sicut est scamonea: eo q̄ rectificādo eā q̄tuz plus possum⁹ semꝑ mēbris principalibus hʒ inducere nocumētū. ⁊ ꝓpter hoc v̄tutē debilitat: ⁊ auget etiā caliditatē febrilē ⁊ siccitatē suā: ⁊ si aliud nō induceret nocumētū: nisi conamē surgēdi ⁊ decūbēdi modicū nō inueniret̄: q̄ cōplexio ide supcalefit ⁊ debilitat̄. Sed apparēte signo digestiōis nō est malū dare aliquā medicinā attractiuā in hūc modū. s. q̄ p̄io dare debes ea que p̄mo hn̄t lenire materiā ⁊ humectare sicut syrupum viol. ⁊ tamarindi. ⁊ ad reꝑmēdū nocumētū stōi adde aliq̄d ex mastice: et reubarbarū in hoc loco optimū existit. q̄m reꝑmēdo nocumētū predictarū laxat. Et quātitas quā dare d̄bes ex reubarbaro est a duab⁹. ʒ. vsq̄ ad tres miscēdo ei syrupū iulep ⁊ squinzibin ana. ℥. j. cū. v. partib⁹ aque frigide: ⁊ infra diē potabis cū aqua ordei: ⁊ hoc faciēdū est omni die nisi natura moueret̄ bis in die ad assellam sicut cōuenit: ⁊ si natura moueretur ex hac medicina vltra q̄titatem minue ſʒ portionē ex ea. Et sumus cōtenti in hac febre ex infrigidatione ⁊ humectatione cum aqua ordei ⁊ syrupo iulep. eo quod hec febris non existit intense caliditatis cuz sit ex colera naturali. Et sumus contenti oppilatione ipsius remouere cum aqua ordei ⁊ squinzibin solum cum modica in ea reperiatur oppilatio ⁊ forsitan nihil. Et facta digestione si sufficit dare mirobalanos citrinos bene quidem: sin autē propina ifirmo ex scamonea charateres ij. cū tantumdem masticis: ⁊ cū. ℥. j. syrupi de nenufare. ⁊. ℥. media syrupi malorum. Syrupus de nenufare. q̄ frangit qualitates ipsius scamonee primas. s. eius caliditatē ⁊ siccitatē: et cuz hoc confortat aromaticitate sua membra principalia. Et syrup⁹ pomorum: eo q̄ frangit eius siccitatē: ⁊ remouet nocumentum principaliū mēbrorū ab ipsa: et mastix q̄ cōfortat ⁊ remouet nocumentum principaliū mēbrorum: ⁊ medici iam ipsis vsi fuerunt ad occultandum malitiaz

ſcamonee. Et ſi timebis debilitatē infirmi cibabis ipſum micā panis lota. ⁊ iam teſtificauit. Y. qđ niſi fuerit ex errore qđ hec fe. nō trāſit. 14. diē etiā ſi fortiſſima fuerit. Sed ſi hec febris nō fuerit ex pura colera ſed erit ex vitellina vel praſſina vel eruginoſa non euadit hic abſq̧ periculo magno: ⁊ maxime qñ fuerit ex praſſina ver eruginoſa: et mihi videt̄ impoſſibile qđ aliquis ab eruginoſa euadere poſſet. Et he febres longos habent paroxiſmos ⁊ peſſima accidētia: ⁊ propter hoc indigent purgatione cū medicina attractiua quā ſupraſcripſimꝰ. prius ablata caliditate ⁊ ſicci. ipſius. Et nō eſt malum vt miſceas ipſi medicine aliqđ de polipodio qđ arabice dr̄ belbeg: eo ꝙ purgat colerā aduſtā ⁊ groſſam ⁊ melencoliā. poſtq̄ fregeris ſiccitatē eiꝰ cū oleo amigdalarū dulciū: ⁊ aperire opillationes in hac febre ꝓpriū exiſtit niſi fuerit excedētis caliditatis: qđ ſi fuerit: tūc intendere debes solū ad īfrigidādū ⁊ humectandum.

¶ Ca. xij. Quod eſt de cura cauſonidis.

Hec febris eſt intēſi caloris ⁊ prauorum accidentiū. ⁊ dr̄ incenſiua: et ⁊ impoſſibile eſt eſt qđ hec ex colera naturali generet̄. Et ī iſta cōueniens exiſtit purgare cū medicina attractiua a pricipio ipſius ⁊ minuere ex ſanguine ſi ſi ſina ſanguinis apparebſit dando ei oī die decem aureos tamarindorū infuſoꝝ in aqua ſimplici abſq̧ ſyrupo ⁊ aliqua aliare dulci: ⁊ poſt dabꝫ ei bibere aquā ordei ⁊ poſtea ꝑ totū diē potabꝫ eū aqua angurie: ⁊ hoc regimē ꝓpriū exiſtit oībus febribꝰ que ſunt vltia caliditate: ⁊ nō dimittas aquā angurie ⁊ aquā ſuꝑ niuē infrigidatā: qm̄ ſi cōuerteris hāc febrē in lentā ⁊ cronicā melius longe exiſtit q̄ꝫ vt eger moriat̄. Et hoc etiā dixit Abumerō Auēzoar de quodā puero quē ipſe medicauit: cui dabat oī die aquā angurie: ⁊ quottidie colerā vomebat: ⁊ tñ tal'r fuit opatus dōec illa febris cōuerſa fuit ad cronicā: ⁊ inde liberatꝰ fuit. Et mihi videt̄ qđ aqua angurie longe melior exiſtit q̄ꝫ aquā ī niue infrigidata in hoc caſu: eo ꝙ aqua in niue infrigidata q̄ꝫuis ſit in vltia frigiditate velociter tñ recipit caliditatē ⁊ adhuc magis: qꝛ aqua cū ſit ſimplex nihil reſtaurat neq̧ p̄ſtat corpori niſi frigidā qualitatē ſolum: ſꝫ aqua angurie reſtaurat ⁊ addit ī ſanguinē faciēdo frigidā ſubāz ⁊ q̄litatē. Sꝫ qñ febres erūt lente ⁊ longi erūt paroxiſmi: ⁊ certus eris qđ nō ex colera pura erūt: ſꝫ erit ex vitellina q̄ naturali frigidior exſtit: tūc ſtudere debes plus in aperiēdo oppilationes q̄ꝫ in infrigidādo ꝯtrariū eiꝰ qđ fieri dꝫ in illa q̄ fuerit ex colera pura: q̄ꝫuis raro tales inueniant̄. Et laudabiles medicine in hac parte ſunt q̄ hñt virtutē apitiuā abſq̧ forti caliditate ſicut capillus veneris. ⁊ radix apij: ⁊ ſemē feniculi frāgēdo ſiccitatē eorū cū radice liquiricie: ⁊ caliditatē cū violis. ⁊ flore nenufaris: ⁊ ſeminibꝰ cōibus. Et ſtudeas ponere ī medicinis res q̄ hñt mēbra p̄ncipalia cōfortare. ſicut eſt maſtix et ſpica nardi cōponēdo iſta cū ſyrupo ſquinzibin. Et eſto ſtudio

sus ponere in medicinis solutiuis que hñt colerã euacuare cũ q̃titate flegmatis sicut est semẽ brul'.i.semen chartami.frangẽdo tñ caliditatem ꝛ siccitatẽ eoꝝ. Et hec est cura oium febriũ colericarum.

¶Ca.xiij.Qd est de cura febris flegmatice.

Hec febris cum fuerit ex q̃tate simplici ꝛ naturali: et de hoc fueris certus: tũc studiosus esse debes in incidendo humores:ꝛ in subtiliando ꝛ oppilationes aperiendo plusq̃ infrigidando ꝛ humectando: ꝛ sufficit tibi in hac intentione squinzibin cuȝ iure cicerum occultando siccitatem eorum cuȝ radice liquiricie. Et adde huic compõni aliquid ex spica ꝛ mastice quoniam in hac febre stomacus debilis reperitur. ꝛ cõuenientior opatio ĩ pricipio hui⁹ febris est lenire naturã cũ semine cartami ꝛ semie harũliȝ fracta siccitate eorũ prius cũ tereniabin. Et seruato hoc regimine per hebdomadã vnam ꝓpinabis ei medicinã laxatiuã que hẽat illũ humorem euacuare: et melior illaram medicinarũ est turbit.quia a proprietate habȝ trahere ꝛ expellere humiditatẽ que in ore stomachi est:ꝛ agaricus etiaȝ cum eo:quia eradicat humorem grossum ꝛ aperit oppilationes.ꝛ si addideris aliud ex ierapigra non est malum cõfidendo magis in agarico ꝛ turbit:et aliquando occultando et frangendo siccitatem eorum cũ oleo amigdal'.dulcium.¶Coloquintida autem in tuis medicinis euitabis ponere q̃tuȝ plus poteris. Et si aparuerit tibi qd humor sit tante duriciei quod non possit euacuari absq̃ ea:adde ex ea aliquid in predicta cõpõne occultando malitiaȝ eius cum chachina:ꝛ credo quod sit dragantum ꝛ cum amigdalis. Et dosis eius est.s.pars aurei:ꝛ tales purgandi sunt bis quoniã in vna vice nõ possunt purgari propter grossiciem humoris: et hoc non facias nisi virtus fuerit fortis consideratis alijs conditionibus supra dictis:medicina vero facta ex turbit in principio huius febris non est mala. ¶ Cibus vero in principio huius febris sit pulla parua se cure:eo quod status eius nõ est minor trium septimanarum: et ẽ possibile vt ipsa duret vsq̃ ad. 40.dies ꝛ vltra. Rasis autẽ dicit quod transacta septimana quarta non est malum infirmo exhibere trociscos de rosis completos cum aqua cicerum:eo ꝙ hãc febrem patientes in fine leniter deueniunt ad debilitateȝ stomachi et epatis: ꝛ cadunt de facili in ydropisim. ¶Et ego meo tempore vidi quosdam habentes febres cronicas quibus medici nostri propinabant eis syrupum squinzibin solum:ꝛ ceciderunt in ydropisim:ꝛmortui sunt. Et quod dico de trociscis de rosis in hoc loco non dico nisi causa exempli ꝛ similitudinis tamen tu debes dare ex similibus medicinis ẜm plus ꝛ min⁹ prout tibi melius videbit̃ cõuenire:etiã qd simile huic intẽtioni reperit̃ est zuchaꝝ rosatũ preterq̃ frigiditati magis videt̃ ꝑtinere q̃ trocisci dicti. Et si videbit̃ tibi ꝯueniẽs miscere cũ iure cicerũ syrupuȝ squinzibin facit Rasis

illud:& si inflatio i pedib⁹ aut in palpebris apparebit tibi:caueas a syrupo squinzibin:quia hz pducere ad hidropisim queadmodu diximus. ¶In febrib⁹ vo flegmaticis no recipietib⁹ digestione:quoru facies & venter tumescut:& colores eoru plubei videbunt:Gal. videt q tales sunt euacuadi p fricatione donec vigilat diuidendo tps eoru ita qd dimidiu tps eoru sit fricado:& dimidiu sit dormiedo. Et dabim⁹ ei bibere aqua mellis cu ysopo

Gal. & liqritia. Sed. G. potabat eos aqua ordei:sed ea ego no laudo in hoc casu:eo q: nocet sto:& facit orripilatione:nisi cu ea fuerit paru masticis et piperis & radicu feniculi:& non debem⁹ eos diu dimittere absq cibo:q: ide recipiut nocumetu:quauis leuiter pati fame possint:quia quado iste huor mucillaginosus multiplicat i corpore:talis humor cu difficultate maxima pot ad sanguine coverti:& ppter hoc virtutes eoru debilitant donec ad sincopim habet puenire:& ideo eis dare debem⁹ mica panis lotam cum aqua mellis:vel cum vino aromatico. Et hic est modus fricationis qui preceptus est a Gale. i hoc casu scilicet qd habere debes gausapia aliqua tulu grossa & vetusta:& in pmis incipere debes a superiori crurium descededo inferius ad pedes:& postea frica genua:& post ea superiora coxarum desceden do ad genua. ¶Et postea incipies fricationem ab humeris vel spatulis descendendo per brachia ad man⁹:deinde fricabis dorsum incipiendo a summitate eius veniendo vsq ad pedes:et sic fiat per totu diem. Et si infirmus senserit laxitudinem inunge cu oleo no habente stipticitatem: sicut oleum camomellinum & anetinu: quia est bonum. Et dicit Gal. q postea abstergere debes oleu:eo q angustia pstat:& hoc est qd Gal. videtur dicere de huius egritudinis regimine. Et quia in hac febre accidens sincopis cosueuit prouenire:ideo memoratus ero eius curam vbi tractabo de curis accidentium omittendo eorum causas.

¶Cap. xiiij. Quod est de cura febris quartane.

Illud aut quo plus indigemus in hac febre est aperire:incidere: et subtiliare: & modicu in ipsa indigem⁹ fricatioe:infrigidatioe:& humectatione qsi nihil & cura hui⁹ febris qsi otraria existit cure causonidis eo q in causonibus attendimus ad febrez solum:et in hac causa. Et ppter hoc eligere debem⁹ medicinas incisiuas: subtiliatiuas et spleni appropriatas sicut radix capparis: et scolopendria et tamariscus eo quod istud membrum potens est ferre medicinas fortes et aperitiuas absq nocumeto. Et potes conficere has medicinas cum syrupo squinzibin facto ex vna passa. Et oportet in principio te euacuare materiaz cuz belbeg. i. polipodio extracta virtute eius in iure galli veteris et oleo amigd. et si vis digestionem expectare in hac febre potes facere propter ipsius modicum periculum quod ferre potest. ¶Et si vis purgare ante pfectam digestionem poteris facere facta incisione cum syrupo

predicto per duas septimanas vel tres. Et medicine que habēt trahere hunc humorem: et purgare sunt iam manifeste et etiam habent gradus: et que in primo gradu reperiuntur sunt mirob. indi. et emblici: et postea polipodiū: et tales sunt qui dimittunt mirobalanos propter eorum stipticitatē: et post polipodium est epithimū. Et operatio isti⁹ fortior est operatione polipodij et maiorē corpori infert angustiā: et hac de cā indiget occultatiōe illarum duarū rerū. s. remittēdo ipsius qualitates primas: et ei⁹ remittēdo malitiam: et propter hoc nō est malū miscere isti medicine medicinā q̄ faciat ipsam velociter festinare sicut ponēdo cum predicta medicina karacta duo scamonee vel tria cū tertiā parte vnius aurei de maiorana et hoc non facimus causa expellendi ipsum humorem: sed propter debilitatem et tarditatem ipsarū medicinarū ordinamus dictam additionem vt recipiat inde principiū expellendi. post epithimū est lapis lazuli. Sed ab eleboro nigro cauere debes toto posse: cōpleta aūt digestiōe huius febris a Gal. tyriaca collaudat: et ante digestionem recepta posset ipsam ad causonidē conuertere. Sed si tēpus fuerit frigidū: et etas senectutis existeret dyatrion piperēō facta digestione mirabiliter confert: et maxime in frigidis regiōibus. Et indiges i hac febre circa splenē studere. s. emplastrādo ipsum cū rebus remouentibus ipsius tumorem et eius duritiē resoluētibus quēadmodum in colerica solliciti esse debem⁹ circa epar: et in flegmaticis in orificio stomaci: qm̄ membrū istud in quo maxime talis humor putrefit et ardet sicut ignis i hac febre melencolica est splen: et in colericis est epar: et maxime continuasex colera patientes: et in flegmaticis circa stomacum existit: quare in istis tribus generibus febrium conueniens est dicta mēbra cōfortare et humorē digerere et rectificare. Et si cognoueris in predictis sanguinē exuberare in principio eos minuere debes. ¶ In flegmatica vero mihi videtur q̄ cū timore magno flobotomia sit faciēda: qr̄ l ea multa q̄titas humorū crudorum reperitur. In febre autem acuta que dicitur muthabecca: et in latino sinoca vocatur: scire debes q̄d quādo putredo preualuerit: tūc purgatio existit melior flobotomia: et si q̄titas sanguinis plus ipsa putredine reperit: tunc melius est flobotomare q̄ purgare Et sit iam finitus est tractatus omnium febrium putridarū generaliter et specialiter. Et postq̄ curas simplicium cognoueris perfecte ex ipsis scire debes leniter curas cōpositarū velut emitriteorū et suarū similiū.

¶ Ca. xv. Qd̄ est de cura ethice.

Nunc aūt mihi remanet de ethica determinare. Hec febris cū sit de mala cōplexiōe sine materia calida et sicca: ideo intentio curationis vna existit. s. infrigidare et humectare et plus indigemus in hac humectatione q̄ infrigidatiōe: quare infrigidare debes et humectare cum omnibus rebus quibus potes. Et hoc dupliciter fieri pōt: vno mō cū rebus

Triplex grad⁹ febris

intrinsecis ⁊ alio cum extrinsecis sicut cum balneo vnctionibus et emplastris. Hec quidē febris tres gradus habere videtur qui variant ꝑm plus ⁊ min⁹ quorū quidē prim⁹ leniter curari pōt: secundus difficilis existit tertius vero minime curari pōt. Et cura quidē primi gradus et secūdi eadē existit: nisi q₂ diuersificat ꝑm plus ⁊ min⁹. Cib⁹ aūt qui maxime cōuenit in hac egritudine est lac: ⁊ melius ex eo est lac mulieris: ⁊ post ipsum est lac asine: ⁊ post illud est lac capre: ⁊ est necesse ea a quibus recipitur lac nutrire cibis optimis secundū suam naturam et facientib⁹ digestionem laudabilē: ⁊ ipsuz in ieiunio dare debemus in ea quantitate qua digeri possit. et conuenit tibi studere vt bene digerat: eo ꝙ lac in stomaco de facili casearī consueuit: quare incipere debes a modico dādo ei primo .3.j. ⁊ sic addendo donec deuenias ad dimidium rotulū. Aqua quidem ordei eis magnā habet necessitatem: ⁊ quamuis corpora eorū maiori indigēt nutrimento ceteris corporib⁹: ideo quia virtus eorū nutritiua debilis existit: cōueniens est studiū adhibere in prebendo eis cibaria digestibilia et boni chimi. Quare de carnibus laudabiliores que eis existunt sunt pulle gallinarū q̄ nutrite sunt ex frumento. Et vitellū oui similiter eis est optimū nutrimētū capones nutriti ex amigdalis et frumento eis collaudātur optime. Et si in corporibus eorum calor fortis reperitur non est malum eis propinare aliquid ex oleribus aliquibus frigidis: ⁊ que ex eis magis laudabiliores existunt sunt lactuce: quia somnū prouocant: et ipsi indigent ipso plus ceteris hominibus: ⁊ quia virtutes eorū sunt debiles: ideo cibaria eorum debemus diuidere in vicibus plurib⁹ sicut in sequenti dicturi sum⁹. Sed in balneando eos debemus magnaz habere consideratione: eo ꝙ isti non videntur habere necessitatem calefaciēdi resoluendi nec euacuādi: quid em̄ proficies ex infrigidatione accidētali acquisita ex balneo: cuz humores inde euacuentur: ⁊ hoc nō confert nisi in mala complexione materiali. ¶ Et postq̄ ita est mihi videt ꝙ ipsi non indigeāt aliquo ex aere balnei ⁊ q̄uis aqua calida habeat humectare cū hoc tamen facit resolutionem: ¶ Sed balneum aque frigide mihi videtur esse melius si possit ipsuz cōuenienter sustinere. ¶ Et scias ꝙ Galen⁹ manifeste dicit ꝙ ipsi non indigent balneo nisi causa preparationis suorū corporū vt aquā frigidā valeāt sustinere cū qua balneari debeāt in fine balnei. Et balneum ꝑm ipsum taliter debet preparari scilicet ꝙ infirmū ferre debem⁹ cū lecto suo ibi et cū fuerit in camera prima ipsius balnei extēdere debem⁹ plumariū paruū ⁊ eum superponere ibi debemus: ⁊ si illa prima camera tepida esse reperitur ibi eū a pannis expoliare debes: et ordinare debes ꝙ a quatuor hominibus capiēdo a quatuor angulis plumarij ferat ad camerā secundam: ⁊ ibi ipsum reponāt nudum. Sed temperātia camerarum balnei vna alteri comparari debet: s. ꝙ eadem proportio esse debet secūde ad tertiaz que prime ad secundam: ⁊ cū fuerit

Gal

in camera

In camera secūda inungi debet oleo tepido: ꝛ postea ponendus est in camera tertia: ꝛ ibi ponendus est in balneo vel tina aut pila: qđ idem est. Et in vnaquaqꝫ camerarū tātuꝫ morari debet quantū ipse infirmus posset incedere suauiter ab vno capite earū ad aliud. Et extunc ipse infirmus debet poni in balneo vel tina seu pila aque tepide plena et illic morari dꝫ tēperate: ꝛ postea balneādus est aqua frigida: et istud est regimen qđ aperuit G. in hoc casu de balneo. Sed rasis sentire videtur ꝙ tales infirmi non indigeāt nisi balneatiōe aque tepide. Sed quia impossibile est vt tales qñ expoliātur vt eis non eueniant horripilationes: et spāliter in exitu ab aqua calida: ideo necesse est vt tina vel balneum eorū sit in camera tēperata que non excedat in caliditate vel frigiditate: ꝛ aq̄ similiter tēperata esse debet: et sic videtur ei vt inde aliquod iuuamētū recipere debeāt. ¶ Sed iuuamentū appositionis fecis picis est eo ꝙ virtus istoꝝ attractiua debilis esse reperiť: et propter hoc ponēdi sunt primo in aquam calidā: eo ꝙ in illa principium attractionis esse reperitur: ꝛ in eadē tm̄ morari debent quousqꝫ membra eoꝝ vndiqꝫ tumescere videantur. ꝛ pori per totum aperiantur: ꝛ deinde pix est apponēda. ꝛ hec oīa recitat. G. vbi loquitur de cura malitie cōplexionis calide et sicce stomaci. Abhomeron Auēzohar autē velle videtur ꝙ nos eos in tina aque tepide solum ponere debemus absqꝫ intratione stuphe: ꝛ in exitu tine propinandū est eis lac: et cum digestū fuerit iterum ponendi sunt in tina: ꝛ postea dabis eis aquā ordei: ꝛ facta digestione ipsius dabis eis micā panis lotā cuꝫ rebus predictis. ¶ Sed ex rebus que exteri⁹ fiūt sunt balneū: et balneatio ꝑ̄in ꝙ diximus: ꝛ etiā aer: ꝙ si fuerit calidus: debemus eum infrigidare abstergēdo domū: ꝛ substernēdo i ipā folia frigida: sicut sunt rose: ꝛ folia salicis: ꝛ flores nenufaris: ꝛ folia vitis cum suis floribus: studēdo vel ingeniādo: vt aqua frigida a superioribus ad inferiora descendat. Et vt dom⁹ septētrionalis existat. Et ꝙ ille fenestre sint aperte vñ sol minime possit penetrare. ꝛ ille claudantur: vnde pōt intrare. Et qñ aer fuerit frigidus non indigebunt predictis: nisi vt ipsuꝫ trahant sicut est: ꝛ maxime qñ principiū male cōplexionis fuerit a stomaco vel a pectore vel ab intestino ieiuno vel a renibus: et ab istis ipsa mala cōplexio deinde deriuatur: ꝛ possibile est etiā ꝙ illa mala cōplexio incipiat a corde: ꝛ inde ad predicta ꝛ ad totū corpus deriuetur. Quare studere debes ad sciendū vnde habeat prouenire febris ipsa: ꝛ cū scieueris mebrū a quo ꝑmo procedit hec mala qualitas febrilis studeas ipsum infrigidare ꝛ humectare absqꝫ trahēdo ipsum a sua naturali cōplexione ꝛ spāliter si membrum fuerit maximi iuuamēti. Et emplastra conuenientia his membris sunt emplastra facta cum rosis ꝛ sandalis et herbis frigidis aromaticis: vel cum cera sicut dicit Gal'. Et cū infrigidare volueris principalia addas aromatica et stiptica. Et istud est regimē ethice: cuꝫ fuerit in vltimo: sed quā-

do.fuerit in principio cũ leniori
bus curari poterit.

¶Cap̃.xvj.Quod est de sincopi
& suis particulis:& omnibus ac
cidentibus impedientibus cu=
ratione febris.

Et postquã locuti
sumus de febrib[9]
absq3 accidenti=
bus prohibenti=
bus curatiões ea
ru3 nunc tractare
volumus de febribus secum ha
bentibus accidentia.Dicamus
ergo q istà accidentia generali
ter proueniũt ex omni re dissol=
uente virtutẽ:& hec resolutio sin
copis nominatur:& prouenit ne
cessario a mala cõplexione cor=
dis calida vel frigida.Cõplexio
autẽ mala calida aut prouenit
ex rebus extrĩsecis:sicut ex aere
calido:vt sepe contingit diu mo
ranti in balneo calido: aut ex re
bus intrinsecis sicut ex mala cõ
plexione totius calida corporis
vt contingit in causone. Frigi=
da vero contingit aut ex reb[9] ex
trinsecis:sicut accidit ambulan
tibus per loca frigidissima:aut
ex complexione frigida mẽbro=
rũ intrinseca plurimi iuuamen
ti:sicut accidit ex ore stomaci et
ex suffocatione matricis.Aut ex
mala complexiõe totius corpo=
ris frigida vt contingit in febri
bus putridis que fiũt ex humo
ribus grossis et viscosis et mu=
cillaginosis:& hec cõplexio frigi
da quãdoq3 acquiritur ex super
flua euacuatione diminuẽte ca
lorem naturalem.quoniã quan
do calor naturalis superflue di
minuitur:impossibile est vt pos
sit regere corpus: et omnes ope
rationes frigidiores debito exi=
stunt.quare prouenit sincopis.
Non dico tamen quod ipsa mes
diminutio quãtitatis inducat
sincopim.sed inequalitas qua=
litatum: eo quod cuiuslibet ge=
nerabilis et corruptibilis causa
est proportio quatuor qualita=
tum: scilicet caliditatis frigidi=
tatis humiditatis et siccitatis:
quemadmodum in libris natu
ralibus declarauim[9]. Species
autem euacuationũ que aliquã
do preabundare consueuerunt
sunt sicut superfluus fluxus vẽ=
tris:& vomitus:& superfluus flu
xus sanguinis narium & emor=
roydarũ & aliorũ mẽbrorũ: et in
mulieribus superfluus fluxus
menstruorum:& etiã quando in
partu superflue exuberãt. ¶Et
põt etiã sincopis prouenire ex
ruptura seu crepatura:vel ex ap
tura magni apostematis subito
& vigilie similiter hoc facere pos
sunt. Et etiam accidẽtia anime
sicut excedens gaudium et tri=
stitia:quoniam hec faciũt spiri=
tus exalare superflue dilatãdo &
constringendo:& inde in substã
tia membrorum anhelitus spi=
ritus malam acquirit comple=
xione3.Et etiam fortis dolor est
vna ex rebus que ducunt ad sin
copim:et hoc accidit aut ex ma=
la complexione acquisita ex do
lore aut superfluitate mot[9] vir=
tutis expulsiue facientis dolorẽ
sicut dicit.G.Hec autem que di
cta sunt:sunt omnia accidentia
que habent sincopim facere et
promouere. Et summarie scire
debes qd quando sincopis fue=
rit cum febre:studendũ est tunc
in remouendo et rectificando
seu curando sincopim: quãuis
contrarium feb.videatur. ¶Et
nos dicturi sumus modu3 eius

cum ipsius curaꝫ tractabimus.
¶ Et nūc incipere intendimus
tractare de sincopi ꝓcedente ex
causa crudorum humorum. Di-
cimus itaqꝫ ꝙ curatio huius est
regimen predictuꝫ in curatione
harum febriuꝫ: quare si ex negli
gentia: vel defectu ipsius in sin-
copim inciderint: iuuabimꝰ eos
in primis propinando cibum:
etiam si in medio fuerint paro-
xismi: ꝗuis nostre intentioni cō
trarium videatur: cum intenda-
mus qđ natura egritudini de-
beat preualere: ⁊ in hoc casu ni-
hil vino melius reperitur: qua-
re dico ꝙ ꝗuis vinum sarrace-
nis bibere licitum non sit: tamē
in hoc loco ita licitum esse vide-
tur vinum bibere: quemadmo-
dum eis licitū est comedere car-
nes morticinas scilicet que per
se moriuntur vel suffocantur ha
bentibus necessitatem: quare in
cipere debemꝰ eis dare micam
panis infusam vino. Et vinum
quod melius reperitur est aro-
maticum: cuius caliditas pene-
trare potest per totum corpus:
quod sit sine amaritudine et sti
pticitate: ⁊ est illud vinum quod
est vinosum pungitiuū in prin-
cipio: et post delectabile sine ali
qua amaritudine et ponticita-
te. Et mihi non placent vina in
nostris partibꝰ assueta sicut sunt
vina picis: ideo quia sunt vina
medicinalia et non nutribilia: ⁊
nocent principalibus membris
sua siccitate et acuitate. Diamu
scum autem in talibus propina
tum cum vino non nocet: et in
principio sincopis rorare faciem
et aspergere cum aqua ro. vel sal
tem conueniens est cum frigi-
da: ⁊ si sincopizās habuerit apo
stema epatis vel stomachi vel si-
milium membrorum: non spe-
res euꝫ curare cum exhibitione
cibi: quia cibus plus multipli-
cat apostema quam fortificet vir
tutem: ⁊ fricare extrema in hora
sincopis conueniens existit. Il-
lis vero quibus prouenit sinco-
pis ex caliditate vel acumine re
nuꝫ: quod scire poteris ex signis
dictis ab. Y. que sunt nares acu hypo.
te: oculi concaui: timpora plana
et similia: cura illorum est cōtra
ria supradicte: quia ad conserua
tionem illoruꝫ non indigemus
abstinētia cibi nec respicere diē
creticam neqꝫ statum egritudi-
nis aliquo modo. Et ex cibis cō
uenientioribus omnibꝰ est mi-
ca panis vel kist ordei cum gra-
nis granatorum: quia in granis
granatorum proprietas reperi-
tur resistendi putrefactioni: ⁊ vt
cibus in fumositatibus malis
conuerti minime possit: et ex ci-
bis etiam qui ipsos habent con
fortare sunt vitella ouorum: et
testiculi gallorum: et pulle par-
ue. ¶ Et si sincopis fuerit ex er-
rore cibi cibandus est ex pane
infuso in vino: ⁊ sit vinum aquo
sum lene: odoriferum: album si-
cut dicit. y. et linfatum sit cum
aqua frigida: quod si sinco-
pis prouenit ex humoribus vi-
scosis mucillaginosis vinum
linfatum esse debet cum aqua
calida: quoniam aqua frigi-
da illis magnum infert nocu-
mentum. ¶ Et tu scis quod
syrupus pomorum ec citonio-
rum cum medicinis muscatis
conferunt sincopi: sed non iu-
uamento vini: quia natura ne-
cessario dominari debet su-
per ipsas ad ipsarum conuer-
sionem. Uinum autem dige-
stioni citius preparatur omni-

bus aliis cibis ⁊ medicinis: ita q̄ dr̄ q̄ in stomaco non moratur ad digerendum nisi in epate solum: ⁊ in talibus tm̄ indigemus restauratione ⁊ nutritione: q̄ si inueniri posset aliquid qd̄ nutrire posset absq̄ digestione illud melius ceteris diceretur: ⁊ vtili⁹ ꝑpter eorum debilitatem: ⁊ quia intendimus ipsos citius iuuare q̄ esse potest: aer aūt in quo infirmus iuuari dȝ frigidus et stipticus dȝ esse: ⁊ generaliter tibi necessariū existit: vt talibus ordines oīa que habent resolutioni obuiare: ⁊ emplastrando sup ventres eoꝝ et stomacos res stipticas ⁊ aromaticas: ⁊ si calor in talib⁹ esse fortis reperitur: ꝓpinabis eis res stipticas ⁊ aromaticas. Et habens sincopim cā apostematis aliquoꝝ membrorum principaliū nullatenus de ipsi⁹ liberatione confidere debem⁹.

¶ Cap. xvij. Qd̄ est de sincopi ꝓueniente causa stomaci.

Sincopis quidem ex stomaco ꝓcedens si ex colera que in ore stomaci abundauerit fuerit in primis vomitum ꝓuocare debemus: ponendo pennā eis in ore et si cū hoc eiicere nō poterit naturam tūc mollificare debes. Et
Gal. Ga. videtur vt talibus in hoc casu oleum tepidum dare debem⁹ qm̄ si vomitum nō habuerit ab eo saltem natura mollificabitur inde. Sed q: he medicine q̄ habent vomitum ꝓuocare de sui natura est ⁊ ꝓprietate stimulare virtutē plus eo qd̄ facit humor efficiens sincopim: ⁊ addit in eadem egritudine: ⁊ ꝓpter hoc dico q̄ longe melius est confortare eorum stomacos cum mastice et spica nardi: ⁊ succo citonioꝝ ⁊ folioꝝ vitis: quia taliter virtus eoꝝ expulsiua cōfortatur et humorem expellit: ⁊ si vomitus a se ꝓuenerit in hoc casu valde laudabilis existit: in sincopi quidem facta ab humoribus frigidis dabis d̄ electuario dyatrion pipereon: studendo extrahere humores quemadmoduȝ dicturus sum in curis cuiusq̄ mēbri.

¶ Cap. xviij. Quod est de sincopi accidente causa doloris.

Dico q̄ si potest remouere dolorē remouendo causas ipsius non intendas curare cū rebus existentibus cōtrariis egritudini: ⁊ hāc curam inuenies in curis male cōplexionis que accidit in vnoquoq̄ membro: eo qd̄ dolor aliqñ ꝓcedit a mala cōplexione calida vel frigida: materiali vel nō materiali: ⁊ accidit aliqñ a mala cōplexione sicca absq̄ materia sicut accidit dolor i spasmo sicco. Sed qñ dolor intantū fortificatur q̄ nō est tempus expectandi: tunc curare debemus etiam cū rebus augmentantib⁹ causam. s. stupefaciendo membrum dolorosum: ⁊ hec cura nō cōfert nisi per accidens. s. priuādo sensum illi⁹ membri in quo mala complexio reperitur cā humoris ibi existentis: ⁊ inde diminuitur motus eius expulsiuus s. eius virtus expulsiua: absq̄ tñ resolutione spirituum aliqua. Qñ aūt sensus superfluus membri esse reperitur: tunc certissime superfluitas resolutionis spirituum reperitur. Et qñ facimus hanc speciem curationis in dolorib⁹ a causa frigida ꝓuenientibus in fine: tunc sequitur magnum nocumentū. Sed si causa fuerit calida: tūc non tantum se

quitur nocumentum: neq; operari debes illã curam in cã frigida: nisi cũ infirmus in articulo mortis esse reperitur causa doloris. ¶Et ex huiusmodi medicinis q̃ in hoc casu magnã habent proprietatẽ est filonium: et est rationabile propter opium receptũ in ipso. Et hec cura generaliter in omnibus doloribus acutissimis operatur: et in quibus magis necessaria existit est in doloribus oculorum: auris et dentium et intestinorum. Et Gal. precipit q minime exercere debes hanc curam nisi postq̃ pronosticatus fueris infirmo q in fine ex ea lesionẽ habere debet: tñ conari debes in remittendo nocumentum q ex eo cognoueris esse futurũ: et in partibus nostris qñ volũt opiũ operari nõ faciunt nisi miscẽdo cũ aliis medicinis: sicut est in filonio. Et melius filonium est illud qð non est vetustum superflue: q: in eo virtus opii est consumpta non recens nimis: q: in eo virtus opii superflue abũdare reperitur. Cura vero cũ tyriaca in doloribus remouẽdis est cura cause remotionis: quẽadmodum faciunt illa que habent remouere malam cõplexionem facientem dolorem: et propter hoc in illo casu opus tyriace laudabilius existit opere filonii. ¶Et cũ volueris remouere dolorẽ remouendo causam ipsius cõsiderare prius debes quis humor est in cã: qm̃ si ex humore calido fuerit sicut dicit Gal. de illo qui patiebatur dolorem ventris: et extimabatur q causa illius esset ex humoribus frigidis: sicut p maiori parte accidere consueuit. ¶Et quandocunq; dabantur ei calida per os aut clisteria ponebantur: dolor in eo semper augmentabatur: et sic cognitũ fuit qð dolor erat ex humore calido colerico imbibito in pelliculis intestinorum: et tunc cibatus fuit cibis non facilis conuersionis: et bis eidem propinata fuit medicina facta cum oleo: et sic fuit liberatus ab ipso. ¶Sed si fuerit dolor ex humoribus frigidis tunc curabis eum euacuãdo humorem dictum sicut fecit Gale. in seipso cum clisteri: cum extraxit humorem vitreum: et inde liberatus fuit. Et quandoq; etiã fit dolor causa ventositatis fumose que resoluitur ex corpore ipsius humoris: et talis dolor nõ est curandus cum medicinis vltime caliditatis eo q q̃uis resoluant ipsam faciunt oriri iterum ex ipso humore aliã fumositatem: quare cura istius doloris esse debet cũ medicinis modice caliditatis: et que cum hoc habeant virtutem digerendi: et tyriaca etiã in hoc casu magni existit iuuamenti. ¶Hucusq; iã elongatus sum ab intentiõe materie: eo q curam remotiõis cause memoratus ero cũ tractabo de curis remotionum accidentium: et nunc redire intendo ad illud quod pretermisi de mea p̃scripta intentione superius. Dico ergo quod in doloribus aliquando fiunt localia remedia: sicut cum pinguedine anseris et galline et anatis: et aliquando fiũt cum embrocatione aque calide et olei et ponendo eos in balneo et cum his similibus.

¶In doloribus vero factis ex vaporibus calidis solum apponimus ventosas cum igne: et hoc tandiu est faciendum donec medicus tempus vel spaciũ

habeat causam remouendi: eo q maior pars illorum dolorum qui ex ventosis remouentur redire cõsueuerunt: nisi medicus tpis spacij fuerit studiosus ad remotionem ipsius cause: qz vix esse poterit quin error cadat in regimine ipsius infirmi: et inde videbitur recidiuare: et sic rationabiliter esse debet qm vapores istius humoris semper faciũt paroxismum donec ex toto sit resolutus vel ex toto euacuatus.

Cap. xix. Qd est de sincopi puueniente ex superflua euacuatione.

Scias q cura istius sincopis fit pluribus modis. Primus est vel fit trahendo materiaz ad partem oppositam. Secũdus fit confortando illud membrũ vnde fluit materia ne ipsam superflue spargere possit. Tertius modus fit stringendo vias vñ fluũt humores ad locum. Quartus modus fit impediendo virtutem expulsiuã qñ superflue expellit sicut fit in illa passione que colerica nominatur et in arabico dr almayda in qua vomitus et secessus simul fiũt: que curatur stringendo et ligando crura et brachia: et ponendo eos in balneo: et cum hoc etiam in eadem necessitate habemus ponendi stiptica intus et extra. Sed qz balneum superflue habet soluere et euacuare: ideo cum timore magno tales i balneo ponẽdi sunt: etiam exhibendo eis stiptica: et etiam de istis adhuc locuti erimus quãdo tractabimus de cura male complexionis materialis dum euacuatur de membro ad membrum.

almayda.

Capi. xx. Quod est de sincopi superueniẽte ex superfluo fluxu sanguinis narium vel aliorum membrorum.

Cura sanguinis narium si fuerit ex nare dextra ponẽde sunt ventose ypocundrio dextro super epar: et si fuerit ex sinistra ponende sunt super splenem: et similiter si ex menstruis superflue fluxerit ponimus ventosas super mamillis: et cum hoc propinanda sunt stiptica que habent constringere orificia venarum.

Cap. xxj. Quod est de sincopi puueniente ex superflua vigilia.

Vigilijs subuenimus cũ cibis quorum proprietates sunt inducere sõnũ: et cũ vnctiõibus puocantibus somnũ: sicut est oleũ nenufarinum et viol. et oleum de seminibus cucurbitarum: et cum odoratiuis inducentibus somnum: et etiam debemus dare eis vinum linfatum si fuerit sine febre. Hec autem omnia supradicta diximus ad rectificationẽ seu curationem prauorum et periculosorum accidentium febribus superuenientium. Cura autem remotionis cause rememoratus ero quando tractabo de curis accidentium et malorum apostematum.

Cap. xxij. Quod est de curatione male complexionis spiritualium membrorum.

Et postquam narrauimus breuiter curationem male complexionis vniuersalis: narrãda est curatio male complexiõis particularis. Sed quando mala complexio est immaterialis, cu-

w verwijft gebaer, deurpoeyert hanght van bloedt :
moet om uwent wil een hooft vol wonden dragen,
En foud' ghy wel een' fchaer
efde van dat hooft door uwen hayrbofch jagen?
neen; uw Heer is u min waerdigh als uw hayr.
ghy, die uwen buyck tot God maeckt van uw herten,
Treedt oock al herwaerts aen,
ens hoe uwen Heer uw' quade luften fmerten,
wat wonden hem uw' weelde-vonden ftaen:
t ghy niet fraey geftelt om voor fijn' eer te lijden,
Die niet den minften luft,
ninften buycklust foud om fijnent wil befnijden,
ght fijn' fmert daer door en lijden zijn gefuft?
ghy, die 't goudt als Godt verheft in uw' gemoeden,
Ghy wordt hier oock genoot,
by, fiet hoe om u de Gever aller goeden,
all' aen allen fchenckt, van allen ftaet ontbloot.
y, die foo vyerigh zijt in fchijven op te hoopen,
Ghy (heb ick dick gedocht)
ud den Sone Gods van 't kruys niet willen koopen,
och geringer prijs als Judas hem verkocht.
ghy, betoont ghy u noch even ftijf van finnen,
Onmenfchelijcke fchaer?
it droef fchouwfpel dan niet op uw' harten winnen?
noch al; kruyft den boef, kruyft, kruyft den lafte-
raer?
y fiet fijn teeder vleefch tot ftervens toe doorflagen;
Noch perft ghy hem verwoet.
ien gevilden rugh 't vervloeckte kruys te dragen
lie vervloeckte plaets al waer 't hem dragen moet.
n bloedt en tranen-nat en kan u niet verzaden,
Ghy vordert noch fijn fweet.
! fiet hoe hy geboogt, gebuckt gaet en beladen,
hier tot elcken ftap befwijmelt dien hy treet.

maticitate:et propterea non est malum cum his adde aliquantulum masticis.

¶Cap.xxv. Qd est de cura frigiditatis ꝛ sic. stomachi.

Cura. Sed qn cū frigiditate siccitas cōiūgetur:tunc cū lacte aliqnātulū mellis est ponēdū cū bōi sit odoris atqꝫ saporis:ꝛ aqua ordei dimittatur si fortis frigiditas affuerit: et tali stō supponatur puluis masticis cū oleo rosato extēsus sup lanā:ꝛ oleū amigdalinū est cuꝫ istis iuuatiuum valde:ꝛ emplastrū picis inter cetera iuuatiuū existit qn rōnabiliter fit:hoc est vt ponatur sup membrum:ꝛ non ibi diutiꝰ imoretur:nisi vt poros aperiat:et postea auferatur. Et scias qd siccitas difficilior est ad humectādū qꝫ hūiditas ad exiccādū:queadmodū frigide difficiliores sunt ad recipiendum caliditatem:qꝫ calide ad recipiendum frigiditatem ob hoc:qꝛ difficilius qd in his esse possit est curare frigiditatem ꝛ siccitatē: quia est egritudo similis:calida namqꝫ corpora debent custodiri ne ad habitum veniant senectutis.

¶Capitulū.xxvj. Quod est de cura male complexionis calide stomaci.

Illa antē ꝯplexio calida sola videtur: vt curari debeat cū rebus frigidis solū. Sed tamen hoc membrūꝫ infrigidari nō dꝫ ex toto:ꝓpterea qꝛ super hoc membrū dominatur frigiditas:qꝛ scdm plurimū vnaqueqꝫ res q̄ alterationeꝫ recipit potius illā recipit ad quā sua cōplexio declinat naturaliter:ꝛ ideo egritudines istiꝰ mēbri a frigiditate causant vt plurimū. Et experimentatores nr̄i temporis in passionibꝰ stomaci multum errant:eo qꝛ non intēdūt calidū stomacū alterare: nisi cum frigidissimis rebꝰ:ꝛ tn̄ cū medicus percipit qꝛ aqua sit danda:et hoc vetat erit magnꝰ error sicut recitat. G. ds quodaꝫ qui in stomaco suo habebat cōplexionē malā calidā fortem et medicꝰ eidē aquā frigidā bibere inhibebat:ꝛ G. ei aquā frigidā ꝓbuit ꝛ euasit. Et ꝓpter aliā cām infrigidationem istiꝰ mēbri vitare debemꝰ:eo qd habet operationem toti corpori communicantē:vnde princeps cōmunicans appellatur:ꝛ mēbra que tale officium habent infrigidari nimis non debēt:vt virtutes eorū non ledantur. ¶Et propter hoc ꝓceptū habemꝰ:vt supra stomacum oleum non ponamus actu frigidū:ꝛ si sit frigidum in potētia:ꝛ hoc est simile ei qd facimꝰ in euacuatione: qꝛ cū celeriter purgantibus miscemꝰ stipticas medicinas: alr ꝓcessus ꝯueniens non esset. Et quādo G. dicit qꝛ in lesione operationis mēbri maior cadit timor in euacuando qꝫ in alterādo:non sane loquitur:sed errat:qꝛ sicut timenda est euacuatio:vt virtutē non ledamꝰ sic in alteratione:ꝛ maxime in alteratione frigiditatis:nā ille modus est maioris dāni in membris nutritiuis. ¶Et regula medicationis in principalibus membris nō accipitur nisi a colligātia cordis cuꝫ ipsis. Et q̄re vituperat. G. archigenē cū dicit qꝛ virtus

regitiua in corde existit cuz ipse medicet cor: et licet egrotet cerebrum: et propterea qr archigenes cordi nō subueniebat. G. ipsum vituperabat: ergo s'm archigenem in medicando procedebat et causam medicationis ignorabat.

¶ Capitulū. xxvij. Quod est de cura frigiditatis et humiditatis stomaci.

Sed mala complexio frigida et humida est calefaciēda et exiccāda: sicut cum electuario triū piperum. Et q dicim' in medicatiōe male cōplexionis nō materialis in stō: illud idem dz intelligi in et aliis mēbris: et maxie qn fuerint cā dādi malā cōplexionē toti corpori sicut aliquibus mēbris: qd si mala cōplo cala et sicca aduenerit: erit cā dandi toti corpori ipsam: et in ethicā poterit prouenire: et hoc erit qn illa mala complexio vsq ad cor deducetur.

¶ Cap. xxviij. Quod est de egritudinibus stomaci et aliorum membrorum principalium cuz materia.

Et postq̄ sumus locuti de mala cōplexione nō materiali: loqmur deinceps de mala cōplexione materiali q̄ pōt alicui superuenire membro. Et dicimus q intētio sunt due res et sunt vt euitet supfluitas et rectificet mala cōplexio relicta a supfluitate et significatio harū rex habet ex operatiōib' et ex positiōe mēbri et ei' forma: et ex colligātia eiusdem: et ex suo iuuamēto: et ex sua sensibilitate et ex demōstratiōe nature egritudinis: et ei' cause et accidētis. Et tu scis qr supfluitatū quedā sunt q̄ generātur in mēbro: qdā sunt q ab aliis fluūt mēbris: qd est qr cōsuetudo est q forte mēbrum suas supfluitates ad debile expellat: et maxie si ad hoc adiuuat locus et vie que cōfluūt ad ipm sicut est cerebrū cū stō: et hoc in medicatiōe mēbrorum est sicut efficiēs cā. Et est pscrutādū i rectificatiōe illi' mēbri et in rectificatione sue cōplonis si est sufficiēs aut si necesse est totū euare corp' et i hoc est necesse anticipare i fortificādo mēbrū cū stipticis medicinis vt materia ad illd non trahat si corpus nō sit plenū vt attrahim' materiā ad 3riā partē ad ignobilius mēbrū: et postmodū medicamē cōueniēs adhibem'. Et viā medicatiois mēbrox accipimus a forma membri et a loco sicut stomacus vt plurimū p vomitū dz euari: et p farmaciā vt minus: et epar cū ābob' euari pōt: qbus etiā puocatio iūgit vrine: sz intestina solū farmacia et clisteriis. Sz si hūor fuerit fix' i suba mēbri tūc est necessaria fortior medicina vt trahat. Et aliqn erit cōpositio i eo: qr i ipo est humor p pri' et est alter transmissus: et sic est necesse duob' modis puidere. Un' est i piculosiori: ali' est i euone alteri' sine cui' remotio ne curatio fieri nō posset: sicut vbi gra vt i essentia stomaci sit humor vn' acut' et in 3cauitate alter humor sit locat' tūc nō est purgād' vel nō poterimus ipm humorē purgare q̄ est in essentia donec nō trahet qui in cōcauitate existit: sed si humor q̄ est in essentia esset sincopiz indu-

farmaciā

cens tunc prouidendū est:sed si res nō existat periculosa:tūc in medicatione ordo est seruandus hoc est vt prouideatur egritudini que currit per viā cause: et postmodū occasionē remouere. Et sitr egritudo que non curatur nisi p euacuationem alterius que non est ipsius causa: verbi grā:qñ in stomaco vnus humor firus in eius substātia: et alter est in cōcauitate q̄ sparsus est a cerebro:dicimus quod primumus prouidendum est cerebro:ꝛ postea de humore q̄ effusus est in stomaco:vltimo vero de illo qui in substantia est imbibitus. Et hic inueniunt medicine proprie in euacuatione proprij membri et ꝓprie in fortificatione mēbri ad hoc vt superfluitates recipere nō possit:vbi gratia:qñ in substantia stomaci fix⁹ fuerit humor acut⁹:ꝛ tūc yera aloes vtilior est ad ipm̄ extrahēdū ꝙ̄ alia medicina eo qđ aloes nō nisi a stomaco trahit. Sȝ alie medicine q̄ istū trahūt humorē ꝙ̄uis trahant a stomaco ꝓpter suā fortitudinē etiam ad stomacū trahunt. Sed quādo humor est in cōcauitate sufficit in abstractione ipsi⁹ absinthiū cū melle ꝛ mirobalani citrini. Sed si iste humor est flegmaticus aut subtilis: aliqñ sufficit vomitus cū aq̄ ordei ꝛ melle qñ fuerit diuisus cū oximelle cōposito:ꝛ postea studere debes i extrahendo ipm̄ cū medicinis ꝓprijs huic sicut est agaricū:ꝛ coloqntida:ꝛ cū gūmis laxatiuis si necesse fuerit. Et sitr humor melencolicus est euacuandus post ipsi⁹ incisionem cum medicinis sibi proprijs. Et studiosus esse debes in operationib⁹ tertijs ex proprietatib⁹ medicinarum in vnoquoqꝫ mēbro:ꝛ ꝙ vnicuiqꝫ mēbro sibi ꝓprie medicine a tota spē reperiunt. Sȝ incisio hec est necessaria si humor fuerit grossus ꝛ post ipsam scōm ꝯueniētiam purgatio vr̄ hic sunt cōsiderāde tertie virtutes medicinaꝝ:eo ꝙ sunt ꝓprie vnicuiqꝫ mēbro:ꝛ iccirco vr̄ mihi ꝙ narratio medicinaꝝ valētiū vnicuiqꝫ mēbro cū narratione egritudinū est via ꝯpletiua in hac summa. Et ꝓpterea vna ex conditionib⁹ q̄ dr̄ in hoibus ꝑfectis in artibus est vt sit dñs artis ex se ita vt cognoscat res necessarias ꝑfecte cū inspexerit rerū diuersitatem.

¶ Capl'm.xxix. Quod est de inflatione membrorum ꝛ apātib⁹ in generali.

Einceps volum⁹ narrare egritudines que sunt cuȝ apāte. Et dicim⁹ ꝙ prima intentio apātis i eo ꝙ est apā diuidit i duas partes:vna est euacuatio materiei faciētis apā:alia est remotio male ꝯplexiōis. Et aliqñ minor cadit ꝯsideratio i vna istaꝝ ꝙ̄ i alia:ꝛ aliqñ ꝯsideratio i vtrisqꝫ equaliter currit. Euacuatio pl⁹ cōsiderari dȝ in apāte sanguineo sed alteratio pl⁹ in erisipilla est considerāda ꝙ̄ euacuatio. Sed cōpositio istorum duorū humorū equaliter considerationem prebet:ꝛ iste due intentiones non cōsiderant nisi facto apostemate. Sed qñ est in fieri tertia adiūgit intētio:ꝛ hoc est ad remotionem cause. Et hoc fit resistendo sparsioni materie ad membrum que prouenit:aut propter

diuisio.

toti⁹ corporis repletionem: aut propter alicuius membri repulsionem: aut plurium eo quod fortius membrū ad debile expellit superfluitates suas: ⁊ ad hoc adiuuat cōmunicatio membrorum ⁊ habilitatio viarum. Et aliquando causa istius attractionis est mala cōplexio calida isti⁹ eiusdē membri ⁊ aliquando existit causa dolor fortissimus mēbri. nam manifestum est qđ complexio calida trahit. nam caloris ꝓprium est attrahere. Sed dolor hoc facit: aut propter malam cōplexionem que generat dolorē: aut propter malam complexionem que fit propter superfluitatem motus virtutis expulsiue cum superfluitates expellit: aut propter istas res ambas. Sed mala complexio calida que causa existit attractionis: aliquando accidit propter extrinsecas causas: sicut propter morsuram percussionē ⁊ similia. ⁊ aliquando propter intrinsecas accidit causas: sicut propter humorem mordicatiuum ⁊ similia: aut vētositatem extensiuam: aut propter superfluam replexionem que grauat membrū. Et he tres intentiones curationis apatus sunt quarum quedam sunt que sic se habent quod vna aliquando cōtrariat alteri: ⁊ quedā non ⁊ iam diximus cui magis intēdire debemus. Et deinceps narranda sunt illa quib⁹ cōpetunt he tres intentiones in medicatiōe apostematum: ⁊ incipiem⁹ a resistentia cause efficiētis. Et dicamus si causa attractiōis ad membrum propter resolutionē existit: est faciēda tūc euacuatio vniuersalis: sicut flobotomia: si ꝓpter multitudinē fuerit sanguinis: aut ꝑ farmacias ⁊ vomitum: si ꝓpter malitiā fuerit humorum: aut cum vtrisqꝫ si adest vtrūqꝫ. Et est necesse vt ista euacuatio fiat sicut dictū est per attractionem materie ad partem oppositam per vias epatis propinquas sicut īcedit natura. qꝛ apa epatis vtplurimū creticat ꝑfluxū sanguinis nariū. Et ista eadē via intelligēda est in euacuatione humorū. nā si materia fuerit in superiorib⁹: tūc farmacare ⁊ clisterizare debem⁹. ⁊ si in inferioribus educere debem⁹ ꝑ vomitū. Et si causa q̄ facit effusionem materie erit in vno mēbro: tunc illud euacuādū erit: sicut est cū fricatione. Uerbi gratia. si materia que obtalmiā hꝫ inducere effundit per oculos et prouenit a cerebro solū: tunc vētose ī fontanella colli vtiles sūt ꝓpterea qꝛ hec euacuatio duas aggregat intentiones cōuenientes in hoc casu: qꝛ euacuat mēbrum apostematū: ⁊ materiam trahit ad oppositam partem. Euō vero que fit ex mēbro apostemato corpore exn̄te pleno est ex rebus ledentibus multum. vnde si hoc peccatum effugere voluerimus oportet nos totum euare corpus ⁊ postea redire habemus ad primū mēbrū: euandum. Et qꝛ vnūqđqꝫ mēbrū pro maiori ꝑte repit hr̄e ꝓprias vias: ꝑ quasi euationē recipere potest: ideo per easdē vnūqđqꝫ cuꝫ indiguerit debemus euare: sicut cerebꝝ quod potest euacuari pen sternutationem ⁊ gargarisma. Et si feceris ista corpore existente pletorico lesionem inde habebit infirmus. Et aliquādo huic intentioni euacuandi materiam anteq̄ dictā alia

adiungitur intẽtio scd̃m qḋ an-
te dictũ est vt est fortificare mẽ-
brũ cũ stipticis ⁊ frigidis vt sup
fluitates non recipiat: ⁊ hoc fiat
corpore vacuo existente. ⁊ si hoc
nõ feceris nõ erit tutũ qn̄ mate-
ria nõ redeat de mẽbro ignobi-
li ad nobile: ⁊ hec est vna ex re-
bus ex quibus apãta curantur
in principio. Et si causa infusio
nis mẽbri fuit ipsi⁹ caliditas in
tẽdendũ est tũc vt remoueat̃ ma
la cõplõ ipsius: remota vero cõ-
plexione mala mẽbrum dꝫ ꝯfor
tari: ⁊ si remota nõ fuerit cã: quẽ
admodũ illa que ꝓpter morsu-
rã alicui⁹ animalis venenosi fit
tũc prius euacuãdũ est illud ve
nenũ cũ medicinis attractiuis
aut vẽtosis: et si humor affuerit
euacuetur. Et aliqn̄ significatio
sumpta ab istis est secunde intẽ
tioni ꝯtraria: hoc est apãtis euũa
tio: ⁊ quãdoqꝫ nõ est ꝯtraria. Ex
emplũ ꝯtraria est vꝫ qn̄ remotio
ꝯplonis calide fit cũ medicis fri
gidis qꝛ euacuatio nõ fit nisi cũ
medicinis resolutiuis. Exẽpluꝫ
nõ cõtrarie est vt qn̄ causa fuerit
humor grossus in mẽbro: tunc
due intẽtiones fient vna: eo qḋ
fient solũ cũ medicinis resoluti
uis. Sꝫ medicatio doloris scd̃m
qḋ dictũ ẽ aut fit ꝓpter remotio
nẽ sue cause aut dando mẽbro
complexionẽ contrariã doloro-
se. ⁊ hec fiũt cũ medicinis q̃ pro-
prie sunt in mitigãdo dolorẽ si-
cut est pinguedo anatis ⁊ galli
ne ⁊ oleum vitelli ouorũ ⁊ simi-
lia. Et aliqn̄ remoueret̃ dolor ꝑ
mẽbri stupefactionẽ. Hec est re-
gula istaꝝ triũ ĩtẽtionũ superi⁹
narratarũ. Sꝫ fit ꝭm ordinẽ tẽ-
porũ apãtũ: qꝛ ꝭm plurimũ me-
dicatio apãtis ĩ primis fit euõ-
ne ⁊ repercussiõe supponẽdo fri
gidas ⁊ stipticas medicinas su
ꝑ apã: ⁊ illud qḋ magis necesse
vt causa efficiẽs remoueat̃ est in
apãtibus citi aduẽtus: sicut in
apãtibus acutis que ex colera ⁊
sanguine ꝓueniũt. Sꝫ secũda ĩ
tentio est qḋ ipsius apãtis post
statũ euũatio fieri dꝫ: ⁊ principiũ
dꝫ esse cũ medicinis maturati-
uis. Et si euũatio nõ est sufficiẽs
cũ rebus resolutiuis tũc aperiat̃
cũ medicinis corrosiuis aut cuꝫ
ferro. Et manifestũ est qḋ si eua
cuatio fiet cũ medicinis dissolu
tiuis dum materia est in cursu:
plus ad membrũ apãtum trahe
ret̃ quã posset euũari: ꝓpterea ne
cesse vt post euõnem apponant̃
medicine repercussiue mixte cũ
paucis resolutiuis: eo qḋ stipti-
ce ꝯmittent dolorẽ. Et qn̄ fuerit
in statu tunc medicari debet cũ
medicinis resolutiuis solũ: ⁊ in
tra ista duo tẽpora vtẽdũ est me
dicinis ex his duobus mixtis: ⁊
iste medicine sciẽtur ĩ libro sim
plicis medicine. Regimen vero
in apãte calido male ꝯplexiõis
in p̃mis ẽ refrigeratio: eo qḋ cũ
infrigidatione est etiã repercus-
sio: ⁊ etiã qꝛ ꝓpter mitigationẽ
caloris cursus materie destruit̃.
Apostemata vero frigida cura-
ri nõ debẽt cũ reb⁹ frigidis nisi
transacto tp̃e augumẽti: qꝛ cali
ditas non resistit resolutiõi hec
est intẽtio medicationis aposte
matũ inq̃ꝫtũ sunt apãta. Dein-
ceps loq̃mur de apãtib⁹ ꝭm qḋ
sunt alicui membro appropia-
ta ⁊ ab apãtibus calidis princi-
pium faciemus que in mẽbris
fiunt intrinsecis ⁊ extrinsecis: ⁊
cũ dico calida intelligo etiã illa
que ad saniẽ deducuntur. Et qn̄
fiũt ĩ p̃cipalib⁹ mẽbris febris
cũ ipsis oꝛit̃: siue apã fuerit san

guineũ vel colericũ vel flegmaticũ vel melicũ. Sed flegmatica que ad saniẽ nõ puenIũt sunt sicut tumores qui dicunt nascentie. Et melẽcolica que ad saniẽ nõ perueniũt dicuntur sclirotica ꝛ cancrosa ꝛ raro fiunt in mẽbris intrinsecis ꝛ quando fiunt incurabilia sunt: eo quod indigent fortibus medicinis quas intrinseca membra tolerare nõ possunt: eo quod horũ cura non fit nisi cum ferro quoniam talia apostemata non resoluuntur nisi post longitudinem temporis: ꝛ tunc virtus infirmi iam defecta esse reperitur: et propter hoc he curationes non fiunt nisi cũ fuerint in membris extrinsecis. Et dicamus quod apostemata inq̃tum sunt apostemata req̃runt cum suis medelis intentiones tres supradictas. Sz diuersificantur in his tribus suis speciebus ꝑm magis ꝛ minus. Nã apata colerica in primis egent refrigeratione multa cum viol. ꝛ cum viriditate illa que supra aquas reperitur: ꝛ cum vna canina: ꝛ cum cera infusa ꝛ malaxata cum frigidis siccis ꝛ humidis ꝛ his similib⁹. Sed sanguinea cum refrigeratiõe stipticis egent nisi adsit dolor. ꝛ si dolor adest sunt miscẽda mitigantia. Sed ſfatica ꝛ melica modica indigẽt refrigeratione ꝛ repercussione quia debilem motuz hñt. Intentiones; cõiuncte in apatibus gr͞a membrorũz in quibus sunt: sunt hic arrãde: eo qḋ i his maxime cadit prouisio. Et maxime si fuerit in mẽbro pricipali. Et dicimus quod euacuatio que per flobotomiam fit ꝓpter apostema alicus mẽbri intrinseci debet recipi a colligãtia mẽbri ꝛ a loco suo: eo qḋ quãdo nõ poterit fieri euacuatio in membro leso: tunc debet fieri per mẽbrum cõmunicãs ei ꝛ magis ꝓpriquũ: ꝛ sint meat⁹ de vno ad aliud recti: aut rectioni propinqui: sicut in mẽbris interiorib⁹ flobotomia basilice valet: et in apatib⁹ capitis pectoris ꝛ pulmõis cefalice valet flobotomia mediane oib⁹ valet mẽbris. Et si indiget flobotomia ꝓpter epatis apa in apertiõe basilice dextre cadit consideratio. qr. G. dicit in libro de ingenio sanitatis qḋ dextra in apare epatis flobotomet: ꝛ sinistra i apate splenis ꝛ in sermonib⁹ suis vniuersalibus cõtrariũ ponit. Et tu scis qr in euacuatione apatũ due res itẽdunt. vna est euacuatio materiei membrorũ cũ ipso cõmunicãtiũ: alia ẽ vt fiat declinatio humoꝝ ad partẽ oppositã sicut natura facit qñ creticat apostema epatis per fluxũ sanguinis ex nare dextra: eo qḋ illa euacuatio cõprehẽdit oppositionẽ ꝛ cõicationẽ. Sed in flobotomia basilice i apostemate epatis ex dextro latere non est nisi vna intentio: hoc est communicantiũ euacuatio. propterea quia est ꝑz dimẽsionẽ corporis que ꝑm latitudinem existit: eo qḋ dimẽsiones opposite sunt sex: videlicet due latitudinales: ꝛ est ꝑm dextrũ et sinistrũ: ꝛ due longitudinales vt superius ꝛ inferi⁹. ꝛ due profunditatis vt ãte ꝛ retro. Et hoc idem faciẽdum est in apostematibus splenis ꝛ pectoris: qm̃ qñ apostema fuerit in parte dextra flobotomam⁹ basilicam ex parte sinistra: ꝛ si fuerit i sinistra flobotomamus econtrario. Epar vero cum sit in vna dimensiõe

vel extremitate dimēsionis latitudinalis. ergo necessariū esset vt flobotomia fieret per aliam ptem: ꝛ hic basilice lateris sinistri: qꝛ in ea cōtinnet cōicatio et oppositio: ꝛ quando nos intendimus facere euacuationem: communicationem: et oppositionem continentem: tunc innat ius est per oppositum ꝯtrahere materiam quam quando vnum intēdimus solū. ergo cū fuerit necesse totū euacuare corpus: ꝑpter huius necessitatem: tūc est necesse habere ambas intentiones. Sed quando nobis sufficiet solum membrum apostematum euacuare: tunc nobis vna sola sufficiet intentio. ideo in maiori parte: qñ intentionē habuimus in talibus locis faciem⁹ attractionē sine euacuatione remouentē: ꝛ tūc poterit fieri cum membrum euacuatione indiget: ꝛ nō totū corpus. Et potest aliquando esse: vt prima intentio sufficiens sit similiter in aliquo loco: ꝛ fiet hoc solū tempore status apostematis sicut minuitur ex vena lingue in squinantia facta. nam si possemus membrum proprium flobotomare conueniens esset: eo quod non sit timendus materie cursus. Sed tempus augmenti aggregat res ambas: qꝛ si nō curarem⁹ nisi cōicationē et nō oppositionē plus trahem⁹ ad apata ꝙ̄ euacueret sicut in eo q̄ medicinis vtitur dissolutiuis aperitiuis ante euacuationē: qꝛ trahit de sanguine ad mēbꝝ plusꝙ̄ dissoluat. Et silr due ꝯsiderātur itētiōes in passiōe vulue qñ diminuim⁹ de saphena: quāuis ibi nō sit oppositio nisi ꝑ lōgitudinē leui dimensione. Et silr cū vētosis in egritudinib⁹ oculoꝝ in fontanella colli: ꝛ in fronte in passionib⁹ occipitij capitis. Sz minutio vene que vocat scylos in egritudine splenis a parte sinistra nō cōprehendit nisi cōicationē: ꝛ si volumus materiā derinare ad partez oppositam fit illud in apatib⁹ pectoris ꝛ stōi ꝛ occipitij capitis ligādo extremitates pedū ꝛ manuū. Et propterea prohibetur in apatibus vulue omnino euacuare cū prouocantibus mēstrua. Et silr in apatibus epatis cū prouocātibus vrinā: ꝛ cū medicinis laxatiuis: qm̄ cū talibus nō fit derinatio ad opposita: ꝛ qꝛ impossibile videt esse qꝺ quando tales medicine trāseūt sup apatibus quin eis relinquāt lesionē: ꝛ iaꝫ diximus qꝺ hec est vna ex reb⁹ augumentātib⁹ apostemata: et similiter prohibituꝫ est euacuare apostema stomachi cum medicinis laxatiuis: ꝛ gargarismū in apostematibus gule: oris: et palati: ꝛ eodem modo omnino prohibitum est prouocare vrinam in apostematibus renum ꝛ vesice. et hec omnia non sunt prohibita nisi donec ipsa apostemata fuerint in augmento. Sed quādo fuerint in statu nō est malum vti talibus quoniam hn̄t vigorare euacuationē mēbri apati: ꝙ̄uis nouit practici faciāt talia absq̄ alia ꝓuisiōe ꝛ deliberatiōe. Propterea ꝯsiderādū est in apostematibus auriū partis dextre ꝛ sinistre in quo latere flobotomia sit facienda: quia manifestuꝫ est quod cefalica in primo illo apostemate flobotomari debet. Et videtur quod si est apostema in aure dextra nō debet minui de manu sinistra:

quia cefalica dextra aggregat cōmunicatio nem cuȝ attractione ad contrariam partem: quia est infra longitudinis extremitatem: nam medium non est extremitas: quia nō est credendū. ⁊ maxime in corporibus plenis vt sanguis nō ad aurem dextrā trahatur ab extremitate dimensionis latitudinis opposite: et quando euacuamus cefalicam ob hoc esset melius vt flobotomia fieret in parte sinistra: quia hec due res aggregantur: vna est communicatio: alia est oppositio ꝯm duas dimensiones: eo ꝙ iste operatiōes opponuntur ꝯm longitudinem et latitudinē: ⁊ si possibile esset desideraremus vt qn̄ attrahere volumꝰ vt ibi oēs existerent operationes: et maxime quando est repletio secūduȝ vasa.

¶Capitulum.xxx. Quod est de euacuatione membrorum principalium.

Et debes scire qꝺ in euacuatiōe mēbroꝝ principaliū penitus necessarie sunt due euacuatiōes: vna est flobotomia: alia est farmacia ob hoc qꝛ illa apostemata ꝯm ptm non sunt vnius humoris: sed in illis aggregatur malitia quātitatis cū malitia qualitatis. Sed tn̄ in euacuatione tu debes super humorē dominantē preuidere. Et Rasis testificatus est quia medici sui temporis faciebant pleureticis solū minutionē et moriebantur. Sed significatio secunde intētionis ex apostematibus habita scdm mēbra in quibus sunt facile: non est ex maxime quando refrigeratione indiguerit: propterea qꝛ apostemata epatis et oris stomaci nō conueniēter medicinas actu frigidas recipiunt: immo necesse est vt actu sint calide: q̄uis frigide potentia existāt: sicut oleū citonioꝝ ⁊ oleū mirtinū: ⁊ aliqn̄ eis potentia calidis vtemur: sicut oleum masticis ⁊ absinthij: et hoc facimus vt virtutem conseruemus istorum mēbroꝝ ppter necessitatē corporis ex istis membris. Et cerebrū etiā nō sustinet medicinā multū actu frigidā: ⁊ quando inducit necessitas rei ad vtenduȝ ea miscendū est cum ea medicina vt ipsaȝ ad profundum ducat: sicut facimꝰ miscendo acetū cū oleo ro. ⁊ hoc non fit causa cerebri cum sit frigidū: sed vt facilius per craneū et suas commissuras ad medullā cerebri ꝑuenire possit: ⁊ hoc nō requiritur ppter primā qualitatē sed propter secundā. Silr et oculi ppter sensibilitatē multā quā habēt debēt preseruari a rebꝰ fortissimis ⁊ mordicatiuis: et albumē oui superponitur: eo ꝙ res multas bonas in se hȝ aggregatas. nā remotū est ab omni mordicatione: ⁊ lippitudinē abstergit: ⁊ tēperate frigidum existit: ⁊ figitur supra propter ipsiꝰ viscositatem: ⁊ lac nouiter a mamillis mulsum aliquas ex istis virtutibus hȝ: ⁊ sup hoc hȝ virtutē digestiuā. Et aliqn̄ considerantur apostemata ex parte mēbri in quo sunt per aliū moduȝ vt nihil repercussiuū vel refrigeratiuum super membruȝ ponatur hoc est qn̄ apostemata fiunt in locis mēbroꝝ principalium purgatiuis vt qn̄ fit post aures Oculi

aut sub ascellis: aut inguinib⁹: qm̄ qn̄ ista apostemata generā-tur in his locis ⁊ ipsa refrigera-bis timendum est ne ad mēbrū redeant principale: quemadmo-dū illud qd̄ fit post aures ad ce-rebrū: ⁊ illud quod sub ascellis ad cor. ⁊ maxime illa apostema-ta que procreant per viā crisis oīno ab infrigidatione ipsi⁹ ab stinere debemus: eo ꝙ propter has actiōes materia redire pos set ad membra principalia quē admodum fugimus repercus-sionem apostematis pulmonis eo ꝙ cordi vicinus existit. Iste aūt sunt demonstrationes recep-te a mēbris: ſm p̄dictas duas intentiones in curatiōe aposte-matū. s. remouere cām ⁊ infrigi dare malā cōplexionē prouenien-tē ab eadē: quāuis intētio scd̄a colligātiā habeat cuz prima: eo ꝙ frigida sunt repercussiua. Et qd̄ dictuz est semper meminisse opz hoc est vt apostematib⁹ mē broꝝ principaliū que sunt sicut epar stomacū cerebrū ⁊ splen. eo ꝙ ista mēbra operationē faciūt cōem toti corpori: ⁊ habent colli gantiam cū corde: ⁊ propter hoc eorū virtutes cōseruare debem⁹ miscendo semper stiptica ⁊ aro-matica cū resolutiuis. Et disso-lutiua sunt sicut emplastra que fiunt cum medula panis: oleo oliue et melle: stiptica vero cuz aromaticitate sunt sicut absin-thiuz mastix ⁊ citonia. Et dictū est quāuis a me non sit bene cō cessuz ꝙ qn̄ apostema in gibbo sitate epatis existit: ꝙ euacuari debet per prouocantia vrinā. et qn̄ in concauitate existit per far maciā: ⁊ ista medicamenta a cō municatione mēbrorū accipiū-tur. Et scias ꝙ medicine vrinā prouocātes fortes esse debent: ⁊ propter loci remotionē inueniē do debilitātur: eo ꝙ in epate al-terātur sed que euacuant per cō cauitatem posse tantum nō opz ꝙ habeāt. Et iste modus credē-dus est in oībus mēbris ad q̄ve niunt medicine cū multa dige-stione sicut est pulmo cui casus iste seruatur. ista significatio est sumpta a loco mēbri. Et medici ne prouocātes vrinā in egritu-dinib⁹ epatis oppilationes ape riūt: sicut est absinthiū ⁊ eupa-toriū. nā ille due proprietatē ha bēt in epate queādmodū scolo-pēdria in splene: ⁊ cortex cappa ris. Medicie vero q̄ faciliter sol uunt ventrē in apostematibus cōcauitatis epatis sunt sicut aq̄ Alubleb ⁊ cartami. Sed euacua tio splenis per farmaciā existit. Et si apata ista inueterātur: tūc fortioribus indigemus medici nis solutiuis: eo ꝙ mēbrorū isto rū natura est vt in fine induren tur in eis apata: ⁊ maxime cal'a et hoc maxime accidit epati: p-pter viscossam ⁊ spissam substā tiā: et etiā in renibus apata in-durantur propter duritiem sue substātie. ⁊ in splene ꝓpter gros sitiem sui nutrimenti: sed splen ipse rare substātie est. Sed me-dicie que sunt fortis resolutiōis in predictis apostematib⁹ sunt sicut radix liliȷ̄ celestis. ysopus: cētaurea: ⁊ aristologia rotūda. et his similia: ⁊ hoc fieri dz post fractionē eorū siccitatis cū radi ce liquiritie. ⁊ his similibus. Et scias ꝙ necesse est vt quātū esse potest vites ne istorū mēbroruz apostema ad saniē perducas: et maxime apostema pulmonis: ob hoc qꝛ si perducis ipsum ad saniē perfectā curationem non habebit:

Al[illegible] ble[illegible] Ca[illegible] mi.

habebit:quia aut indurabitur: aut eger perdetur:et medicatio apostematum quando cũ sanie aperiuntur ingreditur ordinez medicationis vlcerũ. Propter=ea scias vnũ ꝙ propriũ est membris apatis subtilẽ cutẽ habẽti=bus: ꝙ ab ipsorũ principio pe=nitus sanies resudat ex eis: et propterea cõueniẽs est ab ipso=rũ principio in suis medicatio=nib⁹ adhibere abstersiua vt mũdificent meat⁹:ꝛ si in sanie ipsa grossities fuerit miscende sunt res incisiue: ꝛ talia mẽbra sunt sicut pectus ꝛ pulmo: epar: sto=macus: propterea necesse est vt ista abstersiua ab oĩ mordicatione sint exẽpta: ꝛ iste res sunt si=cut aqua ordei:ꝛ pultes furfurũ cõdita cũ amigdalis amaris:et semine melonis: ꝛ eẽm atripli=cis cuz orizacara.in apate epa=tis ꝓpriũ existit.scariole quidez loco atriplicis poni pñt. In apostematibus vero pectoris ꝛ pulmonis res in quibus ponit̃ acetũ sunt fugiẽde: vt multũ noci=ue. Et medicine q̃ eis cõuenientes existunt sunt capilliveneris et liquiritie:ꝛ sirup⁹ viol. ꝛ etiã semia melonis sunt optima in isto casu:sed medicatio apatũ q̃ in istis sunt mẽbris est alia in=quãtũ sunt in talib⁹ mẽbris: ꝗ inq̃tũ apata existũt: ꝓpter hoc q: etiã declinationis tpe eorum medicine ab aliqua stipticitate nõ denudantur: ꝛ in principio abstersiuis. Et qñ apata fiũt in inferioribus intestinis fm no=strã intẽtionẽ clisteria sunt me=liora: queẽadmodũ si in partib⁹ superiorib⁹ fuerint exhibite res per os conueniẽtes esse videnf: ꝛ hec significatio sumitur ab intentione loci. Sed in apostematibus gule oĩno⁹ vtimur medicinis solutiuis: et conglutinati=uis vt adhereat locis i suo trãsi=tu:et etiam ponenda sunt nar=cotica trãsglutiendo ea paulatine: vt diu in trãsitu habeãt permanere. In apostematib⁹ vo cerebri in declinatione necessarie sunt fortes medicine:ꝛ maxime qñ sunt de natura declinantes ad frigiditatẽ. quemadmoduz sunt flegmatica: ꝛ tales medicine sunt sicut oleũ de castoreo et similia:ꝛ hoc nõ requiritur nisi propter regimẽ mẽbri:q: est per se humidũ ꝛ passiuũ:ꝛ quidam euacuãt materiã huius apostematis cũ vẽtosis positis in parte cerebri posteriori:sz talis euacuatio est timẽda: eo ꝙ forsitan in corpe existit superfluitas que per vẽtosam ad membrũ apostematũ poterit peruenire. ꝓpter hoc talis cura nõ est faciẽda nisi cũ securitate habebim⁹ ꝙ hu=mores nullaten⁹ ad locũ discurrere possint inde. Sz hec medi=catio in principalib⁹ mẽbris est ꝑiculosa. ¶ Hucusqꝫ docui bre=uiter medicationẽ mẽbrorũ apatorũ inq̃tũ apata sunt in talib⁹ mẽbris adiuncta cũ medicatione inq̃tuz sunt apostemata: ob hoc.q: medicatio apatũ inq̃tũ in mẽbris officialib⁹ existũt: nõ nisi istis modis cõpletur: q: medicatio que in carne simplici existit nõ est necessarie vt agat: nisi inq̃tũ sunt apata. Sed in mul=tis istorũ apostematũ non indigemus consideratiõe in causis efficiẽtibus ipsa: sicut sunt apata facta in carne molli causa re=rum extrinsecarũ:ꝛ corpus mũ=dũ extiterit: sufficit in cura ipsorum apostematum oleum cali=dum solum.

¶ Cap. xxxi. Quod est de cura apo apostematū frigidorū et aliorū apostematum specialium.

Et deinceps volumus loqui de apostematibus frigidis que saniē nō faciūt: ꝛ de formica deambulatiua et de carbunculis que fiunt in aere pestilētiali. Et dicamus ꝙ apostemata mollia que fiūt de flegmate nō multū grosso multotiens ex epatis errore fiunt: sicut illa que fiunt in extremis in yposarca. Et horū medicatio ꝑcedit ſm modū medicationis eius a quo generātur: et sufficit vt vngantur oleo rosato cū aceto ꝛ sale. Et si multa illic spargatur materia ꝓdest euacuare mēbrū ab illa materia. ꝛ vti rebus calefactiuis et desiccatiuis: et euacuatione cū expressione mēbri: horū medicatio non facilis est. Et sufficit spōgia infusa in aceto ꝛ aqua salsa: qꝛ spōgia habet siccare: et stipticitatē facere: eo ꝙ sapit naturam maris: ꝛ aceto desiccatiuum ꝛ incisiuū existit. Que vero sunt de grosso flegmate embrocari debēt cū spongia i aceto infusa: mixto cū alumine: cinere: ꝛ sale: ꝛ dꝫ spōgia ligari super mēbrū: quēadmodū fiūt ligature super membrū fractū. Sed apata dura que ex humore fiūt grosso debent emplastrari cū medicinis mollificātibus: sicut cum medulla cruris arietuꝫ: aut vituli cum modico armoniaco: ꝛ istaꝛ similia vtilia sunt: quia medicine multum resolutiue resoluūt subtile: ꝛ grossum petrificant: ꝛ queritur hec compositio in qua sunt resolutiua et preparatiua ad resoluendū: eo ꝙ oēs partes apostematis non recipiunt resolutionem equaliter ſm vnū modū. ꝛ aliqñ cū istis medicinis miscētur medicine fortis resolutionis: ꝛ melius omnium est acetum: qñ cū istis medicinis miscetur: ꝛ hoc fit raro: qꝛ indurātur apostemata. Et Gal. hic laudat fumigationē lapidis marcasite vel molaris super sparso aceto: ꝛ maxime in apostematibus que fiunt per neruos ꝛ chordas ad membra principalia. Ego vero dico ꝙ G. hanc medicinā nō laudat nisi qñ virt⁹ aceti equaliter perdat calorē in ipsuꝫ mēbrū: eo ꝙ est in substantia aerea: ꝛ mēbra recipiunt ab ea: quēadmodū recipiunt res que maturantur in medio aere: que equalē habent maturationē. Si autē queratur a G. vapor iste fit a calore impſſo in lapidib⁹ istis: ꝛ quare propter naturā lapidis eidem conuertatur. ergo quare lapides nō terūtur ꝛ ponuntur cū aceto calido super apostema induratū. Et qꝛ cū fuerit in splene acetuꝫ superpositū in oibus suis medicinis semper laudabile existit: propterea qꝛ hoc membrū est rarum: et non accidit ei durities nisi gratia grossi nutrimenti ex quo nutritur. Et acetum assimilatur huic mēbro in tota sui substantia: eo ꝙ suum nutrimentum complexioni aceti assimilatur: et hec est melencolia: ꝛ ideo potiones que in purgatiōe splenis dantur non debent ab aceto priuari: quia ipsum est ei cibus ꝛ medicina. Et non sufficit in apostematib⁹ duris que fiūt in splene emplastrare de foris solum. sed indigēt etiam per os recipere q̄ habent resoluere du-

riciem eius ꝛ ipsius oppilatio=
dix nem aperire: sicut est radix cap=
opa paris et scolopendria cū aliqui
paro bus speciebus aromaticis. Sȝ
nti= apostematibus in epate dutis
acetū propinari nō debet: eo ꝙ
paratum est duriciem magnaȝ
recipere: sed cura eius est cum
reubarbaro. spica nardi. ꝛ assa=
ra bacara. costo. ꝛ squinãto. ꝛ si=
milibus. Et dura apostemata
epatis ad curandū multū diffi=
cilia sunt. ꝛ maxie si fuerint mul
tū inueterata. ꝛ vniuersaliter in
ydropisim inducunt. Sed scro=
fule sunt apostemata dura ĩ car
ne molli generata: q̄ ex eis fiũt
ex flegmate subtili curari debẽt
cū medicinis dissolutiuis ꝛ mol
lificatiuis: et que fiũt ex flegma
te grosso cum medicinis purga
tiuis: ꝛ cum aperitiuis ꝛ cū fer=
ro incidi: sed hoc fieri debet ma
gna premeditatione et timore.
Et similiter veruce et nodosita=
tes tribus curantur modis: aut
dissolutione: aut putrefactione:
aut incisione ꝛ quibusdam ne=
cessarie sunt oẽs tres: ꝛ quibus=
dã vna: ꝛ quibusdã due. Sed q̄
intus in corpore oriuntur curã=
tur cum medicinis aromaticis
mixtis cum aperitiuis ꝛ molli=
ficatiuis: ꝛ sunt omnino diffici=
lis curatiõis. Formice vero due
sunt species ambulatiue. vna
cutẽ corrodit ꝛ incedit interius:
et alia vesiculas hȝ paruas que
milio assimilantur: ꝛ propterea
miliaris appellatꝛ. Sed ambula
tiua que fit ex humore colerico
subtili dȝ curari cū medicinis il
lum humorẽ euacuãtibus sicut
scamonea cū sero caprino et su=
perponẽde sunt superius medi
cine que desiccent sine mordica
tione et refrigeratione sicut so=
latrū ꝛ memite ꝛ similia. Sȝ mi
liaris eo ꝙ fit ex admixtione fle
gmatis cuȝ colera: et propterea
eius materia deberet euacuari
cū medicinis illos hũores pur=
gantibus. Carbũculus vero eo
ꝙ pro maiori parte fit ĩ aere pe=
stilẽtiali ebulit sanguis ꝛ putre
fit: ꝛ propterea de necessitate in
ducit febres pestilentiales. Me
dicatio vero illarum fieri debet
cū ambabus speciebus euacua
tionis vt flobotomia et farma=
cia. Et in hac febre non sufficit
medicina vnū tãtū purgãs hu=
morẽ: sed medicina oẽs purgãs
humores sicut pillule chochie
rasis in quib⁹ intrãt sticados: ꝛ
mastix: ꝛ scamonea preparata: ꝛ
colloquintida etiã p̄parata esse
debet eo ꝙ corpora talium reci=
piunt putredinem in oibus hu=
morib⁹: ꝛ talia in hac egritudi=
ne multū vtilia existũt. Et sup=
ponende sunt oẽs res que sine
mordicatiõe exiccent ꝛ vt corro=
siõi resistãt: queãdmodū est em=
plastrū factum ex farina ordei: ꝛ
indico: ꝛ lingua arietis q̄ plan=
tago nolatur. Et dabis ei etiam
aliquantulū de tyriaca magna
que arabice dr alferuch. ꝛ oĩa
emplastra q̄ superponuntur de=
bent confici cū aqua ro. Et Gal. Gal.
cõmendat trociscos andaraco=
ron super ipsos more emplastri:
et similiter oẽs trociscos haben
tes stipticitatẽ. Et hic non sunt
res repercussiue supponẽde: ne
materia reuertatꝛ ad mẽbra p̄n=
cipalia: nec apitiue: nc putrefa=
ctionẽ inducãt: sȝ cãcerositates
multotiens euacuari debent ex
humore ipso generante: sȝ super
ponende sunt medicine desicca
tiue sine mordicatione: quem=
admodum mineralia existunt.

vt est calx:plumbum: ⁊ cachine auri: ⁊ hoꝝ siĺia. Propterea q: ꝑ pter malā qualitatē quā habēt ꝓpter paucā mordicationem cito corruptionē recipiūt ob hoc q: fiūt ex colera adusta q̄ sup terram sparsa ad modū aceti bullit. Et hec passio sanationē non recipit nisi a principio: sed si inueterabitur incurabilis efficiet ꝓpterea q: medicine locales sufficiētes nō sunt ⁊ incisio possibilis nō est: q: neruos cōtinet ⁊ arterias: et si incidūtur ista mēbra nō est tutū quin corpus perdat. Et īpossibile silr existit ista apata cū corrosiuis remouere: et si fuerit tale apostema in mēbris principalib⁹ eius cura impossibilis existit. He sunt curationes male cōplexionis materialis et nō materialis. Et scias ꝙ apata que fiunt in mēbris principalibus: ⁊ febris aliqñ sine medicatiōe sanātur: ⁊ sufficit in hoc op⁹ nature: ⁊ ꝓpterea multos inuenies cōplexiones habētes dem psas: qui ex fortibus egritudinibus euadūt sine medico ⁊ medicina: sicut barbari ⁊ arabes: et q̄ in deserto habitant: ⁊ hoc fit: q: aliquātulum cū brutis assimilationem habēt: ⁊ ꝑ maiori parte hoc accidit illis qui complexionem habent effrenem. Sed qñ

Medicine.

medicine cōponūtur ꝯm autorū dicta: tūc adiuuāt naturam tpe breui: ⁊ bonū finē cōsequūtur: q: bonā habēt determinationem ⁊ minime violentā. Sed q̄ solū ꝑ naturā ex fortib⁹ egritudinibus curātur in fine remanēt in egritudinib⁹ q̄ temporanee dicūtur: sicut mihi accidit qñ egrotaui cum febre fortissima: ⁊ creticaui ex illa ꝑ apostema in testiculis: eo qḋ mihi necessaria administrata nō fuerunt: quare remāsi arteticus ⁊ podagricus ⁊ adhuc sum. Et sunt egritudines quaꝝ correptio non sufficit a natura nisi ꝑ medicinas inuentur: ⁊ in hoc medicine potētia declarat. Et sunt alique egritudies sicut sunt febres ⁊ apata quib⁹ natura ⁊ medicine sufficiētes nō existunt: sꝫ si euadūt per accñs euadunt sicut in reb⁹ naturalibus aliqñ extremitates fiūt: tñ de raro cōtingētib⁹ hoc existit: sicut vlceratio pulmonis ⁊ siĺes. Sic & finis isti⁹ scientie in ꝓposito habēdus est ꝯm plus: hoc est scḋm egritudines plurimas: et plura indiuidua: ⁊ plura tpa: sicut hoc idē accidit hoīb⁹ in mechanicis artibus q: aliqñ sequitur artifex intentione: ⁊ aliqñ ab ea priuat et causa illoꝝ sunt media que in illa arte cadunt: sicut maris nauiginꝫ: agricultura. Et ꝓpterea dixi in diffinitione: q: medicina est ars mechanica: et multi ex hoc mirabātur: ⁊ ipsi ignorauerunt quid dixerim sup scḋo physicorū: de mechanicis artibus. Hic completus est sermo de mala complexione materiali ⁊ non materiali.

¶ Cap. xxxij. Qḋ est de solutione continuitatis.

Deinceps volumus loqui de egritudine solutionis cōtinuitatis. Et dicim⁹ ꝙ cōtinuitatis solutio pōt accidere vnicuiqꝫ cōsimili membro: qñ vero fit in carne dr̄ incisio: ⁊ qñ in osse dicitur fractura: in neruo punctura ⁊ que in arterijs dicitur scissura. Et indicatio istius speciei egritudinis significationem hꝫ vniuersalem ⁊ particularem ꝯm mēbroꝝ cōditiōes: ⁊ nos ab vniuer

sali intentione sermonem inci-
piemus. Et dicimus q cōtinui-
tatis solutio in eo q solutio cōti
nuitatis existit simplex absq ali
cuius alteri⁹ egritudinis socie-
tate eget solū vna intentione: et
in plurib⁹ hec solū ligatura cura
tur: ⁊ aliqñ cū ligatura ⁊ aliis su
stentamentis: sicut in fractura
ossiū fit: ⁊ in multis membris: et
quedā fractura indiget sutura:
sicut in laceratione mirach fit
qñ girbum est egressum: naz ne
cesse est vt girbus reducat: nisi
sit corruptus: q si sit corruptus
oportet vt incidatur: ob hoc qz
nō est mēbrum necessarium: sed
iuuatiuū. Sed quia hz neruos
et arterias ob hoc ip̄as primo li
gare debemus radicitus: ⁊ post
ea qđ corruptum est incidere de
bes: ⁊ aliqñ inflat ꝑpter frigidi-
tatem aeris: ita q tunc intus re
uerti nō potest: ⁊ tūc spongia in
aqua calida infusa in manibus
expressa optime tēperata est su-
al. perponēda. Et G. dicit q qñ fe-
ceris hoc ⁊ nō profeceris: tūc de
cute aliquid incidere debes: sed
maior pars huius artis perdita
est in hoc nostro tpe. Sed aliq-
bus vulneribus non sufficit la-
biorum vulneris aggregatio vel su
tura: sed est necesse vt ponantur
medicine desiccatiue q̄ desiccēt
vel sugant saniez q̄ in partibus
vulneris est locata. Sed si cōiū-
cte fuerint partes hac non indi
gemus: sed tunc medicine stipti
ce et exiccatiue sunt necessarie:
desiccatiue enim propter exicca
tionem saniei: ⁊ stiptice propter
coniunctionem labiorum vulne
ris. Et scire debes q multa mē-
bra reperiuntur: quorū solutio
nes continuitatis minime con-
solidationem recipere possunt:

sicut sunt intestina gracilia et
dyafragma: ⁊ omnia membra q̄
sunt in vltima siccitate. Qñ vero
substātie carnis facta est deper
ditio due cadunt intentiones:
vna est diminute carnis restau
ratio: ⁊ alia est cicatricis creatio:
prima intentio cōpletur qñ ma-
teria et mēbrum veniens in quā
titate et qualitate existit perfe-
cta: hoc est sanguinis: et in ipso
membro complexio sit secundū
suam conuenientiam tempera-
ta: et natura suo beneficio suffi-
ciens est ad hoc perficiendum
absq medicinarum amminicu
lo. Sed quia circa horam finis
digestionis ad quodlibet mem
brum currunt due superfluita-
tes: quarum vna est subtilis et
alia grossa: et fluxus harum su-
perfluitatum sepe generationē
carnis resistit: ob hoc indiget
natura auxilio medicinarū ad
illam humiditatem desiccandā
ad hoc vt noua caro in vulnere
non liquefiat: et tales medicine
sunt carnis generatiue: et ha-
rum numerus est multus sicut
thus: farina orobi: et fabe: et
yreos: oppoponacum: et thutia:
et istis medicinis vtimur secun
dum magis et minus: nā thus:
et farina orobi: et fabe sunt in
gradu primo generationis car-
nis: et post ista farina orobi: et
yreos: et post ista aristologia: et
oppoponacum: nam ista in ter-
tio gradu quasi existunt. Et ha-
rum medicinarum quantitas ⁊
modus a complexione membri
loco sensibilitate et ipsius nobi
litate sumuntur: quia membro
humido medicina carnis gene
ratiua est thus: et complexioni
feminarum et puerorum: quan
do vero sicca complexio est thus

sufficiens non est: sed necesse est vt fortior apponatur: et orobum et alia: quia in membris fortis siccitatis caro non generatur nisi multum per siccas medicinas: nam auriumvulnera cum parua existunt sanantur cum memite et aceto: et si magna fuerint: tunc trocisci andaracharon vtiles existunt: et si non sufficiunt tunc necessaria est scoria ferri cum aceto: et simile est vulneribus gule. Et G. propter hoc dicit quod cum membrum naturaliter siccum ad humiditatem peruenit membri a sua natura multum est elongatum: et propterea eget rebus exiccatiuis in eo gradu ad quem peruenit membrum istud versus humiditatem: namque medicine non sanant nisi quando sunt in contrario distemperate in eodem gradu in quo membrum est distemperatum: itaque si distemperatum fuerit in secundo gradu: humiditatis necesse est vt medicina distemperata sit in secundo gradu siccitatis: et non sunt humectanda vulnera que sunt in membris siccis equali humectatione eius quod in membris humidis existit. Sed est necesse secundum plurimum: vt per comparationem existat: propterea quia corruptio et putrefactio siccis membris accidit antequam humectationem humidis membris equalem recipiant. ergo secundum naturalem philosophiam: dicimus quod causa huius non est nisi difficultas membri sicci: et grossa superfluitas que in eo existit: sicut quod dictum est quod siccitas est difficile passibilis. Et huius ratio similis est rationi iuuenis et senis sicut superius determinauimus. Et via qua cognoscit medicus quod medicina in mundificatione vlceris debilis existit est multe sordiciei in vlcere abundantia: quemadmodum cognoscit quod medicina nimis est abstersiua propter rubedinem vulneris labiorum et ipsius profunditatem. Et aliquando medicina corrosiua auget in vulnere sordiciem et in hoc errare potest medicus: quia si propter medicinam hec accidit rubedo et caliditas in labijs vulneris existit: et in vulnere profunditas: et si hoc a loco prouenit hoc est manifestum: nam si vulnera fuerint in membro exposito contactui medicinarum: aut in superficie positum: ita quod in transitu mutationem non recipiat medicine: tunc necessarie sunt debiles sicut in vlcerationibus sufficit stomaci: et si in grossis intestinis vlcera fuerint debent clisterizari: et si in subtilibus farmacari. In membris vero profundis medicine exigunt fortiores: sic in vlceribus pulmonis et in membris musculosis que profunditate corporis sunt remota: et propter hanc loci considerationem habenti similiter in gutture vlcerationem in positione medicine ipsum stare precipimus erectum: et paulatim medicinam opus solutiuam transglutire: et habentibus passionem meri medicinam labitiuam dari precipimus: et ei admiscemus viscosam medicinam ipsam in meatibus morari facientem: propterea vulnerum diuersa est medicatio: nam quedam oretenus curantur et quedam cum localibus medicantur: et quedam cum ambobus. Adhuc ordinata sunt propter locum et figuram conuenientia instra: vt medicamina in ipsis debite proijciantur: sicut syringa: pessara: et similia: quod vero a sensibilitate sumitur membri manifestum est: nam membrum valde sensibile medicinas fortissimas sustinere non potest: similiter et membrum multi iuuamen-

ti. Sz vulneribꝰ q̄ i supficie cor-
poris fiūt: in cōcauitatibꝰ quoꝝ
carnis generatio existit necessa
ria: ꝛ in q̄bus cicatrix sil'is cuti
fieri opz necessarie his sunt me
dicie dssiccatiue final'r: sic̄ galla
balaustia ꝛ sil'ia: ꝛ est necesse vt
earū exiccatio cōglutinatiuam
operationē excedat: et in quibꝰ
caro supflua generat necessarie
sunt medicine corrosiue: q̄ for-
tiores generātibꝰ existāt: ꝛ sunt
vt colcotar et viride es et sil'ia.
Et ꝑpterea nō est ipol'e vt i ali-
quibus corporibꝰ viride es iam
sit carnis generatiuū. Et scias
ꝙ corrosio carnis supflue opera
tionibꝰ nature appropriata nō
est sicut est carnis generatio: sz
est res q̄ appropriata est opatio
nibꝰ artis. Sufficit qd̄ breuiter
dictū est de vulneribꝰ q̄ intus ꝛ
extra in carne fiūt cū q̄bꝰ mala
ꝯplo nō est associata. Sz si ma-
la cōpl'o est appropriata est si-
cut cā vulneri ꝛ curari non pōt:
nisi vt remoueat: sicut accidit
qn̄ euenit apati. Et qꝛ medica-
tionē male ꝯpl'onis iā nouisti:
cū hoc etiam hic reiterare expe-
dit. Et dicamꝰ ꝙ mala ꝯpl'o q̄ i
vulneribꝰ fit est ꝑpter sanguinē
q̄ illuc currit: q̄ in qualitate aut
q̄titate distēperatꝰ existit: aut i
ābobꝰ: ꝛ hoc aut a toto corpore
ꝑuenit: aut a mēbro vulnerato:
aut ab ābobꝰ: ꝛ si a toto ꝑuenit
corpore aut a mēbro vulnerato
aut ab ābobꝰ ꝑscrutādū ē vtrū
ꝑ q̄titatē aut q̄litatem proue-
niat: si ꝑpter q̄titatē solūmō cō
petit flōmia: ꝛ si solum propter
qualitatem: tunc necessaria est
farmacia: si aūt ab vtroqꝫ proue
nit: ꝛ vtrūqꝫ faciendum est. Et si
fuerit in singulari mēbro ex mē
bris corporis: tunc ipsum opor-
tet euacuare. Et si fuerit mēbrū
vulneratum sicut renes ꝛ sil'ia:
tūc totū corpꝰ euacuādū est. Et
si a toto ꝑuenit corpore reper-
cussiua necessaria sunt omnibꝰ
repercussiōis modis ſm ꝙ dixi
mus: ꝛ deinde mēbrū cōfortare
debes: ꝛ trahere materiam toto
posse ad opposita. Et si mala cō
plexio fuerit in mēbro vlcerato:
tūc ꝑuidēdū erit in suis q̄litati
bus malis: qm̄ si vulnus fuerit
siccū ipm humectare debes cuz
aqua cal'a: ꝛ si fuerit humidum
ipsuz debes exiccare cū fortibꝰ
exiccatiuis. Et sil'r facere debes
in distēperātia caliditatis ꝛ fri-
giditatis: ꝛ si i vulnere caro ad-
dita fuerit ꝛ indurata valde ici
dēda est cū ferro: ꝛ postea appo
nere debes ea q̄ habēt sn̄are et
consolidare. Et si ibi fuerit apa
nō est via sanatiōis mēbri: nisi
apate remoto: q̄uis medicine
q̄ curāt apata ꝯrie vulneribus
existāt: ꝛ si due aggregant res i
mēbro velut mala ꝯpl'io ꝑpria
mēbri ꝛ corruptio sanguinis il-
luc aduenīētis i his ꝯsiderādū
est. Et scias ꝙ qn̄ vlcera nō sanā
tur ꝑpt adhibitas medicinas
illō fit vna triū reꝝ: vna est ꝑpt
medicinas q̄ cōpl'oni mēbri cō-
ueniētes nō existunt: aut qꝛ ma
teria trāsmissa nō est ꝯuenibilis
aūt qꝛ in mēbro cōpl'o lesa est ꝑ
naturā: eo qd̄ ibi vna spēs male
ꝯpl'onis: aut ptes sunt. ergo sci-
re debes qd̄ sanatio vulneris fit
aut ꝑ ꝑ corpis euōnē: ꝛ cū tēpan
tia ꝯpl'onis: ꝛ cū plage desicca-
tiōe: ꝛ aliqn̄ vtimur tyriaca ꝛ sil'i
bꝰ. Sufficit qd̄ dcm̄ ē in cura so-
lutiōis ꝯtinuitatis simpl'r mate
rialis ꝛ nō materialis.

¶ Capitulum. xxxiiij. Quod est
de solutione continuitatis ver

narum et arteriarum.

Cura. Einceps volum⁹ loqui de cura solutiōis ⁊ cōtinuitatis in venis et arterijs. Et dicimus ꝙ solutio cōtinuitatis in venis facilis est cōsolidatiōis: sed que est i arterijs illa est difficilis exceptis corporibus puerorū: ⁊ ꝓpterea ꝙ solutio ꝯtiuitat; istorū nos adducit i aliā rē m'ltū timēdā: hoc ē sanguinis fluxū: necesse est vt i hoc sermonē faciamus. Fluxus vero sanguis multis fit modis: aliqñ fit ꝓpter venē incisionē vel vlcerationē: ⁊ hoc fit aut ꝓpter cām intrīsecā: aut extrinsecā: si ꝓpter extrīsecā: aut icisiōe: aut extēsiōe aut ꝑcussiōe: ꝓpter itrīsecā: aut ꝓpter hūores acutos corrosiuos aut extēsiuos: ita vt aperiāt venas: et aliqñ currit sanguis ex orificijs venarū: et aliqñ stillat. Et incipiem⁹ a sanguine decurrēte ꝓpter venarū lacerationē: eo ꝙ periculosior existit. Et dicemus ꝙ qñ dilacerat vena in corporis sup̄ficie sanguis duobus mōis pt restrīgi: vno mō: vt subtrahat illi⁹ mēbri mā: qñ ꝓpter multā fit ꝗtitatē. alio mō: vt digito oppilet si fuerit pua. nā ꝓpter hoc coagulabit in orificio sanguis: ⁊ stabit aut ꝓpter ligamentū: aut ꝓpter cauteriū: eo ꝙ cauteriū crustā ꝑparat sup plagā: aut ꝓpter medicinas stipticas corrugatiuas: sicut medicia facta de visco cocto ⁊ tritici farina: ⁊ sīilib⁹. Gal. Et. G. cōmēdat ꝯ fluxū sanguis arterie aloe: ⁊ thus: et albumē oui: ⁊ pilos leporis: ⁊ hec medicina retinet sanguinē et generat carnē. Sed cauteriū sufficiēs nō est: qꝛ crusta cadere pōt ⁊ sanguis iterū fluet: ꝓterea cauteriū minuit de suba mēbri nobis nō est necesse minuere de substātia mēbri: sed poti⁹ laborare vt crescat: ⁊ nō laudat cauteriū nisi qñ fluxus fuerit ꝓpter vene corrosionē: qꝛ tūc cauteriū suppositū est loco rei q̄ remouet cām facientē corrosionē. Et aliquādo ponim⁹ frigida repcussiua sup mēbrū: qñ flux⁹ fuerit ex caliditate. Sz aliqñ p̄dicta oīa debilia esse dñr ⁊ insufficientia: quare tunc necessariū existit venā vel alteriā finaliter incidere: habita tñ hic cautela: vt pri⁹ liges stringēdo fortiter caput ipsius vene q̄ est v̄sus cor ⁊ postea incide. Sed subtractio sanguinis ex loco illo fit vt p̄paret mēbrū ⁊ oriat vt orificiū aptum superi⁹ adaptet. Sz debes tunc materiam trahere ad oppositā partē: vñ sanguis tunc fluebat: aut ad primiorē locū sicut de ore ad nasum: ⁊ de vesica ad matricē: ⁊ attractio ad partem oppositā fit: sicut qñ ꝓpter fluxum sanguinis nariū vētosas super epar poni iubem⁹: aut sup splenē si fuerit ex pte sinistra. Et vētose etiā posite sup occipitium stringūt sanguinē nariū trahēdo ad opposita: aut sup mamillarū radices ꝓpter menstruū. Et aliqñ fit attractio ad partē oppositā: ꝓpter ligationē membri: aut propter medicinas mēstruorū sanguinem ꝓuocātes. Sz flomia in sanguinis menstrui fluxu est medicina p accīdēs: ꝓpterea qꝛ hec medicatio i suo gñe solū existit: vñ timenda est: et aliquando est naturalis quando flux⁹ propter multitudinē sanguinis fuerit.

¶Capi. xxiiij. Qđ est de fluxu

sanguinis qui a membris pvenit intrinsecis.

Sed sanguinis fluxus q in partib⁹ intrisecis existit nō hȝ viā vt retineat nisi a medicinis stipticis: aut cibis grossis. Et medicine stiptice in hoc sunt sicut balanstie ⁊ succ⁹ rubi: ⁊ galla et sikia. Et que sunt nimis stiptica sunt sicut bolus armen⁹: ⁊ tegula pistata ⁊ plātago ⁊ solatrū. Et. G. multū succū plātaginis ꝯmendat in passiōibus vulue: ꝓpter corrosionē ibi fiētē. Et ex fortib⁹ lacerationib⁹ venarū q̄ in membris fiūt sūt ille q̄ i pectore fiūt ⁊ fortiores illis sūt q̄ in venis fiūt pulmonis: et ita ꝙ aliq̄ dixerūt ꝙ nunq̄ cōsolidant: sed qñ ad saniē deducunt ꝑfecte nō curātur: sed cū bono regimine si inveniri pōt eoꝝ ꝓlongabit vita. Et sunt aliq̄ q̄ ex hac infirmitate minime moriunt: et hoc dico quod ꝑ aīam meā ꝓbari potest ex dictis Gal. q̄uis illud nō dicat manifeste: sȝ mlti ex modernis hoc testificati fuerūt ⁊ dicit Avic. ꝙ vidit mulierem q̄ vixit. 20. annis post lacerationem venarū pulmonis: sed illa semper comedebat zuccarū rosatū cum pane facto cū coriādro: Et ego assentio qd̄ dixit: eo ꝙ filij Avēzoar mihi sitr rettulerūt. s. ꝙ in plrib⁹ hoīb⁹ hoc idē viderūt. In principio vero hui⁹ dispositionis si sit ꝓpter ꝑcussionē: aut ꝓpter aliā ex reb⁹ extrinsecis dȝ flōmari ex vena cōi: si multa fuerit repletio: ⁊ si non fuerit multa repletio de basilica minuendus erit. et sanguis duabus vicibus extrahatur: ⁊ tempore flebotomie testiculi et brachia ligentur: et a tussi abstineāt q̄tū plus possunt. Gal. precipit dare acetum cū aqua mixtū si medicus viderit ꝙ i pulmone sanguis fuerit coagulat⁹: ⁊ hec medicina est ꝯtria innamēto cause et accidēti: ꝓpterea quia aceto inest per naturā vt moveat tussim: ⁊ tussis prauū est accidēs: ⁊ hoc timēdū: ⁊ acetū cū sit pūgitiuū vulneri nocet: ⁊ sanguineȝ subtiliat ⁊ aperit: ⁊ fluere facit: et ꝓpter hoc acetū dimittēdum est. Et medicine dāde sunt habētes repcussionē: ⁊ stipticitatē et eligēda sunt stiptica qb⁹ subtilitas sit admixta ꝓpter mēbri ꝓfundationē ⁊ ꝙ mihi videtur hic meli⁹ oīb⁹ alijs reb⁹ est zuccarū rosatū cuȝ aqua in q̄ cocte sunt glādes ⁊ nuces equaliter: et cauda caballina. Et mirabilis Abumeron Avenzoar mihi indicat ꝙ hec aq̄ debet esse illa in qua ferrū multum sit extinctū: ita ꝙ ꝓpter hoc a sua quātitate decrescat: ⁊ postea in ea res bulliāt: ⁊ ꝑ hāc viā poře est glutinationē sanguinis fieri: ⁊ consolidari plagā. Et quod multū necessariū hic existit est cibi diminutio ⁊ sufficit aqua ordei cū nucleis assis: granoꝝ mali granati in prandio: aut pltes ossiū ordei: ⁊ sero. ʒ. ij. panis cū testiculis gallorum. Et si causa fracture vene fuerit reuma q̄ illuc concurrerit: ⁊ cōmouerit tussim: ⁊ ꝓpter hoc vena sit aperta: aut ꝓpter humoreȝ acutū q̄ subam corrosit pulmonis: tunc farmacia flobotomie est admiscenda: ⁊ supponere capiti res desiccatiuas: sȝ si cā reumatis frā fuerit supponam⁹ capiti pulvereȝ gariofilorū: piperis: ⁊ pulegij: ⁊

Auicenna (margin, partly cut off)

Abumerō Avēzoar.

si cā remisse calida fuerit suffi-
cit puluis macis ꝛ nucis musca
te:ꝛ corticis pomoꝝ citonioꝝ:ꝛ
oia q̄ habēt virtutē calefaciendi
modicū:ꝛ cum modica siccitate
sunt cā solidationis vulneris.
Et qꝛ in breui tpe vuln⁹ ad sa-
niem pōt puenire:ideo studere
debem⁹ in remouēdo cām q̄tū
possum⁹:ꝛ hoc fit exiccādo cor-
pus modis oib⁹ qb⁹ possum⁹:ꝛ
ꝓpter hoc tyriaca in hoc loco iu
uatiua existit et marie nouiter
cōfecta:ꝛ ꝓprietatē hꝫ retinen-
di sanguinē:quēadmodū hꝫ in
hibēdi fluxū:ꝛ postq̄ ita est cu-
ra hic cōueniēs existit duabus
speciebus sputi sanguinis:siue
fuerit ex cā intrinseca vel extrin
seca:ꝛ Gal.cōmendat hic troci-
scos andaracharon.Qn̄ vero fa
Gal. ctum fuerit vuln⁹ saniosum.G.
dicit ꝙ causa sue incurabilita-
tis est:qm̄ sine tussi mundifica-
ri non pōt:ꝛ tussis tumorē aug-
mentat ꝛ aperit vulnus:ꝛ gros-
sicies tumoris augmētat saniē.
Adhuc mihi vr̄ ꝙ cā sue icura-
bilitatꝫ sit qꝛ cū hoc mēbꝝ a pat
vuln⁹ ipsi⁹ indurat et sanatio-
nē recipere nō pōt:sꝫ tn̄ lōgo vi-
uere potest.Et habenti saniem
in pulmone debem⁹ propinare
medicinas ꝛ cibos qui habent
aliq̄d abstersionis cū aspersiōe
et cōfortatiōe:sicut capillis ve.
et cortex citri:ꝛ mastix:ꝛ radicez
lilij:ꝛ panē comedat cū zuccaro
ro.ꝛ vuas passas pingues:ꝛ bi
bere lac hoc laudabile existit:et
bibere aquā ordei:ꝛ terras ha-
bitare siccas ꝛ simile huic faciat
q̄ toto tpe in reumate sro pseue
rat.Et si vlceratio est i cāna me
lius curari potest ꝛ hoc fit cum
reb⁹ exiccatiuis desiccantibus
vlcera pulmonis:et precipiēdo
infirmo vt in ore teneat medici
nas desiccatiuas:ꝛ abstersiuas
mixtas cū lenitiuis:ꝛ vt iaceat
supin⁹ vt facilius medicamina
trāsire possint discurrendo per
vulnera quēadmodū ros discur
rēdo ꝑ ꝑietes ꝛ muros ꝑ terraz:
ꝙ si cā flux⁹ sanguinis fuerit ex
apertione orificioꝝ venarū cu-
ra ei⁹ erit cū medicinis leuib⁹
stipticis.Sed si cā aptionis ve
ne subtilitas sanguinis fuerit
ipsius sanatio est cū cibis gros-
sis conglutinatiuis . Sufficit
nobis hucusq̄ dixisse de solutio
ne continuitatis arteriarum et
venarum.

¶Cap.xxxv.Qd̄ est de cura so-
lutionis continuitatis in ner-
uis et lacertis.

Unc vero volum⁹ Cu
dicere de solutio-
ne continuitatis
que in neruis ꝛ la
certis accidit.Et
dicimus ꝙ quan
do toto cōtinuitatis in his mē-
bris accidit tūc necesse est corp⁹
cum flōmia ꝛ farmacia euare et
studiose ꝑspicere vt in vulnere
aliq̄d saniei nō fiat ne dolorem
spasmosum inducat:et ideo qꝛ
neruus est membrū ꝓfundum
viscosum nō sufficit in mūdifi-
catione saniei medicina cōsoli-
datiua:sed necessaria est medi-
cina que cū calefactiōe habeat
suctionem vt saniez trahat sine
mordicatione:ꝛ ideo in princi-
pio necesse est hoc vulnus ape-
rire.Et medicine he vtiles sunt
sicut viscus alboā ꝛ quod forti⁹
existit est quando aliquid addi
mus de euforbio:et maxime si
corpora humida fuerint cōfert
valde.Sed in corporibus dure
cōplexionis ꝛ siccis valet oppo-

ponacum: et assa fetida: et sulfur crudum oleo oliue mixtum in his multum valet: et gummi pini in his virtuti visci et glandiũ proxima est. Et quando incidit vel scindit neru⁹ et cutis desup fuerit eleuata: tunc has nõ posset medicinas sustinere: sed erit sufficiens abluere ipsum cum oleo oliue: et ponere desuper tutiam ablutam. Et si corpus durũ extiterit trocisci andaracarõ erunt sufficientes. Et si neruus ex transuerso et ex toto nõ est incisus: tunc vulnus periculosius est quam si incisus in longitudine traheret: et hic est timor spasmi: et ob hoc regimen istud totaliter est adhibendum vt prouidus sis in resistendo spasmo. Sed res que mitigant dolorem nerui ipso non existẽte discooperto est oleum oliue calidũ: ꝑpter ea qr resistit omnibus passionibus nerui: sed qñ discoopertum est: tũc ꝯtrariũ existit: et nõ est ponẽdũ nisi doloris fortitudo nos impellat. Et necesse est vt medicine que neruo supponunt sint actu calide. iõ qr hoc membrum pro maiori ꝑte a frigore leditur Et qñ apostemat neru⁹: et ex eo tuñẽdus est spasm⁹: tũc ex toto incidẽd⁹ est. qr ex hoc securabitur a morte. quãuis mẽbrũ adducam⁹ ad priuationẽ sensus et mot⁹. Ligamẽta vero fortiores medicinas patiunt ꝙ nerui: et siliter chorde: ꝙuis viciniores sint neruis. Sed ligamẽta que cũ lacertis sunt cõiũcta medicationẽ silem medicatiõi neruorũ recipiunt. Sed que ossib⁹ continuant fortiores recipiũt medicinas.

¶ Cap. xxxvj. Qñ est de cura fracture ossium.

Deinceps loqui volumus de solutione facta cõtinuitatis in ossib⁹ quę ruptura nũcupatur. Et dicim⁹ qđ qñ ruptura fuerit in osse ex transuerso: tũc necesse est vt ꝑtes ad sua ꝓpria loca reducamus: et ad hoc vnãquãqꝫ partem trahere cum instrumento ad hoc solito: aut manu donec suo musculo vniat: et querere qđ sit equandũ et postea ligatur ſm qđ precipit. Y. Et est vt due fascie accipiant et cũ vna incipere a loco fracture supi⁹ ascendẽdo. et. Y. hoc laudat ligamentum: quia per hoc cursui materiei resistitur ne sanietur: quod non accideret si superius ligando ibi inciperet et vsqꝫ ad rupture locum perueniret: et precepit. Y. vt sic ligatum stet vsqꝫ ad. vij. dies propter apostematis metum: propterea precipit si dolor mẽbro superuenerit vt super membrum ponãtur medicine mitigatiue: et si pruritus adfuerit embrocetur aqua calida ad hoc vt pustule non oriantur: et hoc prima septimana propterea si securi sumus ab apãte: tunc non solum non sufficiunt fascie: immo astelle erũt adiungende. Dicit Rasis qui medentur hoc nostro tempore fracturis in prima septimana astellas ponunt et. Y. hoc apostematis metu vetat. Et etiã quia prima septimana non timem⁹ qđ mẽbrũ fiat tortum: sed apãta tantum timemus. Item Rasis dicit quod fractis ossib⁹ nostri temporis medici in principio ponunt astellas in extremitatibus medicinarũ quibus membra ligantur cum farina ordei

⁊ albumine oui: ⁊ sic dimittunt donec conualescant. Et mihi videtur quod ille qui per hūc modū m curatur ille casualiter euadit ⁊ melius est dissoluere fasciā ⁊ sic fiat omni septimana ⁊ videdere porum sarcoydem: ⁊ est illud quod dicimus in latino suprao sso: qui si nimis fuerit grossus superponende sunt medicine multum desiccatiue: ⁊ fascia bene cōstringatur. Et si nimis fuerit subtilis embrocetur spongia ⁊ aqua ca. et fascia elarget. Et si fuerit repletio medicetur flomotomia ⁊ farmacia: ⁊ ipsius cibus subtilieē multū: ⁊ quādo transiuit primam septimanam dz cibari cibis similib⁹ illi substantie quā volumus generare: vt cibis grossis ⁊ viscosis: ⁊ si fractura cum vulnere carnis existit necesse est vt orificium vulneris remaneat apertum. Et si os in longitudine scissuram patiatur ligatura sola cū bono regimine sanat. ⁊ si fractura sit in osse cranei vt penetret vsqȝ ad telā: tūc necesse vt circa scissurā os remoueat: vt mundificari possit a sanie tela ne telam corrumpat: ⁊ si sic non fieret sanari nō posset: sȝ hoc in loco nostro non inuenit qui hoc facere sciat. Et sufficiat hoc in omnibus speciebus male complexionis ⁊ solutionis cōtinuitatis ⁊ primo in membris consimilibus.

¶ Cap. xxxvij. Qđ est de cura officialium egritudinū.

Et dicamus quod egritudines membris officialibus appropriate qdā sūt que sunt egritudines ꝯm numerū magis ⁊ min⁹. ⁊ quedam sunt q̄ sunt egritudines creationis sicut figura oppilatio ⁊ aptio: aspitas ⁊ lenitas. ⁊ qdā sunt egritudines positiōis. Sȝ egritudines nūeri qdā sunt naturales sicut digit⁹ sext⁹: ⁊ quasi ars medicine hoc nō ꝯsiderat: ⁊ qdā sunt nō naturales sicut lapis q̄ nascit̄ i vesica: ⁊ lūbrici q̄ i corpe nascunt̄: ⁊ veruce. ⁊ aqua in oculū descēdēs: ⁊ vngula: ⁊ añcedēs cā istorū est materia distēperata i q̄ntitate: ⁊ qualitate: ⁊ si iste egritudines sint i fieri cā efficiēs remoueri dȝ cū euone vl̄ et postmodū mēbra supflua erūt remouēda. Et si facta fuerint qđ scīn est erit remouendū. Et medicinas ꝓprias vniuscuiusqȝ illaꝝ rerū tu scis i multis ꝑticularib⁹ libꝛis. Sȝ q̄ lapidē expellūt ⁊ arenaȝ sūt medicie a propetate illi opatiōis: sicut dixim⁹. Lūbrici vero ⁊ ascarides occidunt̄ cū medicinis amaris sicut est absinthiū ⁊ centonicū. Sȝ cucurbitini fortiorib⁹ indigēt medicinis. verrucas vero eradicam⁹ cū ferro vel cū pēna ponēdo verrucā in cōcauitatate pēne: ⁊ circūgirā do violēter extirpare: ⁊ que huic opationi vtiles existunt sunt pēne aquilarū ⁊ gallorum.

¶ Ca. xxxviij. Qđ est de cura aq̄rū ⁊ sanierū in oculis generatarum.

De aq̄s ⁊ saniebus que in oculis aggregant̄: dicit G. de quibusdā medicis oculorū q̄ infirm ponebātum super scamnum et caent inferius squassabāt donec videbāt saniē a bocl̄o. descendētē: ⁊ hoc in aqua oculi fieri nō posset: eo quod nebule assimilātur: ita qđ

qñ ipsam descẽdere facimus re uertit supinus: ppterea non valet aliter: nisi inferi⁹ cũ istrumẽto trahat. Et colliria felliũ senibus valẽt ꝛ aqs õ ad oculũ descẽdũt. Et aliq̃ sunt q̃ curãt eas aperiendo. Ungula autẽ qñ est magna curat cũ ferro: et si pua fuerit curat cũ medicinis. Sed mollã remouemus cum medicinis puocantibus menstrua: et cũ aborsum faciẽtib⁹. Sꝫ egritudines diminutionis numeri sunt sicut caluiciũ ppter alopiciam. Et tu scis ꝙ piloꝝ generatio ex supfluitatib⁹ fit laudabilibus ꝛ illandabilib⁹. Ergo casus eoꝝ est ppter defect⁹ illarũ supfluitatũ aut ex corruptione dictarum supfluitatũ q̃ egresse sunt a sui natura in qualitatibus malis: ꝛ ppter hoc necesse est vt expellam⁹ ipsas supfluitates p farmaciã. Diminutio ỽo carnis dictũ est qualiter debeat restaurari. Sed egritudines in creatione ex quib⁹ vna ĩ figura existit vtplurimum sunt naturales. Et ideo in curatione medicina ingressum nõ habet. Et si etiaꝫ tpe part⁹ vsqꝫ ad finem augmẽti ad bonas ꝯuertantur formas rectificari possunt. Et etiam lenitas ꝛ asperitas egritudines forme existunt. Et aspitatis cã est humor coleric⁹ acutus: aut flegmatic⁹ salsus et sanatio istius est superfluitatis isti⁹ euacuatio: ꝛ membroꝛũ cõfortatio cũ reb⁹ stipticis. Ne huiusmodi materia vlterius spargat. Et postmodũ cum medicinis lenitiuis aspitas remoueatur. Sed lenitas ab humore fit leui et lubricatiuo: et huius sanatio est illum humorẽ remouere: ꝛ ſm ꝙ dictuꝫ est in alio hoc erit faciendũ. Et sub hoc genere oppilationis egritudines continentur: ꝛ si in fieri fuerit humorem facientem euacuamus cum vsu medicinarũ aperitiuarꝫ q illas aperiant oppilationes. Et si facte fuerint: ꝛ non adsit reptio aperitiue medicine sufficientiam habent ꝛ apertiõi viarũ q̃ clause sunt medicatio erit p contrariũ: sicut sunt medicine stiptice et cõfortatiue. Et aliqñ curat hec passio cum medicinis stipticis et stupefactiuis: ꝛ hoc fit qñ virtus superat expulsiua.

¶Cap. xxxix. Quod est de cura positionis ꝛ situs.

Et positionis egritudo hernia manifestior existit: sicut q̃ in ventre et testiculis fit: ꝛ q̃ in ventre fit sanatur vt eger sup ceruicem ponatur: ꝛ ꝙ egressum fuerat reducatur. ¶Et fractura stipticis sanatur sicut cũ nucib⁹ cipressi: ꝛ gũma glandiũ et similibus: et si tumor fuerit qui reductioni resistit remouere illũ debemus cũ reb⁹ remouentib⁹ vẽtositatem. Hernie vero q̃ in intestinis descendit curatio est vt qꝺ egressum fuerit reducatur: ꝛ exercitium inhibeatur. Et hec egritudo difficilis est ad sananduꝫ. Ex egritudinib⁹ positionis gibbositas existit. Et huius curatio est humorem grossum viscosum euacuare ꝛ exhibere medicinas vaporabiles q̃ ventositatem diminuunt grossam. Et hui⁹ egritudinum est dislocatio: et hoc p reductionem membri ad ppriũ locũ curetur anteqꝫ apostemet. Et ꝙ quodlibet membrũ quod dislocatur eius positio lesionem recipit excepta brachiũ et spatule dislocatione tñ huius scientie

artifices cognoscunt eam. Suf=
ficit tibi et illis qui tibi assimilã
tur quod breuiter de generibus
egritudinum dictum est. Quia
hunc librum non composui nisi
per illos qui tibi in perfectione
assimilantur: qr illi comprehen=
dent quod dictum est ab eo qd
est dictum propter fundamen=
ta & principia que habebũt. Nã
tu scis q omnes scientie princi=
pium sumunt duobus modis aut
a rebus per se notis: aut ab alia
scientia. ¶ Et maxime tibi suffi
cit q in hac scientia multas ha=
bes doctrinas et principia. Et
scias q ille qui a te elongabitur
hunc librũ vitabit. Sed debuis=
sem compleuisse sermonẽ meũ
in sanatione accidentium vni=
cuiqz membro superuenientiũ
Propterea quia etiam acciden=
tia secundum aliquem modum
egritudines dicuntur. Et melius
in declaratione rerum vniuersa
lium existit vt ipsa vniuersalia
ad particularia reducantur. Sz
ad presens mihi comoditas nõ
respondet: quia in alia re vel ar=
te hac nobiliore studere inten=
do. Unicuiqz volenti ad huius=
modi preclaritatis scientiã per=
uenire: bonũ est vt libros Abu=
merõ Auenzoar studiose legat.
Nam illic medicine thesaurus
patet manifeste. Et deus nos ab
errore exuat: et ex ipsius lumine
nostros oculos illuminare di=
gnetur.

¶ Hoc Auerroys Coliget casti=
gatius q̃ hactenus Excudebat
Lugduni Joãnes Crispinus di=
ctus du Carre mandante Ho=
nestissimo viro Jacobo de Giun
ti. 1531. mense Mayo.

Regestum.

A B C D E F G H I K
L M N O P Q R S T
U X Y. Omnes sunt quaterni.

FINIS.

Θωμᾶς Σαλααι ἐστι τοῦ βιβλίου
κύριος

I F
3

artifices
...cit tibi
...ur qu
...egritu
...
pei...